

Prin corabia aceasta se închipuiește Soborniceasca Biserică a Lui Hristos, a cărei temelie este Credința cea Ortodoxă în Sfânta Treime. Iar scândurile și grinzile sunt dogmele Credinței și tradițiile. Catargul este Crucea. Vântrelele, nădejdea și dragostea. Cărmuitorul, Domnul nostru Iisus Hristos. Prorarii și marinarii, Apostolii, și Diadohii Apostolilor, și toți Cuvioșii. Gramaticii și notarii, învățătorii cei după vremi. Călătorii, toți Ortodocșii Creștini. Marea, este viața acesta. Suflarea cea lină și zefirul, sunt suflările și harurile Sfântului Duh. Vânturile, ispitele cele împotriva ei. Iar cârma ei, prin care se îndreaptă către limanul Ceresc, este cartea aceasta a Sfintelor Canoane.

Dumnezeiescul Hrisostom (Tom 6, foaia 429, stih 10, și tom 7, foaia 502, stih 20; Ediția din Etoni)

Întru slava Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh, a unuia Dumnezeu.

PIDALION

Sau cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea. Traduse din grecește în românește de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Chirio Chir Venianin Costachi.

Iar acum întâia-ș dată, în zilele Prea Înaltului Domn Mihail Grigoriu Sturza Voievod

Cu blagoslovenia Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei Chirio Chir Meletie.

Tipărită prin sânguința și cheltuiala Prea Cuviosului Arhimandrit și Stareț al Sfintelor Mănăstiri Neamțul și Secul, Chir Neonil.

Îndreptate și îndeplinite de Protosinghelul Neofit Scriban în tipografia Sfintei Mănăstiri Neamțul, în anul 1844 de Ieromonahul Teofan și de Monahul Cleopa tipograful.

INSCRIȚIE ASUPRA STEMEI DOMNEȘTI

MIHAIL STURZA VOIEVOD DOMN AL ȚĂRII MOLDOVEI,

O Cruce și o Coroană, o Stea o Alurghidă,
Un Bour, o Cunună, ce stă pe o Egidă,
Un Schiptru, și o Spadă, ba și un Sfânt Patron,
Sau dat DOMNULUI nostru când s-a suit pe Tron,
Lui MIHAIL lui STURZA ca PRINȚ și VOIEVOD,
Să fie-n Moștenire, de fericire rod.
Întreaga stăpânire, și a Armelor Putere,

În mână sa stau puse, și a Moldovei vrere,
Deci dar acestea toate, a Providenței sunt,
Ce duce Omenirea către un scop Preasfânt.
Lui dar se cuvine ca tot ce vom lucra,
S-aducem să supunem spre a se încununa ,
Primește Bune DOAMNE aceste spre-nchinare,
Primește această Carte, sub 'Nalta apărare.

CĂTRE CITITORI,

Începând de la cele mai mari trupuri ale lumii văzute, și încheind la cele mai mici ființe și trupuri microscopice și înțelese, ale lumii nevăzute nu aflăm că ar putea ele oarecum ființa sau a se mișca decât numai după oarecare legi.

Învoirea cea minunată a elementelor, mișcarea cea Universală a firii, scopul și armonia lor de la sine arată pe sfintele și preaînțeleptele legi ce li s-au pus de către Atotputernicul Ziditor.

Deci precum în rânduiala Universului și a firii nimic se vede fără de oarecare legi, așa și în rânduiala morală, nici o societate și nici un așezământ nu se poate cârmui fără de oarecare legi; deci, cu cât mai vârtos clerul, poporul și bisericile creștinești.

Și iarăși precum nici un Domnitor înțelept nu ocârmuiește poporul cu lesnire și ferice, fără ca mai întâi să le facă cunoscută voia sa, sau legiuirile după care vor ele a se ocârmui; cu cât mai vârtos Biserica care este sufletul cârmuirii și a legilor fără de care nici societatea nu poate fi trainică; clerul este sufletul unui popor; deci dacă clerul nu va ști calea pe care trebuie să meargă spre a nu rătăci și a nu cădea în pierzare, apoi cum va arăta el turmei sale calea care duce la fericire și mântuire. Dar apoi a le face cunoscute lor pe acestea nu este altă [cale], decât a le publica lor în acei termeni cu care ele se înțeleg între ele.

Biserica Moldovei, s-au mai bine bisericile Nației Române, din potrivă au pățit, căci Codica sa de Legi, sau Canoanele Bisericești, nu i-au fost ei împărtășite în întregime, prin graiuri ce sunt înțelese fiilor turmei sale, sau deși i-se împărtășește ceva, însă numai poate prin broșuri, manuscrise, care din veac în veac se tâlmăcesc de către vreun prieten sau fiu al ei adevărat.

În sfârșit, în anul mântuirii 1652 sau dat la lumină în Târgoviște, capitala Țării Românești, Nomocanonul lui Alexie Aristin, tălmăcit de Daniil monahul panoneanul, îndreptat de ieromonahul Ignatie Petriță, tipărit cu cheltuiala Mitropolitului Ștefan. Întitulându-l românește, Îndreptarul Legii sau Lege Dreptariu. Dar apoi acest Nomocanon¹, precum este știut, este o prescurtare a Canoanelor, amestecate cu legi politicești, iar nu o completa și simpla Codică de Canoane.

Această carte de la arătatul an, 1652 până astăzi ne având norocire de a se retipări, a ajuns un lucru atât de rar, încât o episcopie sau o mitropolie, se poate socoti foarte norocită dacă, încă i-a mai rămas vreun exemplar întreg!

Pricinile neretipăririi pot fi de mai multe feluri, și iarăși, unele iertate, iar altele neiertate, precum între altele este aceea de a nu fi cunoscute la tot clerul și tuturor credincioșilor de osebitele legiuiri a Sfintei Biserici... Care aceasta din urmă, s-a întâmplat și acestei cărți, tocmai pe când era să vadă întâia oară lumina tiparului, în grecește, precum mărturisește fericitul patriarh Neofit, în scrisoarea sa din 1802, care s-a tipărit în locul acesteia.

¹ Nomocanoane sunt mai multe, precum a patriarhului Fotie, a lui Vastar, și a altora.

Și care carte poate că și la noi are acest fel de neprieteni... Pe care, deși cu o singură trăsură socotesc îndeajuns a-i încredința despre Adevăr; adică, este Biserica învățătoare și propovăduitoare a Luminei, sau nu? Este un organism social, sau nu? Unde se aplică prorocescul cuvânt: „Lumină sunt Poruncile Tale pe pământ. Lumină cărărilor mele este Legea Ta. Și arătarea Cuvintelor Tale luminează și înțelepțește pe prunci.” [Psalm 118, 105, 130] Cum să înțelegem cuvântul Sfântului Pavel: „Că elinilor și barbarilor, înțelepților și neînțelepților datori sunt.” [Romani 1, 14] Totuși le voi răspunde cu acest mare cuvânt al Sfântului Grigorie Teologul: „Cum nu este necuviincios lucru, că legea romanilor, nimănui nu este iertat a nu o ști, deși neștine ar fi țaran și cu totul neînvățat; nici este lege care să ajute pe cei care lucrează din neștiință; iară învățătorii mântuirii, oare să poată a nu ști principiile mântuirii, care deși altminterea sunt foarte simple și neadânci pentru înțelegere.” [În Cuvântul la Marele Atanasie] Afară de acesta și sfântul Chiril al Alexandriei zice: „Să auzim dar toți câți îi lenevim la cetirea scripturilor câtă vătămare suferim, și câtă sărăcie, că nu înțelegem vreo viețuire cândva, cei ce nu știm legile acestea după care trebuie a viețui.” (la Matei Sira cap. 13.52).

Și cu adevărat, cât ar fi de ne potrivit clerului să știe legile și formele după care trebuie a purta proceduri particulare și materiale cu acei ce li s-au încredințat spre ai păstori la apa odihnei, și ai povățui către mântuire și Împărăția lui Dumnezeu. Iar legiurile sau canoanele bisericești a le fi cu totul neștiute! Ba încă ceea ce ar fi și mai rău, când am voi să împiedicăm pe cei ce ar voii de a le ști, ascunzând Lumina sub obroc.

Preasfințitul Mitropolit Veniamin, simțind mai mult această necuviință, și trebuința de a se publica în limba românească, adunarea tuturor canoanelor bisericești, cu obișnuita sa râvnă pentru înmulțirea canoanelor române, s-a apucat și a tălmăcit în limba românească această carte de pe exemplarele tipărite la anul 1800 în Lipsca, adunate de Sfântul Sinod al Constantinopolului, din tomurile ce se zic Sinodicele sau Pandectele ale Canoanelor Bisericii Răsăritului, tălmăcindu-le în limba nouă grecească, potrivit cu însemnările ce ne-au lăsat Ioan Zonara², și după dânsul Theodor Balsamon³, câte odată și după Alexie Aristin⁴ de multe ori după anonimul traducător⁵ și alții care și alții⁶ care se află greco-latine cele mai multe. Afară de care a adăugat la sfârșit și alte canoane de ale altor Părinți, care nu sunt

² Ioan Zonara, a fost în timpul lui Alexie Comnin la 1118 de la Hristos, fiind mare drugarios mai întâi a Viglei, și protasicrit, pe urmă s-a făcut monah, în Mănăstirea Sfânta Gliceria, și îndemnându-se de oarecare precum însuși zice în Precuvântarea Canoanelor, el mai bine și mai înțelepțește decât toți le-au tălmăcit, deși toate tălmăcirile acestea nu s-au păstrat, a scris Istoria Universală până în zilele lui Alexie Comnin, și a tălmăcit Canoanele Învierii ale Octoiului Sfântului Damaschin. El este foarte lăudat nu numai de învățații contemporanii cu el, ci și de alți mulți.

³ Theodor Balsamon, a stătut în zilele lui Manuil Comnin și a patriarhului Mihail Anghelul, pe la sfârșitul veacului al XXII-lea, după Zonara și chiar de Alexie Aristin, fiind diacon a marii biserici, și nomofilax și hartofilax și cel dintâi al blahernilor. Iar la anul 1203 împărășind Isachie Anghel și patriarhul Gheorghe Sifilinie, a scris oarecare canonicești întrebări și răspunsuri către Marcu al Alexandriei. După luarea Constantinopolului de către venețieni, la 1204 s-a hirotonisit și patriarh al Antiohiei. Acesta din îndemnarea lui Manuil Comnin și a patriarhului Mihail, încă diacon fiind precum însuși zice în Precuvântarea Nomocanonului, adică a celor 14 titluri sau prescurtare a legilor împărătești a lui Fotie, sau cu alte cuvinte Nomocanonul lui Fotie, a făcut subînsemnări, Canoanelor Apostolilor, și Sinoadelor și altele. Și a urmat mult lui Zonara, deși altminteri stă departe de dânsul după părerea unora. Vezi la subînsemnarea Precuvântării Pidalionului grec.

⁴ Alexie Aristin, era tot în anii lui Manuil Comnin, mai în urmă puțin de Zonara, și mai înainte de Balsamon, pe la anii 1166. Diacon și nomofilax făcându-se a bisericii mari, a făcut prescurtare tuturor Sfintelor Canoane, care și Nomocanon se numește, și aceasta este acela care s-a tipărit în românește la Târgoviște la anii 1652 după un manuscris grec tălmăcit. Vezi în Precuvântarea ce-i face Mitropolitul Ștefan, și în Poarta lui.

întărite de Sinod Ecumenic, și care nu au putere ca acelea lui Ioan Postnicul, a Sfântului Nichifor, și a lui Nicolae patriarhul Constantinopolului, despre care vezi biografiile lor și la începutul canoanelor lor, și în subînsemnările, de la precuvântarea Pidalionului grecesc. Lămurindu-le cu însemnări teologice, filologice, istorice și părintești, ba încă le-au subînsemnat și cu legiuri împărătești, mai vârtros ale lui Iustinian Digeste⁷, Codice⁸, Institutele⁹, Novelele¹⁰ care au fost mai potrivite, iar care se împotriveau lor s-au răsuflat (scos). Așijderea a lui Ioan Chitrus, a lui Nichita și a lui Petru diaconul și hartofilaxul bisericii celei mari. Și în sfârșit, a adus învățătura despre nunți, scoasă din cartea numită Iuris Greco-Roman (Juris Greco-Romanam), și întărite spre a se publica în limba nouă. Dându-i ca titlu Pidalion, adică cârmă, potrivit asemănării ce face Sfântul Ioan Hrisostom, Bisericii lui Hristos cu corabia. Precum se vede aceasta la începutul cărții acesteia. Unde între altele se zice că, cârma corăbiei acesteia, adică a Bisericii acesteia sunt Dumnezeuieștile Canoane.

Eu aflându-mă catehet exortator (care îndeamnă și însuflețește) și spiritual pe lângă școlile publice din Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi, după o nedreaptă și grozavă calomnie, am fost silit a veni la această Sfântă Mănăstire, unde nu am încetat de la sfintele învățături, și de a semăna Grâul Cuvântului lui Dumnezeu.

În dată însă, după acest vifor al vieții mele, am fost numit profesor public la școala din politiea (localitatea, târgul, așezarea) Fălticenilor. Cu îndatorire din partea Prea Fericitului Mitropolit Veniamin, de-a învăța manuscrisul acestor Sfinte Canoane și a sta pe lângă tipografie la ieșirea lor de sub tipar; precum mai pe larg se arată în scrisoarea Înalt Preasfinției Sale cu numărul 110 din anul 1842, ianuarie 26 care se păstrează în hârtiile mele.

Dar fiindcă deosebitele împrejurări ale Înalt Prea Sfinției Sale, ale mănăstirii și însăși ale mele, nu am înlesnit darea ei la lumină atunci, rămânând eu la Fălticeni cam 2 ani. Și de acolo numit fiind egumen Mănăstirii Mogoșești din ținutul Dorohoiului. Poate că după vechea zicere: „Toată piedica spre mai bine...”

În sfârșit, în 12 august 1843, la cererea Preacuviosului Arhimandrit Chir Neonil și Starețul de atunci al acestei sfinte mănăstiri, mi s-a poruncit de Prea Înălțatul Domn Stăpânitor, ca părăsind egumenia-mi, să mă așez în această Sfântă

⁵ Anonimul traducător, cum că a fost altul decât Aristin, și că mai în urmă decât acela, mărturisesc însăși cele zise de dânsul, că la Canonul 75 Apostolesc vorbește despre prescurtarea ce a făcut-o Aristin: Cel ce a prescurtat acest Canon, nu l-a înțeles bine. Căci la cel de- al 19- lea canon al Anchirei, despre acest Aristin vorbește, însă o seamă pentru că ar fi Simeon Magistrul și Logofătul, care ne- a lăsat oarecare tălmăciri ale Canoanelor.

⁶ Adică din Nomocanonul lui Matei Vlastar, care trăia pe la 1335 și urmat tălmăcirilor lui Zonara, iar mai cu seamă lui Valsamon, dintr- a lui Iosif egipteanul și presbiterul, ce a parafrazat și tâlcuit Canoanele arăbește, fiind pe la anul 1398. Din Nomocanoanele lui Ioan al Antiohiei, și ale lui Ioan Scholasticul, ce a fost presbiter Antiohiei, pe urmă apocrisiar în Constantinopol, ale lui Anastasie al Antiohiei după Zonara (Dositheu Dodicavivlion foaia 514) și după ce s- a izgonit patriarhul Eutihie, s' a făcut de Iustinian patriarhul Constantinopolului. Și ca Sfânt se serbează la 3 februarie (pe vechi !) care după Dosithei altul este de Ioan al Antiohiei, iar după alții acesta și este.

⁷ Digeste înseamnă orânduire, iar aici însemnează legile lui Iustinian, pe care le-au adunat de pe la deosebite nații, în cincizeci de cărți, și le-au numit Digeste. Cine însă le-au mai prescurtat, care a fost pricina și altele, vezi la subînsemnările Pidalionului grec, sau în precuvântarea ce o face mitropolitul Ștefan la Îndreptarea Legii, tipărită în Târgoviște la 1652.

⁸ Codică în grecește înseamnă lege, luându- se apoi și în înțeles de carte de lege, sau membră, sau pergament. Aici se înțelege careta de legi a lui Iustinian, împărțită în trei codice.

⁹ Instituta sau Institutele înseamnă introducere, iar aici însemnează propedia, sau înainte învățătura a legilor, care a făcut-o Iustinian, pentru mai lesnicioasa înțelegere a științei legilor.

¹⁰ Novelă înseamnă orânduirea nouă a oricărui împărat, iar aici înseamnă lege politică.

Mănăstire spre a preda știința religioasă și limba elină, tinerilor părinți, și să îndreptez această sfântă carte. Și aceasta a fost cea mai sigură ocazie pentru un atât de mult așteptat, și atât de mare lucru pentru creștini.

Deci iată că, cu ajutorul lui Dumnezeu, a ieșit de sub tipar. Eu m-am silit în tot chipul spre a-i da o sintaxă mai românească, însă numai pe cât m-a iertat sfințenia lucrului, căci știut este că la asemenea cărți, trebuie a jertfi eleganța limbii, urmând scumpătății celei mai de aproape a înțelesului termenilor originalului, ba încă de multe ori și înseși literei. Pentru aceea, am întrebuințat multe cuvinte tehnice, necunoscute poate tuturor, însă pe toate le-am făcut înțelese, însemnându-le cu steluță și punându-le cuvânt înțeles, sau și pe cel propriu, la marginea aceluiași rând.

Iar cea mai de aproape și mai pătrunzătoare băgare de seamă, am avut de a o face înțeleasă și lămurită și de a fi întru toate, precum vorbele și zisele, așa și idea întocmai cu a originalului. Și unde nevoia m-a silit am pus în paranteze, când în original erau fraze eliptice și idiomuri, cuvântul necesar spre a face înțeles textul. Mai vârtos când verbul era foarte depărtat în perioade de subiectul său.

Am înmulțit tâlcuirile și trimiterile ce rămăseseră netălmăcite, precum și multe însemnări lăsate, care se cer neapărat pentru lămurirea cuprinderii canoanelor. Din tâlcuiri multe mai că n-ar fi trebuit în limba noastră, însă m-am temut a le lăsa ca unele ce și ele au luat tărie Sinodicească. Și că sunt mai vârtos ale vrednicului de aducere aminte Zonara. Toate mărturiile din Scriptură s-au cercetat, și s-au pus întocmai versurile Sfântului Grigorie Teologul și ale Sfântului Amfilohie, atingătoare de care cărți ale Sfintei Scripturi sunt primite, fiindcă au rămas netălcuite, s-au adăugat scara (indexul) locurilor și a materiilor mai însemnate, icoana și desenul Bisericii de la începutul cărții și altele. Încât pot a mă măguli că neștine poate să o citească cu însăși încrederea ce o are în original. În sfârșit, fiindcă tălmăcirea Prea Sfințitului Mitropolit Veniamin a fost făcută în grabă, silit de nevoia ce vedea că o are Biserica și neamul său, apoi la îndreptarea și îndeplinirea ce am făcut am avut în vedere nu numai originalul publicat la Atena, ci și cel publicat la Sankt Petersburg, care este tălmăcit și tipărit cu o deplină luare aminte și lămurire. Pe lângă acestea trebuie să mărturisesc și neobosita stăruință osteneală și cheltuială ce au jertfit Prea Cuviosul Arhimandrit și Stareț Chir Neonil, care cu aprinsă râvnă se arată pentru luminarea clerului și înmulțirea a tot felul de cărți sfinte și morale. Fără de a cărui sprijin, împrejurările poate mă împiedicau a face și atâta.

Deci primiți iubiților aceste puține și mici osteneli ce le aduc Bisericii și nației, primiți această sfântă carte care este îndată și cea întâi după Sfintele Scripturi. Și care veți binevoi a o citi și a o avea, de veți întâmpina vreo greșală, îndreptați-o cu duhul blândeților, căci afară de scurtimea timpului celui de nouă luni, în care s-a tipărit un atât de mare lucru, și deși cu toate puterile, ca un om, m-am îngrijit a nu se face greșeli totuși este știut, că, nimeni nu este fără de păcat, afară de Unul Dumnezeu. Pe lângă care, cu toată supunerea și cu cea mai adâncă umilință mă rog, ca oricare, în deosebite timpuri, veți binevoi a citi aceste puține și slabe trăsături ale condeiului meu, vă rog, ziceți întru rugăciunile voastre măcar un mic cuvânt, pentru mine ticălosul, și pentru toți acei ce s-au ostenit de la începutul tălmăcirii ei și până la ieșirea de sub tipar. Mai vârtos aceia pe care Milostivul Dumnezeu va binevoi, ca să trăiți și atunci, pe când trupul meu și al acelora vor fi cenușă și în mormânt întunecos! Nu uitați pe cei ce au trecut de la voi! Gândiți la cele trecute și la cele ce vă așteaptă, că așa și viața voastră de față, se va îndrepta potrivit veșnicului și adevăratului nostru interes! Mai rugându-vă încă o dată ca să nu mă uitați în rugăciunile voastre, totodată cu tot sufletul și inima mea, umilit rog

pe Preaînduratul Dumnezeu, ca să vă învrednicească acelor bunuri ale Sfântului Apostol Pavel: «Pe care ochiul nu le-a văzut și la inima omului nu s-au suit... »

Așisderea: «Și tuturor celor ce voiesc a vieții, cu dreptarul acesta, pace peste ei și milă, și spre tot Israelul lui Dumnezeu...» (Galateni 6, 16)

Protosinghel NEOFIT SCRIBAN

În Sfânta Mănăstire a Neamțului.
Anul 1844, Noiembrie, 10.

Prea Sfințiților Arhieriei ai patriei, Cucernicilor Preoți împodobii prin lucrarea Sfântului Duh cu veșmântul preoției Domnului, frați și fii iubiți întru Iisus Hristos.

Iarăși cu ajutorul lui Dumnezeu, ieșita la lumină, în limba românească și cartea de canoane intitulată Pidalion, adică cârma Bisericii, în care după Hrisostom, credincioșii stau ca într-o corabie mântuitoare de potopul păcatului, sub cârmuirea arhieriei și a clerului următori lui Iisus Hristos și Apostolilor, prin lumina învățăturilor și a canoanelor lăsate de Sfinții Părinți, plutim către limanul fericirii, juruit de Rostul Dumnezeiesc, celor ce fără prihană cugetă și umblă în voia și în Legea Domnului. În aceasta se cuprind Legiuirile Dumnezeieștilor Apostoli, ale Sfintelor Sinoade Ecumenice și locale și ale osebiților Părinți și Dascăli ai Ortodoxiei, și sub titlul sus numit, au fost tipărite în elino-grecește în Leipzig la anul 1800.

Trebuința sau mai bine zis nevoia de o asemenea carte a fost pentru Biserica mare. Că precum vasul care înoată pe luciul oceanului, fără de organul (instrumentul) povățuitor, de bună seamă s-ar face pradă la furia furtunilor și la zbuciumările talazurilor turbate, azvârlindu-se departe de la calea sa. De asemenea și vasul Bisericii, al căruia întâi cârmaci a fost și este Însuși Mântuitorul ei Iisus Hristos, lipsită de legiurile și graiurile dogmatice și morale ale învățaturii Sale preaînțelepte, s-ar fi făcut în loc de casă de rugăciune și lăcaș Celui Prea Înalt, peșteră de furi. Și dacă Iisus prin asemenea rostiri canonice, cu care a insuflat pe următorii Săi, nu ar fi certat marea eresurilor și valurile patimilor încât să se facă liniște în Biserică, de bună seamă, ca oarecând vasul în care se aflau Apostolii înotând fără cârmă, bântuindu-se și aproape de cufundare fiind, de multe ori cârmacii și credincioșii ei s-ar fi văzut nevoiți a striga: „Doamne, mântuiește-ne că pierim...”

Iubiților mei în Hristos frați și fii! Cunoscute vă sunt și starea Bisericii patriei noastre pe care Marele Arhieru a o încredințat smereniei mele cu 50 de ani mai în urmă, și acelea câte, sprijinit de daru-I am lucrat în via Sa, cu jintire. Parte a lumina clerul și a-l rândui în fața poporului, dorind să se învrednicească a zice cu conștiința neajignită: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor!”. Parte a zidi și a curăți casa Domnului, pentru ca norul luminos al darului Său, că nu apună de la altarul tămâierii, de la care noul Israil trebuie a se adăpa prin învățătura Evangheliei, cu apa cea vie din care cel care bea numai însetoșează, și îndreptat prin fapte, bine primite să-i fie și jertfele aduse, și ascultate rugăciunile către Fiul înălțate ziua și noaptea în locul acesta. Parte m-am îndeletnicit cu organizarea și reforma dicasteriilor bisericești, spre care scop dorind ca din Sion să iasă Legea și Cuvântul Domnului din Ierusalim, am tradus în sfârșit și această carte canonică. Ca să nu se zică lipsiți de ea, ca și despre judecătorii Legii Evangheliei: „Povățuitori orbi. Nici pentru necazul sărmanilor și suspinul mișeilor să se scoale Domnul, și să

se pună nouă împotriva întru mântuirea lor.” Rânduind pe Preacuvioșia Sa Protosinghelul Neofit SCRIBAN spre ai îndrepta greșelile ce s-ar fi întâmplat în manuscris, și poftind pe Prea Cuviosul Arhimandrit și Stareț al Sfintelor Monastiri Neamțul și Secul, Chir NEONIL spre a o tipări, cu cheltuiala sa în tipografia aceleiași Sfinte Mănăstiri.

Preasfințiților arhieriei și cucernicilor preoți! Primiți-mi această umilită jertfă cu brațele buneii vouă deschise, sub ochiul priveghetor al Mântuitorului, cunoscătorul inimilor și prețuitorul lucrurilor, după adevăr, că mulți pot face mai mari și mai multe întru prisosința cunoștințelor. Iar eu întru lipsa avuției științelor cu care aceea sunt înzestrați, cu inimă doritoare aduc, ca văduva fiilor, tot ceea ce pot, întru încredințare că dacă fiecare din noi va face tot ceea ce poate spre binele Bisericii patriei, omenirii, nu va pierii cetatea noastră. Deci primind această cârmă canonică, și povățuindu-vă de legile ei, mergeți spre lumina ce vine dinaintea strălucirii sale, ca să vă luminați mintea cu cunoștințe veșnice. Căci cuvintele ei sunt curate ca argintul prin foc, ispitit pământului, lămurit de șapte ori. Și ca aceste canoane ce aduc la viață păzindu-se, să nu ne aducă moartea călcându-se, sfințiții judecători să fie nu numai cititori, dar și împlinitori graiurilor ei, căci nu din lege ne vom îndrepta, ci din fapte. Ca atunci să putem zice: „Fericiți suntem Israile, că cele plăcute Lui Dumnezeu am făcut”. Și poporul cel ce pentru neștiința sa ședea întru întuneric, acum prin publicarea acestei cărți păzite cu sfințenie, au văzut Lumină mare...

Al dragostei voastre de amândouă fericirile doritor, și duhovnicesc părinte.
Veniamin fostul Mitropolit al Moldovei.
În Sfânta Mănăstire Slatina anul 1844.

COPIE ÎNTOCMAI TĂLMĂCITĂ DE PE TIPĂRITA COPIE A CĂRȚII PREASFINȚITULUI PATRIARH NEOFIT

De vreme ce Hristos este Însuși Adevărul, și cea ce se împotrivesc adevărului se împotrivesc dar Însuși lui Hristos, pentru aceasta, și noi după datorie mărturisim tot adevărul cărții acesteia, spre deplina încredințare a cititorilor ei. În vremea patriarhiei noastre celei dintâi s-a adus la noi această retipărită (carte de canoane), această canonică carte, prin preaînvățatul Agapie Peloponisiul, cu socoteala spre a se cerceta și vrednică judecându-se, să se dea în tipar spre folosul de obște al dreptcredincioșilor arhieriei celor ce atunci se aflau pe lângă noi și împreună cu noi șezători în Sinod; și toți împreună socotind, singur fericitul întru pomenire fostul Patriarh al Constantinopolului Gherasim, Mitropolit Derkon atunci aflându-se, încă împreună cu el și Meletie fost al Larisiei, întru teoria cărții s-au înduplecat, iară în tipar a se da s-a împotrivit, propunându-i, că cele canonicești ale Bisericii nu se cuvin a se da în obște, prin limba proastă, ca nu cele ale sfintelor canoane să se facă cunoscute poporului celui prost. Și noi stându-le împotriva le-am zis, că de sunt acestea așa, nu se cuvenea nici în limba elinească a se da din început Sfintele Canoane, fiindcă în timpul acela cu acea limbă vorbeau și însuși lucrătorii cei de meșteșuguri groase, și norodul. Acestea zic împotriva punându-le noi, deșert s-a arătat cuvântul acelora și fără tărie. Și iar cu socotința noastră și împreună cu socotința Sfințiților Arhieriei, sinodicește s-a hotărât, a se teorisi cartea pentru aceasta s-a și încredințat cuviosului și preacuvântărețului¹¹ dascăl și sfințitului propovăduitor al mării biserici a Lui Hristos, lui chir Dorothei

¹¹ Învățător

unui ca știutor de Sfintele Canoane și împodobit cu multă învățătură și faptă bună, care făcând teoria încredințatei lui cărți de-a dreptul ne-a înfățișat-o, nimic adăugând întru dânsa, ne-a rugat să o trimitem și la preaînțeleptul cuvântăreț dascăl chir Atanasie Pariul, aflându-se atunci în insula Chios, și la fostul Prea Sfințit al Corintului chir Macarie ce petrecea acolo; la care trimițându-o noi am luat și de la dânșii buna mărturie pentru carte. Așa am rânduit, și s-a trimis cartea la tălmăcitorii din Sfântul Munte, ca cu cheltuiala noastră să se transcrie și să se îndrepteze. Care și s-a făcut cu scopul ca și în tipar să o dăm iarăși cu însăși cheltuiala noastră. Însă întru acea vreme paretisindu-i¹² de prostasia¹³ Ecumenicului Tron, ne-am lipsit de folositoare de suflet plată cea de acest fel; pentru aceea și preacuvioșii părinți din Sfântul Munte, din a lor sărăcie adunând după putință, și mulți alții din cei petrecători în afara Sfântului Munte, au dat-o în tipar. Și Teodorit conducătorul tipografiei, fiindcă a adăugat într-o carte ca aceasta, fără cunoștința tălmăcitorilor și a bărbaților vrednici de cuvânt, care după bisericeasca poruncă au teoretisit cartea, adăugiri ale lui care au multă necuviință; pentru aceasta pe drept cuvânt adăugirile acestea s-au acoperit cu hârtie albă ca nu cele adevărate cu neadevăratele adăugiri amestecându-se, evghenia¹⁴ cărții să o vatem, și în loc de folos cititorilor nu mică vătămare să le pricinuiască și trupească și sufletească.

1. Pentru că în adăugirile acestea zice că Domnul nostru Iisus Hristos a înviat sâmbăta.
2. Ca să se facă plecări de genunchi în ziua duminicii și chiar în ziua Cinzecimii.
3. Că sâmbăta are aceleași pronomii¹⁵ ca și duminica pentru că și ea este închipuirea Învierii.
4. Că cu un chip viclean înnoiește vechile sminteli ce au urmat în Sfântul Munte despre pomenirile morților, care cu darul Lui Hristos și au fost și sunt încetate cu totul. De vreme ce Sfânta Biserică a Lui Hristos mai înainte purtând grijă de obșteasca pace a mănăstirilor, prin trei scriitori sobornicești ai ei cu înfricoșate blesteme au oprit a nu se porni cineva nici a zice nici a scrie despre acestea.
5. Că prihănește pe toate tipicele Sfântului Munte ca pe unele care nu ar grăi toate același lucru și ar fi potrivnice; care sunt potrivnice sobornicescului și obștescului tipic, și sunt mai desvătătoare și mai arătătoare decât locurile cele neluminat arătate ale sobornicescului tipic.
6. Că curat se împotrivește în adăugirile acestea canoanelor Sfintelor Sinoade ecumenice și locale și predaniilor Bisericii Lui Hristos.
7. Și că mai de pe urmă a cutezat preaîndrăznețul a scrie într-o carte ca aceasta întru cele ce pomenesc despre antihrist, un atâtde înfricoșat și cutezător cuvânt încât ne-am îngrozit nu numai a-l da în scris, ci nici măcar numele al numi, pentru primejduirea ce putea urma și pentru covârșirea necuviinței, însă aceste adăugiri se află în paginile următoare ale cărții ce ne stă de față tipărită de el: 96, 104, 167, 183, 184, 203, 204, 212, 300, 380, 383, 399, 449, 502, 504, 533, 548 și 549¹⁶. Și dacă vreunul din cei ce au cumpărat din aceste canonicești cărți de prin alte

¹² Demisionându- i

¹³ Conducere, cancelarie, mai marii

¹⁴ Boierie, noblețe

¹⁵ Prerogativă, privilegiu, drept, putere

¹⁶ Vezi că pricinele însemnate aici de preafericitul patriarh, în această carte nici cum s-au pus.

Însemnează că aceste numere se află numai în prima ediție.

locuri ale pământului, ar voi a șterge arătatele neadevărate adăugiri, și ar voi a-și îndrepta cartea sa, găsească numele paginilor de mai sus întru care se află adăugirile. Că pentru acesta s-a și făcut și s-a întărit această mărturie prin patriarhiceasca noastră iscălitură și pentru întărirea cărții și pentru obștescul folos, și fie darul lui Dumnezeu cu credință citesc.

1802, August

NEOFIT FOST AL CONSTANTINOPOLULUI PATRIARH

PROLEGOMENA ÎN DEOBȘTE DESPRE SFINȚITELE CANOANE. CE ESTE CANONUL?

Canonul, după Zonara (în tâlcuirea Epistolei 39 a marelui Atanasie) chiar cu adevărat este un lemn, obștește numit cot, pe care îl întrebuințează meșterii spre a îndrepta lemnele, sau pietrele, ce lucrează ei. Că punând cotul acesta asupra celor ce se lucrează de ei, de sunt acelea strâmbe, în lăuntrul, sau în afară, le tocnesc, și le fac drepte. Din aceasta însă, după metafora, Canoane se numesc, și pietricelele, ori bilele (ce se întrebuințează la balotație) spre alegeri: și hotărârile, atât cele ale Apostolilor, cât și cele ale Sinoadelor Ecumenice, și ale celor locale, și ale Sfinților Părinți celor din parte, care se cuprind în cartea aceasta. Pentru că și acestea, ca atâția coți drepti și netezi, leapădă cu adevărat de la cei sfințiți cu preoția, și de la clerici, și de la cei lumești, toată nerânduiala, și strâmbarea moravurilor. Și pricinuiesc lor toată buna rânduială și îndreptare Bisericii, și a stării creștinești, și a faptei bune.¹⁷

¹⁷ Însemnează însă, că pentru a înțelege cineva mai lesne Canoanele, acestea, se cuvine a ști acest 14 prețuiri, sau cinstiri ce de Obște se socotesc la toate Canoanele.

1. Cum că, Canoanele se oselesc de hotărâri, de legi, de decreturi, și de poruncitoare trimeri, căci Canoanele Sinoadelor chiar nu cuprind, Dogmele Credinței (decât rareori), ci pe buna rânduială, așezarea Bisericii. Iar hotărârile Sinoadelor, cuprind chiar pe singure Dogmele Credinței. Măcar că unii ori cu abuz (rea întrebuințare) și Canoanele se numesc hotărâri. Precum aceasta se arată din câteva Canoane ale celorlalte Sinoade, și mai ales din cel al 5-lea al Sinodului din Cartagina, și din Practicalele lui, unde se zice că s-au citit acele 20 de hotărâri ale Sinodului din Niceea, adică acele 20 de canoane ale lui. Se oselesc Canoanele de Legi, căci Legi chiar se numesc cele politicești și din afară ale împăraților; Iară Canoanele sunt dinlăuntru și Bisericești, și mai tari decât Legile, precum mai jos vom spune osebit. Se oselesc Canoanele de Decreturi, precum învață Gratian în înmărtirea a 3 Canoanele, ori de particularnic (local) Sinod s-au rânduit, ori de Ecumenic s-au hotărât, ori s-au adeverit. Iară Decretul este acela ce Patriarhul cu Sinodul său hotărăște, spre a nimăruia (nimănuia) sfătuire sau răspuns. Se oselesc și de poruncitoare trimeri; căci acestea se rânduiesc, ori de vre-un Papă, ori Patriarh, ori și împreună cu Sinodul lor spre dogmaticesca sfătuire (Dositei foaia 600 din Dodicavivlion).
2. Se cuvine a ști cineva că Canoanele câte nu cuprind arătat certare acelor ce le calcă, după tăcere, dau voie Arhiereului celui de loc, fără patimă să rânduiescă cuvenita și potrivita certare, adică canonisirea lor, care o ar socoti, precum zice Valsamon în tâlcuirea Canonului 45 al Sinodului 6. Vezi certările, ori canonisirile Pustnicului Ioan, împreună cu Canoanele lui cele nepomenite în celelalte Canoane.
3. Se cuvine a ști că unul și același păcat, unele Canoane îl ceartă mai în îndelungată vreme, iar altele mai în puțină. Fiindcă după mai multă, ori mai puțină pocăință a celor ce au păcătuț, așa mai mult, ori mai puțin, se rânduiește și iertarea lor (despre care vezi și subînsemnarea Canonului 12 al Sinodului 1); și după mai multă, sau mai puțină creștere, și întărire a Bisericii.

„Cum că de către toți se cuvine a se păzi Dumnezeieștile Canoane nestrămutate. Că cei ce nu le păzesc se supun sub înfricoșate certări ori canonisiri.

„Episcopilor, acestea s-au rânduit vouă pentru Canoane de către noi. Voi însă rămânând întrânsele vă veți mântui și pace veți avea, iar nesupunându-vă vă veți munci, și luptă unii cu alții necurmată veți avea. Plata neascultării cea cuvenită luând-o. (Apostolii în sfârșitul [epilogul] cuvântării Canoanelor.)

„Am judecat cu dreptate ca Canoane cele de cele de Sfinți așezate până acum în fiecare Sinod să stăpânească.” (Canonul 1 al Sinodului IV)

„S-a socotit de către Sfântul Sinod acesta, să rămână și de acum adevărate și întărite spre vindecarea sufletelor și spre tămăduirea patimilor Canoanele cele primite și întărite de către Sfinții și Fericii Părinți cei mai înainte de noi, dar încă și predanisite nouă, anume ale Sfinților și slăviților Apostoli, și ale Ecumenicelor IV Sinoade după nume, ale celor locale anume, și cele ale părinților în parte anume. Și numărul a-i fi iertat rău a le schimba, și a surpa Canoanele cele mai-nainte arătate.”

-
4. Se cuvine a ști fieștecine, că după Capul 4 al Titlului 1 al lui Fotie, Canoanele nu se așează de un Episcop, ci de Obștime, și de Sinodul Episcopilor; precum zice Canonul 47<?> al marelui Vasilie: „Să se adune la un loc cei mai mulți Episcopi. Și așa să se așeze Canonul”, și cel al 6-lea al lui Grigorie de Nisa, zicând: „La noi așezarea Canoanelor de un Episcop, nu are stăpânire, nici este vrednică de crezare.
 5. Cum că cel vorbește din Canoane Sinodicești, cuvântul lui este vrednic de crezare, după cel al 6-lea al lui Grigorie de Nisa.
 6. Că cel ce face după Canoanele aceaste, are neprimejduire, după însuși cel 47 al marelui Vasilie.
 7. Cum căcel ce calcă Canon Sinodicesc, se cuvune să ia, precum am zis, certarea, care rânduiește Canonul cel călcat de el, după cel al 2-lea al Sinodului al 6-lea. Iar Sinodicești Canoane sunt și se numesc, nu numai cele așezate de Ecumenicele Sinoade, ci încă și cele localnice, și pe lângă acestea, și cele de oarecari Sfinți în deosebi scrise. Și mai ales au putere de Canoane Ecumenice, atât cele de localnice Sinoade, cât și cele alcătuite de oarecari sfinți. Pentru că de Ecumenice Sinoade, de al patrulea, zic, și de al șaselea, și de al șaptelea, s-au cercetat, și s-au întărit. Precum se vede în Canonul 1 al celui al patrulea, și al șaptelea, și în cel al 2-lea al cinșeselea Sinod.
 8. Cum că ceea ce, Canoanele nu scriu arătat, aceea din cele scrise în asemenea Canoane, se cuvine a se judeca și a se încheia, și vezi tâlcuirea Canonului 15 al Sinodului al 6-lea și din Scripturile Părinților celor din parte, ori și din deslușirea dreptului cuvânt să se judece.
 9. Cum că toate cele rare, și iconomicos, și de nevoie urmate, ori din vre-un obicei rău, și de Obște a zice, toate cele ce afară de canon s-au făcut, Lege, sau Canon și pildă a Bisericii nu sunt; și vezi tâlcuirea Apostolescului Canon 68. Însă și iconomia aceasta și nevoia trecând, iarăși Canoanele stăpânesc. Vezi subînsemnarea Canonului 46 și Canonul 13 al Sinodului 1.
 10. Cum că canonisirile cele mai multe ce se rânduiesc de Canoane fiind de atreia persoană poruncitoarea care nu este de față, negreșit au trebuință de a doua persoană ce este de față (care este Sinodul) pentru ca să se lucreze. Și vezi subînsemnarea Canonului al 3-lea Apostolesc.
 11. Cum că Canoanele și Legile s-au pus pentru cei îndeobște, și nu pentru cei particularnici. Și pentru cele ce se întâmplă mai de multe ori, și nu pentru cele ce urmează mai rar.
 12. Cum că Canoanele Ecumenicelor Sinoade, mai multă tărie au decât cele ale celor localnice, și cele al celor localnice, mai multă tărie au decât cele ale Părinților celor din parte. Și mai ales decât cele neîntărite de vreun Sinod Ecumenic, și citește zicerea Preasfințiului Fotie despre aceasta.
 13. Cum că unde nu este Canon, sau Lege în scris, stăpânește bunul obicei, care cu drept cuvânt și în mulți ani au fost cercat, și care nu se împotrivesc vreunui Canon în scris sau Lege, ținând rânduială de Canon și de Lege. Și vezi subînsemnarea Canonului 1 al Sinodului din Sardica.
 14. Cum că toate cele rău judecate și închipuie, nici Canon, nici Lege, nici vremea, adică obiceiul nu le adevăresc, după legiuitori

„Iar de s-ar prinde cineva că a chenotomisit [a izvodit din nou] vreun Canon din cele zise, ori că se apucă să răstoarne, vinovat va fi după Canonul cel de acel fel; precum acela hotărăște, să primească certare și prin acela în care greșește, să se vindece” (Canonul al 2-lea al Sinodului VI)

„Bucurându-ne pentru acestea, precum când află cineva dobânzi multe, îmbrățișare primind la piept dumnezeieștile canoane și o întărim pe așezarea acestora întreagă și neclătită a acelor așezate de către Trâmbițele Sfântului Duh. Adică, de întru tot lăudații Apostoli, și ale celor VI Sinoade Ecumenice, și ale celor de pe alocuri adunate... Și pe ale Sfinților Părinților noștri... Și pe cei ce acelea îi anatematisesc, și noi îi anatematisim. Iară pe cei ce îi caterisesc, și noi îi caterisim iară pe cei ce îi afuriscă și noi afurisim. Și pe cei ce îi dau certării, și noi așîșderea îi supunem. (Canonul I al Sinodului VI)”

„Deci legiuim ca Bisericeștile Canoane să țină rânduiala de legi, cele de către Sfintele patru Sinoade așezate, ori adeverate, adică de cel în Nicheea, și de cel în Constantinopol și de cel dintâi din Efes și de cel din Halkidon. (Novela 131 a lui Iustinian)”

„Legiuim dar ca rânduială de legi să aibă Bisericeștile Canoane, cele așezate de Sfintele cele șapte Sinoade, ori adeverate (prin ziceri adeverate, se arată Canoanele Sinoadelor locale și ale Părinților celor din parte, cele adeverate de Sinoadele Ecumenice, după Balsamon.) Că Dogmele mai înainte ziselor Sfinte Sinoade ca pe Dumnezeieștile Scripturi le primim, și Canoanele ca pe legi le păzim. (Cartea a 5-a, titlul 3, cap.2 din Basilicale, la Fotie titlul 1, cap.2)”

„Rânduirea a treia a titlului al 2-lea din Novele. Voiește ca, Canoanele celor 7 Sinoade să se țină, (ori să stăpânească) și dogmele lor, ca Dumnezeieștile Scripturi. (la Fotie, titlul 1, cap. al 2-lea) ”

„Leon Înțeleptul, (în cartea a 5-a din Basilicale, titlul 3, cap.1) zice, primesc pe Sfintele șapte Sinoade Ecumenice ca pe Sfânta Evanghelie.”

„S-a hotărât de Sfinții Părinți a se întrebuița și după moarte a se anatematisi, cei ce ori în Credință, ori în Canoane ar păcătui (al V-lea Sinod Ecumenic în trimiterea către Iustinian, foaia 392 al tomului al 2-lea). Vezi iubitele înfricoșat cuvânt.”

„Cei ce pun în defăimare Sfintele și Dumnezeieștile Canoane ale Sfinților Părinților noștri, care, și pe Sfânta Biserică o sprijinesc, și pe toată Credința petrec împodobind-o, o povățuiesc către Dumnezeiasca evlavie, fie anatema. (Sinodul din Constantinopol, cel după Constantin Porfirogenetul, foaia 977 din tomul al 2-lea al Sinodicalilor, adică Tomul Unirii).”

Cum că Dumnezeieștile Canoane sunt mai tari decât împărăteștile legi.

În praxa a doua a Sinodului al II-lea se scrie: „Prea slăviții boieri au zis: Măritului Stăpânitor al lumii (adică lui Marchian împăratul) i-au plăcut, ca nu după împărăteștile cărți, ori după pragmaticile forme [și așa se numesc cărțile împărătești], să urmeze preacuvioșii episcopi, ci după Canoanele cele legiuite de Sfinții părinți. Sinodul a zis: Împotriva Canoanelor, nici o lucrare să poată. Canoanele Părinților să se ție. Și iarăși: Îi rugăm, ca fără zicerea împotriva lucrările cele de oarecare, în toate eparhiile, spre vătămarea canoanelor, să rămână nelucrătoare; ci să stăpânească Canoanele prin toate... Toți acestea le zicem. Toate lucrările să se surpe. Canoanele să stăpânească... După hotărîrea Sfântului Sinod, și în toate celelalte eparhii hotărârile Canoanelor să stăpânească.

Iară de va produce cineva vreo formă împotriva celor hotărâte acum, s-a socotit de tot Sfântul și Ecumenicul Sinod să fie fără tărie. (Canonul 10 al celui de-al doilea Sinod Ecumenic)”

„Pragmaticile forme cele ce se împotrivesc Canoanelor sunt fără tărie. (Cartea 1, titlul al doilea, rândul 12; la Fotie titlul 1, cap. 2)”

„Că acelea cu adevărat, adică Canoanele, cele de împărați, și de Sfinții Părinți așezate și întărite se primesc ca Dumnezeuieștile Scripturi. Iar legile, numai de împărați s-au primit, ori s-au așezat, și pentru acesta nu au tărie mai multă decât Dumnezeuieștile Scripturi, nici decât Canoanele. (Balsamon în Scolie la cap. al doilea de mai sus a lui Fotie)”

„Nu-mi spune legile cele din afară, căci și vameșul legea dinafară plinește, dar însă se osândește (Hristostom cuvântul 57 la cea de la Matei.)” Și iarăși: „Nici toți împărații, de multe ori nu se ostenesc cu conglăsire la legi. Cuvântul 6 la Andriante.)”

Zice însă Blastar că mare ajutor dau Dumnezeuieștilor Canoane, legile cele iubitoare de buna cinstire de Dumnezeu: „Unele adică împreună ajutorându-le, iar altele, și plinindu-le, când se întâmplă a se trece acelea cu vederea. (Cap. 5, litera k)”

Că Dumnezeuieștile Canoane și decât Tipicele sunt mai puternice,
când acelea se împotrivesc acestora și mai ales cele în parte și locale.

Că zice Blastar: „Din Novela 131 a lui Iustinian ai putea cunoaște, că tipicele cele făcute de ctitori sunt datori a le primi, de nu cumva se împotrivesc Canoanelor (Cap.16, litera l)”

Epigramă la Sfintele Canoane

Precum Treimea'naltă, cu legi preaînțelepte,
Pe lumea'ceasta toată, a pus să se îndrepte,
Ș'această rânduială nu poate să se strice,
Căci est'Un preaputernic ci' oricine'i tare, ferice;
Așa, și lumea toată, a lui Hristos numită,
Cu Sfinte Legi, Canoane, ce țin fericită;
Căci ele'ndreaptă omul, feresc de la păcate,
Primiți cu bucurie această Sfântă Carte;
C'asa precum cu cârma, corabia se poartă,
Așa zic cu aceasta Biserica se'ndreaptă.

P. N. Scriban

Câți vor umbla cu Canonul (dreptarul) acesta, pace peste ei și milă.
(Galateni 7, 16)

Suprascriere la Sfintele Canoane a Sfântului Ioan Hristostom

„ Am auzit și am ținut... Nu ai ținut, pe sineți te-ai osândit. În jumătate ai ținut, și de nu vei ține, vei zice însă, nu am știut. Că cel ce se osândește pe sine pentru că nu a ținut, se sârguiește spre a ține. (În Cuvântul 4, Despre pocăință, foaia 785, a tomului 6, tipărit la Veneția)

A SFÂNTULUI MAXIM

„Mulți suntem cei ce zicem, puțini însă cei ce fac; dar însă Cuvântul lui Dumnezeu nimeni nu este dator a-L mincinoși pentru lenevirea sa. Ci a mărturisi cu adevărat neputința sa, iar nu a ascunde Adevărul lui Dumnezeu. Ca să nu facem

vinovați, împreună cu călcarea Poruncilor, și de reaua tălmăcire a Cuvântului lui Dumnezeu.” (Capitolul 85 a celei de-a doua sute, a celor pentru dragoste, din Filocalie)

PROLEGOMENA DESPRE CANOANELE SFINȚILOR APOSTOLI

Feluri de Sinoade, sau mai bine a zice adunări ce s-au făcut¹⁸ de Sfinții Apostoli, după oarecare¹⁹. Cea dintâi adică în anul 33, sau 34 de la Hristos pentru alegerea Apostolului, în locul lui Iuda vânzătorul, când punându-se înaintea Iosif și Matia, au căzut sorții pe Matia. [Fapte 1] Iar a doua, când fiindcă inima și sufletul celor ce crezuseră era una, câți aveau țărini și case ori altceva, le vindeau și aduceau câștigurile la picioarele Apostolilor, ca să-i chivernisească pe cei ce nu aveau, măcar că adunarea aceasta nu se înțelege arătat din povestirea Faptelor. A treia când s-a ales cei șapte diaconi ca să slujească meselor. [Fapte 6,2] A patra, când după ce au auzit Apostolii și frații cei din tăierea împrejur, cum că Petru a botezat pe păgânul Cornelie și pe cei împreună cu dânsul cu dânsul, se priceau cu Petru. A cincea, când Apostolii și prezviterii s-au adunat ca să cerceteze toate acestea, adică de nu pot a se mântui credincioșii cei ce nu se taie împrejur după legea lui Moisi, precum aceasta o zice oarecare ce se pogorâse din Iudeea la Antiohia. Pe care aceasta, chiar Sinod și adunare a Apostolilor se cade a o numi tot cel ce cu judecată, ori mai bine a zice pildă și prototip [original] al Sinoadelor de după acestea, fiindcă cuprinde și numele și însușirile caracteristice ale Sinoadelor. „Că s-au sculat oarecare din cei din eresul fariseilor, zicând: că se cade a-i tăia împrejur pe ei.” [Fapte 15, 5] (Iată pricirea și prigonirea pentru care trebuia Sinodul.) „Și s-au adunat Apostolii și prezbiterii.” [Fapte 15, 6] (Iată Sinodul și adunarea anume ce se zice.) „Și multă întrebare făcându-se.” [Fapte 15, 7] (Iată cea întâia cercetare pentru ea.) „Atunci s-au părut Apostolilor și prezbiterilor împreună și întregii adunări.” [Fapte 15, 22] „Și s-au părut Sfântului Duh și nouă” [Fapte 15, 28] și celelalte. (Iată alegerea și hotărârea.) Și s-a făcut adunarea acesta în al 17-lea an după Înălțarea Mântuitorului. A șasea adunare a Apostolilor s-a făcut în anul 56, ori 59, când după ce a intrat Pavel la Iacov fratele Domnului. „Au venit la dânsul toți prezbiterii.” [Fapte 21,18] Iar oarecare vor ca să se fi făcut și altă adunare a Apostolilor în Antiohia, care să fi dat nouă Canoane precum însemnează oarecare Părinți Apuseni. (Pentru care vezi subînsemnările Canonului 85 Apostolic.) Încă și altele, dintre care cea prea mare și vrednică de cuvânt adunare, zic Apusenii să se fi făcut în anul 44, când Apostolii erau să se despartă unul de altul, la care au alcătuit și Simbolul Credinței (pentru care vezi subînsemnarea întâi a Canonului 1 al Sinodului al VI-lea), care Simbol se zice a Sfinților Apostoli.

¹⁸ Am zis mai vârtos adunări, pentru că Sfântul Marcu al Efesului la Sinodul cel ce a fost la Florența a răspuns către Latini: noi adunare a Apostolilor numim un Sinod, precum Silvestru marele eclesiarh scrie în cartea a șasea, capitolul 6 și drept ca un preînțelept a răspuns. Că Sinod cu adevărat este strângerea bărbaților celor aleși ai Bisericii, din feluri de eparhii și de clime ale Pământului, într-o oarecare cetate. Iar adunarea este împreună înfățișarea cea a însuși acestora și într-o zi hotărâtă la un loc și un timp. Iar adunarea este împreună înfățișarea cea a însuși acestora într-o zi hotărâtă, la un loc și un timp.

¹⁹ Dositei Patriarhul Ierusalimului, în cartea numită Dodicavivlion le numește pe acestea. (foaia 14 până la 18) Asemenea și Spiridon Arhimandritul; Milias, foaia 1015 a tomosului al 2-lea al adunării Sinoadelor, cuvânt cu cuvânt le-a luat de la Dositei. Însă amândoi fără de rânduială cuprind adunările acestea ale Apostolilor, după număr. Pentru acesta noi urmând mai vârtos rânduiala capetelor Faptelor Apostolilor, în mai bună rânduială le-am așternut, schimbând numărul.

Acestea așa zicându-se, la care adunare din acestea s-au dat prin Climent Dumnezeieștii Apostoli pe aceste 85 de Canoane ale lor, nici o scumpătățită știință pentru acesta nu ne-a predat vechimea. După socotință²⁰ însă poate cineva a zice cum că i-au rânduit pe aceștia în timpul adunării lor celei zise prea mare și vrednică de cuvânt, când voiau ei să se despartă și să se samene ei spre propovăduirea Evangheliei.

Dar fiindcă mulți eretici și poate și oarecare din Apuseni (am zis însă poate, căci după mărturia lui Antonie Forestul Iezuitul, întru pregătirea cea pentru Sinodul lor cel ecumenic ce s-a adunat în Trident au întărit pe toate aceste 85 la număr. Muștrându-se la nobelelor iscodiri de Canoanele acestea, își deschid gurile împotriva lor zicând: ori toate ori unele nu sunt Canoane așezate ale Sfinților Apostoli, noi cu multă sânguință ne-am silit a le îngrădi cu mii de zăvoare și cu toate săgețile celor puternici, după cântare, ca și din însăși singura privire [teoria] mulțimii a tot întrarmării, să se teamă de dreptate fiecare luptător. O zic mai arătat. Ne-am silit să aflăm care Canoane ale Sinoadelor adevăresc din cuvânt în cuvânt pe Apostoleștile Canoane acestea și care le adevărează cu singur numele, Apostoleștii. Și care le adevăresc pe ele cu singur numele, Apostolești.

Și cele ce din cuvânt în cuvânt se adevăresc, sunt acestea:

Cel al 5-lea Apostolesc de al 13-lea al Sinodului al VI-lea;

Cel de-al 17-lea și al 18-lea, de al 3-lea al Sinodului al VI-lea;

Cel de-al 22-lea și al 23-lea, de al 8-lea al Sinodului I și al II-lea;

Cel de-al 26-lea, de al 6-lea al Sinodului al VI-lea;

Cel de-al 27-lea, de al 9-lea al Sinodului I și II-lea;

Cel de-al 29-lea, de al 5-lea al Sinodului al VII-lea;

Cel de-al 30-lea, de al 3-lea al Sinodului al VII-lea;

Cel de-al 34-lea, de al 9-lea al Sinodului din Antiohia;

Cel de-al 38-lea, de al 12-lea al Sinodului al VII-lea;

Cel de-al 40-lea, de al 24-lea al Sinodului din Antiohia;

Cel de-al 44-lea, de al 25-lea al Sinodului din Antiohia;

Cel de-al 53-lea, din practicele Sinodului al VII-lea;

Cel de-al 64-lea, de al 55-lea al Sinodului al VI-lea;

Cel de-al 73-lea, de al 10-lea al Sinodului I și al II-lea.

Iar cele cu singure numele, Apostolești, sunt acestea.

Cel al 12-lea, al 13-lea și 16-lea Apostolești, din Epistola lui Alexandru al Alexandriei, pe care o trimite către Alexandru al Constantinopolului. (Teodorit Cartea I, cap.4 iar de alții cap.3 al Istoriei Bisericești).

²⁰ Am zis după socotință, și nu cu adevărat. Pentru că Sfântul Meletie (în Cuvântul pentru azime) aducând spre mărturie Apostolescul Canon cel pentru azime zice că, Climent a scris Apostoleștile Canoane, cu porunca lui Petru și a lui Pavel. (iar cum că același cuvânt al Apostolilor rânduirei celor de Climent scrise se află și în Apostoleștile Canoane, prea cu adevărat, o va mărturisi împreună fiecare înțelept dintr-o singură simplă citire.) Ci și Gheorghe Sugdurî, la rugămințile lui Petru și a lui Pavel zice că: unindu-se în Antiohia Petru și Pavel a făcut Apostoleștile Canoane acestea. Încă și însuși Climent acesta în Canonul 85 Apostolesc își scrie numele său. Iar Sfântul Climent a fost nu numai ucenic și următor al Apostolului Petru, precum pomenește Epistola purtătorului de cuvânt Ignatie către Tralisieni care zice: „Anegclitos și Climent lui Petru (slujind) fiind Episcop al Romei, ori fără mijlocire după Petru, ori al patrula”, adică după Petru, și după Linos, și după Clitos, ori după Anaclitos, ori Anegclitos. Ci și ucenic a lui Pavel, precum aceasta o arată Epistola lui Pavel către Filipeni, care zice: „Și împreună cu Climent, și cu ceilalți împreună lucrători ai mei.”(Filipeni 4,3)

Cel al 14-lea și al 15-lea Apostolești, de al 15-lea al Sinodului I, ci și de Epistola ce o trimite marele Constantin către Evsebie al Chesariei (Evsebie la Viața lui Constantin. Cartea a 3-a, cap.59 și 60 și de către alții 61).

Cel al 34-lea și cel al 35-lea, de al 50-lea al Sinodului al III-lea.

Cel al 74-lea de Sinodiceștile însemnări cele făcute în Constantinopol pentru Agapie și Bagadie, adică de sinodul local din Constantinopol, despre care vezi după cel din cetatea Sardicii.

Toate acestea 85 Apostolești se adevăresc de Canonul al 2-lea al Sinodului al VI-lea și al Sinodului al VII-lea încă și Novelele 6 și 137 lui Iustinian, zic adevărându-le pe acestea zic: „Și acesta credem că va fi, dacă luarea aminte a Sfințelor Canoane se păzește pe care Apostolii le-au dat cei ce cu dreptate se laudă, și sunt închinați, și însuși văzători au fost și slujitori ai Dumnezeuiescului Cuvânt, și Sfinții Părinți o au păzit și o au învățat”.

Pomenește de ele, și Teodosie și Valentian în Sacra, purtându-se ei împotriva lui Irineu Episcopul Tirului. (Vezi foia 610 din Dodecabiblonul lui Dositheii.) Le adevăresc pe acestea și tâlcuitorii canoanelor: Zonara, zic Balsamon, Alexie Aristin, Simion Magistrul și Logofătul; Ieromonahul Matei Blastar, Iosif Egipteanul, Fotie. Și le adevărește pe acestea și Ioan Damaschin, zicând: „Canoanele Sfinților Apostoli prin Climent (în cartea a patra, cap. 18 Despre Ortodoxie) sunt 85”. Cum că Canoane ale Sfinților Apostoli sunt, zice și Ioan Antiohianul în titlul 8 și Ioan cel din scolastici Arhiepiscopul Constantinopolei, în precuvântarea adunării Canoanelor, așa zice: „Sfinții ucenici și Apostoli ai Domnului, au dat prin Climent 85 de Canoane”. Las a zice cum că și cele 25 de Canoane ale Sinodului celui din Antiohia, nu numai că se conglăsuiesc după noimă cu cele Apostolești, ci și întregi ziceri din ele cuprind semănate printr-însele. Dovadă că sunt adevărate Apostoleștile Canoane este și conglăsuirea și potrivirea cea după noimă a celorlalte Canoane, atât a celor Sinodale, cât și a Părinților celor din parte, care se vede în fiecare Canon Apostolesc în această carte. Anevoie este cu adevărat, iar mai bine a zice cu neputință să creadă cineva, cum că din sineși și după întâmplare s-au conglăsuit cu ele atâtea Sinoade Ecumenice, atâtea locale, și atâția Părinți din parte. Și dimpotrivă cu totul prea lesne este să creadă cineva, cum că Canoanele cele atâtea și atâtea, având înaintea lor pe acestea Apostolești, ca pe atâtea pilde originale și temelii prea întemeiate [fundamentele], după imitație [urmare sau pilduire] s-au conglăsuit cu ele, și asupra acestora s-au mai zidit.

Canoanele cele ale Sfinților și întru tot lăudaților Apostoli,
în limba noastră tălmăcite

Canonul 1

Episcopul să se hirotonească de doi episcopi, sau de trei²¹.

²¹ Anaclit Episcopul Romei zice cum că: Canonul acesta întâiul este cuvânt al Apostolului Petru, și că, după legiuirea Canonului acestuia, au hirotonit pe Iacov fratele Domnului acești trei Apostoli Petru, Iacob și Ioan și măcar că dumnezeiescul Hrisostom zice, că l-a hirotonit pe el Domnul. Ci poate, că Domnul adică l-a ales pe el episcop al Ierusalimului.(hirotonia cea după Hrisostom, în loc de alegere luându- se), iar acești trei Apostoli, după Înălțarea Domnului prin dumnezeiasca sfințită săvârșire l-au hirotonit pe el. Precum și Dositei mărturisește în cartea pentru cei ce au patriarhisit în Ierusalim. Dar pentru ce episcopul adică se hirotonește de trei sau de doi episcopi; iar presbiterul și ceilalți clerici de unul numai? De crezut este cum că acesta este pricina cea dinlăuntru, și mult mai de aproape. Că de vreme ce după Apostolul „Cel mai mic de cel mai mare se blagoslovește”(Evrei 7,7) care osebit pentru preoție s-au zis, la hirotonia presbiterului (adică a preotului), mai mic fiind, ajunge un singur episcop, ca unul ce este mai mare și mai covârșitor cu treapta decât acela. Iar la a episcopului, de asemenea tagmă și de asemenea treaptă fiind, și nu mai mic

[al 1.4; al 7.3; al Sob. din Antiohia can. 19; al Sob. din Laodikia can. 12; al Sob. din Sardica can. 6; al Sob. din Constantinopol can.1]

Tâlcuire

Zicerea „episcop”, mai întâi adică li chiar se dă, de Dumnezeuiștile și Sfintele Scripturi, lui Dumnezeu celui ce pe toate le privește și le cercetează, precum mărturisește Iov zicând: «Aceasta este partea omului necredincios de la Domnul, și agonisita averilor lui de la Cercetătorul» (adică de la Dumnezeu) (cap 20, stih 29). Și iarăși: «Iar certarea Ta a păzit pe duhul meu» (cap.10, stih 12); și Domnul nostru Iisus Hristos, precum zice Petru verhovnicul Apostolilor pentru Dânsul: «Că erați ca niște oi rătăcite. Ci va-ți întors acum la Păstorul și Învățătorul sufletelor voastre» (Epistola întâi, cap.2, stih 25). Iar al doilea și după Dar, glasul acesta să dă celor de Dumnezeu aleși, precum zice pentru Eleazar Însuși Dumnezeu: «Episcop [Cercetător] Eleazar fiul lui Aaron preotul» (Numerele 4,16). Și către Iezechia zice Dumnezeu: «Fiul omului, pândar te-am dat pe tine casei lui Israil» (Cap. 3, Stih 12). Și în scurt să zic, episcopi se numesc în Scriptura cea Veche, atât luătorii aminte și păzitorii ocârmuirilor și a locurilor celor din lăuntru și bisericești, precum este scris pentru cel mai sus Eleazar, cum că avea purtare de grijă pentru tot Cortul (Numerele 4,16), și pentru arhiereul Iodae, cum că așezat purtători de grijă în Casa Domnului: «Și a pus preotul luători aminte în Casa Domnului.» (4 Împărați 11,18), cât și luători aminte a lucrurilor și ocârmuirilor celor din afară și politicești, precum s-a scris: «S-a mâniat Moisi pe cei mai mari ai oștii, pe cei peste mii, și pe cei peste sute.» (Numere 30, 14). Nici unul din Apostoli s-a hotărât, ori s-a numit episcop, când viețuia Domnul pe pământ, Care singur este Episcopul sufletelor noastre, ci pe singură stăpânire de vindeca toată boala, și de a scoate pe draci o aveau ei (Matei 10, Marcu 3). Iar după Învierea din morți și Înălțarea Mântuitorului nostru, trimițându-se aceștia de Dânsul, precum El s-a trimis de Tatăl, în toată lumea, și toată stăpânirea de a lega și dezlega luând ei, și toate darurile Prea Sfântului Duh în ziua Cincizecimii, nu numai numele cel apostolesc îl aveau, din însăși lucrurile, ci cu adevărat și pe însuși cel episcopesc, precum mărturisește Sfântul Epifanie că zicând: «Cei întâi Pertu și Pavel însuși Apostolii, au fost și episcopi». Asemenea și toți ceilalți precum adevăresc Părinții. Pentru aceasta au și rânduit de trei, sau de doi episcopi să se hirotonească episcopii cei din cetăți. Ci și Ei prin sate și prin cetăți propovăduind, precum zice Sfântul Climent Episcopul, I către Corinteni: «Cercetând cu duhul, așeză părțile propovăduirii lor, în episcopi, și diaconi ai celor ce urma să creadă. Pentru aceea și purtătorul de Dumnezeu Ignatie scriind către credincioșii cei ce erau în Trallesa poruncește: „Cinstiți și pe episcopul vostru ca pe Hristos, precum au rânduit vouă fericii Apostoli”. Și aceasta adică pentru zicerea Episcop. Iar zicerea hirotonie se face de la aceasta: „întind mâinile”. Și are două însemnări. Fiindcă, hirotonie se numește și hotărârea și alegerea a vreunui dregător, care se făcea cu întinderea mâinilor norodului, după zicerea lui Demostene. „Măcar pe oricare voievod de oști ați hirotoni.” [Cuv: 1, asupra lui Filipp] Și mai ales după obiceiul Bisericii care din vechi stăpânea, când fără împiedicare, mulțimile adunându-se, hirotonea, adică alegea prin întinderea mâinilor, pe arhierei, precum zice Zonara, măcar că la urmă pe acesta Soborul cel în Laodikia, într-un al cincilea canon al său l-a stricat, zicând că: „Nu se cade hirotoniile sau alegerile a se face, în ființa de față a celor ce se învață credința”. Iar hirotonie în ziua de astăzi se numește, cea prin rugăciuni și prin chemarea Sfântului Duh, făcându-se sfințita săvârșire a arhiereului, punând

fiind, nu ajunge un singur episcop, ca de unul ce este de asemenea treaptă, și nu decât acela mai mare. Deci ca cel mai mare pe cel mai mic să blagoslovească, doi sau trei pe cel unul hirotonesc. Fiindcă negreșit, mai buni, adică mai mari, sunt cei doi decât cel unul, precum zice Solomon (Ecleziast stih 4).

întru aceeași vreme și mâinile sale, pe capul celui ce se hirotonește, după hotărârea aceea Apostolească: «Mâinile în grabă pe nici unul să pui». Și este lucrul acesta tuturor prea cunoscut. Deci poruncește Canonul acesta, că, tot arhiereul (ori mitropolit de ar fi, ori arhiepiscop, ori episcop) să se hirotonească de doi episcopi ori de trei²². Și să vede că chipul cuvântului este pe dos. Că cel mai curat, și mai ales ar fi fost, de ar fi zis așa: episcopul să se hirotonească de trei episcopi, ori (mai puțin) de doi. Așa rânduielele Apostolilor fără formăluire pe însuși canonul acesta l-au așezat zicând: „Iar episcopul poruncim a se hirotoni de trei episcopi, ori însă cel mai puțin de doi”²³.

SIMFONIE [unire de glasuri]

Întru un glas cu Canonul acesta, și multe alte Canoane legiuiesc: „Că trebuie cu adevărat, ori toți episcopii eparhiei (după al 4-lea al Soborului I și al 3-lea al Soborului 7 și al 19-lea al celui din Antiohia) ori mulți (după al 13-lea al celui din Cartageni) să se adune și să hirotonească pe episcopul. Dar fiindcă aceasta este anevoie, cel mai puțin trebuie să-l hirotonească trei, și ceilalți să se facă împreună hotărâtori la hirotonia lui prin scrisorile lor. Și adevărind pe acest apostolesc cel al 58-lea al Soborului din Cartageni , zice: forma cea veche se va păzi ca nu mai puțini²⁴ de trei episcopi să fie de ajuns la hirotonia episcopului, mitropolitul adică, și alți doi episcopi. Pe însăși aceasta zice și Canonul cel întâi al Soborului local din Constantinopol. Încă și al 12-lea al celui din Laodikia rânduiește cum că cu judecata episcopilor celor de primprejur trebuie a se așeza episcopii la stăpânirea Bisericească. Iar dacă după întâmplare va rămâne într-o eparhie un singur episcop care chemându-se de mitropolitul, nici nu va merge, nici prin scrisori nu va împreună alege pe cel ce urmează a se hirotoni arhiereu, atunci trebuie mitropolitul să se împreună aleagă și să-l hirotonească pe el cu episcopii apropiatei străinei eparhii, asemenea și pe însuși mitropolitul înșiși acești apropiați cu locul trebuie a-l alege și a-l hirotoni, după Canonul al 6-lea al celui din Sardica. Iar rânduielele apostolilor (cartea a 8-a, cap. 27) poruncesc că cel ce se va hirotoni de un episcop să se caterisească, dimpreună cu cel ce l-a hirotonit, afară numai dacă după nevoie de prigoană, ori altă oarcare pricină nu pot mulți a se aduna, și cu alegerea acestora se va hirotoni de unul. Precum Sidirie s-a hirotonit episcop Palebiskei, după Sinesie, nu de trei ci de un episcop de Filon, pentru că nu puteau episcopii a se înfățișa în vremurile acelea.

²² Iar episcopii cei ce se hirotonesc, trebuie a fi trecuți cu vârsta, adică, numai puțin de 50 de ani, afară numai, dacă în vreo mică eparhie nu se află cineva trecut cu vârsta, după rânduielele cele Apostolești. Cartea a doua cap.1 și după epistola 52 a Sfântului Ciprian. Ori și peste treizeci de ani după Novela 137 a lui Iustinian.

²³ Iar episcopul se hotărăște de împărații Leon și Constantin așa: „Episcopul este luător aminte și purtător de grijă al tuturor sufletelor celor ce se adună în bisericile eparhiei sale, având putere săvârșitoare peste presbiter, diacon, anagnost, și psalt [cântăreț] și monah. Iar însușirea episcopului este cu cei smeriți adică a se împreună smeri, iar pe cei ce se mândresc a-i defăima... Și mai întâi a se primejdui pentru turmă, și pe strâmtorarea acelor a sa chinuire a o face (în pravilele împăraților 8, foaia 92 a cărții, a 2-a a lui Ghiur). Iar mitropolit pentru aceasta se numește episcopul, după Gavriil al Filadelfiei (în cuvântul pentru preoție). Pentru că este ca maica cetății sale, pe care este dator a o hrăni duhovnicește cu învățăturile și cu viața și cu sfinte năravurile sale, și cu veniturile eparhiei sale”. Vezi și la Canonul 58 cel apostolesc. Iar cum că obiceiul prea folositor urma în Biserica lui Dumnezeu, cei ce urmau a se hirotoni episcopi, a se face întâi monahi, apoi a se face episcopi, vezi la subînsemnarea Canonului 51 Apostolesc.

²⁴ Poate pentru aceasta au zis nu mai puțini de trei, nu împotrivindu-se canonului apostolesc, ci pentru că în vremurile acelea era mai multă mulțimea episcopilor decât în vremurile Apostolilor, în care era și nevoia prigoanei.

Canonul 2

Presbiterul (ori preotul) și diaconul, și ceilalți clerici să se hirotonească de un episcop.

Tâlcuire

Canonul acesta rânduiește că fiecare preot și diacon și ceilalți clerici²⁵, ipodiaconi adică, anagnoști și psalți, și cei de aici, să se hirotonească numai de un episcop²⁶.

Canonul 3

Dacă vreun episcop ori presbiter afară de rânduiala Domnului cea pentru jertfă, va aduce alte oarecare la jertfelnic, ori miere, ori lapte, ori în loc de vin, băuturi meșteșugite, ori păsări, ori oarecare vite, ori legume afară de rânduie, să se caterisească. Afară de mănunchi de grâu nou, ori struguri la vremea cuviincioasă. Dar să nu fie iertat a se aduce altceva în altar, decât untdelemn la candelă, și tămâie la vremea aducerii înaintea. [Apostolesc 4; Sob.6: 28, 32, 57, 95; din Cartagina: 44; a lui Theofil: 8]

Tâlcuire

Când Domnul nostru Iisus Hristos a predanisit Apostolilor Taina Dumnezeieștii Sfintei lucrări, a rânduit lor să nu osebească cu nici un alt fel fără numai cu pâine și cu vin amestecat cu apă, Însuși El întâi făcând aceasta la Cina cea de Taină, precum în Liturghia Sfântului Iacob, fratele Domnului, s-a scris: „Din vin dregând (Paharul adică) și din apă”. Pentru aceasta și Dumnezeieștii Apostoli în Canonul acesta rânduiesc, cum că oricare episcop, ori preot călcând rânduirea ce Domnul a rânduit pentru Jertfa aceasta nesângeroasă, ar aduce pe Sfânta Masă alte oarecare feluri, ori miere (de pildă), ori miere, ori lapte, ori în loc de vin, băuturi meșteșugite, adică toată băutura cea bețivă, precum rachiul ce se face din feluri de

²⁵ Clerici prost și de obște se numesc toți aceia care au punere de mână ieratică și bisericească de la episcopul și de la cei de aici ai rânduiei bisericești, până la anagnost și psalt [cântăreț] și catehet și portar, după Canoanele 26, 68 și 70 apostolești, și după canoanele 24 și 30 ale Laodikiei și după epistolia Marelui Vasile cea către horepiscopii cei de sub dânsul și după Nomiconul lui Fotie, titlul I, cap 31. Pentru care și Novela 123 a lui Iustinian zice așa: „Iar presbiterii și diaconii și ipodiaconii și anagnoștii și psalții, pe care toți clerici îi numim, care și canonici se zic după al 6-lea al Antiohiei și după alte canoane”. Iar chiar clerici se numesc toți cei ce afară de altar au hirotesia. Iar Valsamon, tâlcuind la Canonul 51 al Marelui Vasile, zice că: „Și monahii clerici se numesc”. Și s-au numit clerici după Hrisant (Sintagmation foaia a 20-a). De la clerul (sau sorțul) ce au aruncat Apostolii pentru Matia. Iar în ziua de astăzi clerici se numesc mai vârtos cei ce au boierie și cinuri bisericești, atât cei sfințiți cât și lumenii.

²⁶ Însemnează că, măcar deși episcopii, presbiterii, diaconii și ipodiaconii se zic chiar să se hirotonească, iar anagnoștii și psalții să se pecetluiască, adică să se hirotesească, după Zonara, și cei asemenea lor (că hirotesia este mai de obște decât hirotonia), iar iconomii, ecdichii [Arătătorii dreptății], prosmonarii [Străjuitorii] să se pună înainte, după Canonul 2 al Soborului IV. Iar Simeon al Tesalonicului, episcopii, presbiterii și diaconii se hirotonesc, iar ipodiaconi se hirotesească, iar anagnoștii se pecetluiesc [se blagoslovesc]. Cu toate acestea Canonul acesta, nici o deosebire nu face, ci la toți clericii zice numele hirotoneiei. Și acesta încă însemnez-o, după Hrisostom (în Cuvântul Întâi către Filipeni, foaia a 5-a, tomul 4) cum că și episcopul, presbiter, și diacon se numește (ca unul ce cuprinde lucrările acestora) și dimpotrivă, presbiterii episcopi se numesc (ibidem), iar că prezbiterii, și diaconii se alegeau precum episcopi, arătat este din Canonul al 3-lea al Soborului al VII-lea; și al 7-lea a lui Teofil; și Chiril al Alexandriei tâlcuind la capitolul 8 al Numerilor, zisa aceea: «Și vei aduce pe leviți înaintea Domnului, și își vor pune mâinile lor pe leviți », zice pentru cei ce se cheamă la Sfințita lucrarea lui Hristos hotărâsc noroadale, cu toate că hotărâre de astăzi nu se lucrează în ziua de astăzi. Iar forma mărturie care se dă celor ce vor să se hirotonească preoți și diaconi, vezi la sfârșitul cărții, care mărturie iscălită fiind de preoții cei mai aleși, și de clerici se vede că are loc de alegere.

roduri, ori bere ori altceva asemenea; ori va aduce păsări ori niscaiva vite, ori legume, unul ca acesta să se caterisească²⁷. Ci aduce-se la Altar mănunchiuri de spice noi de grâu, (precum evreii aceștia le aduceau Lui Dumnezeu: «Că spice noi, zice, prăjite? <coapte> nu veți mânca, până ce nu veți aduce voi darurile Dumnezeului vostru. Și iarăși, veți aduce mănunchiuri pârga secerișului vostru la preot.) și struguri.” [Leviticon 23: 10,14] Însă nu ca o nesângeroasă jertfă a Trupului și Sângelui Domnului, nu fie! Ci ca o pârgă, și întâi arătate roduri în vremea cuviincioasă, când se vor coace²⁸. Drept aceea nu este iertat a aduce cineva alt ceva în Sfântul Altar, afară de untdelemn pentru luminare, și tămâie la vremea ce se săvârșește Dumnezeiasca Liturghie.

Simfonie

Întru un glas cu Canonul acesta și cel de aici al 4-lea rânduiește, că celelalte poame să nu se aducă la jertfelnic, ci la casa episcopului, ca niște întâi arătate. Ar cel al 44-lea al Soborului din Cartaghei rânduiește altceva, a nu se aduce la Sfintele Taine, decât numai pâine și vin amestecat cu apă²⁹. Iar cel 28(κη) al soborului 6(

²⁷ Trebuie să știm că certările ce le poruncesc canoanele, adică acestea: să caterisească, să se afurisească, și să se anatematisească, acestea după meșteșugul gramaticii a treia persoană care nu este de față, la care spre a se da porunca acesta de nevoie trebuie a fi a doua persoană, o tâlcuiesc mai bine. Canoanele poruncesc soborului episcopilor celor vii să caterisească pe preoți, ori să afurisească, ori să anatematisească pe mireni, când calcă canoanele. Însă dacă soborul nu va pune în lucrare caterisirea preoților, ori afurisirea, anatematisirea mirenilor, preoții aceștia și mireni, nici caterisiți nu sunt cu lucrul nici afurisiți, ori anatematisiți. Învinovați însă sunt, aici spre caterisire, ori afurisire, ori anatematisire, iar acolo spre Dumezeiasca osândă. Precum și când un împărat va porunci slugii sale să bată pe un altul, care i-a greșit, dacă sluga cea poruncită nu va lucra porunca împăratului, acela ce a greșit împăratului a rămas nebatut, învinovațit însă spre bătaie. Drept aceea tare greșesc cei fără minte care zic, cum că în vremurile acestea toți cei sfințiți care în afară de Canoane s-au hirotonit, sunt cu lucrarea caterisiți. De cei sfințiți prihănitoare limbă este aceea ce nebunește pe acest fel de cuvinte le bârfește, neînțelegând că porunca Canoanelor fără de punerea în lucrare a persoanei a doua, adică a soborului, este nesăvârșită. Fără mijlocire și mai înainte de judecată, ne lucrând de sineși. Însuși Dumnezeieștii Apostoli arătat se talmăcesc pe sineși cu al 46-lea Canon al lor, fiindcă nu zic că îndată acum cu lucrul se află caterisit oricare episcop sau preot va primi botezul ereticilor, ci a se caterisi poruncind, adică a sta de față la judecată; și de se va dovedi că a făcut acesta atunci să se dezbrace cu hotărârea voastră de preoție, aceasta poruncim.

²⁸ Pentru această pricină, precum se vede la Praznicul Adormirii Preasfintei de Dumnezeu Născătoarei, aduceau struguri la Patriarhul în Altarul Bisericii celei din Vlaherna, după sfârșitul Dumnezeieștii Liturghii, precum zice Valsamon. Iar în ziua de azi, obiceiul cel mai în multe locuri se zice, este a se aduce struguri cei de acest fel la Praznicul Schimbării la Față a Mântuitorului, și a se blagoslovi de preoți. Și ar putea cineva a se nedumeri, pentru ce numai spicele grâului și strugurii să se învrednicească de atâta cinste, și să se aducă în lăuntru în altar, și nu vreo altă roadă? Poate pentru acesta, pentru că din acestea se face pâinea și vinul, care se prefac în Trupul și Sângele Donului. Și cum că noile mănunchiuri nu sunt legume, precum a tâlcuit Valsamon, se arată din însuși Canonul acesta, care pe legume arătat le-a oprit. Pe mănunchiuri și Teodorit spice noi le-a tâlcuit la tâlcuirea celei leviticești, și Filon Iudeul. Iar Canonul 44 a Soborului din Cartageni, anume zice: Să se aducă pârga de struguri și de grâu.

²⁹ Mai arătat decât toți Proorocii și mai deslușit a proorocit pe acestea trei feluri creștinească jertfă Solomon zicând, ca din partea Ipostaticii înțelepciuni a lui Dumnezeu, în capul al nouălea a Pildelor. „Veniți de mâncați pâinea mea. Și beți vinul care am dres vouă. Iară în loc de, care am dres, Arăbeasca talmăcire are, cel amestecat cu apă (?). Vezi (Ravvenul Samuil, alcătuire de aur. Cap. 20) Și înseamnă, cum că unirea vinului și a apei în Potir, odată se face la Dumnezeiasca Liturghie. La punerea înainte numai la început adică. Că apa cea caldă care în vremea împărtășirii singură la urmă se pune, pentru altă pricină pune. Și vezi sub însemnarea Canonului 32(λβ) al Soborului al șaselea. Drept aceea rău fac oarecare făcând a doua unire în vremea Heruvicesții cântări, și punând vin și apă în Potir. Și de acum înainte [să] înceteze (despre) această nerânduială. Ca să nu cadă sub canon și

▽) Poruncește, ca strugurii ce se aduc în sfântul Altar, trebuie a se blagoslovi de Preot cu osebită rugăciune și blagoslovenie, de cea a Tainilor, ca noi luând cu blagoslovenie din mâinile Preoților, că mulțumim lui Dumnezeu, că prin buna întocmirea vremilor iconomicește cele spre îndestularea vieții noastre. Iar pe Preoții cei ce nu fac așa, ci unesc strugurii aceștia cu Trupul și Sângele Domnului, caterisirii îi supune. Iară cel 32 al aceluiași muștră pe armeni, ca pe unii ce aduc vinu numai, și nu amestecat cu apă. Iar cel 99 al aceluiași, oprește și a se aduce la Jertfelnic cărnuri fripte. Iar cel 57 al aceluiași, anume oprește a se aduce la jertfelnic lapte, și miere. Măcar că acestea se aduceau mai înainte după zisul Canon 44 al soborului din Cartaghei, pentru prunci. Iar cel al 8 al lui Theofil rânduiește ce să se facă, câte vor rămâne din aducerile înainte și din ape.

Canonul 4

Celelalte poame toate la casă trimită-se, pârgă Episcopului, și Presbiterilor, și nu la jertfelnic. Și arătat este, cum că Episcopul, și Presbiterii, le vor împărți Diaconilor, și celorlalți Clerici. [Apos. 3; Sob.6: 28, 32, 57, 59; Cart: 44, Theofil 8]

Tâlcuire

Canonul acesta rânduiește, că toate celelalte poame, (afară de spicele de grâu, și de struguri, și de unt de lemn, și de tămâie) să nu se aducă în sfântul Altar, ci să se trimită la casa Episcopului și a Preoților, când sunt întâi arătate. Ca cei ce trimit acestea, vrednică mulțumire se înalță lui Dumnezeu prin trânșii, căci le-au dăruit niște bunătăți ca acestea. Și este arătat că Episcopul și Preoții nu se vor îndulci de ele singuri, ci le vor împărți și Diaconilor, și celorlalți Clerici ca și ei să se împărtășească.³⁰ Vezi tâlcuirea Canon 3 Apostolesc.

CANON 5

Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul, pe femeia sa să nu o lepede cu pricinuire de evlavie. Iar de o va lepăda, că se afurisească, iar mai rămânând să se caterisească. [Canon 13, 48; Sob: 6; Gang:4; Cart: 4, 33]

TÂLCUIRE

Legea cea veche adică ierta celor căsătoriți a-și despărți pe femeile sale, când voia, și fără de nici o binecuvântată pricină. Iar Domnul la Evanghelie, o a oprit aceasta foarte. De unde și Apostolii urmând rânduirii Domnului, opresc aceasta în Canonul acesta, și zic: Episcopul, sau Preotul, sau Diaconul, să nu își lepede femeia, adică să nu o despartă cu sila, adică fără de învoiala aceleia, pentru pricinuire și chip de evlavie. Iar de o va despărți, să se afurisească, până

sub certare. Că niciodată într-o altă vreme se face a doua unire fără numai când se întâmplă a se vărsa sfintele, ori a uita Preotul, și vezi la același sub însemnare a Canonului al 32(λβ)-lea al Soborului al șaselea.

³⁰ Mai curat înșiși Apostolii pentru acestea rânduid în rândurile lor Cartea 2 Cap 27 zic, că poamele și profanisima (adică cele ce întâi se arată), și zeciuielile grâului, a vinului, și unt de lemnului, și a celorlalte semințe, că se trimită la Episcop, și la Preoți; ca ei să le împartă la Clerici. Adică, la cei afară de Altar, câte o parte; iar la cei din lăuntru Altarului, câte două părți. Dar vezi și Cartea a patra a același rânduirii Cap 6, 7, 9, 10. Ca să te înveți de la care trebuie a primi Clerici acest fel de daruri și coșciugele, și de la care să nu le primească. Vezi și sub însemnarea Canonului al 8 al lui Theofil.

ce se va îndupleca ca iarăși să o ia în casa sa. Iar de va rămânea întru pizma sa, și nu va voi a o primi, să se caterisească de Preoție de istov. Fiindcă cu aceasta ce face să vede, că necinstește nunta, care după Apostolul este cinstită; și că socotește patul și împreunarea necurate, care de însuși Apostolul, s-au numit nespurcate. [Evr. 13: 1, Col. 4] Las a zice, că și la această despărțire mijlocește precurvie, precum au zis Domnul: „Cela ce s-ar lăsa pe femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pe ea să prea ea să preacurvească.” [Mat. 5: 32] Dar și Apostolul a zis: „Legatu-te-ai cu femeie, nu căuta dezlegare. Și, să nu vă lipsiți pe unul de altul, fără numai dacă din învoire, ca să vă zăboviți cu postul și cu rugăciunea.”³¹ [1 Cor. 7: 5, 27]

SIMFONIE

Așa și Soborul al 6-lea în Canonul 13 rânduiește, ca să rămână statornice și nedespărțite căsătoriile celor sfințiți, și fiind acestea mai înainte de a se sfinți însurați, să nu se oprească pentru nuntă de a lua Preoția. Nici să fie datori când se hirotonesc a mărturisi, că după ce se vor face Preoți să se despartă de femeile lor. Precum un nelegiuit obicei ca acesta a stăpânit la Roma. Iar deși canonul al 4-lea și al 33 al Soborului din Cartagina zic că Episcopii și Preoții și Diaconii și Ipodiaconii să fie întreg înțelepți, și să se depărteze de femeile lor, după hotărele lor; dar tâlcuitorii Canoanelor, Zonara și Valsamon, și mai ales Soborul al 6-lea în Canonul 13, tâlcuind Canoanele cele de mai sus: să se depărteze numai la vremea efimeririi lor (a săptămânii, după obișnuința limbii noastre), și nu totdeauna, afară de Episcopi și vezi acolo.³²

CANON 6

³¹ Înseamnă că în vremurile vechi era iertat a avea Episcopii femei, pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește să nu despartă Episcopul pe femeia sa. Iară din vremea Soborului 1 se vede s-au luat obiceiul a nu se însura sfințiți, și mai ales Arhieriei, însă câți voia, și nu de nevoie precum aceasta se arată din cuvintele ce au pus înainte sfântul Pafnutie Mărturisitorul și Episcopul unei cetăți a Tivaidelor de sus la Soborul 1 precum vom zice în următoarea sub însemnarea aceluiași Canon adevărit al obiceiului acestuia, încă nu era. Iar sfântul și a toată lumea Soborul (6) mai în urmă, și prin Canon a întărit obiceiul acesta, rânduind în al 12-lea Canon al său, de nevoie singuri Episcopii să nu aibă femei. Nu stricând pe acest Apostolesc (că nu rânduiește, ca Preoții cei ce au femei să le lepede, adică să le despartă în silă și fără învoirea lor, care este împotriva Apostolescului Canon: Ci cu amândouă învoire, și cu mulțumire despărțindu-se femeile, așa cei ce le aveau pe ele Preoții, ori Diaconii, ori Ipodiaconii, să se Hirotonească Episcopi, după Canonul 48 al aceluiași) ci înainte purtând grijă zice, pentru mântuirea și mai multa sporire Creștinilor, și pentru neprihănirea Arhieriei vredniciei. Fiindcă și Moise, după ce s-a învrednicit Proorocescului Dar de aceia cu femeie nu s-a împreunat, după sfântul Epifanie. (Tomul 2, Cartea 3 alegerea 87)

³² Fiindcă Latinii aduc înainte pe Dumnezeiescul Epifanie, că în alegerea 50 zice, pe bărbatul unei femei nu-l primește Biserica spre Preoție, de nu se va înfrâna despre dânsa, cu care să unește la socoteală, și Inochentie și Dialogul: se cade a zice, cum că nouă nu ne pasă ce au zis, sau ce au socotit oarecare Părinți. Ci ce zice Scriptura și Soboarele cele de toată lumea, și socoteala obștească a Părinților. Că socotința unora nu întărește dogmă în Biserică. Zice încă și Sozomen Cartea 1, Cap. 23 „Pafnutie Mărturisitorul la întâiul Sobor în Niceea nu a lăsat să se oprească nunta Preoților, măcar de o voiau oarecare, ci au zis că nunta Preoților este întreagă înțelepciune, și trebuie a se lăsa fieștecă în voia sa, după predania cea veche a Bisericii. Că scrie și Pavel lui Timotei, Diaconii să fie bărbați au unei femei. Și lui Tit „De este cineva neprihănit, bărbat al unei femei”; și Soborul cel din Gangra anatematisește pe ce ce nu se împărtaşesc de Preot însurat, Canon 4. Căci a împiedica nunta Preoților, este socoteală a ereticilor, și mai ales a Maniheilor, precum zice Augustin, eres. 40 și 46. Că mai ales și pildele mărturisesc. Că Felix Episcopul Romei, a fost fiu al Preotului Felix. Papa Agapit fiu al Presbiterului Gordian. Papa Ghelasie, fiu al lui Valerie Episcop. Și mulți alții, au fost fii de Preoți; și mărturisește același Epifanie la același loc, că socoteala aceea, numai la unii se urma și nu la toți. Dar poate că cu sfătuitor chip o zice acesta, nu cu silnic.

Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul, lumești purtări de grijă să nu ia asuprași, iar de nu să se caterisească. [Apostolesc 81, 83; al Sob. 4: 3, 7; a celui 7: 1; al celui I-II: 11; din Cart: 18]

TÂLCUIRE

Nu este iertat celor Preoțiți (ori sfințiți) a se împletici pe sineși în lucruri lumești, ci să se îndeletnicească la Dumnezeiasca slujbă a făgăduinței lor, și să păzească mintea lor slobodă de fieștece tulburare și zarvă lumească. Drept aceea și Canonul acesta rânduiește, ca Episcopul, sau Preotul, sau Diaconul, că nu primească asuprași purtări de grijă lumești. Iar de le primește acestea, și nu voiește a le lepăda de la sine, ci rămâne întru ele, să se caterisească. Iar Cartea cea pravilicească a lui Fotie Titlu 8 zice că Episcopii nu se cade a primi purtări de grijă, și a se face epitropi, nici ai însuși rudeniilor sale. După a 13, 14, 15 Titlu 1. Cartea a 3-a a celor împărătești. Afară numai dacă epitropia aceasta este c să se împartă pomene, și milostenii pentru ruda lor cea moartă, după neara 68 a înțeleptului Leon. Citește și Canoanele însemnate la margine unite cu acesta, care opresc pe Clerici de la lumeștile purtări de grijă.

CANON 7

Dacă vreun Episcop, ori Presbiter, ori Diacon, sfânta zi a Paștilor mai-nainte de primăvăreasca Isimerie cu Iudeii o va săvârși, să se caterisească. [Apos: 70, 71; Sobor6: 11; Anti: 1; Laod: 37, 38; Cart: 60, 81, 117]

TÂLCUIRE³³

³³ Pentru aflarea Pashăi (Paștilor), îndreptare prea alese, și care nu puteau a se face mai bune, zice Mathei Vlastar, au așezat și au dat sfântul și de toată lumea Soborul 1, după Canonul 1, al Soborului din Antiohia. Care în Canoanele Soborului 1, ne se află. Dar precum și la Mathei Vlastaris, și în sfintele Evanghelii tipărite, și în alte cărți multe. Deci pe amărunită (amănunțita) cunoștință a Pascaliei aceștia noi lăsând a o învăța deosebit și chiar Pascaliocuvântătorii noștri, atâta numai zicem la aceasta subînsemnare, cum că patru oarecare de nevoie se caută pentru Paștile noastre: (1) Că Paștile trebuie a se face totdeauna după echinoctiu de primăvară, (2) Că nu se cade a se face întru aceeași zi, cu legiuitele Paști ale Iudeilor (care amândouă acestea să hotărâsc de acest al 7-lea Apostolesc Canon) (3) Ca să nu se facă chiar și nehotărât după echinoctiu, ci după cea întâi Lună plină a lui Martie, care se va întâmpla după echinoctiu. (4) Ca să se facă în întâia Duminică ce se va întâmpla după Luna plină (iar aceste două din predanie le avem, și nu din Canon). Drept aceea ca să se păzească câte patru rândurile acestea deopotrivă în toată lumea, și să prăznuiască Creștinii întru aceeași vreme, și întru aceeași zi Sfântele Paști, și să nu aibă trebuință în fiecare an de astronomi, și de Soboare, au tocmit de Dumnezeu înțelepțiții Părinți dreptarul cel pentru Paști. Dar înseamnă că pentru nerânduiala [grecește anomalia] mișcării Lunii, nu se păzește a patra rânduire totdeauna, ci câteodată se calcă. Fiindcă după același Vlastar, după 300 de ani, cu două zile după întâia plinălunie (Lună plină) urmează a se face legiuitele Paști, în zi de Duminică. Iar aceste două zile, care prisosesc din nerânduiala aceasta, adăugându-se, trec uneori peste Duminica 1 care se întâmplă după plinalunie (Luna plină) a lui Martie, în care Duminică noi prăznuim Stălpărilor, și în cea viitoare facem Paștile. Iar din această puțină călcare, nici o abatere din Blagocestie, nici ceva necuviincios, ori primejdie sufletească nu urmează. Pentru aceasta și Dumnezeiescul Hrisostom (în Cuvântul cel către cei ce postesc la Paștile cele dintâi) zice: Scumpătatea timpului, și pândire a zilelor Biserica lui Hristos nu știe. Fiindcă de câte ori mănâncă Pâinea aceasta de viață făcătoare, și bea Paharul acesta, vestește moartea Domnului. Și Paști săvârșești: ci fiindcă la Soborul întâi s-au adunat Părinții și au rânduit când să se facă Paștile, cinstind Biserica pretutindenea pe învoire și pe unire, au primit rânduiala care ei au făcut. Deci trebuia după Hrisostom, și Latinii mai mult să cinstească învoirea și unirea Bisericii decât pe pândirea vremilor (adică pe a echinoctiului, care s-a pogorât acum la 11 Martie, fiind în vremea Soborului 1 la 21 Martie) și să prăznuiască Paștile cu noi, și să nu necinstească pe cei 318 de Dumnezeu purtători și de rane purtători Părinți, care o au legiuit aceasta după Dumnezeiasca luminare, socotindu-i pe aceștia ca pe niște fără de minte, și ocărând

Două echinoctii face soarele în an, adică una, în timpul primăverii, iar alta în timpul toamnei. Și să zic echinoctii (isimerii), fiindcă atunci întocmai este ziua cu noaptea, și dipotrivă, noaptea cu ziua. Și echinoctiul de toamnă (tomnateca isimerie), se face în luna septembrie, când soarele intră în prima Miră (?) a zodiei ce se cheamă cumpănă. Nu acei în stele și simțite, ci acei fără de stele și gândite. Iar echinoctiul de primăvară (cea primăvărească isimerie), se face în luna martie, când soarele intră în prima Miră (?) a zodiei ce se cheamă berbec, nu acelui simțit și în stele, a celui ce este schimbăcios, ci a celui gândit și fără stele ce este neschimbăcios după astronomi. Deci echinoctiul de primăvară, pentru nepotrivirea a însăși mișcării soarelui de la apusuri către răsărituri, nu se face totdeauna într-o zi și aceeași zi, ci în vremea Sfinților Apostoli, era în 22 a lui martie, după rânduiala aceluiași Apostoli (Cartea 5, cap 17) ori după alții în 23. Iar în timpul primului Sobor a toată lumea, era în 21 martie, după Sevastos și alții. Și acum în vremurile noastre, se face în 11, ori și 10 a lui martie. (că după astronomii vechi, Ptolemeu și alții, o noapte și o zi se pogoară în 134 de ani; precum se vede în cartea numită „Tomos agapis”, foaia 540). Acestea așa mai înainte fiind cunoscute, Canonul acesta apostolesc rânduiește, căci care Episcop, ori Presbiter, ori Diacon, ar prăznui Sfintele Paști mai înainte de echinoctiu de primăvară, împreună cu legii Paștile Iudeilor, să se

Biserica pe maica noastră a tuturor. Că, (zice după urmare Hrisostom) de ar fi și greșit Biserica, negreșit nu s-ar fi pricinuit atâta mare bine, din amărunta paza aceasta a vremii, cât de mare rău s-au pricinuit din osebirea aceasta, și din dezbinarea cea din Catoliceasca Biserica. Fiindcă zice „Nu poartă grijă Dumnezeu și Biserica pentru acest fel de pândire a vremilor și a zilelor, de cât pentru singură unirea și pacea. Și vezi iubitul, cum Dumnezeiescul Hrisostom numește schismatici pe Latini, pentru că din nou au izvodit Pascalia lor și Calendarul, nu pentru că nu este aceasta, după echinoctiu dreaptă. Pentru că și noi vedem că echinoctiul a rămas cu adevărat 11 zile înapoi. Ci pentru că cu aceasta s-au deosebit de noi, care este o vinovăție neiertată, după același Sfânt. Că zice într-o același cuvânt, a posti cineva, și a face Paștile în această vreme, ori în aceea, după 21 a lui Martie, să zicem, precum facem noi, ori după 11 a lui Martie, precum fac Latinii, aceasta nu este vinovăție. Iar a dezbinda cineva Biserica, și a se împotrivi cu prigonire, și a face împerecheri și despărțiri, și a deosebi pe sineși pururea de Obștescul Sobor al Bisericii, aceasta este păcat neiertat, și de prihană vrednic, și are multă muncă și pedeapsă. Că trebuie să știe ei că și Soboarele cele de toată lumea, care s-au făcut după cel întâi, și ceilalți Părinți, vedeau cu adevărat și ei, ca niște înțelepți ce erau, că mult s-au pogorât echinoctiul. Dar încă n-au voit a o strămuta din 21 martie, unde o au găsit Soborul 1. Cinstind mai mult pe învoirea și unirea Bisericii, decât pe amărunțimea echinoctiului, care nu pricinuieste, nici la aflarea Paștilor noastre o tulburare, nici vătămare Blagocestie. Iar mai ales că amărunțimea aceasta și pricinuieste Latinilor, două necuviințe mari, adică, a prăznui ei Paștile, ori cu Iudeii, care este împotriva acestui Apostolesc Canon, ori mai înainte de Iudei. Și cum că mai mult place lui Dumnezeu rânduiala Pascaliei, și în scurt a zice, a Calendarului nostru, de cât rânduiala Pascaliei și a Calendarului Latinilor, este văzut din minunile ce au arătat și arată până acum pentru aceasta. Căci în părțile Heliopolis cei din Egipt, unde sunt Piramidele cele două mari, în fieștecă an lucrează Dumnezeu minune ca aceasta: Adică, în seara Joi cei mari a noastre (nu a Latinilor) pământul varsă moaște și oase vechi de oameni. De care să umple un câmp lat, care stau până în Joia înălțării, și atuncea se ascund și nicidecum se văd, până iarăși în Joia cea mare. Aceasta nu este vreo basmă [basm], ci adevărat lucru, și mărturisit de Istoricii vechi și noi, iar mai ales de Gheorghe Coresie Hiotul, și de pururea pomenitul Nectarie Patriarhul Ierusalimului, care în hronograful Arabicesc îl povestește fila 266 și cu ochii săi l-a văzut, precum din cele ce zice mai jos se vede. (Iar oasele acestea omenești mai înainte vestesc, învierea morților ce va să fie, precum le-a văzut și Proorocul Iezechiel.) Dar scrie și pomenita Coresie, că Paștile scria către Papa Leon (precum se arată în Epistola 63 a lui Leon) cum că Prăznuind oarecând Paștile, Răsăritenii în 22 a lui aprilie, iar Apusenii în 25 a lui martie, un izvor de apă fiind uscat mai înainte, s-a umplut de apă în 22 a lui aprilie, la Paștile noastre, și nu la al Latinilor. Vezi de Dositheii cartea 12 pentru Patriarhii cei ai Ierusalimului care povestește de o minune ce s-a făcut la Beligrad, adevărtoare calendarului nostru, și surpătoare calendarului latin, pe care o a văzut un Paisie Patriarh al Ierusalimului, un aluat ce s-a plămădit de o latincă în ziua Proorocului Ilie, s-a prefăcut în piatră ușoară, numită Chisira.

caterisească. (Fiindcă din Iudei, cei mai înțelepți, păzeau să prăznuiască după echinoctiu Paștile, după Vlastar, precum a rânduit Moise aceasta. Iar cei mai țărănoși, o prăznuiau înainte de echinoctiu, după cum arată Canonul acesta, și după urmare de două ori întru același an prăznuiau Paștile; precum aceasta înseamnă Epistolia împăratului Constantin, ca pentru Paști³⁴, ce se află în cartea 1 a Istoriei lui Teodorit, capitolul al 10-lea și al 9-lea cum zic alții. Dar când să se săvârșească aceasta? După echinoctiu și după Paștile legii. După echinoctiu, căci echinoctiul fiind măsură despărțitoare a unui an deplin, dacă înaintea echinoctiului vom prăznui, facem de două ori Paștile întru același an, și după urmare de două ori înseamnă moartea Fiului lui Dumnezeu. Iar de o vom prăznui după echinoctiu, numai un Paști facem în an, și prin urmare o moarte a lui Hristos vestim. Pentru aceea și însuși Apostolii în așezământurile lor (cartea 5, cap 17) acestea zic. „Se cade voi fraților zilele Paștilor cu scumpătate a le face, cu toată sânguința, după schimbarea echinoctiului, ca nu de două ori în an, a unei pătimiri să faceți pomenire, ci odată în an, aceluia ce odată a murit. Și iarăși după paștile iudeilor, întâi, ca înainte să fie închipuirea, adică Junghierea Mielului, și apoi să urmeze ceea ce se închipuia, adică Moartea Domnului și Învierea.” Încă și alta, ca să nu o prăznuim în altă zi a săptămânii, precum prăznuiesc iudeii, în oricare zi se întâmplă 14 a lunii, ci totdeauna Duminică, precum și aceasta, în același loc Apostolii o zic. Că pentru aceasta și câteodată când se întâmplă a fi legiuitele paști [ale iudeilor] în zi de Duminică, noi nu prăznuim întru aceeași Paști, ci în viitoarea Duminică, ca să nu prăznuim împreună cu iudeii. Fiindcă și după însuși adevărul lucrurilor, atunci întâi iudeii paștile lor au prăznuit, și apoi Învierea Domnului s-a făcut, al cărui chip și aducerea aminte aduc Paștile care pe tot anul acum noi le prăznuim.

SIMFONIE

Și cum că cu iudeii nu se cade a împreună prăznui, ori darurile sărbătorilor lor și azimele a le primi, și Apostolescul Canon 70 ci și 37 și 38 al celui din Laodiceea rânduieste. Ci nici se cade a ne ruga împreună cu ei, după Apostolescul Canon 65, nici untdelemn a aduce în sinagoga lor. După Apostolescul Canon 71. Și caterisește pe cei hirotesiți Canonul 1 al Soborului din Antiohia pe care nu păzesc hotarul cel pentru Paști a întâiului Sobor, ci o săvârșesc cu iudeii. Iar Canonul 70 și 81 și 117 a celui din Cartagina rânduieste pentru zilele Paștilor când să se afle, și unde să se scrie, și la ceilalți să se spună. Iar Canonul 11 al Soborului 6 oprește încă și de a chema vreun creștin pe iudei spre lecuire, ori a se scălda cu dânșii.

CANON 8

Dacă vreun Episcop, ori Presbiter, ori Diacon, sau oricare din catalogul Preoțesc, aducerea înainte făcându-se, nu se va împărtăși, spue pricina, și de va fi bine cuvântată, aibă iertare. Iar de nu o va spune să se afurisească,

³⁴ Că marele Constantin cel întocmai cu Apostolii, pe lângă alte bunătăți ce a făcut, a adaos și aceasta, să roage pe întâiul Sobor a toată lumea să rânduiască ca să se prăznuiască Sfintele Paști în toată lumea întru una și aceeași zi. Că nu au suferit fericitul să vadă pentru praznicul acesta despărțită Biserica lui Hristos, și că se fac multe soboare în osebite părți, și că apusenilor li se stă împotrivă pentru aceasta despre Asieni, Apusenii urmând obiceiul bătrânilor celor mai înainte de ei, iar Asienii, urmând lui Ioan Evanghelistul, și celorlalți Apostoli, precum scrie Policarp al smirnei către Victor al Romei. După Eusebie cartea 5 cap 13. Vezi și cuvintele lui Hrisostom cele pentru Paști. În care minunat aligorisește pe cele ale Paștilor vechi în Hristos.

ca unul ce s-a făcut pricinuitor de vătămare norodului, și prepus a făcut întru el asupra celui ce o a adus, ca și cum nu sănătos o a adus.³⁵

TÂLCUIRE

Canonul acesta va, ca toți și mai ales cei Hirotonisiți, să fie înainte gătiți și vrednici a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine, când se face aducerea înaintea, adică sfințita slujbă a Trupului Domnului. Iar dacă cineva din ei nu se va împărtăși fiind față la Dumnezeiasca Liturghie, să spună pricina, pentru care nu s-a împărtășit³⁶, și de va fi dreaptă și binecuvântată să ia iertare. Iar de nu voiește să o spună, să se afurisească. Fiindcă se face pricină de vătămare norodului, pentru că dă prilej să prepue norodul, că Preotul ce a liturghisit este nevrednic, și pentru aceasta n-a voit a se împărtăși de la el.

CANON 9

Toți credincioșii cei ce intră (în biserică) și aud Scripturile, dar nu îngăduiesc la rugăciune, și la Sfânta împărtășire, ca unii ce fac nerânduială în Biserică trebuie să se afurisească. [A celui 6: 66; Antiohi: 2; Timot 3: 13]

TÂLCUIRE

Amândoi tâlcuitorii Sfințitelor Canoane, Zonara și Valsamon, tâlcuind Apostolescul Canonul acesta, cu un glas zic, cum că, creștinii câți intră în Biserică, când se săvârșește Dumnezeiasca Liturghie, și aud Dumnezeieștile Scripturi, dar nu așteaptă până în sfârșit, nici se împărtășesc, aceștia trebuie să se afurisească, fiindcă pricinuesc nerânduială în Biserică. Și Zonara zice așa: „De la toți Canonul acesta cere, Sfânta Jertfă săvârșindu-se, până la sfârșit să îngăduiască la rugăciune, și la Sfânta Împărtășire. Că și mirenilor atunci ades a se împărtăși li se cere.” Iar Valsamon: „Rânduirea Canonului acestuia prea iute este. Că afurisește pe cei ce intră în Biserică, și nu așteaptă până la sfârșit, nici se împărtășesc.”³⁷

³⁵ Întru alte tipărituri nu se află aceasta, ca și cum sănătos o a adus.

³⁶ Din Canonul acesta se dezleagă păruta împotrivire ce se naște întru următorul Apostolesc Canon al 9-lea. Și între Hrisostom, și între celelalte Canoane a Soboarelor și ale Părinților. Căci, Apostolescul Canon 9, rânduiește să se afurisească toți creștinii aceia care intră la Liturghie, și aud scripturile și nu se împărtășesc. Și Hrisostom zice, să iasă afară din Biserică, și să nu se roage împreună cu credincioșii, cei ce nu sunt gătiți a se împărtăși. „Că zice (în voroava 3 către efeseni) nu ești vrednic a te împărtăși? Nu ești dar vrednic nici împreună a te ruga cu cei vrednici de a se împărtăși. Auzi pe Diacon că strigă, câți sunteți în pocăință ieșiți. Câți nu se împărtășesc, sunt în pocăință. Pentru ce auzind pe Diacon că zice, câți nu puteți a vă ruga, ieșiți, tu stai cu obrăznicie, și nu ieși? Iar Canoane ale Soboarelor și ale Părinților la multe părți orânduiesc dimpotrivă, să stea împreună cu credincioșii, și să se roage împreună în vremea Liturghiei mulți din cei ce se pocăiesc, încă să nu se împărtășească. Deci pe această părută împotrivire o dezleagă și o învoiește Canonul acesta al optulea, poruncind, celui ce împreună se roagă cu credincioșii și nu se împărtășește, să spună pricina de care se oprește și nu se împărtășește. Pentru că cu tropusul acesta, și împreună se roagă până în sfârșit, și nici se împărtășește, nici se afurisește. Că poate i se fi întâmplat ceva omenesc, adică, ori apă să fi băut, ori să fi vărsat, ori altceva să fi pățit.

³⁷ Neprecurmare de la dumnezeiasca împărtășire învață Canonul acesta. Iar deși zice Valsamon, la Canonul al 8-lea Apostolesc, că este cu neputință a se împărtăși creștinii în fiecare zi, iată că i se astupă gura de Canonul acesta, și nevrând mărturisește, cum că este prea iute, pentru că afurisește pe cei ce fug și nu se împărtășesc. Căci cum ar fi voit Dumnezeieștii Apostoli să leguiască lucru ce nu era cu putință a se păzi? Apoi Canonul nu zice în fiecare zi. Ci pe cei ce nu îngăduiesc la Sfânta împărtășire, când se săvârșește Dumnezeiasca Liturghie. Iar celor ce rău tâlcuiesc Canonul și zic că afurisește pe cei ce nu așteaptă la Liturghie, până ce se vor împărtăși cei vrednici, le astupă gura Mateu Vlastar la slova alfa cap 25 zicând: „Eu socotesc, că creștinii cei vechi, precum se sârguiau să creadă

SIMFONIE

Întru un glas cu Canonul acesta rânduiește și cel al 2-lea al Soborului din Antiohia, zicând: „Toți cei ce intră Biserica în vremea Dumnezeieștii Liturghii, și aud Sfintele Scripturi, dar se întorc (asemenea să zicem să feresc ca și cum pentru evlavie, și smerenie, după tâlcuirea preabunului tâlcuitor Zonara) de Dumnezeiasca Cuminecătură, după vreo oarecare nerânduială. Aceștia zic, să se afurisească. Pe îndesirea împărtășirii o adeverește și Canonul 66 al Soborului 6 poruncind creștinilor în toată săptămâna cea luminată, să se zăbovească cu Psalmi și cu laude, și să se împărtășească de Dumnezeiștile Taine. Ci încă și din Canonul 3 al Sfântului Timotei îndesirea împărtășirii se socotește.” Că dacă acela iartă pe cel ce se învrednicește a se împărtăși, nu însă în toate zilele, ci numai Duminica (deși în alte prescrieri este, numai la vremi), următor este că cei ce nu se îndrăcesc să iartă a se împărtăși încă mai des. Iar oare carii vor, că, pentru aceasta acesta Timotei, în Canonul 3 rânduiește, ca Sâmbăta și Duminica prin învoire să nu se împreune bărbații cu femeile, ca adică să se împărtășească. Fiindcă în vremea aceea numai în zilele acestea, precum am zis, se săvârșea Dumnezeiasca Liturghie. Și adeverește pe socoteala lor aceasta și Dumnezeiescul Iustin, zicând în a doua Apologie (sau dezvinovățire) „Că în Ziua Soarelui, adică Duminica, se adună toți creștinii la Biserica (care pentru aceasta și Kiriaca (Domnești) se numea)” și să împărtășea cu Dumnezeieștile Taine. Și cum că dea pururea creștinii se cade a îndesi la Dumnezeiasca împărtășire, o adeverează de la apus Dumnezeiescul Ambrozio zicând așa: „Vedem pe mulți frați că se adună mai cu lenevire la Biserica, și mai ales că Duminicile nu sunt de față la Taine.” Și iarăși aceștia prihănind pe cei ce nu des se împărtășesc, zice pentru Pâinea cea de Taină: „Dumnezeu a dat nouă Pâinea aceasta pentru toate zilele, și noi o facem numai de o dată în an.” Iar de la Asia, mai ales după mai osebit chip Dumnezeiescul Hrisostom o cere de la creștini. Și vezi înainte cuvântarea tâlcuirii Epistolei către Romani, în Cuvântul 8 și către Evrei în Cuvântul 18 la Fapte. Și în Voroava 5 a Epistolei 1 către Timotei. Și în Voroava 17 a celei către Evrei. Și în Cuvântul către cei ce se lipsesc de Dumnezeieștile adunări, în Voroava 28 a celei 1 către Corinteni. În Cuvântul cel la fericitul Filogonie. Și în Cuvântul pentru Post. În care vezi cât se nevoiește, și câte Ritorisește limba aceea frumoasă, ca să îndemne pe creștini să se împărtășească, întru aceeași vreme, și cu vrednicie, și ades. Dar vezi și pe marele Vasilie în Epistolia către Kesaria Patrikia. Și în Cuvântul 1 pentru Botez³⁸. Ci și cel ce va lua aminte rugăciunile a toată Dumnezeieștii Liturghii, oare nu vede arătat, cum că toate acestea privesc spre a se împărtăși creștinii cei ce se adună la Liturghie, câți adică sunt vrednici?

drept, întocmai se sârguiau și să viețuiască drept. Pentru aceasta și multe obiceiuri bune ce le pomenesc Dumnezeiștile Canoane, care se obișnuiau în vremurile de atunci, acestea acum în vremurile noastre sunt într- alt fel și deosebite. La atâta ne- au adus răzvrătita și lenevicioasa viața care o viețuim, încât nici să credem că vreodinioară creștinii au fost ajuns la atâta faptă bună, ca să se împărtășească ades la fiecare Liturghie.

³⁸ Și marele Grigorie al Tesalonicului legiuiește în decalogul cel după Hristos, că creștinii să se cuminece în toată Duminica, și în fiecare mare preznic (Filocalie fața 951). Asemenea zice și Simeon al Tesalonicului că să nu lase creștinii să treacă 40 de zile, ci pe cât este cu putință și mai curând să se împărtășească, și în fiecare Duminică, de este chip, și mai ales bătrânii, și bolnavii (cap 360) ci și ortodoxa mărturisire, zice, că creștinii cei mai evlavioși să se mărturisească în toată luna. Iar dacă aceasta, este arătat că și să se împărtășească în fiecare lună, însă să se împărtășească cu cuviincioasă înainte gătire a zdrobirii inimii, a mărturisirii, a împlinirii Canonului, și a postului după putere. Pentru care vezi la sub însemnarea Canonului 13 al Soborului 6.

CANON 10

Dacă cineva cu cel scos de la împărtășire (achinonitos) măcar, în casă de s-ar împreună ruga, acesta să se afurisească. [Apostol: 11, 12; Antioh: 2; Cart: 9]

TÂLCUIRE

Numele, (achinonitos) ne împărtășit, are trei însemnări. Căci, ori arată pe cel ce stă împreună în Biserică și se roagă împreună cu ceilalți creștini, dar nu se împărtășește cu Dumnezeieștile Taine. Ori arată pe cel ce nici se împărtășește, nici stă împreună și rugându-se cu credincioșii în Biserică ci se afurisește (să deosebește) de dânșii, și iese afară din Biserică și de la rugăciune. Ori în cele din urmă arată, că fiecare Cleric ce se va face de Cliros (achinonitos) ne împărtășit: Episcopul să zicem, de Episcopii cei împreună cu el, Preotul, de Preoții cei împreună cu el, ori Diaconul, de Diaconii cei împreună cu el, și ceilalți după urmare. Și fiecare neîmpărtășit, adică osebit de credincioșii cei din Biserică, este într-o aceeași vreme și Tainelor neîmpărtășit, dar fiecare de Taine neîmpărtășit, nu este ne împărtășit și de adunarea credincioșilor (?). Precum sunt Clericii cei ce s-au caterisit, și dintre cei ce se pocăiesc cei ce stau împreună: Care, nici se împărtășesc, nici din Biserică ies, ca cei ce se catihisesc (adică, se învață credința) precum am zis. Iar Canonul acesta, ne împărtășit înțelege, după a doua însemnare. Pentru care și zice, oricine s-ar ruga împreună cu acela ce pentru păcate s-a osebit (s-a afurisit) de la adunare, și de la rugăciunea credincioșilor, măcar și de nu s-ar împreună ruga în Biserică, ci în casă, unul ca acesta, ori Hirotonisit de va fi, ori mirean, să se afurisească asemenea cu acela, de la Biserică, și de la rugăciunea cea cu creștinii. Pentru că această împreună împărtășire de rugăciune, pe care o face cu cel afurisit (osebit, sau despărțit) cunoscându-l și știindu-l acest fel, privește spre necinstea și defăimarea celui ce l-a despărțit, și îl clevetește pe el, ca și cum cu nedreptate l-a despărțit (afurisit).

CANON 11

Dacă cineva Cleric fiind, cu caterisit Cleric împreună s-ar ruga, să se caterisească și el.

TÂLCUIRE

În două chipuri se poate a se tâlcui Canonul acesta. Că dacă adică acesta, împreună s-ar ruga, se va lua în loc de, împreună va liturghisi, toată noima Canonului este aceasta. Oricare Cleric împreună va liturghisi în știință cu Cleric caterisit, să se caterisească și el asemenea cu acela. (Care aceasta este și mai dreaptă) dacă zicerea, se roagă împreună, însemnează chiar după zicerea sa, a se împreună ruga; înțelegerea Canonului este aceasta: Oricare Cleric s-ar împreună ruga în știință cu Clericul acela ce nu numai s-a caterisit, ci și a îndrăznit după caterisis să lucreze ceva din ale clirosului ori și de s-a caterisit adică, pentru păcate de Clericatul său, iar după caterisis, iarăși căzând într-o aceeași păcate, s-a despărțit încă și de adunarea, și de rugăciunea credincioșilor, unul ca acesta zic, să se caterisească, asemenea cu acela.

CANON 12

Dacă vreun cleric, ori mirean, afurisit, adică neprimut, ducându-se în altă cetate se va primi, fără de scrisori recomanditoare, să se afurisească, și cel ce l-a primit, și cel ce s-a primit. [Apostol: 32, 33; Al 4-lea Sobor: 11, 13; al 6-lea Sobor: 17; Anti: 6, 7, 8, 11; Sard: 7, 8, 9; Laod: 41, 42; Cart: 97, 117]

TÂLCUIRE

Altul este cel afurisit, și altul cel neprimut. Că cel afurisit adică, se desparte de la Biserică, și de la rugăciunea credincioșilor. Iar cel neprimut, pentru multe chipuri de Arhiereu nu se primește. Deci Canonul acesta pe amândoi pomenindu-i împreună, numai pentru cel neprimut arată aici. Pentru aceea și acest, nu este tâlmăcitor numelui afurisit, ci parte de cuvânt deosebit, care osebește pe cel afurisit de cel neprimut³⁹. Drept aceea hotărăște așa. Dacă cleric ori mirean se vor face neprimiți de Arhiereul lor. (Mireanul poate, pentru că s-a prihănit de el pentru vreo greșală. Iar clericul, pentru că cere să se hirotonisească, și Arhiereul cercetând cele pentru el, a aflat oarecare îndoieli, pentru care nu l-a primit la Hirotonie.) Apoi se vor duce la alt Oraș, și s-ar primi de Arhiereul de acolo, fără să aibă scrisorile Arhiereului lor, recomanditoare și de credință, și de viață, și de Hirotonie, iar mai ales de prihănirea lor⁴⁰, să se

³⁹ Canon Apostolesc 10, 11 se vede că, pomenesc pentru cei ce s-au afurisit și s-au caterisit, ci rămân în Eparhia, în care s-au afurisit. Iar acesta, pentru cei ce s-au afurisit, și în altă Eparhie s-au dus.

⁴⁰ Trei scrisori era obicei a lua Clericii ce mergeau de la un loc la altul. Două adică acei ce erau neprihăniți la cinste. Din care, una se numea ipaticească, pentru că arăta în vremea căruia Ipat, și în care zi s-a hirotonisit, după canonul 97 al Soborului din Cartagina, iscălită de Arhiereu ca să se vadă rânduiala celor ce mai înainte s-au hirotonisit, și a celor mai pe urmă. Iar cealaltă se numea slobozitoare și pacinică, care arăta, că aceștia au slobozire și nu se opresc a lucra cele ale Clirosului la locul acela, unde s-ar duce după Canonul 1 și 8 al Antiohiei. Și 17 al celui 6 și 13 al celui din Cartagina. Dar lua pe lângă acestea și a treia scrisoare Clericii aceia, care s-au prihănit adică la cinstea lor, încă s-au dezvinovățit, care se numea recomanditoare și Canonicească, pentru că recomanda și dezvinovățea faima (ipolipsul) lor cel ce se prihănise, după 41 al celui din Laodicea și 8 din Antiohia, și mai ales 11 al Soborului 4 și după acest 12 Apostolesc Canon, și cel ce lua carte slobozitoare și pacinică, nu avea trebuință să ia și ipaticească, ori recomanditoare. Iar cel ce lua recomanditoare, ori ipaticească, nevoie era să ia pe lângă acestea slobozitoare. Drept aceea și Dumnezeuiescul Hrisostom (în Voroava 11 a Epistoliei către evrei, și către Efeseni) zice „Trebuie Arhieriei să cerceteze pe Clericii și Preoții străini care merg în eparhia lor, dacă să zic pe sineși Clerici și Preoți. Pentru că nu este fără primejdie necercetata împărțășire, și primirea lor.” Și precum se luptă și mult cercetează de sunt cu adevărat pravoslavnic și credincioși, așa trebuie a cerceta de sunt cu adevărat hirotonisiți Preoți; Și nu cu nebăgare de seamă, să se împărțăsească cu cei ce cu adevărat sunt Preoți, și cu cei ce se zic pe sineși Preoți, nefiind. Căci dacă așa cu neluare aminte toți întocmai se vor primi, toate lucrurile Bisericii vor cădea. Iar dacă cei ce s-au dus la alt loc vor cere numai hrană, și chiverniseală ca niște săraci, cele de acest fel să nu aibă a le cerceta Arhiereul. Însă însemnează că carte slobozitoare lua și Episcopii, de la Mitropolitul lor ducându-se de la locul lor, după Canonul 31 din Cartagina, ci și săracii lua scrisori pacinice, ca să umble pentru milostenie, după 11 al Soborului 4. Și să trimitea de Episcop și scrisori către împăratul, și către boierii palatului îndemnătoare pentru ajutorul sărmanilor și săracilor, și pentru izbăvirea osândiților, după al 7, 8 și 9-lea din Cardichia. Iar Episcopii cei ce se duc către împăratul, și Presbiterii, și Clericii, trebuie să aibă scrisori și de la toți Episcopii eparhiei, iar mai ales de la Mitropolitul, după al 11-lea Canon al Soborului din Antiohia. Iar scrisorile acestea către împăratul, zice Armenopol, că se numesc pacinice Epistolii (în Partea 3 Epigrafi 2 a scurtării Canoanelor). Dar am zis mai sus, că scrisorile cele recomanditoare, erau recomanditoare și credinței. Pentru că după ce armenii au schimbat felul Botezului, zicând: în Numele Tatălui al celui mai mare, și al Fiului al celui mai mic, și al Duhului al celui mai de jos, după mărturia lui Chedрино. Și pe, Slavă Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh, răsturnându-l zic ei: Slavă Tatălui, prin Fiul, întru Sfântul Duh. Și după urmare fiindcă mulți să fățărniceau că sunt pravoslavnic; ca să nu se amăgească pravoslavnicii, s-au rânduit să se scrie Cartea cea recomanditoare întru acest chip: T. F. S. D. Adică, Tatăl, Fiul, Sfântul Duh. Și după pricină

afurisească și Arhiereul care i-a primit așa, și ei căci cu acest fel de chip s-au primit de el. Acela adică, căci afară de Canoane, fără de scrisori i-a primit pe ei, iar aceștia, ori căci n-au avut purtare de grijă să ia scrisori recomanditoare de cinstea lor, ori căci spunând minciuni, au amăgit pe Episcopul și i-a primit.

CANONUL 13

Iar de ar fi afurisit, prelungească-se asupra lui afurisirea⁴¹ fiindcă a mințit, și a amăgit pe Biserica lui Dumnezeu. [Apost: 12; Cart: 116]

TÂLCUIRE

Canonul acesta este unit cu Canonul 12, și după înțelegere, și după alcătuire și grăire. Fiindcă acela adică, precum am zis, a vorbit de Clericul, și mireanul cel neprimut. Iar acesta vorbește de clericul și mireanul cel afurisit, zicând așa: Dacă vreun cleric ori mirean, vor fi afurișiți de Arhiereul lor, iar mergând într-alt loc vor ascunde și nu vor mărturisi, cum că sunt afurișiți, și pentru ascunderea aceasta, s-ar primi de Arhiereul locului aceluia, care nu știa afurisirea lor. Asupra unora ca aceștia să se adauge mai mult afurisirea, fiindcă au spus minciuni, și au amăgit pe Biserica și Arhiereul locului aceluia.

CANON 14

Episcopului să nu-i fie slobod lăsându-și nemernicia (parichia) sa, la alta a sări, măcar de și de cei mai mulți de s-ar sili, fără numai de va fi vreo binecuvântată pricină, care îl silește pe el a o face aceasta, ca ceva mai mult folos să poată a face celor de acolo, sub cuvânt de blagocestie (*evsevie) și aceasta încă nu de sineși, ci cu chemarea multor Episcopi, și cu rugămintele prea mare.

TÂLCUIRE

Alta este sărire și pășire, de la o Eparhie la alta, și alta este mutare și trecere⁴² și sărire adică este, când cu lăcomie de mai multă avere, și cu de sineși voie pornindu-se Arhiereul, va lăsa Eparhia sa (de nu cumva neavând Eparhie petrece fără lucrare) și va răpi alta fără cuvânt, care și se osândește, și sub Canonicești certări cade, după 1 și al 2-lea Canon al celui din Cardichia. Iar

se pecetluia scrisoarea cu amin. Înseamnă pe lângă acestea că se obișnuia a se trimite de la cei de curând hirotonisiți, și către cei de curând hirotonisiți Patriarhi trei feluri de scrisori, care se numeau, Sobornicești, împrumutatnice, și în scăuetnice. Și Sinodicești adică se ziceau scrisorile, care le trimite fiecare din Patriarhi la ceilalți Patriarhi, mărturisind dreptslăvitoare Credință, după socotința Catoliceștii Biserici, așa numindu-se, pentru că Sinodicește se scria. Iar împrumutatnice erau, scrisorile acelea care cereau pe Patriarhi să împreună voiască prin răspuns la hirotonia Patriarhului aceluia. Și înscăuetnice se zice, scrisorile acelea care se făceau la începutul provivisirii (suirii) Patriarhului în scaunul cel patriarhicesc. Precum am zice, cele ce se numesc acum Sirharitica (heretisitoare). Vezi pe Dositei la foaia 469 a Cărții numită Dodecavivlion. Iar pe forma recomanditoare și a slobozitoarei scrisori, vezi la sfârșitul cărții.

⁴¹ În altele se află, că până acolo se sfârșește Canonul acesta, iar cea de aici nu se află.

⁴² Iar la Valsamon și la Vlastar se deosebește mutarea, și trecerea. Că mutare este adică, când se va muta vreun Arhiereu înțelept și îmbunătățit (având însă Eparhie) la mai mare, ori și mai la mică Eparhie, pentru întărirea blagocestiei ce se primejduiește. Precum Grigorie Teologul s-a mutat de la Sasimi la Constantinopol. Iar trecerea este când vreun Arhiereu stă fără lucrare (pentru că, poate s-a stăpânit Eparhia sa de păgâni) va trece la altă văduvită Eparhie cu socotință Obștească a soborului pentru înțelepciunea lui și îmbunătățirea. Dar amândouă acestea se iartă să se facă, precum zice Valsamon, pentru Canonul acesta, și pentru al 16-lea al celui din Antiohia.

mutare este, când pentru mare nevoie, și întărire a blagocestiei (eusebiei), de mulți Episcopi rugat fiind Arhiereul, va trece de la o Eparhie la alta, spre mai mult duhovnicesc folos al eparhiaților acelei Eparhii (și aceasta încă poate la o vreme, și nu într-o toată viața sa) care și se iartă după oarecare iconomie⁴³. Pentru aceea și Canonul acesta rânduieste, cum că, nu este iertat Episcopul a lăsa Eparhia sa, cu lăcomie și de sineși, fără nici o binecuvântată pricină, și a sări la alta, măcar și de alții de ar fi silit a face aceasta. Ci atunci să treacă la altă Eparhie mai mică, ori mai mare, ori văduvitoare, când este vreo binecuvântată, și dreaptă pricină, ce îl silește la aceasta. Adică, când poate să pricinuiască creștinilor Eparhiei aceleia, mai mult câștig sufletesc, și folos duhovnicesc, cu blagocestivul cuvântul învățaturii sale, decât altcineva. Însă, și aceasta să nu o facă de la sineși, adică cu a sa pornire, ci cu judecata și alegerea multor Episcopi, și cu mare rugămintă, și poftire⁴⁴. Citește și Canoanele cele unite la socoteală, la margine însemnate.

CANON 15

Dacă vreun Presbiter, ori Diacon, sau oricare din catalogul clericilor, părăsind (parikia) nemernicia sa, la alta se va duce, și desăvârșit mutându-se, va petrece într-o alta, fără de socotința Episcopului său. Acesta poruncim de aceea să nu mai liturghisească. Mai ales dacă, chemându-l Episcopul lui să se întoarcă, nu a ascultat, rămânând într-o nerânduială sa, ca un mirean însă acolo împărtășească-se. [Sobor 1: 15, 16; Sobor 4: 5, 10, 20, 23; Sobor 6: 17, 18; Sobor 7: 15; Anti: 2; Sardi: 15, 16, 17: Carta: 63, 98]

⁴³ Vezi pe pururea pomenitul Patriarhul Dositei Cartea 3 pentru cei ce au Patriarhisit în Ierusalim, fața 220. Dar însemnează și Armenopolul arătat (partea 1 epigrafi 4 a scurtării Canoanelor) cum că trecerea aceasta a Episcopului, care din Canonul acesta se arată, este numai la o vreme, și nu pe totdeauna, pentru folosul norodului, și iarăși să se întoarcă la Eparhia sa.

⁴⁴ Precum preasfințitul Proclu de la Kizic, și Teologul Grigorie de la Sasimi, și mulți alții cu acest fel de iconomicesc și de nevoie chip, lesându-și Episcopiile, și Mitropoliiile ce avea mai înainte, s-au mutat la scaunul cel a toată lumea al Constantinopolului. Precum Meletie, de la Sevastia la Verria, apoi la Antiohia. Și Alexanndru, de la Flaviada (care era sub Anavarzia) la Ierusalim. Și marele Evstatie, de la Verria cea din Siria, la Antiohia. Și alții. Și de vreme ce (zice Dositei în Cartea 3 numită Decavivlios fața 221) iconomia aceasta la mulți s-a făcut, și mai vârtos în vremurile de acum, pricină de răutate, pentru aceasta zice, când se face mutare, este afară de cuvânt și afară de Lege. Fiindcă cele ce s-au făcut după vremi cu iconomie, și după nevoie, Lege a Bisericii nu se fac. Drept aceea și sinodicescul răspuns ce l-a dat Manuil Patriarhul Constantinopolului la anul 1250 cum că episcopul după ce a făcut paretisis de Episcopia sa, poate a se muta la altă Episcopie, cu sfatul Mitropolitului, și acelorlalți Episcopi. Răspunsul acesta zic, este pierzător, și ca unul ce se împotrivesc Canoanelor este de lepădat. Pentru aceea și Areta al Chesariei zice: „Mutările pentru lăcomie și cu pofta de slava deșartă se lucrează, amândouă fiind vrednice de ură, una, ca o slujire de idoli, iar alta ca o boală satanicească. Ci și Iulie al Romei scria către evseviani, și de socotiți cu adevărat întocmai și asemenea cinstea Episcopilor, și nu din mărirea Cetăților judecați pe Episcopi, se cădea celui ce mică i s-au încredințat, a rămâne într-o cea ce i s-a încredințat, și a nu defăima pe ceea lui încredințată, și a trece la ceea ce nu i s-a încredințat, ca pe cea de la Dumnezeu dată, să o defăimeze, iar pe slava deșartă a oamenilor să o iubească. Și Papa Damas scria către Pavlii, noi pe cei ce trec de la o Eparhie la alta, până atunci străini de împărtășirea noastră îi avem, până când se vor întoarce la a lor Eparhie.” Dar zice și Teodorit: Cuvânt 5 cap 10 „Dacă Episcopul va trece de la un loc la altul, și se va Hirotonisi în locul său alt Episcop, să rămână argos de vrednicia Arhierească, cel ce a lăsat turma sa, până ce va muri acela ce s-a Hirotonisit pentru Eparhia lui.” Vezi și cartea 7 a lui Socrat cap 36: însemnează căci pentru iconomie, și pogorâre de Episcopi s-a făcut, adică de la mai mare Eparhie la mai mică. Că Ioann Codonatul de la scaunul Alexandriei s-a mutat la Tiron. Dar a zis și oare care legiuitor, că, pe cel ce a luat două Episcopii, de a doua nuntă îl numim.

TÂLCUIRE

Canonul al 6-lea al Soborului 4 poruncește să nu se Hirotonească Preot, ori Diacon, ori altul oarecare Cleric așa chiar și nehotărât la fiecare Biserică, ci hotărât la Biserică de Oraș, ori de sat, ori la Mănăstire. Deci care dintru dânșii cu chip ca acesta se va Hirotonisi, rânduiește Apostolescul Canonul acesta, să nu lase Biserica sa cea rânduită, și să meargă la alta a unei străini Eparhii, fără de socotința, și slobozitoarea scrisoare a Episcopului său. Iar de o ar face aceasta, poruncim să nu lucreze la Biserica aceea nici o slujire de ale Preoției, ori a clericii, și mai ales de l-a chemat înapoi Episcopul său ca să se întoarcă, iar el rămânând în nerânduiala sa, și întru pizma sa, nu a făcut ascultare a se întoarce. Însă ca un mirean roagă-se împreună cu creștinii Bisericii aceleia, și împărtășească-se împreună cu dânșii. Citește și Canoanele cele la margine însemnate.

CANON 16

Iar dacă Episcopul, la care ei se află, întru nimic socotind arghia (oprirea) cea hotărâtă asupra lor, îi va primi pe ei ca pe niște clerici, să se afurisească, ca un învățător de nerânduială. [Sobor 6: 7, 18; Anti: 3; Cartag: 63, 64]

TÂLCUIRE

Singur Episcopul Carhidoniei are voie din învechită obișnuire a lua ori de unde ar voi (și negreșit că de la Episcopii cei supuși lui) Clerici, și a-i împreună număra în Bisericile Eparhiei sale, după Canonul 64 al acestuiași Sinod, iar celorlalți Episcopi, niciodată li se dă o voie ca aceasta. Pentru aceasta și Apostolescul Canonul acesta, atârnat fiind de Canonul cel mai de sus, și după grăire, și după noimă, zice: iar dacă Episcopul întru a cărei Eparhie se află clericii aceștia străini, cu toate că știe, cum că, ei sunt opriți, după Canoane de Arhiereul lor, ci ar defăima oprirea aceasta, și i-ar primi pe ei ca pe niște clerici lucrând ale Clirosului⁴⁵ lor adică, un Episcop ca acesta zic, să se afurisească. Pentru că se face învățător de nerânduială, și de sminteli. Citește și Canoanele cele unite însemnate la magine.

CANON 17

Cel ce cu două nunți s-a împleticit după Botez, ori a avut posadnică (țiiitoare), nu poate a fi Episcop, ori Presbiter, ori Diacon, sau orice din catalogul cel Ieraticesc. [Sobor 6: 3; Vasilie: 12]

TÂLCUIRE

Păcatele câte le-ar face omul înaintea Botezului, nu pot a-l opri de Preoție și de Cliros. Fiindcă credem, cum că, i le spală toate sfântul Botez. Nu însă și câte ar face și după ce se va boteza. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, cum că, cel ce după sfântul Botez, de două ori se va însura (Dar se însoară de două ori nu numai cel ce va lua cu nuntă a doua femeie, ci și cel ce cu sfințită cuvântare se va logodi cu a doua femei, sau va lua cu nuntă pe cea

⁴⁵ Soartei.

logodită cu altul)⁴⁶ sau are muiere țiitoare⁴⁷, nu poate a se face Arhiereu, ori Preot, ori Diacon, oricât de puțin a se împreună număra în Catalogul, ori în treapta cea Ieraticască.

CANON 18

Cel ce va lua văduvă, ori lepădată, ori curvă, ori slujnică ori din cele de la Teatre, nu poate a fi Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau orice din catalogul Ieraticesc. [Sobor 6: 3, 26; Vasilie: 27]

TÂLCUIRE

Dacă Preoții Iudeilor erau opriți a-și lua femeie, curvă, ori izgonită de bărbatul ei [Levi 12: 7, 13], ori măcar având ea nume prihănit: <<Că muierea curvă, zice, și spurcată nu își vor lua, și muierea lepădată de bărbatul ei. Că sfânt este Domnului Dumnezeuului său.>>[Matei 12:5] Cu cât mai vârtos aceasta este oprită despre Preoții Evanghelie? <<Că iată mai mare decât Altarul este aici.>> Pentru aceasta și Apostolescul Canonul acesta rânduiește, că cel ce va lua femeie văduvă, ori izgonită de bărbatul ei, ori curvă, ori roabă, ori pe una din muierile cele ce se află la comedii și la Teatre, și se fățarnicesc în multe fețe, nu poate să se facă Episcop, ori Preot, ori Diacon, sau cât de puțin să se numere împreună în tagma Ieraticască. Fiindcă toate muierile acestea sunt clevetite, ori prihănite. Iar cei sfințiți (Ierosiți) din toate părțile trebuie a fi neprihăniți, și ne prinși [I Tim 3: 2]. Precum zice fericitul Pavel. Iar Canonul 3 al Soborului 6 zice: Că Presviterii, Diaconii, ori Ipodiaconii, care au luat văduvă, ori după Hirotonie au căzut în nuntă fără de lege, aceștia despărțindu-se de

⁴⁶ Logodna ce se face după închipuirea împăratului Alexie comnino, și după însemnarea Patriarhului Nicolae, adică cu obișnuitele sfințite Rugăciuni, și cu obișnuita la cei ce se logodesc sărutare, și când bărbatul este de 15 ani, iar femeia de 13 după legiuirea cea mai nouă a împăratului Leon celui înțelept. Logodna, zic, care se face cu chipul acesta, nu se osebește de nunta cea desăvârșită, după hotărârea împăratului Nichifor Votaniat, și după Patriarhul Constantinopolului Ioann Xifilin, și după Soborul cel cu dânsul, care a întărit pe hotărârea lui Nichifor, fiindcă și legea cea politicească, precum nu iartă a se însoți rudeniile celor însoțiți, când au împiedicare după obișnuitele trepte, cu aceștia chip nu iartă a se însoți nici rudeniile celor după lege logodiți. Ci și Sobornicescul Tom legiuiește cu singure aceștia pricini să se dezlege logodna, cu care se dezleagă și nunta. Iar alta, și pentru că Canonul 98 al Soborului 6 cu vina preacurviei osândește pe cel ce ar lua femeia pe cea cu altul logodită, încă acela fiind viu. Iar precurvia, arătat este că se zice către femeia măritată. Drept aceea Soborul ca pe o nuntă împlinită a socotit pe logodnă. Deci fiindcă după dovezile acestea, logodna în rânduială de nuntă se socotește, ceea ce se face după legi, pentru aceasta de două nunți se socotește și cel ce numai s-a logodit cu a doua femeie, ori cel ce a luat pe cea cu altul logodită. Iar celelalte logodne, care numai cu cuvinte se fac, și goale arvune, încât după amănunțimea Bisericii, nici logodne sunt, nici se numesc, așa asupra acestora Soborniceștile Canoane pot a-și arăta lucrarea lor. (Și vezi pentru logodirea mai pe larg la Cap 11 a învățaturii celei pentru însoțire.)

⁴⁷ Posadnică (ori țiitoare) după Patriarhul Fotie, este femeie cinstită, cu care cela ce împreună locuiește, făcând arătată mărturie pentru împreună locuirea aceasta, se arată la mulți, că o are femeie a sa. Iar de nu face mărturia aceasta, înverșunare lucrează cu dânsa. Ori și într-alt chip. Posadnică este aceea ce viețuiește împreună cu bărbat după lege, fără a se blagoslovi cu nuntă. Dar însemnează, că măcar de și posadnica aceasta se ierta de legile cele dinafară. Însă de legile Bisericii noastre nu se iartă creștinilor, nicidecum să aibă acest fel de muieri, drept aceea și Canonul 31al Sfântului Nichifor zice: „Că de are cineva o posadnică ca aceasta, și nu voiește a o lăsa, nici a se blagoslovi prin cununie cu dânsa, nu trebuie Preoții a primi în Biserică, nici proaducerile lui, și Liturghiile; fiindcă prin faptă ocărește și necinstește legile și Canoanele Bisericii.” Și Petru Hartofilacul și Diaconul Bisericii mari în al 5-lea răspuns al său, zice: „Că nu se cuvine a primi cineva de la casa celui ce are femeie necununată cu lege, nici proaducere, nici lumânări, nici unt de lemn, nici tămâie.” Dar se deosebește curva de posadnică, căci aceasta păcătuiește cu mulți, iar posadnica cu unul.

muierile lor, să se oprească de Preoție la puțină vreme, și să se certe, cu canon. Apoi iarăși să-și primească treptele Preoției sale, iară la mai mare treaptă să nu sporească, măcar că Soborul al 6-lea atunci cu pogorământ a iconomisit pe unii ca aceștia, de atunci însă și în urmă, a hotărât aceștia Sobor. Să stăpânească iarăși Apostolescul Canonul acesta.

CANON 19

Cela ce două surori a ținut, ori nepoată de soră, nu poate fi Cleric.
[Sobor 6: 3, 26; Neoche: 2; Vasilie: 23, 47; Teof: 5]

TÂLCUIRE

Dintre nunți, altele se zic necuvioase, câte se fac cu rudenii ori cu eretici. Iar altele fără de lege, precum este când cineva va lua muier, pe cea căreia tatăl său din pruncie i-a fost epitrop. Și altele osândite, precum când va lua cineva femeie pe cea afierosită lui Dumnezeu, Călugăriță. Dar cu Obșteșc nume, toate nunțile acestea pot a se numi nelegiuite. (Precum Soborul al 6-lea în Canonul 3 de obște nelegiuite numește pe nunțile cele cuprinse în Canoanele 17 și 18 ale Apostolilor.) Iar acest Canon numai pentru nunțile necuvioase vorbește hotărând. Oricine va lua femeie pe două surori, ori va lua pe nepoata cea mare a sa, nu poate a se face Cleric. Pentru că fiecare necuvioasă nuntă, ori din sânge, ori din cuscrie este, nu numai împiedică pe cineva a nu se face Cleric, ci și îl supune certărilor. Că marele Vasilie pomenind de cei ce iau două surori în Canonul 78 și 87 al său, îi canonisește 7 ani, să se depărteze de Dumnezeieștile Taine. Iar Canonul 2 al Soborului din Neocezareea, rânduiește să se scoată afară de la împărtășirea Dumnezeieștilor Taine muier, care va lua doi frați. Iar Canonul 27 al marelui Vasilie hotărăște, că Presviterul carele în neștiință va cădea în nuntă nelegiuită, adică care se rudește, să nu aibă numai cinstea șederii, iar de celelalte lucrări ale Preoției să se depărteze, și nici în ascuns, nici în arătare să blagoslovească pe cineva, și nici să împărtășească pe cineva. Pe însuși Canonul acesta al marelui Vasilie îl pomenește anume Soborul 6 în Canonul 26 al său, adăugând Soborul, că mai întâi să se despartă nelegiuita nuntă, și așa să aibă cinstea șederii. Iar al 5-lea Canon a lui Teofil zice, că cela ce înainte de Botez a luat pe nepoata sa, și după Botez s-a Hirotonisit Diacon, nu se caterisește. Dacă aceea a murit, ori el o a lăsat mai înainte de a se împreuna cu ea trupește. Iar legea cea politicească Cartea 60 Titlul 37 poruncește, că toate necuvioasele nunți să se despartă, și să se certe. Iar cei ce se împreunează cu două surori, sau nepoata lor (precum Apostolescul acesta Canon poruncește) poruncește să li se taie nasurile, și să se bată și ei, și muierile cele ce cu dâșii împreună s-au stricat. Iar de nu vor voi a se despărți unii ca aceștia, trebuie cu domnească stăpânire să se despartă.

CANON 20

Clericul ce dă chezășii, să se caterisească. [Sobor 4: 30]

TÂLCUIRE

Două însemnări are, a da cineva chezășii. Pentru că, ori dă cineva pe sineși chezaș pentru altul, ori dă pe altul chezaș pentru sine. Iar acest Canon după întâia însemnare luându-se a da cineva chezășii, zice. Ori care cleric ar da pe sineși chezaș pentru altul, să se caterisească. Fiindcă după chipul acesta, făcuta chezășuire, în cele mai de multe ori la omeneștile cuviințe să

obișnuiește, adică la pricini de vămășii, și de biruri, și la pricini de bani, și în scurt a zice la interesurile neguțătorești. De care lumești și mirenești lucruri, clericii trebuie să fie slobozi. Și mai ales la chezașuirile cele de acest fel, urmează și alte multe ispite, în care ei nu trebuie de voie a se arunca pe sineși. „Că de vei lua (zice Parimiastul) în chezașie pe prietenul tău, vei da vrășmașului mâna ta, pentru aceasta, zice, nu da pe sineși în chezașuire rușinându-te.” [Pilde 6: 10; 22: 26] Că de nu vei avea, de unde vei plăti? Vor lua așternutul cel de sub coastele tale. Pentru câștigurile și lucrurile lumești, precum am zis, nu trebuie clerici a da pe sineși chezaș. Pentru că deși suntem porunciți a ne pune sufletul nostru pentru dragostea fratelui nostru, nu însă la omeneștile cuviințe, după marele Vasilie. Iar pentru folosul fraților, după scopul buneii plăceri a lui Dumnezeu, nu numai chezași trebuie a da pe sineși clericii; ci și pe însuși sufletul lor. Precum de pildă: Dacă un cleric, întâmpinând pe unul ce cu nedreptate se trage ca să se pună în închisoare, fiindcă nu are pe nimenea să dea chezaș pentru sineși către judecătorul. Iar fi milă de reaua întâmplare a lui, și ar da pe sineși chezaș pentru fratele, unul ca acesta, zic, cleric, nu numai nu se caterisește, ci și se laudă de Dumnezeu, și de oameni, ca unul ce a plinit Evangheliceasca și Dumnezeiasca poruncă. „Că zice, izbăviți pe cel ce se nedreptățește. Și pe cei ce-i trag spre moarte, scoate-i, și a răscumpăra pe cei ce seucid nu te scumpi.” [Isaia 10: 17; Pilde 24: 11] Și acesta adică pentru întâia însemnare, a nu da cineva pe sineși chezaș pentru altul, precum s-a zis. Iar Ecumenicul Sinod 4 după a doua însemnare luând aceasta, a da chezașuiri, au cerut, în Canonul 30 al său, ca să dea Episcopii Egiptului chezași pe alții pentru sineși, că nu se vor duce din Constantinopol până ce se va Hirotonisi Arhiepiscopul Alexandriei, și cu chipul acesta se unesc Canoanele, acest Apostolicesc adică, și acel al Soborului 4 și nu se împotrivesc între ele. Fiindcă cel Apostolicesc după altă însemnare a luat pe a da chezașuiri, iar cel al Soborului 4 după alta.

CANON 21

Famenul, dacă din bântuirea oamenilor s-a făcut, ori în goană s-a lipsit de cele ale bărbaților, ori de s-a născut așa, și este vrednic, facă-se Episcop. [Apost: 22, 23, 24; Sobor 1: 1; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

În trei se despart famenii, în hadâmbi, în sfârmați, și în scopiți. Și hadâmbii adică sunt aceia ce s-au născut din pântecel maicii lor, fără de boasă și fără părțile cele născătoare de copii, pentru care a zis Domnul: „Sunt fameni, care s-au născut așa din pântecel maicii lor (precum a fost Dorotei, Presbiterul Bisericii celei din Antiohia, cum mărturisește Evsebie în Bisericeasca Istorie Cartea 7, cap 32).” [Matei 19: 12] iar sfârmații sunt aceia, a căror născătoare de copii părți le-au sfârmat și le-au strâns părinții lor, când erau prunci, și le-au făcut netrebnice spre facerea de copii cu strânsul acela. Iar scopiții sunt aceia, care și-au lepădat părțile născătoare de copii, ori cu cuțit, sau cu alt meșteșug și unealtă. Acestea așa fiind cunoscute, zice acest Canon, dacă cineva s-a făcut famen din răutatea și vătămarea oamenilor, ori în vreme de goană, li s-au tăiat de gonaci măduarele cele născătoare de copii al bărbaților; ori de s-a născut așa din pântecel maicii sale; dar este vrednic pentru Preoție, să se facă Episcop. Fiindcă el nu s-a făcut pricinuitor unei scopiri ca aceasta. Ci ori de la fire ori de la oameni răi, a pățimit râul cel de acest fel. Pentru care trebuie mai ales să se miluiască, și nu să se urască, și să se pedepsească. Pentru scopire încă,

rânduiesc și Canoanele următoare, 22, 23 și 24 ale Apostolilor. Iar pentru boală se va scopi de către doftori, ori de către barbari: acesta să rămână în cler. Iar mirean fiind, să se facă cleric; iar care sănătos fiind, s-a scopit pe sineși, acesta, cleric fiind, să înceteze de a lucra cele ale clericiei sale; iar mirean fiind să nu se facă cleric. Iar al 8-lea Canon al Soborului 1 și 2 pe însuși acest Canon al celui 1 Sobor, punându-l înaintea, zice: oricare cleric va scopi pe altcineva, ori însuși cu mâna sa, ori va pune pe altul, să se caterisească. Iar dacă Preoți ori mireni, vor scopi pe cei ce au oarecare patimă, nu se osândesc.

CANON 22

Cela ce și-a tăiat mădularele sale, să nu se facă cleric, că de sine ucigaș al luiși este, și vrăjmaș al Zidirii lui Dumnezeu. [Apost: 21, 23, 24; Sobor 1: 1; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

Cel mai sus zis Canon hotărăște pentru cei scopiți cu sila, iar acesta pentru cei scopiți de voie, zicând: oricare s-ar scopi pe sineși cu voia sa, sănătos fiind, ori cu mâinile sale, ori ar pune pe altul și l-ar scopi, să nu se facă cleric⁴⁸. Fiindcă el însuși este ucigaș luiși, și vrăjmaș al făpturii lui Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu l-a făcut pe el bărbat, cu toate născătoarele de copii mădulare; iar el lepădându-le pe ele, se preface pe sineși într-o străină, și de mirare fire. Pentru că nici bărbat este, căci nu poate să lucreze cele ale bărbaților, și să nască om asemenea lui. Nici iarăși femei, căci nu poate a pătimi cele ale femeilor, adică a se în greca, și a naște, ca femeile. Ci oarecum este o a treia grozăvie, și cum ar zice cineva, este un mijloc între bărbați, și între femei. Vezi și tâlcuirea celui al 21-lea Apostolesc.

CANON 23

Dacă oarecare cleric fiind, pe sineși se va ciunti, caterisească-se. Că ucigaș al luiși este. [Apost: 21, 22, 24; Sobor 1: 1; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

Și aceste Canon asemenea cu cel mai de sus, pentru scopire pomenește. Acela însă poruncește să nu se facă cleric, oricare mirean fiind, s-ar scopi pe

⁴⁸ Fiindcă oarecare eretici cu rea socoteală, și mai ales ualisienii auzind pe Domnul zicând: „De te smintește ochiul tău cel drept, scoate-l pe el.” Asemenea, și, dacă mâna ta ori piciorul tău cel drept te smintesc, taie-le pe ele, rău și cu greșeală a tâlcuit zicerea. Pentru aceea și zic ei, cum că trebuie cineva a ciunti, și a tăia mădularele acelea, care îl îndeamnă spre păcat. Precum Dumnezeiescul Epifanie pomenește de ereticii cei de acest fel. Deci pentru aceasta câți ca aceștia se vor afla, care să-și ciunteze mădularele trupului lor, sănătoși fiind, supuși sunt și ei certării Apostolescului Canonului acestuia, precum sunt și vrăjmași ai făpturii lui Dumnezeu. Fiindcă Cuvintele Domnului cele mai sus zise, nu se înțeleg după slovă, ci se tâlcuiesc tropologhicește. Adică, de avem rudenii, ori prieteni atâta de mult apropiați și iubiți nouă, precum sunt mădularele trupului nostru, prietenia însă a unora ca aceștia de la dragostea lui Dumnezeu, și de la mântuirea sufletului nostru, precum Dumnezeiescul Hrisostom, Teofilact, Epifanie, și alți Părinți tâlcuiesc zicerea cea de acest fel. Și însemnează, că pe scopiți, Teologul Grigorie adică îi numește, bărbați întru femei, și femei întru bărbați. Iar marele Vasile (în Epistolia către Simplikia) pe neamul scopiților îl numește, necinstit, atot pierzător, nebărbat, de fier osândit, și alte multe, adăugând cum că, nici întru mărturie este vrednic de crezare. Iar Dumnezeiescul Apostol, vinovat blestemului judecă pe cel ce s-ar scopi pe sineși. Că așa blestemă pe nesupușii Galateni „O de s-ar tăia de tot (de s-ar scopi, precum tâlcuiește Hrisostom și Teofilact) cei ce răzvrătesc pe voi.” [Galateni 5:12]

sineși. Iar acesta zice, că dacă cineva cleric fiind mai înainte, apoi s-ar scopi pe sineși sănătos fiind, ori pe altul ar pune de l-ar scopi, să se caterisească. Fiindcă este ucigaș luiși. Și nu numai Dumnezeieștile Canoane, ci și legile cele politicești pedepsesc pe cei ce vor scopi, ori pe sineși, ori pe alții, cu feluri pedepse, adică cu răpirea averilor sale, cu izgonire, cu a aceeași pătimire, adică să se scopească și el de lat om. Și dacă vreun rob s-ar scopi de către stăpân, fiind sănătos, ori bolnav, poruncesc legile să se facă slobod. Fotie cap 14 a titlului întâi.

CANON 24

Mireanul pe sineși ciuntindu-se, să se afurisească trei ani. Căci vrășmășuitor al vieții sale este. [Apostol: 21, 22, 23; Sobor 1: 1; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

Iar de va fi mirean cel ce s-ar ciunti, și s-ar scopi pe sineși sănătos fiind, ori pe altul ar pune, și l-ar scopi, poruncește acest Canon să se deosebească de la Dumnezeieștile Taine, și de adunarea creștinilor în Biserică trei ani. Pentru că cu scopirea aceasta se face vrășmaș vieții sale.

CANON 25

Episcopul, ori Presbiterul, ori Diaconul, întru curie, ori în călcare de jurământ, ori în furtișag, prinzându-se, să se caterisească, și să nu se afurisească. Că zice Scriptura: „Nu vei izbândi de două ori pentru aceeași.” Asemenea și ceilalți clerici. [Sobor 1: 9; Sobor 6: 4, 21; Neocezarea: 1, 8; Car: 35; Vasilie 2, 17, 32, 44, 51, 70]

TÂLCUIRE

Toți cei preoțiți și clerici trebuie a fi curați, și nevinuiți, pentru aceasta și acest Canon rânduiește așa. Ori care Episcop, ori Preot, ori Diacon s-ar prinde, adică s-ar dovedi, că a făcut curvie, ori călcare de jurământ, sau furtișag (de capu adică, după Canonul 28 al Postnicului, adică care aduce asupra-i pedeapsă de moarte), iar pedeapsa de moarte nu este tăierea capului, ori altă moarte, precum tâlcuiește Valsamon, sholiasind capul 25, al titlului 9 al Nomocanonului lui Fotie, ci izgonirea, orbirea, tăierea mâinii, și altele asemenea⁴⁹ să se caterisescă de Preoție, dar să nu se afurisească, și de la Biserică, și de la rugăciunea creștinilor. Pentru că zice Dumnezeiasca Scriptură, nu vei pedepsi de două ori, pentru unul și același păcat. Întocmai cu cei Preoțiți se caterisesc de clerul lor, dar nu se afurisesc, și câți Clerici s-ar prinde întru zisele aceleași păcate. Dar în Canonul acesta se cuprind două lucruri vrednice de luare aminte: unul adică, că Preoțiții și Clericii, măcar că nu se afurisesc de la împărtășire, adică de la adunarea și rugăciunea creștinilor celor ce intră în Biserică, ca cei ce

⁴⁹ Dar însemnează pe lângă acestea, că de vreme ce furarea de cele Sfințite are rudenie cu furtișagul, și decât ea mai grea, pentru aceasta și Episcopul ori Preotul ori Diacon care s-ar prinde în furare de cele Sfințite, se caterisește după Canonul 10 al Soborului 1 și 2 și de vreme ce vinovăția (cătiososiei – furări de afierosiri) este asemenea cu a furării de cele Sfințite. Dar însemnează și aceasta, că de vreme ce cel Apostolesc 61 Canon oprește a nu se Preoți cel ce mai-nainte de Hirotonie se va vădi, că a curvit, ori a preacurvit, ori alt păcat oprit despre cei credincioși a făcut. Iar păcatele ce le pomenește acest Canon sunt oprite, apoi dar, nu numai că sunt caterisitoare de Preoție, ci tot odată sunt și împiedicătoare de Preoție, și cei ce mai înainte de Preoție întru acestea s-au vădit, nu se Preoțesc.

se catehiesc, după Canoanele 2, 32, 51 ale Marelui Vasilie, nu se împărtășesc însă cu precuratele Taine ca niște nevrednici fiind, și sub Canon, până când ar găsi de cuviință Arhiereul lor, ori Duhovnicul lor⁵⁰. Și altul încă, că cei ce s-au prins, nu în toate, ci întru singure păcatele acestea, care le pomenește acest Canon, Preoțiți adică, și Clericii (iar de cap prinde și în altele asemenea acestora, adică în preacurvie, ori în furare de cele sfințite) se caterisesc numai și nu se afurisc. Pentru că sunt și alte păcate, în care câți Preoțiți și Clericii se vor prinde, și se caterisesc și se afurisc împreună. Precum sunt cei ce cu bani s-au Hirotonisit, ori cu stăpânirea boierilor, după Canonul 29 și 30 al Apostolilor. Și însemnează, că cei ce Preoțiți, și Clericii, ce pentru păcatele mai sus însemnate se caterisesc adică, dar nu se afuriseau, iar dacă și după caterisire iarăși cădeau întru aceleași, ori în alte păcate, atunci și de la Biserică desăvârșit se afuriseau, ca cei ce se catehiseau. Pentru aceea și Canonul 1 al Soborului din Neocezarea rânduind, că, Preotul de va curvi, ori va preacurvi se afurisește de la Biserică, ca mirenii ce se pocăiesc. Aceasta zic prea bine se învoiește cu acest Apostolesc, măcar și de s-ar înțelege că zice pentru Preotul cel ce de două, sau de trei ori a curvit, sau a precurvit.

SIMFONIE

Ci și Canonul 8 al acestuiaș din Neocezarea Sobor zice, că, să caterisește Preotul care viețuiește împreună cu muierea sa ceea ce a precurvit. Iar Canonul 21 al Soborului 6 zice, Clericii cei de istov caterisiți pentru canonicesti vinovății, dacă de bunăvoie se vor pocăi, să-și tundă părul capului după chipul clericilor. Iar de nu se vor părăsi de păcat cu voia lor, să-și ție părul ca mirenii. Iar Canonul 17 al marelui Vasilie zice, că Presbiterii care s-au jurat să nu lucreze cele al Preoției (din oarecare nevoie și primejdie) a arătat adică nu trebuie să Ierurghicească, ca să nu smintească arătat adică pe cei ce îi știu că s-au jurat, ci întru ascuns. Însă să se pocăiască pentru jurământul ce a făcut. Iar Canonul 70 al acestuiași rânduiește: Că dacă Diaconul, ori Presbiterul va păcătui cu femeie până la sărutare, va înceta de Preoție la o vreme după Zonara, iar cu Dumnezeieștile Taine se va învrednici a se împărtăși împreună cu ceilalți Preoți și Diaconi. Iar de se va vădi că a păcătuit ceva mai mult decât sărutare, se va caterisi. Iar Canonul 4 al Soborului 6 caterisește pe Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul ce se va împreuna cu muiere afierosită lui Dumnezeu, adică cu călugăriță. Iar Ioan postnicul zice, că dacă cineva mai-nainte de a se Preoți (sau de a se Hirotoni) a căzut în păcatul malahiei (care și curvie îndeosebi se zice de unii din sfinți), acesta să se certe, apoi să se Hirotonească. Iar de a căzut după Hirotonie, să rămână argos un an, și să se canonisească, cu alte certări, și așa să Ierurghisească. Iar dacă după cunoștința păcatului, iarăși va mai cădea de

⁵⁰ Ir de ar zice cineva, că, Clericii cei caterisiți îndoit se pedepsesc dacă nu se vor împărtăși, învață-se, că nu se pedepsesc îndoit, fiindcă împreună cu caterisirea nu se și afurisc de la Biserică după acest Canon (și aceasta pentru că nu li se mai dă lor Clericia și Preoția, precum zice Vasilie Canon 3) și nu pentru că nu se împărtășesc. Căci de ar fi așa, și mirenii urma a se pedepsi îndoit, car nu se cade. Căci când ei păcătuiau de moarte, nu numai că se goneau din Biserică credincioșilor cu cei ce se catehiseau, ci nici se împărtășeau, dar însă nu se zice că se pedepsesc îndoit. Căci depărtarea de Dumnezeiasca împărtășire, nu li se socotea pedeapsă. Dar ce zic acestea? Învață-se cel ce aceasta pune înainte, cum că nu numai a se depărta se cade Clericii caterisiți de împărtășire, ci se cade și prin zdrobirea trupului, și prin toată robia a se depărta și de îndulcirile, pentru care a pierdut Preoția, după Canonul 2 al lui Vasilie. Fiindcă singură depărtarea împărtășirii, nu este destul a-i vindeca de patimi. Însemnează încă, că nu numai, cei ce după Hirotonie au curvit, ori au preacurvit, ori alte împiedicătoare păcate au făcut, ci și cei ce mai înainte de Hirotonie, dacă după Hirotonie le vor mărturisi acestea, ori se vor vădi, întocmai se caterisesc și ei, după Canonul 9 al Soborul 1 pe care citește-l.

două și de trei ori întru aceeași patimă, unul ca acesta să se caterisească, și să e pună în rânduială de citeț (Anagnost).

CANON 26

Dintru cei ce au intrat în Cleros, neînsurați, vrând să se însoare, poruncim, numai Anagnoștii (Ceteții) și Psaltii. [Sobor 4: 14; Sobor 6: 6; Cartag: 19, 33; Vasilie: 69]

TÂLCUIRE

Presbiterii, și Diaconii, și Ipodiaconii, mai-nainte de a se Hirotonici, au voie a-și lua femeie (prin cununie), și după nuntă să se Hirotonisească, iar dacă după Hirotonie s-ar însoți cu femeie, se caterisesc de la treapta lor după Canonul 6 al Soborului 6. Iar Citeții și cântăreții și Clericii cei mai josiți au voie a se căsători, și după ce se vor face Clerici fără de păcătuire, și să pășească înainte și la mai mare treaptă. Drept aceea acest Canon, poruncește unii ca aceștia să se însoțească cu femeie, și nu cu de altă credință, după Canonul 14 al Soborului 4 de toată lumea. Iar Canonul 9 al celui din Cartagina rânduiește. Cum că Citeții când vor ajunge la vârsta de 14 ani, să fie siliți ori a se însoți prin nuntă, ori să mărturisească înfrânare, adică a păzi feciorie. Iar după ce se vor însoți să nu fie siliți a se înfrâna mai mult de ce este rânduit, după Canonul 33 al acestuiași. Iar Canonul 69 al marelui Vasilie zice, că Citețul de va cădea cu logodnica sa mai-nainte de a se cununa, să fie argos un an, apoi să se primească, iar la mai înaltă treaptă însă să nu se suie. Iar de ar fura nunta fără de logodnă, să înceteze de slujba sa. Iar Canonul 6 al Soborului al 6-lea anume pune înainte pe acest Canon⁵¹.

CANON 27

Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul, ce va bate pe credincioșii care ar păcătui, ori pe necredincioșii ce ar fi nedreptățiți, ori prin unele ca acestea ar voi a-i înfricoșa, poruncim să se caterisească. Că nicăieri Domnul ne-a învățat aceasta. Ci dimpotrivă, el bătut fiind, nu bătea, ocărându-se, nu ocărârea, pătimind, nu îngrozea. [Sobor 1 și 2: 9; Anti: 5; Carta: 57, 62, 76, 83, 99, 100, 106, 107; Episto 1 Petru: 2:22]

TÂLCUIRE

Învățând Domnul pe Ucenicii săi Dumnezeuieștile sale Porunci, zicea: «Cele ce zic vouă Ucenicilor mei, tuturor (creștinilor) le zic.» [Marcu 13: 37; Matei 5: 39] Iar una din Poruncile lui este, ca să întoarcem obrazul nostru cel stâng, celui ce ne-ar lovi peste cel drept. Deci dacă de toți creștinii trebuie a se păzi porunca aceasta, cu mult mai vârtos de cei Ierosiți (adică sfințiți, ori Preoțiți). Și mai ales de Episcopi, pentru care scria Dumnezeuiescul Pavel către Timotei: «Cum că Episcopul se cade a nu fi bătauș.» [1 Timotei 3: 3] Pentru aceasta și Canonul acesta, zice: Oricare Episcop, ori Preot, ori Diacon lovește pe creștinii ce îi greșesc, ori pe necredincioșii ce ar nedreptăți pe alții, și voiește adică, ca cu lovire cele de acest fel, se fac să se teamă de el ceilalți, poruncim să caterisească unul ca acesta. Pentru că Domnul întru nici o parte a Evangheliei ne-a învățat să facem aceasta. Iar mai ales cu totul dimpotrivă cu pilda sa ne-a învățat. Pentru că bătându-se de ostași, și de Iudei, în vremea patimii, n-a ridicat mâna sa să-i

⁵¹ Iar pentru Hirotesirea și Epanghelma Anaghioștilor, și Psaltilor, vezi Canonul 33 și 75 al Soborului 6.

bată și el, prihănindu-se și ocărându-se, nu ocăra, nici prinănea. Și pătimind pe Cruce, nu îngrozea că îi va pedepsi, ci ruga pe Tatăl său ca să-i ierte. Ai căruia Domn următori se cade a fi cei Ierosiți, muștrând însă pe cei ce păcătuiesc și nedreptățesc, ca și ceilalți să se teamă. Precum zice Pavel, și înțelepțindu-i, uneori cu învățătura și sfătuirea, iar alteori și cu Bisericeștile certări, dar nu și izbăvind cu urgie, și cu mânie, pentru necinstea, să zicem, ori pentru greșeala ce le-a făcut unii ca aceștia, ori bătându-i și toiegindu-i. Pe însuși acest Canon și Canonul 9 al Soborului 1 și 2 pomenindu-l, zice: Cum că nu numai se caterisesc Ierosiții acei ce vor lovi însuși cu mâna lor, ci și acei ce vor pune pe alții să bată.

CANON 28

Dacă vreun Episcop, ori Presbiter, ori Diacon, caterisit după dreptate, pentru vinovății arătate, ar îndrăzni a se atinge de Liturghia (slujba) cea oarecând încredințată lui, acesta de istov tae-se de la Biserică.

TÂLCUIRE

Acest Canon, rânduiește, că dacă vreun Episcop, ori Preot, ori Diacon s-ar caterisi după dreptate și după Lege, pentru vinovății, arătate și dovedite⁵², Episcopul de Sobor, iar Preotul, și Diaconul, ori de Episcopul lor, ori de Soborul lor, și apoi după o legiuită caterisire ca aceasta, de ar fi îndrăznit a întrebuița Liturghia cea dată lor oarecând⁵³ (Liturghie aicea înțelege, și pe Arthieria

⁵² Clericii cei după dreptate pentru vinovății arătate caterisiți de Sobor întreg (adică de toți Episcopii din acea Eparhie, și de Mitropolitul) nu mai pot a face apelație, adică a se cerceta judecata lor, la mia mare Bisericească judecătorie. Fiindcă unora ca aceștia nu li se mai dă loc de dezvinovățire, ori nădejde de întoarcere la starea lor de alt Sobor, după Coanele 4 și 15 al Antiohiei. Iar de este aceasta adevărată precum și este, apoi ajutorul apelației nu se dă la fiecare ce s-ar osândi, precum nu drept zice Valsamon la tâlcuirea Canonul 12 al Antiohiei, nici toate pricinile pot a se apelarisi la mi înalt județ. Pentru că nici hotărârea aleșilor judecători nu se ridică la altă judecătorie, după Canonul 109 și 140 al Cartaginei; Nici a clericului aceluia ce se va duce de la nemernicia și Biserica sa, caterisirea ceea ce s-a făcut după sfătuirea Episcopului său, după Canonul 3 al Antiohiei, are loc deacia de dezvinovățire. Nici aceluia ce lăsând pe Soborul cel mai mare, va alerga la împăratul, după Canonul 12 al acestuiași. Nici a Patriarhului hotărâre, nici poate a mai întinde judecata sa la mai mare judecătorie, acela ce cu orice chip s-ar mulțumi și ar tăcea când se făcea hotărârea judecății sale. Deci din acestea zice să încheie cum că, este neadevărat Canonul acela, pe care împotriva lui Atanasie îl puneau înainte Arieni, iar împotriva lui Hrisostom îl puneau înainte Teofil al Alexandriei. Care zice așa: „Ori care Episcop, ori Presbiter, cu dreptate, s-au cu nedreptate caterisit, dacă el de sineși ar lua iarăși Biserica ca mai-nainte de a se face Sobor, lui nu i se mai dă loc de desvinovățire la alt Sobor. Că este arătat, că aceste fel de Canon, nu face osebite între cel drept și nedrept; ci întocmai îe amândoi osândește în aceeași pedeapsă și osândă. Și pentru aceasta se împotrivesc Dumnezeuieștii Scripturi, car nu voiește să se pedepsească dreptul la păgânul [Facere 18]. Se împotrivesc încă și canonului 14 al Cardicie, fiindcă acesta, că cel ce cu nedreptate s-a caterisit, și mai-nainte de Sobor s-a întorc la Biserica sa, nu aibă de aici loc de dezvinovățire. Iar al Sardichiei cu mai amară numai și mai amară numai și mai grele cuvinte înțelepțind pe unul ca acesta, nu zice, că să nu afle loc de dezvinovățire la alt Sobor. Drept aceea acest Canon, fiindcă s-a făcut de Arieni, și nu zice drept, s-a stricat de Soborul din Sardichia.

⁵³ Dar s-ar nedumeri cineva, dacă Hirotonia, Botezul, sfințirea (Apei), și celelalte ce ar fi îndrăznit cei ce cu dreptate, și pentru arătate vinuiri de Sobor s-au caterisit, de au oare putere și ființă, ori de sunt cu totul fără putere, și neînființate, și ca cum nici cum necaterisit? Se vede că după oarecare, sunt fără putere și cu totul fără ființă, și pentru aceasta este trebuință a se face din început, ca cum nu s-ar fi făcut cu totul mai înainte. Căci, dacă Hirotoniile, și alte sfințite săvârșiri, ce le-ar face afară de Enorie vreun Episcop, sunt fără putere, după Canon 13 al Antiohiei, cu cât mai mult lucrurile cele îndrăznite, a celui cu dreptul și după lege caterisit sunt fără putere și fără ființă? Iar de ar zice cineva că după Dumnezeuiescul Hrisostom (Voroava a 2-a a Epistoliei a 2-a către Timotei și 11. A

Episcopului, și pe Ieria Preotului și Diaconului). Unii ca aceștia zic, afurisească-se desăvârșit de la Biserică. Una adică pentru îndrăzneala cea peste măsură și obrăznicia lor, iar alta că la cei Ierosiți, după caterisis, altă Canonicească pedeapsă nu rămâne, decât a se despărți desăvârșit și de Biserică. Și aceasta cu dreptate. Căci dacă după Canonul 14 al Soborului din Sardichia cel ce nu se caterisește cu dreptate, ar îndrăzni a lucra cele ale suartei sale, mai-nainte de altă Sobornicească judecată trebuie a se înțelepți cu amare și aspre cuvinte. Dacă, după cel al 5-lea al Soborului 1 cel ce este scos din adunare, nu după dreptate, ci după oarecare micșorare de suflet și prigonire a Episcopului său, nici acestea poate a întrebuița ceva Ieraticesc lucru mai-nainte de Sobornicească certare. Cu cât mai vârtos nu poate a lucra ceva de ale Preoției,

celelalte către Tessaloniceni 1 și după 8 a celelalte către Corinteni 1) „Că darul nu pe toți Hirotonisește, prin toți însă și prin însuși cei nevrednici lucrează; Răspundem, că și prin toți cei necaterisiți lucrează, dar nu și prin cei caterisiți, și deshirotoniți.” Am zis pentru lucrurile cele îndrăznite a celui cu dreptate și pentru arătate păcate caterisit, cum că trebuie de al doilea a se face, ca cum ar fi înființate, și nu ar fi. Căci de ar fi așa, trebuie acest caterisit, când se desvinovățește, și să se mai Hirotonească de al doilea. Ci însă, după Canonul 56 al Cartaginei cel ce oprește Hirotonisirile cele de al doilea, acesta nu s-a Hirotonisit de al doilea. Deci avea puterea Preoției (deși pe lucrare nu o avea din pricina caterisirii). Drept aceea și lucrările cele de dânsul îndrăznite nu trebuie a le mai îndoi. Că acela ce cu dreptate s-a caterisit, și dinlăuntru de sineși pentru nevrednicia sa, și din afară de la Sobor, a pierdut lucrarea Preoției. Iar cel ce cu nedreptate s-a caterisit, numai din afară, și nu de la sineși s-a lipsit de a lucra. Și poate a se asemana, precum zic oarecare, acela ce cu dreptate s-a caterisit, ca un meșter, a căruia și mâinile de sineși s-a zgârcit, și nu pot să apuce, și uneltele meșteșugului său i le-au luat. Drept aceea, și mâinile, să zicem, de ș-ar mișca, în zadar le mișcă, și lucrul cel de dânsule făcut, se pare adică a fi, ci cu adevărul nu este; atât pentru ciunția lor, cât și pentru lipsa uneltelor. Iar cel ce cu nedreptate s-a caterisit se aseamănă cu meșterul, care mâinile își are sănătoase, nu are însă și uneltele meșteșugului. Pentru aceea și când i se vor da iarăși, poate a le lucra și meșteșugul a-și lucra. Și lucrul lui este cu adevărat lucru. Iar cel ce este ciunt, adică cel cu dreptate caterisit, nici mai-nainte de a i să da, nici după ce i se vor da uneltele, poate a le apuca, și a face cu ele vreo ispravă. Iar de ar zice cineva că nu trebuie a se poftori Hirotoniile și Botezurile celui cu dreptul caterisit, căci Canonul oprește îndoirile Botezului și ale Hirotoniilor, învață-se că oprește, cu adevărat, pe îndoirile Botezurilor celor adevărate, și ale Hirotoniilor asemenea, nu pe ale celor neadevărate, care sunt cele de cei cu dreptate caterisiți făcute. Și marele Vasilie însă în Canonul 3 zice, că Diaconul cel odată caterisit de ajuns are pe osânda caterisirii. Și în scurt toți clericii cei ce au păcătuit păcatul cel de moarte din treapta lor se pogoară zice în Canon 32 al său, și nu li se mai dă lor Clerul și Preoția. Iar dacă nu li se mai dă, arătat că și sfințitele lucrări care le-ar face, se socotesc ca cum s-ar fi făcut și de mireni, în locul cărora ei s-au aruncat. Iar Manuil Malaxos Notarul la Patriarhul Constantinopolului a poruncit căți s-au Hirotonisit de Arhieri caterisiți, de au știut caterisirea lor, să fie și ei caterisiți să nu se Hirotonească de al doilea. Iar de nu a știut, să se Hirotonisească de al doilea de Arhieri necaterisiți. Și Teodor Studitul zice, că Preotul caterisit nici un lucru Ieraticesc face, ci este lumesc (mirean) ca și mai-nainte, și Dar al Sfântului Duh nu are pentru că s-a luat de la el. Și de va da vreunui Preoția, acela nu este Preot. Acestea așa zicându-se, de mine se socotesc acestea zise a fi cu îndoială, și ce să zic hotărâtor, nu știu. Fiindcă nici acesta de față Apostolesc, nici cel 4 al celui din Antiohia, zic ceva pentru acestea, care din amândouă, sfinte lucruri, cutezându-se de către cei ce cu dreptul sunt caterisiți, se socotesc ca cum nu ar fi, ca și cele de către eretici, după cel 46 Apostolesc, sau ca cum ar fi. Iar mai ales și mai cu deosebire, pentru că văd pe cel 6 al Soborului 4 Ecumenic că zice că nu are tărie Hirotonia celui hirotonisit nehotărâtor nu ca una ce nu ar fi Taine cele ce se vor lucra de dânsul; ci ca una ce rămâne nelucrătoare, și nu se pune în lucrare și în faptă, și nu pentru alta, ci numai pentru necinstea și ocara celui ce a Hirotonisit. Și fiindcă cele asemenea din cele asemenea se cuvine a se încheia și a se judeca; Apoi și cele neîntărite care rânduiește Canonul 13 al celui din Antiohia, se cuvine a se înțelege și a se lua precum Soborul 4 le-a înțeles și le-a permis, și nu precum cei mai de sus le-au înțeles și le-au luat. Vezi însă și în tomul 2 al Practicelor Sinoadelor foaia 993 că s-au adunat întreg sobor în Constantinopol în zilele împăratului Ioann Comnino, și al Patriarhului Mihail Oxitul în anul 1143. Care sobor prihănește pe Leontie, pentru că a botezat de al doilea pe cel botezat de un Iereu caterisit pentru vinovății arătate, fiindcă a socotit că nu este deplinit botezul cel făcut de Iereu caterisit. Ci și Iosif Vrienie în epistolia cea către Nikita zice, că sunt sfinte și deplinite

cel cu dreptate, pentru vederate păcate caterisit? Și dacă marele Vasilie, pe Grigorie cel ce era numai oprit de el, îl înfricoșează cum că-l va osândi cu anatema, de va îndrăzni a lucra ceva mai-nainte de îndreptarea sa, cum nu se cuvine desăvârșit a se rupe din Biserică, cel cu dreptate și pentru arătate păcate caterisit, și după caterisis va îndrăzni a lucra vreo lucrare Preotească.

CANON 29

Dacă vreun Episcop prin bani ar apuca vrednicia aceasta, sau Presbiterul, sau Diaconu, să se caterisească, și el și cele ce l-a Hirotonisit, și desăvârșit taie-se și de la împărtășire, ca Simon vrăjitorul de mine Petru. [Sobor 4: 2; Sobor 6: 22, 23; Sobor 7: 4, 5, 19; Vasilie: 90; Epist. lui Ghenadie și a lui Tarasie: Naum 1: 9]

TÂLCUIRE

În Canonul cel 25 al lor a zis Dumnezeuieștii Apostoli, că nu vei izbândi de două ori împreună. Iar întru acest de față Canon, cu îndoită pedeapsă pedepsesc pe cei ce se hirotonisesc cu bani, pentru covârșirea răutății, zicând așa: Ori care Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, va lua vrednicia Ierosinei cu bani, să se caterisească, și cel ce s-a Hirotonisit, și cel ce l-a Hirotonisit, și să se despartă desăvârșit de la Biserică, și de la rugăciunea Credincioșilor, precum s-a despărțit și Simon vrăjitorul de mine Petru. Căci mai greu păcat și mai rău nu se poate afla, decât a vinde cineva și a cumpăra Darul Duhului Sfânt, cel ce este cu neputință a se vinde și a se cumpăra. Pentru aceasta și Dumnezeuiescul Tarasie scriind către Adrian Papa Romei, dovedește, că cei ce Hirotonisesc cu bani sunt mai păgâni decât pnevmatomahul Machidonie (luptătorul de Duhul Sfânt); Fiindcă acela adică, bârfă, cum că Duhul cel Sfânt este rob și zidire a lui Dumnezeu Tatăl, iar cei ce Hirotonisesc cu bani, se vede că rob al lor fac pe Duhul Sfânt, vânzându-l ca pe rob celor ce le dau bani, așijderea și cei ce se Hirotonisesc ca pe un rob pe el îl cumpără de la cei ce îl vând. Și precum Iuda vânzătorul a vândut pe Fiul lui Dumnezeu, așa și ei prin arginți vând pe Duhul cel Sfânt. Însă întru aceeași Epistolie a lui Tarasie, se vede că Dumnezeuiescul Hrisostom împreună Soborul de lângă el, a făcut pogorământ și a iertat a se împărtăși înlăuntru în Altar câți au dat bani lui Antonin Episcopului, și sau Hirotonisit⁵⁴.

cele îndrăznite de către cei caterisiți. Însă și aceasta o mărturisește și înțeleptul Evghenie Vulgarul în cercetările cele critice ale Gramaticii lui Neofit, aducând ajutor pe Nicolae Cabasilan.

⁵⁴ Iar Papa Grigorie scriind către Riga Carol zice, că simoniicii sunt cei mai mari decât toți ereticii (foaia 323 a Tomului dragostei) și Ghenadie Sholarul zice, că simonia este pricina, pentru care a căzut creștinii în primejdiile barbarilor celor fără de Dumnezeu, că este mai mare decât toate păcatele, și păgânătate prea grea, și eres de articol cel întâi al Credinței (foaia 207 a aceluiași Tom); Iar Isidor Pilusiotul zice: „Deci tot oricare vinde Ieria ca Caiafa ucigaș de Hristos să află. Că cele ce în lucrări a încredința nu poate, acelea cu dogme păgânești le câștigă.” (Epistolia 300, 15) Pentru acestea toate dar trebuie a se strica atât hrisovul împăratului Isachie Comnino ce rânduiește, că se cade a lua Arhiereul cel ce hirotonisește de la Iereii cei hirotonisiți șapte galbeni unul de la citeț, trei de la Diacon, și trei de la Presbiter, cât și Soborniceștile hotărâri ale Patriarhilor Mihail și Nicolae care întăresc pe hrisovul cel mai sus. Fiindcă arătat să împotrivesc Apostoleștilor și Soborniceștilor și Părinteștilor Canoane. Iar legile politicești care se împotrivesc Canoanelor sunt fără de tărie. Zice însuși și Hrisostom. Vezi fața 18 la începutul Cărții, că Împărații de multe ori nu cu folos pun legile (Voroava 6 la oborârea chipurilor împăratești) las a zice, că iarăși și însuși politiceștile legi surpă pe zisul hrisov, că Nearaoa 123 a lui Iustinian, ce se află în Cartea 3 din Vasileca cu titlul 1 Cap 9 legiuiește să se păzească mai mult decât toate porunca aceasta, adică a nu se hirotonisi cineva cu dare de bani, sau pe alte oarecare lucruri

CANON 30

Dacă vreun Episcop, lumești stăpânitori întrebuințând, prin-trânșii ar câștiga vreo Biserică, caterisească-se, și afurisească. Și toți părtașii lui acestea. [Sobor 4: 2; Sobor 7: 3, 5; Laodic: 13]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta, asemenea cu cel de mai sus îndoit pedepsește pe unul și același păcat, zicând. Oricare Episcop ar întrebuința stăpânitori lumești, și prin mijlocirea lor ar lua vreo Episcopie, sau Mitropolie, să se caterisească împreună și să se despartă de Biserică, asemenea și Clericii câți s-ar împărtăși cu dânsul, ori Arhieriei cei ce l-au hirotonisit pe el, veri Presbiteri, veri Diaconi, veri Ipodiaconi, sau veri Ceteții, toți zic, să se caterisească din soarta lor, și să se afurisească (adică să se despartă de la Biserică).

CANON 31

Dacă vreun Presbiter, defăimând pe Episcopul său, va aduna îndeosebi, și jerfelnic altul ar înființa, nici o vină știind asupra Episcopului întru buna credință și întru dreptate, caterisească-se, ca un iubitor de începătorie. Că este tiran, așijderea încă și ceilalți Clerici, și câți să vor uni cu dânsul. Iar cei lumești să se afurisească. Acestea însă facă-se după una, și a doua, și a treia rugămintă a Episcopului. [Sobor 4: 18; Sobor 6: 31, 34; Sobor 1 și 2: 13, 14, 15; Gangra:6; Antiohia: 5; Cartagina: 10, 11, 62]

TÂLCUIRE

Rânduiala ține și pe cele Cerești, și pe cele pământești, după Teologul Grigorie. Deci se cuvine buna rânduială, pretutindeni a se păzi ca una ce ține și păzește pe toate, iar mai ales între cei Bisericești. Care sunt datori a cunoaște fiecare măsurile sale, și hotărârile rânduiei sale a nu le trece. Ci Presbiterii, și Diaconii, și Clericii toți să se supună Episcopului lor. Iar Episcopii Mitropolitului lor. Iar Mitropoliții, Patriarhului lor. Pentru aceasta și Apostolescul Canonul acesta rânduiește așa: Oricare Presbiter ar defăima pe Episcopul său, și fără să cunoască că greșește el arătat sau întru buna Credință, sau întru dreptate. Adică, fără să-l cunoască pe el că este arătat, sau eretic, sau nedrept, ar aduna îndeosebi pe creștini, și zidind altă Biserică⁵⁵, ar Liturghisi

și chipuri, iar de se va face aceasta, atât cei de dau, cât și cei ce iau, încă și cei ce intră mijlocitori în dările acestea, singuri se osândesc pe sineși după Dumnezeuștiile Scripturi, și sfințitele Canoane, caterisindu-se de Ierie și de cinstea soartei. Iar banii care se vor da la hirotonie să se dea Bisericii, sau Eparhiei aceleia ai căreia purtare de grijă a vrut să cumpere. Iar mijlocitorul, sau apărătorul unor hirotonii ca acestea poruncește să dea Bisericii aceleia îndoit decât a dat cei ce s-au hirotonisit celor ce i-au hirotonisit.

⁵⁵ Iar patriarhiceștile stavropighii ale Monastirilor și Bisericilor care în osebite Mitropolii, și Arhiepiscopii, și Episcopii se zidesc, acestea nu sunt alte Jerfelnice, nici cei ce zidesc pe acestea, se supun certărilor Apostolescului Canonului acestuia, după Valsamon. Că de vreme ce toate Mitropoliile și Arhiepiscopiile s-au împărțit Patriarhilor, și toți Mitropoliții, și Arhiepiscopii supuși fiind ocârmuirii Patriarhilor, după Canonul 6 și 7 al Soborului 1 și cel 2 și 3 ale Soborului al 2-lea pomenesc la sfințitele slujbe numele acelora; Pentru aceasta, după cuprinderea acestor sfințite Canoane, au dreptate Patriarhii și Eparhiile Mitropoliilor și al Arhiepiscopiilor cele împărțite lor să dea stavropighii, și să se pomenească numele lor într-însele. Fiindcă pricina aicea este despre stavropighie, sub însemnăm cuvântul cel deplinit și deslușit pentru dânsule, precum curat se vede în foaia 235 și 236 a Grecomanescului Ghiur. Că Singhelul cel ce este într-ânsul al Patriarhului Ghermano rânduiește așa, că în singure Mănăstirile acelea, sau în Bisericile acele Catolicești sau în casele de rugăciune, se cuvine a se pomeni numele Patriarhului, întru a cărora temele s-a

într-înşa osebit, fără de voia și socoteala Episcopului său⁵⁶, unul ca acesta ca un iubitor de începătorie să se caterisească. Fiindcă, ca un tiran cu silă și tiranicește, caută să rășluiască cuvenita stăpânire a Episcopului său; Ci și Clericii ceilalți câți se vor uni cu dânsul la o nesupunere ca aceasta, să se caterisească și ei întocmai, iar cei lumești, să se afurisească. Acestea însă să se facă, după ce Episcopul va îndemna cu dulceață și cu blândețe de trei ori pe cei ce s-au despărțit de el, să se lase de o pornire ca aceasta, și ei vor stărui în pizma lor. Iar câți se despart de Episcopul lor mai-nainte de Sinodiceasca cercetare, pentru că el propovăduiește în auzul tuturor vreo rea socoteală și eres, unii ca aceia, nu numai că certărilor celor mai de sus nu se supun, ci și cuviincioasei cinstei celor drept slăvitori se învrednicesc. După Canonul 15 al celui 1 și 2 Sobor.

CANON 32

Dacă vreun Presbiter, sau Diacon, de Episcop se afurisește, acesta să nu se poată a se primi de altul, ci numai de cel ce l-a afurisit pe el. Fără numai dacă din întâmplare s-ar săvârși Episcopul cel ce l-a afurisit. [Apost: 12, 13; Sobor 1: 5; Sofia: 1; Anti: 6; Sardichi: 14; Cartag: 11, 37, 141]

TÂLCUIRE

Și întru al 12-lea și al 13-lea Canoane ale lor a zis Dumnezeuieștii Apostoli, că clericii cei ce sunt neprimiți și afurisiți de către însuși Episcopii lor, nu se cuvine a se primi de alți Episcopi. Și întru aceasta însă asemenea, însăși aceasta

pus Patriarhicescul stavropighion, adică în care s-a înfipt Crucea trimisă de Patriarhul. Și așa asupra acestei Patriarhicești Cruci s-au zidit. Că în unele ca acestea Arhiereul cel de loc nici o împărtășire are, nici sfințitele slujbe, nici de la întărirea Igumenului, nici de la judecata sufleteștilor greșeli încât nici însuși cele Canonicești poate a le cere de la cei ce sunt într-însele, căci toți cei sfințiți, care în Mănăstirile cele de aceste fel se numesc Patriarhicești, și se supun Patriarhicescului Exarh. Iar unde din început nu s-au pus temelie Crucea Patriarhicească, acolo Arhiereul locului stăpânește măcar moșie Mănăstirească, măcar metoc de ar fi, măcar că-și lăsau casă de rugăciune. Și întru acestea se cuvine a se pomeni numele lui. El se cuvine a întări pe Egumenul cel dintr-însele, a le cerceta și a le judeca pe ele, și a lua de la dânsle Canoniceștile sale venituri. El trebuie să hirotonisească într-însele, să ierte, sau să oprească nunțile locuitorilor din ele, și în scurt să-și aibă într-însele ori ce alt pronomion Episcopesc. Iar câți oameni au locuit în locul Patriarhiceștilor stavropighii, mai-nainte de a se zidi ele sau și în urmă după ce s-au zidit, aceștia fiind de loc să fie întru toate supuși Arhiereului locului. Iar de vor fi străini să se supună Patriarhicescului Exarh, și iarăși (foaia 237) Patriarhiceștii Exarhii nu se cuvine să stăpânească satele Patriarhiceștilor Mănăstiri, sau pe norodul cel ce este într-însele, sau casele de rugăciune câte cu Patriarhicească Cruce nu s-au întemeiat, și nu s-au zidit... fiindcă acestea de Episcopul locului se stăpânesc. Drept aceea din cuvintele acestea se adună (adică se înțelege) cum că nu se cuvine a se face Patriarhicești stavropighii Mănăstirile, sau Bisericile, sau casele de rugăciune, după ce s-au zidit, ci mai-nainte de zidire. Și din acestea, câteva numai după cinstirea, și pronomion dat Patriarhilor, dar nu și toate Mănăstirile cele ce urmează a se zidi, sau Bisericile, sau casele de rugă; Ca să nu se cale Canoanele, care rânduiesc, ca Mănăstirile și monahii, să fie supuși Arhiereului locului. Și vezi și Canonul 4 al Soborului a toată lumea 4 că, după prunca Episcopului și Presbiterului face stavropighii.

⁵⁶ Zice însă Dumnezeuiescul Hrisostom (în a 11 voroavă către Efeseni) cum că a zis un om sfânt, că nici sângele muceniei poate a spăla păcatul osebirii și a despărțirii Bisericii. Și a dezgina cineva Biserica este răul cel mai cumplit, decât a cădea în eres. Scrie însuși Dionisie al Alexandriei mărturisitorul în Epistolia cea către Navat Episcopul, că se cuvine a pătimi cineva orișice rău ar fi numai a nu dezgina Biserica, și că este mai slăvită mucenie, ce ar suferi cineva pentru a nu dezgina Biserica, decât mucenicia ce o ar răbda pentru a nu sluji idolilor. Fiindcă în mucenicia cea pentru a nu sluji idolilor, mărturisește pentru folosul sufletului său, iar întru cea pentru a nu dezgina Biserica mărturisește pentru folosul, și unirea a toată Biserica.

o rânduiesc, cu oarecare adăugire zicând: oricare Presbiter, sau Diacon, s-ar afurisi de Episcopul său, acesta nu este iertat a se primi, și a se dezlega de afurisire, nu numai de Episcop de altă Eparhie, ci nici de altul ce ar fi din aceeași Eparhie, și Mitropolie. Ci să se primească și să se dezlege de afurisire numai, de însuși Episcopul acela, ce l-au afurisit. Afară numai, de să va întâmpla a muri Episcopul sau Mitropolitul, sau Patriarhul cel ce l-au afurisit, mai-nainte de a lua iertare Presbiterul, sau Diaconul. Căci atunci poate și Episcopul, sau Mitropolitul, sau Patriarhul cel ce s-a făcut moștean după moartea celui ce a afurisit, să-i dezlege de legătură, și nu altul. Însă două lucruri trebuie a însemna cineva la acest Apostolicesc Canon. Unul adică, că toți cei ce se vor afurisi de Episcopul lor, sau cu dreptate sau cu nedreptate, trebuie să stea așa afurisiți, și să nu îndrăznească a scăpa de afurisire, până se va face Bisericeasca certare despre aceasta, după Canonul 14 al Sardichiei și cel 37 al Cartaginei⁵⁷. Afară numai de s-ar osândi, mai-nainte de a se judeca, și a se chema la Bisericeasca judecătorie⁵⁸. Și alta încă, că după Canonul 121 al Cartaginei, dacă Episcopul ar afurisi pe cineva, pentru că mai-nainte mărturisind păcatele sale la dânsul, în urmă au tăgăduit, se cuvine și ceilalți Episcopi a nu se împărtăși cu cel ce l-a afurisit, în câtă vreme și el nu se va împărtăși cu cel de dânsul afurisit pentru o pricină ca aceasta. Și aceasta să se facă, pentru ca să se păzească Episcopul a nu prihăni pe nimenea fără a putea să dovedească catigoria (prihana). Iar după Cartea legii lui Fotie titlul și capul 9. Și după scoliastul Valsamon. Dacă Episcopul, sau Presbiterul ar afurisi pe cineva (adică l-ar despărți) ori de împărtășirea Dumnezeieștilor Taine după Valsamon și Vlastar, sau și de starea cea împreună cu cei credincioși, și de rugăciunea cea în Biserică, fără de vreo canonicească și binecuvântată pricină, afurisirea adică aceasta să se dezlege de Ierul cel mai mare, iar Episcopul sau Presbiterul cel ce a afurisit, să se afurisească de către mai marele său, în câtă vreme va socoti acela că este destulă. Aceasta însă să se facă pentru ca să pătimească cu dreptate acela, ceea ce asupra celui alt cu nedreptate a lucrat. Drept aceea atât în Tomul 1 al Practicalilor Soboarelor la foaia 11 se scrie că încă trăind cel ce a afurisit, afurisirea se dezleagă de Sobor, de nu s-ar face cu dreptate. Cât și cel al 7-lea al lui Nicolae zice, că legătura cea fără cuvânt, care

⁵⁷ Deci nu zice drept Valsamon în tâlcuirea Canonului 32 celui din Cartagina rânduind oarecum, că cei afurisiți fără dreptate de Episcopul nu au nevoie a păzi acest fel de afurisire. De vreme ce Canonalele acestea din potrivă rânduiesc. Însă din Canonul acesta se încheie că și Părinții cei Duhovnicești nu se cade a dezlega certările celorlalți de o tagmă cu dânșii Părinți Duhovnicești, de nu vor fi ele afară din Canoane, și cu totul fără cuvânt.

⁵⁸ Pentru aceasta și Dumnezeiescul Hrisostom fiindcă se învinovăța, că nu a păzit afurisirea ce o a glăsuț asupra sa Soborul cel de pe lângă Teoria, ci nu o a băgat în seamă, mai-nainte de altă sobornicească cercetare, s-a dezvinovățit zicând: Că, nici ca de cât înfățișat la judecată. Nici prihănirile pârâșilor săi le-au auzit. Nici vreme cât de puțin i s-a dat pentru a se dezvinovăți. (Metafrastul în viața lui Hrisostom) precum și cel 74 Apostolesc rânduiește, car și citește-l. Însemnează însă, că trei feluri de afurisiri sunt. Că unul Dumnezeiesc este, despre care pentru Pavel s-a zis, că a fost aforesit (adică ales) din pântecul maicii sale de Dumnezeu spre buna vestire (Romani 11). Iar alta vine cuvântată și Canonicească, ceea ce se face după Canoane. Și a treia cea fără cuvânt, și care se face afară de Canoane. Deci afurisirea aceea ce se făcea de cei vechi, cuprinde despărțire sau de taine, sau de Biserică, și de rugăciunea ce cu cei credincioși, sau de împreună adunarea cu clericii cei de o ceată cu dânșii, precum am zis în tâlcuirea celui al 10-lea Apostolesc. Iar afurisirea cea ce acum se face, care cuprinde despărțire de Treimea cea prea Sfântă și de o ființă, și blestem, și neiertare, și nedezlegare, până și după moarte, nu are asemănare cu afurisirea celor vechi, ci vine a fi asemenea cu anatema. Despre care vezi Prolegomena Soborului din Gangra. Pentru acestea cuvintele acestea ca unele ce nu sunt canonicești, nu se cade a se scrie în cărțile de blestem. Tu însă vezi rogu-te că se conglăsuiește cu acest Apostolesc și Canonul 1 al Soborului, din sfânta Sofia, rânduind să fie și de Patriarhul Constantinopolului afurisiți, sau caterisiți sau anatematisiți, cei ce sunt așa de Papa Romei.

o ar fi făcut un Egumen ce s-a săvârșit din viață, asupra altuia, pentru ca să rămână în Egumenie, și apoi s-ar fi dus, această legătură, zic, este fără tărie, și pentru aceasta cel legat, de Arhiereu, se dezleagă⁵⁹. Vezi și tâlcuirea celui al 12 Apostolesc.

CANON 33

Nici unul din străini Episcopi, sau Presbiteri, sau Diaconi fără sistatica (sau recomandatie) să se primească, și aducându-le încă acestea, cercetează-se; Și de vor fi propovăduitori ai buneii credințe, primească-se. Iar de nu, cele spre trebuință lor dându-li-se, la împărțășire pe ei să nu-i primiți. Că multe se fac după amăgire. [Apost: 12; Sobor 4: 11, 13; Sobor 6: 14; Antioh: 7, 8; Laodi: 41; Cartag: 31, 97]

TÂLCUIRE

În Canonul 12 al lor rânduiesc Sfinții Apostoli a nu se primi nici un Cleric străin de alt Episcop fără a avea scrisori sistatice (adică recomanditoare). Și în Canonul acesta încă însuși aceasta o rânduiesc, cu oarecare adăugire, zicând: Nici un străin Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, nu se cuvine a se primi de alți Episcopi, fără a aduce scrisori, Episcopul adică ale Mitropolitului său, iar Presbiterul, sau Diaconul ale Episcopului, sau ale Mitropolitului său, recomanditoare, și de credința, și de buna viață, iar mai ales de neprihănitul său nume. Dar deși vor aduce cu sineși recomendații ca acestea, iarăși cercetează-se de sunt ortodocși au ba; Căci poate să fi greșind ei întru credință: și cel ce a dat lor cărțile cele recomanditoare, greșeala aceasta nu a știut. Iar dacă cercetându-se se vor afla că sunt propovăduitori ai Ortodoxiei, și ai buneii cinstiri, atunci să se primească la împărțășire (însă să nu se ierte și a se împreună număra la vreo Biserică din cele de acolo și a lucra ale Preoției fără a avea pe lângă cărțile cele recomanditoare, încă și carte slobozitoare, și arătătoare că au voie a lucra oriunde ar merge slujba Preoției, după Canonul 17 al Soborului 6). Iar de se vor afla rău credincioși șieretici să nu vă cuminecați cu dânșii, zice, ci dați lor, cele trebuincioase și de nevoie, și trimiteți să se ducă de al voi. Căci multe necuviințe urmează de la niște străini ca aceștia din amăgirea, pentru că nu se face pentru ei cuviincioasa cercetare. Vezi și sub însemnarea Canonului 12 al Sfinților Apostoli.

CANON 34

Episcopii fiecărui neam (nație) se cuvine a ști (a cunoaște) pe cel întâi întru dânșii și al socoti pe le ca de cap, și nimic ceva de prisos a face. Iar ei

⁵⁹ Iar câți cu nedreptate se vor afurisi, pentru numele lui Dumnezeu, adică ori pentru Credință ori pentru predaniile Bisericii, ori și pentru porunca lui Hristos; Aceștia se cade a se bucura, fiindcă sunt vrednici de fericire, după cuvântul Domnului, ce zice: «Fericiti veți fi când vă vor urî pe voi oamenii, și vă vor despărți pe voi, și vă vor ocări, și vor lepăda numele vostru ca un rău, pentru Fiul Omului.» [Luca 6:22] iar pentru cei ce afurisesc fără cuvânt și după patimă, acestea zice Dionisie Ariopag: la cap 7 a Bisericeștii Ierarhii „Așa au și Ierarhii afurisitoarele puteri, ca niște arătători ai Dumnezeieștilor drepturi, nu că doar pe înțeleapta Dumnezeiasca începătorie ca să zicem așa, slujitorește urmează pornirilor celor fără cuvânt. Ci ca cum ei, cu chip prorocitor mișcându- i Duhul începătorul săvârșirilor, pe cei judecați de Dumnezeu, după dreptate afurisindu- i.” Și iarăși: Deci a întrebuința și afurisirile, și toate Ierarhiceștile puteri, în ce chip i- ar mișca pe ei Dumnezeiasca începătorie cea săvârșitoare. Și acestea tâlcuindu- le Dumnezeiescul Maxim zice, dacă afară de socotința lui Dumnezeu va afurisi Ierarhul, Dumnezeiasca judecată nu- i urmează lui. Căci după Dumnezeiasca judecată, și nu pentru voia sa, acestea este dator a le aduce.

singure acelea fiecare a face câte se cuvin Episcopiei sale și satelor celor de sub dânsa. Dar nici acela fără de socoteala tuturor să facă ceva, că așa va fi o unire și se va slăvi Dumnezeu prin Domnul întru Sfântul Duh: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh. [Sobor 1: 6, 7; Sobor 2: 2, 3; Sobor 3: 8; Sobor 4: 28; Sobor 6: 36, 39; Anti: 9]

TÂLCUIRE

Precum când capul bolește, și nu propune lucrarea sa sănătoasă, și celelalte mădulare ale trupului rău se află, sau și se fac desăvârșit netrebnice; Cu un chip ca acesta, și când cela ce ține rânduială de cap în Biserică, nu are cuvenita sa cinste, și tot celălalt trup al Bisericii negreșit se va mișca fără rânduială. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește: Ca toți Episcopii ai fiecărei Eparhii trebuie a cunoaște pe acela, care este întâi între dâșii⁶⁰ adică pe Mitropolitul. Și să-l socotească pe el, ca cap al lor, și fără de socoteala lui nici o lucrare de prisos să facă: Care nu se cuvine adică (necuvenită), în parohiei Episcopilor lor, ce covârșindu-se pe acestea, privește la starea cea de obște a toatei Eparhiei; Precum, de pildă, sunt întrebările cele despre Dogme, iconomiile și îndreptările greșelelor celor obștești, stările și hirotoniile Arhiereilor, și altele asemenea. Ci să se adune la Mitropolitul, și împreună cu el să se sfătuiască pentru obșteștile lucruri cele de acest fel, și ceea ce s-ar arăta a fi mai bine pentru acestea, obștește să se hotărască. Iar unul fiește care din Episcopi, acelea numai să le facă îndeosebi, fără de socoteala Mitropolitului, câte se cuvin în hotarele Episcopiei sale, și în satele care sunt supuse Episcopiei sale. Însă precum Episcopii nu pot a lucra vreo obștească lucrarea a Mitropolitului lor, așa asemenea și Mitropolitul, nu se cuvine a face vreo acest fel de lucrare obștească singur și îndeosebi, fără de socotința tuturor Episcopilor săi⁶¹. Căci cu chipul acesta va fi unire, și dragoste și între Episcopi, și Mitropoliți, și între Clerici și între cei lumeni. Iar din unirea și dragostea aceasta va slăvi Dumnezeu și Tatăl, prin Fiul său, și Domnul nostru Iisus Hristos, care a arătat oamenilor Numele Părintelui său, și a legiuit dragostea zicând: «Întru aceasta vor cunoaște toți că ai miei ucenici sunteți, de veți avea dragoste întru voi.» [Ioan 13: 35] și se va slăvi întru Sfântul său Duh, care prin Darul său ne-a unit pe noi întru o Duhovnicească împreunare. Adică, din unirea aceasta, se va slăvi Sfânta Treime, Tatăl, Fiul, și Sfântul Duh, după Evanghelicescul Glas, ce zice: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele

⁶⁰ Însemnează că cel întâi al Episcopilor, se zice după Canonul 6 al Sardichiei, Episcop al Mitropoliei, și Exarh al Eparhiei, iar după cel 34 și altele ale celui din Cartag: protevon se zice. Iar după cel 46 al acestuiași se numește Episcop al scaunului întâi, iar de obște după cele mai multe Canoane, se numește Mitropolit, iar cel întâi între Mitropoliți se numește, sau Exarh al ocârmuirii, după Canoanele 9, 17 ale Soborului 4 și 6 ale celui de al doilea sau Patriarh. Și vezi subînsemanarea 2 a Canonului 6 al Soborului 1. Iar Exarh al Iereilor, sau Iereu Vârfelnic nu se zice, după Canon 46 din Cartagina. Și fiindcă, cuvântul și rânduiala ce are Mitropolitul către Episcopi, acestași are și Patriarhul către Mitropoliți, și precum Mitropolitul este întâi și cap al Episcopilor, așa este și Patriarhul întâi și cap al Mitropoliților. Pentru aceasta și acest Canon Apostolesc nu se înțelege mai mult pentru Episcopi către Mitropoliți, decât pentru Mitropoliți către Patriarhul, ci întocmai pentru amândouă părțile asemenea.

⁶¹ Pentru aceasta și Ioan Chitru zice, că de va sluji Mitropolitul în Episcopia Episcopului său, trebuie a o face aceasta cu socotința și voia Episcopului său. La diptihă (Pomelnic) să se pomenească numele Patriarhului, și nu al Episcopului. Fiind cu necuviință cel mai mare a pomeni numele celui mai mic: (la Armenopol în Perilipsul Canoanelor supra scris 4)

voastre cele bune, și să slăvească pe Tatăl vostru cel ce este în Ceruri.»⁶² [Matei 5: 16]

CANON 35

Episcopul să nu îndrăznească a face hirotonii afară din hotarele sale în Cetățile, și satele cele ce nu sunt supuse lui. Iar de e va vădi că au făcut aceasta, fără socotința celor ce țin Cetățile, sau satele acelea, să se caterisească și el, și aceia pe care i-au hirotonisit. [Sobor 2: 2; Sobor 3: 8; Sobor 6: 20; Antioh: 13, 22; Sardic: 3, 11, 12]

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta pentru unirea și buna rânduială a Episcopilor și a Mitropoliților s-au rânduit, zicând: Episcopul nu se cade a îndrăzni afară de hotarele Episcopiei sale să facă hirotonii, sau altă Bisericească slujbă să lucreze în orașele și satele acelea, ce nu sunt supuse lui. (Ci nici Mitropolitul are voie să meargă în Enoriile Episcopilor lui, și a săvârși hirotonii, sau altceva Arhiresc.) Ci atunci numai are voie a lucra cele de acest fel, când va fi poftit de Arhiereul locurilor acelora. Iar de s-ar vădi că au făcut aceasta de sineși fără de socotința și voia Arhiereului, care stăpânesc orașele și satele acelea, să se caterisească și el care peste hotar a hirotonisit, și aceia pe care i-a hirotonisit⁶³. Pentru că cu chipul acesta se văd a fi într-unul și același loc totodată doi Episcopi, sau doi Mitropoliți, care lucru este afară de lege, și oprit de Canonul 8 al Soborului întâi, și de cel al 12-lea la Soborului 4. Pentru aceasta și Soborul 6 în al 20-lea Canon al său rânduieste, că cel ce va merge în Episcopie străină și va învăța în public de la sineși, fără de voia Arhiereului locului, să înceteze de lucrarea Arhierească, și să lucreze numai cele ale Presbiterului. Poate nu pentru alte prăvăli decât pentru a nu se face această nerânduială, a fi adică, într-o aceeași Episcopie, totodată doi Episcopi, unele voind altul, și altele altul, care

⁶² Pentru aceasta și Episcopii Egiptului înfățișându-se la Soborul 4 au urmat Apostolescului acestuia Canon, și nu au iscălit îndată în Epistolia lui Leon, zicând: Că fără de socotința celui întâi între ei, adică al Episcopului Alexandriei, nu au voie a face vreo lucrare. (Praxis 4 a Soborului 4. Vezi și Canon 30 a aceluiași Sobor.)

⁶³ Ar putea întreba cineva dacă Clericii cei Hirotonisiți de Arhiereul cel de peste hotar, fără de socotința Arhiereului locului, caterisindu-se pot iarăși a-și lua treapta soartei, din care au căzut, sau nu pot? Se vede că pot; precum zic oarecare. Fiindcă nu pentru vinovății Canonicești, nu pentru al lorși păcat din soarta lor s-au scos; Ci pentru pricina celui ce i-a hirotonisit pe ei afară de hotar. Și mai ales, când nici au știut că cel ce l-a hirotonisit, fără de socotința Arhiereului locului i-a hirotonisit. Și de vreme ce pot iarăși a-și lua soarta treptei, oare cu a doua hirotonie, a Arhiereului locului, ca niște caterisiți, aceasta o mai iau, sau cu singură înduplicarea și plinirea a lui? Poate cu singură înduplicarea lui; Aceasta adică, pentru că este oprit a se face al doilea hirotonisiri, după Canoane. Și aceasta, și pentru că, precum unul de ar răpi o femeie, și fără știrea Arhiereului și a născătorilor ei, ar pune pe vreun Preot și iar cununa, de ar afla Arhiereul în urmă și născătorii femeii, și ar primi nunta, nu se mai face a doua Cununie. (Drept aceea și marele Vasilie în Canonul 22 voiește ca cu singură voia născătorilor să aibă tărie și întărire căsătoria cea de acest fel răpită.) Cu un chip ca acesta și hirotonia celor hirotonisiți de Arhiereul cel de peste hotar, numai de va primi Arhiereul locului, are tărie și putere, ca cum ar fi fost chiar a sa hirotonie. Căci, precum pricina caterisirii unora ca acestora s-a născut din nevrerea socotinței Arhiereului locului, așa și întărirea Hirotoniei lor se naște din voința și socotința Arhiereului lor, însă este arătat că cel ce va mărturisi că va păzi feciorie și nu se va însura dacă hirotonisindu-se de Arhiereu de peste hotar, se va caterisi, nu poate în urmă a se însura pentru că s-a scos din soarta sa. Fiindcă nu poate a pune de pricină, că pricina soartei a făcut mărturisirea fecioarei; Și pentru aceasta căzând din soartă, strică și cade totodată și din feciorie.. Pentru că era slobod lui mai-nainte a se însura, și apoi a se face cleric. Deci nu pentru clericie a iubit pe feciorie, ca și pentru căderea din clericie să urască pe feciorie, ce o a iubit pe ea însăși îndeosebi, pentru aceasta și a o strica nu poate.

acela a îndrăznit a o face. Căci de nu ar fi fost acesta pravățul acestui Sobor, pentru ce să pogoare pe Episcopul la treapta Presbiterului? De vreme ce pogorârea aceasta este furare de cele sfinte, după Canonul 29 al Soborului 4. Și dacă Episcopul cel ce învață peste hotar este nevrednic de Episcopie, nevrednic trebuie a fi și de Presbiterie. Iar de este vrednic de Presbiterie, pentru ce să nu fie de Episcopie? Deci arătat este că pentru aceasta îl pogoară pe acesta în treapta Presbiteriei, pentru ca să rămână iarăși un Episcop întru Episcopie, și nu doi. Că au păcătuیت așa fără mijlocire întru vrednicia Episcopiească, făcând a fi doi Episcopi întru aceeași Episcopie, pentru care și se caterisește din aceasta. Dar nu a păcătuیت în vrednicia Presbiterului, de vreme ce, doi și mulți Presbiteri nu este oprit a fi întru aceeași Episcopie, pentru aceasta nici se caterisește de Preoție. (Deși Zonara și Valsamon zic, că cel ce învață în public fără de socotința Episcopului locului, pentru aceasta se pogoară în treapta Presbiterului, pentru ca să se smerească, ca unul ce a iubit slava și s-a înălțat.) Drept aceea și sfințitul Fotie (Titlul 9 Cap 11) Spre dezlegarea părutei împotriviri a Canoanelor, celui 29 adică al Soborului al 4-lea și cel 20 al celui al 6-lea a propus pe cel 8 al Soborului 1. Însă și slujba Presbiterului trebuie a o lucra Episcopul cel de peste hotar, cu voia și slobozenia Episcopului celui de loc. Iar de nu este cu voia aceluia, nici aceasta poate a o lucra, ci petrece ca un luman (adică ca un mirean) până ce se află întru acel loc străin, după Canoane. Însă pentru ca să încheiem totul Canonului acestui Apostolesc. Zicem așa: Episcopul care săvârșește Arhieraticeasca slujbă în străină Eparhie după voia Episcopului locului, nu săvârșește cu puterea și lucrarea Arhieriei sale. (Căci cu chipul acesta ar fi doi Episcopi întru o Episcopie, ca cum având două osebite puteri și lucrări.) Ci cu Episcopieasca putere, și lucrare a Episcopului locului. (Pentru că cu chipul acesta, amândoi Episcopii se socotesc ca un Episcop). Și de este aceasta așa precum și este, cel ce a lucra ceva Arhieresc fără de voia Episcopului locului, se caterisește, și din Episcopieasca sa putere, care neavând, ca unul ce de peste hotar fiind a lucrat⁶⁴. Încă și din ce străină a Episcopului locului, pe care putea a o avea cu voia și slobozenia aceluia: Dar o a furat și o a însușit luiși.

CANON 36

Dacă vreunul Hirotonindu-se Episcop, nu ar primi slujba, și purtarea de grijă a norodului ce s-a încredințat lui, acesta trebuie să fie afurisit, până ce ar primi. Asemenea și Presbiterul, și Diaconul. Iar dacă mergând acolo nu ar fi primit, nu din a sa socoteală, ci din răutatea norodului, el adică fie Episcop, iar clirosul cetății

⁶⁴ Pentru aceasta și Dumnezeiescul Hrisostom în Voroava a 3-a către Coloseni zice, până ce ne aflăm în scaunul acesta al Constantinopolului, până ce avem proedria (întâia ședere), avem și vrednicia șederii întâi și scutirea. Deși suntem nevrednici.

afurisească- se. Căci ai unui norod acest fel de nesupus nu s- au făcut învățători. [Sobor 6: 37; Anghir: 18; Ant: 17, 18]

TÂLCUIRE

Supuneți- vă și ascultați pe mei marii voștri [Evrei 13: 17; Cor 7: 24]. Și întru ceea ce te- ai chemat întru aceasta și rămâi, zice Dumnezeuiescul Apostol. Tot aceasta rânduiește și Canonul acesta zicând. Cel ce se va hirotonisi prin Dumnezeuiasca Ierosăvârșire a rugăciunilor, Episcop unei Eparhii, sau Presbiter, și Diacon unei Enorii (Parohii), apoi nu primește această Dumnezeuiască slujbă, și purtarea de grijă a norodului ce i s- au sortit lui, unul ca acesta să se afurisească, până ce va primi să meargă. Iar de ar merge Episcopul la Eparhia sa, iar norodul Eparhiei, pentru nesupunerea și răutatea sa, și nu pentru vreo rea socoteală, și pricină vrednică de prihană a Episcopului, nu l- ar primi: El fie Episcop adică împărtășească- se de vrednicia, și slujirea cea cuvenită Episcopului, iar Clericii Eparhiei cei ce nu l- au primit pe el, afurisească- se. De vreme ce nu au povățuit cu învățătura, și cu buna lor pildă, pe nesupusul norod cel de acest fel⁶⁵.

CANON 37

De două ori pe an facă- se Sinod al Episcopilor, și cercetează- se între dâșii Dogmele bunei Cinstiri de Dumnezeu, și întâmplătoarele Bisericeștile împotriva ziceri dezleagă- se, odată adică, în a patra săptămână a Cinzecimii, (cei după Sfintele Paști), Iar al doilea, în douăsprezece zile ale lunii lui Octombrie.

TÂLCUIRE

Pentru nedumeririle cele despre Dogme, și pentru împotriva zicerile cele Bisericești, ce are fiecare, și în scurt a zice, pentru Canoniceștile întrebări, poruncesc Dumnezeuieștii Apostoli în Canonul acesta, ca de două ori în an să se facă local localnic Sinod de Episcopi, cu Mitropolitul al fiecărei Eparhii, ca să cerceteze între sineși îndoielile ce urmează în dogmele bunei cinstiri, și ca să dezlege fiecare împotriva zicere Bisericească ce s- ar întâmpla a avea cineva către Arhiereul său, adică sau pentru că s- au afurisit de dânsul, sau pentru că altă pedeapsă Bisericească a luat de la dânsul cu nedreptate. Și un Sobor, să se facă în a patra săptămână după Sfintele Paști; Iar celălalt să se facă, în 12 ale lunii lui Octombrie⁶⁶. Iar ce deosebire are localnicul Sinod de cel a toată lumea,

⁶⁵ Însemnează din Canonul acesta cum se cuvine a fi Clericii, adică nu numai ei învățați, ci și în destui a învăța și a înțelepți pe alții. Căci, iată cum, măcar de și ei nu s- au făcut pricinuitori răului, însă fiindcă n- au povățuit bine pe norodul lor, să afurisc, și cad sub Canonicești certări.

⁶⁶ Însemnează, că și vremea, și numărul localnicilor acestora Soboare, după alt chip s- au iconomisit de Soboarele cele mai din urmă. Căci o vreme a unuia din aceste două Soboare, sau mutat pentru folos de Canonul al 5- lea al Soborului 1 a toată lumea, spre a se aduna mai- nainte de Sfântul marele Post; Pentru ca să se ridice din mijloc cu judecata Soborului, toată prigonirea și patima ce ar avea Clericii, și lumenii între dâșii, și către Arhiereul lor, și așa să se producă de dâșii cu curățenie și fără de patimă darul postului către Dumnezeu. Iar numărul acestor localnice Soboare, după pomenitul al 5- lea Canon al Soborului 1 și după al 19- lea la celui al 4- lea și al 20- lea al Antiohiei s- a păzit neschimbat, spre a se face aceste adică de două ori în an. Iar după al 8- lea al celui al 6- lea și al 6- lea al celui al 7- lea și al 26- lea și 60 și 104 a Cartaginie. Și după 20 și 21 capul al întâiului titlu a cărții a 3- a din Vasilicale sau îpuținat, spre a se face odată în an Sobor, pentru greutățile călătoriei, și pentru întâmplări care oprea. Ci și această dată s- au rânduit de Canon 81 al Soborului din Cartagina, să se facă la 21 August; Iar cel 61 al acestuiași Sobo zice, că în vremea Soborului

vezi Prolegomena Sinodului 1, asemenea și ce osebite are de cel sătesc, vezi la Prolegomena Soborului ce s-a făcut în vremea lui Chiprian. Iar Sinod chiar, este după Vlastar, adunare de Arhieri, ce se face, sau pentru a se da hotărâre pentru buna cinstire de Dumnezeu (și pentru buna rânduială a Bisericii); Sau pentru a se surpa vreo vătămare ce se făcuse, sau urma a se face a bunei cinstiri de Dumnezeu (și a faptei bune), cu armele blagocestie.

CANON 38

A tuturor Bisericeștilor lucruri, Episcopul aibă purtare de grijă și ocârmuiască-le pe ele, fiindu-i Dumnezeu cercetător. Însă să nu-i fie lui cu puțință a reșlui ceva din ele, sau rudelor sale a dăruia cele ale lui Dumnezeu. Iar de ar fi săraci, deie-le ca unor săraci, dar nu sub pricinuirea acestora, să vândă cele ale Bisericii. [Apost: 41; Sobor 4: 26; Sobor 7: 11, 12; Sobor 1 și 2: 7; Anghira: 15; Gangr: 7, 8; Antioh: 24, 25; Cartag: 34, 41; Teofil: 1; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Dacă Episcopului i se încredințează sufletele oamenilor, căroră toată lumea nu le este vrednică, cu mult mai vârtos se cuvine a i se încredința lucrurile Bisericii. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, ca Episcopul să aibă purtare de grijă pentru toate lucrurile Bisericii, ori a moșiilor și a celor nemișcătoare câștiguri, ori a odoarelor și a celor mișcătoare, și să le chivernisească cu frică și cu luare aminte, socotind, că, are pe Dumnezeu privitor și cercetător la chivernisirea acestora. Însă deși are purtare de grijă și chivernisirea lor, dar nu are și voie a și le însuși luiși și să zică că este al său vreun lucru din acestea, sau să dăruiască rudelor sale lucrurile cele afierosite lui Dumnezeu. Iar dacă rudele lui acestea sunt săraci, dăie-le și lor cele spre trebuință, precum dă și celorlalți săraci. Adică miluiască-i pe ei chiar ca pe niște săraci, și nu ca pe rude. Însă miluiască-i pe ei din roduri și din producturile cele ce în fiecare an se adună din lucrurile Bisericii, iar nu din pricina lor să aibă voie a vinde vreun lucru din acestea.

Canon 39

Presbiterii, și Diaconii, fără de socotința Episcopului nimic să săvârșească. Că el este căruia i s-au încredințat norodul Domnului, și de la care să se ceară cuvântul cel pentru sufletele lor. [Sobor 7: 14; Loadiki: 57; Cartag: 6, 7, 41, 50]

să se cerceteze însuși persoane prin locuitoriile cei ce sunt de față în Soborul fieștecări Eparhii. Poruncește însă Canonul 40 al celui din Laodicea, ca Episcopii să meargă la Soborul aceasta pentru ca să învețe, și să se învețe cele cuviincioase. Iar oricare stăpânitor ar opri a nu se face Soborul acesta, să se afurisească după Canonul 6 al Soborului 7. Și câți Mitropoliți s-ar leni la aceasta, sau câți Episcopi sănătoși fiind și slobozi de neapărată purtare de grijă, nu s-ar afla de față la Soboarele acestea, să se certe frățește. Iar dacă unii nu vor arăta celui mai întâi adică Mitropolitului, împiedicarea, pentru care nu au putut a se înfățișa la Sobor, să se facă neîmpărtașiți de către ceilalți, și la singură Eparhia lor să se împărtașească, după Canon, 84, 85 din Cartagina, iar Fotie titlu (I) 30 și cap 8 rânduiește, ca stăpânitorii cei ce nu vor arăta Împăratului (neurmarea lor), să se certe cu prea mari pedepse. Și iarăși la aceștia titlu și cap, zice, că lângă Mitropoliți, să se facă Soboare de Episcopi, iar lângă Patriarhi, să se facă Soboare de Mitropoliți. Și cum că nu se împotrivesc acestui Apostolesc Canon cel, 104 din care vezi la tâlcuirea aceluia.

TÂLCUIRE

Apostolescul Canonul acesta rânduiește, că Prebiterii, și Diaconii fără de socoteală și voia Episcopului lor, nu pot să lucreze nici o slujire Ieraticască, atât din acelea ce se cuvin Arhieraticeștii vrednicii a Episcopului, cât și din acelea, a căroră putere o au ei, prin Taina Hirotoniei, iar lucrarea lor a o săvârși nu pot fără de socotința Arhiereului. (Acestea însă spre pildă este, adică, a nu spovedi, nici ierta pe cei ce se pocăiesc, după Canonul 6, 7, 8 al Soborului din Cartagina⁶⁷, a afierosi lui Dumnezeu pe fecioare, după Canonul 6 al acestuiași. A nu Hirotesi și atunci Anagnost, sau Monahi; Și altele asemenea.) Fiindcă, zice, că Episcopului chiar și mai cu deosebire, i s-au îndrînțat norodul lui Domnului, și de la dânsul mai cu deosebire, ca de al un Păstor, cu îndatorire are a i se cere de la Dumnezeu seamă pentru sufletele turmei sale.

CANON 40

Fie arătate însușitele lucruri ale Episcopului (dacă însă ar avea ale sale), și arătate cele Chiriacești. Ca să aibă stăpânire Episcopul săvârșindu- se, pe ale sale căroră va voi, și cum va voi, a le lăsa. Și nu cu pricinuire de Bisericești lucruri se cade cele ale Episcopului, când va fi având muier, și copii, sau rudenii sau casnici. Că drept este înaintea lui Dumnezeu, și înaintea oamenilor, ca, nici Biserica să sufere vreo pagubă, pentru neștiința lucrurilor Episcopului, nici Episcopul sau rudele lui, cu pricinuirea Bisericii, să se jefuiască. Sau și se cadă în vorbe oamenii lui, și moartea lui cu ocări să se îmbrace. [Sobor 4: 22; Sobor 6: 35; Antioh: 24; Cartag: 30, 40, 89]

TÂLCUIRE

Dumnezeieștii Apostoli nici un lucru cinstind mai mult decât pe dreptate, rânduiesc în Canonul lor acesta, că se cuvine a fi arătate, atât lucrurile ce are Episcopul ale sale (de s- ar cuveni cătuși de cât să aibă ale sale, el care este mort lumii, și lucrurilor lumii) ori cele ce a câștigat mai- nainte de a se face Episcop, ori cele ce i- au venit din moștenire, sua din darul rudelor sale. Atât, zic, trebuie a fi arătate lucrurile Episcopului, cât

⁶⁷ Pentru aceea și Presbiterii, atât cei neînsurați cât și cei însurați, prin scrisoare și dare de voie iau de la Arhiereu stăpânire de a lega și a dezlega. Că având aceștia înlăuntru în Ierosini putere cuprinse, de a lega și a dezlega păcatele, prin slobozenia aceasta și Cartea Arhierească (Entaltirion) Mai iau și și lucrarea acestui Duhovniceasc lucru. Însă mulți Arhierei nu numai prin scrisoare și prin o singură voie, ci încă și prin hirotesia fac pe Duhovniceștii Părinți, care lucru este mai bun și mai sigur, și nici o necuviință naște. Că hirotesia (adică punerea mâinilor) aceasta este împătășire de Blagoslovenie, după Tarasie, și după Soborul 7 (și vezi subînsemnarea Canonului 8 al 1) și de darul Duhovniceasc după faptele Apostolilor, «Că prin punerea mâinilor Apostolilor zice: Se dă Duhul cel Sfânt.» [nu are trimitere] Și cu drept cuvânt este aceasta, atât după cei ce zic că cu putere se cuprinde în Ierosini a lega și a dezlega, cât și după cei ce zic cele din potrivă. Din care unul se vede a fi și Simeon al Tesalonicului, că zice (răspunsul 11). Că Presbiterii nu au împreună cu Hirotonia și puterea de a lega și a dezlega, ci singuri Episcopii. Iar după dare de voie, și porunca Episcopilor și după nevoie, și ei pot a o lucra. Zice însă Canonul 30 al lui Ioan Chitru, că Duhovnicii câți vor lua odată voia și alegerea de la Arhiereu ca să mărturisească, numai este trebuință a o mai lua și de la moștenitorul aceluia. Că cel ce odată s- a născut, nu poate de două ori a se naște. Căci după alt chip pot aceștia a se lipsi de Darul Duhovniceștii slujbe, fără numai de vor cădea în vreun păcat. Că atunci se caterisesc și de Ierosini, și de Epanghelma Duhovnicească. Drept aceia după Canonul acesta Duhovnici trebuie să aibă Ierosinea lor lucrătoare. Iar câți nu o lucrează pentru oarecare opritoare a lor păcate, nici a spovedi nu se cuvine. Și câți o fac aceasta, afară de Canoane fac. Și vezi mai pe larg subînsemnarea Canonul 102 al Soborului 6.

și lucrurile Bisericii, ale Episcopiei, sau ale Mitropoliei. Pentru care sfârșit? Pentru ca să aibă Episcopul stăpânire, când va muri, să lase lucrurile sale⁶⁸ la aceia care va voi, și cu orice fel de schip va voi. Însă să le lase la fețe drept slăvitoare, și nu la ereticești⁶⁹, ca să nu se piardă pentru pricina lucrurilor Bisericii, lucrurile Episcopului, care se întâmplă uneori să aibă muiere (și vezi Canon 5 Apostolesc) și copii, sau rudenii, și slugi sărace, fiindcă drept este, și înaintea lui Dumnezeu, și înaintea oamenilor, nici Biserica a se păgubi de lucrurile sale de către rudele sau poate de către îndatorii Episcopului, nefiind osebite lucrurile lui, ci mestecate cu cele ale Bisericii, nici Episcopul, sau rudele lui, să se lipsească de lucrurile cele ce se cuvin lor, fiind mestecate cu lucrurile Bisericii. Nici este drept ca, rudele și moștenitorii Episcopului să cadă în ispite, și în multe vorbe și județuri, pentru a osebi lucrurile lui de cele ale Bisericii, și din pricina tuturor acestora, să se julească pomenirea mortului Episcop, în loc de a se ferici. Deci pentru ca să lipsească toate gâlcevile acestea, se cuvine Episcopul a avea izvod curat de toate lucrurile sale, și după izvodul acesta să-și facă testament (adică diată)⁷⁰ la moartea sa, și să lase, precum am zis, averea sa la cei ce va voi. (Însă cei ce vor moșteni pe Episcop, se cuvine a plăti și datorie de va avea.) Iar dacă și Episcopul sau și oricare alt Cleric, sau și Diaconiță, ar muri fără a face testament de lucrurile sale, și fără a avea moștenitori legiuți, lucrurile acestora, le moștenește Biserica aceea la care ei au fost Hirotonisiți, după legiuirea lui Fotie, Titlul 10 Cap 5, rânduirea 3 a Titlului 2 din Nearale.

CANON 41

Poruncim ca Episcopul să aibă stăpânire peste lucrurile Bisericii, că dacă sufletele cele scumpe ale oamenilor lui i s-au încredințat, apoi cu cât mai mult trebuie de a porunci pentru bani, încât după a lui stăpânire toate să se ocârmuiască, și celor ce au trebuință prin Presbiteri și Diaconi să li se dea cu frica lui Dumnezeu și cu toată evlavia. Să se împărtășească însă și el din cel trebuincioase (de ar avea trebuință) la trebuințele sale cel de nevoie, și la ale fraților celor din străini, ca nici într-un chip ei să fie lipsiți. Că legea lui Dumnezeu a rânduit, ca cei ce stau înaintea Altarului (jertfelnicului) de la Jertfelnic să se hrănească. Fiindcă nici Ostașul cândva se lipsește de simbria sa, purtând arme asupra potrivnicilor. [Apost: 38; Sobor 4: 26; Sobor 7: 12; Antioh: 24, 25; Teofil: 10, 11; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta asemenea cu cel al 38-lea dă Episcopului toată stăpânirea asupra Bisericeștilor lucruri, zicând: Poruncim ca Episcopul să aibă stăpânire peste lucrurile Bisericii. Căci, dacă încredințăm lui sufletele cele scumpe ale oamenilor, cărora toată lumea nu este vrednică, mult ne-

⁶⁸ Am zis că cele ce au câștigat mai-nainte de a se face Episcop să fie arătate, și să le lase unde va voi, pentru că după Canonul 40 al Cartaginei dacă Episcopii, și Clericii mai-nainte fiind săraci, în urmă au câștigat în Episcopie sau în Cliros lucruri mișcătoare, sau nemișcătoare, se cade să le lase Bisericii căreia îi slujesc (ci și din lucrurile ce le vor câștiga, din darul cuiva, sau din clironomia rudească, trebuie să afierosească Bisericii lor ceea ce bine vor voi).

⁶⁹ Fiindcă Canonul 89 din Cartagina, rânduieste ca și după moartea sa să se anatematisească Episcopul, care va lăsa moștenitori luiși elini, sau eretici, dar și Canonul 4 al acestuiași oprește pe Episcopi și pe Clerici de a dăruia lucrurile lor la eretici, măcar și rudenii ale lor de ar fi aceștia.

⁷⁰ Închipuirea Testamentului vezi-o la sfârșitul cărții.

am lipsi, adică, nu trebuie a le porunci, că toți banii și lucrurile Bisericii, trebuie a se ocârmui după stăpânirea lui, și a se împărți la cei scăpătați, și săraci, cu frica lui Dumnezeu, și cu toată evlavia, prin Presbiteri și Diaconi⁷¹. Și pentru ce să se ocârmuiască acestea, și să se împartă prin aceștia? Pentru ca să se păzească pe sineși Episcopul, mai presus de tot prepusul, și prihana, ca cum că singur el le mănâncă, și rău le iconomisește. De vreme ce se cuvine bine a se îngriji, nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci și înaintea oamenilor, precum și Parimiastul mai-nainte a zis, și Apotolul Pavel în urmă, și să se păzească pe sineși fără poticnire înaintea tuturor, și neprihănit întru toate, însă zice, și Episcopul trebuie să primească din lucrurile Bisericii cheltuielile, atât pentru trebuințele sale cele de nevoie (de nu are ale sale adică, ci este sărac) cât și pentru trebuințele tuturor fraților celor străini care ar veni la dânsul. Încât, după nici un chip, nici el, nici străinii să se lipsească de cele de nevoie. Pentru că și legea lui Dumnezeu poruncește de la Altar să se hrănească; adică, din jertfele cel ce se proaduc la Jertfelnic, Iereii cei ce stau înaintea Jertfelnicului și jertfesc⁷². Și nici un ostaș cândva ridică arme asupra vrășmașilor; Adică nu merge la război, cu a sa cheltuială. Vezi însă, că Canonul zice, cum că Arhiereul se cuvine a cheltui din venitul Bisericii numai în trebuințele lor cele de nevoie, și nu în cele de prisos, petreceri, și desfătări. Și cum că se cuvine a fi iubitor de străini, și iubitor de săraci, precum poruncește fericitul Pavel lui Tit și lui Timotei să fie Arhieri. (1 Timotei 3: 2; Tit 1: 8).

CANON 42

Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul, cu tavle zăbovindu- se, sau cu beții, ori înceteze, ori caterisească- se. [Apost: 43, 54; Sobor 6: 9, 50; Sobor 7: 22; Laodic: 24, 55; Cartag: 47, 69]

TÂLCUIRE

Cei Ierosiți se cuvine a fi înaintea tuturor pildă vie și închipuire a toată buna rânduială, și a faptei bune, și îndemnarea către toată facerea de bine. Dar de vreme ce unii dintr- înșii se abat din calea cea dreaptă a faptei bune, și se îndeletnicesc la jucarea cu sorți, adică în tavle (pe lângă care se înțeleg și cărțile, și alte jocuri), încă și în beții și în bancheturi. Pentru aceasta Apostolescul Canonul acesta rânduiește, ca oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon să îndeletnicește întru aceste necinstite lucruri, sau să înceteze despre ele, sau să se caterisească de Ierosini.

CANON 43

⁷¹ Pentru aceasta și Iustin Filosoful și Mucenicul, în a sa a doua Apolighie (răspundere) pentru creștini, zice acestea: „Cei avuți și voind, ficare după bună voința sa, ceea ce voiește dă.” Și ceea ce se adună se învistierește la proestos (stătătorul înaintea). Și acesta împarte și orfanilor, și văduvelor, și celor lipsiți pentru boală, sau pentru altă pricină, și celor ce sunt în legături, și străinilor celor ce sunt nemerniciți, și în scurt tuturor celor ce sunt în nevoie li se face purtător de grijă.

⁷² Că după Teodorit, care tâlcuiește: Stih 6, 7 al Cap 3 al Cărții celei Leviticești, din Vitele cele ce se jertfeau (afară numai de arderile de tot), alte mădulări adică se proaduceau la jertfelnic precum răunchii cei doi cu prapurul; seul care era asupra pântecelui, și asupra coapselor, și urechile maiului. Iar celelalte cărnuri se dădeau Preoților pentru ca să le mănânce (Foaia 971 a Tomului 1 al celor opt Cărți).

Ipodiaconul, sau Citețul, sau Cântărețul, cele asemenea făcând, ori înceteze ori afurisească- se. Așijderea și mireanul. [Apost: 42, 54; Sobor 6: 9, 50; Laodic: 24, 55; Cartag: 47, 69]

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta rânduiește, ca oricare Ipodiacon, sau Citeț, sau Cântăreț, face cele asemenea, care oprește Canonul de mai sus 42, adică care și joacă în tavle, sau în cărți, sau altele asemenea, și se zăbovește în beții, și în bancheturi, sau să înceteze despre niște fapte acest fel de necinste. Ori neîncetând, să se afurisească. Așijderea și mirenii cei ce se zăbovesc întru acesteași, sau să înceteze despre ele, sau să se osebească din adunarea celor credincioși.

CANON 44

Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul, camătă cerând de la cei ce se îndatoresc de la el, ori înceteze, ori caterisească- se. [Sobor 1: 17; Sobor 6: 10; Laodic: 4; Cartag: 5, 6; Vasilie: 14]

TÂLCUIRE

De a împrumuta cineva argintul său cu dobândă, este oprit și de legea cea veche. Că zice Dumnezeu în a doua lege (Cap 23) nu vei cămătări fratelui tău argintul cu camătă, și camătă de pe mâncări, și camătă de pe tot lucrul. Și David lăudând pe cel drept, pe lângă celelalte ale lui fapte bune, și pe aceasta o adaugă, zicând: «Argintul său nu l-a dat în camătă.» [Psalm 14: 6] și dacă aceasta a fost oprită la Iudei, cu mult mai vârtos este acum oprită la noi creștinii⁷³. Că zice: «Că mai mare decât

⁷³ Pentru aceasta și Nearaoa lui Leon poruncește, că, deși Împărații cei mai-nainte de noi dobânda pentru împietrirea inimii, și cruzimea împrumutătorilor, noi însă am judecat cu dreptul, să lipsească desăvârșit din petrecerea creștinilor o faptă ca aceasta, ca o necuviincioasă vieții lor, și oprită de Dumnezeieștile Legi. Pentru aceasta blândețea noastră poruncește, a nu avea cineva voie, cu totul, nici întru o pricină a lua dobândă, ca nu cumva vrând să păzim legea omenească, să călcăm Legea lui Dumnezeu. Ci oricâtă dobândă ar lua vreun împrumutător, să se socotească în capetele datoriei (Armenonul Cartea 3 Titlul 7). Iar deși Sholion al Titlului 2 al Capului 1 al legiurii lui Fotie zice, că Nearaoa 131 a lui Iustinian, ce este în Cartea a 5-a Titlul 3 Cap 9 hotărăște, că, de va lăsa cineva prin Testamentul său Dar spre bine cinstitoare pricini (Adică spre sloboziri de robiri întâmplându- se, spre zidiri de sfinte Biserici; Spre chivernisiri și hrane de săraci, și de orfani ne vrâsnici), poruncim în vreme de șase luni după ce s-ar arăta Testamentul cel de acest fel, să se dea dăruirea aceasta și pomana la fețele cărora s-au lăsat. Iar dacă Epitropii și Iconomii testamentului mortului, ar prelungi vremea peste acelea șase luni, și nu vor da pomana aceasta, să o dea de aici înainte cu dobândă, și cu toată legiuita creștere de la vremea, care a murit cel ce o a lăsat. Dacă Nearaoa aceasta, zic, rânduiește așa, și Fotie însuși aceasta zice, Titlul 9 Cap 27. Iar Sholiastul Valsamon zice, că se cuvine să mulțumim Patriarhului Fotie, pentru că bine a tâlcuit, că se cuvine Episcopii și Clericii să ceară dobândă. Aceasta nici ca decât trebuie să tulbure pe cel ce citește. Pentru că Fotie va adică să ceară Clericii dobânzi, nu pentru bani, sau pentru alte lucruri, care ei ale lor împrumutează. Pentru că aceasta este faptă potrivnică Sfințelor Canoane, și Evangheliei, și Dumnezeieștii Legi. Ci precum este cu totul arătat din însăși cuvintele Nearalei, dobândă înțelege, că trebuie să ceară, pentru cele sufletești cile lasă cei ce mor la fețe nevoiaș, pentru sufleteasca lor mântuire, iar iconimii morților le țin ca să le mănânce ei, și prelungesc vremea dării lor. Drept aceea nu se reazeme cămătarnicii și lingătorii de dobânzi pe cuvintele acestea ale lui Valsamon, că aceste cu adevărat toiag de trestie, după Proorocul, sau mai bine a zice, trestie de sineși sfărâmată, și nimic îi ajută, ci mai vârtos la pământ îi aruncă, și îi oboară în prăpastia cea de suflet pierzătoare. Căci, dacă noi creștinii avem poruncă Evanghelicească când împrumutăm, să nu nădăjduim că vom lua nici însăși capetele: «Împrumutați nimica nădăjduind.» [Luca 6: 35] Și Sirah zice: «De vei împrumuta, fii ca cum ai pierdut.» [Sirah 8: 15] cum vom fi iertați, dacă luăm și dobânzi?

Biserica este aici.» [Matei 12: 6] Că dacă de toți creștinii este oprit a se face acest lucru, cu mult mai vărtos despre cei Ierosiți, și despre Clerici, care se cuvine a fi chip și pildă a tot binele? Și mai ales nevoitorii, și postnicii, cei răstigniți lumii. Pustnic și cămătarnic, este lucru nepilduit întru adevăr, și neprimut la auzul omenesc. Pentru aceasta dar și apostolescul Canonul acesta rânduiește, ca oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, împrumutând banii săi, cere de la datornicii săi dobândă, sau să înceteze de la acest rău câștig sau să se caterisească, Asemenea de aici să cuvine și Monahului să-și primească potrivitele lor certări, adică afurisire, și ne împărtășire, cu statornică făgăduință, că de acum înainte se vor depărta de arătata, și vrednica de osândire călcare de legea aceasta.

CANON 45

Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul, împreună cu ereticii rugându- se, numai să se afurisească; Iar de au dat lor voie, ca unor Clerici a lucra ceva, să se caterisească. [Apostol: 65; Sobor 3: 2, 4; Laodic: 6, 9, 32, 33, 34, 37; Timo: 9]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon numai împreună s- ar ruga, dar nu și împreună ar Liturghisi, cu ereticii, să se afurisească. Că, cel ce împreună se roagă cu afurisiții (precum acest fel sunt ereticii) trebuie împreună a se afurisi și el, după Canonul 10 al acestorași Apostoli. Iar de au iertat ereticilor acestora să lucreze vreo slujire, ca Clericii, să se caterisească. Fiindcă oricare Cleric va siliturghisi (împreunăliturghisi) cu cel caterisit (precum unii ca aceștia sunt și ereticii, după Canonul 2 și 4 al Soborului 3) împreună se caterisește și el, după al 11- lea al Apostolilor. Că se cuvine pe eretici să- i urâm și să ne întoarcem fețele despre ei, dar nu cândva și să ne rugăm împreună cu ei, sau să iertăm lor a lucra vreo slujire Bisericească, ori ca niște Clerici, ori ca niște Ierei.

CANON 46

„Episcopul, sau Presbiterul, ereticesc botez primind, sau jertfă, a se caterisi poruncim. Că ce conglăsuire este lui Hristos cu veliar? Sau ce parte Credinciosului cu necredinciosul? [Apost: 47, 68; Sobor 2: 7; Sobor 6: 95; Cartag: 1; Vasilie: 1, 20, 47, 2, Cartag: 6, 15<?>]

TÂLCUIRE

Dreptslăvitorii creștini se cuvine a se feri de eretici, și slujirile lor a le urî. Iar mai vărtos însuși ereticii se cuvine a se muștra și a se înțelepți de către Episcopi și Presbiteri, doar cumva vor înțelege și se vor întoarce, din rătăcirea lor. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, că, oricare Episcop, sau Presbiter, ar primi ca de drept și adevărat botezul ereticilor⁷⁴

⁷⁴ Pentru aceasta și Sfântul Ieromartirul Chiprian care a stăut Episcop al Carhidonului, și tot Soborul cel dimprejurul său, cel de optzeci și patru de Episcopi, ce s- au adunat în Carhidon, urmând Apostolescului acestuia Canon car leapădă botezul ereticilor de obște, încă și Apostolescului Canon 68 celui ce zice, că cei de eretici botezați sau hirotonisiți, este cu neputință, a fi ori creștini, ori Clerici. Urmând ei zic, Canoanelor acestora, au așezat Canon prin care leapădă botezul ereticilor, și al Shismaticilor împreună. Dovedindu- o aceasta, și din alte multe scripturilnice ziceri, iar mai ales din acea Apostolească: «Un Domn, o Credință, un Botez» [Efeseni 4]. Că dacă, zic ei, una este Catoliceasca Biserică, și

sau jertfa ceea ce se proaduce de dânșii. Unul ca acesta, poruncim ca să se caterisească. Fiindcă ce conglăsire are Hristos cu diavolul? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Căci cei ce primesc cele de către eretici, sau și ei au aceeași socoteli al acelora, sau cel puțin nu au osârdie spre a-i scoate pe dânșii din cacodoxia lor. Că cei ce bine voiesc (adică se învoiesc) la slujbele acelora, cum pot a-i muștra pe ei ca să lepede eresul lor cel cacodox și rățacit.

CANON 47

unul este Botezul cel adevărat, cum poate fi adevărat botezul ereticilor, și al Shismaticilor, de vreme ce ei nu sunt înlăuntru în Biserica cea Catolicească ci s-au rupt dintr-însa prin eres? Iar de este adevărat botezul ereticilor și al shismaticilor, și este adevărat și cel al drept slăvitoarei și al Catoliceștii Biserici, apoi nu este un botez, precum Pavel strigă, ci două. Care este prea cu necuviință. Aduă însă ei și aceasta, că socoteala aceasta, de a nu primi botezul ereticilor, ne este nouă și proaspătă a lor, ci veche, și de cei mai dinainte ai lor cercată. Canonul acestui Sobor și Sfântul a toată lumea al 6-lea Sobor (cu Canonul al doilea) l-au pecetluit. Și de unde mai-nainte era canon de localnic și particularnic Sobor, acum este Canon de a toată lumea Sobor, ca unul ce de acesta s-a pecetluit. Într-un glas cu sfântul Chiprian și cu Soborul cel de lângă el, și Firmilian cel ce a stăut Exarh al Soborului celui din Iconia (pe care marele Vasilie în întâiul său Canon, îl numește al său, ca pe unul ce era Episcop al Chesariei), strigă și leapădă botezul ereticilor. Că scriind către sfântul Chiprian, zice acestea, dar cine, măcar de ar fi ajuns și la vârful săvârșirii și al înțelepciunii, poate a se întări, și a crede, că singură suprachiemarea celor trei nume ale Sfintei Treimi, este destulă spre iertarea păcatelor, și spre sfințenia Botezului, de nu este adică drept slăvitori, și acela ce botează? Citește toată Epistolia acestuia, care se află în cartea cea pentru cei ce au Patriarheisit în Ierusalim (Cartea 1, Cap 16, paragraf 4) de nevoie fiind la această pricină. Să unește la această socoteală și marele Vasilie, pe ale cărui Canoane așijderea le-a pecetluit cel al 6-lea Sobor a toată lumea (în Canonul 2) că adăugând în întâiul său Canon a zice, care botezuri sunt primite, și care neprimite, în două le împarte pe acestea, zicând: Că, botezul ereticilor: Adică al celor cu totul despărțiți de Biserică, și care după însăși Credința sunt osebiți de cei drept slăvitori, și a cărora osebite privește dea dreptul la Credința cea întru Dumnezeu, s-au părut bine cuvântată pricină celor din început cu totul a se lepăda. Iar Botezul shismaticilor, sau socotit adică a fi de cuviință de către Soborul cel de lângă Chiprian, și Firmilian al nostru, să se lepede și acesta; fiindcă shismaticii cei ce se numesc curați zic, și înfrânați, și de sac purtători, și Idroparastatii (adică cei ce săvârșesc Liturghia numai cu apă), și alții, sau despărțit la început de Biserică, și despărțindu-se numai aveau în sineși Darului Duhului Sfânt, fiindcă darea acestuia se tăiasse. Pentru aceea ca niște mireni făcându-se, nici dar Duhovnicesc aveau, nici stăpânire de a boteza, sau a hirotonisi; Și după urmare cei ce se botezau de dânșii, ca de mireni botezându-se, au poruncit să se boteze cu adevăratul Botez al Bisericii cei Catolicești; dar însă fiindcă s-au socotit de cuviință de către oarecare Părinți ai Aisiei, să fie primit Botezul schismaticilor, pentru oarecare economie a multora, fie primit. Însă însemnează, că Botezul Schismaticilor, care în întâiul său Canon îl primește marele Vasilie, în cel 47 al său îl leapădă, zicând, noi cu un cuvânt, pe cei curați, și înfrânatici, și de sac purtători, pe toți îi Botezăm. Iar de este la voi oprit Botezul al doilea, pentru oarecare economie, precum este și la Romani, cuvântul nostru însă să aibă putere de a strica adică pe Botezul acestora. Drept aceea dacă pe Botezul schismaticilor îl strică marele Vasilie, pentru că le lipseau săvârșitul Dar, de prisos este de a mai întreba cineva de se cuvine să boteze pe eretici. Iar în Canonul al 20 al său hotărâtor zice, că pe eretici nu-i primește Biserica, fără a-i boteza. Aceastași socotință o are și marele Atanasie, și pe ale acestuia cuvinte le-a pecetluit Soborul al 6-lea că zice, întru al treilea cuvânt asupra Arienilor: „Arienii se primejduiesc și întru însăși plinirea Tainei, a Botezului zic. Căci, dacă deplinirea prin Botez se dă în Numele Tatălui, și al Fiului, iar Arienii nu zic tată adevărat, fiindcă tăgăduiesc pe întocmai ființa cea dintr-însul, tăgăduiesc însă și pe Adevăratul Fiu, și pe altul din nou plăsmuindu-l cu nălucirea lor zidit din cele ce nu au fost, pe acesta îl numesc Fiu, cum dar Botezul cel ce se dă de dânșii, nu este cu totul nefolositor, și zadarnic? Și se vede adică după mască, că este Botez, dar cu adevărul nici un ajutor are către credință, și către buna cinstire. Că nu cel ce zice Doamne, acela dă și pe adevăratul Botez, ci cel ce zice și cheamă Numelui, și care are și Credință dreaptă. Pentru aceasta dar și Mântuitorul nu a poruncit Apostolilor să Boteze chiar numai,

Episcopul, sau Presbiterul pe cel ce are Botez după adevăr, de-l va boteza din început, sau pe cel spurcat de către cei necinstitori de Dumnezeu, de nu îl va boteza, să se caterisească. Ca unul ce-și bate joc de Crucea, și de Moartea Domnului, și nu osebește pe Ierei de către minciunoierei. [Apost: 46, 68; Sobor 2: 7; Sobor 6: 95, 84; Carhid: 1]

TÂLCUIRE

Un Botez este Predanisit nouă Dreptslăvitorilor Creștini atât de Domnul nostru, cât și de Dumnezeieștii Apostoli, și sfinții Părinți. Fiindcă una au stătit și Crucea și Moartea Domnului, întru a căroră închipuire se

ci mai întâi le-a zis să învețe pe cei ce vor să se Boteze, și așa să-i Boteze în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh, pentru ca să se facă Credința dreaptă din învățatură, și cu dreaptă Credință să se adauge săvârșirea Botezului. Pentru aceasta și multe alte eresuri, zic numai Numele Sfintei Treimi, dar fiindcă nu le cugetă acestea drept, nici Credința o au sănătoasă, și nefolositor au și pe botezul cel dat de dânșii, fiind lipsiți de buna Cinstire. Drept aceea urmează, că cel ce se stropește de dânșii, mai mult se spurcă cu păgânătatea, decât se izbăvește de ea. Deci și cei ce cugetă cele al Arienilor, măcar de și citesc cele scrise, și zic numirile Sfintei Treimi la Botez, însă amețesc pe cei ce iau Botez de la dânșii, fiindcă sunt mai necinstitori de Dumnezeu decât ceilalți eretici. Dar și Teologul Grigorie într-un glas, cu sfinții cei mai-nainte ziși, zice în cuvântul cel la sfântul Botez, către Arienii, sau și către macedonienii întinzându-se, care se Catehiseau.” Iar de șchiopătezi încă, și nu primești deplinirea Dumnezeirii Fiului și a Duhului, caută pe altul să te boteze, sau mai bine zice, să te înecă în apa Botezului, fiindcă eu nu am voie a despărți Dumnezeirea Fiului, și a Duhului, de Dumnezeirea Tatălui, și a te face mort, în vreme ce se cuvine a doua oară a te naște prin Botez. Încât nici darul Botezului să-l aibă, nici pe nădejdea care se naște prin Botez, perzând în puținele silaviri ale celui de o ființă și de asemenea ființă mântuirea ta. De vreme ce pe oricare din cele trei Ipostasuri o ai pogori din aceasta, și pe sineți te lipsești de deplinirea cea prin Botez. Zice încă și Dumnezeiescul Hrisostom (în voroava cea la început era cuvântul) „Nu te amăgească pe tine o ascultătorule adunările ereticilor, că au Botez dar nu luminare. Și se botează cu trupul, iar cu sufletul nu se luminează.” Ci și sfântul Leon în epistolia cea către Nichita zice: „Nici un eretic dă sfințenie prin taine.” Iar Ambrosie în cuvântul cel pentru cei ce se catehiesc, zice: „Botezul celor rău cinstitori de Dumnezeu, nu sfințește.” Acestea așa zicându-se, cu dreptate s-ar nedumeri cineva, pentru ce sfântul a toată lumea Sobor al 2-lea și al 7-lea canon a său, încă și cel al 6-a toată lumea Sobor în canonul 95 al său, nu a lepădat botezul tuturor ereticilor, după Apostoleștile canoanele acestea și după Soborul cel de lângă sfântul Ciprian, și după toți ceilalți mari de Dumnezeu înțelepțiți Părinți mai sus pomeniți, ale căroră conscripturi, însuși acest al 6-lea a toată lumea Sobor, precum am zis, în al 2-lea canon al său, l-a pecetluit, ci al altor eretici le-au primit botezul, iar al altora nu? Pentru ca să se facă dar lesne de înțeles dezlegarea nedumeririi acesteia, este trebuință a ști cineva mai-nainte, că două feluri de chivernisire, și de îndreptare, se păzesc în Biserica lui Hristos. Un fel se numește scumpătatea, iar celălalt, se numește iconomie și pogorământ. Cu care chivernisesc mântuirea sufletelor iconomii Sfântului Duh, uneori cu unul alteori cu altul. Deci sfinții Apostoli în Canoanele lor cel mai-nainte zice, și toți pomeniții sfinți, au întrebuițat scumpătatea, și pentru aceasta desăvârșit leapădă botezul ereticilor; Iar Soborele acestea două de toată lumea, au întrebuițat iconomia, și botezul Arienilor și al Macedonenilor l-au primit, și al altora; Iar pe al Evnomianilor, și al altora încă, nu l-au primit. Pentru că, mai ales în vremea Soborului al 2-lea Arienii și Macedonenii erau în putere, și nu numai că erau mulți într-o mulțime, ci aveau și mari puteri lângă împărați, și pe lângă stăpânitori, se aflau și la senat. Drept aceea, întâi pentru ca să-i tragă la dreapta slăvire, și să-i îndepărteze mai cu lesnire, și alta pentru ca să nu se întâmple mai mult să-i sălbăticească asupra Bisericii, și asupra creștinilor, și răul mai rău să se facă, au iconomisit lucrul așa, Dumnezeieștii Părinți aceia iconomisindu-și cuvintele lor cu judecată [Psalm 111: 5]. Și s-au pogorât a primi botezul lor. Iar cum că, acestea nu le zicem de la sine-ne, și cu cuvinte goale, mărturii sunt la aceasta la acești doi mari Părinți, Vasilie zic, și Grigorie. Că marele Vasilie, temându-se de împărăteștile și dregătoreștile puteri, ale luptătorilor Duhului, și îngrijindu-se ca nu cumva să năvălească, asupra Bisericii Chesariei, care atunci era Finix singur înființat al ortodoxiei, au întrebuițat iconomia, și până la destulă vreme nu nume arătat Dumnezeu pe Duhul cel Sfânt. Iar marele Grigorie vrând a arăta puterile și sălbăticia Arienilor, și Macedonenilor, în însuși recomenditorul cuvânt ce îl face către cei

face Botezul. Pentru aceasta Apostolescul Canonul acesta rânduiește, că, oricare Episcop, sau Presbiter, ar boteza de al doilea din început și de iznoavă, ca pe un desăvârșit nebotezat, pe cel ce cu adevărat sau botezat după așezământul Domnului, și al Apostolilor, și al Dumnezeieștilor Părinți, fără de schimbare, adică, precum se botează Dreptslăvitorii Creștini, unul ca acesta să se caterisească. De vreme ce cu acest al doilea de nou botez, a doua oară răstignește și pilduiește pe Fiul lui Dumnezeu; Care lucru, zice Pavel, că este cu neputință. Și îndoiește Moartea Domnului, pe care moarte mai mult nu-l stăpânește, după acești Pavel⁷⁵. Așijderea și oricare Episcop, sau Presbiter nu ar boteza cu Botezul Catoliceștii și Dreptslăvitoarei Biserici pe cel spurcat, adică pe cel botezat

150 Episcopi ai acestui 2 a toată lumea Sobor, zice, pentru dânșii acestea: „Cu adevărat fiare cumplite au căzut asupra Bisericii, care nici după însemnearea noastră cruțându-ne, ci nerușinându-se a fi decât vremea mai puternici. Unde arată, că și cu toate că împăratul era drept slăvitor, și cu toate că drept slăvirea s-a înfățișat, și Sobor de toată lumea asupra lor s-a făcut, însă ei încă erau grei și sălbatici asupra dreptei slăviri, și mai puternici decât creștinii. Au zis însă și mai sus marele Vasilie, că, Botezul celor curați (adică al Navatianilor) pe care l-au primit și al 2-lea și al 6-lea Sobor (l-au primit pentru iconomia celor mulți) căci de nu ar fi fost cuvântul acesta al iconomiei, cu Soborul al 6-lea ne s-ar fi împotrivit și luiși, și Soborului al 2-lea de toată lumea, primind el Botezul oarecăror eretici, și canoanele lui Vasilie pecetluindu-se (adică întărindu-se), care în canonul 1 și în cel 47 desăvârșit strică botezul ereticilor? Au doară nu citea aceste canoane lui Vasilie? Sau pentru ce să nu facă osebite, și să zică, că pecetluiește pe toate celelalte canoane ale lui, afară numai de cel 1 și 47? Arătat este dar, că, au lăsat să înțelegem noi, că marele Vasilie întrebuințează scumpătatea, iar el, și cel al 2 a toată lumea u întrebuințat iconoia, și așa nu se vede vreo împotrivă zicere, sau împotrivă întredânșii, și cuvântul acesta al iconomiei este pricina cea mai întâi și pe Domnitoare, pentru care Soboarele acestea, Botezul altor eretici l-a prinit, și al altora nu. Însă pe lângă cuvântul iconomiei au stăut și a doua pricină, pentru care a făcut așa. Iar aceasta este, căci, ereticii aceia al căror Botez le-au primit Soboarele acestea, păzeau neschimbat felul, și materia Botezului ortodocșilor, și se Botezau după forma Catoliceștii Biserici; Iar ereticii aceia, al căror Botez nu l-au primit, au schimbat săvârșirea Botezului și o au stricat, adică chipul felului, să zicem așa, chemarea, sau întrebuințarea materiei, adică a afundărilor și a ieșirilor din apă. Și cum că aceasta a stăut pricina, martori vrednici de credință sunt, mai întâi însuși cuvintele canonului al 7 al Soborului 2. Că pentru ce alta, Botezul Evnomianilor, și al Savelianilor nu l-au primit, iar pe al Arienilor și al Macedonenilor l-au primit, de vreme ce de o potrivă, și Evnomianii, și Arienii, și Macedonenii sunt cu totul cumpliți eretici? (Fiindcă Evnomie asemenea ca Arie hulea asupra Dumnezeirii a unuia născut Fiului Tatălui, zicându-l pe el zidire a Tatălui, și slujitor precum se vede în cuvântul al 2-lea al marelui Vasilie cel asupra lui Evnomie; Și asemenea ca Macedonie hule asupra Dumnezeirii Duhului, zicându-l pe el că este al treilea cu firea după Tatăl, precum se vede aceasta în cuvântul al 3-lea al marelui Vasilie cel asupra lui Evnomie.) Și savelianii, și arianii, sunt întocmai după eresuri, precum zice Teologul Grigorie.” Întocmai este spre păgânătate, și savelianește a împreuna, și arienește a despărți, cea întâi adică cu fața, iar cea a doua, cu firile. Și iarăși, că răul în amândouă este de-o potrivă, măcar de și se află în cele potrivnice. Și socoteala lui Savelie introduce Iudaismul, după sfințitul Fotie, iar cea a lui Arie, bagă pe Elinismu? Pentru ce dar cei ce sunt deopotrivă după eresuri, nu s-au primit deopotrivă de către Sobor? Arătat este, că Arienii, și Macedonienii se botezau fără schimbare, ca și dreptslăvitorii, în trei afundări, și în trei scoateri, și în trei chemări ale Sfintei Treimi, fără a schimba nici felul chemărilor nici materia apei. (Că măcar deși arianul Ualie a pus lege ca botezul să se facă într-o afundare, precum zice Dositei la Dodecavivlion foaia 86 însă legea aceasta nu s-a ascultat, nici s-a întărit, ci a rămas nelucrătoare la Arieni. Fiindcă nici pomenire de aceasta cât de puțin canonul nu face, într-o cele ce pomenește botezul ereticilor, nici Zonara, sau Valsamon, sau Aristin, sau Anonimul (cel nenumit) Tâlcuitorii Canoanelor o zic aceasta. Și măcar de au schimbat arianii și chemările botezului după Chedrinu, și după acești Dositei, zicând în Numele Tatălui celui mai mare, și al Fiului celui mai mic, și al Sfântului Duh celui și mai mic; Dar nu au făcut schimbarea aceasta înaintea Soborului al 2-lea ci în urmă, precum acești Dositei zice.) Iar evnomianii schimbând chipul materiei botezului, numai într-o afundare se botezau; Precum însăși cuvintele ce le are Canonul arată anume: „Că pe evnomiani, zice, care într-o afundare se botează și cel: Precum și savelianii chipul materiei botezului, adică pe cele trei chemări stricându-le, învăța, că Tatăl, și Fiul, și Duhul sunt o

de către necinstitorii de Dumnezeu, adică de eretici, să se caterisească. Fiindcă batjocorește Crucea, și Moartea Domnului, rău și cu greșeală socotind, că spurcatul și pângăritul botezul ereticilor, este în închipuirea Crucii și a Morții Domnului, care nu este, și pentru aceasta îl primește pe el, și îl are asemenea cu Botezul drept slăvitorilor. Și pe lângă acestea, fiindcă nu osebește pe adevărații Ierei Dreptslăvitorilor, din mincinoșii Ierei ereticilor. Ce deopotrivă pe amândoi ca pe niște adevărați îi primește. Că nici urâtul botez al ereticilor face creștini adevărați pe cei ce întru dânsul se botează, nici hirotonia lor face adevărați Ierei pe cei ce se hirotonicesc de dânșii, după Apostolescul Canon 68. Însă însemnează că, precum am zis, întru închipuirea Crucii și a Morții Domnului se face

față. Iar cum că se boteza după chipul botezului Bisericii ereticii aceia al căror botez Soborul 1-a primit, martor este și Zonara tâlcuitorului Canoanelor. Că citind Canonul al 7-lea al Soborului 2 acestea zice anume.” Nu se botează dar de al doilea aceștia, căci despre sfântul Botez la nimic se oselesc de noi, ci întocmai se botează. Și cum că dimpotrivă, nu după forma Botezului Bisericii, se botezau ereticii aceia, al căror botez nu l-au primit, martor este iarăși același Zonara zicând: „Aceștia dar, și toți ceilalți eretici a se boteza sfinții Părinți au legiuit. Că ori nu s-au norocit de Dumnezeiescul Botez, sau norocindu-se, nu drept nici după chipul dreptslăvitoarei Biserici, s-au norocit de el. Deci pentru că ereticii aceea păzeau chipul Apostolescului Botez, Canoanele acelor două Soboare, i-au primit ca botezați. Și nu numai pentru aceasta, ci și pentru iconomie, precum am zis. Că de le-ar fi lipsit iconomia, negreșit nu ar fi stăut împotriva Apostoleștilor Canoane, care poruncesc dimpotrivă, adică să nu primim botezul ereticilor. Toată Teoria, care până acum o am făcut aici, nu este aici de prisos, mai ales este și prea de nevoie, de obște adică pentru toată vremea, iar mai ales pentru ziua de astăzi, pentru gâlceava cea mare, și prigonirea cea multă, ce se face pentru botezul Latinilor, nu numai între noi, și Latini, ci și între noi, și între cei de o cugetare cu Latinii. Deci urmând celor zise fiindcă locul Apostolescului Canon o cere, zicem, că botezul Latinilor este minciunonumit botez. Și pentru aceasta, nici după cuvântul amărănimei este primit, nici după cuvântul economiei. Nu este primit după cuvântul amărănimei, întâi pentru că sunt eretici. Și cum că Latinii sunt eretici nici o trebuință este acum să arătăm, vreo dovadă. Că însuși aceasta, că avem atâta ură, și atât întoarcere, iată atâtea veacuri, despre dânșii, este arătată dovadă, că ca pre niște eretici îi urâm, adică precum și pe arieni, sau pe savelieni, sau pe macedonienii cei luptători de Duh. Dar de ar pofti cineva a înțelege și din Cărți eresurile lor, acestea le va afla toate, în Cărțile preasfântului Patriarh al Ierusalimului chir Dositei biciul papistașilor, cu prea înțeleptele lor surpări. Însă în destulă știință poate să ia și din cârticica înțeleptului Miniat cea numită piatra smintelii. Ajungă însă câte despre dânșii sfântul Marcu al Efesului (în adunarea 25 cea în Florenția) de față a zis așa: Noi pentru nimic alta ne-am dezbinat de Latini, decât pentru că sunt, nu numai shismatici, ci și eretici, pentru aceasta nici se cuvine măcar a ne uni cu dânșii. Încă și marele Ecclesiarh Silvestru zicea: „Osebirea Latinilor, este eres, și așa o au avut cei mai-nainte de noi. Deci mărturisit fiind, că Latinii sunt prea vechi eretici, mai întâi îndată din aceasta sunt nebotezați, după marele Vasile de mai sus și după Chiprian și Firmilian sfințiții cei mai-nainte de el; Pentru că mireni făcându-se ei, fiindcă s-au rupt din dreptslăvitoarea Biserică, numai au cu sineși pe Darul Sfântului Duh, prin care dreptslăvitorii Ierei săvârșesc Tainele. Aceasta este o dovadă, care este atât de mare și ne împotriva zisă, cât sunt mari, și căroră nu li se poate zice împotriva, și Canoanele marelui Vasile, și ale Ieromartirului Ciprian, fiindcă au luat, și mai ales au întărire de la Sfântul a toată lumea al 6-lea Sobor. Al doilea Latinii sunt nebotezați, pentru că nu păzesc cele trei afundări la cel ce se botează, precum din început au primit de la sfinții Apostoli dreptslăvitoarea Biserică. Latinii cei mai-dinainte mai întâi stricând Apostolescul Botez, întrebunțau turnare, adică puțină apă pe creștetul copilului turnând. Care încă și acum pe la oarecare locuri se lucrează. Iar cei mai mulți cu o legătură de peri de porc, de trei ori aruncă puține picături de apă pe fruntea pruncului. Iar între alte locuri, precum au vestit nouă de acolo întorcându-se la noi oarecine, că puțin bumbac (care fieștecine poate ști câtă apă au ridicat bumbacul) zice, împlântându-l în apă, ung cu acela pe copil, și așa îl botează. Deci, nebotezați sunt Latinii, pentru că nu fac cele trei afundări și scoateri, după Apostoleasca predanisire. Pentru aceste trei afundări, cât sunt de nevoie și de neapărate, spre deplinirea botezului, nu zicem. Cel ce pofteste, cetească, ci după toată nevoia cetească Cartea prea mult învățatului, și prea înțeleptului Evstratie Arghentios. Ci și noi la Apostolescul Canonul al 50-lea vom zice, câtă trebuință de acum cere. Iar dacă oarecare dintre însuși Latinii și dintre cei ce cugetă Latinește, ar propune cele trei chemări ale Sfintei

sfântul Botez. Că zice Pavel: «Câți în Hristos ne-am Botezat, întru Moartea lui ne-am botezat. Și împreună cu dânsul dar ne-am îngropat prin Botez întru moarte» [Romani 6: 3] și, împreună sădiți ne-am făcut, cu asemănarea Morții lui. Dar și Crucea Botez s-a numit de către Domnul, după Hrisostom, care zice: «Botezul, cu care Eu mă Botez, vă veți boteza.» [Matei 20: 22, 23] Și iarăși «cu Botez am a mă boteza, și cum mă strâmtorez, până ce se va sfârși!» [Luca 12: 50]

CANON 48

Treimi, nu trebuie a se face să au uitat cele ce au auzit mai sus de la sfințitul Firmilian, și de la marele Atanasie; Cum că sunt adică nelucrătoare Dumnezeieștile numele acelea din gura ereticilor scoțându-se. Pentru că de nu ar fi aceasta, negreșit ar trebui să credem, că și băbornoțiile fac minuni, fiindcă descântă cu Dumnezeieștile nume; Deci când Latinii, și ca niște eretici Botez nu pot da, pentru că au pierdut Darul cel începător desăvârșiri, și pe lângă aceasta, au răsturnat și Apostolescul Botezul acelor trei afundări. Deci, zic, cei ce primesc stropirea Latinilor, socotească ce au să răspundă, la stăpânirea acestui Apostolesc Canon, încă și la a celui după acesta adică al 47-lea! Știu ce propun nenumiții apărători ai Latinescului minciunobotez. Că propun că obișnuia Biserica noastră a-i primi cu ungerea sfântului Mir pe cei ce din Latini se întorceau. Și că s-află și oarecare rânduială tipărită, care arată în ce chip să-i primim. Și către acestea chiar și cu dreptate răspundem acestea. Cum, că ajunge că mărturisești, că cu Mir îi primeau; apoi, eretici sunt. Că pentru ce cu Mir dacă nu erau eretici? Deci eretici fiind mărturisite, nu este de crezut, că dreptslăvitoarea și Apostoleasca Biserică, ar fi vrut cu dinadinsul să strice Apostoleștile și Soborniceștile Canoanele acestea, ca mai sus le-am însemnat. Ci precum se vede, și precum de cuviință este a crede, că oarecare mare economie au vrut să întrebuințeze pentru Latini Biserica, având și pildă pravățului său pe acel mare și sfânt al doilea de toată lumea Sobor. Că au economisit Soborul al 2-lea precum am zis, și a primit botezul Arianilor, și al Macedonienilor, cu pravățul și cu nădejdea întoarcerii acelor și a cunoștinței, pentru ca să nu se facă fiară mai sălbatică asupra Bisericii, fiindcă era mulțime prea multă, și puternici întru lucrările cele din afară. Și au nimerit pravățul acesta și nădejdea. Pentru că cu economia aceasta și mai blânzi s-au făcut aceia către cei dreptslăvitori, și atâția s-au întors la buna cinstire, încât, în puțin, ori desăvârșit au lipsit, ori prea puțini au rămas. Deci și cei mai-nainte de noi asemenea au economisit, și au primit botezul Latinilor, mai ales după chipul cel al doilea. Pentru că Papismosul atunci era îndricul său, și toate puterile împăraților Evropei le avea în mâinile sale, iar împărăția noastră își da duhul. Drept aceea de nevoie era, că de nu s-ar fi făcut economia aceasta, Papa, ar fi ridicat neamurile cele apusenești asupra celor răsăritenești, și ar fi rob, și ar fi ucis, și alte nenumărate răutăți le-ar fi făcut. Dar acum când relele cele de acest fel nu ni le pot face, fiindcă au pus asupra noastră Dumnezeiască pronie, acest fel de păzitori care și însăși trufașilor acelor desăvârșit le-au smerit sprânceana. Acum zic, când nimic asupra noastră poate turbarea Papismosului, ce mai trebuie economie? Că economia are măsuri și hotare, și nu este veșnică și nehotărâtă. Pentru aceasta și Teofilact al Bulgariei zice: „Cel ce face ceva după economie, nu chiar ca un lucru bun, face aceasta: Ci ca un lucru trebuincios la o vreme. (Tâlcuirea la cap 5 stih 11 către Galateni) în destul am economisit, zice Teologul Grigorie în lauda cea către Atanasie, nici (socoteala) cea străină primindu-o, nici pe a noastră stricându-o, care cu adevărat ar fi rea economie. Așa zic și eu. Cu adevărat rea economie este aceasta, când printr-însa, nici pe Latini putem ai întaorce, și noi călcăm scumpătatea sfințitelor Canoane, și primim minciunobotezul ereticilor.” Că a economisi se cuvine unde nu se face călcare de lege, zice Dumnezeiescul Hrisostom. Iar cum că cu economie s-au făcut închipuirea aceea, dintru aceasta este arătat, că până atunci răsăritenii botezau pe apusenii cei ce se întorceau. Precum o mărturisește aceasta localnicul Sobor cel din Laterano Romei; Care s-a făcut la anul de la Hristos 1215 că zice acesta în Canonul 4 că răsăritenii nu Liturghiseau, acolo, unde mai-nainte ar fi Liturghisit apusean, de nu ar fi făcut mai-nainte apă sfântă, spre curățire. Și apoi zice, că Răsăritenii al doilea boteza pe Apusenii cei ce veneau la Biserica Răsăritului, adică ca pe unii ce nu aveau botez sfânt și Apostolesc. Dodecavivlion a lui Dositei foaia 8, 24. Deci, când până atunci, după mărturia a însuși vrăjmașilor, Răsăritenii îi botezau, arătat este, că în urmă pentru mare economie au întrebuințat chipul Mirului, fiindcă nu folosea slăbiciunii cei mai de pe urmă a neamului nostru, să ațâțe mai mult mânia Papismosului, și cu aceasta încă, fiindcă atunci surpaseră și stricaseră toate cele rău

Dacă vreun mirean pe a sa muiere lepădându- o pe alta va lua, sau pe cea de altul lepădată, să se afurisească ⁷⁶. [Sobor 6: 87; Anghira: 20; Cartag: 113; Vasilie: 9, 21, 35, 77]

TÂLCUIRE

Fiindcă și Domnul a poruncit în Evanghelie, că oricare își va lăsa muierea sa, fără cuvânt de curvie, o face pe ea să precurvească [Matei 5: 32; 19: 7]. Și oricare va lua pe cea lăsată, precurvește. Pentru aceasta și Dumnezeieștii Apostoli urmând rânduirii Domnului, zic întru acest Canon al lor: oricare mirean își va despărți muierea sa fără cuvânt de curvie, adică de preacurvie (că Evanghelistul în loc de preacurvie aici, curvie a

făcute în Florența, și multă Latinească mânie era pentru acestea. Drept aceea, și după ce au trecut iconomia trebuie să-și aibă locul lor amărănțimea și Apostoleștile Canoane.

⁷⁵ Deci nu zice drept Valsamon în tâlcuirea Canonului 19 al Soborului 1 sau și alții asemenea cugetători cu Valsamon, cum că se cuvine a se boteza a doua oară aceia, care fiind mai- nainte botezați după dreapta Credință, s-au făcut apoi eretici, și după aceasta iarăși s-au întors la dreptslăvitoarea Credință. Aducând spre mărturie pe Apostolescul Canonul acesta, și pe cel 19 al Soborului 1 ce zice: Că cei ce s-au făcut Pavliani când vor năzui la Soborniceasca Biserică se cade de iznoavă a se Boteza. Nu zic aceștea drept pentru trei pricini. 1. pentru că, cu acest de al doilea Botez care ei îl vor, două Botezuri băgă în Catoliceasca Biserică: Căea în Simbolul Credinței un Botez mărturisește, luând prilejul mărturisirii acesteia de la Pavel care zice, «un Domn, o Credință, un Botez» [Efeseni 4: 5]. Și cât după aceștea a doua oară răstignesc pe Fiul lui Dumnezeu cu a doua Botezare, și Răstignire și Moartea lui o îndoiesc, care lucru este prea păgânesc. «Că, zice, de bună voie păcătuind noi, numai rămâne jertfă pentru păcate. Adică Crucea, și Botezul închipuitorul Crucii, după Dumnezeiescul Hrisostom (Voroava 20 către Evrei) că cu o jertfă, zice, a deplinit întru veșnicie pe cei ce se sfințesc, și, cu neputință este cei ce odată s-au luminat, apoi au căzut (adică în Iudaism, și de obște în eres, după Hrisostom) iarăși prin pocăință a se înnoi, a doua oară răstignind loruși pe Fiul lui Dumnezeu. 2. Că Apostolescul Canonul acesta, pe care spre mărturia socotelii lor îl aduc, nu zice pentru dreptslăvitorii cei mai- nainte Botezați, ci pe cei ce din naștere sunt eretici, și de dânșii spurcați, apoi venind la dreapta slăvire. Drept aceea și nu zice de al doilea să- i Botezăm, ca pe unii ce mai- nainte au fost Botezați, ci să- i Botezăm (că de nu va Boteza zice) ca pe unii ce niciodată ar fi fost Botezați după dreapta slăvire. Iar Canonul 19 al Soborului 1 zicând de iznoavă să se Boteze cei ce s-au făcut Pavliani, Pavlianiști numește pe cei ce din naștere au eresul lui Pavel Samosateului, și nu pe cei ce în urmă s-au făcut așa (deși ceva de acest fel se vede că însemnează zicerea Pavlianicesc) fiindcă Soborul 6 în Canonul 95 al lui, aducându- și aminte de însuși Canonul acesta al Soborului 1 la zicerea, pe cei ce s-au făcut Pavliani o au schimbat întru zicerea, Pavlianiști, asemenea adică cu, Donatisti, și Montanisti, care nume arată mai mult eresul cel din naștere, și nu pe cel în urmă făcut. Precum și însuși Valsamon acesta, dar și Zonara, după înțelegerea aceasta tâlcuiește Canonul, precum vom vedea în tâlcuirea aceluia, iar deși Canonul acesta a întrebuițat zicerea lui Anavantzio, care arată că, a doua oară Botez, ci o a întrebuițat nu chiar, ci cu rea întrebuițare. Pomenind adică Botezul nostru către ereticului Pavel. Precum și marele Vasilie în Canonul 47 această zicere o au întrebuițat a Anavaptismosului. Nu că doar era adevărat Botez acela, ci precum ereticii aceia îl numeau. Precum și Pavel Apostolul a zis dumnezei din și domni pe Dumnezeii elinilor; Nu că doar erau adevărați Dumnezei, ci precum aceea îi numeau. Și al 3- lea că de ar fi fost iertat a e Boteza iarăși creștinii cei ce se fac eretici, sau că se leapădă de Credință, pentru ce însuși Soborul 1 în Canonul 11 și 12 al său rânduiește, că cei ce s-au lepădat de Credință în vremea goanei, să facă atâția ani ascultând (din afară de Biserică rugile) și atâția ani căzând (înaintea ușilor Bisericii și cerând iertare de la cei ce ieșeau din Biserică în vremea ce ar fi fost cu putință să- i boteze a doua oară, și așa, și pe dânșii să- i curățească de lepădare, și Soborul să scape de atâtea osteneli și griji ale sufleteștii îndreptării acestora?” Pentru acestea dar pricini, ne este iertat a boteza cineva a doua oară pe cel cu adevărat Botezat, după acest Apostolicesc Canon 47 și după cel 57 al Cartaginei deși de eretici s-au spurcat. Fiindcă rămâne Botezul cel dintâi. Că Darurile lui Dumnezeu sunt necăite. Pentru aceasta și Canonul 35 al Soborului din Cartagina nu iartă a se Boteza de al doilea Clericii cei caterisiți pentru vinovății, și așa iarăși să se ridice la treapta Ierosirii. Ci se curățește cineva de spurcăciunea eresului, cu anatematisirea aceluiași eres cu pocăință vrednică de cuvânt, și rânduiala curățitoarelor rugăciuni al Patriarhului Metodie, pe care Biserica le citește asupra celor ce s-au lepădat de Credință, și în sfârșit cu Pecetea Sfântului

înțeles. Și vezi despre aceasta Canonul al 4-lea al sfântului Grigorie Nisis) și va lua pe alta slobodă de nuntă, să se afurisească, așijderea să se afurisească, și dacă, după ce se va despărți de muiera sa fără de cuvânt de curvie, va lua pe altă muieră despărțită fiind și aceea de bărbatul său, fără cuvânt de curvie, adică de preacurvie. Acestea însă ce le-am zis pentru bărbat, trebuie a se înțelege și pentru muiera aceea, ce-și va lăsa pe bărbatul său, fără cuvânt de curvie, și va lua pe altul. Iar oricare bărbat, sau muieră, despărțindu-se fără pricină binecuvântată, și se vor căsători al doilea ca niște preacurvari se cuvine a se canonisi șapte ani cu neîmpărțășirea, după Canonul 87 al Soborului 6, Canon 20 al celui din Anghira și 77 și 37 al marelui Vasilie. Citește și Canonul 113 al celui din

Mir. Iar după cuviincioasa cercare, și după Canonul rânduit de Duhovnicescul părinte, și cu Trupul și Sângele Domnului „Că Sângele lui Hristos zice, ne curățește pe noi de tot păcatul. Iar copiii Agarenilor care se botează cu Botezul nostru, nu cu socoteala binecinstitoare, ci pentru ca să nu se facă trupurilor lor bolnăvicioase sau puturoase. Sobornicește s-a hotărât, în vremea Patriarhului Luca a se boteza al doilea, de ar voi să vină la Credința noastră. Fiindcă la botezul lor, nu au fost unită credința păgânilor născătorilor lor. Asemenea se cade a se boteza și cei ce ar fi botezați de ne Ierosit, formăluit însă cu minciună, că este Iereu. Pe lângă aceștia și aceia ce s-ar fi botezat de om lumesc în vreme de primejdie, de nu ar muri ci ar trăi după aceasta. Fiindcă după Apostolescul acest 47 singuri Episcopii, și Presbiterii au voie a boteza, și nu lumenii. După 1 Canon al lui Vasilie, ce zice, pe cei de către lumeni botezați îi botezăm. Că ceea ce se face în vreme de primejdie, și după împlinire, nu este lege în Biserică, după al 17 al celui 1 și al 2-lea. Acestuiași zice și Valsamon și Vlastar. Se cade însă să adăugăm și aceasta într-această subînsemnare, că după al 80-lea al Cartaginei 84 al Soborului 6 se cade a se Boteza și copii aceia care nici însuși știu de s-au botezat, pentru nevrâsnicia lor, nici alții martori se află adevărind, că s-au Botezat. Vezi și subînsemnarea celui 24 al Postnicului, pentru pruncul cel în primejdie Botezat nu de Iereu, că adică de va trăi, să se Boteze de Iereu. Fiindcă și Dionisie al Alexandriei pe un Iudeu botezat de un mirean în vreme de boală ce îngrozea moartea, l-a botezat pe le din început după ce s-a însănătoșit. Precum se istorisește în tomul 11 foaia 188 al Vizantidei. Adăugăm însă aicea că dacă lumenul poate a-i boteza în vreme de primejdie, poate după urmărire și a-i mirui, și a-i împărțăși (și vezi subînsemnarea Canonului 58 al Soborului 6) este însă socotință unora, că pruncii de mireni în primejdii botezați, se cade a se pomeni de vor muri împreună cu cei Dreptslăvitori ca unii ce sunt întru nădejde de a dobândi Dumnezeuiasca Milă. Iar cei nu în primejdii botezați de mireni și Neierositi ci fățarnicit Iereu, aceștia murind să nu se pomenească, că nebotezați sunt. Însemnează însă că pe Latini nu-i zică că a doua oară îi Botezăm, ci că îi Botezăm. Fiindcă botezul lor mințește numele său. Și cu totul nu este botez, ci o singură goală stropire.”

⁷⁶ Scumpătatea adică, și hotărârea Domnului întocmai vrea ca nici bărbatul să-și despartă pe muiera sa, nici muiera pe bărbatul său. Că întocmai Domnul și pentru bărbat, și pentru muieră a zis: «Oricare s-ar lăsa pe muiera sa, și va lua pe altul, preacurvește» [Marcu 10: 11]; fără să adauge afară de cuvânt de curvie, sau la bărbat numai, sau la muieră numai. Ci a lăsat aceasta să o înțelegem noi cu neosebire la amândoi. Iar obiceiul Bisericii, bărbatului adică îi dă stăpânire a se despărți de muiera sa, aflându-l o curvind, sau preacurvind; Iar muiera să nu se despartă de bărbatul său măcar de l-ar găsi curvind, sau preacurvind. Iar de s-ar despărți pentru cuvântul curviei sau la precurviei, și el nerăbdând s-ar însura cu a doua muieră, muiera cea dintâi ce s-a despărțit de el, are păcatul despărțirii acesteia, iar bărbatul este vrednic de iertare, pentru că s-a însurat a doua oară, și muiera lui cea a doua nu se osândește de preacurvă. Acest obicei, ce a încăput în Biserică din Romaiceasca și Politiceasca lege, nu-l primește Teologul Grigorie; că zice (în Cuvântul cel al zicerea Evangheliei, când a sfârșit Iisus cuvintele acestea) „Pe cei mai mulți și de obște mireni oameni îi văd greșit înțelegând pentru întreaga înțelepciune. Și legea ce o au despre aceasta pe muieră o pedepsește, de va curvi, iar bărbatului îi dă voie să curvească? Și muiera de va vicleni patul bărbatului, se judecă de preacurvă, iar bărbatul având muiera sa, de va curvi cu alte muieri, este nevinovat? Eu nu primesc legiuirea aceasta, nu laud obiceiul; Bărbați au fost cei ce au făcut legea aceasta, și pentru aceasta numai împotriva femeilor au legiuit. Fiindcă însuși ei legiuitorii ai poiticeștii legi acesteia, taților adică au legiuit a fi fiii supuși, iar partea cea mai slabă, adică pe maică femeie neputincioasă fiind o au lăsat fără purtare de grijă, ne legiuind a fi fiii și acesteia supuși. Iar Dumnezeu nu a legiuit așa; Ci zice, «cinstește pe tatăl tău și pe maica ta, care este Poruncă întâia într-o făgăduință, ca să-ți fie ție bine» [Matei 15: 4; Marcu 7: 10; A doua Lege, 5: 16 Ieșire; 10: 12 Eclisias] și cel ce

Cartagina care hotărăște, că dacă bărbatul și muierea se vor despărți fără de curvie, ori trebuie să rămână văduvind, ori să se împace, și să se unească, precum aceasta o zice și Apostolul Pavel în cea 1 către Corinteni Cap. 7 stih 11.

CANON 49

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter după rânduirea Domnului nu ar Boteza în Tatăl, și în Fiul, și în Sfântul Duh. Ci în trei fără de început sau în trei fii, sau în trei mângâietori, să se caterisească. [Matei 28: 19]

grăiește rău asupra tatălui său sau asupra maicii sale, cu moarte să se omoare. Deopotrivă și către tatăl și către maică, și ascultarea o a cinstit; Și ocara o a pedepsit. Și blagoslovenia tatălui întărește casele fiilor, iar blestemul maicii dezrădăcinează temeliile. Vedeți potrivire de legiuri? Unul este făcătorul și al bărbatului și al muierei. Un pământ sunt amândoi. O Lege amândouă, o înviere. Întocmai și din bărbat și din femeie ne-am născut. Și cu o datorie sunt datori fii către amândoi născătorii. Cum dar tu legiuitor bărbat ceri întreagă înțelepciune de la femeie, și tu nu o păzești? Cum ceri ceea ce nu dai? Cum având trup asemenea cu al femeii, nu legiuiești asemenea? Iar de socotești relele cele din vremea călcării de Poruncă, a Păcătuit Eva? Dar a păcătuit și Adam; Pe amândoi i-a amăgit șarpele, și nici femeia s-a aflat mai neputincioasă întru a se amăgi, nici bărbatul mai tare spre a nu se amăgi. Iar de socotești bunătățile cele din a doua facere, să știi că Hristos pe amândoi i-a mântuit cu Pătimirile sale, s-a făcut trup pentru bărbat? Dar și pentru femeie. A murit pentru bărbat, dar și femeia cu Moartea lui se mântuiește. Poate socotești că a cinstit pe bărbat pentru că s-a născut din sămânța lui David? Ci și din Fecioară Născându-se a cinstit pe femeie. Vor fi zice, amândoi un trup, și trupul cel unul dar trebuie să aibă asemănare. Iar Pavel și bărbatului îi legiuiește întreaga înțelepciune; Cu care chip? «Taina aceasta, zice, mare este, iar eu zic de Hristos, și de Biserică.» [Efeseni 5: 32] Bine este femeia a se rușina de Hristos, prin rușinarea care arată către bărbatul său; Bine este și bărbatul a nu necinsti Biserica lui Hristos, prin necinstea ce face muierei sale, curvind cu alta. Asemenea însă și Hrisostom însăși aceasta o mărturisește întru a cincina Voroavă a cei 1 către Tesaloniceni: Rogu-mă, zice, să ne păzim de păcatul acesta. Pentru că precum noi bărbați pedepsim pe muierele noastre, când își vând cinstea lor la alții; Așa și pe noi ne pedepsesc, de nu legile Romanilor, ci Dumnezeu, când vindem cinstea muierei noastre, curvind cu altele. Fiindcă și aceasta, adică păcatul bărbaților cu alta, preacurvie este. Că preacurvie este nu numai a preacurvi cu altul muierea cea măritată, ci și bărbatul cel însurat preacurvind cu alta. Ia aminte cu deamărunta la aceasta ce-ți zic: Nu este preacurvie aceasta numai a păcătui bărbații cei însurați cu străină muiere măritată, ci și aceasta a păcătui muiere nemăritată, și aceasta întocmai este preacurvie. Pentru că, deși muierea aceea cu care ar păcătui nu este legată cu bărbat, dar cel ce păcătuiește este legat cu muiere. Și pentru aceasta ai călcat legea, și ai nedreptățit pe însuși trupul tău. Că pentru ce tu pedepsești pe muierea ta, măcar și cu bărbat slobod de ar curvi? Negreșit pentru că este preacurvie, măcar și cel ce a curvit cu dânsa, nu are muiere, ci pentru că muierea ta este legată cu bărbat (cu tine adică). Deci și tu, fiindcă ești legat cu muierea când vei curvi cu muiere slobodă, asemenea preacurvie este și curvia ta aceasta. Cel ce va lăsa, zice Domnul, pe muierea sa, fără cuvânt de curvie o face pe ea să preacurvească. Și cel ce ia pe cea lăsată, preacurvește. Și de este aceasta așa, au nu preacurvește cu mult mai vârtos cel ce având muierea sa, păcătuiește cu muiere slobodă? Cu adevărat fiecăruia este arătat. Și nu numai Grigorie, și Hrisostom, ci și însuși Vasilie nu suferă a urma obiceiul acesta, care surpă Porunca cea predanisită de Dumnezeu, atât întru alte părți, cât și întru a douăsprezecea hotărâre a Iticalelor sale; Zice însă și în canonul său 35 că, când va lăsa muierea pe bărbatul său, se cuvine să cercetăm pentru ce pricină l-a lăsat, și de se va vedea că muierea fără cuvânt și fără pricină l-a lăsat, bărbatul să fie vrednic de iertare, iar muierea de canon de certare, ca una ce s-a făcut pricină răului. Iar pricină bine cuvântată de despărțire între bărbat și între muiere alta vreuna nu este, decât curvia, sau preacurvia bărbatului și a muierei. Ci și Nearoa 117 a lui Iustinian ce este în Cartea 28 a Vasilicalelor titlul 7 rânduiește, că de are bărbatul altă muiere, ori în cetatea ce se află, ori în casa sa, și păcătuiește cu dânsa, iar muierea lui cea leguită i-ar zice depărtează de aceia, și el nu voiește a se depărta, se dă voie a se dezlega nunta pentru răvnirea muierei lui celei leguite. Din care răvnirea aceasta, unele femei mănâncă otravă și se omoară, altele își pierd mințile, altele se aruncă în prăpastie, altele alte preanecuvioase fac. Precum pilde ca acestea urmează în toate zilele mai în fiecare cetate și ostrov și sat.

TÂLCUIRE

Când a trimis Domnul pe Ucenicii săi la propovăduirea Evangheliei, le-au zis: „Megând învățați pe toate neamurile, Botezându- i pe ei, în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh. Deci Apostolescul acesta Canon rânduiește, că oricare Episcop, sau Presbiter nu va Boteza cu chipul acesta, după porunca aceasta a Domnului, ci în trei fără de început, și în trei fii, și în trei mângâietori, să se caterisească. Fiindcă oarecare eretici, hulind pe Sfânta Treime, cu un chip ca aceasta se boteza. Iar Biserica celor Drepslăvitori, un fără de început au luat a zice pe Tatăl, pentru că este fără de cauză și nenăscut. Măcar deși Fiul fără de început

Pentru că, precum mânia bărbatului este plină de râvnă pentru muiera lui care a preacurvit, precum zice Solomon [Pilde 6: 34] și nu va cruța în ziua judecării. Nu va schimba vrajba cu nici o plată de izbăvire, nici se va dezlega mânia lui pentru multe daruri. Cu asemenea chip (ca să nu zic și mai mult) plină de râvnă este și mânia, adică inima muierii întru bărbatul său care curvește. Însă însemnează că, măcar deși Domnul a iertat a se despărți bărbatului de muierile lor pentru cuvântul curviei, adică al precurviei; Arhieriei însă nu se cuvine a le da voie de a se și însoți ei cu alte fețe. Ci să- i lase așa osebiți îi îndelungată vreme, până ce partea cea vinovată se va căi, și va cădea smerindu- se către partea nevinovată, și va făgădui de aici înainte să- i păzească cinstea, și așa iarăși să se unească. Pentru că și Domnul n- a iertat a se despărți așa prost pentru singură precurvia; ci chiar și după întâiul cuvânt pentru râvna, care urmează din o precurvie ca aceasta, și pentru uciderea ce poate urma din râvna aceasta. Iar după al doilea cuvânt, și pentru amestecarea și stricarea neamurilor care urmează din această precurvie, precum zice Teologul Grigorie. Drept aceea după zisa lui Zonara în tâlcuirea Canonului 9 și 11 ale marelui Vasile, nu este silit bărbatul, dacă nu voiește, spre a o avea pe preacurvă muiera sa, ci de va voi, fără a greși o are pe ea, și împreună locuiește cu ea. Și ce zic fără a greși! Lăudat și preînțelept este bărbatul acela, care înși va primi iarăși pe muiera sa, și după ce a curvit (însă cu făgăduință a nu mai greși) pentru două pricini. Mai întâi pentru dragostea și milostivirea ce arată către trupul său, zic adică către muiera sa. Urmând însuși Stăpânului a toate Dumnezeu, care și preacurvă fiind mai- nainte firea omenească, și curvind cu idolii, a primit a o face mireasă a sa, prin întrupeasca iconomie, și a o mântui prin pocăință și prin unirea cea cu sine. Și precum însușire este a unui bărbat înțelept ca rânindu- se vreun mădular, să nu- l taie de la sine, ci să se silească a- l vindeca; Așa de înțelept bărbat însușire este, ca greșind mădularul său, adică muiera, să nu o despartă, ci mai vârtos să se silească a o îndrepta prin pocăință și întoarcere. Și al doilea, pentru că necurăția cea de acest fel urmată între bărbat și între muieră, după depărtarea lui Dumnezeu, și din pricina păcatelor celor mai dinainte a urmat. (Și cercetează- și fiecare ființa sa, și va găsi cuvântul nostru adevărat.) Drept aceea amândouă părțile se cuvine a suferi unul pe altul, și nu a se despărți. Că dacă Apostolul zice bărbatul credincios se cuvine a locui împreună cu necredincioasa femeie, și altminteri, femeia credincioasă, cu bărbatul necredincios, pentru nădejdea mântuirii amândouă, «Că ce știi, bărbate, de vei mântui pe femeie, și ce știi femeie, de- ți vei mântui bărbatul?» [1 Corinteni 7, 16]. Cu cât mai vârtos se cuvine împreună a locui, și a nu se despărți unul de altul, măcar și curvie de ar urma, de vreme ce nu- i desparte nici păgânătatea cea rea decât toate păcatele? Și acestea ce am zis pentru bărbat, se înțeleg asemenea și pentru femeie. Iar de zice Parimiastul «Bărbatul ce- și ține pe muieră preacurvă este fără de minte și necredincios»[Pilde 18, 23]; Zicerea aceasta este a asprimii și a nemilostivirii legii celei vechi, și nu a blândeții și a bunătății Legii celei bune a Evangheliei. Iar mai vârtos și însuși Scriptura cea veche, cu gura Proorocului Maleahi zice «Pe femeia tinereții tale să nu o lepezi, ci dacă urându- o o vei depărta, păgânătatea va acoperi gândurile tale, zice Domnul a tot Țiitorul» [Maleahi 2: 15, 16]. Iar dacă până în sfârșit, nu este chip, nici vreo meșteșugire, a se uni de aici înainte bărbatul și femeia, partea cea nevinovată de mare nevoie poate a doua oară a se căsători, dar nu cândva și partea aceea ce a curvit, și s- a făcut pricinuitoare acestei despărțiri. Că în loc de cântările și lumeștile nunți a doua, se cade mai mult a se tângui și a plânge pentru păcatul său, și în întunericul întristării, și a văduvei celei vii a se afla, că pe care Dumnezeu i- a împreunat ea i- a despărțit. Ce zic? Și pagubă din averile sale se cade să sufere partea aceea, care s- a făcut pricină despărțirii, precum legile împărătești poruncesc, după Hrisostom (cuvânt la zicere, femeia s- a legat cu lege și celelalte). Iar a nu se căsători a doua oară partea ce a preacurvit dintre amândouă, se încheie din Nearaua 48 a lui Leon. Că poruncește aceasta, că bărbatul muierii celei ce a precurvit, să ia zestre ei, iar pe preacurva

se zice după Hronicescul început, precum Teologhisește Teologul Grigorie. Așisderea și Duhul cel Sfânt, dar nu și după cauză și după firescul început. Că aceasta însușire a singur Tatălui este. Și un Fiu pentru negrăita Naștere. Și un Mângâietor, pe Duhul cel Sfânt pentru purcederea sa cea mai presus de cuvânt din singur Tatăl. Însemnează însă că toate Canoanele Apostolilor care pomenesc despre Botez, numai de Episcop și Presbiteri fac pomenire, fiindcă numai lor le este iertat a Boteza, nu și Diaconilor, și altor oarecărora Clerici.

CANON 50

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter nu va săvârși trei afundări ale unei Taine, ci o afundare, care se dă întru Moartea Domnului, să se caterisească. Că nu a zis Domnul întru Moartea mea botezați. «Ci mergând, învățați pe toate neamurile, botezându-i pe ei în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh» [Matei 28: 19]. [Sobor 2: 7]

TÂLCUIRE

să se bage în mănăstire, și să fie silită și nevrând a se călugări. Iar câte lucruri are mai multe decât zestrea sa, să le împartă copii săi și mănăstirea sa. Sau de nu va fi având copii, să le ia născătorii și rudele sale. Iar Neara 117 a lui Iustinian poruncește că dacă bărbatul muierii celei ce pentru preacurvie se păzește în mănăstire, va muri în vremea a doi ani, mai-nainte de a o lua iar, ea să se călugărească (și să nu se căsătorească a doua oară adică). Iar cum că este iertat a-și lua bărbatul iarăși pe muieră sa ce a preacurvit, sunt martori, despre o parte Armenopolul (Cartea a 6-ea titlul 2) iar despre altă parte Sfințitul Fotie (Cap 2 titlul 1) zicând: Nearoa 134 a lui Iustinian (pusă în cartea 28 a Vasilicalelor, după Valsamon) rânduiește, că, poate bărbatul a lua iarăși pe muieră sa ce a preacurvit în vremea a doi ani, după ce a preacurvit, și s-a osândit a se băga în mănăstire pentru preacurvie, și a locui împreună cu ea are toată stăpânirea și voia, fără a se teme cât de puțin de vreo primejdie pentru aceasta, și fără a se vătăma nunta de făcutul păcat de despărțire. Aceasta și marele Vasile sfătuind îndeamnă să se milostivească bărbatul dacă se va pocăi și se va îndrepta muieră sa, și să o ia iarăși, ca pe un mădular al său. Dar și Canonul 93 al Soborului 6 iartă, de va voi Ostașul să-și ia iarăși pe femeia sa, măcar de ar fi luat- o altul, pentru îndelungata lui înstrăinare. Asemenea și Canonul 8 al celui din Neocezarea se vede că iartă pe Preotul, de va voi, a vieții împreună cu muieră sa ce ar fi păcătuit, însă să se caterisească. Însemnează însă, că nu poate fieștecine a porni pâră pentru preacurvie, ci numai cinci fețe rânduite, și acestea să fie prea de aproape ale muierii. Adică tată, frate, unchi de pe tată, și unchi de pe maică; Iar mai cu deosebire și mai mult decât toți bărbatul ei. Însă până nu se dezleagă nunta, altcineva nu se iartă a porni acest fel de pâră, decât singur bărbatul muierii, prin cinci martori, mărturisind ei în frica lui Dumnezeu, că, o a văzut fățiș preacurvind. Și se pornește pâră cea pentru preacurvie în curgere de cinci ani, și nu în mai mulți. Armenopolul Cartea 1 Titlul 3. Pe lângă toate acesta însă se cuvine a se ști de toți, că legile politicești și împărătești niciodată iartă bărbaților a-și omorî muierile, chiar de le-ar și prinde preacurvind. Pentru aceasta prea rău fac cei ce omoară, sau pe femeile lor, sau pe surori, și pe fete și pe rudenii, pentru că au curvit sau au preacurvit. Deci fiindcă din toate acestea ce am zis se înțelege că, nu se cuvine a se despărți bărbatul de femeie, sau femeia de bărbat, pentru aceasta este de nevoie a suferi o parte pe alta, după Teologul Grigorie. Și atât femeia se cade a suferi pe bărbat, măcar de o ocărește, măcar de o bate, măcar de cheltuiește zestrea ei, sau altceva de- i face, cât și bărbatul pe femeie, măcar deși se îndrăcește, după Canonul 4 al lui Timotei, măcar alte metehne de ar pătimi, și neputință de ar avea, după Hrisostom (în cuvântul la zicerea: muieră s-a legat cu lege și celelalte) măcar deși legile împărătești și cele dinafară, pentru multe pricini iartă a se despărți bărbatul de muieră și muieră de bărbat, dar Hrisostom (în același) împotrivindu- se lor, zice, că nu are a ne judeca Dumnezeu după legile acestea, ci după legile cele ce însuși le-a legiuit despre nuntă. „O singură pricină binecuvântată despărțire este cea rânduită de legi, după împărății Leon și Constantin, când o parte când o parte vrăjmășuiește viața celeilalte. (Titlul 13 din alegerea legilor) se despart încă după dreptul cuvânt, când o față este drept slăvitoare, iar cealaltă ereticească, după Canonul 72 al Soborului 6. Când sunt rudenii din sânge, sau din cuscrie, după cel 54 al aceluiași; sau din botez după cel 53 al aceluiași. Și când stăpânul lor (adică de sunt robi) n-ar voi a se învoi la nunta lor, după cel 40, 41 și 42 ale marelui Vasile. Iar forma cărții de despărțire vezi- o la sfârșitul cărții.

Trei sunt prea de nevoie, și cu adevărat cu totul neapărate la Taina sfântului Botez. Apă sfințită; Afundare în apă și scoaterea întreite; și chemarea a cătetrele Ipostasurile cele mai presus de Dumnezei. În Canonul 49 cel mai de sus Dumnezeieștii Apostoli despre cele trei chemări au poruncit și au învățat, care nume să zicem, și cu ce rânduială. Iar întru acest al 8-lea rânduiesc după urmare despre cele trei afundări și scoateri din apă. De vreme ce, precum am zis, sunt de nevoie⁷⁷ după cele ce chiar se zic de nevoie, și întăritoare ale adevăratului și dreptslăvitorului botez. Și fără de acestea, nu numai nu se săvârșește botezul, ci cu totul nici poate a se numi botez. Căci dacă, vaptizo va să zică afund, din cele trei pogorări în apă, adică din cele trei afundări, sau

⁷⁷ Dogmă căreia nu i se poate zice împotrivă a dreptslăvitoarei noastre credințe este, că moartea lui Iisus Hristos a stătut un mijloc de nevoie pentru mântuirea a tot neamului omenesc, și pentru împăcarea omului cu Dumnezeu. Pentru că fără de aceasta cu neputință era a se împăca omul cu Dumnezeu, ci ar fi fost de nevoie să rămână în veacuri vrăjmaș al lui ne împăcat. Și aceasta înseamnându- o Pavel zicea: «Vrăjmași fiind noi, ne- am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului său» [Romani 5: 10]. Drept aceea și pentru a se lucra totdeauna pomenirea negrăitei acesteia faceri de bine a lui Dumnezeu către om, și pentru a se lucra de aici înainte totdeauna mântuirea oamenilor prin moartea acestuia, atât însuși cel ce cu Trupul a suferit moartea aceasta, și Începătorul mântuirii noastre Domnul, cât și Dumnezeieștii săi Ucenici, și toți purtătorii de Dumnezeu Părinți au rânduit, ca de nevoie și neapărat la toată Taina să se facă închipuirea morții lui, și la toată sfințita lucrare și sfințenia Bisericii noastre; Dar după mai deosebitul tip, închipuirea stăpâneștii morți, la Taina Botezului se lucrează, prin cele trei afundări ce întru dânsa se săvârșesc. Am zis după deosebitul tip, fiindcă la toate celelalte, dinafară de om se face închipuirea stăpâneștii morți; Iar la sfântul Botez, însuși omul întru sineși lucrează pe moartea Domnului. Adică însuși cel ce se Botează cu închipuire moare, și împreună se îngroapă cu Iisus în apa Botezului. Și martor la aceasta este însuși Apostolul Pavel zicând: «Câți în Hristos ne- am Botezat, întru moartea lui ne- am Botezat, așadar împreună ne- am îngropat cu dânsul prin Botez întru moarte.» [Romani 6: 4] Deci pentru ca să se facă întru noi asemănarea morții lui Hristos; Și a îngropării sale celei de trei zile, de nevoie se cuvine să se facă cele trei afundări. Iar alminteri este cu neputință. Și ascultă cât este conglăsuită cu Dumnezeiasca Scriptură, și cu Canoanele Apostolilor, și predanisia Părinților cea despre nevoia cea neapărată a afundărilor, că acolo și Sfântul Dionisie Areopagitul învățătorul tainelor Contemporanul (cel de o vreme) cu sfinții Apostoli cu obișnuita sa preaslăvită grăire acestea le Teologhisește. Deci are cel ce cu sfințenie se Botează, pe Simboliceasca învățatură ce Tainic îl povățuiește, ca cu cele trei afundări în apă, pe Domneasca începătoare moarte a îngropării celei de trei zile și de trei nopți a lui Hristos Dătătoruluide viață să o urmeze; Și iarăși, oșebit într- acea de tot acoperire ce prin apă s- a luat spre închipuirea morții; Și a îngropării celui pururea vecitor; Și aiurea, de trei ori pe (Catehumeni) adică, Ierarhul îl botează împreună cu cele trei afundări și scoateri, glăsuind asupra celui ce se botează pe întreitul Ipostas al Dumnezeieștii fericiri. A sfântului Chiril Ierusalimleanului, în cuvintele cele Catehisisoare. A sfântului Atanasie celui mul pătimitor la tâlcuirea Apostoleștii ziceri; Împreună sădiții ne- am făcut cu asemănarea morții lui (Hristos adică). A sfântului Grigorie Nissis în cel Catehitesc. A lui Hrisostom (în voroava 24 la Ioan) unde zice: „Care este cuvântul Botezului? Dumnezeieștii închipuiri se săvârșesc întru el, mormânt, și omorâre, și înviere, și viață. Și toate acestea împreună se fac. Căci, ca într- un mormânt aflându- se capetele noastre în apă, omul cel vechi se îngroapă, și afundându- se jos se ascunde tot de odată. Apoi iarăși ieșind noi, cel nou se ridică iarăși.” Și iarăși (în voroava 40 la cea 1 către Corinteni) și a ne boteza și a ne afunda, apoi iarăși a ieși din apă. Este închipuirea pogorării lui în iad, și ieșirii de acolo. Pentru aceasta și mormânt pe botez îl numește Pavel, zicând: «Împreună ne- am îngropat cu el prin Botez» Și iarăși ceea ce este mitra la prunc, aceea este Credinciosului apa. Că în apă se plăsmuiește și se închipuiește. Și Ioan Damaschin, prin cele trei afundări, botezul însemnează pe cele trei zile ale îngropării Domnului.” Dar ce aduc spre mărturie pe Părinții noștri cei vechi către întărirea neapărării afundărilor celor întru botez? Citească cela ce voiește pe înțeleptul bărbat Corderie Teologul Latinilor, și- l va vedea pe el în cuvântul lui cel despre Botez, cum surpă pe socoteala cea rea a lui Toma Achinatul, care slăvește că ar fi lucru adiafor, de a se face botezul ori în trei afundări, ori nu; Și cum hotărăște a se păzi cu neschimbare cele trei afundări în trei ieșiri, după rânduiala botezului al răsăriteneștii noastre Biserici. Dar și însuși numele Colimvitrilor (adică scăldătorilor) întru care se botezau, și se scăldau cei ce se botezau, singur prin sineși

Vaptismata (βαπτισματα adică afundări) și Vaptisma adică botez se numește, și nu de la altceva. Dar să vedem și ce anume rânduiesc Apostolii. Oricare Episcop, sau Presbiter într-o Taină a Botezului, nu va săvârși trei afundări, ci o singură afundare numai, care s-ar face ca și când într-o Moartea Domnului, să se caterisească. (Vezi Apostolescul aceasta Canon ce profeticește surpă pe Evnomie, care el întâi a născocit pe o afundare în Botez, dar poate și alți eretici o făceau aceasta în vremea sfinților Apostoli.) Fiindcă nu a zis Domnul nouă Apostolilor săi, când ne-a trimis la propovăduire, într-o moartea mea botezați. Nu; ci ne-a zis: „Mergând învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh. Adică botezați pe ei în trei afundări și scoateri, și la fiecare afundare, un fiecare nume al sfintei Treimi să-l ziceți. Căci cu o afundare și scoatere, nici Moartea de trei zile și trei nopți a Mântuitorului cu înțelegere se arată, nici taina și cunoștința de Dumnezeu a sfintei Treimi cu deplinire se descoperă. Drept aceea și Botezul cel de acest fel, ca unul ce este pustiu și de Teologie și de întrupeasca iconomie, este prea păgânesc și prea răuslăvitor. Iar cu acele trei afundări și scoateri, și Credința cea într-o sfântă Treime luminat se vestește, și Moartea cea de trei zile și trei nopți, și Îngroparea, și Învierea Mântuitorului totodată se închipuiește. Și după urmare, prin acestea Botezul nostru ține împreună într-o sine pe cele mai întâi două Dogme ale Dreptslăvitoarei Credinței noastre, a Teologiei zic, a Treimii celei de Viață făcătoare, și a întrupeștii Iconomii a lui Dumnezeu Cuvântului.

poate a dovedi nevoia afundărilor, fără de multe alte dovezi. Se află scrisă și în Lexiconul Franțiscului Pivatu, că sfântul Oton prin trei afundări Boteza, temându-se, însă, zice ca nu cumva Latinii stricând Apostoleștile legiuri cele rânduite asupra Botezului, să-și pricinuiască lorși ocară au poruncit să-și facă Colimvitre din marmură, și să-și statornicească în lăuntru în Biserici, mai-nainte fiind decât fața pământului ca un cot, pentru ca să poată într-însele cu lesnire afunda pruncii botezându-se. Drept aceea și în Biserica sfântului Marcu din Veneția și până astăzi se află o Colimvitră ca aceasta spre rușinarea Papistilor. Încă și Papa Pelaghie într-un glas cu acesta hotărăște: Că, neapărat trebuie ca cele trei afundări la sfântul Botez. Deci din toate aceste zise ce încheiere urmează? Aceasta adică. De vreme ce cele trei afundări și ieșirile sunt de nevoie într-o Botez, pentru a se închipui prin ele Moartea cea de trei zile și de trei nopți și Îngroparea, și Învierea Mântuitorului, cu care se dă de la Dumnezeu oamenilor mântuirea, și lăsarea păcatelor, și împăcarea cu Dumnezeu; Apoi dar stropirea apusenilor lipsită fiind de afundări și de scoateri, prin urmare este lipsită și de închipuirea morții celei de trei zile și de trei nopți și a Îngropării, și a Învierii Domnului. Iar dacă de acestea, arătat este și mărturisit, că este lipsită și de tot Darul, și sfințenia, și lăsarea păcatelor. Iar de se împotrivesc Latinii zicând, că stropirea lor prin cele trei chemări ale Sfintei Treimi este dătătoare de sfințenie și de Dar, învață-se, că Botezul nu se săvârșește prin singure chemările cele ale Sfintei Treimi, ci are trebuință neapărat de închipuirea Morții, și a Îngropării, și a Învierii Domnului. Că nici singură Credința cea în Treime mântuiește pe cel ce se Botează, ci împreună cu dânsa de nevoie este și credința cea într-o Moartea lui Hristos, și așa prin amândouă într-o aceasta în mântuire și în fericire. Că zice marele Vasilie: În trei afundări, și în trei chemări, Taina Botezului se săvârșește, ca și chipul Morții (lui) să se închipuiască și cu predanșirea cunoștinței de Dumnezeu să ne luminăm la suflet cei ce ne Botezăm. Însemnează însă, că, precum zicem că botezul apusenilor este eretic și neprimut, pentru cele ce s-au zis, așa se cade și noi dreptslăvitorii să luăm aminte bine la al nostru a nu se face în ligheanuri și în covățele într-o care abia se afundă parte din picioarele copiilor ce se botează. Pentru aceasta, de vreme ce muștrăm pe apuseni că au stricat Apostolescul Botez, apoi se cade și noi Dreptslăvitorii să luăm aminte bine la al nostru, a nu se face în ligheanuri și în scafe, în care abia să se afunde o părticică din picioarele pruncilor ce se botează; Las a zice, că de multe ori sunt crăpate și scafele acelea, ori se răstoarnă și se varsă sfânta apă. Pentru aceasta se cuvine, de vreme ce muștrăm pe Latini să păzim pe al nostru Botez neprimejduit și neprihănit. Și după aceasta precum și pentru toate celelalte purtare de grijă și datorie stă asupra Păstorilor sufletelor (adică a Arhiereilor, și a Iereilor) noi însă, facem lucrul Pândarului, și strigăm dând știre. Iar ei iee (să ia) aminte de datoriile lorși, ca unii ce au a da și cuvânt.

CANON 51

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter sau Diacon sau oricare din catalogul cel Ieraticesc de nuntă, și de cărnuri, și de vin, nu pentru nevoie ci pentru urâciune s- ar depărta, uitând, că sunt bune foarte, și că bărbat și femeie a făcut Dumnezeu pe om, ci hulind ar cleveti pe făptură, ori îndreptează- se, ori caterisească- se, și de la Biserică leapădă- se, așisderea și mireanul. [Aposto: 50; Sobor 6: 13; Ang: 14; Gan: 1, 9, 14, 21; Vasilie: 86]

TÂLCUIRE

De vreme ce toate sunt curate celor curați cu știința, și toată zidirea lui Dumnezeu este bună, și nimic este de lepădat primindu- se cu mulțumire, precum osebit zice Pavel: Și nici una este spurcată, sau necurată după a sa fire și estime [Tit 1: 15; 1 Timotei 4:4; Romani 14: 14]. Pentru aceasta și Dumnezeieștii Apostoli în Canonul lor acesta Obștește hotărâsc, că oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau măcar de ar fi catalogul Iereilor, sau al Clericilor, uitând că toate câte a făcut Dumnezeu sunt bune foarte [Facere 1]. Și că Dumnezeu a făcut pe om bărbat și femeie, s- ar depărta de nuntă, și de mâncarea cărnii, și de băutura vinului, nu pentru nevoie, și înfrânarea trupului⁷⁸, ci pentru că se

⁷⁸ Atât din Canonul acest Apostolesc, cât și din cel 14 al Soborului din Anghira, urmează cu înțelegere dreaptă și prea adevărată, că oarecare, și Episcopi, și Presbiteri, și Diaconi, care nefiind monahi, și în vremea de atunci și acum, din voia lor nu mâncau carne, nici mănâncă. Nu pentru îngreșare sau pentru altă oarecare ereticească rea socoteală. Nicidecum (că această însușire este a Elinilor, care slăveau că dobitoacele cele necuvântătoare au suflet cuvântător, pentru aceasta nici îndrăzneau a le junghia precum zice Plutarh. Și a Marchianiștilor, și de Obște a Maniheilor, după Epifanie. Și Engratiștilor, după Vasilie. Și a Bogomililor după Valsamon), ci pentru înfrânare precum zice Canonul acesta, și pentru nevoie trupului. Am zis că Episcopii și Presbiterii și Diaconii cei ce nu erau monahi, că aveau voie a se înfrâna despre carne sau a o mânca. Iar după ce s- au obișnuit în Biserica lui Hristos, acest preafolositor obicei, a nu se face Episcopi mai- nainte de a se face monahi (care se adeverează din cuvintele ce au zis Mitropolitul Cheasariei, și cel al Halchidonului către țiitorul locului a lui Papa Ioan, în Soborul ce s- a făcut în vremea Patriarhului Fotie, zicând așa: „Și la Răsărit dacă cineva nu se face monah: Episcop, sau Patriarh nu se face. Și iarăși în vremea Arhieriei acestuia (lui Fotie adică) mulți monahi s- au ales și Clerici, și Simeon al Tesalonicului (Cap 266) zice, că Biserica pe cei mai mulți din cei ce urmează a se face Episcopi mai întâi făcându- i monahi așa îi așează Episcopi, vezi și subînsemnarea Apostolescului Canon 80. După ce obiceiul acesta, zic, a stăpânit, nici aceștia se cuvine a mânca carne (zice pururea pomenitul Dositei al Ierusalimului în Dodecavivlion foaia 779 adică, Patriarhul către Patriarhi, și Arhierul către Arhierim, nu eu) și câți dezleagă afară de cuviință fac, fiindcă pricinuiesc mare sminteală creștinilor celor proști și tuturor încă. Pentru aceasta și Chedrinu prihănea pe Episcopul lui Constantin Copronim, adică pe Patriarhul lui, că din monah s- a făcut încununat adică Cleric și mânca carne.” Iar dacă Arhierii după Arhierul și Patriarhul acesta Dositei, nu se cuvine a mânca carne, cu cât mai vârtos moanhii? Care pentru trei pricini mai ales se cuvine a se părăsi de mâncarea cărnii: Întâi pentru că scoposul și sfârșitul monahiceștii făgăduințe este întreaga înțelepciune, fecioria și înfrânarea și smerirea trupului. Iar mâncarea cărnii prea îngrășătoare fiind mai mult decât toate mâncările, după urmare se împotrivește întregii înțelepciuni și fecioriei, adică se împotrivește scoposului și sfârșitului acesteia, fiindcă zădărește pe trup, și ridică război de necuviințioase pofte împotriva sufletului. Și dacă monahii după marele Vasilie se cuvine a întrebuința nu dieta cea grasă, ci pe cea puțin hrănitore, și dacă nici mâncările cele mai dulci nu se cuvine a le mânca, fiindcă acestea arată iubire de îndulcire, după acestași sfânt (vezi mai pe larg la Canon 71 al acestuiași), Cum dar ar fi cu cuviință să mănânce carne, care este mai îngrășătoare decât toate mâncările, și mai hrănitore, și mai îndulcitoare? Al doilea nu se cuvine monahii a mânca carne, pentru că calcă acest prea vechi obicei al monahilor, zic pe depărtarea de mâncarea cărnii. Iar cum că obiceiul cel ca acesta este prea vechi și folositor, și mai- nainte de anii împărătesei Teofanei, arătat este și

îngrețăluiește de acestea, și cu chipul acesta hulește și clevetește pe făptura lui Dumnezeu, că este necurată și rea, unul ca acesta, zic, ori să se îndrepteze și să se învețe a nu le îngrețălui, și a nu-și întoarce despre acestea, socotind, că nici nunta și împreunarea cu muierea cea după lege este vătămătoare, nici cărnurile, nici vinul, ci întrebuițarea cea rea a acestora. Pentru că de ar fi fost rele și vătămătoare, nu s-ar fi făcut de Dumnezeu, care din fire este bun. Iar de nu se va îndrepta, să se caterisească, și îndată să se despartă și de la Biserică. Așisderea încă și oricare mirean s-ar îngrețălui de acestea, să se afurisească.

CANON 52

din mărturia ce am zis mai sus: Că Copronim a fost cu 150 ani mai-nainte de Teofana, povestește încă și Dumnezeiescul Hrisostom (în întâiul cuvânt către Teodor cel căzut) cu un monah în pustietăți aflându-se, ruga pe cel ce șede împreună cu el să meargă să-i aducă carne ca să mănânce; Iar de nu ar merge (pentru necuviincioasa și oprita cererea lui adică) îl îngrozea că se va pogori singur în târg. Și aiurea aceștia, povestind obiceiurile Mănăstirilor de atunci zice: Acolo toate sunt curate de jumări (adică de putoarea fripturii de carne) și de sânghiuri (Tomul 4, Voroava 14 la 1 către Timotei foaia 307), Istorisește și Nichifor Grigoras în Romana Istorie că, femeia lui Ioan Glicheul s-a făcut Monahie; și cere ca și bărbatul ei să se facă Monah; iar împăratul foarte iubindu-l îl oprea; mai ales că pătimind de revmaticali la încheieturile trupului după vremi, era de nevoie a mânca carne după sfatul doftorilor, iar de s-ar fi făcut Monah, aceasta nu i-ar fi mai fost legiuită și lăudată fapta. Încă și Dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului, arătat zice că mâncarea cărnii este oprită de al Monahi. (Cuvântul 1 din cele mai de pe urmă pentru cei ce sfințenie se liniștesc). Iar împăratul Nichifor Votaniat făcându-se Monah, după ce a pierdut împărăția, întrebând de oarecine, de suferă cu mărime de suflet monahiceasca viață? A răspuns așa: „Singură depărtarea de mâncarea cărnii mă amărăște, iar pentru celelalte puțină grijă am (Meletie al Atenei în Bisericeasca Istorie Tom al 2 foaia 414), viața încă a lui Ioan al scării zicând că sfântul mânca toate care fără prihană se potriveau epanghelmei, aceasta adeverește. Vezi și la Everghetinos: foaia 425. Dar ce aduc mărturii de la oameni? Când însuși Doamna Născătoare de Dumnezeu a mărturisit, cât de veche și folositoare de suflet este depărtarea de mâncarea cărnii, poruncind prin facerea de minuni către preasfântul acela Dositei, încă copil fiind, pe lângă altele, și să nu mănânce carne, precum aceasta o povestește înțeleptul avă Dorotei, însă pecete acestor zise fie Canonul, 34 al sfântului Nichifor mărturisorului. Ce zice arătat acestea „Dacă vreun Monah va lepăda sfântul chip va mânca carne, și va lua muiere, unul ca acela de nu se va pocăi, trebuie să se anatematisească, ori cu sila îmbrăcându-se în chipul monahicesc să se închidă înlăuntru în monastire. Scrie încă și Teofilact al Bulgariei împotriva monahilor Latini, prihănindu-i că mânca zama cărnii, și după urmare leapădă mâncarea cărnii de la Monahi ca una ce se face nu după cuviință. Zice încă și sfântul Meletie mărturisorul în Alfavitarul său, că toți adică și mirenii și Monahii sunt datori a păzi Poruncile lui Dumnezeu; Iar Monahii mai cu osebite trebuie a avea feciorie, fugirea de lume, și lepădare de mâncarea cărnii, zicând așa: „Toți suntem datori a păzi Poruncile Ziditorului. Singură aceasta mai cu osebite se adaugă Monahilor; Aceștia pot numai să o producă Stăpânului; Fecioria adică, fugirea de lucrurile lumești, depărtare de mâncarea cărnii, și strâmtorarea și necazul. Iar al treilea și mai pe urmă nu se cade Monahii a mânca carne de nu atât pentru împiedicare către pravățul și sfârșitul monahiceștii vieți, deși nu că este împotriva predanisirii celei vechi a Bisericii și a Părinților, ci măcar pentru sminteala ce pricinuieste în inimile celor mulți. Monahii mănâncă carne. Aceasta este o propunere care din singur auzul se face împiedicare multora. Căci atât Apostolul Pavel despre o parte zice, nu voi mânca carne în veac ca să nu smintesc pe fratele meu; și iarăși: Bine este a nu mânca carene și a nu bea vin, nici a face aceea întru care fratele tău se poticnește, sau se smintește, sau slăvește. Când și Avva Pimen despre alta: Aflându-se oarecând la o masă ce avea bucate de carne n-a venit să mănânce, zicând, că aceasta o face spre a nu pricinui sminteală creștinilor celor de acolo. Iar de pun înainte Monahii noștri cei ce mănâncă carne, pentru a scăpa de mustarea științei lor, că și marele Vasilie zice (așezământ 26) că s-au iertat de către părinți a se pune în buruieni s-au în legume o bucățică de slănină, și că și Pahomie hrănea porci în mănăstire, și Simeon noul Teolog hrănea porumbi. Învață-se unii ca aceștia, că pricinuitoarele acestea cuvinte, asemenea le propun și monahii Latinilor. Însă marele Vasilie, zicând că s-a iertat aceasta de către părinții cei de pe lângă marea neagră nevoitori, a fost de nevoie pentru că în părțile acelea untdelemn nu se afla, și pentru că urma boală între frați din mâncarea cea cu totul neunsă,

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter, pe cel ce se întoarce de la păcat nu îl primește, ci îl leapădă, să se caterisească. Că mănnește pe Hristos, Cel ce a zis: «Bucurie se face în Cer pentru un păcătos ce se pocăiește» [Matei 18: 12; Luca 15, 7]. [Cart: 53, 72]

TÂLCUIRE

Zice Domnul «Pe cel ce vine către mine, nu- l voi scoate afară» [Ioan 6, 37]. Pentru aceasta și Dumnezeieștii Apostoli, în Canonul acesta rânduiesc: „Că oricare Episcop, sau Presbiter, nu- l primește pe cel ce se întoarce de la păcat și se pocăiește, ci îl leapădă, și îl gonește pe le de la sine, ca Navat acela, îngrețeluindu- se de dânsul, oarecum, și întorcându- și fața sa pentru păcatele lui, să se caterisească. Pentru că cu aceasta ce face mănnește pe Hristos, care a zis, «Bucurie se face în Cer, adică Îngerilor celor ce sunt în Cer, pentru un păcătos care se pocăiește de păcatele sale cele mai dinainte» [Luca 15, 7]. Și de vreme ce însuși Domnul iarăși a zis, «N- am venit să chem pe cei drepți ci pe cei păcătoși la pocăință» [Matei 9, 13]; Arătat este, că cel ce nu primește pe cei păcătoși,

al doilea și pentru că atât de puțin se pune încât nici o îndulcire pricinuia, că nici cât de puțin se prăjea, după cuvântul sfântului. Că acea puțină parte într- atâta mulțime de apă, sau de s- ar fi întâmplat în legume de mâncare fiind aruncată nu este prihănire de desfătare, ci înfrânare de nevoitori cu adevărat. (pag 50 verso) Și al patrulea că deși o zice aceasta marele Vasilie. Cu aceasta nu iartă mâncarea cărnii ci încă din împotrivă cu totul leapădă dieta cea grasă, precum am zis, și mâncările cele drese, și mai dulci, iubire de dezmiardare le numește. Laudă însă pe mâncarea ceea ce are puțină hrană, și mâncările cele mai proaste, și mai lesne dobândite, precum este untdelemnul (sau uleiul) și vinul, și legumele și cele de asemenea. Iar către zisa sântului Pahomie, și a sfântului Simeon trebuie a zice, că acestea le hrănea mai întâi pentru străini, și al doilea pentru monahii cei bolnavi; după Dositei. Precum și băi aveau prin Mănăstiri pentru bolnavi. Ci și acum de se bolnăvește vreun monah în primejdii de moarte și va lua poruncă de la doctor să mănânce carne, nu se osândește mâncând, că o întrebuițează ca pe o doctorie, și nu spre îndulcirea și lăcomia pântecelui. Iar de va zice cineva că Soborul cel din Gangra în Canonul al 2- lea al său anatematisește pe cel ce osândește pe cel ce mănâncă carne; Se știe că aceștia Sobor se dezvinovățește iarăși prin Canonul 21 al său, că aceasta o au zis nu pentru cei ce nu mănâncă carne, nu pentru nevoință și înfrânare, ci pentru mândrie, sau și pentru îngrețșare; și adaugă zicând „Noi și înfrânarea ceea ce se face cu cucernicie și cu cinstire de Dumnezeu o primim. Iar fiindcă oarecareeretici numiți engratevte (adică înfrânați) care se îngrețșau de cărnuri și nu la mâncau, ne pun înainte aceasta, că pentru ce nu mâncăm și noi carnea tuturor dobitoacelor, răspunde marele Vasilie către dâșii zicând: Canon 86 că după socoteală, la noi toate cărnurile ca niște buruieni și ierburi se socotesc, precum a zis Dumnezeu; «Ca niște buruieni sau ierburi v- am dat vouă pe toate» [Facere 9, 3]. Iar după deslușirea folosirii, precum nu mâncăm de obște toate ierburile, ci numai cele nevătămătoare și folositoare. Așa nici toate cărnurile mâncăm, ci numai cele nevătămătoare și trebnice, la sănătatea trupului. Pentru că buruiană este și cucuta, și mătrăguna. Carne este și cea a vulturului, și cea a câinelui, ci precum nu mâncă vreun înțelept cucuta și mătrăguna fiind otrăvitoare și aducătoare de moarte; Așa asemenea nu va mânca cineva carne de câine sau de vultur (sau de altele ca acestea) fiindcă sunt și vătămătoare la sănătate și netihnite la gust. Afară numai de s- ar afla o mare nevoie și foamete. Că atunci, și câine, și vultur de ar mânca, nu păcătuiește. Fiindcă acestea nu sunt oprite de Scriptura nouă. Că Apostolii, la Fapte (Cap 15, 29) au oprit numai a nu mânca cineva cele jertfite idolilor, și sângele, și sugrumat, iar în Canonul 63 asemenea a oprit a nu mânca cineva cele prinse de fiară, mortăciune și sânge. Iar de ar sta cineva împotrivă zicând: Că câinele, și vulturul în scriptura veche se numesc necurate. Răspundem: Că nu pentru că sunt grețoase și urăcioase se numesc așa, că nimic este spurcat și necurat în firea sa. Ci se numesc așa pentru trei pricini: Întâi și mai de temei pricină este, precum mai sus a tâlcuit marele Vasilie, că toate cele necurate sunt vătămătoare sănătății trupului, încă și doctorii înșiși aceasta o adeverează. A doua, pentru că așa se socotesc de cei mai mulți oameni, după Procopie. Și a treia, pentru a nu se închina lor iudeii ca unor dumnezei, după Teodorit. Drept aceea iubind Dumnezeu sănătatea trupului nostru, și vrând a ne face să nu le mâncăm, le- au numit necurate, ca și de la însuși numele să le urâm și să ne ferim de ele.

se împotrivește și face împotriva lui Hristos. Iar cel ce se împotrivește lui Hristos, nu este ucenic al lui. Iar nefiind ucenic al lui, nici vrednic este a avea Preoție. Căci cum poate a o avea, și a fi primit lui Hristos? Cel ce s-a făcut pe sineși potrivnic lui Hristos, și se împotrivește Voinii lui?”

CANON 53

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter, sau Diacon în zile de sărbătoare nu se împărtășește din cărnuri și din vin, îngrețoșându-se, și nu pentru înfrânare, să se caterisească. Ca unul ce-și are vătămată știința, și s-a făcut pricinuitor multora de sminteală. [Apostol: 51; Angirei: 14; Gangra: 1, 9, 14, 18; Vasilie: 86]

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta asemenea cu cel al 18-lea rânduieste că oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon în zile de sărbători, nu mănâncă carne, nici bea vin, nu pentru nevointă și înfrânare⁷⁹. Ci pentru că se îngrețaluiesc de ele, să se caterisească. Fiindcă este vătămat cu știința, adică nesimțitor. Și fiindcă se face pricinuitor de sminteală la mulți oameni, care adunându-se la sărbători, aveau obicei a face dragoste, adică mese Obștești, și a mânca toți împreună. Pe care mese Pavel le numește Domnească cină, adică Obștească, în Epistola cea 1 către Corinteni, Cap 11: 21.

CANON 54

Dacă vreun Cleric se va vădi mâncând în cârciumă, să se afurisească, afară numai dacă în călătorie găzduind pentru nevoie în vreo casă de oaspeți. [Apostol: 42, 43; Sobor 6: 9; Sobor 7: 22; Laodicea: 24; Carta: 47, 69]

TÂLCUIRE

Cei sortiți lui Dumnezeu se cuvine a fi mirenilor pildă de viață vrednică de cinstire, ca nu din pricina lor să se hulească numele lui Dumnezeu. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduieste, că oricare Cleric s-ar afla că mănâncă în cârciumă să se afurisească. Pentru că intrând aceștia în cârciumă, ce altă se arată, decât că au viață necinstită, și să sunt stricați, nu numai după pofta mâncărilor și a băuturilor, ci și întru celelalte moraluri, căci adunându-se în cârciumi necinstiți bărbați, și femei necinstite, negreșit cel ce se întâlnește cu unii ca aceștia nu va rămâne neîmpărtășit de răutatea acelora. Fiindcă după Pavel «Strică pe obiceiurile cele bune, vorbele cele rele» [1 Corinteni 15: 33]. Afară numai

⁷⁹ Din Canonul acesta se înțelege, că nu se caterisesc Episcopii, și Presbiterii, și Diaconii, care nu din îngrețoșare, ci pentru adevărata nevointă și înfrânare, sau cu totul nu mănâncă carne, nici bea vin, sau la o vreme și pe zile hotărâte, de n-ar voi să mănânce, și să bea, și în zile de sărbători. Dar încă și ceilalți, care de unele ca acestea (sau și de alte oarecare mâncări) se feresc, ori monahi, ori lumeni, pentru nevointă și înfrânare nu se osândesc de Canonul acesta ca niște călcători, după socoteala împreună amânduror tâlcuiturilor Dumnezeieștilor Canoane, a lui Zonara zic, și a lui Valsamon, de s-ar feri de acestea, și în zile de sărbători. Căci, nici se îngrețoșează de dânsule, precum zice Canonul, nici în celelalte zile mâncându-le, în singure sărbătorile se depărtează de ele. Ci întocmai și întru acelea, și întru acestea se feresc pentru singură înfrânare. Însă pentru ca să fie ferirea și postul unora ca acestora nesimțitor cu totul la cei mulți, mai bine este unii ca aceștia și în zilele sărbătorilor, deosebi și singuri să-și mănânce pâinea lor. Încă se înțelege după urmarea aceasta și înainte.

dacă Clericul aflându- se în călătorie, și ne găsind altă casă spre a găzdui, ar intra în hanuri de nevoie pentru a se odihni. Vezi și la tâlcuirea 42 Apostolescului Canon.

CANON 55

Dacă vreun Cleric ar ocări pe Episcopul, să se caterisească. «Că pe mai marele norodului tău nu- l vei grăi de rău» [Ieșire 22: 28]. [Sf. Sofia: 3]

TÂLCUIRE

Episcopul și Arhiereul, întru închipuirea Domnului fiind, și cap simțit al trupului Bisericii socotindu- se, se cuvine a dobândi mai multă cinste decât ceilalți Ierosiți (adică sfințiți). Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, că oricare Cleric ar ocări pe Episcopul, să se caterisească⁸⁰, fiind scris în lege. «Nu vei grăi de rău pe înaintea stăătorului norodului tău și pe stăpânitorul, ori pe cel din lăuntru adică și Duhovnicesc, ori pe cel dinafară și trupesc. Că pentru aceasta și Arhiereu se zice Episcopul, ca un stăpânitor și începător al Iereilor, și Ierarh, ca un mai mare și începător al celor Sfințite, după Dumnezeiescul Maxim, și Areopagitul Dionisie. Iar Canonul 3 al Soborului din sfânta Sofia zice: oricare ar îndrăzni a lovi, sau a închide pe Episcopul, și fără pricină, sau și cu pricină scornită și mincinoasă, unul ca acesta să se anatematisească.

CANON 56

Dacă vreun Cleric va ocări pe Presbiter, sau pe Diacon, să se afurisească.

TÂLCUIRE

Presbiterii, și Diaconii, având loc de mâini, prin care Episcopul chivernisește Biserica, se cuvine și ei a dobândi cuviincioasa cinste, nu însă și atâta câtă se cade a o dobândi Arhiereul. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, că oricare Cleric ar ocări pe Presbiter, sau pe Diacon, să se afurisească numai (care acesta este mai puțină pedeapsă) și nu să se caterisească, ca cel ce va ocări pe Arhiereul (care este mai mare

⁸⁰ Fiind însă că și Fotie în titlul 9 Cap 36 zice, că Cartea 9 a condicei titlul 7 așezământului 1 rânduiește că cel ce ocărește pe împăratul nu se pedepsește, nici pătimește ceva rău. Pentru, ori din deșertăciunea lui l-a ocărât, și se cuvine a se trece cu vederea ca unui deșert ce din necunoștință face, și se cade a se milui; Sau că i s-a făcut nedreptate și trebuie a se ierta. Așa și cel ce ocărește pe Arhiereul, după asemănare nu se cade a se pedepsi, ori ca un deșert, ori ca un fără de minte și bârfitor, ori ca unul ce s-ar fi nedreptățit. De vreme ce dacă împăratul fiind persoană dinafară, se oprește de lege a pedepsi pe unii ca aceștia ce l-ar ocări, cu cât mai vârtos Arhiereul fiind persoană dinlăuntru și Duhovnicească, și următor chiar al prea Blândului și nepomenitorului de rău Hristos? Afară numai dacă cel ce l-a ocărât este statornic cu mintea, și obraznic și semeț, însuși aceasta trebuie a se înțelege, și pentru cei ce ocăresc pe Presbiter, și pe Diacon. Iar legile cele iubitoare de bună cinstire lui Dumnezeu ale împăraților poruncesc, că, oricare ar intra în Biserică când se săvârșesc Tainele, sau alte sfinte Slujbe, și ar ocări pe Episcopul, sau ar opri să nu se săvârșască acestea, să se certe cu pedeapsă de cap. Însuși aceasta să se păzească și când se fac Litanii, și Rugi, și se află acolo Episcopi și Clerici, adică de cap, cel ce ar tulbura Litania și Ruga. Din Canonul acesta încheie încă și cel ce va ocări pe trupescul său părinte, sau pe Duhovnicescul său bătrân, se cuvine a se certa. «Că cel ce grăiește de rău, zice, pe tatăl său sau pe mama sa (oricare ar fi, ori Cleric, ori mirean, ori monah) cu moarte să se sfârșească» [Leviticon 20: 9; Matei 15: 4], însă moartea acestora este lipsirea Dumnezeieștii împărtășiri, care la cei înțelepți se socotește moarte adevărată după Canonul, 55 al marelui Vasilie.

pedeapsă). Căci, precum capul este mai presus decât mâinile și celelalte mădulare ale trupului, iar mâinile sunt mai josite decât capul; Așa prin urmare și cei ce necinstesc capul, de mai mare pedeapsă au trebuință, însă cei ce necinstesc mâinile mai puțină pedeapsă trebuiește.

CANON 57

Dacă vreun Cleric pe ochion, sau pe surd, sau pe orb, sau pe cel rănit la picioare îl va batjocori, să se afurisească. Așisderea și mireanul.

TÂLCUIRE

Cei ce-și au mădularele trupului vătămate și urâcioase, se cuvine mai ales a se milui, a se ajuta, și de mâini a se duce de către cei ce-și au mădularele întregi și sănătoase, iar nu a se lua în râs și a se batjocori. Pentru aceasta Canonul acesta rânduiește, că oricare Cleric va batjocori pe surd sau pe ochion, sau pe orb, sau pe cel ce este rănit și urâcios la picioare, să se afurisească. Asemenea încă și mireanul de va face aceasta, să se afurisească. Căci, au doară nu este destulă certarea și pedeapsa ce o dă lor Dumnezeu pentru judecățile, ce singur el le știe, și pentru aceasta și oamenii luând Judecata lui Dumnezeu, adaugă ticăloșiilor acestora, pedeapsă peste pedeapsă, cu batjocurile și cu luările în râs ale lor? Vai de netemerea de Dumnezeu și de marea mândrie! Nu, pentru Domnul, nu, să nu îndrăzniți, frații mei, de acum înainte, sau a batjocori, sau a fugi de grozavii cei asemenea, ca de foc și de spurcăciune. Obișnuind a zice parimia acea fără cuvânt și prea nebunească: Fugiți de cei însemnați. Ci mai vârtos înlesniți și ajutați cu toate chipurile, ce puteți. Ca și de la Domnul să vă miluiți, arătându-vă către cei împreună cu noi robi milostivi și îndurați. Pentru aceasta și Dumnezeu poruncește nici să prihănească cineva pe surd pentru că nu aude, nici să pună piedică înaintea picioarelor orbului, pentru că nu vede. «Nu vei grăi de rău asupra orbului, și înaintea orbului nu vei adăuga poticnire; Și te vei teme de Domnul Dumnezeuul tău» [Levit 19: 14]

CANON 58

Episcopul sau Presbiterul nepurtând grijă de Cler, sau de popor, și neînvățându-i pe ei bunăcinstire de Dumnezeu, să se afurisească, iar stăruind în nepurtare de grijă și lenevire, să se caterisească. [Sobor 4: 25; Sobor 6: 19, 80; Sobor 1 și 2: 16; Sar: 11, 12; Cartag: 79, 82, 86, 131, 132, 133; Nisis: 6; Pet: 10]

TÂLCUIRE

Datorie neapărată este Episcopului a învăța în toate zilele pe norodul cel supus lui bine cinstitoare Dogme, și a-l îndrepta pe el către dreapta Credință și îmbunătățita petrecere. Că zice Dumnezeu prin Proorocul Iezechiel către proestoșii noroadelor: «Fiul omului, pândar te-am pus pe tine casei lui Israil, și casei lui Iuda. De nu vei desluși, nici vei grăi, va muri cel fără de lege întru fărădelegea sa, și sângele lui din mâna ta îl voi cere» [Iezechiel 3, 17]. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește: „Oricare Episcop, sau Presbiter (că învățători trebuie a fi și Presbiterii)⁸¹

⁸¹ Pentru aceasta și Dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu este multă osebire între Presbiteri și între Episcopi. Că și ei au primit învățătoria și purtarea de grijă a Bisericii...” Că cu singură

nu va purta de grijă de Clericii săi, și de tot norodul celălalt, și nu-i va învăța pe ei Dogmele și faptele bunei cinstiri de Dumnezeu, să se afurisească până se va îndrepta. Iar de va stăruî în nepurtare de grijă și în lenevirea sa, să se caterisească desăvârșit, ca un nevrednic de Episcopie, și de Presbiterie⁸².

CANON 59

Dacă vreun Episcop sau Presbiter, vreunul din Clerici sărac fiind, nu îi va da cele trebuincioase, să se afurisească. Iară stăruind, să se caterisească, ca unul ce a ucis pe fratele său. [Apostolic: 4, 41]

TÂLCUIRE

Lucrurile și veniturile Bisericilor se numesc sărăcești, pentru că se cuvine a se împărți la săraci. Și dacă se cade a se împărți la alți săraci și lipsiți, de către proestoșii Bisericilor, cu cât mai vârtos se cade a se împărți acestea la Clericii cei supuși lor, săraci fiind și trebuință având? Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește că oricare Episcop sau Presbiter nu dă cele trebuincioase spre viață din veniturile Episcopiei sau ale Enoriei (că aveau și Enoriile Presbiterilor venituri, despre care vezi la sub însemnarea Canonului 4 al Soborului al 4-lea). Clericului acelei Episcopii care are trebuință, sau al Enoriei, să se afurisească, până ce va începe a da. Iar de va stăruî întru nemilostivirea sa, să se caterisească, desăvârșit. Pentru că, cât despre voința sa s-a făcut ucigaș fratelui său. Că cel ce nu are cele întăritoare vieții sale, negreșit moare. Iar cel ce are, și nu dă celui ce nu are și se primejduiește, negreșit ucigaș al aceluia este. Iar deși acela cu lucru nu a murit, Dumnezeiasca Pronie dând lui prin alți iubitori de săraci cele îndestule spre viață, însă cel ce are și nu i-a dat, ucigaș se judecă pentru nemilostivirea, și cruzimea sa. Citește

hirotonia îi covârșesc, și pentru singură aceasta se socotesc că întrec pe Presbiteri.” (Voroava 11 la cea 1 către Timotei la început.)

⁸² Pentru aceasta și deosebi Pavel în cea 1 către Timotei 3, 2 zice: Că Episcopul se cade a fi învățător. Și către Tit 1, 9 ca să se țină de cuvântul cel credincios al învățaturii, ca să poată a îndemna pe ceilalți la sănătoasa învățătură, și a muștra pe cei ce grăiesc împotriva ei. Atâta mare și neapărată este datoria Arhierilor, ce o au către norodul cel încredințat lor. Drept aceea deși altă nu îi îndeamnă spre a nu se lenevi, ci a fi treji, măcar îndeamnă- i numele de Episcop cel au, care însemnează pândar. Cei ce sunt la pândă, se cade a priveghia și a vidé, nu a se lenevi, și a dormita. Că pentru aceasta și înlăuntrul în Altar sfințitul Sinod (adică scaunul cel împreună cu ale conslujitorilor săi), sau așezat, ca Arhierul suindu- se și șezând într- însul mai sus decât ceilalți să vadă de sus, ca din pătulul pândirii pe norodul cel supus lui, și mai cu scumpătate să-l cerceteze pe el. Iar Presbiterii împreună stând și împreună șezând cu el de aici se îndeamnă ca și ei să cerceteze și să îndrepteze pe norod, ca unii ce sunt dați Arhierului împreună ostenitori, precum zice Zonara. Însăși această înțelegere o arată și scunulul Arhierului cel ce stă în Biserică (strana Arhierască) mai înalt decât celelalte și pândă preaînaltă pentru aceasta numindu- se, și sfințita înălțime a scaunului, după Diaconul Ignatie (în viața Patriarhului Nichifor). Iar dacă Episcopul și Presbiterii sunt neînvățați și nu au putere de a învăța, trebuie cu unire să cheme de la alte locuri învățători și sfințiți propovăduitori, dând lor cele spre îndestularea vieții și cinstea cea cuviincioasă, să așeze școli în Eparhiile lor, și prin acelea să- și împlinească datoria învățaturii, ci ei sunt datori norodului. Iar într- alt chip, stăpânirea Canoanelor se cade totdeauna a avea tărie. Și Nearaua pururea pomenitului împărat Alexie Comnino a rânduit fiecărui dascăl al marii Biserici porție de hrană și simbrie; și să aibă cinste de asta îndată după împărăteștii boieri și pe lângă Patriarhul, ca unii ce țin locul aceluia. Încă și Pavel a zis: «Cei ce se ostenesc în cuvânt și întru învățături de îndoită cinste să se învrednicească» [2 Timotei 5: 17]. Scriu și Apostolii și în așezămintele lor (Cartea a 7- a cap 10) acestea „pe cel ce grăiește ție cuvântul lui Dumnezeu îl vei slăvi, aducându- ți aminte de el ziua și noaptea. Și îl vei cinsti nu ca pe pricinuitorul nașterii, ci ca pe cel ce s- a făcut ție pricinuitor de a fi bine. Că unde este învățătură despre Dumnezeu, acolo Dumnezeu de față este”.

Apostolescul Canon 4 încă și cel 41 ce rânduiește, ca din lucrurile și veniturile Bisericilor, trebuie Episcopii să chivernisească trebuințele, atât pe ale sale, cât și pe cele ale fraților celor străini întâmplându-se; iar dacă trebuințele străinilor se cuvine ale chivernisi, cu cât mai mult pe al Clericilor supușilor săi?

CANON 60

Dacă cineva cărțile necinstitorilor de Dumnezeu cele minciunosuprascrise, ca pe niște sfinte în adunare (Biserică) le-ar citi, spre vătămarea norodului, și a Clerului, să se caterisească. [Sobor 6: 2, 63; Sobor 7: 9; Laodiceea: 51]

TÂLCUIRE

Din cărți, unele adică, de eretici, și de necinstitori de Dumnezeu fiind alcătuite în numele sfinților cu minciună s-au suprascris, spre amăgirea și rătăcirea celor mai proști; precum este Evanghelia ceea ce se numește a lui Toma, fiind scrie cu adevărat de Manihei, iar deasupra scrise cu numele Apostolului Toma: Apocalipsurile cele numite ale lui Avraam, Isaac, Iacov, și ale de Dumnezeu Născătoarei. Bârfele lui Hrisomal (păr de aur), pe care ereticul Pamfil le-a scris deasupra Teologhiceștii voroave. Și alte nenumărate ca acestea, de care face pomenire sfântul Meletie⁸³ Mărturisitorul, prin stihuri politicești, în cea de dânsul numită Alfavitalfavită. Iar altele dreptslăvitoare și sfinți, sau notevsit (adică s-au stricat) de eretici în urmă; Precum s-au notevsit de cei răi slăvitori, așezămintele Apostolilor cele prin Clement, pentru aceasta și s-au lepădat, precum zice aceasta Ecumenicul Sobor al 6-lea în Canonul, al 2-lea al său. Și cele apocrifa (ascunse) ale lui Ilie, și ale lui Ieremia, și ale lui Enoh, încă și ale altor Prooroci, și Patriarhi⁸⁴. Pentru aceasta și Canonul

⁸³ Care pe lângă cele zise sunt acestea: Apocalipsis a lui Adam, a lui Lameh. Rugăciunea lui Iosif celui frumos; Apocalipsis a lui Moisi, și Diata; Psalmii lui Eldad și a lui Solomon; Străine ziceri lui Isaia; Apocalipsis a lui Sofonie. Cartea a treia a lui Esdra; Apocalipsis a de Dumnezeu Născătoarei, și a lui Petru, și a lui Pavel; Epistolia lui Varnava; Încungiurările Apostolilor; Carete lui Matei și a lui Varnava. Învățătura lui Climent; Faptele lui Pavel; Învățătura lui Ignatie și a lui Policarp, Cărțile Ucenicilor lui Simon, a lui Dima și Cleov și Nicolai. Iar cărțile ereticilor Manihei sunt a șeptea Evanghlie; Dragostea ce în șapte cuvinte; Lucrarea rugăciunilor; Pragmatia Urișilor; Evanghelia lui Filipp; Cele copilărești ale lui Hristos; Și Faptele lui Andrei. Iar sfântul Nichifor în Canoanele 3, 4 ale sale (care sunt în Tomul al 2-lea al adunării Canoanelor foaia 918) zice: că nu sse cuvine să primim Apocalipsa lui Pavel, și altele ca acestea. Că spurcate și necurate sunt. Nici Apocalipsul lui Esdra, și a lui Zosima; și cele două Mucenii al sfântului Gheorghie; și ale sfinților Mucenici Chiric și Iulita). Însemnează însă că înțelepciunea lui Solomon se citește în Biserică în auzul norodului împreună cu cărțile cele canonisite ale scripturii, pentru că Carte canonicească se numește de Canonul 30 al Soborului din Cartagina. Încă și Atanasie în Epistolia sa cea prăznuitoare pe aceasta o numără împreună cu cărțile cele ce se citesc. Iar de o numesc oarecare apocrifa (ascunsă) rău zic, că se muștră de acestași epistolie a lui Atanasie. Însemnează pe lângă acestea, că scriitorul Cărții cei Sobornicești scrie, că sfântul Sobor a toată lumea cel 1 prin minune a cunoscut Cărțile cele întestăluite și canonicești, și pe cele ascunse și mincinoase ale ereticilor, că punându-le pe toate împreună sub sfânta Masă, și rugându-se Domnului, o minune! Pe cărțile cele canonicești le-au aflat deasupra sfintei Mese, iar pe cele ascunse sub dânsa.

⁸⁴ Am zis, că s-a notevisit cele apocrifa (ascunse) ale lui Ilie, și Ieremia, și Enoh, încă și ale altor Patriarhi, pentru că până în vremurile sfinților Apostoli, erau nenotevisite și curate. Pentru care Pavel, din cele ascunse ale lui Ilie, a luat zicerea ceea ce o scrie în Capul al doilea, aceea întâi către Corinteni, care zice: „Ci precum este scris, cele ce Ochiul nu le-a văzut, și urechia nu le-a auzit, și pe inimă de om nu s-au suit, care au gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pe el. Precum aceasta o mărturisește mai întâi, Grigorie oarecare ce a stătit Arhidiacon Patriarhului Tarasie, a înțeleptului Fotie; Și al 2-lea însuși înțeleptul Fotie,

acesta Apostolesc rânduiește. Că oricare le-ar întrebuința acestea în auzul de obște, și ar pune să se citească în Biserică ca niște sfinte, cărțile necistitorilor de Dumnezeu și rău slăvitorilor, cele minciunosuprascrise, pentru ca să vatăme sufletește pe norodul cel de obște, și pe Clerici, să se caterisească. Căci cărțile cele de acest fel se cuvine să se osândească, sau cel mai puțin, să se ascundă, dar nu să se citească în Biserică.

CANON 61

De se va face vreo prihănire asupra unui credincios, de curvie, sau de preacurvie, sau de altă oarecare faptă oprită, și se va vădi, să nu se înainteze în Cler. [Sobor 2: 6; Cartag: 59, 138]

TÂLCUIRE

Cel ce se va prinde în curvie, sau în preacurvie, sau într-altă necuviință ca aceasta, nu numai Cleric fiind și Ierosit (adică sfințit cu hirotonia), după 25 al Apostolilor, ci și mirean fiind, se oprește de a se face, nu numai Ierosit (adică Diacon sau Presbiter sau Arhiereu), ci nici Cleric prost, Citeț, adică, sau Cântăreț, sau ușeri, și nici ca cum din cei ce se numesc afară de Altar. Precum Canonul acesta rânduiește, zicând așa: De s-ar face vreo prihănire de către cineva împotriva vreunui creștin, cum că adică a curvit, sau a preacurvit, sau vreun alt păcat a făcut, oprit de sfințitele Canoane. Creștinul acela de se va dovedi cu adevărat, că a făcut păcatul acela, pentru care se prihănește, să nu se înainteze în Cler, adică să nu se Hirotonisească Cleric al Bisericii. „Se cuvine însă mai întâi a se cerceta fețele prihănitorilor, și a zicătorilor împotriva, de nu sunt robi, sau iertați din robie, să nu fie opriți de legile cele politicești despre a pâri”, după Canonul 138 din Cartagina: „Să nu fie prihăniți și de alții că toți aceștia nu sunt primiți a da pâra nici asupra unei oarecare fețe, de nu vor dovedi mai întâi că sunt nevinovați de prihănirile acelea, cu care au fost prihăniți, după Armenopolul Cartea 1 titlul 2 și după Canonul 6 al Soborului 2 a toată lumea. Deci de vor fi slobozi pârașii de cele mai de sus, și vor dovedi adevărată prihănirea cea împotriva Candidatului aceluia, unul ca acesta nu se face Cleric. Iar de nu vor putea în vreme de trei luni a o dovedi adevărată, ei să se afurisească (adică să se oprească) pentru totdeauna de împărtășirea pe Curatelor Taine de către Arhiereul cel ce are se hirotonisească pe Cleric, ca niște clevetitori și neadevărați pârași. Iar Clericul cel cu nedreptate clevetit și pâraț să se Hirotonisească, ca unul ce s-a arătat curat și nevinovat de prihană; precum poruncește întâiul așezământ al titlului 1 din Nearale (Fotie titlul 1 Cap 8). Pentru aceasta aceeași Neara hotărăște, că alegerile Episcopilor, și ale Clericilor, se a se face înaintea tot norodului Bisericii, pentru ca să aibă slobozenie cel ce va voi a zice. Asemenea și Soborul din Cartagina în Canonul 59 însăși aceasta zice, hotărând că, dacă se va naște vreo împotrivă zicere de

în întrebările cele ce se numesc Amfilohia, de la Grigorie luându- o aceasta. Că nicăieri în Cărțile sfintei Scripturi cele ce se găsesc, zicerea aceasta a lui Pavel așa anume nu se află. Iar din cele ascunse ale lui Ieremia a luat, zicerea aceea ce o pomenește în Capul 5 a celei către Efesenii, care zice. „Pentru aceasta zice: Deșteaptă- te cel ce dormi, și te scoală din morți, și va lumina ție Hristos.” Precum și aceasta o adeverează însuși Grigorie, și pe deslușitorul Fotie. Iar Apostolul Iuda în Soborniceasca sa Epistolie, aduce o întreagă parte din cele ascunse ale lui Enoh. Adică: „Și a proorocit de aceștia și Enoh cel al șaptelea de la Adam, zicând: Iată au venit Domnul întru întunericele sfinților săi Îngeri, ca să facă Judecată împotriva tuturor, și să mustre pe toți necredincioșii, de toate faptele păgânătății lor, cu care a făcut fără de lege, și de toate cuvintele lor cele aspre, care a grăit împotriva lui păcătoșii cei necredincioși; Și celelalte. Au fost ascunse însă și ale altor Patriarhi.

prihănire și de vinovăție despre oarecare, când se fac psifii și alegerile Arhierilor, să se cerceteze cei ce zic împotriva, și după ce se va arăta Ipopsiuul curat înaintea feței a tot norodului de prihănirile cele aduse asupra, atunci să se Hirotonisească Episcopul. Arătat însă este că aceasta ce o zice Soborul pentru Episcopi, se înțelege întocmai și pentru Clerici. Despre care vezi sub însemnarea Canon 2, 30 al Apostolilor, și 5, 13 Laodiceea.

CANON 62

Dacă vreun Cleric pentru frica omenească (adică de frică de Iereu, sau de Elin, sau de eretic), s- ar lepăda, de Numele lui Hristos adică, lepădat să fie. Iar dacă de numele de Cleric, caterisească- se. Pocăindu- se, ca un mirean primească- se. [Sobor 1: 10; Ang:1, 2, 9, 12; Petru 10, 14; Epist: 10 At; Vasilie: 45; Teo: 2]

TÂLCUIRE

Canonul acesta poruncește, că oricare Cleric pentru frica oamenștilor munci, a Iudeilor adică, sau a Elinilor, sau a Ereticilor, s- ar lepăda de Numele lui Hristos, unul ca acesta, după ce se va căi, nu numai să se caterisească de Clericie, încă să se lepede și din adunare, și să stea în rânduiala celor ce se pocăiesc. Iar dacă pentru frica omenească s- ar lepăda de numele Clerului său. Adică, cum că este cutare Cleric, sau Citeț adică, sau Cântăreț, sau altceva. Să se caterisească numai de Clericatul său. Că cu dreptate este a se lipsi, de ceea ce s- a lepădat, și nu a voit să zică că o are. Iar după ce unul ca acesta se va pocăi, să se primească la împărtășirea cea cu Credincioșii ca un norodnic, adică, să se roage împreună cu cei Credincioși⁸⁵.

CANON 63

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau oricine din catalogul Clericesc, va mânca carne întru sângele sufletului său, sau de fiară prins, sau mortăciune, să se caterisească. Că aceasta legea o a

⁸⁵ „Însemnează însă, că după Hrisostom (voroava trei la Anna Proorocița) nu este un chip de lepădare numai, ci multe și osebite. Pe care Pavel însemnându- le zice: «Pe Dumnezeu îl mărturisesc că îl știu, iar cu faptele îl tăgăduiesc» [Tit 1, 16] și iarăși, «dacă cineva de ai săi, și mai ales de casnici nu poartă grijă, de Credință s- a lepădat, și este mai rău decât un necredincios.» [1 Timotei 5, 8] și iarăși, «fugiți de lăcomia de averi, care este slujire de idoli. Pentru că aceasta și Canonul 45 al marelui Vasilie zice, că, oricare creștin cu faptele sale ocărăște pe Hristos, nimic se folosește din singur numele Creștinismului.” Vezi și Canonul 11 al Soborului 1 însă înfricoșată cu adevărat este Istoria, care se pomenește în viața marelui Paisie; Că acesta avea un ucenic, către care un evreu oarecând a zis acestea: Hristos, căruia voi vă închinați, ne este acela, care are să vie, ci altul. Către care cuvinte, a răspuns acela cu prostime numai aceasta, poate așa este adevărul. Și îndată, o minune! A pierdut Darul sfântului Botez. Drept aceea pentru înfricoșata Istoria aceasta, oprească- și creștinii limba lor și să nu zică glasurile acestea lepădătoare: de nu voi veni de hac cutăruia să nu mor creștin, și altele asemenea. Pentru că mă tem, ca nu dintru aceasta să- și piardă și ei Darul sfântului Botez. Și să nu poată a- l mai dobândi ca cel zic mai sus fără de mare pocăință și îndreptare. Că atât de delicat lucru este credința, încât poate a se lepăda de dânsa și cel ce ar călca o singură silabă, sau ar face o singură amenințare împotriva Credinței. Pentru aceasta și Teologul Grigorie zice: Nevoitorii bunei cinstiri de Dumnezeu cu osărdie alegea mai bine a pătimi, care pătimiri înduplecă și pe cel preaviteaz, și acestea poate pentru o silabă, sau pentru amenințare, decât rău a se mântui prin lepădare. Că Numele Dumnezeu în scurt este scris. Pe care îl vând, și pe altul nu este cu puțință a- l lua (La voroava capului 10 de la Matei). Iar Dumnezeiescul Hrisostom zice: Mai rău păcat decât lepădarea de Credință nu este (cuvântul pentru pocăință).

oprit. Iar de ar fi mirean, să se afurisească. [Sobor 6: 67; Gang: 2; Faptele Apostolilor 20: 18, 19]

TÂLCUIRE

Fiindcă Dumnezeu dând legea cea pentru mâncăruri lui Noe, i-a zis, ca niște buruieni și ierburi le-am dat vouă pe toate. Fără numai carne cu sângele sufletului nu veți mânca. Pentru aceasta în Canonul acesta Dumnezeuieștii Apostoli rânduiesc, că oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau măcar oricine ar fi din catalogul Iereilor și al Clericilor, ar mânca carne cu sânge, care este sufletul dobitoacului, adică sugrumat, după Hrisostom, sau ar mânca prins de fiară, adică dobitoc prins și omorât de lup, să zicem, sau de urs, sau de altceva de acest fel, sau și de pasăre. Sar ar mânca mortăciune, adică mort de sineși. Clericul cel ce va mânca zic cele de acest fel, să se caterisească. Fiindcă și Legea le-a oprit a nu se mânca; atât cea dată lui Noe, precum am zis, cât și cea dată lui Moise în capul 17 a celei Leviticești. Iar de va fi mirean cele ce le-ar mânca să se afurisească⁸⁶.

CANON 64

Dacă vreun Cleric s-ar afla postind în ziua Duminicii, sau Sâmbăta? Afară de una numai, să se caterisească. Iar de va fi mirean să se afurisească. [Sobor 6: 55, 56; Gangra: 18; Laod: 29; Petru 15; Teofil 1]

TÂLCUIRE

Alt lucru este Postul, altul dezlegarea postului, și altul stricarea postului. Și postul chiar este desăvârșita nemâncare, sau și a mânca cineva o dată în zi, într-un al nouălea ceas, cu mâncare uscată, adică numai de pâine și apă. Iar dezlegarea postului este, a mânca cineva mai-nainte de al nouălea ceas, ori smochine, ori stafide, sau altceva de acest fel. Sau și a mânca afară de pâine, și de apă, și alte oare care feluri de mâncăruri proaste: precum de pildă, legumi, vin, sau unt de lemn, sau raci, scoici, și alte de acest fel. Iar stricarea postului este când mănâncă cineva din toate de mâncare, și carne adică, și pește, și lapte, și brânză, și celelalte. Deci în Canonul acesta rânduiesc Dumnezeuieștii Apostoli, că oricare Cleric, s-ar

⁸⁶ Pentru aceasta cei ceucid cu pușca, și îndată nu le taie grumazul, pentru a se scurge tot sângele, tare păcătuiesc, ca unii ce mănâncă carne cu sângele sufletului, și calcă Canonul acesta Apostolesc. Că ce se oselesc, rogu-vă, dobitoacele cele prinse de fiară, sau păsările cele lovite de vulturi, pe care oprește Canonul, despre cele ce se omoară cu plumă? Mai nimic. Pentru că, precum totdeauna într-acele rămâne sângele, așa asemenea și într-acestea. Deci se cuvine îndată ce vânătorii omoară vânatul, să-l junghie pentru ca să se verse tot sângele său. Precum aceasta Dumnezeu o poruncește, zicând: «Și omul, om din fiii lui Israil au din nemernicii, care se află într-un voi, care va vâna vânat de fiară, au pasăre, care se mănâncă, va vărsa sângele ei, și-l va acoperi cu pământ.» [Levit 17: 13] De aici și Ioan Chitru l zice, că de va cădea în vreun vas vreo vietate din cele ce se zic necurate, de va fi neputredă, și de curând căzută, să nu se lepede lucrul cel de hrană ce va fi în vas, ci după ce se va sfinți să fie spre întrebuințare și hrană. Afară numai de se îngrețeluește a mânca stăpânul lucrului sau de și se vatămă sănătatea lui din aceea. Iar de ar fi putrezit vietatea, să se lepede ceea ce ar fi în vas, nu numai pentru că vatămă sănătatea hrana aceștia, ci și pentru ca să nu se pară că mănâncă sugrumat și mortăciune, și sângele dobitocului, cel ce o mănâncă aceea. Pentru aceasta și Nearaua aceasta 58 a lui Leon înțeleptului rânduiește, că cei ce vând, sau mănâncă orice fel de mâncare, care ar avea sânge, să se bată, și să se tundă, și să se osândească cu izgonire pentru totdeauna, și averile lor să se risipească. Iar câți stăpânitori, și judecători nu vor pedepsi pe unii ca aceștia, să se păgubească de zece litre de aur.

afla postind în ziua Duminicii sau a Sâmbetei, cu deplină nemâncare, sau și cu mâncare uscată într-un al nouălea ceas, afară de o singură Sâmbătă: adică de Sâmbăta cea mare, într-un care se afla Trupul Domnului în mormânt. Și într-un care și toți Dreptslăvitorii postim, după Glasul Domnului ce a zis: «Iar vor veni zile când se va lua de la dânșii Mirele, și atunci vor posti.» [Matei 9, 15] (Vezi și însemnearea Canonului 29 al Soborului 6) Un Cleric ca acesta, zic, să se caterisească. Iar de va fi mirean unul ca acesta să se afurisească. Căci sâmbăta nu o postim, chiar și în ființă, pentru că este zi de odihnă, într-un care s-a odihnit Dumnezeu despre lucrurile zidirii sale, după așezământurile sfinților Apostoli (Cartea 5 Cap 14) și după al doilea cuvânt, pentru că Marchioniții posteau sâmbăta, împotrivindu-se cinstei Ziditorului a toate, după sfântul Epifanie la eresul împotriva lui Marchion. Zice încă și Margunius în tâlcuirea Canonului 11 al Soborului din Anghira, că posteau în ziua Sâmbetei, și ereticii cei ce se numeau Coudiani, și Apolinariani, spre izbăvirea celor adormiți. Deci pe lângă pricina ce chiar și din lăuntru, pentru care nu postim Sâmbăta, care este precum am zis, odihna Ziditorului a toate, și pentru aceasta încă nu postim, ca să nu se socotească că ne unim cu ereticii cei pomeniți. Iar Duminica nu postim, pentru Învierea Domnului nostru și bucuria cea a toată lumea. Că sâmbăta aduce pomenirea zidirii și a facerii celei dintâi a lumii, ca una ce este sfârșitul și pecetea ei. Iar Duminica poartă chipul zidirii și a facerii celei de a doua ca un început al ei, iar mai vârtos ca un început și al celei dintâi zidiri.

Să se știe însă, că nu sunt călcători ai Canonului acestuia, cei ce pentru adevărată nevoie cu cinste de Dumnezeu, postesc zece zile de rând, sau și 15, postind prin urmare în cursul acestor zile sâmbetele și Duminicile, cuprinse într-însele, precum Zonara și Valsamon, într-un glas zic, atât în tâlcuirea Canonului 53 cât și într-un acestui Apostolesc. Însă și aceștia, într-un aceste zile, și mai ales Duminica, se cuvine a nu posti toată ziua, ci să dezlege postul, mai-nainte de al nouălea ceas, cu oarecare mâncare proastă, iar nu stricătoare de post. Latinii însă nu pot a se îndrepta că postesc sâmbăta pentru nevoie. Pentru că precum scrie Platin, Papa Inochentie a surpat postul Miercurei, și în locul acestuia a introdus postul sâmbetei. Deci cum postul sâmbetei poate pentru nevoie a se posti de către Latini, care răul cu rău vindecă, și cu nelegiuitul post al sâmbetei strică pe legiuitul post al Miercurei?

CANON 65

Dacă vreun Cleric, sau mirean va intra în Sinagoga Iudeilor, sau a Ereticilor, spre a se ruga, să se și caterisească, și să se afurisească. [Apost: 7, 45, 71; Sobor 6: 11; Ant: 1; Lao: 6, 32, 33, 37, 38]

TÂLCUIRE

Mare păcat socotește Canonul acestea a intra vreun creștin în Sinagoga Iudeilor, sau a Ereticilor, pentru ca să se roage. Că ce parte este credinciosului cu cel necredincios [2 Corinteni 6: 15] după Dumnezeuiescul Apostol? Căci, dacă însuși Iudeii intrând în Sinagogle lor și jertfe făcând, fără de lege fac, fiind opriți afară de Ierusalim a aduce jertfă, după lege? (Precum o mărturisește aceasta Dumnezeuiescul Iustin în Dialogul cel către Trifon. Sozomen în Bisericeasca Istorie Cartea 5 Cap 21 și Hrisostom în Cuvântul al 2-lea împotriva Iudeilor). Cu cât mai vârtos face fără de lege

creștinul acela ce se roagă împreună cu răstignitorii lui Hristos? Dar și Biserica și adunarea ereticilor, ca una ce împotrivă de Dreptslăvitorii cugetă, nu se cuvine a se cinsti, ci mai vârtos a se lepăda. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, că, oricare Cleric, sau mirean ar intra în Sinagoga Iudeilor, sau a ereticilor pentru rugă, Clericul, ca unul ce foarte a păcătuit, să se caterisească împreună și să se afurisească, iar mireanul, numai să se afurisească, fiindcă, ca un mirean mai puțin a păcătuit de cât Clericul, făcând- o aceasta, că a se caterisi fiind mirean nu se poate. Sau mai drept, precum alții tâlcuiesc, Clericul cel ce ar intra în Sinagoga să se roage, să se caterisească, iar mireanul să se afurisească.

CANON 66

Dacă vreun Cleric în vreo gâlceavă lovind, și dintr-o lovitură omorând, să se caterisească pentru sumeția lui. Iar de va fi mirean să se afurisească. [Sobor 6: 91; Ang: 21, 22, 23; Atana: Epistolie; Vasilie 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 54, 56, 57; Grigorie Nissis: 5]

TÂLCUIRE

În Canonul lor 27 Dumnezeuieștii Apostoli caterisesc pe Clericii cei ce bat sau pe Credincioșii ce au păcătuit, sau pe necredincioșii ce au nedreptățit, precum am zis în tâlcuirea aceluia. Iar în Canonul acesta rânduiesc că, dacă vreun Cleric în vreme de gâlceavă, ar lovi pe cineva cu o singură grea lovire, și din singură aceea l-ar omori, unul ca acesta să se caterisească⁸⁷; Măcar că nu a lovit cu o singură grea lovire; măcar că nu a voit să-l omoare, ci pentru că s-a biruit de mânie, și s-a arătat sumeț și obraznic, ridicând mâna și lovind, care lucru este oprit Clericilor. (Las a zice pentru păcatul cel mare și de moarte al uciderii ce a făcut.) Iar de va fi mirean cel ce a făcut ucidere ca aceasta, să se despartă de cuminecarea tainelor, și de la adunarea și Biserica Credincioșilor.

CANON 67

Dacă cineva pe vreo fecioară nelogodită silind- o ar avea- o, să se afurisească; și să nu fie lui slobod a lua pe alta, ci pe aceea să o ție, pe care o a ales, măcar săracă de ar fi. [Vasilie: 22, 23, 25, 26, 6]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că oricare cu sila ar strica pe vreo fecioară, care nu este logodită cu altul, și o are pe ea în casa sa, să se afurisească pentru aceasta silnică stricare. Și să nu aibă voie a-și lua altă muiere, ci pe aceea însăși, pe care singur el o a ales, și măcar de ar fi și de neam prost și săracă.

CANON 68

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter, sau Diacon ar primi a doua hirotonie de la oarecine, să se caterisească și el și cel ce l-a hirotonisit. Fără numai de ar dovedi, că de laeretici are hirotonia. Că cei ce de al unii ca aceștia sunt botezați, sau hirotonisiți, nici

⁸⁷ Însemnează că deși acesta se caterisește numai, și nu se desparte de ruga celor credincioși și de Biserică, nu se iartă însă și a se împărtăși cu Dumnezeuieștile Taine, împreună cu cei credincioși, până la vremea, ceea ce ar găsi de cuviință Arhiereul, sau Duhovnicescul lui părinte, precum am zis în tâlcuirea Apostolescului Canon 25.

credincioși, nici Clerici este cu putință a fi. [Apost: 46, 47; Sobor 1: 8; Sobor 2: 7; Sobor 6: 95; Cartagina: 57, 77, 101]

TÂLCUIRE

A se hirotonisi cineva de două ori în deosebite chipuri poate a se socoti. Sau pentru că cel hirotonisit a defăimat pe cel ce mai întâi l-a hirotonisit, sau pentru că socotește că va lua mai mult dar de la cel ce l-ar hirotonisi de al doilea, având mai multă credință către acela. Sau pentru alta oarecare pricină de aceste fel. Pentru aceasta Canonul acesta rânduiește, că oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, ar primi a doua hirotonie⁸⁸ de la oarecine, să se caterisească și el, și cel ce l-a hirotonisit. Afară numai de se va dovedi că are Hirotonia de la eretici. Pentru că cei de eretici botezați, sau Hirotonișiți, nici măcar creștini pot a fi cu acest ereticesc botez, sau mai bine a zice spurcare, nici Ierei și Clerici, cu această ereticească hirotonie. Pentru aceasta fără primejdie unii ca aceștia și se botează de Ierei Dreptslăvitori, și se hirotoniesc de Dreptslăvitorii Arhieriei; drept aceea prin urmare și marele Vasilie scriind către Nicopoliteni, zice: Eu nu voi număra împreună cândva cu adevărații Preoți ai lui Hristos, pe acela ce s-a hirotonisit și a luat purtarea de grijă a norodului din spurcatele mâinile ereticilor, spre spurcarea Dreptslăvitoarei Biserici.

CANON 69

⁸⁸ Pentru ce pricină din cele 7 Taine, numai două nu se repetuiesc <repetă>, Botezul și hirotonia Ieriei? Scolasticii zic pentru că acestea lasă și întipăresc haractir neșters. Care haractir după dâșii (în partea 4 a Teologiei, precum stă la Nicolae vulgarul în catihisis) este o ființă practică ce se află în suflet și putere mai presus de fire. Această socotință a scolasticilor o au urmat mai toți Teologii cei noi ai noștri, și mai ales Coresie. Iar mie mi se pare că pentru aceasta numai aceste nu se repetă într-una și aceeași viață a celor ce le primesc acestea, pentru că se fac în chipul Morții Domnului, care odată făcându-se, nu se mai repetă. Că cei ce se botează întru Moartea Domnului se botează, după Pavel și după Canonul 47 Apostolesc. Iar Ierii căzând din Ierie, pentru aceasta nu se Hirotoniesc al doilea, fiindcă închipuiesc pe Iereul cel întâi și mare, care a intrat deodată întru cele sfinte, veșnică izbăvire aflând, după Pavel; și rămâne întru veșnicie necăzută avându-și Preoția. Aceasta după socoteala mea este pricina de nu se Hirotonisește a doua oară Preotul, că necăzută este Preoția întru Hristos. Drept aceea și închipuirea lui, se cade a sta totdeauna întru curățenia ceea ce se cere la Preoție, pentru a se păzi bine asemănarea, întru arhetipon (întâiul chip) și întru Iereul ce-i poartă chipul lui, și alta încă, pentru că Iereul chiar stă întru a Ierosi adică, întru a jertfi Jertfa cea de Taină, care este Jertfa cea fără de sânge, prin care se vestește Moartea Domnului cea una, după Pavel. Că de ar fi cuvânt îndestulat pentru că nu se repetă Tainele acestea haractirul cel aflat de scolastici; pentru ce Mirul se poftorește, cu toate că Pecete se numește, și pecetluirea și haractir închipuiește în suflet? Că zice Evanghelistul Ioan «Și voi darul ce ați luat de la el întru voi rămâne» [1 Ioan 2: 27]. Și Pavel, cel ce v-a pecetluit pe voi, zice, și-a dat arvuna Duhului în inimile voastre [2 Corinteni 1: 22]. Dar și David, us al Domnului pe Saul îl numește, nu numai după ce l-a defăimat Dumnezeu, ci și după moarte [2 Împărăția 1: 14]. Drept aceea pentru cuvântul acesta, adică pentru singuratica Moartea Domnului, și un singur Diacon, și un singur Presbiter, și un Arhieru numai se cade a se hirotonisi întru o Liturghie, și nu doi sau mulți, după Simeon al Tesalonicului (răspunsul 39). Și după Iov în sintagmation a lui Hrisant, iar câți nu se vor hirotonisi singuraticesce aceștia ce sunt, nu știe zice aceștiași Simeon, ca unii ce nu-s hirotoniți după predania Bisericii. Măcar că citeți și Ipodiaconi se hirotoniesc mulți la una și aceeași Liturghie, ca niște mădulare mai nedeplinite decât Preoția, și ca unii ce se hirotetisesc afară de Altar, după aceștiași Iov. Pentru cuvântul acesta, adică pentru a nu se poftori Moartea cea unatică a lui Hristos, au rânduit și Soborul cel în cetatea Antisiodor localnic în vremea lui Iraclie împăratul la anul 613 adunat. A nu se face două Liturghii într-o zi pe una și aceeași masă. Care și aceasta o calcă Papistașii.

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau Ipodiacon, sau Citeț, sau Cântăreț, sfântul marele Post nu-l postește, sau Miercurea, sau Vinerea, să se caterisească. Fără numai de s-ar opri pentru boală trupească. Iar de a fi mirean, să se afurisească. [Sobor 6: 29, 89; Loadiceea: 49, 51, 52; Petru: 15; Dioni: 1; Timot: 8, 10]

TÂLCUIRE

Tuturor împreună, și celor Bisericești, și celor lumești, le poruncește Canonul acesta să postească întocmai și asemenea, atât Postul cel mare, cât și toate Miercurile, și Vinerile, zicând acestea anume. Oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau Citeț, sau Cântăreț, nu postește sfântul marele Post, sau fiecare Miercuri, și Vineri, să se caterisească. Afară numai de nu poate a posti pentru vreo boală trupească. Iar de este mirean cel ce nu le postește acestea, să se afurisească. Că sfântul marele Post îl postim, după Dumnezeiescul Hrisostom (în Cuvântul le cei ce posteau primele Paști) ce zice nu pentru Paști, nu pentru Cruce, ci pentru păcatele noastre... Fiindcă Paștile nu sunt pricină de post și de plâns, ci de veselie și de bucurie. Drept aceea nu se cuvine să zicem că plângem pentru Cruce. Că nu plângem pentru aceea, să nu fie! Ci pentru păcatele noastre. Postim însă marele Post, după urmarea Domnului, care a postit în munte 40 de zile. Iar cele două zile ale săptămânii le postim, Miercurea adică, căci întru această zi, s-a făcut sfatul pentru vânzarea Domnului nostru. Iar Vinerea, căci întru această zi a pățimit cu Trupul moartea cea pentru mântuirea noastră, precum Iromartirul Petru zice în al 15-lea Canon al său. Și Dumnezeiescul Ieronim⁸⁹. „Fiind însă Canonul 50 al celui din Laodiceea poruncește ca bucate uscate să mâncăm în tot sfântul marele Post precum și Dumnezeiescul Epifanie la eresul 75 zice în postul cel de patruzeci de zile, (fie) mâncare uscată și curăție. Iar Apostolescul acesta Canon, în cuvântul postului împreună a numărat Miercurea și Vinerea cu postul ce de patruzeci de zile. Deci și postul fiecărei Miercuri și Vineri cu mâncare uscată se cade a se face asemenea cu postul cel de patruzeci de zile.” Iar mâncarea uscată este, a mânca cineva odată în zi după al nouălea ceas fără untdelemn și vin, precum am mai zis în tâlcuirea celui 64 Apostolesc. Pentru aceasta și Valsamon oprește nici raci, nici cele de

⁸⁹ Se oselesc Miercurile și Vinerile Luminatei săptămâni, și a săptămânii celei după cincizecime, întru care stricăm cele ale săptămânii celei Luminate pentru bucuria Învierii Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, iar cele ale săptămânii celei după cincizecime, pentru bucuria Pogorării Sfântului Duh, ca și după aceasta să se arate că Sfântul Duh este de o ființă cu Fiul, și cu nimic este mai jos decât acela, precum zice Chitru în Canonul 25 al său. Iar stricarea postului Miercurilor sau a Vinerilor ce o facem, când se întâmplă Praznicele Nașterii lui Hristos și ale Dumnezeieștilor Arătări, se vede că o vindecă postul cel ce a apucat mai-nainte al ajunului, care este rânduit în Tipic a se face totdeauna la praznicele acestea, pentru această pricină socotesc, iar stricarea postului ce se face Miercurile și Vinerile în cele douăsprezece zile după Nașterea Domnului, și înainte de lăsatul de carne, și în săptămâna mâncării de brânză, nici de o parte poate a se vindeca. Iar pricina ce o aduc oarecare la aceasta că adică Armenii postesc în acele 12 zile pentru câinele arțivurie, iar în săptămâna cea înainte de lăsatul de carne, Ninivitenii, iar în săptămâna brânzei Tetradiții. Pricina aceasta, zic, este cu totul neputincioasă și rece. Fiindcă noi Dreptslăvitorii nu ne osebim de cei răi slăvitori și deeretici cu mâncările, ci cu dogmele Credinței. Pentru aceasta și Pavel zicea, Legea poruncilor, cu dogmele stricându-o. Pentru aceasta, atât Valsamon, cât și Ioan al Chitruului care zic că să dezlegăm Miercurile și Vinerile acestea, pentru că postesc întru ele ereticii cei mai sus arătați, nu zic ne hotărât ca toți Dreptslăvitorii să dezlege, ci numai aceea ce împreună locuiesc și împreună petrec cu pomeniții eretici. Că Valsamon în al 52-lea răspuns ce face către Marcu al Alexandriei zice acestea: „Însă și aceasta se va face când cineva petrece împreună cu Tetradiții sau cu Armenii. Iar Ioan în răspunsul 27 ce face către Cabasila al Dirahiei, asemenea zice; și mai ales de neam întâmpla a petrece împreună (cu niște eretici ca aceștia adică); nu însă cu pricinuirea aceasta să facem bucurie pântecelui.

acest fel a se mânca Miercurea și Vinerea și în Postul cel mare. Împreună mărturisește cu adevărul acesta și Dumnezeiescul Epifanie zicând: „Postul Miercurea și Vinerea, până în ceasul al nouălea fie. Ci și Filostorgul (Cartea 10 a Bisericeștii Istoriei) zice postul Miercurei și al Vinerei nu se îngrădește numai în nemâncare de carne, ci se canonisește acesta într-o nu gusta cineva hrană până seara. Pentru aceasta și fericitul Benedict în Canonul său 41 rânduește Monahilor celor supuși lui să postească Miercurea și Vinerea până în ceasul al nouălea.” Zice încă și purtătorul de Dumnezeu Ignatie în Epistolia sa cea către Filipeni „Postul cel mare să nu-l defăimați, că cuprinde urmarea petrecerii Domnului.” După săptămâna Patimii, ne treceți cu vederea Miercurea și Vinerea postind, săracilor dând ce aveți de prisos. Nu să amăgească dar unii zicând, că Postul Miercurei și al Vinerei nu este legiuire Apostolească. Că iată Apostolii în Canoanele lor îl numără pe acesta cu postul marelui Post. Iar în așezămintele lor cu postul Săptămânii celei mari. Căci scris într-însele „Se cade a posti săptămâna cea mare, și Miercurea și Vinerea⁹⁰. Dar ce am zis că-l leguiesc pe ele Apostolii? Însuși Mântuitorul Hristos pe postul acestor două zile l-a fost legiuit. Și cum că aceasta este adevărată, ascultă pe însuși sfinții Apostoli, ce zic în așezămintele lor (Cartea 5 cap 14) ne-au poruncit nouă însuși să postim Miercurea și Vinerea. Vezi, că însuși Domnul este puitor de Lege al postului acestor două zile? Însă de vreme ce precum s-a dovedit, asemenea este Potul cel mare cu postul Miercurei și Vinerei, prin urmare asemenea este și dezlegare acestor două posturi la cei bolnavi. „Drept aceea, precum Timotei în Canonul 8 și 10 al lui, iartă pe muierile cea lehusă, ca în Postul cel mare să bea vin, și să mănânce îndestulă hrană, încât să se poată ține, iară pe cel tare uscat de vreo covârșitoare boală îl iartă a mânca unt de lemn în Postul cel mare. Întru asemenea chip se cade a se ierta să mănânce numai unt de lemn, și să bea vin Miercurea și Vinerea cel ce s-a uscat de o mare boală. Asemenea zice și Dumnezeiescul Ieronim, că întru aceste două zile nu trebuie a se dezlega postul fără de mare nevoie. Aceastași zice și sfințitul Augustin⁹¹.

⁹⁰ Iar de este întocmai Postul Miercurei și al Vinerei cu sfântul Postul cel mare, arătat este că precum întru acela nunți nu se fac, după Canonul 52 al Soborului din Laodicea, așa nu se cade a se face nici Miercurea nici Vinerea. Și de este aceasta, arătat că nici cei după lege căsătoriți nu se cade trupește a se împreuna nici într-o Miercuri și Vineri pentru cucernicirea și cinstirea Postului, precum nici în sfântul marele Post. Că necuviincios lucru este, despre o parte a nu strica Posturile acestea cu mănări, iar despre alta a le strica, cu trupeasca împreunare. Pentru aceasta și Proorocul Ioil însemnând, că în vremea Postului să cade a se înfrâna despre împreunare cei căsătoriți, zice: „Sfințiți Postul, propovăduiți vindecarea... Ieșă mirele din așternutul său, și mireasa din camera sa” (Cap 2). Iar Dumnezeiescul Pavel arătat zice, că cei căsătoriți după lege, într-o unire se cade a se depărta de trupeasca împreunare, pentru a se zăbovi în Post, și în rugăciuni. [1 Corinteni 7: 5] adică să se depărteze și când este precum am zis Post, și când se roagă și se găsesc a se cumineca cu Dumnezeieștile Taine. Și Sâmbăta și Duminica, după Canonul 13 al lui Timotei, și în toate Sărbătorile. După Dumnezeiescul Hrisostom (Cuvântul pentru feciorie) unde aduce spre mărturie zicerea de mai sus a lui Ioil, și zice. Că dacă cei de curând însoțiți, care încă pofta le este înfocată, și tinerețea zburdatică, nu se cade a se împreuna în vreme de Post și de rugă, cu mult mai vârtos ceilalți bărbați și femei mai de mult însoțiți, care nu au atâta silă trupească, se cuvine a nu se împreuna. Acestași sfânt Părinte povestește și cum posteau creștinii cei vechi sfântul marele Post, zicând: Sunt unii întrecându-și sineși, unii adică două zile întregi petrec fără mâncare; iar alții nu numai de vin, și de unt de lemn, ci întrebuințarea tuturor bucatelor o leapădă de la masa lor, mâncând numai pâine și bănd apă, petrec tot Postul.

⁹¹ De aici se cunoaște cât sunt vrednici de osândă aceea, ce au umplut Ceasloavele cele din nou tipărite de dezlegări la vin și la unt de lemn, puse nu numai la sfinții cei mari ci și la cei mici, și în scurt a zice la cei fără doxologii, sau (slavocântare) care acestea nu le au vechile scrise cu mâna, și tipărite Ceasloave care se află. Pentru aceasta cei ce s-au înștiințat de

Însă, fiindcă iubitorii de trup vrând a strica Postul cel mare, și Miercurea și Vinerea, ori punând pricină că sunt bolnavi fără a fi, sau și fiind bolnavi, zic, că nu este îndestul numai untul de lemn și vinul spre a întări slăbiciunea lor, pentru pricinuirile acestea, este trebuință a se întreba vreun Doftor iscusit, și temător de Dumnezeu, ce mâncare poate fi îndestulă spre întărirea slăbiciunii, și așa după rânduirea Doftorului, să sloboază Arhiereul, sau Duhovnicul, pe bolnav să dezlege postul, și să nu se încredințeze în singure pricinuirile bolnavilor, și mai ales când bolnavii cei de acest fel s-ar întâmpla a fi din cei ce se zic de bun neam.

CANON 70

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau oricine din catalogul Clericilor, va posti împreună cu Iudeii, sau va prăznui cu dânșii, sau ar primi de la dânșii ospățurile praznicului, precum azime, sau ceva de acest fel, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se afurisească. [Apsotolic: 7, 65, 71; Sobor 6: 11; Ant: 1; Lao: 29, 37, 38; Car: 60, 81, 117]

TÂLCUIRE

Dacă cel ce numai se roagă împreună cu cei afurisiți, se afurisește, sau cu cei caterisiți numai, împreună se caterisește. Cu mult mai vârtos cel ce postește și serbează împreună cu Iudeii ucigașii lui Hristos, Cleric fiind se caterisește, iar mirean se afurisește? Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, că oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau oricare fiind din catalogul Clericilor, postește cu Iudeii, sau serbează cu dânșii Paștile, sau alte sărbători, sau primește de la dânșii daruri de ospăț ale sărbătorii lor, precum sunt azimile⁹² (pe care ei la zilele pascăi lor le

aceasta îndreptează-se; și urmeze mai bine celor vechi, decât celor noi. Iar pentru ca să deplinim cuvântul cel pentru Posturi, adăugăm aici și aceasta, că, cele trei Posturi, al Nașterii Mântuitorului, al sfinților Apostoli, și al lui August, le întăresc încă, și Simeon al Tesalonicului (în răspunsul 54) și așezămintele cele din început, și obșteștile Tipice ale Ierosolimiților și ale Studiților, și în scurt toate osebitele Tipice ale împărăteștilor Mănăstiri din sfântul munte. Ci și însuși aceasta că Postul cel dinaintea Sfintelor Paști se numește mare, arată, că sunt și alte Posturi, acesta însă covârșește, precum aceasta descoperit o încheie Simeon al Tesalonicului (în răspunsul 56). Deci în Posturile Nașterii Domnului, și al sfinților Apostoli, Marțea și Joia, se face dezlegare la unt de lemn și la vin, nu și la pește, după Tipice; iar Lunea, Miercurea, și Vinerea postim de unt de lemn și de vin, și întru acestea de se va întâmpla Alliluia, adică sfânt neslavocuvântat se face la al 9-lea ceas o mâncare și uscată mâncarea; iar de se va întâmpla sfânt slavocuvântat se face de două ori mâncare.

⁹² Însemnează, din Canonul acesta că întocmai se cade a se certa și cei ce mănâncă spurcatele corbanuri ale Agarenilor; și mai ales cele ale baeramurilor lor celor urâte de Dumnezeu. Și câte altele obișnuiesc a face la sataniceștile și de Dumnezeu urâtele sunete (adică tăiere împrejur) ale copiilor lor. De aici se vede că sunt vrednici de osândă Latinii, care au chenotomisit Taina Dumnezeieștii Euharistii, și au introdus Iudaiceștile azime. Căci azimile sunt chenotomie (adică nouă scornire) este arătat că de la Hristos, până la 1053 cu pâine dospită Liturgisea Biserica Apusenilor. Că întru acest an Leon al nouălea s-a făcut întâi aflător al azimilor. Că preamincinoase s-au dovedit propunerea cea de la Latini, că Domnul ar fi săvârșit Cina cea de Taină cu pâine nedospită 1 <întâi> după ce s-a aflat Pâinea dospită, de Domnul dată. Că povestește Nicolae Idruntul în cea asupra azimelor, căci când au luat Franghii Constantinopolul, au găsit în împărătescul schevofilăchiul, cinstitele Lemne cununa de spini, sandalii Mântuitorului, și un cui. Au găsit însă și în oarecare vas de aur împodobit cu pietre scumpe și cu mărgăritare, Pâine: din care a dat Domnul Apostolilor. Pentru aceea și suprascrie acest fel ave: „Aici se află Dumnezeiasca Pâinie, pe care Hristos o a împărțit Ucenicilor săi în vremea Cinei, zicând: Luați, mâncați, acesta este Trupul meu.” Și fiindcă era dospită, sau sfătuit Apusenii cei ce o au aflat să o ascundă, Episcopul Alvestaniei, și Ipopsifiul Vitleemului care o aflaseră. Dar n-au putut cu bunăvoința lui

mănâncă, și la toată sărbătoarea lor, și la toată jertfa azimele proaduce), sau altceva ca acestea, primind să se caterisească. Iar de va fi mirean să se afurisească. Căci măcar deși cei ce primesc unele ca acestea, și împreună postesc și împreună prăznuiesc, nu sunt de o cugetare cu Iudeii (că de ar fi fost unii ca aceștia, s-ar convenit nu a se caterisi, sau a se afurisi, ci și anatemei a se da după Canonul 29 al Soborului din Loadiceea). Dar însă dau prilej de sminteală, și prepus că cinstesc slujbele Iudeilor, care lucru este străin de Dreptslăvitori. Las a zice, că și se spurcă unii ca aceștia cu împreună petrecerea ucigașilor de Hristos. Către care zice Dumnezeu, Postul și nelucrarea și sărbătorile voastre le urăște sufletul meu.

CANON 71

Dacă vreun creștin ar aduce unde de lemn la Altarul păgânilor, sau în Sinagoga Iudeilor, în sărbătorile lor, sau lumânări ar aprinde, să se afurisească. [Apost: 7, 65, 70; Sobor 6: 11; Ant: 1; Laod: 29, 37, 38; Cart: 59, 82, 123]

TÂLCUIRE

Că din aceasta ce face se arată, că cugetează de adevărate mincinoasele slujbele aceloră, și tainele lor cele spurcate.

CANON 72

Dacă vreun Cleric, sau mirean ar lua din sfânta Biserică ceară sau untdelemn, să se afurisească; și pe lângă cele ce a luat încincit să adaugă. [Apost: 73; Sobor 1 și 2: 10; Nis: 8]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește că, oricare Cleric, sau mirean ar lua din Biserică, ceară sau untdelemn, și le-ar întrebuința în treburi nesfințite și obștești, să se afurisească. Și după ce le va întoarce la aceeași Biserică întregi, precum le-a luat, să-i dea lângă acestea, și o a cincia parte din prețul aceloră, iar Aristin a tâlcuit încincit. Încât după dânsul Canonul zice, ca să întorcă cele ce au jefuit cele sfințite ceară sau untul de lemn ce le-a luat, și încă de cinci ori pe atâta. Încă și Iosif Egipteanul cel ce a tâlmăcit canoanele Arăbește încincit a tâlmăcit. Totuși tâlcuirea cea mai dinainte mai bună este că se potrivește cu cincimea și zeciuala rodurilor, ce dă Evreii Preoților, care se află în multe părți ale sfintei Scripturi, și nu înseamnă încincit, sau înzecit, ci la cinci, sau la zece una.

CANON 73

Vas de aur, sau de argint, sfințindu-se, sau prostire, nimenea să nu le mai sfeterisească (reșluiască) spre a sa întrebuințare. Că lucru fără de lege este. Iar de se va vădi cineva, să se certe cu afurisanie. [Apost: 75; Sobor 1 și 2: 10; Nis: 8]

Dumnezeu. (Și mărturisește această Istorie de adevărată și Gheorghe al Cherkhrei aflându-se la anul 1146) și al s-a dovedit, după cel întâi Ioan al Ierusalimului, și apoi de la dânsul luând prilej Evstratie Arghent, a scris asupra azimelor, și cu cuvinte din scriptură și neîmpotrivite a dovedit că Domnul nu a mâncat Paștile cele ale legii în vremea când s-a dat la Patimă, și prin urmare, nici a săvârșit Cina cea de Taină cu azime. Citește și pe Dositei cartea 8, cap 12.

TÂLCUIRE

Și acest Canon asemenea cu cel mai de sus oprește obșteasca întrebuintare a celor sfințite, rânduind ca nimenea să nu ia, nici să întrebuinteze spre a sa slujbă vase de aur sau de argint, sau poale și veșminte, care sunt sfințite și lui Dumnezeu afierosite⁹³. Pentru că luarea aceasta, și întrebuintarea este urâtă lui Dumnezeu și afară de lege. Iar de s- ar vădi cineva că o face aceasta, să se afurisească. Iar care pedeapsă iau de la Dumnezeu cei ce spurcă lucrurile cele afierosite lui, și le întrebuintează spre obșteasca întrebuintare, mai mult decât toți au arătat Baltasar Împăratul. Care fiindcă a spurcat vasele cele de aur și de argint, pe care le- au jefuit Nabucodonosor tatăl lui din Biserica lui Dumnezeu cea din Ierusalim, făcând să bea cu ele vin atât el, cât și cei mari și țiitoarele, dalcaucii lui. Întru aceeași noapte când a făcut aceasta, s- au omorât, și împărăția lui s- a împărțit la Mezi și la Perși. Iar Papa Ștefan, după Platin, zice, că sfințitele îmbrăcăminți, nici Preotul poate a le întrebuinta în trebuință din afară. Citește și tâlcuirea celui mai de sus Canon 72.

CANON 74

Episcopul de s- ar prihăni pentru oarece, de către oameni vrednici de credință, nevoie este a se chema el de către Episcopi, măcar de ar întâmpina, și ar mărturisi, sau se va vădi, hotărăscă- se certarea. Iar dacă chemat fiind nu va asculta, să se cheme și a doua oară, trimițându- se la el doi Episcopi. Iar dacă și așa nu va asculta, să se cheme și a treia oară, iarăși doi Episcopi trimițându- se către dânsul, și dacă și așa defăimând nu va întâmpina, Sinodul hotărăscă asupra lui cele socotite, ca să nu socotească fugind de judecată că câștigă. [Sobor 2: 6; Sobor 4: 9, 17, 21; Anti: 14, 15; Sar: 4; Cart: 8, 12, 16, 27, 96, 105, 131, 137, 138, 139; Teo: 9]

TÂLCUIRE

Pâra cea asupra Episcopului, pe care o arată Canonul acesta nu este pricină bănească, adică pentru însuși lucrul al cuiva și prihană a sa cum că s- a nedreptățit adică de Episcopul, ori s- a păgubit, precum nu bine a tâlcuit Valsamon. Ci pentru pricină Bisericească, care poate a clăti treapta lui. Și de unde este arătat? De la oamenii cei vrednici de credință, pe care ca pârâși îi introduce Canonul. Căci, cei ce părăsc asupra Episcopului

⁹³ Înseamnă însă că după răspunsul al 7- lea al lui Ioan chitrul, care se află în manuscrise, uneltele cele ce au slujit la înnoirea sfințitelor Vase celor stricate, nici ne lucrătoare se cade a rămâne, nici în mare pentru aceasta a se arunca, fiindcă n- au luat îndată și sfințenia pentru că s- au atins de cele sfințite. Dar nici locul, unde le topesc meșterii se cade a se săpa, sau a se acoperi cu altă materie ca și când să nu se calce. Pentru că precum mâinile noastre care prind, când cele sfinte, când spurcăciunile trupului nostru, nu le avem ca sfinte nici ca spurcate. Așa se cade să socotim și uneltele acestea. Fără numai ce s- ar afierosi în știința tuturor Dumnezeuiștilor Biserici atunci ca sfințite se socotesc. Iar de vom zice, că acestea au luat sfințenie, însă lucrătoreea putere a focului șterge sfințenia aceasta. Pentru aceasta și împărăteștile legi poruncesc că Vasele cele din argint și de aur ale Bisericii, mai întâi să se topească, și apoi să se dea spre răscumpărarea robilor. Nici sfințitele Veșminte de se vor spăla nu se spurcă. Că după primul Canon al lui Nichifor, dacă Antimisul ce după neștiință s- ar spăla, nu- și leapădă sfințenia, nici se spurcă, cu cât mai vărtos celelalte Veșminte spălându- se nu se spurcă; se vede însă din aceasta ce zice Nichifor, după neștiință: Cum că nu se cuvine oricum a se spăla Antimisele, și Acoperămintelor sfintelor Potire. Iar de se vor strica desăvârșit, atât acestea, cât și toate celelalte Ieraticesti Veșminte, și poale, sfătuiesc unii, că se cuvine a se arde în foc (care și mai bine este) sau să se arunce în adâncul mării, sau să se îngroape în loc necălcăt.

pentru pricină de bani, și prihăniri ale sale, nu se cercetează ori Dreptslăvitori sunt, ori răuslăvitori, ori prihăniți, ori neprihăniți, adică vrednici de credință; ci orice fel ar fi unii ca aceștia, se primesc la pâra. După Canonul al 6-lea al Soborului 2 și după al 8-lea și 27 al celui din Cartagina. Iar cei ce-l pârașc pe el pentru Bisericești pricini, se cuvine a fi și Dreptslăvitori, și neprihăniți, adică vrednici de credință, că într-un alt fel nu se primesc la pâra după acesteși Canoane. Pentru aceasta și Zonara se vede conglăsuind cu hotărârea cea de aceste fel a Canoanelor. Deci zice Canonul, dacă vreun Episcop s-ar pâri de oameni vrednici de credință, și neprihăniți pentru vreo Bisericească vină, este nevoie a se chema de Episcopi la judecată. Și de va veni, și va mărturisi însuși de sineși, că este adevărată pâra cea de acest fel, sau, tăgăduind el, de se va dovedi prin muștrări ne împotriva zice, de către pârași; atunci să se hotărească de Episcopi datornica certare cea asupra lui. Iar de se va chema și nu va asculta să vie la judecată, să se trimită către el doi Episcopi, și să-l cheme și de-al doilea; iar de nu va asculta iarăși, să se trimită iarăși doi Episcopi la el, și să-l cheme și de-al treilea. Și dacă și de-a treia oară va defăima și nu va merge, de aceea dar Sinodul Episcopilor și nefiind el de față, hotărăscă asupra lui, certările cele ce i se vor părea drepte și legiuite. Ca să nu socotească că cu aceasta câștigă și se folosește, fugind de judecată, și prelungind vremea.

CANON 75

La mărturia cea împotriva Episcopului, eretic să nu se primească, dar nici credincios unul numai, că pe gura a doi, sau a trei martori, va sta tot graiul. [Sobor 1: 2; Cart: 40; Teo: 9; a 2- a lege 17, 6]

TÂLCUIRE

Nu numai cei ce pârașc pe Episcopul nu se cuvine a fieretici, precum am zis mai sus, ci nici cei ce mărturisesc împotriva lui. Dar nici unul mărturisind împotriva Episcopului, este primit. Fiindcă este scris în legea cea veche: pe gura a doi martori, sau a trei, va sta, și se va adevăra tot cuvântul și prihănirea ce va fi cu îndoială⁹⁴.

⁹⁴ „Însemnează că, dacă mulțimea martorilor nu va fi vrednică de crezare, se cuvine a se cerceta chipul și voința lor, după Apostoleștile așezăminte, Cartea 2 cap 49 că de multe ori se poate, și doi și trei și mulți martori a se uni la rău, și a mărturisi minciună. Precum minciuni au mărturisit asupra Susanei, asupra lui Navute, asupra lui Ștefan, și asupra Domnului. Pentru că vrednici de credință, zice titlul 1 al cărții 21 din cele împărătești (Fotie titlul 9 cap 2) se cuvine a fi martorii. Și vrednici de credință fiind, de prisos se vede a fi de a se mai jura. Că jurându- se cad în prepus că nu ar fi vrednici de credință; de la chipul și fapta lor cea bună, și pentru aceasta vor să adevăreze și să încredințeze mărturia lor cu jurământuri, pentru aceasta după Armenopul și lege este unde zice a nu jura martorii (Cartea 1 titlul 1) zicând însă legea să fie martorii vrednici de credință, arătat este că oprește a nu mărturisi oameni pe jos târători, desfrânați, neînsemnați, necunoscuți, luptători cu fiară, măscărici, jucăuși, sau care s-au osândit în judecătoria publică, că au clevetit pe cineva, sau că au preacurvit, sau că au furat, sau că alta oarecare nelegiuire au făcut, și nu s-au desvinovățit după aceasta de osândă, sau că s-au pus în lanț și în închisoare pentru necuviințele cele zise și răutăți. Cel ce ar fi mărturisit mai întâi spre prihănirea cuiva, nu mărturisește iarăși spre ajutorul lui. La pricini de vinovății se cade a nu se crede numai glasurile martorilor, nefiind de față adică, ci să fie de față însuși în persoană, și să fie siliți a descoperi, și păcatul, și anul, și luna, și locul, întru care s-a făcut păcatul, și să nu fie siliți însă a mărturisi și ziua și ceasul. Iar de nu le vor putea dovedi acestea, să se izgonească din hotarul acela. Boierii și preoții fără voia lor nu se trag să mărturisească, ci cu voia. Iar Arhieriei și de sineși de vor voi a mărturisi, să nu se cheme spre a mărturisi, ci să se întrebe numai în casă. Iar ereticul și necredinciosul împotriva Dreptslăvitorului nu mărturisesc după Armenopul Cartea 1 titlul 6 și după Cartea 1 a

CANON 76

Cum că nu se cuvine Episcopul făcând har fratelui, sau fiului, sau rudeniei a hirotonisi în dregătoria Episcopiei pe cine voiește, că moștenitori a face Episcopiei, nu este drept, dăruind cele ale lui Dumnezeu pentru patima omenească. Că nu este dator a pune Biserica lui Dumnezeu sub moștenitori. Iar de va face cineva aceasta fără tărie rămâie hirotonia, și el ceartă-se cu afurisirea. [Ant: 23; Cart 40]

TÂLCUIRE

Arhierasca stăpânire cu adevărat Har și Dar a Sfântului Duh. Cum dar poate cineva aceasta a o dăruia altuia ca un drept clironomicesc? Pentru aceasta și Apostolescul acesta Canon rânduiește, că nu se cuvine Episcopul a face har, și a hirotonisi Diadoh în dregătoria Episcopiei pe cine ar voi din frații, sau fiii, sau rudeniile lui. Pentru că nu este drept a face cineva moștenitori, a Episcopiei, și a Arhieriei (precum face adică și a celorlalte lucruri lumești), și a dăruia Darurile lui Dumnezeu, precum este Arhierasca stăpânire, pentru patima omenească, adică pentru legătura și iubirea rudească. Dar nici se cuvine a supune cineva sub moștenire pe Biserica lui Dumnezeu, făcând- o să se numească Părintesc drept. Iar de o ar face aceasta vreunul din Episcopi, și ar Hirotonisi Diadoh Episcopiei pe vreo rudă a sa, nelucrătoarea fie hirotonia celui așa hirotonisit, iar cel ce l-a hirotonisit, să se afurisească. Că de Sinod trebuie a se face Episcopii. Că dacă după Canonul 40 al Sinodului din Cartagina Episcopii nu au stăpânire a lăsa rudelor lor, sau altora căroră ar voi, lucrurile ce după Episcopie le-au câștigat, în cuvânt de moștenire (fără numai câte au câștigat din moștenirea rudelor lor, sau în dar ce s-ar fi făcut chiar lor de la oarecare). Cum pot să lase rudelor lor, sau altora căroră ar voi, ca o moștenire, pe însăși Episcopia?

CANON 77

Dacă cineva va fi vătămat la ochi, sau rănit la picior, dar ar fi vrednic de Episcopie, să se facă. Că nu meteahna trupului pe el spurcă, ci spurcăciunea sufletului. [Sobor 6: 33]

TÂLCUIRE

Legea cea veche porunceă să nu aibă vreo prihană în trup cei ce vor a se face Presbiteri, ci să fie întregi la toate mădularele și neprihăniți: «Că tot omul în care este prihană nu se va apropia: omul cel orb, sau cel șchiop, sau cel cu nasul tăiat, sau cel cu urechea tăiată. Sau omul, a cărui mână este ruptă, sau piciorul rupt, sau ghebos, sau cu ochii urduroși, sau

codicii titlul 5 așezământ 21 a cărții celei de lege a lui Fotie titlul 9 cap 2. Iar credincioșii unul asupra altuia mărturisesc. Iar Așezământul Apostolilor Cartea 2 Cap 8 zice să nu rămână nepedepsit martorul relexor; adică cel nedrept și mincinos. Precum și Parimiastul aceastași o zice, de la care și Apostolii s-au împrumutat. Iar Hrisostom (în cuvântul că trei robii au introdus păcatul) zice întru pâră celui ce a ocărât, sau a bătut pe tatăl său, ajunge fără altă dovadă mărturia a singur tatălui său. Și după dreptate, pentru că niciodată tatăl s-ar face pârâși fiului său, care și banii și averile, de multe ori și însuși viața voiește a o da pentru fiul său, dacă ocară ce a făcut asuprăși fiul nu ar fi fost adevărată și covârșitoare. Iar Neara 123 a lui Iustinian, și cea 76 a înțeleptului Leon rânduiesc, că Presbiterii și Diaconii de vor mărturisi minciună în pricină de bani și din afară, fără a jura, să se argosască trei ani, și să se închidă în mănăstire. Iar de vor și jura, să se caterisească de Preoție. Iar în pricină de vinovăție și Bisericească de vor mărturisi minciună să se caterisească, și să se închidă în mănăstire.

cu albeață, sau omul întru care este râie sălbatică, sau pecingine, sau cu un boș.» [Levitic 21: 18- 20] Ci și dacă după Preoție ar fi dobândit în trup vreo meteahnă de acest fel, înceteze de a Ierurghisi (adică de a lucra cele sfințite). Iar Legea cea nouă a Darului Evangheliei, metehne de acest fel, și ciuntiri ale trupului, nu le socotește ca opritoare de preoție. Ci mai vârtos cere de la dânșii a-și avea sufletul curat de toată spurcăciunea. Pentru aceasta și Canonul acesta zice, dacă cineva își are ochiul vătămat, adică de este cu un ochi, sau încrucișat, sau scurt la vedere, sau are stricat piciorul, adică de este șchiop, sau de are vreo altă ciuntire și vătămare de acest fel la trup, care nu oprește spre a se lucra lucrările cele sfințite; și de este vrednic cel ce le are acestea a se face Episcop, să se facă. De vreme ce ciuntirea trupului nu-l face pe el nevrednic, ci spurcăciunea sufletului cea din păcat.

CANON 78

Iar surd fiind și orb, să nu se facă Episcop, nu ca un spurcat, ci ca să nu se împiedice cele Bisericești.

TÂLCUIRE

Că cel ce nu vede, sau nu aude, cum poate a Ierurghisi? Sau a prinde cele sfinte, sau a citi, sau a auzi cuvintele cele ce se glăsuiesc de norod? Însemnează însă că cel ce a asurzit după Preoție, sau a orbit, nu se cade a se caterisi de dânsa. Că faptă nemilostivă este una ca aceasta. Că politicească lege în cartea 8 titlul 1 cap 1 Tema 4 zice: că cel orb și a judeca poate, și nu se scoate din Singlit. Altă stăpânire însă nu ia, ci rămâne în ceea ce a avut mai-nainte de patimă⁹⁵.

CANON 79

De are cineva demon, Cleric să nu se facă. Dar nici împreună cu cei Credincioși să se roage. Iar curățindu-se să se primească. Și de va fi vrednic să se facă. [Sobor 6: 60; Tim: 2, 3, 15]

TÂLCUIRE

Fiecare îndrăcit ca un necurat se judecă. Fiindcă dă presupus că pentru mârșăvia vieții sale, s-a dat slobozenie diavolului și a intrat într-însul. „Cum dar unul ca acesta se va înainta în Cler?” De vreme ce vasul lui putred mir nu i se încredințează, după Teologul Grigorie⁹⁶.

⁹⁵ Pentru aceasta și Valsamon la întrebarea și răspunsul 23 către Marcu al Alexandriei, împreunând aceste două Canoane Apostolești, cel 77 zice și acest 78 zice: Neoprit să Ierurghisească cel ce are oarecare neputință și meteahnă trupească. Iar dacă din pricina neputinței se opresc lucrările preoției, încetez neputinciosul de sfințita lucrare, nu se înstrăinează însă și de dregătorie, ci mai vârtos unul ca acesta va afla milostivire, și va dobândi cinstea cea mai dinainte, va avea însă și cele spre îndestularea vieții și celelalte, după obiceiul de mai-nainte.

⁹⁶ Însemnează însă că cei ce se îndrăcesc ori totdeauna ori în vremi, de se primejduiesc spre moarte, neapărat trebuie a se împărtăși cu chipul ce va socoti Preotul. Căci, dacă cei ce se află în păcate de moarte și se pocăiesc, în vremea morții se iartă de către milostivirea Bisericii, după Canonul al 5-lea al sfântului Grigorie Nissis, și după ale altora, a se împărtăși cu Sfintele Taine, pentru a nu se lipsi de un acest fel de ajutor în călătoria lui, cu cât mai vârtos cei ce se îndrăcesc se cade a se împărtăși, care de multe ori și fără a cădea în păcate de moarte, pentru necuprinse judecățile lui Dumnezeu, se slobod a se munci de diavolul? Așisderea și dacă cei îndrăciți în vreme când pătimesc, se vor arunca în prăpăstii, sau cu alt chin se vor omorî, se cade a li se cânta și a se pomeni și de preoți a se îngropa, pentru că nu au fost în mintea lor, ci afară de minte și de diavolul purtați; după Canonul 14 al lui

CANON 80

Cel ce din viața păgânească a venit (către noi), și s-a botezat, sau din petrecere mârșavă, nu este drept îndată a se prohirisi Episcop. Că nedrept lucru este, cel ce încă n-a arătat cercare, a fi altora învățători, fără numai de se va face aceasta după Dumnezeiesc Har. [Soborul 1: 2; Sobor 1 și 2: 17; Neo: 12; Sard: 10; Lao: 3; Chiril: 4]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că nu este drept a se face Episcop îndată, acela ce ori din păgâni și necredincioși va veni la binecinstitoarea credință și se va boteza, ori de la viața mârșavă și înrăutățită ar veni la pocăință, precum este în a comediantilor, și a măscăricilor, și a celorlalți de acest fel⁹⁷ că nedrept lucru și greșit a se face, învățător al celorlalți, care este Episcopul, cel ce încă nu a dat ispită și dovadă, de este sănătos după credință, și neprihănit după viață. Că ispitirea aceasta are trebuință de vreme, și în puțină vreme nu se poate da. Fără numai atunci se poate prohirisi, de se va face descoperire pentru dânsul din Dumnezeiesc Har, precum s-a făcut Apostolului Anania pentru Pavel, când a zis Domnul către dânsul în vedenie: «Mergi, că Vas de alegere îmi este acesta, de a purta Numele meu înaintea neamurilor, și a împăraților, și a fiilor lui Israil.»⁹⁸ [Fapte 9: 15]

CANON 81

Am zis, cum că nu se cuvine Episcopul, sau Presbiterul a se pune pe sineși în ocârmuiri publice, ci să se îndeletnicească la trebuințele Bisericești. Deci ori să se supună a nu o face acesta, ori să se

Timotei. „Pe lângă acestea dacă cel îndrăcit nu se va curăți de demon (nebotezat fiind) nu poate a se boteza; iar în primejdie de moartea fiind, după Canonul al 2-lea al lui Timotei să se boteze. Și dacă în vremea morții se botează, iată dar că în vremea morții se și iartă a se împărtăși. Și de se îndrăcește muierea atâta, încât și cu lanțuri a se lega, nu poate bărbatul a o despărți; preacurvie mijlocind la aceasta după Canonul 15 al lui Timotei. Se cuvine însă să știm că, după marele Grigorie al Tesalonicului (Duminica 4 a Sfântului mare Post) în două chipuri demonii ispitesc pe oameni ori după lucrare, nevăzut adică și din afară; după care chipuri pe toți oamenii îi supără cu năvălirile gândurilor și ale patimilor.” Ori după ființă, adică arătat și din lăuntru, precum la cei ce se îndrăcesc. Că după ființă în oarecare chip intrând într-însii demonii și alcătuirea trupului prefăcându-l, și mai ales creierii, și pe aceștia stăpânindu-l, îi fac pe ticăloși afară din sine. Pentru aceasta și despre Iuda este scris, că a intrat într-însul satana, stăpânindu-l pe el, din afară oarecum mai-nainte fiind, și prin cugetări lovindu-l.

⁹⁷ Ci și ofițeri nu se cuvine a se face clerici, ca să nu urmeze ocară și prihană Bisericii lui Dumnezeu după Cartea 3 a Vasilicalelor titlul 10 Cap 27.

⁹⁸ Precum s-a făcut la sfântul Ambrozie Episcopul Mediolanului, pentru care scrie Teodorit în cartea a patra Cap 6 al Bisericeștii Istoriei zicând: „Acestea aflându-le împăratul a poruncit ca îndată să se învețe credința, și să se boteze, și să Hirotonisească bărbatul acel vrednic de laudă... Că a socotit a fi Dumnezeiască alegere încredințându-se din conglăsuirea celor ce din potrivă cugeta (adică a necredincioșilor), încă și Socrat scrie pentru dânsul în Cartea a 4-a cap 30 a Bisericeștii Istoriei, că împăratul mirându-se de unirea norodului la un cuget, și cunoscând ceea ce s-a făcut lucru al lui Dumnezeu, a arătat Episcopilor să slujească lui Dumnezeu celui ce poruncește să-l Hirotonisească. Și Sozomen în cartea a șasea capul 24 a înțeles pentru unirea Bisericii celei din Mediolan că Dumnezeu îl încununează cu acestea (că alegerea norodului este descoperire Dumnezeiască). Scrie încă acestași Sozomen și pentru Patriarhul Nectarie al Constantinopolului, cum că fiind încă îmbrăcat cu podoaba Sfântului Botez, s-a vestit cu obștească alegere a soborului, Episcop al Constantinopolului, în loc de Ighemon al cetății Samosatelor. Și a adaugă că nu s-a întâmplat acestea fără descoperire Dumnezeiască. Cartea 7 cap 8 a Bisericeștii Istoriei.

caterisească. Că nimenea poate a sluji la doi Domni, după Dumnezeiasca poruncă. [Apost: 6, 83; Sobor 4: 3, 7; Sobor 7: 10; Sobor 1 și 2: 11; Cart 18]

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta asemenea cu cel al 6-lea oprește pe cei Ierosiți a nu se împletici în lucruri lumești, zicând: Am zis (după Canonul 6 al nostru adică), cum că nu se cuvine Episcopul, sau Presbiterul, a se pogori pe sineși în politicești și lumești purtări de grijă și ocârmuiri, ci să se îndeletnicească în slujbele, și trebuințele Bisericii. Deci ori să se înduplece a nu o face aceasta de acum înainte; sau de nu de se va îndupleca, să se caterisească. «Pentru că nimenea poate a sluji la doi Domni, și a plăcea amândoura, după cuvântul Domnului.» [Matei 6: 24; Luca 16: 13]

CANON 82

Slugile în cler a se prohirisi fără de socotința stăpânilor, nu dăm voie, pentru mâhnirea stăpânilor celor ce-i au. Că una ca aceasta face răsturnare caselor. Iar dacă cândva s-ar arăta sluga vrednică spre hirotonie de treaptă, precum s-a arătat și Onisim al nostru, și-l vor ierta stăpânii, și-l vor slobozi, și-l vor scoate din casă, facă-se. [Sobor 4: 4; Sobor 6: 85; Gan: 3; Cartagina: 73, 90; Vasilie 40, 41, 42; Epistolia către Filimon]

TÂLCUIRE

Nu se cade a face cineva cele ce se fac altora, pricină de sminteală și de scârbă. Iar pricină de sminteală și de scârbă se face, a hirotonisi cineva rob fără de socoteala stăpânului său. Pentru aceasta și Canonul acesta oprește acest lucru, zicând: Nu iertăm a se înainta robi la Cler, și la Preoție, fără de socoteala stăpânilor lor, pentru ca să nu scârbim pe însuși stăpânii lor. Pentru că lucrul acesta case întregi răstoarnă. (Că poate robul acel sortit să fi fost, sau chivernisitor casei stăpânului său, sau să fi fost Epistat al dughenei lui, sau bani ai stăpânului său să fi avut în mâinile sale, și pentru toate acestea hirotonia lui ar fi pricinuit scârbă stăpânului său. Iar dacă robul s-ar arăta vrednic de hirotonie, precum s-a arătat și Onisim al nostru, trebuie Episcopul să împărtășească lucrul stăpânului lui, și dacă acela va primi și se va învoi, și prin gura a doi sau a trei martori îl va slobozi pe el după Canonul 85 al Soborului al 6-lea și-l va trimite pe el din casa sa spre semnul depliniei slobozenii, atunci hirotonisească-se. Așa a făcut și Pavel, nu a voit să țină pe Onisim robul, cu toate că l-a găsit pe el îndemânatic în slujba propovăduirii, ci l-a trimis către Filimon stăpânul lui. Dar nici în mănăstiri se cade a se primi robii spre a se face monahi, fără de socotința stăpânului lor, după Canonul 4 al soborului al 4-lea. Și roagă încă și care fără voia stăpânului său s-ar mărit, curvește, după Canonul 40 și 42 al lui Vasilie. Pentru că după acesta, tocmelile și făgăduințele celor ce sunt supuși sub stăpâni nici o încredințare au. Și după Canonul 41 al acestuiași, nunta care s-ar face fără de voia stăpânului, a văduvei muieri, se dezleagă, dacă acela nu voiește. Pentru aceasta și Soborul cel din Gangra cu Canonul 3 anatematisește pe acela, ci pentru pricinuirea Dumnezeieștii cinstiri învață pe rob să defaime pe stăpânul său, și să se depărteze de la slujba

lui. Iar după Canonul 73 al Soborului din Cartagina, slobozirile robilor se cade a se propovădui în Biserică⁹⁹.

CANON 83

Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul, la oaste zăbovindu- se și vrând amândouă a le ținea, Romana, și Ieraticiasca ocârmuire, caterisească- se. Că cele ale Chesarului, Chesarului, și cele lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. [Sobor 7, 10; Sobor 1 și 2: 11; Cartagina: 18]

TÂLCUIRE

Și între alte Canoane Dumnezeieștii Apostoli opresc pe cei Ierosiți de a ocârmui lucruri mirenești, și de a primi lumești purtări de grijă, dar și întru acesta asemenea o fac aceasta zicând: oricare Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, se îndeletnicește la oaste; adică, nu în întrebuințarea armelor și a războaielor, ci în ocârmuirea lucrurilor ostășești. Precum, la împărțirea merinzilor ostașilor, la primirea hranelor lor, și la alte chivernisiri ca acestea. Deci oricare, zice, se îndeletnicesc la unele ca acestea, și va să le aibă amândouă, și stăpânirea împărătească romană, și ocârmuirea Ieraticiască și Bisericească, precum am zice, și stăpânirea din afară și stăpânirea din lăuntru¹⁰⁰, unul ca acesta, de nu va înceta din

⁹⁹ Însemnează că supuși după legi, se zice de patru feluri. Sau după noroc, precum robii către stăpâni. Sau după fire, precum fiii către părinți. Sau după nuntă, precum femeia către bărbat, și dimpotrivă către femeie; sau după scrisoare, precum soldații către Voievozi (adaug unii și a cincina supunere, Duhovnicească alcătuire, care au ascultătorii către Stareții lor). Deci despre supunerea muierii către bărbat, și a bărbatului către muiere, vezi subînsemnarea Canonului 48 al Soborului 6, iar despre supunerea fiilor către părinți vezi subînsemnarea 27 al Soborului al 4- lea și subînsemnarea Canonului 42 al celui din Cartagina. Și Canonu 38 al lui Vasilie. Iar despre supunerea robilor către stăpâni (în parte însă și despre supunerea ostașilor către Voievozi) vorbim aici. Deci Nearaoa înțelptului Leon cea 9, 10 și 11 rânduiesc, că robul cel ce după neștiința stăpânului său se va face Cleric, sau Monah, sau Episcop, de a fost fugar de la el, până în trei ani să se caute de către stăpânul său, și aflându- se să se întoarcă iarăși și să fie rob. Iar de ar fi fost arătat lui, și s- a făcut Cleric, sau Monah, rânduiește să se ceară numai până la un an. Iar Fotie Titlul 1 Cap 36 zice, că după așezământul 36 al titlului al 3- lea al Cărții 1 a Codicei: robul nici după socotința stăpânului se face Cleric, de nu se va slobozi mai- nainte, iar așezământul al 2- lea al titlului din Nearale legiuiește, că de au știut stăpânul când robul se face Cleric, și nu a zis împotrivă, se slobozește. Și Mihail încă Ataliotul în Sinopsul (adică în adunare) Titlul 3 zice, că se sloboade robul, dacă știa stăpânul său când se Hirotonisea, și a tăcut. Același așezământ zice, că Episcopia, și pe robi îi sloboade din supunerea stăpânilor lor; și pe ostași din a Voievozilor lor, dacă adică se va face cu voia înaltei stăpâniri. Însemnează însă pe lângă acestea, că legea zice că, de se întreabă cineva, și nu zice împotrivă ci tace, și ar fi lucru despre care se întreabă spre folosul său, se socotește în loc de înduplecare, iar de este spre paguba sa, se ia în loc de tăgadă. Însă cel ce a știut Hirotonia robului său, și nu a zis împotrivă, cu toate că este spre paguba sa lucrul, se ia însă în loc de că s- a învoit, și aceasta este osebită pentru slobozenia celui ce s- a făcut cleric. Așa se scrie în scolia lui Valsamon cea la Titlul 1 Cap 36 în Pravila lui Fotie. Încă după Armenopul Cartea 1 Titlul 18 se sloboade robul de va muri stăpânul său, fără a face diată. Cel ce se cumpără de la războaie de este avut, să- și deie prețul său, și să se răscumpere. Iar de este sărac, să slujească trei sau cinci ani pe cel ce l- a cumpărat, și așa să se sloboade. Se sloboade și acela ce cu știrea stăpânului său s- a făcut ostaș, sau monah, sau cleric. Iar robii cei ce vor lăsa nevoința Cinului după ce s- au făcut monahi, și vor veni la altă petrecere, să se facă iarăși robi, după Cartea a 4- a Titlul 1 Cap 11 Tema 13, însemnează însă pe lângă aceste, că de două feluri sunt robii. Unii se nasc robi, câți s- au născut din robi, iar alții se fac, câți se robesc de oștiri. Iar cei ce slujesc cu plată la stăpâni, nu sunt robi, ci slugi năimite.

¹⁰⁰ În două se împarte stăpânirea și începătoria. Alta este lumească, pe care o a încredințat Dumnezeu împăraților, și stăpânitorilor. Iar alta Duhovnicească, care o a încredințat Dumnezeu Arhierilor și sufleteștilor Iconomi. Însă una alteia este potrivnică. Că una este

aceste, să se caterisească. Pentru că lucrurile și stăpânirile Chesarului, și ale împăratului, Chesarului se cuvine a se da. Adică, la oameni din afară și împărătești. Iar lucrurile și stăpânirile lui Dumnezeu, asemenea lui Dumnezeu se cuvine a se da. Adică la oameni Dumnezeiești și Duhovnicești, precum sunt Episcopii, și Presbiterii, și Diaconii.

CANON 84

De va ocări cineva pe împăratul; sau pe stăpânitorul fără dreptate, să ia pedeapsă. Și de va fi Cleric adică, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se afurisească.

Mosaiceasca Lege zice, «pe mai marele norodului tău nu- l vei grăi de rău» [Ieșirea 22: 28], iar corifeul (vârfelnicul) Petru cu deosebire, cinstește pe împăratul [1 Petru 2: 17]. Iar Pavel poruncește să ne rugăm pentru împărați și pentru toți cei ce sunt cu covârșire, măcar și necredincioși de ar fi [1 Timotei 2: 2]. Iar aici Apostoli de obște zic. Iar ocară la împărați se socotesc muștrările cele mai aspre. Oprind însă Canonul pe cel ce ocărește pe împăratul fără dreptate, după ceea ce se tace a lăsat să înțelegem din deosebire, că, de vor fi împărații sau stăpânitorii păgâni, sau vor păcătui, se iartă a- i muștra pe ei aici, căroră li se cuvine a muștra niște fețe ca acestea. Dar însă nici cel ce a ocărât, se cuvine a se pedepsi îndată¹⁰¹. Vezi subînsemnarea 55 Apostolesc.

CANON 85

pământească, iar alta cerească. Una poartă sabie și omoară; iar cealaltă cu blândețe iartă și îmbiază. Pentru aceasta și Hrisostom zice: „Altele sunt hotarele împărăției, și altele hotarele Presbiteriei, Împăratul are încredințate acestea de aici, iar eu cele Cerești.” (Eu când zic, pe Preotul zic.) Împăratului trupul i s- a încredințat, iar Preotului sufletul. Împăratul rămășițiuri de bani iartă, iar Presbiterul datorii de păcate. Acela silește, acesta mângâie. Acela pe arme simțitoare, acesta arme duhovnicești. (Cuvânt 4 la Ozia Tom: al 5- lea foaia 149). Această necuviință urmează dacă sau împăratul va îndrăzni a intra în Sfântul Altar, sau Arhiereul a împărăți și a încinge sabie. Precum o a pățit aceasta Uriașul cel cu două coarne al Romei, Papa zic. Carele pe lângă aceasta că este din lăuntru și după Duh Arhiereu, va să fie din afară, și după trup împărat. Se blagoslovească și să omoare, să ție cărja cea păstorească și sabia cea ucigătoare. Amestecare neamestecată, și grozăvie străină! Vadă dar însuși că se află călcător al Apostolescului acestuia Canon, și caterisirii se supune vrând a le avea pe amândouă; și stăpânirea Romanicească; și ocărmuirea Ieraticăască. Către aceasta preatrebnice sunt cele de Cuviosul Episcop Cudruvis, către Constantin zice. (La Atanasie în Epistolia cea către cei ce pretutindenea se nevoiesc la viața monahicească) „Ție Dumnezeu ți- a încredințat împărăția, nouă ne- a încredințat cele ale Bisericii. Și precum cel ce ar răpi stăpânirea ta, se împotrivesc lui Dumnezeu cel ce o a rânduit; așa teme- te și tu ca nu cumva trăgând la sineți cele ale Bisericii, să te faci vinovat unei mari vinovății. Că scris este dați înapoi cele al Chesarului, Chesarului; și cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. Deci nici nouă ne este ierta a stăpâni pe pământ (ce ar avea a zice către acestea Papa cel ce cu amândouă chipurile stăpânește?), Nici tu o împărate ai stăpânire a tămâia.

¹⁰¹ Pentru a se îmblânzi împărății și stăpânitorii, și a fi iubitori de oameni către ocărătorii lor, ieie pildă de la marele Constantin, și de la marele Teodosie. Că Constantin, fiindcă oarecare a improșcat chipul lui cu pietre, și îl îndemneau prietenii să- i pedepsească. El pipăindu- și fața, și zăbindu- se a zis aceste vrednice de pomenire: „Nicăieri pe fruntea mea văz că s- au făcut rană, ci sănătos îmi este capul, și toată fața. (Hrisostom în Cuvântul 20 la Andrianie tom al 6- lea) iar Teodosi cu toate că Antiohienii i- au oborât Icoana, și alte necuviințe i- au făcut. După ce a mers însă Flavian al Antiohiei, și l- a rugat, atât s- a îmblânzit, încât a zis către dânsul: Șice lucru mare și de mirarea este de vom ierta celor ce ne- au ocărât, oameni și ei fiind, când Stăpânul lumii rugă pe Părintele său pentru cei ce l- au răstignit pe el zicând, iartă- le lor, că nu știu ce fac. (Hrisostom întru același, foaia 602.)

Fie vouă tuturor Clericilor și mirenilor Cărți vrednice de cinstire și sfinte: ale Testamentului celui vechi adică, ale lui Moise cinci, Facerea, Ieșirea, cea Leviticească, Numeri, a doua Lege. A lui Isus Navi una, a Judecătorilor una. A lui Ruth una. A Împăraților patru. Paralipomena din Cartea zilelor două. Esdra două. Estera una, a Macabeilor trei; a lui Iov una; Psaltirea una. A lui Solomon trei, Pildele, Ecclesiastul, și Cântarea Cântărilor; a Proorocilor douăsprezece: Una a lui Isaia; una lui Ieremia; una a lui Iezechiil; una a lui Daniil. Din afară însă mai adaugă-se vouă a învăța tinerii voștri, înțelepciunea a mult învățatului Sirah. Iar ale noastre, adică ale Noului Testament, Evanghelii patru, a lui Matei, a lui Marcu, a lui Luca, și a lui Ioan. Patrusprezece Epistolii ale lui Pavel. Două Epistolii ale lui Petru. Ale lui Ioan trei. A lui Iacov una. A lui Iuda una. Ale lui Clement două Epistolii. Și așezământurile cel prin mine Clement în opt cărți proglăsuite către voi Episcopii (care nu trebuie a se publica către toți pentru cele într-însele tainice) și faptele noastre al Apostolilor¹⁰². [Sobor 6: 2; Laodiceea: 51, 60; Cartagina: 32, 54; Atanasie: 39]

TÂLCUIRE

După ce au învățat Apostolii și au legiuit prin sfințitele lor Canoane în ce chip se cuvine atât Clericii, cât și de obște toți mirenii creștini în a vieții în lume; în sfârșit învață, și care cărți se cade a le citi. Și Cărțile adică cele ne Canonisite și minciunosuprascrise au învățat în Canonul lor al 60-lea să nu le citim. Iar cele Canonisite și sfinte prin Canonul acesta ne învață pe noi să le citim, pe care le și numără, precum aici se văd. Pomenește însă Cărțile acestea și Soborul cel din Laodiceea în Canonul 60 și cel din Cartagina în Canonul 32 dar și marele Atanasie în prăznuitoarea sa Epistolie a 39. Și Grigorie Teologul în stihurile sale, și Amfilohie al Iconiei prin Iamvicești stihuri. Deci marele Atanasie în pomenita Epistolie în două desparte toate Cărțile vechii Scripturi: în cele Canonisite, și în cele ce sunt de citit. Și Canonisite adică învechei Scripturi zice că sunt douăzeci și două de Cărți, după numărul Literelor Evreicești (precum aceasta o zice și Teologul Grigorie, și Dumnezeiescul Ioan Damaschin) care sunt acestea: 1. Facerea, 2. Ieșirea, 3. Leviticul, 4. Numeri, 5. A doua lege, 6. Isus a lui Navi, 7. Judecătorii, 8. Ruth, 9. Cea întâi și a doua a Împăraților împreună (care și Samuil se numesc de Evrei. Iar cea a 3-a și 4-a a împăraților: 1 și 2 a împăraților se numesc), 10. Cea a treia și a patra a Împăraților, 11. Întâia și a doua împreună Paralipomenon (adică a rămășițelor), 12. a lui Esdra întâi și a doua împreună, 13. Psalmii, 14. Paremiile (adică Pildele), 15. Ecclesiastul, 16. Cântarea Cântărilor, 17. Iov,

¹⁰² Însemnează însă că în multe cărți manuscrise și tipărite, și mai ales în Sinopsul lui Alexie Arestin, se văd și alte Canoane suprascrise, unele în numele lui Petru, iar altele în numele lui Pavel, care nu se cade a le primi, ci a le lepăda ca neadevărate, și minciunosuprascrise, căci și sfântul de toată lumea al 6-lea Sobor în Canonul 2 pe singure aceste 85 le primește, ca adevărate Canoane al Apostolilor. Iar pe celelalte minciunoscrise le socotește. Însă fiindcă Grigorie Episcopul Pisinuntei a zis în sfântul al 7-lea Sobor, că adunarea Apostolilor ceea ce s-a făcut în Antiohia (din nouă Canonane ale sale, care se află în Biblioteca Chesariei Palestinei ce se făcuse de Mucenicul Pamfil, precum însemnează Apusenii) în Canonul său al 8-lea au rânduit a nu se mai amăgi întru idoli cei ce se mântuiesc, ci împotriva să închipuiască Dumnezeu bărbătescul și preacuratul Chip al lui Hristos. Pe acest Canon al Apostolilor, zic, îl primim, și pentru că Soborul al 7-lea l-au primit, și pentru că se conglăsuiește, cu vechile Istории. Fiindcă și femeia ceea ce i-a fost curs sânge vindecându-se de Mântuitorul a afierosit stâlp în Paneada precum istorisește Eusebie cartea 7 cap 8 pe care l-a sfărâmat Iulian, precum zice Sozomen Cartea 3, Cap 1 și Nichifor Cartea 10, cap 30 (la Dositei în Dodecavivlion foaia 18) vezi și la Prolegomena Apostoleștilor acestora Canoane.

18. Proorocii cei mici dousprezece care se numesc o Carte, 19. Isaia, 20. Ieremia împreună și Plângerile, și Baruh, și Epistolia, 21. Iezechiel, 22. Daniil. Iar cărți ce se citesc de cei ce de curând se Catehisesc sunt acestea: Înțelepciunea lui Solomon, care și preaîmbunătățită (virtoase) se zice după Evsebie (Cartea 11, Cap 7 despre Evangheliceasca pregătire) înțelepciune lui Sirah, care și aceasta pe preaîmbunătățită se zice după Gheorghe Singhelul. (Însemnează însă că Sirah la Apuseni se numește Bisericesc) Estir, Iudit, și Tovias. Dar însemnează că și Cartea Estirei una fiind, cu cărțile cele Canonisite împreună se numără, precum și Canonul acesta Apostolesc între cele Canonisite pe aceasta o numără, și Soborul cel din Laodiceea, și cel din Cartagina. Ci și înțelepciunea lui Solomon, și Iudith, și Tobit, împreună se numără cu cărțile cele canonisite de Soborul cel din Cartagina. Canonicești cărți însă se socotesc de Canonul acesta Apostolesc, și Cărțile cele trei ale Macabeilor¹⁰³. Iar Cărți Canonicești ale Scripturii celei noi sunt acestea: Evangheliile cele 4, Faptele Apostolilor, Cele șapte Sobornicești Epistolii, adică a lui Iacov una, a lui Petru două, ale lui Ioan trei, a lui Iuda una, ale lui Pavel Epistolii 14, și Apocalipsa. Despre care măcar că zice Dumnezeuiescul Amfilohie în stihurile cele Iamvicești, că mulți cu adevărat o judecă a fi cu adevăr a lui Ioan (Evanghelistului), iar cei mai mulți o judecă ca o neadevărată. Încă ca o Carte Canonisită pe aceasta o primește Soborul cel din Cartagina Canon 30. Și marele Atanasie în mai-nainte zisa Epistolie cea 39. Și Dumnezeuiescul Dionisie Areopagitul, tainică privire pe aceasta numindu-o, și scoliastul sfântului Dionisie Dumnezeuiescul Maxim, la multe locuri din scoliile sale de aceasta pomenește. Și Dumnezeuiescul Ieronim zicând-o pe această Cartea cea mai înaltă a lumii. Iar de și Teologul Grigorie aceasta nu o numește în stihurile sale; ci întru alcătuitorul său

¹⁰³ Însemnează că alții numără pe Daniil cu Iezechiel o carte, și așa împlinesc pe 22 număr a Evraicescului Alfavit. Iar Sinodul din Laodiceea, numără pe Ruth cu Judecătorii o carte, și așa împlinește pe al 22-lea număr. Care este și mai bun, fiind încredințat de Sinod. Așa dară nedrept este și greșit șirul și rânduiala și cunoscută de toți și tipărită, în care se află cărțile vechiului Testament, pentru multe pricini. Întâi pentru că are despărțit în două cartea lui Estir, așezând o parte cu cele canonizate, iar pe alta cu cele apocrife, în vreme ce Apostolescul acesta Canon, o carte lămurit o numește, și al 60-lea a celui din Laodiceea și al 30-lea din Cartagina, și marele Atanasie și Amfilohie, așisderea o carte o numără. Al doilea fiindcă și a lui Ezdra cel 2 cărți în două deosebite părți le așează, pe una adică în cele canonizate, iar pe alta în cele apocrife, în vreme pe acestea două cărți ca una le numără și aceste Apostolesc Canon, și Sinodul din Laodiceea, și din Cartagina, și marele Atanasie, și Teologul Grigorie, și sfântul Amfilohie. Al treilea fiindcă pe Baruh, și pe Epistolia lui Ieremia le despărțește de Profeticeasca carte a lui Ieremia, și le numără cu cele apocrife, în vreme ce Sinodul din Laodiceea și marele Atanasie o carte le numără pe tustrele acestea (pentru ce Sinodul din Laodiceea, scrie în număr multoratec Epistoliile lui Ieremia, în vreme ce una numai se află, precum și Atanasie Epistolie în număr singuratic o numește? Mă mir!). Al patrulea că pe acele trei cărți ale Macabeilor între cele apocrife le numără pe care Apostolescul acesta Canon le numește Canonice. Al cincilea fiindcă pe Cartea lui Neemia o numără între cele Canonizate, despre care nicum se face pomenire, nici de către Apostolescul acesta Canon, nici de către Sinodul din Laodiceea, nici de către cel din Cartagina, nici de către marele Atanasie, sau de Grigorie și de Amfilohie. Al șaselea și fiindcă în oarecare ediții numește apocrife pe cărțile cele ne Canonizate, în vreme ce nicum se cuvine cu acest nume să se numească, precum zice marele Atanasie în Epistolia mai sus zisă. Fiindcă numele, de apocrife, li s-au pus de către eretici, spre a putea cu aceasta a scrie ce voiesc, și să înșele pe cei simpli cum că ar fi cărți apocrife și vechi de ale Sfinților, dar bine este pe cărțile necanonizate a Vechiului Testament să se numească Anaghinoscomene (cele ce se citesc), și nu apocrife, însă Anaghinoscomene acestea trebuie să se numească: Neemia, Cântarea celor 3 Tineri, Vil și balaurul, și Susana. Cu toate despre cărțile acestea nici o pomenire se face, nici în Apostolescul Canon, nici în Sinodul Laodiceei, nici a celui din Cartagina, nici de către marele Atanasie, nici de către Dumnezeuiescul Grigorie, nici de către Amfilohie.

cuvânt, cel face către cei 150 de Episcopi ai Sinodului al 2-lea arătat o pomenește aceasta, zicând: Mă înduplec a crede că alți (Îngeri) pe altă Biserică o apără precum Ioan mă învață prin Apocalipsis, (adică prin descoperirea ce i s-a făcut). Dar și Origen avea tâlcuire la Apocalipsis. Pomenește de aceasta și Chiril al Alexandriei (foaia 669 a celor cinci Cărți) și Clement Stromateul (foaia 856 a acelor cinci Cărți) o primesc pe aceasta și Apolinarie, Efrem, Papias, Iustin, Irineu, Tertulian, Lactandius, Sevir, Silpichie, Augustin, Metodie, Ipolit, Andrei al Chesareei. Și însuși cel a toată lumea al doilea Sinod, înaintea căruia Teologul Grigorie a glăsuit cuvântul cel alcătuit care pomenește despre Apocalipsis. Meliton al Sardelor, Teofil al Antiohiei, și alții. Iar cele două epistoli ale lui Clement, pe care le pomenește Apostolescul acesta Canon sunt trimise către Corinteni, ca din partea Bisericii celei din Roma, și tipărite în adunarea Tomului întâi al Practicalelor Sinoadelor, din care cea a 2-a ne adevărată se judecă de către Fotie; foaia 156 a Miriovivlei. Iar așezământurile Apostolilor, care și învățătură a Apostolilor se numesc, de către marele Atanasie, și de către Canonul al 2-lea al Sinodului 6 s-au lepădat de către al 2-lea Canon al celui a toată lumea al 6-lea Sinod, adică, fiindcă s-a notevsit (adică s-au reformăluit) de către eretici. Dar de vreme ce nu toate s-au notevsit, ci la oarecare părți, pentru aceasta mulți din Părinți, și mai înainte de Sinodul al 6-lea care mai ales este Teologul Grigorie, dar încă și sfințitul Maxim, au întrebuințat ziceri dintr-însele. Și Teologul adică în cuvântul cel despre Paști: „Asupra străjei mele voi sta, cu oaie aligoricește pe Hristos pentru înbrăcămintea nestrăicăunii.” Care zicere o a luat din așezământurile acestea, după Nichita. Iar Dumnezeiscul Maxim perioade (adică cuprinderi) întregi întrebuințează din așezământurile acestea la scoliile lui Dionisie. Și ce zic pe unii? Însuși cel a toată lumea Sinod al 5-lea aduce mărturie din aceste așezământuri în Epistolia lui Iustinian; că se cuvine pentru cei ce s-au săvârșit a se da milostenie. Foaia 392 a Tomului al 2-lea al adunării Sinoadelor. Dar și după cel al șaselea a toată lumea Sinod din așezământuri a întrebuințat mărturie Sinodul cel din sfânta Sofia. Și Mihail încă Chirulariul și Patriarhul Constantinopolului, cu Sinodul cel împreună cu el. Care se afla în viață în anul 1053 a adus mărturie împotriva tunderii bărbilor, care se află în Cartea întâia a Apostoliceștilor așezământuri în capul al 3-lea zicând așa: „Nu vă veți smulge bărbile voastre; că frumsețea Ziditorul Dumnezeu o a făcut să fie pentru femei, iar pentru bărbați cu dreptul a judecat a fi nepotrivită.” Și vezi la foaia 978 în Tomul al 2-lea al Sinodicalilor. Și acum precum se află tipărite, mi se pare că nu au nici un neadevăr și necuviință. Iar Pimen (adică Păstorul) de care Carte pomenește marele Atanasie în Epistolia cea de multe ori zisă, este o carte care nu se află vremile noastre. Poate să fi fost însă una ca aceasta, precum este și cuvântul ce face Ioan al scării către Păstorul. Și în scurt a zice, era Cartea aceasta, învățând pe Păstorul Oilor celor Cuvântătoare, cu ce chip să păstorească pe acestea spre pășunea cea mântuitoare, și cum să le păzească nevătămate de unghiile lupilor celor gândiți a demonilor, zic, și a oamenilor celor rău slăvitori. Ne-au vestit însă unii că Păstorul acesta se află o Carte preaveche într-o mănăstire a Eladei, facerea a lui Cuart, unuia din Apostolii cei șaptezeci. Pe Păstorul îl pomenește și sfântul Maxim în scoliile Dumnezeiescului Dionisie. Și este mărimea ei pe cât este a Psaltirii. Însemnează că Canonul 54 al Cartaginei pe lângă Cărțile Scripturii celei vechi și a celei nouă, poruncește a se citi și viețile Mucenicilor, care cuprind muceniile lor, în zilele Praznicilor lor.

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL ÎNTÂIUL SINOD

Sfântul și întâiul Ecumenic¹⁰⁴ Sinod (A toată lumea Sobor). S-au adunat în Niceea Vitiniei, în timpul marelui Conastantin, la anul de la Hristos: 325. Iar bărbații cei mai întâi întru acesta au fost, Alexandru al Constantinopolului, Viton și Vichentie, Presbiterii împreună cu Cuviosul Episcop al Cudruvei sau Cudruvei din Ispania, tustrei împreună ținând locul lui Silvestru (Papa) al Romei, și al lui Iulie; Alexandru (Patriarhul) al Alexandriei, împreună luptători având pe marele Atanasie, aflându-se

¹⁰⁴ Patru oarecare însușiri haractirisitoare <caracteri..> ale Sinoadelor celor Ecumenice găsesc că se află semănate pe la mulți, și mai ales la Dositei (în Dodecavivlion foaia 1018). Din care, cele trei sunt departe și obștești, și oarecare Sinoade locale, iar cea una mai de luat aminte este, și pentru că să zic așa, ființelnicia, și întâritoarea, și prea osebita deosebire a tuturor Sinoadelor celor Ecumenice; și mai întâi însușimea tuturor celor Ecumenice este, a se aduna prin porunci, nu ale Papei, sau ale cutărui Patriarh, ci prin poruncile împărătești. Aceasta și la localnicul Sinod cel în Sardica a urmat, care s-a adunat de Constantin și Costant, și în Antiohia, și acela cu porunca lui Constantin a fost adunat, deși pentru altă socoteală a înnoirilor Bisericii celei din Antiohia (Dositei Dodecavivlion foaia 133). Al doilea: a se face întrebare despre Credință, și prin urmare a se așterne hotărâre, și hotar Dogmatic, la fieștecarea din cele Ecumenice Sinoade (Dositei foaia 633 în Dodecavivlion). Dar și aceasta a urmat la oarecare localnice, precum la cel din Cartagina, care împotriva eresului lui Pelaghie și a lui Chelestin făcând cercetare au așezat hotare Dogmatice. Al treilea a fi toate Dogmele cele așezate de dânșii, și Canoanele, Ortodoxe, binecinstitoare, și unite, cu Dumnezeieștile Scripturi, sau cu Sinoadele cele Ecumenice de mai înainte, pentru aceasta și mult vestită este socoteala sfântului Maxim, cea zisă la o pricină ca aceasta: „Pe Sinoadele cele făcute, Credința binecinstitoare le întărește, și iarăși, dreptățimea Dogmelor judecă pe Sinoade, dar, și această însușire, este obștească și la cele mai multe localnice Sinoade, afară de oarecare. Iar a patra și cea mai de pe urmă este, a conglăsui, și a primi cele rânduite de Sinoadele cele Ecumenice, și cele Canonisite de toți Patriarhii și Arhiereii cei Dreptslăvitori ai Catoliceștii Biserici, sau prin însăși înfătoșarea lor, sau prin ai lor locțitori, sau și aceștia nefiind, prin scrisorile lor. Această conglăsuire a Patriarhilor și a Arhiereilor lumeni, este precum am zis, întăritorul, și deslușitorul haractir, al Sinoadelor celor Ecumenice. Întăritor adică, pentru că le întărește pe ele, și le face a fi, după numele ce poartă, Sinoade Ecumenice. Iar deslușitori, pentru că nici la un alt localnic Sinod socotindu-se, deosebește pe singure cele Ecumenice, despre cele localnice. Drept aceea pe Sinodul cel ce s-a făcut în Vlaherna în vremea lui Copronim, numit de către luptătorii de Icoane Sinod Ecumenic, atât sfântul Ghermano, și Damaschin și noul Ștefan, și alții mulți cât și cel al 7-lea Ecumenic Sinod, în a șasea practică a lui l-a muștrat zicând: că fără de conglăsuirea tuturor celorlalți Patriarhi, Sinod Ecumenic, nici se face, nici se zice. Că Epifanie din partea Sinodului al 7-lea a zis: cum dar mare și Ecumenic ar putea fi acela pe care nici l-au primit, și la care nici s-au conglăsuat întâi șezătorii ai celorlalte Biserici, ci anatemei pe acestea l-au dat? (Dositei 634, a Dodecavivlion) mai cu aceste muștrări a muștrat și sfântul Maxim, pe minciuno-sinod a lui Pirr Monotelitului (adică al celui ce dogmatisea o singură voie întru Hristos Domnul). Pentru că pe acesta îl numea Pir Sinod Ecumenic. Am zis că conglăsuirea, și primirea tuturor Patriarhilor, întărește pe Sinoadele cele Ecumenice, și nu numai singură ființa lor de față, sau cea prin ai lor locțitori. Pentru că întru toate cele 7 Ecumenice Sinoade, nici un Papă a fost de față în persoană. Iar întru cel al doilea, sau și în cel al 5-lea Ecumenic Sinod, nici împersoonă, nici prin locțitori, au fost de față Damas, și Vighilie Papii, dar aceste Ecumenice Sinoade, iarăși au rămas Ecumenice, pentru că aceștiași Papi, s-au unit la cele hotărâte de către acelea, și prin scrisorile lor și prin Iscălituri le-au primit pe ele, și cum că singură înfătoșarea sa cea în persoană, sau cea prin ai lor locțitori nu întărește pe Sinoadele cele Ecumenice, ci mai vârtos unirea și conglăsuirea; au arătat cele două Sinoade cel din Sardica, și cel din Florența. Că cel din Sardica, cu toate că s-a numit la începutul său Ecumenic Sinod (vezi la l Cuvântare a lui). Și au fost de față la acesta toți Patriarhii, unii în persoană, iar alții prin locțitori. Fiind însă, că s-au despărțit și nu s-au unit la cele de acesta hotărâte Patriarhii și Arhiereii Răsăritului, acest la început numit Ecumenic Sinod, s-a făcut localnic la isprava și sfârșitul lui. Asemenea și cel din Florența, de și Ecumenic s-a numit, fiind însă că locțitorii Patriarhului Antiohiei, și Episcopilor Răsăritului și mai întâi, și al însuși Patriarhului Alexandriei Marcu, zic, prea sfântul acel al Efesului, nu s-au unit cu

atunci Diacon. Evtatie al Antiohiei, Macarie al Ierusalimului. Pafnutie, și Spiridon, Iacov și Maxim, bărbați împodobiți cu Apostolești Daruri, și cu Mucenicești pătimiri, și alții mulți, fiind la număr după tradiția cea de obște, și de toți mărturisită a Bisericii 318 pe lângă care însă, au fost și altă mulțime de Clerici, de Presbiteri, și de Diaconi, și s-au adunat acest Sinod împotriva lui Arie, care hulea, că Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, nu este de o ființă cu Tatăl, și prin urmare nu este Dumnezeu adevărat, ci zidire, și făptură¹⁰⁵, și trei ani și jumătate ținând acest Sinod (măcar deși Ghelasie la Fotie citirea 256 în șase ani și jumătate zice) a predat Dumnezeiescul și Sfințitul Simbolul Dreptslăvitoarei noastre Credințe, cel de Obște cunoscut de către toți. Întru care pe Fiul și Cuvântul lui

dânsul, cel Ecumenic dar s-a schimbat în localnic. Și ce zic localnic? Și în minciuno- numit s-a schimbat după dreptate, pentru că nu avea nici pe a treia însușire a Sinoadelor celor Ecumenice. Că hotărârea cea de dânsii așezată nu a fost unită cu Dumnezeiasca Scriptură, și cu celelalte Sinoade. Vezi că neunirea oarecăror Patriarhi, și pe cele Ecumenice le face localnice? Și dimpotrivă unirea tuturor Patriarhilor lumii, și pe cele localnice le face Ecumenice, și le schimbă în Catolicești. Fiindcă localnicele Sinoade și Canoanele lor cele de Ecumenicele Sinoade, și mai ales de cel al 6-lea Ecumenic, fiind primite, Ecumenică stăpânire, adică: și axioma (vrednicie) peste tot cuprinzătoare iau. Deci din aceste zise cu lesnire poate a se închipui orismosul (definiția) Sinodului celui Ecumenic întru acest chip: „Ecumenic Sinod este cel adunat prin împărătească poruncă, cel ce așează hotărâre Dogmaticească despre Credință, cel binecinstitor, și dreptslăvitor, și unit cu Sfintele Scripturi, sau cele Ecumenice de mai-nainte, pe care Sinod unirea tuturor Patriarhilor și Arhierilor Catolicești Biserici l-au primit, sau prin înfățișarea a însuși persoanelor, sau prin locuitori, sau și aceștia nefiind, prin scrisorile și iscăliturile lor. Deci tot Sinodul Ecumenic care are aceste caracterisitoare însușiri, acesta este sfânta și Catoliceasca Biserică, întru care în Simbolul Credinței mărturisim că credem.” De aici cu alte patru însușiri după Teologi se înavuțește aceasta: 1. a fi pururea vie și nelipsită. Că zice: «Și alt Mângâietor voi da vouă, ca să rămână cu voi veac» [Ioan 14, 16]. Și, «iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului» [Matei 28, 20]. 2. a fi negreșitoare, și nesmintitoare. Că Biserica a cărei față o ține Sinodul Ecumenic, «stâlp și întărire a Adevărului» după Pavel [1 Timotei 3: 15] și că ceea ce se socotește de Sinoadele Ecumenice, aceea și de Sfântul Duhul Adevărului este socotit. Că acela zice că va învăța pe voi toate, și vă va aduce aminte de toate. Care lucru mai vârtos la Ecumenicele Sinoade se arată adevărat. Că dacă Canonul al 8-lea al făcătorului de minuni Grigorie zice, despre Sinodul localnic cel în Agchira adunat. Că până când se va socoti ceva obștește de către sfinții cei împreună adunați, și mai întâi decât dânsii de către Sfântul Duh, cu cât mai vârtos se socotește aceasta că este adevărată, zicându- se pentru Sinoadele Ecumenice! La care însuși Duhul Sfânt stăruind asupra- le, le luminează pe ele, și nu le lasă a se rătăci la hotărârile lor! Că însuflă dreptatea sa Dumnezeu în nenumărații Ierei cei ce se adună la Sinod, după Epistolia cea către Celestin a Sinodului celui din Cartagina. 3. de a avea vrednicie prea înaltă, și preaputernică, nu numai întru a întinde dreptățile și adevărurile cu sfătuire, ci și întru a sili spre supunere pe cei ce se împotrivesc, punând asupra- le Bisericeștile certări cele cuviincioase lor, și judecând, și aspru cercetând și pe Papi, și pe Patriarhi, și pe toți cei ce se află în toate părțile lumii, Arhieriei și clerici și mireni. 4. a pune hotar, și mărginire la fiecare cerere ce se ivește, și la pricină și obștească, și particularnică, și a dezlega toată gâlceava, și prigonirea ereticilor și a schismaticilor. Că Catolicească, zice Chiril al Ierusalimului (în Cateheza 18) se numește Biserica, că de Obște peste tot învață, fără lipsire, și fără osebite toate Dogmele cele ce se întind spre cunoștința oamenilor și despre cele văzute, și despre cele nevăzute. Drept aceea și de către toți, nu Dumnezeiasca Scriptură, ci Ecumenicul Sinod se propovăduiește, că este cel mai de pe urmă Judecător al Bisericeștilor pricini, după Canonul al 6-lea al Sinodului al 2-lea al căruia judecător socoteala și hotărârea nu se supune apelației altui mai mare județ. Că dacă Apelarizarea este o jeluire despre oricare județ către altul mai mare, după cartea a 9-a a Vasilicalelor, titlul 1 hotărârea cea cu îndoială a Episcopilor, se supune la apelarizarea județului celui mai mare a Mitropolii; iar a Mitropolii la Exarhului, sau a Patriarhului ocârmuirii; și a Patriarhului la Sinodul Ecumenic, și aici de aici toată apelarizarea se mărginește, și se sfârșește nefiind alt județ mai mare decât Sinodul Ecumenic. Iar deși Judecătoria Patriarhilor nu se supune apelației, după Vasilicale, și după Iustinian, și după Leon înțeleptul. Aceasta însă, se înțelege, pentru că alt Patriarh nu poate a se face judecător asupra hotărârii altui Patriarh, și nu pentru Sinodul Ecumenic, care cercetează și judecă toate cele judecate de către toți Patriarhii, și Papii, ca și

Dumnezeu, l-au propovăduit Dumnezeu adevărat, de o Ființă cu Tatăl, adică având aceeași ființă și fire întocmai cu Tatăl, și prin urmare aceeași Slavă, și Stăpânire, și Domnie, și pururea vecuire, și toate celelalte lui Dumnezeu cuviincioase însușiri ale Dumnezeieștii firi. Care Simbol este anume așa: „Credem întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul Făcătorul tuturor celor văzute, și al celor nevăzute. Și întru Unul Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, cel născut din Tatăl, Unulnăscut, adică, din ființa Tatălui, Dumnezeu din Dumnezeu, Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut nu făcut, de o Ființă¹⁰⁶ cu Tatăl, prin care toate s-au făcut, cele din Ceriu, și cele de pe pământ. Care pentru oamenii, și pentru a noastră mântuire s-au pogorât, și s-au

cum nu s-ar fi judecat cândva. fiindcă hotărârea Eparhului, măcar deși apelației nu se supune: fiindcă nu se mai atinge de către altcineva, cu toate acestea nedumeririle care Eparhul nu poate a le hotărî, le cercetează și le hotărăște însuși Împăratul. Drept aceea, dreptul ce are monarhul întru cele politicești, același drept îl are și Sinodul Ecumenic în Biserică (Dositei în Dodecavivlion foaia 309 și 384). Am zis însă că judecătorul cel mai de pe urmă în Biserică nu este Sfânta Scriptură, precum aceasta o zic Luterocalvinii. Ci Sinodul Ecumenic, fiindcă Dumnezeiasca Scriptură la multe părți ne luminat vorbind, și fiecare din ereticii către al său eres strâmbând noima Scripturilor cea ne luminată, de nevoie trebuiește tâlcuirea pentru a tâlcui adevărata noima scripturii, care nu este altul, fără numai Ecumenicul Sinod. Încă și alta, pentru că pe lângă cel adevărate, și Catolicești (Sobornicești) cărți al Scripturii, fiindcă au îndrăznit ereticii a le suprascrie (în titulată) ca pe niște canonicești, și pe cele neadevărate, și ereticești cărți ale lor, pentru aceasta Sinodul Ecumenic alege pe cele adevărate, și leapădă pe cele neadevărate, și ascunse, precum Sinodul al 6-lea a făcut pentru Apostoleștile așezămături, și cel întâi însuși (și vezi la subînsemnarea Apostolescului Canon 60). Pentru care și sfințitul Augustin aceasta știindu- o luminat a socotit (Epistolia 154) zicând: Nu aş fi crezut în Evanghelie, de nu m- ar încredința vrednicia de credință a Bisericii. Drept aceea din toate cele zise se încheie, că nimenea poate a se împotrivi Sinoadelor celor Ecumenice, rămânând binecinstitor și dreptslăvitor; ci de Obște și fără osebite fiecare este dator a se supune lor. Că cel ce se împotrivese lor, se împotrivese Duhului celui Sfânt, celui ce grăiește prin Sinoadele cele Ecumenice, și se face eretic și anatematesit, fiindcă și Papa Dialogul (Cap 1, Epis. 24) anatematisește pe cei ce nu se supun Sinoadelor Ecumenice. Și însăși Sinoadele acestea pe cei ce nu se supun lor și îi anatematisească. Ce zic eretic? Ca un păgân și necinstitor de Dumnezeu se socotește cel ce nu ascultă de Biserică, a cărei față poartă Sinodul cel Ecumenic. Că zice Domnul, «și de nu va asculta de Biserică, să- ți fie ție ca un păgân și vameș» [Matei 18: 17]. Fiindcă hotărârea și judecata cea mai de pe urmă și mai desăvârșită a Bisericii este Sinodul cel Ecumenic, după Augustin (Epistolia 162). Și aceasta este ceea ce însuși Dumnezeu a poruncit a se păzi și în Sinodul Presbiterilor Legii vechi. Iar de va fi, zice: vreun grai în judecată, care să nu- l poți lesne dezlega, între sânge și sânge, și între judecată și judecată... Și vei merge la Presbiterii și Leviții, și la judecătorul, care va fi în zilele acelea și ei cercetându vor spune ție judecata... Nu te vei abate din cuvântul, care- ți vor spune ție, în dreapta sau în stânga. Și omul care se va sumeți ca să nu asculte de Presbiterul, sau de judecătorul, va muri omul acela, și vei scoate pe cele rău din Israel (A doua Lege, 17: 2, 8]. Se cuvine însă pe lângă cele zise să adăugăm și aceasta, că cu adevărat și mai cu deosebire singure șapte Sinoade Ecumenice s-au numit, pentru că toate acestea după Legile Sinoadelor celor Ecumenice s-au adunat; și pentru că ceea ce a fost de nevoie spre cunoștință, întru dânsle s-au rânduit. Drept aceea toate întrebările câte se nasc din cele rânduite de acele șapte, cu lesnire se desleagă (Dositei în Dodecavivlion foaia 633). Iar după cel al șaptelea Sinod, cu toate că altele s-au numit Ecumenice precum cel 1 și 2 și cel adunat în Biserica Sfintei Sofii; însă cu rea întrebuintare s-au numit așa, pentru că nici unul dintru acestea s-au adunat după legile Sinoadelor Ecumenice. Și pentru aceea nu au putut a se împreună număra cu cele șapte Ecumenice, nici numărul lor al adaoge. Că cel ce de Latini s-au numit al 8-lea Ecumenic, adică: cel ce s-a făcut împotriva lui Fotie, în urmă de către cel ce s-a făcut pentru Fotie s-a surpat, și cu totul nici a se numi Sinod s-a osândit. Și măcar că toate acele șapte Ecumenice Sinoade pentru cuvântul de a fi Ecumenice Sinoade, sunt de o cinste și întocmai. Însă acest întâi Sinod, și pentru vechime, și pentru sfințenie, a stăut, și stă, pururea pilda cea mai întâi închipuită, și știința cea mai întâi începătoare a tuturor Sinoadelor celor Ecumenice, și acestuia a urmat de aici înainte și Sinoadele cele după dânsul, și întru proclamațiile (poruncile) lor, și întru șederile lor, și întru hotărârile lor, și pe acesta Dialogul Papă cap al tuturor Sinoadelor l-au numit, și un cuvânt se află în

întrupat și om s-au făcut. Au pățimit, au înviat a treia zi, și s-au suit la Ceruri, și șade dea Dreapta Tatălui. Și iarăși va să vie să judece viii și morții. Și întru Sfântul Duh. Iar pe cei ce zic, că era oare cândva, când nu era, și că mai-nainte de a se naște nu era, și că din cele ce nu era s-au făcut! Sau că din alt Ipostas (față) zic, că este, sau din altă ființă, Fiul lui Dumnezeu, sau că este schimbăcios și prefăcăcios, pe aceștia îi anatematisește Totalnica (Catoliceasca), și Apostoleasca Biserică¹⁰⁷. Pe acest Simbol însă, Teodor al Ierusalimului l-a numit dreaptă mărturisire a Credinței. Iar Damas al Romei, zid împotrivor armelor diavolului. Și de Obște de către toată Biserica se numește Prapor (au semn) haractirisitori, și Steagul Dreptslăvitorilor. Prin care aceștia ca niște adevărați ostași ai

gura tuturor, adică: Stăpânească cele rânduite în Sinodul din Niceea. Mult au ostenit Sinodul cel adunat în Cartagina și în practicele sale, și în Canoanele sale, și în Epistoliile sale, cele către Bonifatie, și către Chelestin, pentru ca să nu primească alte Canoane, fără numai pe acestea adevărate Canoane al Sinodului din Niceea. Și marele Atanasie, și Dumnezeiscul Ioan Hrisostomul, tare striga să nu stăpânească alte Canoane, fără numai Canoanele Sinodului din Niceea.

¹⁰⁵ Că Arie Presbiter fiind al Alexandriei, și vrând să scape de urâciunea ceea ce se ridicase de către dreptslăvitorii creștini, asupra lui Pavel Samosateului, care Dogmatisea, că Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu om gol s-a Născut din Fecioară, zicea el adică, cum că a fost acesta mai înainte de Nașterea cea după trup, nu însă ca Dumnezeu, ci ca una din Zidiri și din făpturi în vreme făcut de la Tatăl. Iar în câte părți s-a despărțit eresul lui Arie, vezi la sub însemnarea Canonului întâi al Sinodului al 2-lea Ecumenic.

¹⁰⁶ Însemnează că Cuvântul de o Ființă, și mai înainte de 1 Sinod se întrebuința între cei binecinstitori; iar fiindcă după Dumnezeiescul Ilarie, savelianii și cei de pe lângă Pavel Samosatul, l-au întrebuințat pe acesta ca să surpe Treimea Ipostasurilor celor Dumnezeiește începătoare, pentru aceasta Părinții cei 180 adunați în Antiohia în anul 272 împotriva lui Pavel Samosatul, pe acest cuvânt l-au lepădat; după nume numai (măcar că după înțelegere și după însemnare îl mărturisea) pentru ca să nu deie apucare ereticilor, și mai ales pentru că Pavel cu vicleșug meșteșugind, trei ființe din glasul OMOUSIULUI (de Oființă) zicea că sunt. Una adică cea mai întâi era a Tatălui, iar a 2-a a Fiului, și a 3-ea a Sfântului Duh, și că din aceea aceste se propun ca niște părți, precum zice Atanasie, (împotriva eresului Arienesc) iar Sinodul din Niceea, Ecumenic fiind, pentru vrednicia sa, nu numai după înțelegere, ci și după nume au poruncit a se propovădui (vezi la Dodecavivlion a lui Dositei, foaia 1031). DE O FIINȚĂ (OMOUSION) iar nu de asemenea ființă (OMIUSION) precum ziceau viclenește Arienii cei pe jumătate (Imirianisti), pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu Sinodul acesta l-a propovăduit. Că de ÎMPREUNĂ sau pe de ACEEAȘI, despre FIINȚĂ se zice, după Aristotel și în Logică. Iar de Asemenea se zice la felurime, și de obște la cele întâmplătoare ființei, și nu la ființei, și la fire. Și iarăși, DE O FIINȚĂ l-au zis pe el, și nu DE O ÎMPREUNĂFIINȚĂ (SINUSION), precum însemnează Dumnezeiescul Epifanie în Anghiro; că DEOÎMPREUNĂFIINȚĂ însemnează unire fără de oarecare deosebire (precum o zice Savelie). Iar DE O FIINȚĂ, însemnează pe unirea cea cu deosebire, și pe sporirea a unui Ipostas despre celălalt.

¹⁰⁷ Însemnează că Simbolul acesta al celui din Niceea, nu numai că este puțin schimbat în oarecare de acest cunoscut nouă tuturor, și în toate zilele rostit, ci și aceasta: „A căruia împărăție nu va fi sfârșit”, nu cuprinde nici Teologia Sfântului Duh, și celelalte articole până la sfârșit. Că Sinodul al 2-lea pe acestea le-au plinit, și l-au adus în rânduiala aceasta neschimbată, întru care acum îl rostim. Drept aceea la al 4-lea Sinod praxis 5 foaia 1515 a adunării Sinoadelor Tomul 2 unde se află Simbolul Sinodului din Niceea cu aceasta, a căruia Împărăție nu va fi sfârșit, negreșit greșeală este a tipografiei. Fiindcă oriunde se află aiurea, fără de acest cuvânt se află, precum în Simbolul al însuși Sinodului acestui din Niceea (la foaia 283 a Tomului 1 al adunării Sinoadelor) în praxis 18 al Sinodului al 6-lea (foaia 650) a Tomului 2 al Sinoadelor) în Practicele Sinodului din Cartagina, la Socrat Cartea 1 Cap 7 și pretutindenea. Și fiindcă acest cuvânt cel al 2-lea Ecumenic l-au adaos, vezi și în prologul aceluia. Însemnează încă că Simbolul acel din Niceea, în alte Codice se află cuprinzând aceasta, și au șezut dea dreapta Tatălui, iar întru altele nu. Și aceasta o însemnăm aicea, ca un lucru vrednic de știință, că Simbolul Credinței se zicea în Biserica cea din început numai în Vinerea cea mare, când Episcopul catihisea pe cei ce se găteau a se boteza în noaptea Sâmbetei cei mari când a doua zi strălucea ziua cea purtătoare de lumină, precum istorisește Teodor Anagnost în Cartea a 2-a a Bisericeștii Istoriei, apoi s-au rânduit de Timotei al Constantinopolului să se zică la fiecare Liturghie, în anul 515; în vrea lui Anastasie

lui Hristos, se deosebesc de vrășmașii lui Hristos, și de cei ce se fățarnicesc cu Numele lui Hristos, în vremea ce sunt frați mincinoși și rău slăvitori. Că și ostașii prin semne (adică prin steaguri) deslușesc și deosebesc pe ostașii despre cei potrivnici. Drept aceea și de la metafora ostășeștilor Simboluri s-au numit, și Simbolul Credinței. Au paradosit acest sfânt Sinod și rânduiala pentru Paști, pe care acum o ține nestrămutată Tatalnica (Catoliceasca) Răsăriteană Biserică. Despre care (vezi pe al 7-lea Apostolesc Canon, și pe cel întâi al Sinodului din Antiohia) dar încă și pe acestea de față douăzeci sfințite Canoane le-au așezat. Care nehotărât sunt întărite de cel întâi Canon al Sinodului al 4-lea, iar hotărât de al doilea al Sinodului al 6-lea și de cel 1 al celui al 7-lea, însemnează însă că Practicele acestui întâi Sinod acum nu se află nici elinește, nici Latinește, ci singure acelea, câte Evsevie al Pamfiliei, Rufin, Socrat, Sozomen, Teodorit, și Ieronim, și alții. Iar mai cu deosebire, și mai ales Ghelasie Chisicheanul, care se afla în vremea lui Zinon împăratul la anul 476. Care în urmă și Episcop al Chesariei Palistinei s-a făcut (vezi la Tomul 1 foaia 151 a adunării Sinoadelor) acestea singure zice, se află câte cei mai de sus, și Ghelasie acesta le-a scris. Iar conscrierea (alcătuirea) lui Ghelasie, practică o numește Nichita Honiatul, iar Fotie mai mult Istoricească, decât Practicească, o pomenește însă aceasta și Ioan Chiparisianul. (Vezi la Dositei foaia 108 din Dodecavivlion).

CELE 20 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI ÎNTÂI SINOD TÂLCUITE

CANON 1

Dacă cineva învoială de către doftori s-a hirurgisit, sau de către barbari s-a tăiat, acesta rămâie în clir (soartă). Iar dacă vreunul sănătos fiind s-a tăiat pe sineși, acesta în clir (soartă) cercetându-se, se cuvine a înceta. Și de acum înainte nici unul dintru cei de acest fel nu trebuiește a se înainta; precum aceasta este prea arătată, că s-a zis pentru cei ce întrebuințează lucrul, și care îndrăznesc pe sineși a se tăia. Așa, dacă careva de către barbari, sau de stăpâni s-au scopit, iar altmintrelea s-ar afla vrednici, pe unii ca aceștia îi primește în cliros (soartă) Canonul. [Apost: 21, 22, 23; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

Câteva Canoane ale Apostolilor rânduiesc despre scopire, fiind însă, că precum se vede, au fost rămas într-o nelucrare, pentru aceasta, au urmat trebuința de a rândui despre aceasta și Canonul acesta. Care și zice: Cel ce pentru patimă, și pentru boală s-au scopit de către doctori, sau și de barbari în vremea goanei, acesta Cleric fiind se lucreze cele ale soartei sale. Iar cel ce sănătos fiind, s-a scopit pe sineși, acesta și cleric fiind se cade a înceta din lucrările Clericești (soartei). Și din cei de acest fel, câți sunt mireni, de astăzi înainte, nici unul se cuvine a se face Cleric. Precum însă aceasta o zicem pentru cei ce înadins, și de voie îndrăznesc a se scopi pe sineși, de asemeni iarăși zicem, că dacă oarecare s-a scopit de barbari, sau de stăpânii lor, adică fără de voie și tiranicește, și ar fi

împăratului, precum acestași Teodor zice. Iar apoi în anul 545 Iustin împăratul întâi a rânduit, și în ce vreme a Liturghiei să se rostească acesta în toate Bisericile răsăritului, adică mai-nainte de Dumnezeuiasca Rugăciune, Tatăl nostru.

vrednici, unii ca aceștia se primesc de către Canonul (ori de acesta adică, ori de cel 21 Apostolesc). Spre a se face Clerici. Citește și tâlcuirea a celui 21 Apostolesc.

CANON 2

Fiindcă multe, sau de nevoie, sau altmintrele nevoiți fiind oamenii, s-au făcut afară de Canonul cel Bisericesc. Încât oameni din viață păgânească viind acum la Credință, și în puțină vreme catehisindu-se, îndată la Baia cea Duhovnicească se aduceau, și îndată ce se botezau se aduceau la Episcopie, sau la Presbiterie. Bine s-a socotit a fi de acum înainte, ca nimic de acest fel a se face; fiindcă și timp trebuie celui ce se catehisește, și după botez mai multă cercare. Că lămurită este Apostoleasca scriptură ce zice, nu de curând sădit (neofit), ca nu mândrindu-se să cadă în osândă și în cursa diavolului [1 Timotei 3: 6]. Iar dacă, după ce a trecut timp s-ar afla vreo greașală sufletească pentru fața aceea, și s-ar vădi de către doi, sau trei martori, unul ca acesta înceteze de la Cliros. Iar cel ce ar face afară de acestea, ca împotriva marelui Sinod obrăznicindu-se, acesta se va primejdui despre Cler. [Apostolesc: 80; Sinod 1 și 2: 17; Sardichia: 10; Laodiceea: 3; Chiril: 4]

TÂLCUIRE

Ceea ce rânduiește Canonul 80 al sfinților Apostoli, și Canonul acesta rânduiește; că zice, fiindcă în timpurile trecute au urmat a se face multe lucruri, afară de Bisericescul Canon (adică de acesta 80 al Apostolilor), sau de nevoie, sau din altă pricină pornindu-se oarecare. Încât, a-i boteza ei îndată pe aceea care cu puțin timp mai înainte de la păgâneasca, și necredincioasa viață au venit la Dreptslăvitoarea Credință, și în puțină vreme s-au învățat taina bunei cinstiri, și împreună cu botezul a-i înainta pe ei și la Episcopie, sau la Presbiterie; adică a-i Hirotonisi pe ei Presbiteri și Episcopi. Fiind, zic, că aceste așa afară de lege se făceau, s-a socotit de cuviință de acum înainte a nu se face. Căci cel ce se catehisește, și mai-nainte de a se boteza are trebuință de îndestulă vreme¹⁰⁸ pentru a se catehisi, și a se învățat bine toate dogmele Credinței, și după ce se va boteza, iarăși are trebuință de multă ispitire. Că zice Apostolul Pavel către Timotei, nu pe cel de curând sădit (să-l Hirotonești) adică pe cel de curând catehisit, și din nou sădit în via lui

¹⁰⁸ Vremea catehisirii nu se rânduiește de toți una și aceeași, că din Apostoleștile așezământuri, un an se rânduiește a se catehisi cei ce vin la Dreptslăvitoare Credință. Doi de Canonul 42 al localnicului Sinod, celui adunat în Iliviria Ispanioleasca cetate, puțin mai înainte de Ecumenicul întâiul Sinod. Și de Nearaoa 144 a lui Iustinian încă doi ani se rânduiește pentru Samaritenii cei ce vin la Credință. Și din Canonul 25 al localnicului Sinod cel adunat în Ahati în anul 506 opt luni s-au rânduit pentru Iudeii cei ce se întorc la credință. Iar Canonul 8 al Sinodului al 7-lea voiește să nu primim pe evreii cei ce cu fățărnicie cred. Ci numai pe cei ce cu adevărat cred, și muștră pe cele ale evreilor; unii socotesc că numai într-atâtea zile se face catehisire, câte are Postul cel mare; luându-o aceasta din Canonul 45 al Sinodului din Laodiceea și din Epistolia lui Ieronim cea către Pammahie, și din întâia catihisire a lui Chiril Patriarhul Ierusalimului. Dar însă din acestea alta nu se încheie, fără numai că în Postul cel mare se face partea cea mai de pe urmă, și mai cu deamăruntul a catehisirii, pentru că atuncea se botează catehumenii (adică cei ce se învăța buna Credință) în noapte Sâmbetei celei și a zilei celei Luminat. Uneori însă se scurta vremea Catehisirii pentru împrejurări de nevoie. Pentru aceasta Catehumenii cei ce se primejduiesc de moarte, se botează mai-nainte de vremea hotărâtă a Catehisirii, după Canonul 12 al celui din Neocezareea; după cel 47 din Laodiceea; după 52 din Cartagina. După al 5-lea a lui Vasilie, și după al 5-lea al lui Chiril.

Hristos, ca nu înălțându- se, să cază în însuși păcatul, și în cursa cea asemenea în care a căzut diavolul, adică în mândrie. Iar dacă trecând vreme s- a afla la cel ce cu vreme în destulă și cu cercare, și s- a catehisit, și s- a botezat, și s- a Hirotonisit, s- ar afla zic vreun păcat sufletesc ¹⁰⁹ și s- ar vădi pentru acela de doi, sau trei martori, unul ca acesta, să înceteze de a lucra cele ale Ieriei. Iar care va voi a face afară de acestea, acesta ca unul ce se obrăznicește împotriva marelui Sinodului acestuia se va primejdui, și la Ierie, adică se va caterisi. Vezi și tâlcuirea Canonului, 80 Apostolesc.

CANON 3

A oprit desăvârșit marele Sinod, nici Episcopului, nici Presbiterului, nici Diaconului, nici măcar vreunuia din cei ce sunt din Cler, a- i fi cu putință să aibă împreună lăcuitoare muiere; afară numai decât maică, sau soră, sau mătușă, sau de singure fețele acele cu care ar putea scăpa de tot prepusul. [Sobor 6: 6; Sobor 7: 22, 23; Anghira: 19; Cartagina: 45; Vasilie: 88]

TÂLCUIRE

Cei Ierosiți (adică sfințiți), și Clericii nu se cuvine a pricinui vreo pricină de prepus, și de sminteală poporului, pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, că, marele Sinodul acesta, cel întâi adică, desăvârșit a oprit, a nu avea stăpânire și voie, nici Episcopul, nici Presbiterul, nici Diaconul, nici altcineva din Clerici să aibă muiere străină în casa sa, și a locui împreună cu dânsa, afară numai maică, sau soră, sau mătușă, sau singure fețele acelea care nu dau prepus.

CANON 4

Episcopul mai vârtos se cuvine a se așeza adică de către toți cei ce sunt în Eparhie; iar de ar fi cu greu una ca aceasta, sau pentru nevoia ce silește, sau pentru depărtarea căii. Fără sminteală trei

¹⁰⁹ Păcat sufletesc, Zonara zice pe tot păcatul cel ce se naște din abaterea acelor trei puteri ale sufletului, din puterea cea cuvântătoare zic, din puterea mâniitoare și poftitoare. Iar Valsamon zice: tot păcatul ce pricinuieste vătămare sufletului, ori din trupească poftă are începutul, ori din sufletească. Iar alții păcat sufletesc au zis, pe cel ce se face din sufletești patimi, adică din trufie, din neascultare, și din altele. Însă chiar păcat sufletesc, despre care zice aicea Canonul, este trufia, și înălțarea și mândria, că singură patima aceasta se potrivește Duhovniceștei, și nematerialnicei firei sufletului. Și aceasta este osânda și cursa în care a căzut diavolul. După zicerea Apostolului care o aduce aicea Canonul, și după tâlcuirea ce- i face Dumnezeuiescul Ambrozie. Pentru aceea și sfințitul Avgustin (Cartea 3 despre Cetatea lui Dumnezeu) zice: nu este diavolul, nici bețiv, nici altceva de acest fel, dar este mândru și zavistnic. Deci de a cădea Episcopul în patima mândriei și o va arăta pe ea prin cuvinte și fapte, și se va vădi de doi, sau trei martori, să înceteze de la Cliros. (Adică de lucrarea soartei sale.) Poate pentru ca să se smerească, și să- și măsoare cugetarea sa, și așa iarăși să primească lucrarea Ieriei. Iar dacă se va mândri și mai mult, și nu va voi a înceta, să se caterisească și desăvârșit de treapta sa. Iar cum că arătata mândrie, este caterisitoare; arătat este și de la Navatiani, care pentru aceasta s- au lepădat de la Biserică, pentru că din mândria și trufia lor, se numeau pe sineși curați, și pe cei ce în vremea goanei s- au lepădat și în urmă s- au pocăit, nu- i primeau, și cu cei căsătoriți a doua oară nu se împărtășeau, unii însă au zis că păcat sufletesc înțelege Canonul aici pe socoteala cea răuslăvitoare și păgânească. Dar de ar fi fost aceasta, s- ar fi cuvenit cel ce o are aceasta, nu numai să înceteze ci și strașnic să se caterisească, și de la Biserică să se lepede. Deci fiindcă păcat de moarte este mândria, iar cei ce fac păcatul cel de moarte, cad din treapta lor, după Canonul 32 al marelui Vasilie; pentru aceasta și Canonul acesta pe cel ce a căzut în acest fel de păcat, îl pedepsesc cu încetarea Ieriei.

împreunându- se, împreun- alegători făcându- se și cei ce nu sunt de față, și împreună- nvoindu- se prin scrisori, atuncea să se facă Hirotonia. Iar tăria celor ce se fac, să se dea Mitropolitului în fiecare Eparhie. [Apostol: 1; Sobor 7: 3; Antiohia: 19, Sardichia: 6; Laodiceea: 12; Cartagina: 12, 58, 59]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că Episcopul se cuvine mai ales a se Hirotonisi de toți Episcopii Eparhiei. Iar de este cu greu a se aduna toți, sau pentru nevoia ce silește, sau pentru lungimea călătoriei, negreșit trei Episcopi să se adune, iar cei ce nu sunt de față să se facă împreună- hotărâtori prin scrisori la Hirotonie, și atuncea să se Hirotonisească. Iar tăria și pecetluirea tuturor celor ce se fac; adică tăria alegerii acesteia ce se face acum de către toți Episcopii, și rânduirea unuia din cei trei ce s- au ales (că trei după Bisericeasca închipuire se aleg) rânduirea zic a unuia spre a primi vestirea Hirotoniei, să rămână și să se aducă, ca la un Chiriarh la Mitropolitul fiecărei Eparhii. Dar fiindcă tâlcuitorii, adică Zonara și Valsamon, tălmăcesc pe a ase așeza în loc de a se alege, iar alții în loc de a se Hirotonisi. Aceasta se cuvine să o știm, că mai întâi și chiar a se așeza, însemnează pe a se face. Și așezi este în loc de fac, sau arăt. Deci și aici mai întâi și cuprinzător, acest se cuvine a se așeza însemnează, că se cade a se face, a se arăta, a se prohirisi de către toți. Am zis cuprinzător, și mai întâi, că această arătarea are rânduială sfințită, adică mai întâi să se aleagă, și apoi să se Hirotonisească. Și așa cu deplinătate înțelegem, că s- a așezat, adică s- a făcut Episcop. Încât a se așeza are pe amândouă însemnările, precum și a se face; că însemnează și a se alege, însemnează și a se Hirotoni. Una de către toți, iar alta de către trei, și după Canonul acesta, și după cel întâi Apostolesc mai aceasta este și tălmăcirea Sinodului al 7- lea celui a toată lumea întru al 3- lea al său Canon. Că și când trei singuri Hirotonisesc, mai întâi de către toți se alege, împreun- alegători toți făcându- se prin scrisori..

CANON 5

Despre cei ce se fac achinoniți (neîmpărtășiți), ori din cei din Cler, ori din cei din tagma (rânduiala) mirenească, de către Episcopii fiecărei Eparhii, să se ție socotința, după Canonul ce zice, pe cei de către alții lepădați, de alții să nu se primească. Însă să se cerceteze nu cumva din micșorarea de suflet, sau din vreo filonichie (prigonire), sau din vreo de astfel de necuviință a Episcopului, s- au lepădat din adunare. Deci ca aceasta se ia cuviincioasa cercetare, s- a socotit că este bine în fiecare an, la fiecare Eparhie de două ori în an, să se facă Sinoade. Ca de Obște toți Episcopii Eparhiei adunându- se la un loc, întrebările cele de acest fel să se cerceteze, și așa cei ce cu dovadă au greșit Episcopului, cu cuvânt achinoniți (scoși de la împărtășire) de către toți se vor socoti a fi, până când obștimea Episcopilor va socoti pentru dânșii a face o hotărâre mai iubitoare de oameni. Iar Sinoadele să se facă, unul adică, mai înainte de Postul mare; Că toată micșorarea de suflet stricându- se, darul curat să se aducă lui Dumnezeu. Iar cel al doilea, pe la timpul toamnei. [Apostol: 12, 13, 32, 37, Sobor 4: 19; Sobor 6: 8; Antiohia: 6, 20; Sardichia: 20, 10 <?>; Cartagina: 26, 37, 104, 116, 141]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește acestea, pentru Clericii și mirenii care s-au aforisit de către Episcopii fiecărei Eparhii, să ție, și să rămâie adevărată socotința ceea ce este legiuită, precum Canonul (cel 32 al Apostolilor adică sau și cel al 12-lea) acel vechi rânduiește, că adică să nu se primească la împărtășire de către alți Episcopi, cei de către alți Episcopi aforisiți. Însă să se facă cercetare nu cumva acești aforisiți s-au aforisit pentru vreo împuținare de suflet, sau prigonire, sau altă oarecare împătımire a Episcopului. Drept aceea pentru ca să ia lucrul acesta cuviincioasa cercetare, și celelalte cercări de acest fel, s-a socotit de cuviință a se face Sinoade localnice de două ori pe ani în fiecare Eparhie, și să se adune toți Episcopii de Obște, să cerceteze. Și așa după ce se va face cercetarea cea de acest fel, cei ce arătat au greșit Episcopului, și cu drept chip s-au aforisit de El, să rămână aforesiți, după cuvântul urmării și al dreptății, și de către toți ceilalți Episcopi, până când se va părea de cuviință obștimii Episcopilor ca să dea o mai iubitoare de oameni hotărâre pentru acești aforesiți (adică opriți de împărtășire). Că dacă cel ce a aforesit pe ei, să zicem, s-ar împietri, și după trecere de timp n-ar voi să-i dezlege de aforisire, sau și de va muri, este slobod Sinodului după ce va cunoaște de ajuns pe timpul certării, să-i dezlege pe ei de aceasta. Iar Sinoadele acestea să se facă, unul mai-nainte de marele Post, ca dezlegându-se toată micșorarea de suflet, și greșeala, care ori Arhiereul o a făcut către cler, și către popor, sau din potrivă clerul și poporul, către Arhiereul, să se proaducă lui Dumnezeu curat, și neprihănit darul Postului. Iar cel al doilea să se facă în timpul toamnei. Citește și pe al 32, și 33 Apostolesc.

CANON 6

Obiceiurile cele din început ție-se, cele în Egipt și în Libia, și în Pentapoli, ca Episcopul cel ce este în Alexandria să aibă stăpânire peste toate acestea; fiindcă și Episcopului ce este în Roma aceasta este obișnuită. Așisderea însă și în Antiohia, și în celelalte Eparhii să se păzească întâietatea (presvia) Bisericii. Și de Obște aceea fie arătată, că, dacă cineva fără de socotința Mitropolitului s-ar face Episcop, unul ca acesta marele Sinod a hotărât a nu se cuveni a fi Episcop. Însă dacă cu obșteasca alegere a tuturor binecuvântată fiind, și după Canonul Bisericesc, doi sau trei, pentru a loruși prigonire ar grăi împotriva, ție-se hotărârea celor mai mulți. [Apostol: 34; Sobor 2: 2, 3; Sobor 3: 8; Sobor 4: 28; Sobor 6: 36; Antiohia 19; Cartagina: 13]

TÂLCUIRE¹¹⁰

¹¹⁰ Pricina pentru care s-a dat de Sinod Canonul acesta, este aceasta. Era obiceiul la Episcopii Egiptului, și al Libiei, și al Pentapolei a avea mai întâi pe al Alexandriei, și fără de socotința aceluia a nu face vreun lucru Bisericesc; precum zice Epifanie, că această stăpânire întrebuițându- o și sfințitul Mucenicul Petru Episcopul Alexandriei, a caterisit pe Melitie Episcopul Licopolei în Tivanda, precum mărturisește marele Atansie în a doua sa Apologie, și însemnează încă aceștia sfânt, că mai-nainte de Petru, fiindcă în Pentapoli a Libiei de sus, câțiva Episcopi au primit socotința lui Savelie, și atâta tărie au luat mincinoasele dogmele încât abia se propovăduia în Biserici Fiul lui Dumnezeu. Aceasta aflându- o Dionisie al Alexandriei, a trimis la ei soli ca să-i întoarcă la adevărata Dogmă a Bisericii; din acestea dar se arată, că Episcopul Alexandriei, și mai înainte de acest Sinod avea Patriarhiceștile pronomii din învechit obicei (care mai vartos au stăpânit de la cel 34 Apostolesc, ce zice, că Episcopii fiecărui neam, se cuvine să cunoască pe unul mai întâi, și altele) avea stăpânirea nu numai a ocârmui cele Bisericești ale Eparhiilor de acolo, și

Canonul acesta rânduiește, ca să se păzească vechile obiceiuri ale celor trei Patriarhi, al celui al Alexandriei chiar și după întâiul cuvânt; iar al Antiohiei, după al doilea cuvânt, iar al Romei pe scurt și cuprinzător (iar pentru al Ierusalimului cu osebire zice Sinodul acesta în al 7-lea Canon al său, și pentru al Constantinopolului zice Sinodul al 2-lea întru al treilea Canon); încât, Patriarhul (pe care Episcop îl numește aici, nefiind încă obiceiul a se numi cineva cu nume de Patriarh)¹¹¹ al Alexandriei, să aibă stăpânire peste Episcopii, și Mitropoliții Egiptului, și ai Libiei, și ai Pentapolei. Precum și Patriarhul Romei acestași obicei ținea¹¹² a avea stăpânire și șederea mai sus decât toți Apusenii, și Mitropoliți. Așisderea încă și Patriarhul Antiohiei a avea stăpânirea peste Episcopii, și Mitropoliții Siriei, și ai Chilisiriei (Covățiteisiriei), ai amânduror chilichiilor, ai Mesopotamiei, și ai tuturor celorlalte supusei lui ocârmuirii. Și nu numai Pronomiile Patriarhilor acestora poruncește Canonul acesta a se păzi. Ci încă și pronomiile celorlalte Eparhii, și a Bisericilor celor supus Mitropoliților. Atât celor ce sunt Patriarhi, cât și celor ce nu sunt supuse Patriarhilor, și atunci și acum adică, celor neatârnați, precum al Asiei, al

ale ocârmuirilor, ci și caterisi Episcopi, și Mitropoliți, ai Climei aceleia. Și fiindcă zisul Melitie cel caterisit de al Alexandriei, se apucase de a silnici obiceiul cel de acest fel, și a îndrăzni să Hirotonisească alți Episcopi în ocârmuirea Alexandriei, pentru aceasta Sinodul acesta 1 în Niceea au reînnoit prin acest Canon obiceiul cel din început.

¹¹¹ Că nume de Patriarh mai întâi a început în vremile lui Teodosie celui mic. Patriarhii mai întâi zicându- se cu osebire, Episcopi ai Apostoleștilor scaune. Acest Teodosie mai întâi a numit pe al Romei Patriarh, și pe Dumnezeiescul Hrisostom, precum aceasta o arată Socrate în Cartea 7 cap 31, s-a zis însă numele acesta și în Sinodul Chalcedon, și mai ales de Iustinian s-au numit Patriarhi, Patriarhii. Și însemnează două oarecare, numele acestea, sau pe Episcopii cei ce s-au făcut Efori, și Exarhi în oarecare Eparhii, și ocârmuirii de către Obșteșc Sinod, precum au făcut aceasta cel al 2-lea a toată lumea Sinod, după Socrate Cartea 5 Cap 8, dintre care unul a fost, și Grigorie Nissis, supus celui al Chesariei. Și s-au numit aceștia cu acest nume Patriarhi nu de la covârșirea scaunelor, ci de Sinodiceasca hotărâre. Ca să aibă mai multă tărie spre sădire și spre desrădăcinare, fiindcă întocmai era cu ceilalți Patriarhi. Pentru aceasta și Grigorie Nissis scriind către Flavian al Antiohiei, asupra lui Chesarias cel defăimase pe el zicea: de s-ar judeca după vrednicia Preoției, întocmai și deopotrivă de către Sinod, și un pronomion amânduror nouă s-ar fi făcut, iar mai ales îngrijirea îndreptării celor obștești, întru a fi întocmai. Sau însemnează chiar pe Episcopii cei ce au cinstea cea întâi în Biserică, de la covârșirea scaunelor aceluia, și de la întâia dregătorie nu Personală fiind ca aceluia; ci cuvenită scaunelor aceluia, după moștenire. Care cinci au fost: cel al Romei, al Constantinopolului, al Alexandriei, al Antiohiei, și cel al Ierusalimului. Și fiindcă cel 1 a lepădat frâul, a rămas 1 cel al Constantinopolului; sau adaos și al cincilea cel al Moscovei cei mari; dar și acesta acum nu este. Iar deși Petru al Antiohiei scriind către cel al Achiliei a zis, că singur el cu deosebire se zicea Patriarh, cu care s-a unit și Valsamon, totuși nu căutăm ce zice Episcopii pentru sineși, ci ceea ce pentru dânsii zice Catoliceasca Biserică. A numit însă Dionisie, și Timotei Eluros (Motocul) Patriarh și pe cel al Efesului, dar o a stricat aceasta Sinodul al 4-lea. A numit și Teodor Istoricul Patriarh pe al Tesalonicului; totuși așa l-a zis, ori după cuvântul Exarhilor, precum a făcut Sinodul al 2-lea. Cum am zis, ori precum alții zic, pentru multele Episcopii ce avea, mai la patruzeci. (Dositei, Dodecavivlio).

¹¹² Nu tâlcuiesc drept pe Canonul acesta cei ce năvălesc de la Biserica Romei. De unde Papa Filix pricindu- se cu Acachie al Constantinopolului, stricând Canonul a zis, că Episcopul Pimen în fiecare Sinod are tăria, precum Canonul (acesta adică) al Sinodului din Niceea voiește. Și mai înainte de acesta și Pashasinus locțiitorul lui Leon, pe dos a zis acestuiași Canon în sinodul al 4-lea. Noi însă din însăși graiurile Canonului aflăm adevărata înțelegere a Sinodului acestuia. Deci zicem că de vreme ce Melitie a răsturnat dreptățile Episcopului Alexandriei, precum am zis, a dat pricină Sinodului acestuia să pună Canonul acesta, și să rânduiască nu vreun lucru nou, ci numai să întărească rânduielile și obiceiurile, care din veci se păstrau, nu numai la Patriarhi, ci și la Mitropoliți, și nu numai întru Hirotonii, pe care le abătea Melitie, ci și întru toată altă dreptate, ce se cuvine Patriarhilor, și Mitropoliților după Bisericile cele supuse lor. Adică a avea stăpânire fiecare Patriarh peste Eparhiile cele supuse lui. Și dar și ocârmuirea Episcopului Pimen este îngrădită, ca și a celorlalți Patriarhi.

Pontului, al Trachiei, al Ciprului, al Africii, și al celorlalte (măcar că alții zic că alte Eparhii numește Canonul aici, că cuprinzător numește pe ocârmuirile cele supuse celorlalți doi Patriarhi, al Constantinopolului, și al Ierusalimului, și că Mitropoliți numește numai pe Patriarhi. Dar tâlcuirea cea dintâi este mai bună, și vezi la Dositei în Dodecavivlion foaia 117 și 123). Încât nici un lucru ce atârnă de Bisericeasca ocârmuire să nu se facă fără de socotința acestora. Și fiindcă cea mai mare treabă și mai de căpetenie din toate cele Bisericești sunt Hirotoniile, pentru aceasta prin urmare adaoge Canonul, că oricare s-ar face Episcop, fără de socotința Mitropolitului său, au hotărât marele Sinodul acesta, ca unul ca acesta să nu fie Episcop. (Căci deși mulțimea Episcopilor ar fi ales pe Episcopul, întărirea însă a alegerii se cuvenea a se face de Mitropolitul, și pe care acela l-ar fi ales, se cuvenea a se face Episcop; și vezi subînsemnarea Canonului al 4-lea al acestui 1 Sinod). Însă dacă de Obște toți vor alege pe cineva de Episcop după Canoanele Bisericești, iar doi, sau trei ar zice împotriva, nu după dreptul cuvânt și cu dreptate, ci cu prigonire, și în pizmă, hotărârea celor mai mulți să biruiască; precum și Canonul al 19-lea al Sinodului din Antiohia rânduiește. Iar Canonul al 12 al Sinodului din Cartagina zice, că dacă dintre alegătorii, care au și iscălit, în urmă s-ar împotrivi vreunul însăși mărturiei sale și iscăliturii, acela însuși pe sine se va lipsi de cinstea Episcopului. Citește și tâlcuirea la cel Apostolesc 34.

CANON 7

Fiindcă obicei, și tradiție (predanie) veche, s-a apucat a se ținea, ca Episcopul Eliei să se cinstească, aibă-și urmarea cinstei, păzindu-se dregătoria sa cu Mitropolia. [Apostol: 34; Sobor 2: 2, 3; Sobor 3: 8; Sobor 4: 28; Sobor 6: 36; Antiohia 19]

TÂLCUIRE

Două tâlcuiri primește Canonul acesta. Că Valsamon și Anonimul (nenumitul) tâlcuitorul al Canoanelor, cu care împreună se unesc și câțiva Papiști și Calvinii, tâlcuiesc, că de vreme ce veche tradiție au apucat, și obicei, a se cinsti Episcopul Eliei, adică al Ierusalimului¹¹³, pentru că întru dânsul s-a întrupat, și a pățimit Domnul și Mântuitoare Propovăduire dintr-însul a ieși prin Sfinții Apostoli a toată lumea, să-și aibă cinstea potrivită cu cea dintâi, și în anii cei din urmă, însă singură cinstea fără de stăpânire, și fără de dregătorie. Pentru că stăpânirea și dregătoria se cuvine a păzi Mitropolia Palestinei, zic adică a Chesariei¹¹⁴ care se numește a lui Straton, căreia precum zice, se supunea Ierusalimul. Precum adică și Canonul 12 al Sinodului din Halchidon rânduiește, că Cetățile

¹¹³ Însemnează că după Iosip despre Iudeea Cartea 7, Cap 18 Ierusalimul s-a numit, pentru că Melchisedec întâiul zidind cetatea, a zidit și Biserica, din aceasta Cetatea au numit-o Ierusalim. Și numele Ierusalimului este tot evreiesc, însemnând vedenia de pace, după sfinții Părinți. Și Ierusalim mai întâi numindu-se, în urmă Elia Capitolia s-a numit, după Dion Istoric. Elia de al Adrian care se poreclea Elius, care săpându-se mai înainte Ierusalimul, și cu boi arându-se, și semănându-se după Istoricul Evsevie, și abea de pe fața pământului cunoscându-se, după Teologul Grigorie, Elia s-a poreclit, după Teodorit și Evsebie. Iar Capitolia, pentru că în locul Bisericii lui Dumnezeu, au zidit capîștea lui Dia celui ce se cinstea în capitolia Romei, aceștiași Adrian, după însuși Dion Istoricul.

¹¹⁴ Chesaria s-a numit, pentru că Evsebie, Irod o a zidit aceasta în numele lui August Chesariul. Care mai întâi se numea turnul lui Straton. Întru care și Statui ale Chesarului și ale Romei se aflau după Iosip Iudeul cartea 15 cap 13. Însă trei Chesarii erau în Asia, una Mitropolia aceasta a Palestinei, a doua cea a Capadociei (care și maza Chesarului se numea, după Sozomen, cartea 5 cap 4, încă și mazaca). Și a treia cea a lui Filip.

către prin împărătești scrisori au luat nume de Mitropolie, Episcopii acei (Mitropolii) dobândească- și singură cinstea, iar dreptățile sale să se păzească Mitropoliei celei după adevăr. Cu care chip Marchian a cinstit pe Healchidona, și Valentinian pe Niceea, după practica 12 a Sinodului 4. Iar Zonara și alții vor că, precum Canonul cel mai de sus a dat protia celui al Alexandria, și celui al Antiohiei, sau mai bine zice le-au înnoit, ca pe unele din nou schimbate. (Că protia celui al Romei nu s-a înnoit. Fiindcă era precum am zis întreagă, și nestrămutată) întracest chip și Canonul acesta a mai hotărât cinstea celui al Ierusalimului. Adică precum acela a întărit acelora, nu numai pronomii, și cinstea Patriarhicească, ci și rânduiala cinstei acesteia, după care, cel al Romei este întâi, iar al Alexandriei al doilea, și al Antiohiei al treilea, așa și Canonul acesta a întărit Patriarhului Ierusalimului, nu numai cinstea Patriarhicească, ci și rânduiala cinstei. Pentru aceasta nu a zisă aibă- și cinstea, ci aibă- și urmarea cinstei. Adică să fie cu rânduiala cinstei al 4-lea după cei trei. Iar a se păzi prednicia sa cu Mitropolia, însemnează că cinstea aceasta Patriarhicească, nu este Personală, și particulară, ci afierosită Mitropoliei Ierusalimului. Încât să treacă la toți moștenitorii Scaunului celui după vremi, și nu numai la acesta, și la acela. Iar cum că Ierusalimul a fost Mitropolie, martori sunt, atât Iosip zicând: despre Iudeea în Cartea 7 Cetate mare, și Mitropolie a tot neamul Iudeilor. Cât și Filon, Mitropolie nu a unei Țări a Iudeii, ci și a celor mai multe. Că Apostolescul scaun al Ierusalimului, nu numai că este cel mai întâi decât toată lumea, ci și Patriarhicesc Pronomion a avut din început, și are. Întâi, pentru că a avut Eparhii supuse luiși, și ocârmuire Patriarhului cuvenită. Drept aceea proestoșii Bisericii cei de loc, și nu cel al Chesariei, au Hirotonisit pe Dion al Ierusalimului, după ce s-a dus Narchis. Iar arătându- se iarăși Narchis, iarăși de frați se cheamă, după Evsebie, și nu de fratele, sau de al Chesariei. Iar Narchis a făcut Sinod cu 14 Episcopi pentru Paști mai înainte de Sinodul 1. Al doilea, pentru că Patriarhul Ierusalimului în Sinodul 1 El întâi a iscălit, iar Evsebie al Chesariei al 5-lea. Și peste a zice, că Mitropoliții se schimbă adică, întru iscălituri, și în șederile Sinoadelor, și cuvântările către Împărați, alteori mai întâi, și alte ori mai în urmă. Iar cel al Ierusalimului, totdeauna întâiul între Părinții Sinodului, și de- a pururea împreună cu Patriarhii se numără, și cu Mitropoliții niciodată. Și citește de Dositei în Dodecavivlon cartea 2 cap 4. Iar de am și da că Ierusalimul ar fi fost supus Chesariei, dintru aceasta ce iese? Că precum Vizantia mai întâi era supus Iracliei, iar apoi după ce Vizantia s-a făcut Patriarhie, Iraclia s-a supus ei. Întru acest chip, de am și ierta (care nu este) că se supunea Ierusalimul Chesariei, după ce Ierusalimul s-a cinstit a fi Patriarhie, Chesaria a rămas cu dregătoria sa, a fi Mitropolie a Palestinei, și mai plecată însă decât Ierusalimul. Fiindcă ea, este numai Mitropolie, ia Ierusalimul Patriarhie.

CANON 8

Pentru cei ce se numeau pe sineși curați cândva, iar venind către Catoliceasca, și Apostoleasca Biserică, au socotit Sfântul, și marele Sinod, ca hirotesinde- se ei, apoi așa să rămână în Cler. Însă mai întâi de toate, aceasta se cuvine a o mărturisi ei în scris, că se vor învoi, și vor urma dogmelor Catoliceștei, și Apostoleștei Biserici. Adică și cu cei însoțiți prin a doua nuntă a se împărtăși, și cu cei ce în vreme de goană au căzut; pentru care și timp s-a rânduit, și vreme s-a hotărât;

ca ei să urmeze întru toate dogmele Catoliceștei Biserici. Deci ori unde s-ar afla, ori prin sate, ori prin cetăți numai ei singuri Hirotonisiți, cei aflați în Cler, vor fi întru aceeași schimă (Chip). Iar (unde) ar fi Episcop al Catoliceștii Biserici, și ar veni oarecare, este arătat cum că Episcopul Bisericii va avea dregătoria Episcopului, iar cel ce se numește Episcop de către cei ce se zic curați, că aveau cinstea Presbiterului. Afară de nu cumva i s-ar părea Episcopului (însuși) al împărtășii de cinstea numelui. [Sobor 7: 14; Anghira: 13; Neocesareea: 14; Antiohia: 8, 10] Și dacă aceasta nu îi va plăcea lui, va socoti un loc, ori de horepiscop, ori de Presbiter, pentru cel ce se socotește negreșit a fi în Cler. Ca să nu fie doi Episcopi în cetate. [Apostol: 46, 47, 68; Sobor 2: 7; Sobor 6: 95; Laodiceea: 7, 8; Cartagina: 66; Vasilie: 1, 57; Teologul: 12]

TÂLCUIRE

Curați se zic navatianii (așa pe sineși numindu-se după mândria cugetului, precum scrie Evsevie Cartea 6, Cap 43) [Sard: 6; Laodiceea 57; Vasilie: 89] Iar Navat a fost Presbiter al Bisericii Romanilor, carele nu primea pe aceea, ce în vremea goanei s-a fost lepădat (de Credința lui Hristos) iar apoi s-au căit. Ci nici cu cei însoțiți prin a doua nuntă se împărtășea. Și după Botez zicea, că nu se mai poate milui cel ce a păcătuit, după Epifanie la eres 59, și după Avgustin eres 38. Deci acesta măcar că în dogmele Credinței nu a greșit, nici era eretic, ci numai schismatic, după 1 Canon al marelui Vasilie. Pentru ura de frați a sa însă și nemilostivirea socotelii, și mândria sa, s-a anatematizat, de Sinodul cel ce s-a făcut în Roma în vremea lui Papa Corneliu, după Evsevie, și de Sinoadele ce s-au făcut în Cartagina, în vremea lui Ciprian, și în Antiohia și în Italia împotriva lui. De la acesta s-a numit Novatiani și cei ce au urmat relei socotelei lui. Aceasta așa fiind cunoscute, zice Canonul acesta, că dacă Navatianii cei de acest fel, vor veni la Catoliceasca Biserică, s-a socotit de cuviință să se hirotetisească¹¹⁵ și așa să se primească, și să rămâie în soarta lor, cei ce erau adică și în chip Clerici (așa prin hirotesia au primit pe Donatiști și Canonul 66 al Sinodului din Cartagina) însă trebuie să mărturisească în scris, că au să păzească toate dogmele Catoliceștii Biserici. Cum că vor primi că de a doua nuntă, și pe cei ce de

¹¹⁵ Hirotesia aici nu este hirotonie, precum poate a prepune cineva, ci este a se pune mâna preoților pe capetele ereticilor celor ca aceștia, și așa să se primească ca pocăindu-se. Că așa prin hirotesia (și nu prin hirotonie). Și Canonul 49 al celui din Cartagina. Voiește a se primi cei ce se pocăiesc. Și că este adevărat cuvântul meu, mărturisește și Sinodul al 7-lea. Că citindu-se Canonul acesta la întâia Praxă a acestuiași, și întrebându-se, cum se cade a se înțelege zicerea hirotetisindu-se, a zis preasfântul Tarasie; spre blagoslovenie se zice aici hirotesia, și nu spre hirotonie. Drept aceea din Canonul acesta trebuie a se învăța părinții cei Duhovnicești, să-și pună mâinile pe capetele celor ce se pocăiesc, când le citesc Rugăciunea cea iertătoare, precum o zice aceasta și Canonul 35 al celui din Cartagina anume. Că de nevoie este hirotesia aceasta la Taina pocăinței. Și auzi ce zic Apostolii în Așezământurile lor. (Cartea 2 și Cap 18) „Primește pe cel ce a păcătuit, când se va tângui, și punându-ți mâna pe capul lui, lasă-l apoi să rămână în turmă.” Și iarăși (la același Cap 43) „Precum primești pe cel necredincios, după ce îl vei Boteza, așa și pe cel păcătos, după ce îl vei hirotetisi ca pe un curat îl vei așeza la pășunea cea Duhovnicească. Și hirotesia i se face lui în locul Botezului. Fiindcă prin punerea mâinilor se dă Duhul cel Sfânt celor ce credeau. Obișnuirea hirotesiei aceștia însă, în Darul acest nou, a apucat a se ține de al legea veche, că așa și Arhiereul prin punerea mâinii primea Jertfele arderilor de tot, și ale mântuirii, și cel pentru păcat. Și vezi Capetele 1 și 3 și 4 ale Cărții Leviților. Însemnează însă, că cu iconomie au primit Sinodul pe aceste pe Navatiani, precum însemnează marele Vasilie în Canonul 1. Vezi, și tâlcuirea Canonului al 7-lea al Sinodului 3 unde Canonul 39 al Sinodului din Iliviria zice că prin Hirotesia să se primească ereticii.

silă s-au lepădat de Hristos, și cum că îi vor economisi pe ei, după rânduitele vremi, și după Canonul pocăinței celor ce s-au lepădat de Hristos; și așa, oriunde s-ar afla, ori în cetăți, ori în sate, să rămână în Cler, și în treapta în care s-a aflat fiecare Hirotonisit. Adică Episcopul să rămână Episcop; Presbiterul, Presbiter; și Diaconul, Diacon; să rămână însă Episcopul, acolo unde Episcop Dreptslăvitor al Catoliceștii Biserici nu este. Iar dacă la aceeași Biserică se află și Dreptslăvitorul Episcop, acesta să-și aibă dregătoria, și toată lucrarea, și numele de Episcop. Iar Novatianul cel ce mai-nainte a fost Episcop, să aibă pe singură cinstea Presbiterului; afară numai de va voi Dreptslăvitorul Episcop, să aibă și acela cinste, și numele gol de Episcop¹¹⁶ însă nu și să lucreze vreo sfințită slujbă ca Episcop, pentru ca să nu urmeze necuviința aceasta, a fi doi Episcopi întru una și aceeași cetate (despre care vezi Canon 35 Apostolesc și pe cel al 16 al celui 1 și al 2-lea Sinod¹¹⁷ iar de nu va voi nici aceasta, se cuvine a ierta să aibă loc de Episcop¹¹⁸ sau de Presbiter, pentru ca împreună să se numere și el cu ceilalți Ierosiți, și Clerici, și să nu se arate cu totul căzut din Cler.

CANON 9

Dacă oarecare fără cercetare s-a proadus Presbiteri, sau cercetându-se și-au mărturisit păcatele lor¹¹⁹. Și mărturisindu-se ei, afară de Canon pornindu-se oamenii, asupra unora ca acestora și-au pus mâna, pe aceștia Canonul nu-i primește. Că pe neprihănirea o apără Catoliceasca Biserică. [Apostol: 25, 61; Neocesareea: 9, 10; Teofil: 3, 5, 6]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieste, că, cei ce vor să se Ierosească, se cuvine a fi curați de păcate care opresc Ierosirea (adică sfințirea), și se cuvine a se cerceta viața, și petrecerea lor. Iar dacă oarecare s-au făcut Presbiteri, fără a se cerceta, sau și cercetându-se și-au mărturisit păcatele lor, fiind opritoare de Presbiterie, iar Arhieriei cei ce i-au cercetat, pornindu-se

¹¹⁶ Precum și pe Melitie cercetându-se l-au osândit Sinodul 1 să petreacă în Lico, gol nume de Episcop având, și de aici înainte nici în cetate, nici în vreun sat să hirotonisească. Sozomen în Bisericeasca Istorie, cartea 10, Cap 14 și Socrat cartea 10 cap 9.

¹¹⁷ Scrie Sozomen, în Cartea a 4-a Cap 14 povestind despre Felix, și despre Liverie Episcopii Romei, zice. Aceasta Dumnezeu iconomisind să moară Felix, și să rămâie singur Liverie, pentru a nu se necinsti scaunul lui Petru, de doi povățuitori chivernisindu-se, care este semn de prigonire, și străin de Bisericescul Canon. Iar Epifanie la eresul 68 zice: Nici odată Alexandria a avut doi Episcopi. Și Corneliu al Romei, scriind către Fanie al Antiohiei, prihănește pe Mavdat că cerea să se facă, care s-a și făcut Episcop al Romei, însuși Corneliu acesta fiind într-însa legiuit Episcop; și zice, deci cum nu cunoștea, că într-o Biserică un Episcop se cuvine a fi, și nu doi?

¹¹⁸ Fiindcă nu este slobod a se face Episcop în sat, sau într-un timp mic, în care și un singur Presbiter este destul, pentru a nu se defăima numele Episcopului, după Canonul 6 al Sinodului din Sardichia, pentru aceasta, în niște orașe mici ca acestea, și în sate, se făcea cei ce se numea horepiscopi. Deci horepiscopul după Canonul al Antiohiei, se făcea de Episcopul cetății aceleia, la care supus, și însuși și satul lui. Zice dar Canonul acesta, că unul ca acesta se hirotonisească Citeți, Ipodiaconi, și (Eforchistis) adică Catehisitori. Dar să se Caterisească de va îndrăzni fără voia Episcopului celui din Cetate a hirotonisi Presbiter sau Diacon, măcar de ar avea și Hirotesie de Episcop. Iar Canonul 8 al acestuiași Sinod, iartă a da neprihăniți Horepiscopi Cărți pașnice, adică slobozitoare celor ce ar cere. Așisderea încă și Canonul 13 al Celui din Anghira, rânduieste că fără scrisorile adevăratului Episcop să nu hirotonisească Horepiscopii, Presbiteri, sau Diaconi, nici în locul lor, nici într-altă cetate.

¹¹⁹ Iacon Antiohianul în adunarea Canoanelor, în loc de „păcatele lor” are „Cele greșite de dânșii” care este și mai drept.

afară din Canoane, au Hirotonisit pe ei Presbiteri. Aceștia, zic, care cu nevrednicie presbiterit, neprimiți sunt de a lucra Preoțește. Că vădindu- se de către alții, s- au însuși mărturisindu- și păcatele cele opritoare de preoție, ce au făcut mai- nainte de Hirotonie, se caterisesc după Valsamon și Zonara. Sau înceteze despre a lucra Preoțește, după anonimul (nenumitul) tâlcuitor al Canoanelor. Dar adaoge și pricina Canonul, pentru care cei ce au căzut în păcate nu sunt primiți la Preoție. Fiindcă zice, că Catoliceasca Biserică apără, și voiește a fi Presbiterii neprihăniți întru păcate, precum poruncește Pavel, a fi și Episcopul, zicând: «Se cuvine Episcopul a fi neprihănit» [1 Timoti 3: 2] adică nu numai neînvinovățit, ci și cu totul neprihănit, și ne catigorit ¹²⁰.

CANON 10

Câți dintre cei ce au căzut s- au prohirisit (adică s- au Hirotonisit) prin neștiință, sau și mai- nainte știind cei ce i- au prohirisit, aceasta nu face sminteală Canonului Bisericesc, căci cunoscându- se se caterisesc. [Apostol: 62; Anghira: 1, 3, 12; Petru: 10]

TÂLCUIRE

Câți au căzut ¹²¹, adică s- au lepădat de Domnul nostru Iisus Hristos, apoi s- au pocăit, nu se face Presbiteri. Căci cum este cu putință a se face Presbiter cel ce după Canoane este oprit a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine până la moartea sa? Pentru aceasta și Canonul acesta zice, că, acei câți dintre cei ce s- au lepădat (de Hristos) s- au Hirotonisit, ori pentru că Arhiereul cel ce i- a Hirotonisit nu știa lepădarea; sau pentru că știa dar n- a băgat samă, sau au socotit că Hirotonia poate ca și Botezul să- i

¹²⁰ Însemnăm însă aici o socoteală Catolicească și Obștească, că toți cei ce afară de Canoane, și cu nevrednicie s- au Hirotonit, mai- nainte de a se caterisi de Sinod, cu adevărat sunt Presbiteri. Fiindcă precum zice Dumnezeiescul Hrisostom: „Pe toți Dumnezeu nu- i Hirotonește, însă prin toți el lucrează; deși ei ar fi nevrednici, pentru a se mântui norodul” (Voroava 2 către Timotei la cea 2). Și iarăși: „Fiindcă și prin cei nevrednici Darul lucrează nu pentru dâșii, ci pentru cei ce vor să se folosească.” (Voroava 11 la cea 1 către Tesaloniceni) Și iarăși: „Acum dar și prin cei nevrednici a obișnuit a lucra Dumnezeu. Și nimic Darul botezului de al viața Presbiterului se vatămă.” (Voroava 8 la cea 1 către Corinteni) Dar și în Voroava a 3- a la cea către Coloseni prin multe o dovedește. Întru care și acestea le zice: „Darul lui Dumnezeu care și întru cei nevrednici lucrează, nu pentru noi, ci pentru voi.” Și iarăși, „nu pe mine mă defaimă, ci Presbiteria. De mă vei vedea gol de aceasta, atunci defaimă- mă. Atuncea nici eu voi suferi a porunci. Până însă ședem în Tronul acesta, până când vom avea șederea întâi, avem stăpânirea și tăria, deși nevrednici suntem.” Iar Simeon al Tesalonicului (în răspunsul al 13- lea) zice, „prin hirotonie lucrează darul întru dâșii, ori Arhieriei de sunt, ori Ierei, pentru mântuirea celor ce vin, și câte Taine vor săvârși, sunt cu adevărat Taine. Vai însă (adaoge aceștia iarăși) unora ca acestora. Care ori mai- nainte de Hirotonie au greșit, ori după Hirotonie, că nevrednici sunt de Preoție. Și de vor a se pocăi, și a se mântui, înceteze desăvârșit de la preasfintele lucrări al Preoției. Fiindcă nimic altă îi va ajuta spre pocăință, de nu mai- nainte se vor părăsi de Preoție.” Vezi și mărturia lui Hrisostom pentru paretisire la forma canoniceștii paretisiri la sfârșitul cărții.

¹²¹ Însemnează, că în vremea goanelor câți rămâneau statornici în Credința lui Hristos, în de Obște se numeau stătători. Care se împărțeau în două, în Mărturisitori, și Mucenici. Și Mărturisitori se ziceau, cei ce luau feluri de chinuri pentru mărturisirea lui Hristos, în nu se omorau. Iar Mucenici, cei ce mureau în temnițe și în munci. Iar câți dimpotrivă nu stăruiau în Credința lui Hristos, se numeau căzuți, sau greșiți, sau călcători, spre deosebirea de cei stătători. Care se despărțeau în patru rânduieli. Cei întâi se numeau cei ce jertfiseră, pentru că au jertfit idolilor, sau au mâncat jertfă idolească. Cei al doilea care au tămâiat, pentru că au tămâiat idolii. Cei al treilea libelatici, pentru că da libel, adică în scris mărturisirea, că nu sunt creștini. Sau și cumpăra acest fel de mărturie de la Eparhul că au jertfit. Și cei al patrulea, vânzători, care temându- se de gonaci vindeau sfintele Cărți al creștinilor spre a se arde. (Adolf Labiul din Bisericeasca Istorie cartea 2 cap 3).

curățească, precum tâlcuiește Valsamon. Aceasta zic, a se Hirotonisi adică prin neștiință, sau în știință, nu aduce vreo sminteală sau împiedicare Bisericescului Canon, încât a nu- i opri despre a lucra Preoția, nu. Pentru că după ce se vor, că întru acest chip s- au Hirotonisit, se caterisesc. Câți însă mai- nainte de Botez au jertfit idolilor, aceștia botezându- se, se Preoțesc, ca unii ce se spală de păcat după Canonul 12 din Anghira. Iar câți pentru Hristos s- au muncit, și s- au închis, și de silă și nevoie au primit în mâini Tămâie, sau în gură mâncări de jertfă, aceștia, dacă cealaltă viață a lor este bună, se prohirisesc Clerici, după Canon 3 al acestuiași. Însemnează însă, că nu numai cei ce mai- nainte de Hirotonie s- au lepădat (de Credință) apoi Hirotonisindu- se se caterisesc, ci și câți după Hirotonie s- au lepădat, și citește Canonul 62 Apostolesc.

CANON 11

Pentru cei ce au călcat (Credința) fără de silă, sau fără de luarea averilor, sau fără primejdie, sau ceva de acest fel, care s- au făcut sub stăpânirea lui Lichinie. Au socotit Sinodul, deși au fost nevrednici de iubire de oameni, însă să se milostivească spre ei. Deci câți cu adevărat se vor căi, trei ani vor face ca niște credincioși între cei ascultători, și șapte ani vor cădea jos. Iar doi ani fără proaducere se vor împărtăși cu poporul de rugăciuni. [Anghira: 6; Petru: 2; Vasilie: 73, 81; Grigorie Nissis: 2]

TÂLCUIRE

Alte Canoane pentru cei ce de multa silă, și de mare nevoie se lepădau de Credință vorbesc, iar Canonul acesta vorbește pentru cei ce fără de nevoie se leapădă, zicând: Cei ce au călcat Credința cea în Hristos fără de oarecare nevoie, sau primejdie, s- au lipsirea averilor lor. Care au fost cei ce erau în vremile Tiranului Lichinie. Aceștia zic, măcar că erau în vremile nevrednici de iubirea de oameni, și de sincatavasis (conpogoremânt), s- au părut însă Sinodului să arate milă spre dânșii. Deci câți cu adevărat, și din inimă, dar nu cu fățărnicie, și cu minciună, se căiesc pentru păcatul ce au făcut. Aceștia trei ani vor face între ascultători. Adică vor sta în Pridvor înaintea Sfintelor și Împărăteștilor Porți ale Bisericii, pentru ca să asculte Dumnezeieștile Scripturi, până ce va zice Diaconul câți sunteți catisihindu- vă ieșiți, după aceasta să iasă. Iar doi ani vor cădea jos, adică vor intra în Biserică, și vor sta în partea cea din urmă a Amvonului; să iasă însă și aceștia împreună cu cei ce se catihisesc, când zice Diaconul, câți sunteți catihisindu- vă ieșiți. Iar doi ani se vor împărtăși întru Rugăciuni împreună cu norodul. Adică vor sta împreună cu cei credincioși să se roage, și să nu iasă cu cei ce se catihisesc, fără însă a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine, până ce se vor sfârși acei doi ani.

CANON 12

Iar cei ce vor fi chemați de Har, și pornirea cea întâi arătând, și brâiele lepădând, iar după acestea, la a loruși borătură se vor întoarce, ca câinii, încât unii și arginți a da, și cu beneficii spre a isprăvi, ca iarăși să se ostășască. Aceștia, zece ani să cadă, după vremea de trei ani a ascultării. Peste toate acestea, se cuvine a cerceta buna voință a lor, și felul căinței. Căci câți cu frică, și cu lacrimi, și cu

răbdare, și cu faceri de bine, își vor arăta întoarcere cu lucrul și nu cu chipul, aceștia plinind vremea hotărâtă a ascultării, după cuviință se vor împărtăși de Rugăciuni, împreună cu a fi slobod Episcopului, a socoti și ceva mai iubitor de oameni pentru dânșii. Iar câți cu nebăgare de seamă au adus, și au socotit că le ajunge lor spre întoarcere, chipul intrării în Biserică, numai decât plinească vremea. [Petru: 9, 11; Sinod: 6, 102; Anghira: 2, 5, 7; Laodiceea: 1, 2; Vasilie: 2, 3, 74, 84; Nissis: 4, 5, 7, 8]

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta pentru ostașii creștini, se vede că vorbește, care se afla în anii lui Lichinie, și rânduiește așa: câți ostași creștini, chemându-se, și împuternicindu-se de Dumnezeiescul Har, au arătat mai întâi vitejie și pornirea spre mucenie, și brâiele le-au aruncat, semne fiind a ostășiei lor; iar după aceasta s-au întors ca câinii la borătura loruși. Adică s-au căit, și s-au lepădat de credință. Încât unii dintr-înșii și bani au dat, și cu beneficii, adică cu feluri de daruri, au dobândit iarăși ostășia cea dintâi, aceștia zic, după ce vor face trei ani în locul ascultătorilor, să facă, și zece ani încă în locul celor ce cad. Adică, să intre în Biserică, și să iasă împreună cu cei ce se catehiesc. Însă peste toate acestea Arhiereul, și Duhovnicescul Părinte, se cuvine să cerceteze voința unora ca acestora, și felul, și așezarea căinței lor¹²². Căci, câți cu frica lui Dumnezeu se pocăiesc, și cu umilință fac pe Dumnezeu milostiv, și rabdă chinuri, și fac faceri de bine, milostenii adică, și alte bunătăți. Și în scurt a zice, se pocăiesc cu adevărat și curat, și nu cu fățarnicie, și numai întru arătare. Aceștia, zic, după ce vor împlini acei trei ani cu ascultătorii, după dreptate roagă-se împreună cu cei credincioși, și din Biserică să nu iasă. Și pe lângă conpogorământul acesta, este slobod Arhiereului a arăta pentru dânșii încă mai multă iubire de oameni, și milostivire. Iar câți cu nebăgare de seamă și cu lenevire se pocăiesc, și socotesc că este îndestul spre pocăință a intra în Biserică după arătare împreună cu cei ce cad, și să iasă iarăși cu cei ce se catehiesc. Aceștia zic, plinească, și acei trei ani ai ascultării, și acei zece ani întregi ai căderii.¹²³

¹²² Pentru aceasta Dumnezeiescul Hrisostom (Cuvântul 2 pentru Preoției) zice aceste: „Nu se cade după măsura păcatelor să pune Păstorul și certările. Ci să socotească, și proeresul păcătoșilor, nu cumva vrând a cârpi, pe cea ruptă, mai rău să o rupă, și silindu-se să îndrepteze pe cel căzut, mai mult să-l oboare. Că cei neputincioși după proeresis (adică după mai-nainte alegere și voința) de se vor certa câte puțin puțin, vor putea, de nu desăvârșit, dar măcar în parte a se izbăvi de păcate și de patimi; iar dacă deodată de va da cineva toate cuviincioasele certări și canonisiri, îi va lipsi și de cea puțină îndrepare, ce o putea lua. Și iarăși: Multă înțelepciune trebuie să aibă păstorul, și mii de Ochi, ca să vadă din toate părțile deprinderea sufletului. Pentru că precum unii, neputând suferi asprimea Canonului, se fac tari în cerbice, și sărind cad în deznădăjduire. Așa iarăși dimpotrivă, sunt unii care pentru că nu au luat Canon potrivit păcatelor lor, se lenevesc, și mai răi se fac, și se îndeamnă a păcătui mai mult. Pentru aceasta în vremea Patriarhului Luca, un Episcop canonisind prea prea în puțină vreme pe un ostaș, ce făcuse ucidere de bună voie, și dându-i în scris nevinovățirea lui, s-a învinovățit de Sinod pentru pogorământul acesta covârșitor, ce a făcut; iar Episcopul, a adus spre mărturie Canonul acesta al Sinodului acestuia. Însă a auzit de la Sinodul acela, că Arhierilor s-a dat voie să adaoge, sau să împuțineze certările Canoanelor, nu însă și să facă covârșitoare și necercetată conpogorâre. Apoi pe ucigașul ostaș Sinodul l-a supus certărilor Canoanelor, iar pe Episcopul l-au pedepsit cu oprirea Arhieriei într-o atâta rânduiește vreme.

¹²³ Însemnează că în Canonul acesta se păzesc acele două ce marele Vasilie în Canonul al 3-lea al său le pomenește. „Adică obiceiul, și forma, scumpătatea, și mărginirea. Obiceiul adică, și forma, sunt acei trei ani ai ascultării, și cei zece ai căderii. Iar scumpătatea și mărginirea sunt lacrimile, și suferirea relei pătimiri, facerile de bine, și de Obște pocăința cea adevărată și curată. Și la cei ce au primit scumpătatea, s-a făcut pogorământ a împlini

CANON 13

Iar pentru cei ce călătoresc (din viață) vechea și canonică lege se va păzi și acum, încât, de se călătorește vreunul, de merindele cele mai de urmă și prea de nevoie, să nu se lipsească. Iar dacă cel deznădăjduit, și poate s-a împărtășit, va rămâne iarăși între cei vii, fie împreună cu cei ce se împărtășesc de singură rugăciunea. Iar de Obște, și pentru oricare ar călători din (viață), cerându-se a se împărtăși de Euharistie, Episcopul cu cercetare împărtășească-l din Prosforă (Proaducere).

TÂLCUIRE

După ce Dumnezeuieștii Părinți aceștia rânduit despre certare, și cu ce chip, și în câtă vreme se cuvine a fi neîmpărtășiți cei ce s-au lepădat de Hristos, în Canonul acesta rânduiesc, căci câți dintre unii ca aceștia, se primejduiesc să moară, la aceștia să se păzească și Canonică Lege. (Care se socotește a fi Canonul 6 al Sinodului din Anghira, mai vechi fiind decât acest 1 Sinod Ecumenic). Încât, oricare se va deznădăjdi spre moarte, să nu se lipsească de cea de săvârșit, și mai de pe urmă, și prea de nevoie Merindă pentru călătoria aceea și înstrăinarea, care este împărtășirea Dumnezeuieștilor Taine¹²⁴. Însă dacă acesta ce s-a hotărât de moarte, și s-a împărtășit cu Sfintele Taine, se va însănătoși iarăși, acesta să stea numai cu cei Credincioși, și să se roage împreună, nu însă și să se împărtășească. Iar Valsamon zice, că unul ca acesta, pentru care vorbește Canonul acesta, fiindcă se află în locul celor ce împreună stau, pentru aceasta și întru același iarăși i se poruncește a rămâne. Iar de a fost în locul ascultătorilor, iarăși întru acela a rămâne. Și în de Obște, în Canonul acela în care se află fiecare când se primejduia mai-nainte de împărtășire, se cade a se întoarce iarăși la acela după împărtășire. Și pentru ca să zicem cu Canon cuprinzător și obștesc, fieștecărui om (creștin) adică ce se primejduiește spre moarte, și cere a se împărtăși cu Dumnezeuiasca

numai cei trei ani ai căderii. Iar la cei ce aceasta nu au primit, nici un pogorământ li s-au făcut, ci li s-a poruncit să păzească toți anii.” Pentru aceasta și Dumnezeuiescul Hrisostom în voroava 14 la cea a doua către Corinteni zice, „Eu nu cer mulțimea anilor, ci îndreptare sufletului. Aceasta dar arată, de s-au umilit cei ce au păcătuit, de s-au schimbat viața, și iată s-au făcut tot. Iar încât aceasta nu este din prelungirea canonisirii nici un folos se naște. Căci și la ranele cel trupesti, nu căutăm de s-au legat de multe ori, ci de le-au folosit legătura. Deci de le-au folosit în puțină vreme, nu se mai lege; iar de nu, legi- să încă și mai mult de zece ani. Și până atuncia nu se dezlege, până ce se va folosi rănitul prin legătură.

¹²⁴ Scrie însă și Dionisie al Alexandriei lui Favie trimițând „Că un credincios bătrân ce se numea Serapion, a fost jertfit idolilor, bolnăvind- se greu și trei zile fără glas fiind, întru a patra zi puțin înputernicindu- se, a chemat pe nepotul său, și a zis să vină un Iereu. A mers copilul la Presbiterul; și era vreme de noapte. Sau întâmplat însă de a fost Presbiterul bolnav, încât nu a putut să meargă. Și fiindcă eu (zice Dionisie) am fost dat poruncă Presbiterilor, ca să ierte a se împărtăși cei ce se primejduiesc la moarte, mai ales dacă aceasta rugându- se o cer, pentru ca să moară și să se ducă din viața aceasta cu bună nădejde. Presbiterul dar a dat copilului o părticică din prea Sfânta pâine, și i-a zic că să o ude, și să o toarne în gura bătrânului, și așa făcând copilul, și acela puțin înghițind, îndată și-a dat duhul.” (Evsevie în Bisericeasca Istorie Cartea a 6-a cap 44). Încă și Ilie Mitropolitul Critului, scriind către oarecare Dionisie Monah zice: „Că dacă cineva încă de puțin răsuflă, și desăvârșit nu a murit, însă este întru nesimțire, și nici a lua, nici a mânca poate, sau și într-alt chip, scui-pă ceea ce-i pun în gură, de este zic cineva aceste fel, se cuvine Presbiterul cu luare aminte, să pecetluiască buzele lui și limba lui cu atingerea și turnarea Dumnezeuieștilor Taine”.

Euharistie, Episcopul sau și Duhovnicescul Părinte, cu cercare, să-l împărtășească pe el cu Dumnezeuiște Taine.

CANON 14

Pentru cei ce se catihisesc și au căzut, au socotit sfântul și marele Sinod, ca, trei ani ei să fie ascultători numai, după aceasta să se roage cu cei ce se catehisesc. [Neocesareea: 5; Laodiceea: 19; Vasilie: 20; Timotei: 6; Chiril:5]

TÂLCUIRE

Catehumeni se numesc de la Catihó, care se tâlcuiește, învăț prin cuvânt pe cei începători la Credință. Fiindcă se catehiseau aceștia, și se învățau Dogmele Dreptslăvitoarei Credințe. Însă se împărțea în două rânduieli. Și rânduiala cea întâi era mai îndeplinită, și numea a celor ce pleacă genunchile, care primesc Credința, iar numai Botezul îl mai întârziiau. Pentru aceea intra și în Biserică, până la rugăciunea celor ce se catehisesc, după Canonul 19 al Sinodului din Laodiceea, care rugăciune în taină zicându- se, și vremea ei mâna Preotului punându- se asupra lor, își pleca genunchile. Iar când se striha, câți sunteți chemați ieșiți, ieșeau din Biserică. Iar cea a doua rânduială era mai nedeplinită, și se numea a ascultătorilor. Care în Pridvor stând către împărăteștile uși, ascultau Dumnezeuiștile Scripturi, și după ascultarea Dumnezeuiștii Evanghelii ieșeau, după Vlastar, și după scoliastul lui Armenopol la perilipsul canoanelor (partea 5 suprascrierea 3) care amândouă rânduieli luminat se văd și în închipuirea Bisericii care o am închipuit la sfârșitul cărții. Iar Cardinalul Bona (Cartea 1 despre lucrările Liturghiei) și alții oarecare, pe lângă aceste două rânduieli, numără și alte două, de la Părinții Apuseni aceste adunându- le. Și acestea se numeau, una a celor pricepători (pentru că cerea Botezul) și alta a celor aleși. Care așa se ziceau, după ce se înscriau în catalogul celor ce abia aveau a se boteza. Pe care îi numește Capul al 7-lea al cărții a 8- a a Apostoleștilor așezământuri luminați, și Chiril în Catehisirile sal. Iară Botezați Capul al 8-lea al aceleiași cărți a așezământurilor. Pe aceștia îi pomenește și Canonul al 6-lea al lui Timotei. Acestea așa fiind zise, zice Canonul acesta: Câți catehumeni fiind din rânduiala cea întâi și mai deplinită, s-au lepădat de Credință, s-a părut a fi cuviincios sfântului și marelui Sinodului acestuia, trei ani să stea în cea a doua, și mai nedeplinită rânduială a celor ce se catehisesc, a celor ce ascultă în Pridvor, și după acei trei ani să se roage împreună cu cea întâi, și mai deplinită rânduială a celor ce se catehisesc în lăuntru în Biserică. Cu dreptate însă s- ar nedumeri cineva, pentru ce Sinoadele așa ceartă pe cei ce se catehisesc, când păcătuiesc, iar marele Vasilie în Canonul 20 al său zice: „și de Obște cele ce se face în viață de cel ce și catehisește nu se aduc la dare de seamă.” Spre dezlegarea zicerii acesteia împotriva arătată, după Zonara, că nu a zis marele Vasilie să nu se certe catehumenii, greșind mai înainte de Botez. Că atunci ar fi potrivit Sinodiceștilor Canoane. Ci că păcatele catehumenilor nu se aduc dare de seamă, adică la muncă după ce s- au botezat ei. Fiindcă s- au iertat prin sfântul Botez, nu numai de câte, catehumeni fiind, au făcut, ci încă, și de cele ce au făcut mai- nainte de a se face catehumeni. Adică întru necredință fiind. Se ceartă însă catehumenii, pentru că și ei, deși cu lucrul nu în lăuntru Bisericii, nici cu lucrarea, mădulări ale Bisericii, însă cu pofta, și cu îndurarea sufletului, și cu puterea sunt în Biserică. Căci după

Teologul (în cuvântul cel de sfântul Botez) sunt aceștia înaintea ușilor bunei cinstiri; și s-au zămislit în Credință, măcar de nu s-au născut încă prin Botez. Fiindcă nici sunt deznădăjduiți de toată nădejdea mântuirii, dacă de nevoie vor muri nebotezați) precum aceasta se arată din cuvântul cel asupra îngropării, ce face Dumnezeuiescul Ambrosie către împăratul Valentinian, ce a murit încă catehisinduse. Deci Sinoadele pentru aceasta ceartă pe cei ce se catehisesc, ca pe cei ce sunt acum ai lor, și Credința o au primit, și creștini se numesc. Și câte Legea le zice lor, ca unora ce sunt în Lege le grăiește după Apostolescul Cuvânt. [Romani 3, 19]

CANON 15

Pentru multa tulburare și gâlcevile ce s-au făcut, s-a socotit desăvârșit a se ridica din mijloc obiceiul, cel ce afară de Apostolescul Canon s-a aflat în oarecare părți. Încât din cetatea în cetate, a nu se muta, nici Episcop, nici Presbiter, nici Diacon. Iar dacă cineva după hotărârea sfântului și marelui Sinod, s-ar apuca a face ceva de acest fel, s-au s-ar da pe sineși vreunei lucrări de acest fel, negreșit se strica lucrarea, și se va așeza la Biserica, la care Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul s-a Hirotonisit. [Apstol: 14, 15; Sobor: 4, 6; Antioh: 3, 21; Sardichia: 1, 16; Cartag: 57]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește acestea, s-a socotit de cuviință a se rădica din mijloc cu desăvârșire obiceiul, care în oarecare părți s-a izvodit afară de așezământul și legiuirea Apostolescului Canon (celui 14 adică, dar și celui al 15-lea). Pentru multele tulburări, și gâlcevile cele între unii cu alții ce călcarea aceasta s-au urmat. Că adică a nu trece dintru o cetate întru alta nici Episcop, nici Presbiter, nici Diacon. Iar dacă cineva în urma Canonului acestuia al acestui sfânt Sinod, s-ar apuca a face una ca aceasta și s-ar muta dintru o cetate întru alta. Mutarea aceasta ce o va face, negreșit se va surpa, și Episcopul, sau Presbiterul, sau Diaconul se va așeza la Biserica aceea, la care s-a hirotonisit. Fiindcă nu numai Episcopul, ci și Presbiterii, și Diaconii, se cuvine a se hirotonisi la Biserica rânduită, și nu slobod, după al 6-lea Canon al Sinodului 4 și după al 14 și 15 Apostolesc.

CANON 16

Câți aruncându-se în primejdie, nici frica lui Dumnezeu înaintea Ochilor având, nici Bisericescul Canon știind, se vor duce de la Biserica lor Presbiteri, sau Diaconi, sau oricare, se cercetează [cuprind] în Canon; aceștia nicidecum trebuie a fi primiți la altă Biserică, ci toată sila trebuie a li se face, ca să se întoarcă la a loruși Parohie. Sau, stăruiind [nătângindu-se], se cuvine a fi achinoniți (neîmpărtășiți). Iar de ar îndrăzni vreunul a răpi locul ce se cuvine altuia, și va hirotonisi în Biserica sa, neînvoindu-se Episcopului de la care a fugit cel ce se cercetează în Canon, fără tărie fie Hirotonia.

TÂLCUIRE

Canonul cel mai de sus rânduiește ca iarăși să se așeze Presbiterii, și Diaconii la Biserica aceea întru care s-au Hirotonisit, iar acesta și agrie (adică nelucrare) pune asupra unora ca acestora, de nu se vor îndupleca a

se întoarce, zicând: Câți Presbiteri, sau Diaconi, sau cei împreună numărați în Canon, și în Cler¹²⁵, nici de Dumnezeu temându- se, nici Canonul Bisericii cunoscându- le (cel al 15- lea Apostolesc adică) aruncându- se în primejdie se vor duce de la Biserica aceea la care s- au hirotonisit; aceștia, zic, nicidecum se cuvine a se primi la alta (fără de scrisori adică recomanditoare și slobozitoare), ci trebuie a fi siliți să se întoarcă la Bisericile lor. Iar de vor stăruî în pisma lor, trebuie a fi neîmpărtașiți. Nu însă de Taine, nu de mirenii și Credincioșii cei din Biserică (Căci după chipul acesta ar fi împotrivnic Canonul acesta celui al 15- lea Apostolesc, care pe unii ca aceștia de la împărtașirea cea cu mirenii în Biserică nu- i scoate) ci de cei de o tagmă cu dânșii Simpresbiteri și Sindiaconi. Adică a nu Siliturghisi cu cei Ierosiți, și a rămânea argoși (nelucrători). Iar de ar îndrăzni vreun Episcopi a răpi cu vicleșug pe străin Cleric al altui Episcop, și al Hirotonisi pe el (poate în mai mare treaptă) în Biserica sa, fără a voi Episcopul Clericului, de la care a fugit, fie fără de tărie Hirotonia cea de acest fel. Citește și pe 15 Apostolesc.

CANON 17

Fiindcă mulți din cei certați (adică cuprinși) în Canon, pe lăcomia de averi, și urâtul câștig vânând, au uitat Dumnezeiasca scrisoare ce zice: „Argintul său nu l- a dat în camătă” [Psalm 14, 5]. Și împrumutând, sute cer înapoi. Au îndreptat (au judecat cu dreptul) sfântul și marele Sinod, ca de se va afla cineva după hotărârea aceasta luând dobânzi, din întrebuințare, sau într- alt chip întrebuințând lucrul, sau în jumătate de dobândă cerând, sau măcar altceva izvodind pentru urâtul câștig, se va caterisi de Cliros și străin de Canon va fi. [Apostol: 44; Sobor 5: 10; Laodiceea: 4; Cartagina: 5, 20; Vasilie: 14]

TÂLCUIRE

Multe Canoane opresc dobânzile banilor. Dar și acesta, aceasta o rânduiește, zicând: fiindcă mulți Canonici, adică Clerici, iubind lăcomia de averi și urâtul câștig, au uitat Psalmicescul cuvânt al lui David, cel ce zice, argintul n- a dat în camătă, dreptul adică, cel ce voiește a lăcui în Muntele cel sfânt al Domnului, adică în Cereasca Împărăție. Ci împrumutând cel de la datornicii lor se ia sute, adică zece lei la sută (care era dobânda cea mai grea decât celelalte). Fiind zic, că o fac aceasta Clericii, au judecat cu dreptul sfântul și marele Sinodul acesta, că dacă în urma Canonului acestuia, s- ar afla vreun Cleric să ia dobândă, sau ca o negoțitorie oarecare întrebuințând lucrul, sau și după alt chip (voind adică a nu se arăta că el ia dobândă) dă banii săi la cei ce au trebuință, însă se învoiește cu dânșii să ia și el parte din dobândă, și din câștigul banilor, numindu- se pe sineși, nu împrumutător, ci părtaș). Deci ori care s- ar afla că face aceasta, sau că cere jumătate de dobândă, sau vreun alt lucru asemenea izvodește pentru urâtul câștig. Unul ca acesta se va caterisi din Cler, și se va înstrăina din Canoniceasca rânduială. Citește la 44 Apostolesc.

¹²⁵ Canonici, și în Canon cercetați, cu osebite se numesc Clericii, fiindcă viața și mintea, și cuvântul lor, se povățuiește, și se îndreptează după Sfințitele Canoane, cele Apostolești zic, Sinodicești, și Părintești. Canonici pe lângă aceștia se zic și Monahii, precum aceasta se vede în multe Canoane, dar încă și Monahiile, pentru aceași pricină Canonece se numesc; fiindcă mirenii, necanonisiti, și oarecum cu slobozenie petrec.

CANON 18

Au venit la sfântul și marele Sinod (știință), că în oarecare locuri, și cetăți, Presbiterilor, Euharístia Diaconii o dau. Care nici Canonul, nici obiceiul au predanisit, ca cei ce stăpânire nu au proșforă (proaduce), celor ce proșforează se le dea Trupul lui Hristos. Și aceia s-a făcut cunoscut, că acum unii din Diaconi și mai înainte de Episcop, se ating de Euharístie. Deci acestea toate rădicese, și rămâie Diaconii întru măsurile lor, știind ei, că, a Episcopului sunt slujitori, iar decât Presbiterii mai mici. Și să ia după rânduială Euharístia după Presbiterul, ori Episcopul dându-le lor, ori Presbiterul. [Laodiceea 20; Sobor 6: 7] Dar nici a ședea între Presbiteri să fie iertat Diaconilor. Că afară de Canon, și afară de rânduială este cel ce făcea; iar dacă unul nu ar voi a se supune, și după hotărârile acestea, înceteze de Diaconie.

TÂLCUIRE

Pretutindene se cuvine a se păzi buna rânduială, iar mai ales între cei sfințiți, (adică Hirotonisiți) pentru aceasta și Canonul acesta îndreptează un lucru ce fără de rânduială se făcea. Că zice, au venit la auzul sfântului, și marelui Sinodului acestuia, că în oarecare locuri, și cetăți, Diaconii dau Dumnezeiasca împărtășire Presbiterului, care aceasta nici vreun Canon în scris, nici obicei nescris o a predanisit. A da adică Trupul lui Hristos Preoților celor ce-l Ierurghisesc pe el, Diaconii cei ce nu stăpânire a-l Ierurghisi (adică cu sfințenie a-l lucra). Pe lângă acestea încă și aceasta s-a vestit, că unii din Diaconi se împărtășesc înainte de Presbiteri. Deci toate nerânduielile acestea să se ridice din mijloc, și Diaconii să rămâie în hotarele lor, adică nici Euharístia să o dea preoților, nici mai-nainte de Preoți să se împărtășească. Știind că a Episcopului sunt slujitori, precum și însuși numele acesta însemnează: că Diacon va să zică slujitori. Iar decât Preoții sunt mai josiți și mai mici, «Iar cel mai mic de cel mai mare se Binecuvintează» [Evrei 7, 7]. Precum zice Apostolul, și nu pe dos. Primească dar după rânduială Dumnezeiasca Euharístie după ce se vor împărtăși Presbiterii, dându-o aceasta lor, sau Episcopul, sau (de nu va fi de față Episcopul) Presbiterul. Dar nici voie este Diaconilor a ședea între Presbiteri, fiindcă aceasta este fără rânduială și afară de Canon. Că arată, că Diaconii ar fi de o cinste cu Presbiterii, care lucru nu este. Iar dacă și în urma Canonului acestuia nu ar voi careva din Diaconi a se supune, înceteze de Diaconia sa.

CANON 19

Pentru cei ce s-au făcut următori lui Pavel (Samosatelui), apoi au năzuit la Catoliceasca Biserică, sau pus hotărâre a doua oară a se boteza ei negreșit. Iar dacă unii în timpul trecut, s-ar fi rânduit în Cler, de s-ar arăta neprihăniți și nemânjiți după ce de al doilea se vor boteza Hirotonisească-se de Episcopul Catoliceștii Biserici. Iar dacă certare i-ar afla pe ei nehnarici, se cuvine a se caterisi ei. Așisderea încă și pentru Diaconițe, și de Obște pentru toți cei cercetați [numărați] în Canon, aceștia închipuire se va păzi. Am pomenit însă pentru Diaconițe care se numără în Schimă; fiindcă nici vreo hirotésie oarecare au, negreșit între mireni să se numere ele. [Apostol: 47;

Sobor 1: 2; Sobor 5: 95; Laodiceea: 7, 8; Cartagina: 66] [Sobor 4: 15; Sobor 5: 14, 40; Vasilie: 44; Cartagina 5, 51, 135]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește pentru cei ce s-au născut în eresul lui Pavel Samosateului, iar după aceasta au năzuit la Catoliceasca Biserică, zicând că, Canon și tip s-au dat ca negreșit a doua oară să se boteze ereticii cei de acest fel (vezi însă că cu rea întrebuințare numește Sinodul Botez pe Botezul Pavlianiștilor, și alăturându-l pe el cu Botezul nostru, nu cu însuși acela al lor, au întrebuințat graiul acesta, adică a doua oară să se boteze; și vezi Prolegomena Sinodului din Calcedon, fiindcă nu se botează ei întocmai ca și cei Dreptslăvitori). Iar dacă unii dintr-înșii s-au Hirotonisit Clerici mai-nainte de Dreptslăvitorul Botez, neștiind Arhieriei ce i-ar fi Hirotonisit, că sunt eretici, sau că au Hirotonisiți în Clerul Pavlianiștilor. Aceștia zic după ce a doua oară se vor Boteza în Dreptslăvitorul Botez, de se va vedea viața lor neprihănită, și nemânjită, să se Hirotonisească de Episcopul Catoliceștii și Dreptslăvitoarei Biserici, fiindcă întâia Hirotonie ce au luat eretici fiind, cu totul nici se socotește Hirotonie. Căci cum este cu puțință cel ce nu este Botezat după Dreptslăvitoarea Credință, a lua venirea Sfântului Duh, și Darul și Hirotonie? Iar cercetându-se de se vor afla nevrednici de Preoție, se cuvine a se caterisi, adică a se scoate din Cler. Că cu rea întrebuințare s-au luat aici caterisirea de scoatere. Fiindcă se caterisește chiar, cel ce s-a ridicat mai-nainte la înălțimea Ierosirii și a Clirosului. Iar aceștia ce nici ca cum au luat Hirotonia, din care înălțime se vor caterisi? Cu adevărat nici din una. Sau poate că zice, a se caterisi din Preoția și Clirosul Pavlianiștilor. Că precum Botez au numit pe cel după a lor rânduială făcut, așa au numit și Cler pe cel al lor, și prin urmare caterisis; precum și Canonul al 8-le al celui din Laodiceea Cler numește pe cel al Montaniștilor. Și aceasta ce am zis pentru bărbați, trebuie a se păzi fără schimbare, și la femei. Adică dacă unele din femeile Pavlianiștilor se vor fi Hirotonisit de Episcop Dreptslăvitor Diaconițe, neștiind eresul lor, sau de vor fi și fost Hirotonisite în ceata Diaconițelor cea a Pavlianiștilor, acestea, zic, să se Boteze a doua oară, și de se vor arătat vrednice de Diaconie după Botez, Hirotonisească-se Diaconițe (și vezi și Canoanele 46 și 47 Apostolesc, și pe al 7-lea al Sinodului al 2-lea). Iar ceea ce adaugă Canonul, zicând: Am pomenit de Diaconițe care se numără în shimă, fiindcă nici au vreo hirotesie, negreșit între mireni să se numere ele; măcar că este cu anevoie de înțeles. Însă înțelegerea este aceasta, că, am pomenit însă osebit pentru Diaconițe, care la Pavlianiști avea shima aceasta, adică slujba Diaconițelor, că și acestea, precum și ceilalți Clerici ai lor, ca niște mireni se cuvine a se socoti. Pentru că, precum acia nu aveau vreo hirotonie, lipsiți fiind de Dumnezeiescul Dar, așa și Diaconițele cele ce erau la dâșii, numai shima (adică chipul) Diaconițelor aveau, iar hirotesie adevărată, și de Dar dătătoare nu aveau. Încât, ca niște mirence se cade a se cunoaște și ele după botez, precum era și mai-nainte.

CANON 20

Fiindcă sunt unii care Duminica pleacă genunchile și în zilele Cincizecimii. Pentru a se păzi toate într-o toată parichia (parohia) sau

**socotit de sfântul Sinod, stând, Rugăciunile a se da lui Dumnezeu.
[Sobor 6: 90; Petru: 15]**

TÂLCUIRE

Obiceiurile cele de Apostoli, și de Părinți predanisite, se cuvine de Obște a se păzi toate, de toate Bisericiile, și unele de unele numai. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește că, de vreme ce oarecare creștini pleacă genunchile (adică îngenunchind) și în ziua Duminicii, și în zilele cele după Paști până la Cincizecime (adică până la Duminica Pogorării Sfântului Duh). Care lucru este afară de Canoane, și necuviincios. Deci spre a se păzi toate Apostoleștile și Părinteștiile Predanii, întru toate Dreptslăvitoarele Biserici a toată lumea; dintre care una este, și a nu pleca genunchile în ziua Duminicii, și întru toată Cincizecimea. A socotit de cuviință Sfântul Sinodul acesta, ca să-și dea toți creștinii rugăciunile lor lui Dumnezeu, în zilele acestea, nu îngenunchiați, ci stând și drepti. Iar Marele Vasilie, în capul 27 din cele pentru Sfântul Duh care este Canon al 91-lea să nu plecăm genunchile Dumineca și în Cincizecime, ci și cuvântul, și pricinile le adaugă pentru care aceasta nu facem. Că Duminica zice, stând drepti ne rugăm¹²⁶ nu numai că întru dânsa

¹²⁶ Pentru aceasta și marele Vasilie (Cuvintele sunt ale lui Vlăstar) alcătuind foarte bine mai mult decât toți curățitoarele Rugăciuni, „Care se citesc în ziua a cincizecea întru care Sfântul Duh peste Ucenicii Domnului s-au pogorât, și cu chip de rob și cu plecarea genunchilor au sfătuit pe norod să le asculte, pentru ca să mărturisească cu chipul acesta fireasca Stăpânie a Sfântului Duh, și să arate, și după aceea că Duhul cel Sfânt este de o Ființă cu Fiul, căruia tot genunchiul se pleacă, după Apostolul. Acestea, zic, făcându-le, nu au judecat a fi de cuviință să se citească în ceasul al treilea al zilei întru care au venit Sfântul Duh peste Sfinții Apostoli. Pentru că nu era de cuviință, El care era tăinuitor și învățător al Tainelor celor ascunse al Sfântului Duh, și strice vechile Pronomii ale Duminicii, care mari Taine și socoteli cuprind, pe care însuși mai-nainte le-au întărit, zic adică a nu pleca genunchii Duminica. Pentru aceasta, ca să nu se facă această necuviință, au rânduit a se citi cu îngenunchere în seara Cincizecimii, când și Duminica și Cincizecimea se sfârșește. Pentru aceasta cei ce citesc Rugăciunile acestea dimineața, rău, și cu greșală, și afară de Canoane fac. Iar de s-ar nedumeri cineva, pentru ce Apostolul Pavel a plecat genunche, rugându-se în zilele Cincizecimi? Că în capul 20 al Faptelor este scris, că Pavel trecând prin Efes, fiindcă se sârguia a se afla în Ierusalim în ziua a Cincizecea. Și după aceasta adaugă, acestea zicând: (Pavel adică) plecându-și genunchele sale împreună cu toți ei s-au rugat. Și iarăși în următorul cap 21 scrie însuși Luca: că mergând din Tir plecând genunchele pe malul mării ne-au rugat.” Dezlegarea este gata, că starea Bisericii atunci încă era ne canonisită, și oarecum era în pruncie, fiindcă încă atunci se puneau Temeliile cele mai de Căpetenie, și nu luase săvârșirea, nici toată amărănțimea. Însemnează însă, că Canonul acesta nu zice pentru plecările de genunchi, cele ce la noi mai în de Obște metanii mari (Care pentru sărutarea Sfintelor Icoane se fac, și mai ales înaintea înfricoșatelor Taine, nu le oprește Canonul atât al 10-lea al sfântului Nichifor, nici Duminica, nici întru toată cincizecimea, cât și sfințitele cântări ce zic, când, înaintea ta cădem celui ce te-ai sculat din Mormânt. Și când, Veniți să ne închinăm și să cădem, înaintea lui Hristos celui ce a Înviat. Și altele multe ca acestea. Am zis că plecările de genunchi, cele ce se fac pentru sărutarea Icoanelor nu se opresc. Fiindcă pe cele ce se fac din obicei și acesta le oprește, în acestași Canon zicând așa: Trebuie pentru sărutarea celor Sfinte a pleca genunchele și Duminica, nu însă a face îngenuncherile cele din obicei. Precum în multe manuscrise Códice s-au scris. Iar Dumnezeiescul Isaia acestea le oprește, că scriind către Teódora îi zice: Că de va face îngenuncheri Duminică, și în Cincizecime, unui pre greu Canon se supune. Și sfântul Cálíst și Ignátie Xantópul, asemenea le opresc, zicând, după oarecare Tainice, și negrăite cuvinte. Dar și Tipícele pe metaniile cele mari le ridică din mijloc și Duminica, și Sâmbetele, și în toată Cincizecimea, și cuvântul este, pentru că în aceste fel de căderi se cuprinde, și îngenuncherea cea oprită de Canoane). Nu zice, zic, Canonul pentru îngenuncherile cele de acest fel, ci pentru îngenuncherea, după care pe genunchi stând ne rugăm, precum face în seara sfintei Duminicii Pogorării Sfântului Duh. Drept aceea de aici se încheie, că a ne ruga în îngenunchiați, nu este obicei Latinesc și păgânesc; ci Bisericesc, și Evanghelicesc. Evanghelicesc, pentru că și Domnul așa s-a rugat; «Că plecându-și Genunchile se ruga» [Luca 22: 41]. Iar Apostolesc obicei, pentru că și Pavel cu osebite așa se ruga, precum am zis

împreună cu Hristos ne-am sculat, și suntem datori a asculta cele de sus și Cerești, dar și pentru că ziua Duminicii se vede oarecum a fi asemănare și închipuire a viitorului veac, întru care adică toți se vor afla sculați. Pentru care și începătoare fiind aceasta a zilelor, nu s-au numit de Moise întâia, ci una. Care și a opta este, însemnând pe cea cu adevărat a opta ce are a fi după sfârșitul veacului acestuia al șaptelea. Și în toată cincizecimea împreună stând drepti ne rugăm, pentru că aceasta este aducătoare aminte de Învierea ceea ce se nădăjduiește în veacul cel viitor, ca prin chipul cel drept să mutăm mintea noastră de la veacul de acum la cel viitor. Unit cu marele Vasilie zice și Dumnezeiescul Iustín în întrebarea 115 hotărâtor, că în Duminică genunchi nu se pleacă, fiind semnul Învierii, prin care cu Darul lui Hristos ne-am slobozie de păcat și din moarte. Iar în cincizecime nu plecăm genunchile, fiindcă aceasta este de o putere cu ziua Duminicii, după cuvântul Învierii; și că obiceiul acesta a luat început din vremile Apostolilor, precum zice fericitul Irineu mucenicul, care și Episcop Lucdúnelor a stăut, în cuvântul cel pentru Paști. Încă împreună mărturisește și Dumnezeiescul Epifánie, că în genunchere nu se face în toată Cincizecimea. Acestea zic, și sfințitul Augustín în Epistolía cea către Ianuárie, și Ironím împotriva Luchiferiánilor, și Dumnezeiescul Ambrósie și Tertulián. Ci și Canonul 1 al lui Teófil hotărâște a se cinsti fiecare Duminică, și a se prăznui. Fiindcă ea întâia este ca început de viață, și a opta, ca o covârșitoare Iudaicescului Sabatism, adică în a zilei a șaptea. Însemnează că Canonul 56 al Sinodului din Cartagina zice, că între cele ce s-au cercat și s-au ispitit în Niceea era scris, să Liturghisescă Prebíterii postiți; însă în Canoanele acestea ale Sinodului din Niceea nicăieri una ca aceasta se află.

PROLEGÓMENA

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMÉNICUL AL DOILEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al doilea Sinod [Sobor], s-a făcut în vremea marelui Teodosie, în anul 381, care și 1 se zice al Sinoadelor celor Ecumenice ce s-au făcut în Constantinópol. Iar Părinții cei mai însemnați întru dânsul au fost, Nectárie al Constantinopolului, Timotéi al Alexandríei, Melétie al Antiohíei, Chiríl al Ierusalímului, Grigórie Teológul, și Grigórie Nísis, și alți mulți Episcopi de la Răsărit, fiind la număr 150. Iar de la Apus nici unul au fost de față la acesta, nici împersoană Pápa Dámas, nici locoțiitor al lui, dar nici Epistolíe Sinodicească se vede a lui la aceste Sinod¹²⁷. În urmă însă s-au unit, și

mai sus. Și iarăși, «Pentru acesta plec genunchile mele, zice, către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos» [Efeseni 3:14]. Și mai ales Iacov Fratele Domnului, a căruia, precum scrie Metafrastul și alții, i s-au umflat genunchile ca ale cămilei, de dese în genuncheri. Și în de Obște Apostolii în Așezământurile lor zic (Cartea 8, Cap 9 și 15): Că Credincioșii plecând genunchile se rugau lui Dumnezeu în vremea Liturghiei, și în sfârșit este Bisericesc; pentru că Sinodul al 6-lea în Canonul al 90-lea zice, că în seara Duminicii plecând genunchile aducem lui Dumnezeu rugăciune. Și marele Vasilie (în cuvânt; al căruia început este „Omul după chipul...”) scrie, că pentru aceasta în 7 Stări s-a împărțit vremea rugăciunii, pentru ca să se facă oarecare odihnă la dinadinsirea în genuncherii celei întru rugăciuni. Însă nu se cade cineva totdeauna în genunchiat a se ruga, ci și stând, și după Canonul acesta și după Evanghelia, ce zice: «Când stați rugându-va...» [Marcu 11: 25]

¹²⁷ Este vrednică de însemnat aceasta ce a urmat la Sinodul acesta, fiind supătoare părutului Privilegiu al Papilor de acum al Romei, adică cum că Papii cu de la sine stăpânire adună Sinoadele cel Ecumenice. Că iată la acest de față Ecumenic, nu numai nu l-au adunat Papa Dámas, dar nici însuși în persoană nu a fost, nici prin locoțiitori, nici prin Sinodicească obișnuită Epistolíe, și cu toate acestea, ca adevărat Ecumenic, toți apusenii, și atunci împreună l-au mărturisit, și acum împreună mărturisesc.

împreună au hotărât la cele hotărâte de Sinod, și Dámas, și toată Apuseana Biserică, și până acum de Ecumenic Sindo îl primește și-l mărturisește pe el. S-au adunat însă acest Sinod mai întâi asupra lui Machedónie, care hulea, că Duhul cel Sfânt este zidire a Fiului, iar prin urmare și asupra lui Apolinárie, și Evnomiánilor, adică a Evdoxiánilor și a Saveliánilor, și a Marchiliánilor, și a Fotiniánilor¹²⁸, și în scurt toate erésurile le-au anatematisít, cele ce s-au făcut în timpul stăpânirii lui Constántie, a lui Iulian, și a lui Válent împăraților celor dinaintea Sinodului acestuia. Îndreptând Doxologia, și închinăciunea Prea Sfintei Treimi ce s-a fost schimbat de Ariéni¹²⁹, au înnoit Dogma Sindului celui din Nicéea ca pe o cu totul adevărat Ortodoxă (Dreptslăvitoare). Drept aceea, pentru ca să se arate că aceluiași solește cu Sinodul din Nicéea, al Símbol Credinței osebit nu a făcut, ci pe al aceluia puțin schimbându-l, și adăugându-l cu aceasta: „A căruia Împărăție nu-i va fi sfârșit”, pentru eresul Hiliástului (miașului)¹³⁰ Apolinárie, și pe aceasta: „Și întru Duhul Sfânt; articolul 8, mai pe larg arătându-l și celelalte 4 articule până la sfârșit împlinindu-le întru acest chip neschimbat l-a făcut, precum de către toți Dreptslăvitorii acum se citește, și precum în Sinodul acesta al 2-lea se vede (foaia 286 a tomului 1 a adunării Sinoadelor) și întru a 5-a Práctică a acestuiași. (Foaia 155 a aceluiași tom. Însă deși adăugirile și schimbările acestea, care acest al doilea sinod au făcut în Símbolul celui din Niceea, cu toate acestea, și Sinoadele cel din urmă, ca pe un Símbol, pe cel a celui dintâi, și pe cel al celui al doilea Sinod le-au primit. Iar pentru ce adăugirile acestea le-au făcut acesta, vezi la suptînsemnarea Canonului al șaptelea al Sinodului al 3-lea. Și pe lângă toate acestea, și pe aceste 7 Canoane le-au așezat, care privesc spre întărirea și buna rânduiala Bisericii, întărite fiind ne hotărât de Canonul 1 al Sinodului al 4-lea iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea și de cel întâi al celui al

¹²⁸ Despre fiecare din aceștia vezi la subînsemnarea întâiului al acestui Sinod.

¹²⁹ Că Ariénii, dar și Imiariénii (jumătate Ariénii) și Pnevmatomáhii (luptătorii Duhului) au schimbat vechea și obișnuita în Biserică Slavocuvântarea Prea Sfintei Treimi. Că în loc de, Slavă Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh, ziceau, Slavă Tatălui prin Fiul întru Duhul Sfânt, ca cu osebirea prepozițiilor, să facă rău cinstitorii osebirea ființei, rânduiei, și cinstei Dumnezeieștilor Începătoarelor Fețe ale Treimii celei Deoființă și de o Cinste. Pentru aceasta și Leóntie al Antiohíei, cel ce s-a scopit pe sineși, văzând pe cei Dreptslăvitori că pun la Fiul pe Și, conjuncție (legătoare) iar de Ariéni, pe Prin, și că la Sfântul Duh, cu tăcere le treceau și pe una și alta, glăsuind numai sfârșitul, adică, și în vecii vecilor. În tomul întâi al Sinoadelor fața 247. Iar n vremea împăratului Anastásie Dicópul (închizând în Africa Bisericele Dreptslăvitorilor Trasmúndul mai marele Arienilor Vandáli), și că 120 de Episcopi izgonind în Óstrovul Sardíniei, un Arian anume Várvar (iar după alții, vârvarul ce vrea să se Boteze au auzit că), vrând a Boteza pe oarecine au zis, se Botează cutare, în Numele Tatălui prin Fiul, întru Duhul Sfânt; și o minune! Îndată desăvârșit s-a uscat Colimvítra. (Dosítei foaia 446 din Dodecávvlion).

¹³⁰ Mulți amăgindu-se din cuvintele capului 20 al Apocalipsei, unde zice, că s-a închis și s-a legat satana o mie de ani, și cum că Dreptii și cei au parte la învierea cea dintâi, au împărățit cu Hristos o mie de ani, au nălucit aceștia, că după ce se va face a doua Venire, și Obșteasca Judecată, au să împărățească Dreptii aici pe pământ împreună cu Hristos o mie de ani, și după aceasta să se suie în Ceruri. Pentru aceasta și miéși unii ca aceștia s-au numit. Și două cete de miéși au stăut. Că unii din ei ziceau, că întru acea mie de ani au să dobândească toată îndulcirea, și trupeasca dezmiardare, aceștia erau cei de pe lângă Kirínth ucenicul lui Símon vrăjitorului în veacul 1 și Marchianístii în veacul 2. Iar alții ziceau că nu vor dobândi îndulciri pătimăse, ci mai ales gânditoare, și cuviincioase la oamenii cuvântători, al căroră începători au fost Papías al Ierapóliei (Evsévie în Bisericeasca Istorie cartea 3 cap 34) și alții. De unde și Apolinárie acest fel de miéși au stăut din ceata cea întâi, precum de marele Vasílie se arată (în Epistolía 232) și de Teologul (cuvânt 51) și de Ieroním (cartea 18 la Iasaía). Pentru aceasta spre surparea eresului acestuia au adaos în Símbolul Sinodului din Nicéea, Sinodul acesta acest cuvânt, împrumutându-se cu acesta, din ceea ce a zis, Arhanghelul Gavriil către Fecioară: „Și Împărăției lui nu va fi sfârșit”.

CELE 7 CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL DOILEA SINOD TÂLCUITE

CANON 1

Au hotărât sfinții Părinți cei adunați în Constantinopol a nu se strica Credința Părinților celor trei sute optsprezece, ce s-au fost adunat în Nicéea Vitíniei, ci a rămânea aceea domnitoare, și a se anatematice toate eresurile, și cu deosebire cel al Evnomiánilor, adică al Evdoxiánilor, și cel al Imiariéniloe [jumătate Ariéni], sau al Pnevmatomáhilor [luptătorilor Duhului]. Și cel al Saveliánilor, și cel al Marcheliánilor, și cel al Fotiniánilor, și cel al Apolinariánilor. [Sobor 2: 1; Sobor 6: 2; Cartagina 5]

TÂLCUIRE

Acest întâi Canon al acestui Sinod Dogmatisește, că acești 150 sfinți Părinți, ce s-au adunat în Constantinopol, au hotărât că Dreptslăvitoarea Credință, adică Símbolul Credinței al celor trei sute optsprezece Părinți ce s-au adunat în Niceea Viténiei, să nu se strămute, ci să rămâie statornic, și neschimbat. Iar tot eresul să se anatematisească. Și mai cu deosebire să se anatematisească eresul Evnomiánilor¹³¹, adică a celor ce se numesc Evdoxiáni, eresul Imiariénilor (jumătatearieni)¹³², adică a Pnevmatomáhilor (luptătorilor Duhului). Eresul următorilor lui Savélie¹³³. Eresul următorilor

¹³¹ Însemnează că următorii lui Arie după Sinodul 1 din Niceea, în trei rânduieli s-au împărțit, după Epifanie eres 73, 74 și alții se numeau neasemănați, pentru că ziceau pe Fiul neasemănat întru toate cu Tatăl, al cărora începător a stăut atât Evnómie al Galátiei care a fost și Episcop al Chizícului, și care Boteza pe cei ce veneau la reaslăvirea lui întru o singură afundare, cu picioarele fiind în sus, și cu capul în jos. Bârfea însă că muncă și gheenă cu adevărat nu este, ci numai pentru frică s-au îngrozit, și împreună cu el Aéticul. Însă se numeau Evnomiéni, și Evdoxiéni, de la Evdóxiul asemenea cugetători lui Evnómie, celui ce a stăut și Patriarh al Constantinopolului, și pe Evnómie l-au Hirotonisit Episcop al Chizícului.

¹³² Iar alții se numeau jumătate Arieni. Fiindcă în jumătate se împărțeau din eresul lui Arie. Care pe fiul îl ziceau că este întru toate asemenea, și de o ființă cu Tatăl, zicerea însă OMOUSIOS (adică Deoființă) nu voiau a o primi, ca pe o mai înaltă, și cu toate că aceasta era întrebuintare, și la Părinții cei din început și mai-nainte de întâiul Sinod (vezi la Prolegómena Sinodului 1); iar începător al acestora a fost, Vasílie cel din Anghíra. Din partida aceasta a jumătatearienilor fiind Machedonie, a ridicat război și asupra Dumnezeirii Sfântului Duh, pe care și acesta al 2-lea Sinod l-a osândit, de la care și următorii lui, luptători de Duhul Sfânt s-au numit. Acești ai treilea, nici Deoființă ziceau pe Fiul, nici nu deoființă, prin mijlocul Arienilor, și a jumătate Arienilor umblând.

¹³³ Savélie cel din Lídia, și din Ptolemaída a Pentápolei fiind Episcop, primind eresul lui Noít, Smirnéanului, adică, după Teódor, și Epifanie, iar după Augustin, Efísánului, atâta mult l-au semănat, încât cei ce îl bărfeau nu se mai numeau Noitiáni, ci Saveliáni de la dânsul. Și zicea el că Tatăl, și Fiul, și Sfântul Duh sunt trei numiri ale uneia și aceleiași fețe, și că după osebirile lucrărilor, când se numește Tată, și când Fiu, și când Duh.

lui Markélie¹³⁴. Eresul ucenicilor lui Fotinó¹³⁵. Și eresul ucenicilor lui Apolinárie¹³⁶.

CANON 2

Episcopii cei de peste ocârmuiri, pe Bisericile cel afară de hotarele lor să nu le bântuiască, nici să tulbure Bisericile. Ci după Canoane, Episcopul Alexandriei, numai pe cele din Egipt iconomisească. Iar Episcopii Răsăritului, pe singur Răsăritul să-l ocârmuiască. Păzindu-se Protiiile [Presvia] Bisericii Antiohiánilor, cele în Canoanele celui din Niceea. și Episcopii ocârmuirii Asiaticești, cele ale Asiei numai să le ocârmuiască. Și cei ponticești, pe singure cele ponticești, și cei ai celei Trakicești, numai pe cele ale Trekiei să le iconomisească. Iar nechemăți Episcopi peste ocârmuire, să nu năvălească la Hirotonie, sau la alte oarecare Iconomii Bisericești. Păzindu-se însă Canonul cel mai-nainte scris pentru ocârmuiri, bine arătat este că cele ale fiecărei Epárhii Sinodul Epárhiei le va ocârmui, după cele hotărâte în Niceea. Iar Bisericile lui Dumnezeu cele ce sunt între neamurile cele bárbare, trebuie a se iconomisi după obiceiul Párinților ce au apucat a ținea. [Apostol: 34, 35; Sinod 1: 6, 7; Sinod 3: 8; Sinod 4: 28; Sinod 6: 20, 30, 39; Antiohia: 9; Sard: 3, 11, 12]

TÂLCUIRE

De vreme ce precum mărturisește Socrát Cartea 5, cap 5, a lucra peste hotare mai-nainte se făcea cu ne luare aminte pentru goanele (ce suferea Biserica) care lucru, precum zice Teodorít, după multa râvnă îl făceau și fericitul Evsévie al Samosátelor. Pentru aceasta pace arătându-se în Catoliceasca Biserică, s-au așezat Canonul acesta, care nici pentru singuri Mitropoliții cei ne atârnați pomenește, precum au tâlcut Valsamón, nici pentru singuri Patriarhii. Ci pentru amândouă părțile împreună după Dosítei (foaia 233 pentru cei ce au Patriarhit în Ierusalim) ca fiecare dintre dânșii să iconomisească cele ce s-ar întâmpla în Eparhia și ocârmuirea sa, și să nu năvălească în străină, și să tulbure dreptățile Bisericii. Ci după Canoane (cel al 6-lea adică, și al 7-lea al Sinodului întâi, și cu mult mai vârtos cele 34 și 35 Apostolești) cel al Alexandriei să

¹³⁴ Markél era din Anghíra, a îmbrățoșat însă eresul lui Savélie. Și nu numai om gol zicea pe Hristos; ci și bârfea că după a doua judecată are a se lepăda Trupul Domnului, și a se duce întru neființă (după Evsévie în Bisericeasca Istorie cartea 3 și că prin urmare împărăția lui va avea sfârșit).

¹³⁵ Fotinós cel ce se trăgea din Sírmion, ce a stăut Episcop Sirmíului aceleași cugeta împreună cu Pavel Samosatéul, că nici pe Sfânta Treime o mărturisea, pe Dumnezeu, numindu-l numai Duh Făcător al totului, iar pe Cuvântul numai rostitor, ca pe oarecare organ mihanic <mecanic>, nici pe Hristos îl zicea Dumnezeu, ci om gol, care pe cuvântul lui Dumnezeu, acel rostitor, l-au primit, și și-au luat estimea din Maria. (După Sozomen Bisericeasca Istorie Cartea 4 cap 6). Despre aceasta vezi și Canonul 7 al Laodíkiei.

¹³⁶ Apolinárie cel ce a fost Episcop în Laodíkia Sírie. Primind eresul lui Arie celui ce pe lângă altele zicea, și că Cuvântul era în Trupul lui Hristos în loc de suflet. Și după Atanásie, și după Epifánie. Că zicea, că Cuvântul a luat trup fără de suflet. Și altă dată rușinându-se de necunoștința sa, zicea, că a luat suflet, fără de minte însă, și necuvântător, despărțind, după platonicești filosofii, pe suflet, de minte. Care zicea, că nu se cuvine să ne închinăm unui om purtător de Dumnezeu. Către care întorcând dimpotrivă Teológul Grigorie zicea: că se cuvine să ne închinăm nu unui trup purtător de Dumnezeu, ci lui Dumnezeu purtătorului de om. Grigorie în Epistolía a 2-a către Clindónie. Tot el încă bârfea încă că și Carnea Hristos a avut-o din veac, rău înțelegând zicerea aceasta, „al doilea Om din Cer”, și că prin urmare nu ar fi luat trup de carne din Fecioară, precum mărturisește marele Vasílie întru o Epistolíe a sa.

iconomisească pe singure Enóriile (paróhiile) cele din Egipt (și anume pomenește pe al Alexandríei Sinodul, pentru că Episcopul Alexandríei, împreună cu cei de pe lângă el, au lucrat, și s-au Hirotonisit Máxim Kínicul în Constantinopol, și s-a lepădat marele Grigorie, de la ocârmuirea, și Enória sa). Iar Mitropoliții Răsăritului, cele ale Răsăritului; păzindu- se Pronómiile celui al Antiohíei, după Canonul celui din Niceea (al 6- lea adică) și Mitropoliții Asiei, și ai Pontului, și ai Trakiei, să iconomisească numai Epárhiile cele cuvenite lor. (Acestea însă s- au rânduit în urmă să se Hirotonisească de cel al Constantinopolului, după Canonul 28 al Sinodului 4.) Poruncește însă pe lângă acestea, că și Patriarhii împreună și Mitropoliții, să nu sară peste ocârmuirile, și Epárhiile lor pentru ca să Hirotonisească, sau alte Bisericești iconomii să săvârșească între ale celorlalte Enórii, fără a fi chemați. Și cum că, ale fiecărei Epárhii a Mitropoliților Bisericeștile pricini, ori alegerile, ori Hirotoniile, ori certările, ori dezlegările, și celelalte de acest fel, le va iconomisi Sinodul Epárhiei. Iar a fiecăreia ocârmuire a Patriarhului, Sinodul ocârmuirii va ocârmui iconomiile cele de acest fel, precum a hotărât Sinodul cel din Niceea (în Canonul 6), că asemenea sunt cei ce au zis cel din Niceea, nici un Episcop să se facă fără socotința Mitropolitului, cu aceasta ce zice și acesta, că cele ale fiecărei Epárhii, Sinodul Epárhiei (a Mitropolitului adică) le va ocârmui. Iar Bisericile lui Dumnezeu cele ce se află între neamurile bárbare, la care, sau nici atâtia mulți Episcopi se află, încât ar fi destui spre împlinire de Sinod, ori ar fi nevoie a merge acolo vreun Episcop ales pentru a întări pe creștini în Credință. Aceste Biserici, zic, se cuvine a se iconomisi după obiceiul Părinților cel ce a apucat a se ține. Adică se cuvine Episcopii cei cu apropiere de loc, și mai vrednici de cuvânt să meargă la dânsele, pentru ca să plinească lipsurile Sinodului celui de loc. Care, deși este afară de Canoane lucrul, însă pentru nevoie l- a iertat Sinodul. Citește 34 și 35 ale Apostolilor, și 6 al celui 1.

CANON 3

Episcopul însă al Constantinopolului, să aibă pronómiile (presvía) cinstei, după Episcopul Romei, pentru că ea este nouă Romă.

TÂLCUIRE

Canonul cel mai de sus de Obște pentru Patriarhi (și mai ales pentru al Alexandríei, și al Antiohíei) și pentru Mitropoliți a rânduit, iar acesta cu deosebire pentru al Constantinopolului rânduiește, și zice, că Patriarhul Constantinopolului să aibă pronómiile cinstei după Papa și Patriarhul Romei. Fiindcă Constantinopolul este și se numește Roma nouă. Iar prepoziția, După, nu aici urma vremii, precum zic unii împreună cu Aristín, dar nici pogorâre și micșorare, precum nu drept a tâlcuit Zonara (fiindcă cel al Alexandríei este după cel al Constantinopolului, iar după al Alexandríei, al Antiohíei, și după al Antiohíei, al Ierusalimului, după Canonul 36 al Sinodului 6, vor fi patru feluri de pogorări de cínsti. Și prin urmare cinci osebite cínsti, una decât alta mai naltă. Care lucru împotrivit la toată Catoliceasca Biserică, și singur primit Latinilor și Latino- cugetătorilor), ci însemnează potrivire în cinste, și în rânduială. După care unul este întâiul, iar altul al doilea. Potrivire în cinste adică, pentru că Părinții cei din Calcedón, prin Canonul 28 zic, că acești 150 Episcopi pronómiile cele de o potrivă ale celui al Romei cei vechi, le- au dat celui al Romei cea nouă. Și cei adunați în Trúlla prin Canonul 36 zic, de o potrivă

pronómii cu cel al Romei să dobândească cel al Constantinopolului. Iar în rânduială, pentru că și aceia, și aceștia în Canoanele lor al doilea după cel al Romei zic, pe al Constantinopolului. Nu al doilea cu cinstea, ci al doilea cu orânduiala cinstei. Căci după firea lucrurilor, cu neputință este a se afla două oarecare întocmai fiind și întâi și al doilea zicându- se între sine, fără de rânduială. Pentru aceasta și Iustinian în Neara 130 ce se află în Cartea 5 din Vasilicăle Titlul 3. Pe cel al Romei, îl zice întâi, iar pe al Constantinopolului că are a doua rânduială după cel al Romei. Însă însemnează că, fiindcă Zonara tâlcuind Canonul, adaugă legiuirea aceasta a lui Iustinian, este arătat că micșorarea și pogorârea ce o au zis mai sus a celui al Constantinopolului, către cel al Romei, o au zis numai după rânduiala cinstei, și nu chiar după cinste. După care și întru iscălituri, și întru șederi, și întru pomenirile numelor lor, unul este întâi, iar celălalt este al doilea. Unii însă zic, că Canonul numai cinstea o dă celui Constantinopolului, iar în urmă trebuința ceea ce silea i-au dat lui și stăpânire de a Hirotonisi pe Mitropoliții cei din Asia și din Pont, și din Trakia. Iar Sinodul cel din Calcedón în Epistolia cea către Léon zice, că din vechi obicei, avea el acest fel de stăpânire de a Hirotonisi; și nu numai l-a adevărit Canonul 28 al acestui al 4-lea Sinod. Citește și cel 28 al 4.

CANON 4

Despre Máxim chínicul, și despre nerânduiala lui făcută în Constantinopol, încât nici Máxim Episcop sau a se face, sau a fi, nici cei de dânsul Hirotoniți în orice treaptă de Cler. Toți desfăcându- se, și cei de pe lângă dânsul, și cei de dânsul s- au făcut.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește că Máxim acesta¹³⁷ cu totul să nu se socotească că s- a făcut, sau că este Episcop. nici cei de dânsul Hirotoniți în oricare treaptă, cu totul să nu se socotească că s- au Hirotonit. Fiindcă toate s- au desfăcut, atât cea a lui afară de hotară, și afară de Canoane făcută de Egipteni hirotonie, cât și hirotoniile cele de dânsul făcute de dânsul altora.

CANON 5

Precum Tomul Apusenilor, am primit și pe cei din Antiohia care mărturisesc o Dumnezeire, a Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh. [Sinod 2: 1; Sinod 6: 1, 2; Cartagina: 1]

TÂLCUIRE

Canonul acesta osebit este și particular, că zice, că precum am primit tomul Apusenilor, adică hotărârea ceea ce adevărează pe Sfântul Símbolul

¹³⁷ Máxim acesta a fost Egiptean, cu rânduiala filosof kinic (cânesc <câinesc>), împrietenindu- se cu Teologul Grigorie în Constantinopol, s- a catehisit de dânsul și s- a botezat, și dar s- a numărat în Cler făcându- se apărător cuvântului Deoființă. Însă în urmă vrășmășuind scaunul Constantinopolului, a trimis bani către Petru al Alexandriei, și acela a trimis pe oarecare și l- au Hirotonit Episcop al Constantinopolului în casa oarecărui fluierar, după Grigorie ucenicul Teologului, care i- a scris viața. Iar Teodorít, și Sozómen zic, că venind în Vizántia Episcopii Egipteni împreună cu Timotéi al Alexandriei, au furat Hirotonia, și au așezat pe Máxim Episcop al Constantinopolului. Văzând însă Sinodul necuviința, pe dânsul l- au caterisit, și hirotoniile cele de el făcute le- au stricat. Și fiindcă Máxim acesta s- a arătat că cugetă cele ale lui Apolinárie, s- a anatematisit încă de către Sinod.

Părinților celor din Niceea, și anatematisește pe toți cei ce cugetă din potrivă, pe care Sîmbol l-au așezat Apusenii Părinți cei ce s-au adunat în Sardîki¹³⁸. Așa asemenea am primit și hotărârea Credinței celor ce în Antiohia s-au adunat¹³⁹. Care mărturisesc o Dumnezeuire a Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh, potrivit adică cu Părinții cei ce s-au adunat în Niceea.

CANON 6

De oarece mulți Bisericeasca bunarînduială voind a o tulbura și a o răsturna, cu vrăjmășească plăcere, și cu clevetiri, pricini oarecare plăsmuiesc, asupra Dreptslăvitorilor Episcopi celor ce economisesc Bisericele, nimic alta, fără numai a mânji numele Iereilor, și tuturor popoarelor celor pașnice apucându-se a face. Pentru aceasta au plăcut Sfântului Sinod al Episcopilor celor ce împreună au venit în Constantinopol, ca nu fără cercetare să se apropie prihănitorii, nici tuturor a se da voie să aducă prihănilor asupra celor ce economisesc Bisericele, nici însă pe toți a-i opri. Ci dacă cineva, a sa oarecare pâră, adică însușitoare ar aduce asupra Episcopului, că s-a asuprit, sau altceva afară de dreptate de dânsul a pățimit. Pentru niște prihăniri ca acestea a nu se cerceta, nici fața prihănitorului, nici religia. Că trebuie cu tot chipul, și știința Episcopului a fi slobodă, și cel ce zice că s-a nedreptățit, ori de care Religie de ar fi, să-și afle drepturile. Iar de ar fi Bisericească pâră ceea ce se aduce Episcopului, atunci trebuie a se cerceta fețele pârătorilor pârătorilor. Că mai întâi ereticilor să nu le fie slobod a face pări asupra Dreptslăvitorilor Episcopi pentru lucruri Bisericești. Eretici însă zicem pe cei de demult lepădați de la Biserică, și pe cei mai în urmă de noi anatematisiți. Iar pe lângă aceștia, și pe cei ce se fac a mărturisi credința cea sănătoasă, dar s-au rupt și împotriva Canoniceștilor noștri Episcopi împreună se adună. Iar apoi

¹³⁸ Pricina pentru care s-a făcut Tomul acesta, ca în scurt să zicem este aceasta. Fiindcă au aflat Constanție și Cónsta Împărații, că cei de pe lângă Evsêvie tulbură Biserica, și cum că au caterisit pe marele Atanasie, și pe Pavel al Constantinopolului, au poruncit să se adune Sinod în Cetatea Sardîkie cea Iliricăască, atât de Apusenii Părinți, cât și de Răsăriteni. Deci Răsăritenii mergând la Sinod din Filipúpoli au scris Apusenilor să nu pue împreună să șadă în Sinod pe Atanasie și pe Pavel ca pe niște caterisiți; că aceștia erau vrășmași Cuvântului Deoființă. Iar Apusenii au scris dimpotrivă, acestora, că nu-i cunosc pe ei caterisiți, sau greșiți. Acestea auzindu-le Răsăritenii, s-au dus de la Sinod, și s-au întors în Filipúpoli. Iar Apusenii singuri rămânând, au săvârșit Sinodul; desvinovățind pe Atanasie și pe Pavel, adeverind însă și Credința cea din Sinodul Niceei, nimic adăugând sau scăzând. Deci această arătare și adeverire a Credinței, o numește Canonul acesta, Tom al singuri Apusenilor, nu și al Răsăritenilor, fiindcă ei s-au dus.

¹³⁹ Socrat în Cartea 2 cap 10 povestește că cei de pe lângă Evsêvie al Nicomidiei, în Sinodul Antiohíei, cel adunat în vremea lui Constantin, nici cât de puțin nu au prihănit Credința cea din Niceea, ci după altă țesătură și grăire au alcătuit hotărârea Credinței, în care se văd cum că mărturisesc o Dumnezeuire a Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh. Care Credință acolo la Socrat stă. Deci această hotărâre a Credinței, zice Canonul acesta, că o a primit Sinodul; (măcar că cu vicleșug aceasta s-a alcătuit mai întâi de Evseviáni ca câte puțin puțin, să tragă pe cei mulți la socoteala Ariánilor, precum la același loc zice însuși Socrat) care hotărâre și Tom, și Teodorít Cartea 5, Cap 9 o numește. Că în Epistolía cea Sinodicească, ce Sinodul acest al Doilea o trimite Romanilor, pomenește de aceasta, zicând așa: „Deci cele ale Credinței care de noi fără de sfială se propovăduiește ca în cuprindere sun acest fel; despre și mai pe larg se pot povățui sufletele cu Tomul cel din Antiohia care s-a făcut de Sinodul cel adunat acolo poftind a se bine noroci; și cu cel ce în anul trecut s-a alcătuit de Sinodul Ecumenic cel în Constantinopol adunat, în care credința mai pe larg o am mărturisit. Deci precum Canoanele cele 25 a celui din Antiohia s-au primit, așa și hotărârea Credinței de mai sus a aceluiași dreaptă fiind, (deși cu vicleșug făcut adică) de Sinodul acesta al 2-lea s-au învrednicit primirii.

și cei care ar fi osândiți de Biserică, pentru oarecare pricini, sau achinoniți (lepădați de la împărtășire) sau din Cler, ori din mireneasca rânduială, nici acestora să le fie slobod a prihăni pe Episcop, mai înainte de a se dezbrăca de vinovăția lor cea dintâi. Așisderea și cei ce sunt sub prihănire mai veche; să nu fie prihăniți mai înainte la prihănirea Episcopilor, sau altor Clerici, mai întâi de a se dovedi pe sineși nevinovați de vinovățiile cele puse asupra lor. Însă dacă oarecare nici eretici fiind, nici achinoniți (neîmpărtășiți), nici osândiți, nici mai-nainte prihăniți pentru oarecare greșale, ar zice că au oarecare Bisericească pâră asupra Episcopului; aceștia poruncește sfântul Sinod, mai întâi a-și înfățișa pârile înaintea tuturor Episcopilor Epărchiei, și înaintea aceloră să vădească vinovățiile Episcopului celui ce ar fi în oarecare pricini. Iar de s-ar întâmpla a nu putea Eparhiótii spre îndreptarea pârilor celor ce s-ar aduce asupra Episcopului, atunci ei să vină la un mai mare Sinod al Episcopilor ocârmuirii aceleia, care împreună se vor chema pentru prihana aceasta, și să nu înfățișeze mai întâi pâră, până ce ei nu vor da în scris că se vor certa cu întocmai primejdie însuși, dacă se vor dovedi întru rânduiala lucrurilor că clevesc pe pârâțul Episcop. Iar dacă cineva defăimând acestea ce s-au socotit după cele mai sus arătate, ar îndrăzni, ori împărăteștile auzuri a le tulbura, sau judecătoriile boierilor lumești, sau Sinodul Ecumenic a tulbura, pe toți Episcopii ocârmuirii necinstindu-i, unul ca acesta nicidecum întru prihănire să fie primit, ca unul ce a ocărât Canoanele, și Bisericeasca bunarânduială o au vătămat. [Apsotolesc: 74; Sinod 4: 9, 17, 21; Cartagina: 8, 12, 14, 15, 16, 27, 36, 96, 105, 134, 137, 138, 139; Anghira: 12, 14, 15]

TÂLCUIRE

Acestea zice Canonul acesta. De vreme ce mulți, vrând a tulbura buna rânduială a Bisericii clevesc vrăjmășește pe Dreptslăvitorii Episcopi, neisprăvind alta din aceasta, fără numai să nu întine numele celor Preoțiți, și să tulbure popoarele. Pentru aceasta au socotit de cuviință Sinodul acesta, ca nici toți prihănitorii Episcopilor să se primească, nici iarăși toți să nu se primească. Ci dacă prihănirile vor fi particulare, numai pagubă de bani purtând, adică de va prihăni cineva pe Episcopul, că l-a nedreptățit, sau că la asuprit, luându-i toate lucrurile mișcătoare, sau nemișcătoare, la acestea nu trebuie a se cerceta fața pârâtorului, nici Religia lui, ci ori de ce Religie ar fi el, se cuvine a se primi și a-și lua dreptul său. Iar de vor fi pârile învinovățitoare care pot adică să-l pogoare din treapta sa. În ce fel este furarea celor Sfinte, Sfințita lucrare cea afară de hotare, și altele. La acestea se cuvine a se cerceta pârâșii, mai întâi adică a nu fi eretici, greșind din Dogme, atât cei ce din vechime s-au anatematizat de Biserică, cât și cei din nou acum de către noi. Iar al 2-lea a nu fi schismatici¹⁴⁰. Adică despărțiți de Biserică, pentru oarecare obiceiuri vindecătoare, după Canonul 1 al marelui Vasilie, și împotriva Canoanelor, adică a celor Dreptslăvitori, și după Canoane fiind Episcopii Catolicești, ei împreună se adună în deosebi. Al treilea, a nu fi ori desăvârșit rupți de la Biserică pentru oarecare greșale ale lor, ori

¹⁴⁰ Pentru aceasta și marele Atanasie, în dezvinovățitorul răspunsul său către monarhul zice acestea. Melitiani sunt pârâșii, cu totul nu se cuvine a se crede. Că schismatici, și vrăjmași ai Bisericii s-au făcut, nu acum, ci de la fericitul Petru, cel ce și Mucenic s-a făcut. Iar pentru ce eretici pe schismatici, și osebit adunați i-au numit Canonul. Vezi a doua subînsemnare a întâiului Canon al marelui Vasilie.

vremelnicește despărțiți de Clerici, sau de mireni. Dar și acei ce atunci au apucat, a se pârî de către alții, nu sunt primiți la pâră Episcopului, sau altor Clerici mai-nainte de a se dezvinovăți pe sineși, de vinovățiile cele ce s-au adus asupra lor. Însă dacă cei ce părăsc pe Episcopul întru aceste Bisericești, și învinovățitoare prihăni, vor fi slobozi de toate metehnele cele mai sus înșirate, poruncește Sfântul Sinod, că aceștia, mai întâi să înfățișeze vinovățiile pârâtului Episcop înaintea Sinodului a tuturor Episcopilor Epărchiei aceleia. Iar dacă Sinodul Epărchiei nu poate îndrepta acest fel de pricină a vinovaților, atunci pârâșii să apelarisească judecata la Sinodul cel mai mare al Episcopilor ocârmuirii¹⁴¹; și acolo să ia sfârșit pricina. Însă fiindcă în Cartea 60 din Vasilicale, titlul 26 cap 6 s-a scris, că oricare s-ar arăta vânzător, și mincinos în pârile ce va face la vinovăție de pedeapsă, să ia pedeapsa aceea ce o ar fi luat pârâtul. Pentru aceasta urmând Canonul acesta politiceștii legii acesteia adaoge, că, cel ce părăște să nu înceapă pârile, de nu va da mai întâi în scris făgăduință, că va primi întocmai osânda, ce o ar fi primit Episcopul fiind pârât cu dreptul, și cu adevărul, de se va dovedi că cu nedreptate și cu clewetire l-a pârât. Iar cel ce va defăima acestea, și necinstind pe toți Episcopii ocârmuirii, ar îndrăzni a apelarisi judecata sa la Împăratul¹⁴², sau la județuri de boieri lumești, sau să facă Sinod Ecumenic¹⁴³, unul ca acesta cu totul să nu fie

¹⁴¹ Numele ocârmuirii multe însemnări are, cât în lucrurile cele Bisericești. 1. Că însemnează pe Episcopia și lăcuirea fiecărui Episcop, după Canonul 62 al Sinodului din Cartagina; 2. Pe Epărchia Mitropolitului după Canonul 28 al Sinodului al 4-lea; 3. Epărhiile multor Mitropoliți care se află întru o ocârmuire după Canonul acesta al 6-lea al Sinodului al 2-lea; 4. Enoria fiecărui Patriarh, precum se zice în multele locuri ale Practicalelor Sinoadelor, precum în cele ale Sinodului din Efés. „Sântul Sinod al Răsăritenei ocârmuirii.” Și 5. „Enoriile a doi sau a trei Patriarhi împreună” Precum s-a zis întru cel al 7-lea. Ioan, și Toma locotiitorii ai Răsăritenei ocârmuirii, la al Antiohiei adică, și al Ierusalimului. Acestea așa zicându-se, Sinodul ocârmuirii după 1 și 2 însemnare niciodată se zice. Iar după cea a 4-a și 5-a mai ales se zice. Și din vechi, și până acum se lucra, și se lucrează. Iar după cea a 3-a se lucra din vechime după Canonul acesta al Sinodului, și după 9 și 28 al Sinodului 4, iar după Sinodul au încetat de a se lucra Sinodul cel de acest fel. Pentru aceasta și Iustinian prin așezământul 29 al titlului al 4-lea a Cărții întâi (la Fotie titlul 9 cap 6) nicicum pomenește de acestea întru cele ce zice despre pricinile Episcopilor, și ale Clericilor. Că zice „ori singur Mitropolitul, ori cu Sinodul său va judeca pe Episcopul, sau pe Clericul (adică, dacă Sinodul Eparhiei va judeca). Patriarhul cel al ocârmuirii acelea cercetează, și întru cele judecate de el rămân, ca cum ar fi judecat el din început. Că nici se mai apelarisesc hotărârile Patriarhilor. Iar ceea ce zice aici Canonul, Sinodul ocârmuirii, Exárh al ocârmuirii au numit Canonul 9 și 28 al Sinodului al 4-lea altul fiind decât Patriarhul, precum la tâlcuirea Canoanelor acelora vom zice. Și pentru ca să zicem mai arătat: Sinod al ocârmuirii era Adunarea Mitropoliților ai unei ocârmuirii, împreună cu întâiul și Exárhul lor, care fiindcă acum nu se lucrează, Sinodul fiecărui Patriarh, judecă toate Bisericeștile pricini ale Mitropoliților ocârmuirii celei supus lui. Fiindcă acesta mai mare s-a făcut decât Sinodul ocârmuirii, după ce Patriarhii au luat desăvârșit stăpânire în Sinodul 4 de a Hirotonisi pe Mitropoliții lor. Adăugând însă Sinodul în Canonul acesta, să nu caute cineva Sinod Ecumenic după judecata Sinodului ocârmuirii. Au dat nouă să înțelegem, după ceea ce se tace, că Sinodul Ecumenic este judecătorul cel mai de pe urmă al tuturor pricinilor Bisericești, și la el se suie toată apelarisirea. Despre care vezi în procuvântarea celui 1 Ecumenic în a treia subînsemnare.

¹⁴² Iar deși zice Valsamon că împăratul toate le poate, și pentru aceasta poate a da, și dinafară judecători, ca să judece pe Episcopul și pe fiecare Cleric, poate însă după luarea aminte a Legii, a schimba judecătoria Bisericească în politicească. Zicem că, adevărat poate cele iertate și drepte, nu însă și cele neiertate, și nedrepte. Fiindcă după Hrisostom (Cuvânt că trei chipuri de robii au introdus păcatul) legile sunt începătoare și stăpânitoare și a însuși stăpânitorilor. Că asupra singur dreptului nu este pusă lege, după Apostolul; și citește tâlcuirea Canonului 9 al Sinodului 4 că și înșiși Împărații rânduiesc, ca Bisericeștile pricini să nu se judece de stăpânitori lumești.

¹⁴³ Iar dacă Pavel al Constantinopolului și Atanasie împreună cu Papa Iulie au cerut de la Constant, și de la Constantie a se face Sinodul Ecumenic care s-a numit cel din Sardichia, ca să cerceteze cele pentru ei, și Hrisostom, și Inochentie, au cerut de la Arcádie și de la

primit la pâra, fiindcă a ocărât sfințitele Canoane, și Bisericeasca buna rânduială o au stricat.

CANON 7

Pe cei ce din eretici se adaog la ortodoxie (Dreaptă slăvire), și al partea celor ce se mântuiesc îi primim, după supus urmare, și obicei. Pe Arieni adică, și pe Machedonieni, și pe Savatieni, și pe Navatieni, pe cei ce se zic pe sineși curați, și mai buni¹⁴⁴, și pe cei Patrusprezecelnici, adică Tetradiți (Mercurieni), și pe Apolinariști îi primim dându-și Libéle (adică mărturisirea Credenței), și Anatematisind pe tot eresul, care nu cugetă, precum cugetă sfânta Catoliceasca și Apostoleasca Biserica lui Dumnezeu. Și pecetluindu- i mai- nainte cu sfântul Mir, pe frunte, pe ochi, și pe nări, și pe gură, și pe urechi, și Pecetluindu- i pe ei, zicem: Pecetea Darului Sfântului Duh. Pe Evnomiani care se botează întru o afundare, și pe Montaniști, cei ce aici se zice fríghi, și pe Saveliani, care învață, că Tatăl și Fiul este o față (Yopatoríe), și alte oarecare cumplite fac, și pe celelalte eresuri toate, (fiindcă aici sunt mulți, mai ales cei ce năvălesc din țara Galatenilor). Pe toți cei ce din aceștia vor voi a se adăuga la ortodoxie, ca pe Éllini îi primim. Și în ziua cea dintâi îi facem creștini. Iar întru a doua Catehumeni, iar întru a treia îi jurăm, cu însuflare de trei ori în față, și în urechi, și așa îi Catihisim, și îi facem să zăbovească în Biserică îndestul, și să asculte Scripturile. Și atunci îi botezăm. [Apostolesc: 46, 47, 68; Sinod 1: 8, 19; Sinod 6: 95; Laodiceea: 7, 8; Cartagina: 66; Vasilie: 1, 5, 47]

TÂLCUIRE

Canonul acesta orânduiește cu ce chip se cuvine să primim pe cei ce din eresuri vin la Ortodoxa Credență, și la partea celor ce se mântuiesc. Zicând, că pe Arieni, și Machidonieni, și Navatieni, despre care am zis în Canonul întâi al Sinodului acestuia. Și pe Savatieni¹⁴⁵ și pe

Onórie a se face Sinod Ecumenic, pentru ca să cerceteze cele pentru Hrisostom. Deși sfinții aceștia zic, au cerut Sinod Ecumenic, nu se supun certării Canonului acestuia, una adică, pentru că Papi și Patriarhi ai lumii fiind altă judecată decât ei mai înaltă nu aveau, afară decât Sinodul Ecumenic, și alta încă pentru că aceasta a cerut de nevoie, fiindcă cei ce localnic vrea să judece pe Atanasie și pe Pavel, erau vrăjmași arătați și evseviani, asemenea și cei vreau să judece pe Hrisostom.

¹⁴⁴ În Epistolía, care de la Constantinopol s- a trimis, către Martirie al Antiohíei, ce cuprinde anume Canonul acesta tot, care Sinod, prin acea scrisoare hotărăște a se primi ereticii, scriind așa: Pe cei ce se zice pe sineși curați și mai curați; iar aristerús sau stângaci, întru altele se află arístus mai buni.

¹⁴⁵ Savátie după Socrat Cartea 5: 21 din Iudei Creștinându- se de către Marhchian Episcopul Navatianilor ce în Constantinopol s- a Hirotonisit Presbíter. Urma însă și după creștinism iudaiceștile obiceiuri, prăznuind cu Iudeii și Paștile, și altele. Dar încă după obiceiul Iudeilor, serbând și Sâmbăta (și pentru aceasta poate așa s- a poreclit) după Valsamón. Și cei ce i- au urmat lui Savatiani s- a numit. Care erau și Navatiani. Se numesc însă Navatianii aceștia, aristerí (adică stângaci) ori după stricarea vorbeii, în loc áristi (mai buni), și mai curați decât toți, că pe cei de a doua nuntă, și pe cei ce au fost căzut în vremea goanei nu- i primeau, și de necurăția lor se fereau. Ori pentru că se îngrețșau de mâna stângă, și cu dânsa nu voiau a primi orice fel de lucru, după Valsamón. Ci vrednic de nedumerire este, pentru ce pe Navatianii aceștia Sinodul 1, prin Canonul 8, i- au primit cu singură mărturisirea. Iar acest al doilea prin pecetluirea Sfântului Mir. Dezlegând nedumerirea aceasta răspundem că, chiar, și după întâiul Cuvânt această economie, au făcut Sinodul 1 pentru pogorământ ca să nu lenevească pe Navatiani despre a se întoarce către dreapta slăvire, că Dreptslăvitorii îi miruiesc pe ei ca pe niște nemiruiți. Iar după al 2- lea Cuvânt acest al doilea Sinod i- a primit pe ei prin pecetluirea Sfântului Mir. Fiindcă după Teodorít

Patrusprezeceri, adică Tetradiți¹⁴⁶ și Apolinariști, îi primim, după ce vor da Libéle, adică Mărturisire în scris, în care să anatematisească și pe al lor eres, încă și pe tot alt eres care nu cugetă, precum cugetă sfânta Catoliceasca, și Apostoleasca Biserica lui Dumnezeu, (precum și Sinodul întâi cel Ecumenic o au cerut aceasta în scris de la Navatieni cu deosebire în Canonul 8) ale căroră mai întâi pecetluim cu Sfântul Mir fruntea, ochii, nările, gura, și urechile la fiecare pecetluire zicând: „Pecetea Darului Sfântului Duh”. Pe toți aceștia însă așa îi primim, nebotezându- i a doua oară, fiindcă după Zonará, întru Sfântul Botez cu nimic se deosebesc de noi, ci întocmai cu Dreptslăvitorii se botează, pe Arieni însă, și Machedonieni, arătat fiind eretici, i-a primit Canonul fără al doilea botez iconomicește, după întâiul cuvânt pentru multa mulțime a ereticilor celor de acest fel ce aflau întru acea vreme. Iar după al 2-lea cuvânt, și pentru că întocmai ca noi se Botezau. Pe Evnomieni însă, care întru o adunare se botează, și Montaniști, care aici în Constantinopol, se numesc Frighi¹⁴⁷. Și pe Saveliani, care zic că o față este Tatăl, și Fiul, și alte rele fac, și pe toate celelalte eresuri al ereticilor, (dintre care mulți se află aicea, și mai ales câți se trag din Țara Galátilor). Pe aceștia, zic, pe toți, ca pe Éllini îi primim. Adică ca pe unii cu totul nebotezați. (Pentru că aceștia, ori cu totul nu s-au botezat, ori de s-au botezat, însă nu drept, și precum se botează Dreptslăvitorii. Pentru aceasta nici se socotesc botezați) și în ziua dintâi, îi facem pe ei creștini, adică îi facem să primească toate Dogmele Creștinilor, afară din Pridvorul Bisericii, puindu- și Preotul mâna peste ei, după Canonul 39 al localnicului Sinod din Ilivíria, care este Țară a Ispaniei¹⁴⁸. Iar a doua zi îi facem catihúmeni, adică îi numărăm în rânduiala catihúmenilor. Iar a treia zi le citim obișnuitele lepădări (de sataná) însuflând de trei ori în față și în urechile lor, și așa îi catihisím pe ei (adică îi învățăm) în parte cele ale Credinței, și îi facem să rămâie în Biserică mult timp¹⁴⁹ și să asculte Dumnezeuieștile Scripturi, și atunci îi botezăm pe ei¹⁵⁰.

Navatianii nu se ungeau cu Sfântul Mir. Care despre dânșii zice așa: Și celor ce se botează de ei, nu le aduc pe Sfânta ungere, pentru aceasta dar și pe cei ce din eresul acesta se împreunează cu Trupul Bisericii îi unge au poruncit prea- lăudații Părinți, adică Părinții acestui al 2-lea Sinod, și cei ai Sinodului din Laodíchia prin Canonul 1.

¹⁴⁶ Patrusprezeceni sau mercurieni, pentru că precum Paștile nu sunt Duminică, ci ori în ce zi s-ar fi întâmplat luna de 14 zile, postind, și priveghind.

¹⁴⁷ Montanós a fost în veacul 2, s-a arătat după Evsévie Cartea 5 cap 15 a istoriei în Misía Fríghei (Pentru aceasta și Fríghei de la dânșul se numeau) minciuno- prorocind de diávolul povățuit, mângâietor pe sineși numindu- se, și Apostoleștilor predanii împotrivindu- se. având însă două muieri următoare lui, Priscíla și Maximíla, proorocițe pe ele le numea. Învăța să se despartă nunțile. Să se depărteze de mâncări oamenii, pentru îngrețosare. Aceasta, și cei de dânșul învățați, Praznicul Paștilor îl răsucea. Întru o față pe Sfânta Treime amesteca. Și sânge de prunc împuns de dânșii, cu făină mestecându- l, și pâine făcând cu dânsa liturghiseau, și cu aceea se împărțășeau. Montaniștii aceștia, și Pepuzieni se numeau, pentru că lăudau cu covârșire, un sat al Fríghiei numit pépuza, pe care îl numeau și Ierusalim.

¹⁴⁸ Că așa și Canonul 8 al Sinodului întâi prin punerea mâinilor, au primit pe Navatiani, iar Sinodul în Ilivíria acesta s-a adunat, puțin mai- nainte de Sinodul 1. Dar și toți ereticii și schismaticii, întorcându- se la Catoliceasca Biserică, prin Hirotesie (punerea mâinilor) se cade a se primi.

¹⁴⁹ Cât timp însă se cere pentru Catihisire vezi subînsemnarea Canonului al doilea al Sinodului întâi.

¹⁵⁰ Canonul acesta, fără apărare, și după toată nevoia botează și pe Latini, ca pe unii ce se botează nici întru o afundare. Că dacă pe cei ce întru afundare, cu cât mai vârtos pe cei nici întru una botezați? S-au zis pentru aceștia îndestul și cu dovedire, în tâlcuirea Apostolescului Canon 46.

SIMFONIE

„După Canonul acesta neschimbat voiește a se iconomisi Navatienii, și Patrusprezecerii întorcându- se către Ortodoxie, și Canonul 7 al Sinodului din Laodíkia, cu anatematicizarea eresului adică, și cu pecetea Sfântului Mir. Iar Fríghii întorcându- se poruncește Canonul 1 al aceluiași Sinod să se boteze. Dar și Canonul 45 al Sinodului 6 nu este alta, decât, o repetuire (poftorire) a Canonului acestuia. Adăugând că Manihéii, Valentiniani, și Marchioniștii se cade a se boteza întorcându- se la Dreaptaslăvire. Iar Evtihienii, și Dioscoriții, și Sevirianii să se primească prin anatematicizarea eresurilor lor, ca și Navatianii adică, și ceilalți. Iar Canonul 19 al Sinodului 1 voiește ca negreșit să se boteze Pavlianiștii precum și Canonul 95 al Sinodului 6 aceasta mărturisește. Iar cel 43 al marelui Vasilie zice să se boteze întorcându- se Engratiții (înfrânații), și sacoforii (purătorii de sac), și apotactiții (lepădații). (Pentru care vezi Canonul 95 al Sinodului 6.) Iar cel al 5- lea al acestuiași zice, să primim pe ereticii cei ce la sfârșitul vieții se pocăiesc nu însă judecată, ci cu cercare, citește și pe 46 și 47 Apostolesc.

PROLEGÓMENA

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMÉNICUL AL TREILEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al treilea Sinod [Sobor], s- a adunat în Efésul cel din Asia în Biserica cea mare a Cetății, care se numește Maria de Dumnezeu Născătoarea¹⁵¹ în timpul împărăției lui Teodósie celui mic, în anul de la Hristos 431. Fiind la mulțime peste 200 de Părinți. Iar povățuitor întru el era vestitul între Părinți Chiril al Alexandriei, care plinea mai- nainte și locul lui Chelestin al Romei, mai sus șezând în locul aceluia, în urmă însă s- a trimis de al Apus locțiitori al Patriarhului Romei, Arcádie, și Proéct Episcopii, și Filip Presbíterul. Iuvenálie al Ierusalimului, și Mémnon al Efésului. S- au adunat însă împotriva lui Nestorie, care se trăgea din Germanichia Cetatea cea în Antiohía, după Teodorít, și prin Dumnezeiasca depărtare s- a fost suit în scaunul Constantinopolului. Căci, sorbind ticălosul din apele cele tulbure, și ereticești ale lui Diodór, și Teódor, al Mopsúestiei, s- au făcut răucugetători despre Taina Întrupeștei Iconomii. Că pe unul Hristos, în două fețe, și Ipostasuri îl împărțeau, Om gol închipuind deosebit Ipostas, fără de cuvântul ce l- a primit, și Dumnezeu fără partea cea goală de adăugirea omenirii. Precum am zice pe Unul Fiu, în doi fii îl împărțeau, și altul ziceau că este Fiul lui Dumnezeu, și altul Fiul Fecioarei. Pentru aceasta și pe Sfânta Fecioara și cea după trup Maică a lui, nu voia a o numi de Dumnezeu Născătoare. Deci Sfântul Sinodul acesta, pentru

¹⁵¹ Aceasta o zice Epistolia lui Chiril către Clerul Alexandrinilor și práxis 1 a acestui Sinod.

acestea pe acesta anatematisindu-l¹⁵² osebit hotar de Credință¹⁵³ au făcut, întru care pe Hristos l-au Dogmatisit Unul după Ipostas (Față) desăvâșit Dumnezeu pe aceștia, și Om desărvârșit pe aceștia, nu altul, și altul, ci un Fiu, pe aceștia, de sus adică din Tatăl fără Maică, iar jos din Maică fără Tată, iar pe pururea Fecioara Maica lui, chiar, și cu adevărat de Dumnezeu Născătoare a se numi au predanisit, ca una ce chiar, și cu adevărat pe Dumnezeu Cuvântul cu Trup l-a Născut¹⁵⁴ căci când Exárhul Sinodului aceștia sfântul Chiril al Alexandriei acestea le-a propovăduit în acest Sinod: „Nu om îndumnezeit propovăduim, ci Dumnezeu întrupat mărturisim, pe Roaba sa o a făcut Maică, cel după Ființă fără de Maică, și după Iconomie pe pământ fără de Tată”. Iar în Epistolă cea către Nestorie, pe care osebita sa hotărâre o a făcut acest al 3-lea Sinod (precum zice Dosítei și precum se arată din Practicalele Sinodului al 4-lea

¹⁵² După ce s-au anatematisit răucinstitorul Nestorie de Sinodul acesta, neliniștindu-se, ci iarăși propovăduind eresul său, mai întâi după Teofán s-a izgonit în Tas. Apoi în Oásul Arabiei cu împreună lucrarea lui Ioan al Antiohiei. Iar acolo aflându-se urâtul de Dumnezeu, l-a ajuns mânia lui Dumnezeu. Că după Evágrie i-a putrezit limba, și după Chédriul și Nichifor (Cartea 14 a Istoriei sale) și tot trupul. Iar în Tivaída de sus înfricoșată și dureroasă moarte a luat, precum povestește sfântul Ghermanó, Patriarhul Constantinopolului, unde scrie pentru Sfintele Sinoade. Că în timpul lui Marchian împăratului prin ajutorul oarecăror prieteni ai lui, s-a învrednicit a lua scrisori Nestorie prin care se chema de la izgonire. Deci luându-le aceste scrisori, și intrând în ieșitoare, până a nu șede zicea, precum au auzit oarecare stând dinafară, „Te-am arătat pe tine Marie, că om ai Născut.” Și o minune! Îndată cu hula aceasta, Îngerul Domnului l-a lovit, și s-au vărsat toate măruntaiele lui, în vasul necurăției sale, și s-a dat sufletul. Întârziind dar el a ieși; fiindcă împărătescul boier ce fu trimis, cu scrisorile se grăbea, slugile lui au bătut în ușă. Iar el nerăspunzând, au scos ușa, și intrând slugile împreună cu boierul, l-au aflat mort pe vasul său, întru care erau toate măruntaiele lui vărsate. Atunci cei ce auziseră hula, au spus boierului, și toți au cunoscut că pentru singură aceasta a luat acel fel de moarte, întocmai cu al lui Arie. Pentru aceasta a zis Isaia „Vai de vărsătorul acesta, nu vor plânge pentru el. Și celelalte.

¹⁵³ Zic unii că de vreme ce s-au rânduit de Sinodul acesta a se numi Născătoare de Dumnezeu Preasfânta Fecioară, precum și cu adevărat este, au voit Sfântul Chiril a o scrie aceasta și în Símbolul Sinoadelor cel 1 și 2 Ecumenice, dar pentru evlavia Símbolului s-au lăsat. Și făcând numai osebită hotărâre Părinții, întru aceea au dogmatisit-o aceasta, că pentru unirea lui Dumnezeu Cuvântul cea după Ipostas, adică Ipostasul cel unul al lui Hristos, ca pe o arătată dovadă de Símbol, nu au voit a o adaoge într-însul; Că mărturisind Părinții în Símbol pe Fiul lui Dumnezeu, că s-a Născut din Tatăl, și s-a pogorât și Om s-a făcut, arătat este că pe unul și aceștia Hristos, după Ipostas îl mărturisesc, că Dumnezeu este, și Om aceștia.

¹⁵⁴ Însemnează că precum zicerea Deoființă era obișnuită Părinților, și mai-nainte de 1 Sinod. Ci el o au întărit aceasta, și în toată lumea o au predat-o. Așa și pe Sfânta Fecioara Maria, de Dumnezeu Născătoare o au numit, și alți Părinți, mai-nainte de acest al 3-lea Sinod. Ci Sinodul acesta, pe aceasta preadulce numire a Fecioare întărindu-o, ca pe o hotărâre dogmatică în toată lumea o au predat. „Că cel mai întâi Origen a numit de Dumnezeu Născătoare pe Fecioara, tâlcuind stih 33 Cap 22 al legii a 2-a, dar și Socrat (Cartea 7 a Istoriei sale cap 32) zice că aceștia Origen tâlcuind Epistolă lui Pavel cea către Romani pe larg au scris, în ce chip Născătoarea de Dumnezeu se zice Fecioară. Iar Chiril al Alexandriei scriind către Nestorie zice, că și marele Atanasie Născătoare de Dumnezeu pe ea o numea, și o mărturisea, și Amón Episcopul Andrianúpolei, precum și Alexandru al Alexandriei, scriind către Alexandru al Constantinopolului (cel de pe vremea 1 Sinod adică) de Dumnezeu Născătoare o au zis pe Preasfânta Fecioara. Și marele Vasile în cuvântul cel la Nașterea Mântuitorului zice, pentru că nu primește, auzul iubitorilor de Hristos, că Născătoarea de Dumnezeu nu a încetat cândva a fi Fecioară, socotesc că sunt îndestule mărturiile aceluia; și Grigorie Teologul în 1 Epistolă către Clidónie zice: oricine pe Maria nu o socotește de Dumnezeu Născătoare, fără Dumnezeu este. Și în cuvântul cel 1 pentru Fiul, către Éllini întinzându-se, zice; că unde ai cunoscut întru cele ale tale Fecioară de Dumnezeu Născătoare? Și Evsévie la viața lui Constantin Cartea... cap 43 și Socrat Cartea 7 cap 32. Pentru aceasta Împărăteasa cea Preacinstitoare de Dumnezeu (Eléna adică) Nașterea de Dumnezeu Născătoarei (adică Vifleémul) cu monumente minunate o a împodobit. Și alții mulți.

fața 16 a tomului 6 al Sinodalelor) al cărei început este așa: „Bârfesc precum am aflat”. Acestea le zice acestași Chiril. „A se întrupa, și a se face om, însemnează pe Cuvântul cel din Dumnezeu, că nu firea Cuvântului prefăcându- se s- a făcut carne, dar nici că întru tot omul s- a schimbat, în cel din suflet și din trup. Ci aceea mai vârtos, că carne însufleteșită cu suflet cuvântător unindu- și Cuvântul luiși după Ipostas, cu negrăit și neînțeles chip s- a făcut Om, și a stătu Fiu Omului. Nu numai după voie, sau după bunavoință, dar nici numai ca în adăogirea feței, și că, osebite sunt firile cele ce țin către adevărata unire, că unul este dintru amândouă Hristos și Fiu. Nu ca cum s- ar fi stricat osebirea firilor pentru unire, ci mai vârtos ne- a făcut nouă pe Unul Domnul, și Hristos, și Fiu, prin negrăita, și nepriceputa Lucrare către unirea, a Dumnezeirii și a Omenirii... Și iarăși dacă după unirea cea după Ipostas, sau ca de un neajuns, sau ca de un neîncuviințat ne- am lepăda, cădem întru a zice doi fii... Și iarăși, aceasta solește pretutindenii cuvântul scumpătății Credenței. Așa vom afla pe sfinții Părinți că au cugetat. Așa au cutezat pe Sfânta Fecioară a o zice de Dumnezeu Născătoare, nu că doar firea Cuvântului, adică Dumnezeirea lui, a luat început de a fi din Sfânta Fecioară. Ci că Născându- se dintr- însa Sfântul Trup, și însuflețindu- se loghicește, cu care și unindu- se Cuvântul după Ipostas, se zice că s- a născut după Carne”. (Aceasta stă și în tomul 1 al Sinodalelor, foaia 436.) Și Próclu Episcopul Chizícului cel de atunci în Biserica cea mare, șezând Eresiarhul Nestórie, așa a serbat. „Împreună ne- au chemat pe noi aici Sfânta, și de Dumnezeu Născătoarea Fecioara Maria, neîntinată Vistierie a Fecioriei. Raiul cel cuvântător al lui Adam celui Aldoilea. Cămara unirii amânduror firilor. Prăznuirea mântuitoarei împăcări, și celelalte.” Iar după ce au rânduit (acest al 3-lea Sfânt Sinod) că, alt Símbol afară de acela ce l- au dat întâiul, și al doilea Ecumenice Sinoade, să nu cuteze cineva a scrie, sau măcar a adăuga ceva, sau a scădea dintr- însul, pe cei ce vor călca porunca aceasta i- au anatematisit. Și au întărit Sinodul acesta, și osândirea lui Pelághie și a lui Kelestín, pe are o au luat ei mai- nainte de la multe localnice Sinoade, și mai ales de al cel din Cartaghén. Iar pe lângă toate acestea, și pe acest 8 Canoane, și această Epistolie către Pamfília le- au alcătuit, întru al 7-lea și cea mia de pe urmă a sa Práxă, de nevoie fiind spre buna rânduială, și starea Bisericii, pe care nehotărât le- au întărit Canonul 1 al Sinodului al 4- lea, iar anume și hotărâtor Canonul al doilea al Sinodului al 6- lea și cel întâi al Sinodului al 7- lea.

CELE 8 CANOANE AL SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL TREILEA SINOD TÂLCUITE

CANON 1

Fiindcă se cuvine să știe și cei ce lipsesc de la Sfântul Sinod, și care rămân prin țară sau în cetate, pentru oarecare pricină Bisericească, sau trupească, cele ce pentru dânșii s- au închipuit, facem cunoscut sfințeniei și dragostei voastre, că dacă vreun Mitropolit de Epárhie, apostatisindu- se sau despărțindu- se de Sfântul și Ecumenicul Sinod, va trece către adunarea apostasiei (revoltei), sau după aceasta s- ar adăuga (unii cu dânsa), sau cele ale lui Chelestin au cugeta sau va cugeta. Aceasta nicidecum poate lucra împotriva Episcopului Epárhiei, fiindcă este nelucrător, și scos de către Sinod, de acum înainte de la toată Bisericeasca împărtășire. Ci încă și se va

supune întru totul Episcopilor Epărхийei, și Mitropoliților de prin prejur care cugetă cele ale Ortodoxiei, și din treapta Episcopiei se va scoate.

TÂLCUIRE

Canonul acesta înștiințează pe cei ce nu s-au aflat în Sinod, de caterisirea lui Ioan al Antiohiei, a lui Teodorit Episcopul Chirului, a lui Íva Episcopul Edéseii, și a celor împreună cu aceștia 30 Episcopi¹⁵⁵, zicând: fiindcă Episcopii cei ce nu s-au înfățișat la sfântul Sinodul acesta pentru vreo pricină a lor Bisericească, sau trupească, trebuie să știe cele ce s-au făcut pentru acești ziși. Facem cunoscut dragostei voastre, că oricare Mitropolit s-a despărțit de Sfântul și Ecumenicul Sinodul acesta, și s-au unit cu adunarea apostasiei (revoltei), a lui Nestorie adică, și a lui Ioan, și a celor împreună cu dânsul. Sau mai în urmă se va uni. Sau au cugetat ereticeștile dogme ale lui Chelestín¹⁵⁶. Acesta nici o putere are a face ceva rău asupra Episcopilor, sau și asupra mirenilor, asupra celor Dreptslăvitori. Fiindcă s-au făcut lepădat de la Sinodul acesta despre toată Bisericeasca împărtășire, și Sfințita lucrare, și fiindcă are a se face de aici înainte cu totul lepădat din treapta Episcopiei, încă și dintre însuși Dreptslăvitorii Episcopi, și Mitropoliții cei ce sunt prin prejur.

CANON 2

¹⁵⁵ Pricina pentru care s-au caterisit aceștia, a fost aceasta. După ce Sinodul acesta a osândit pe rău- cinstitorul Nestorie, și l-a caterisit, după trei zile a venit și acest Ioan al Antiohiei împreună cu Teodorit, cu Íva și cu 30 de Episcopi, care ori că scârbindu- se, pentru că nu au îngăduit venirea lor Sinodul. (Ori și pentru că au avut prietșug cu Nestorie) au prihănit caterisirea lui Nestorie, ca pe o nebinecuvântată, și întâi pricinuitoare ca cum a caterisirii acestei fără cuvânt au numit pe Dumnezeuiescul Chiril și pe Mémnon al Efésului ca când ei ar fi fost îndreptători în Sinod. Și atâta prigonire s-a făcut între Ioan și Chiril, și între cei de lângă ei, încât, despre o parte cei de pe lângă Ioan au caterisit pe cei de lângă sfântul Chiril. Iar despre alta, cei pe lângă sfântul Chiril, au caterisit pe cei de pe lângă Ioan. Dar și Teodorit douăsprezece Capete a scris împotriva a douăsprezece anatematici, pe care Dumnezeuiescul Chiril împotriva lui Nestorie le- a alcătuit. Și Íva încă, a scris o Epistolă pentru Nestorie, care împreună cu cele douăsprezece Capete ale lui Teodorit, ca o rea cinstitoare s-a lepădat de către Sinodul al 4- lea și de către cel al 5- lea. În urmă însă cu împreună- lucrarea Împăratului, iarăși s-au unit și Ioan și Teodorit cu sfântul Chiril. Și Ioan adică, după ce iarăși s-a descoperit eresul lui Nestorie, s-a făcut pricinuitoare (după Zonará și Evágrie Cartea 1 Cap 7) a se izgonie Nestorie din Mănăstirea cea din Antiohia unde mai întâi se afla, în Óas, ce turcește se zice Iprím. Iar Teodorit la Sinodul al 4- lea arătat au anatematici pe Nestorie și eresul lui. Pe care eres îl număra împreună cu eresurile în Cartea cea despre bârfiturile ereticilor, și în caterisirea lui Nestorie a iscălit împreună cu cel al Antiohiei la Sinodul al 3- lea.

¹⁵⁶ Chelestin următor învățătorului său Pelághie, unit cu Nestorie s-au făcut în eres, după sfințitul Fótie la citirea 54 fiindcă acela hulea întru Fiul lui Dumnezeu. Iar Chelestín întru Duhul cel Sfânt, precum scria Chiril către Teodísie. „Că Nestorie zice, că, de vreme ce Hristos este de firea noastră, iar Dumnezeu voiește toți a se mântui, și după voința sa fiecare poate a- și îndreptat greșeala sa, pentru aceasta, nu Cuvântul lui Dumnezeu este cel ce s-a Născut, ci Omul cel ce s-a Născut din Maria, pentru vrednicia fiereștei voinței sale, avea pe cuvântul lui Dumnezeu următor luiși, cu singura vrednicia, și cu aceeași numire împărtășindu- se de Dumnezeire. Iar Chelestín zicea, că nu Dumnezeu adică Duhul cel Sfânt împarte fiecăruia precum voiește cele spre buna cinstire (de Dumnezeu) spre mântuire; ci firea omului care pentru păcat este căzută din fericire, aceasta după vrednicia voinței, adică proeresul, ori cheamă, ori împinge de la sine pe Duhul cel Sfânt. Și mai- nainte de Darul, stăpânirea de sineși a omului povățuiește. Drept aceea voința omului îndestulă spre împlinirea Poruncilor lui Dumnezeu. Relele dogme ale lui Chelestín acestuia, l-au anatematici și acest al 3- lea Sinod și mai înainte de acesta cel din Cartagina, împreună cu cele ale lui Pelaghie.

Iar dacă oarecare Episcopi Eparhioți s-au lipsit de Sfântul Sinod, și s-au unit cu apostasia (revolta), ori s-ar ispiti a se uni, ori și iscălit în caterisirea lui Nestórie, s-au întors către adunarea apostasiei. Aceștia cu totul după socotința Sfântului Sinod, străini să fie de Preoție, și căzuți din treaptă.

TÂLCUIRE

Și acest Canon, asemenea cu cel dintâi zice, că dacă niscaiva Episcopi din Eparhia Antiohíei, nu s-au aflat față în Sinod. Ci ori s-au unit cu apostasia (revolta) acestui al Antiohíei, sau în urmă s-ar uni, sau și după ce au iscălit, și au adevărit caterisirea lui Nestórie, iarăși s-au întors la apostaticeasca lui adunare. Aceștia zic, s-a socotit de cuviință de către Sfântul Sinod, să fie străini de Preoție, și lepădați din treapta Episcopiei.

CANON 3

Iar dacă oarecare din Clericii ce se află în fiecare cetate, sau sat, de către Nestórie, și de cei ce sunt împreună cu el, de Preoție s-au oprit pentru că cugetă drept, i-am îndreptuit și pe aceștia a-și lua iarăși treapta lor. Și în de Obște Clericilor celor ce împreună cugetă cu Ortodoxul și Ecumenicul Sinodul acesta, le poruncim ca Episcopilor celor ce au apostat (revoltat), sau s-au depărtat, nici decât să se supuie, sub nici un fel de chip.

TÂLCUIRE

De vreme de Patriarh al Constantinopolului fiind Nestórie, a aforesit, și a caterisit pe Clericii aceia ce nu erau de o cugetare cu el, dar și Episcopii cei de o socoteală cu el printr-alte țări aceștia o au făcut. Pentru aceasta Canonul acesta a judecat cu dreptul ca acești caterisiți să-și dobândească iarăși treapta lor. Și totalicește zicând au poruncit ca după nici un chip să fie supuși apostatilor Episcopi, Clericii aceia ce sunt de o cugetare cu Dreptslăvitorul și Ecumenicul Sinodul acesta.

CANON 4

Iar dacă vreunul din Clerici ar apostá (revolta) și ar îndrăzni ori îndeosebi, ori în public a cugeta cele ale lui Nestórie, sau ale lui Chelestín, și aceștia de Sfântul Sinod, s-au îndreptuit a fi caterisiți.

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta deopotrivă cu cel mai de sus cuprinde pentru Clericii aceia, de ar apostá, și ori îndeosebi, ori în auzul poporului, ar îndrăzni a cugeta, sau a învăța dogma lui Nestórie, și a lui Chelestín celui de o cugetare cu el, zicând, că s-a judecat drept de Sfântul Sinod, că unii ca aceștia să fie caterisiți din treapta lor.

CANON 5

Câți pentru fapte necuviincioase de către Sfântul Sinod, sau de Episcopii lor s-au osândit, și pentru acestea Nestórie, după toată a sa nebăgare de seamă, și cei ce cugetă ale sale fără canonisire s-au ispitit, sau s-ar ispiti a le da împărtășirea, sau treaptă. Am îndreptuit

să rămâie și aceștia nefolosiți, și întru nimic a fi mai puțin decât cei caterisiți.

TÂLCUIRE

Acest Canon rânduiește, că Clericii câți pentru oarecare păcate, ce aduc asupra aforisirii, s-au catérisis, s-au aforesit, veri <ori> s-au caterisit de Sfântul Sinodul acesta, sau de însuși Episcopii lor. Iar Nestórie, și cei de o socoteală cu el, fără a face vreo osebire între oprit, și neoprit, ori au îndrăznit de a le da iertare de aforisire, ori lucrare de preoție, ori și după aceasta de vor îndrăzni, aceștia, zic, am judecat drept ca să rămâie nefolosiți de această iertare afară de Canoane, și să fie iarăși caterisiți ca și mai înainte.

CANON 6

Așișderea și care ar voi cu orice chip a strămuta cele ce s-au lucrat în Sfântul Sinod cel din Efés, pentru fiecare; Sfântul Sinod a hotărât, de ar fi Episcopi, sau Clerici, desăvârșit să cadă din treapta lor. Iar de ar fi mireni, să fie neîmpărtașiți.

TÂLCUIRE

Canoanele cele mai de sus mai particulare sunt, iar acesta în de Obște rânduiește, căci, câți ar îndrăzni a strămuta cu orice chip cele lucrate pentru fiecare pricină în Sinodul cel din Efés; aceștia, de ar fi Episcopi, sau Clerici, să se caterisească, iar de ar fi lumeni să se aforisească.

CANON 7

Acestea citindu-se, a hotărât Sfântul Sinod, altă Credință nimănuia a-i fi slobod să aducă sau să scrie, sau să alcătuiască, afară de cea hotărâtă de sfinții Părinți, cei adunați în cetatea Neceenilor, împreună cu Sfântul Duh; iar pe cei ce îndrăznesc, ori a alcătui altă credință, ori a propune, ori a o proaduce celor ce voiesc a se întoarce la cunoștința adevărului, sau din ellinísm, sau din Iudaísm, sau din orice fel de erés. Aceștia, de ar fi Episcopi, sau Clerici, străini să fie, Episcopii de Episcopie, și Clericii de Clericat, iar de ar fi lumeni, să se anatematisească. Și după asemenea chip, de s-ar vădi oarecare, ori Episcopi, ori Clerici, ori mirensa scriere de către Harísie Prebíterul, despre Înomenirea Unuia născut Fiului lui Dumnezeu, adică spurcatele și răzvrătitele dogmele lui Nestorie, car s-au și supus (unii ca aceștia), supuie-se hotărârii Sfântului acestuia și Ecumenicului Sinod. Încât, adică, Episcopul să se înstrăineze de Episcopie, și să fie caterisit. Iar Clericul asemenea să cadă din Cler. Iar mirean de ar fi cineva, și acesta să se anatematisească. Precum s-a zis.

TÂLCUIRE

Fiindcă întru acest Sfânt și Ecumenic Sinod s-au citit și Símbolul Sfântului și Ecumenicului Sinodului întâi celui din Niceea, și símbolul lui Nestórie celui de o cugetarea cu Iudeii, întru care se cuprindeau spurcatele lui dogme, care s-au adus în Sinod de Harísie Presbíterul Filadélfiei; pentru această pricină, după citirea acestora, Sfântul Sinodul acesta a așezat acest Canon, hotărând, că nu este iertat vreunuia a alcătui,

sau a scrie, sau a înfățișa la cei ce se întorc către Ortodoxie, altă credință, adică alt simbol de credință¹⁵⁷, afară de Simbolul Credinței cel hotărât de Părinții cei adunați în cetatea Niceenilor, prin luminarea Sfântului Duh. Iar cei ce vor îndrăzni, ori a alcătui alt simbol de credință, ori al propune pe acela în arătare, ori al și înfățișa Elinilor, și Iudeilor, și ereticilor, celor ce se întorc la cunoștința Adevărului. Unii ca aceștia, de vor fi Episcopi și Clerici, să fie lepădați din Episcopie și din Clericat, iar de vor fi mireni, să se anatematisească. Asemenea încă și câți se vor vădi că cugetă întru sineși ori învață pe alții spurcatele, și ereticeștile dogme ale lui Nestorie despre Înomenirea Unuia născut Fiului lui Dumnezeu, care se cuprind în alcătuirea cea de dânsul alcătuită, și adusă în Sinodul acesta de Harísie

¹⁵⁷ Pricina pentru care Sinodul a anatematizat pe cei ce ar îndrăzni a alcătui alt Simbol al Credinței, este aceasta. Sfântul Marcu al Efésului, în a 5-a Praxă a Sinodului din Florența zice, că, peste treizeci de Simboale ar fi alcătuit ereticii împotriva Cuvântului: „Deoființă”. De la care au luat prilej și Nestorie răucinstitorul, de a alcătuit al său simbol, și al preda celor ce veneau la Dreptslăvitoarea Credință, Elinilor adică, Iudeilor, și ereticilor, precum se arată aceasta în Canonul acesta. Deci acest al 3-lea Sinod, mai înainte văzând, nu cumva, din slobozenia aceasta de a se scrie Simboale, să urmeze vreo nouă scornire (kenotomie) întru Dreptaslăvire, au oprit de a se scrie de aici înainte alt Simbol al Credinței, afară de cel al întâiului, și a celui al doilea Sinod împreună (căci ca unul acestea se socotesc) și de a se preda în Obște. Însă nu au oprit de a se scrie altă Credință, adică de Obște a vreunui eretic. Că aceasta și mai înainte de Sinodul al 3-lea era oprită pururea, nu numai de Sinoade, și de Episcopi, ci și fiecare Dreptslăvitor creștin. Ci alta afară de Credința Părinților celor din Niceea, măcar de ar fi aceasta și Dreptslăvitoare, nici au oprit pe eretici despre aceasta. Căci câte Legea și Sinodul le zice, celor ce sunt în Lege le zice. Însă Dreptslăvitorilor creștini, și nu cutăruia sau cutăruia, ci de Obște tuturor împreună, atât Sinoadelor, cât și în scurt fiecăruia de Obște: „Că nimănu-i a-i fi cu puțință aceasta”, și celelalte. Iar zicând nimănu-i, va să zică peste tot, și generală hotărâre este. Și vezi tălmăcirea Sinodului acestuia cea pentru Simbol, ce o face Dumnezeiescul Chiril în Epistolă cea către Acachie. Că Sinodul îngrijindu-se pentru scurttimea, nu au zis hotărâtor nimănu-i a-i fi slobod să alcătuiască altă arătare a Credinței; ci ceea ce Sinodul a lăsat a o zice în Sinodul acesta al său, aceasta Exárhul său, adică Dumnezeiescul Chiril, ca însuși Sinodul în Epistolă cea către Episcopul Melitinei luminat o arată zicând „Sfântul și Ecumenicul Sinodul, cel adunat în cetatea Efésului, mai înainte au socotit lucru de nevoie de a nu trebui Bisericii lui Dumnezeu a face altă alcătuire a Credinței, afară de ceea ce este, pe care Părinții cei de trei ori fericiți grăind o au hotărât. Care va să zică că nu numai nu se cade a alcătui cineva alt Simbol Dreptslăvitor, afară de cel al Sinodului din Niceea, dar nici măcar pe însuși acest Simbol Dreptslăvitor este iertat al aduce cu alt fel de grăire. Precum și Dumnezeiescul Marcu al Efésului, și Visarion al Niceei în Sinodul ce s-a făcut în Florența prea-vitejește aceasta o au dovedit. Dar ce zic cu alt fel de grăire? Nu este iertat a schimba ceva din sfântul Simbol, nu numai o zicere, ci nici măcar o singură silabă. Și că aceasta este adevărată, martor este iarăși însuși Dumnezeiescul Chiril acesta. Iar când zic Chiril, pe însuși al 3-lea Sinod Ecumenic îl zic. Că acela a fost Exárh al Sinodului, și mai ales Sinodul este care grăiește prin gura lui. Că scriind acesta în cea către Ioan al Antiohiei, acestea zice: „După nici un chip suferim a se clăti de către oarecare Credința cea hotărâtă, adică Simbolul Credinței, al sfinților Părinților noștri celor adunați în Niceea după vremei alcătuit. Nici însuși nouă dăm voie, sau altora, ori zicere a schimba din cele puse acolo, sau o silabă a o trece.” Și dacă nici o silabă a o schimba cineva nu este iertat, cu mult mai vârtos nici a adăogi ceva întru el, nici a scădea. Pentru aceasta Papa Agatón în timpul Sinodului al 6-lea scriind către împărații Romani zicea: „Una și mai aleasă pentru totdeauna a avea ne rugăm și credem, ca nimic afară de cele canonicești hotărâte, să se împuțineze, nici să se schimbe, nici să se adaoge, și acestea cu graiurile și cu înțelegerile neschimbate să se păzească.” Iar Sinodul al 7-lea zice: „Noi legiurile Părinților le păzim, noi pe cei ce au adaos, sau scad din Biserică îi anatematizăm.” Dar nu cumva altele au zis și altele au făcut cu lucrul? Nu. Ci și cu lucrul și în faptă au adevărit cuvintele acelea, fără a adăogi sau a scădea în Obștescul Simbol toate Sinoadele cele Ecumenice de la cel al 3-lea încoace. Și măcar că au avut nevoie să o facă aceasta. Că sinodul al 3-lea deși a avut nevoie să adaoge în Simbol aceste prea de nevoie ziceri, atât pentru cea desăvârșit stingere a eresului lui Nestorie, cât și pentru adevăritarea Dreptslăvitoarei cugetări, pe unirea cea după Ipostas, zic, și pe zicerea de Dumnezeu Născătoarei, și cu toate acestea nu au îndrăznit cât de puțin a schimba Sfințitul Simbol, ci osebită hotărâre din afară făcând, au pus într-însa și zicerile acestea, și câte pentru acelea. Iar Sinodul al 4-lea și nevoie având a adăuga în

Presbíterul, și aceștia zic, de vor fi Episcopi, și Clerici, să fie caterisiți, și din Episcopie și din Clericat lepădați. Iar de vor fi mireni, să se anatematisească, precum mai- nainte am zis.

CANON 8

Lucru din nou scornit (Kenotomít), afară de Bisericeștile legiuri, și de Canoanele Sfinților Apostoli. Și care de slobozenia tuturor se atinge ne- au vestit preiubitorul de Dumnezeu Sinepiscopul Righín, și cei împreună cu dânsul prea iubitori de Dumnezeu Episcopi ai Eparhiei Chiprienilor Zínon, și Evágrie. Drept aceea fiindcă obșteștile

Obșteșcul Símbol pe amândouă firile Cuvântului celui ce s-a Înomenit, pentru eresul celor ce dogmatiseau o singură fire întru Hristos, aceasta însă nu o au făcut. Asemenea și cel al 5-lea pe veșnicia muncii; și cel al 6-lea pe cele 2 lucrări (ale Dumnezeu- omului Iisus). Și cel al 7-lea pe închinarea sfințelor Icoane, au fost silite (acestea Sfintele Sinoade) a le adăogi în Sfântul Símbol; pentru ereticii cei ce cugetă cele dimpotrivă. Însă nu au îndrăznit a o face acesta, și nekenotomisit (neînnoit) au păzit pe Obșteșcul Símbolul Credinței. Și măcar că aceste glasuri nu erau adăogire a Símbolului după Credință, ci tălmăcirea celor pe scurt cuprinse în Sfântul Símbol, și adăogire numai după ziceri. Pentru ce? Negreșit evlavisind și cinstirea Símbolului Părinților din Niceea, și hotărârea Sinodului al 3-lea, care supune anatemei pe toată adăogirea în Símbol, ori pe cea după Credință, ori pe cea după ziceri adică. Pe însăși această cinstire a Símbolului Părinților celor din Niceea. Și pe această hotărâre a Símbolului al 3-lea după urmarea sfințitelor Sinoade, se cuvenea a o respectui și Biserica Apusenilor, și a nu adăogi în Símbol nelegiuire adăogire, cea, și din Fiul. Care și singură a fost îndestulă să dezbine pe Apuseni de Răsăriteni, să întărească între dânsii război prea sălbatic, și să pricinuiască relele cele vrednice de lacrimi. Și mai pe urmă de toate, câte Istoriile și Cărțile noastre în scris. Dar zic Apusenii, că precum Sinodul al 2-lea nu a greșit adăugând în Símbolul celui întâi, așa nici Biserica Apusenilor a greșit iertând adăogirea aceasta. Dar se cuvine a zice că asemănarea aceasta este cu totul neasemănată, că cel al 2-lea Ecumenic, aceeași vrednicie a celui 1 Ecumenic avându- o au adaos, după cuvântul cel chiar și prea de căpetenie, pentru că nu era oprit de alt Sinod Ecumenic de mai- nainte de a adaoga cineva în Símbol (și măcar că Sinodul cel ce s-a făcut în Sardíchia mai- nainte de cel al doilea, au oprit afară de Credința cea din Niceea să nu alcătuiască cineva alta, cu toate că acesta și pentru că au fost particular și local, și pentru că aceasta o au zis pentru Arienii cei ce învăță altă Credință împotriva zicerii, Deoființă, și nu pentru Dreptslăvitorul Sinod Ecumenic, nu era volnic a se face învățător celui al 2-lea Ecumenic, care purta fața a toată Biserica. Că pururea localul și particularul Sinod, urmează celui Ecumenic, iar nu cel Ecumenic celui localnic). Iar după al doilea cuvânt, și pentru că adăogirile acele ce au făcut cel al 2-lea în Símbolul celui dintâi erau adăogiri numai după ziceri, nu însă și după Credință, și tălmăcire mai vârtos celor în scurt cuprinse. Și de unde este arătat aceasta? De la Sinoadele cele ce au primit ca pe unul pe al celui întâi și al celui al doilea Símbol, numindu- l Símbol numai al celui din Niceea, nu însă și al celui din Constantinopol al 2-lea pentru că se cuprinde întru al celui dintâi Sinod tălmăcirea celui al doilea. Că și acest al treilea Sinod în Canonul acesta a hotărât a nu fi iertat nimănui a alcătui altă Credință afară de cea hotărâtă de Sfinții Părinți cei adunați în cetatea Niceenilor, și sfântul Chiril al acestuiași zice în Epistolia cea către cel al Antiohíei, dar și Ioan al Constantinopolului, și Vighílie al Romei scriind către Evtíhie al Constantinopolului, unul îl zic (pe Símbolul) acesta. Și în cea a cincia adunare a cei în Florența, așa este scris: „Al celui întâi și al 2-lea sunt arătările Credinței acestea”, adică Símbloarele, iar mai vârtos Símbolul. Iar cum că mai mult au descoperit decât au adaos Părinții Sinodului al 2-lea în Símbolul celui dintâi, anume mărturisesc mulți. Că și cel Ecumenic al 6-lea în idíct scrie că Părinții cei 150 cu însuflarea prea Sfântului Duh au povățuit Símbolul cel ce mare și vrednic de cinstire se zice, cele pentru Sfântul Duh adevărându- le, că este Dumnezeu prin care mai însemnat au descoperit. Și Iustinian în Nearaoa cea către Epifánie al Constantinopolului zice: „Pentru că cu mărturii din Scripturi pe aceștiași învățătură (adică Símbolul celor din Niceea) sfinții Părinți cei 150 ziși, descoperindu- o o au arătat. Dar și Teologul Grigorie în cea către Clidónie, zice: „Noi nimic am prețuit mai mult vredninioară decât Credința cea din Niceea. Ai căreia îi suntem, cu ajutorul lui Dumnezeu, și vom fi, mai îndreptând, cele cu lipsă zise a Credinței aceia de Părinții acia pentru Sfântul Duh.” Însă măcar deși adăogirile acestea ale celui al 2-lea Sinod sunt chiar desvăliri, adică tălmăcirii, precum s- au dovedit, cu toate acestea prea fărâdelege ar fi făcut a adaoga el în Símbol, și tălmăcirile acestea, de ar fi apucat mai- nainte vreun

patimi de mai mare vindecare au trebuință, ca unele ce și mai mare vătămare aduc, și mai vârtos, dacă nici vreun obicei vechi a urmat, ca Episcopul Cetății Antiohénilor, să facă Hirotoniile cel în Kípru, precum prin Libéle (scrisori), și prin însuși glasurile lor, au învățat bine cinstitorii bărbați, cei ce au avut întrarea în Sfântul Sinod vor avea nebântuirea, și ne silnicia proiestoșii Sfintelor Biserici, celor din Kípru, după Canoanele Cuvioșilor Părinți, și după vechiul obicei, înșiși ei făcând Hirotoniile Precuvioșilor Episcopi. Această însă se va păzi și la celelalte ocârmuiri, și la Bisericile cele pretutindenea. Încât nimeni din iubitorii de Dumnezeu Episcopi, altă Eparhie care n-a fost mai înainte și din început sub același, adică sub cei mai-nainte de el, să puie mâna pe ea. Ci și de au apucat cineva, și de altul de s-a făcut silit fiind, aceasta să o dea înapoi, ca nu Canoanele Părinților să se calce nici măcar cu chip de sfințită lucrare, ca să nu încapă mândria stăpânirii lumești, nici să lăsăm slobozenia câte puțin pierzându- o, pe care o au dăruit nouă cu Sângele său Domnul nostru Iisus Hristos, slobozitorul tuturor oamenilor. Deci au socotit Sfântul și Ecumenicul Sinod a se păzi pentru fiecare Epárhie, curate și nesilite dreptățile cele convenite ei din început, și după vechiul obicei ce s-a apucat, fiecare Mitropolit având voie la cele întocmai cu cele lucrate,

Sinod Ecumenicși ar fi oprit pe adăogire orice fel ar fi în Símbol cu anatematisire, precum au oprit- o acest al 3-lea Ecumenic. Drept aceea din urmare prea fărădelege și sub anatema este adăogirea în Símbol cea a apusenilor, nu numai pentru că este adăogire potrivnică după Credință, pricinuitor de pricină făcând pe Fiul, și două începătorii introducând în Dumnezeire, și mulțime de alte necuviințe. Dar și pentru că, de am și zice, precum ei zic, că au fost tălmăcire, și adăogire numai după ziceri, cu toate acestea, nici într- un chip se cuvenea a se adăogi în Símbol, pentru hotărârile atât al acestuia al 3-lea cât și ale celor de aici înainte Ecumenice Sinoade, care poruncesc a se păzi cu totul neschimbat obștescul Símbol, și care pe toată adăogirea ce s- ar face întru el, o supun anátemei. Ci încă și Petru al Antiohíe, răul relelor au zis pe adăogire, pentru care rău este că se cântă împreună cu Símbolul în Biserica Romanilor și neîdreptându- se, pentru aceasta zic, Sérghie al Constantinopolului au scos din pomenire pe Papa Sérghie al 4-lea și de atunci s- au făcut ruperea cea mare între noi, și între Apuseni, dar ce zic pe ai noștri? Și însuși Ioan Papa al Romei, fiind față prin locușitorii săi Petru și Pavel și Evghénie în Sinodul cel ce s- a adunat în timpul împărăției lui Vasilie Machedon, în anul 879 care și hotărârea acelui Sinod o au primit, care zice. „Dacă cineva afară de sfințitul Símbolul acesta ar îndrăzni altul a scrie, sau a adăogi, sau a scoate, sau hotărâre a numi sau adăogire, și împușinare întru cel dat nouă a o face aceasta, osândit fie, și de toată creștineasca mărturisire străin. Că a împușina, sau a adăogi, arată nedeplinită pe cea din început și până astăzi urmată a noastră mărturisire întru Sfânta TREIME.” Și însuși Papa zic, această hotărâre primindu- o, au osândit pe adăogirea cea în Símbol, zicând: „Iarăși mai arătăm cuvioșiei tale, că despre articolul acesta, pentru care s- au întâmplat smintelile în Bisericile lui Dumnezeu, să aibă deplină încredințare întru noi, că nu numai, nu o zicem aceasta, că Duhul din Fiul se purcede; ci și pe cei ce mai întâi au îndrăznit cu a lor ieșiri din minți a o face aceasta, călcători ai Dumnezeieștilor Cuvinte îi judecăm, și prefăcători ai Teologiei Stăpânului Hristos, și a Părinților, car Sinodicește adunându- se, au predat sfântul Símbol, și împreună cu Iúda pe ei îi rânduim.” Ci că și mai- nainte de Ioan acesta, Sinodul al 3-lea cel adunat în Tolít, în vremea lui Ricárd împăratul Ispaniei, în anul 589 a poruncit să se citească în Ispania și în Galia sfântul Símbol fără de adăogire, întocmai precum Iustin împăratul mai- nainte a rânduit aceasta, să se citească mai- nainte de Dumnezeiasca Rugăciune „Tatăl nostru”, în toate Bisericile Răsăritului în anul 545. Și Léon al Romei cel al 3-lea la începutul veacului al IX-lea (Sinod făcându- se în Achiísgran, și în care Ioan Monahul Ierosolimitul vitejește luptându- se împotriva în Símbol); întrebat de marele Carol, ce socotește despre aceasta, nu numai adăogirea o a lepădat, ci și pe tot sfântul Símbol, fără de aceasta, o a săpat în 2- uă table de argint, într- una în limba Elinească, iar în cealaltă în limba Latinească, pe care le- a așezat la mormintele sfinților Apostoli Petru și Pavel, anatemei supuind pe cei ce ar îndrăzni să adaoge, sau să scadă dintru acesta, după Cardinalul Barónie, și Iisúțul Petávie. Vezi și la Sinodul cel din Florența de la cea a treia până la cea a șaptesprezecea adunare, unde pe aceasta prea rea adăogire vitejește elinii noștri o au lepădat, iar latinii fără de glas au rămas.

a primi spre a sa întărire. Iar dacă cineva ar arăta un chip luptător celor acum hotărâte, fără tărie acesta a fi s-a socotit de tot sfântul și Ecumenicul Sinod. [Apostol: 35; Sinod 2: 2; Sinod 6: 20; Antiohía: 13, 22; Sard: 3, 11, 12] [Apostol: 34; Sinod 1: 6, 7; Sinod 2: 20; Sinod 6: 36, 39; Antiohía: 9]

TÂLCUIRE

De vreme ce Kíprul după ocârmuirea cea dinafară, era supusă Dukului <ducelui> Antiohíei, care și trimitea Voievod oștenesc într-însul. De aici Episcopul Antiohíei urmând politicescului și celui din afară chip, și legii acesteia, au voit să arate supuse luiși Epárhia aceasta, și după ocârmuirea cea din lăuntru, și Bisericească, Hirotonind pe Episcopii cei din Kipru afară de hotarele sale, și neurmând după vechiul obicei. Lucru ce este afară de Apostoleștile Canoane de cel 34, 35. Deci primind Sinodul pe Righín Arhiepiscopul Constantiei, care din vechi se numea Salamína, iar acum Amohóstos, și Episcopii cei împreună cu el Zínon al Kirínei, și pe Evágrie al Solónului, care și prin scrisori, și prin viul glas, spuind acestea: Legiuiește prin Canonul acesta, că, după Canoane, și după vechiul obicei Mitropoliții Kíprului să Hirotonisească însuși de sineși pe Episcopii cei din Kípru, și despre altul să rămâie nesupărați, și ne siliți. Făcând însă Canon generalnic, și Catolicesc, Părinții Sinodului acestuia, adaog, că însăși aceasta să se păzească și la celelalte ocârmuiri și Epárhii pretutindenea. Încât să nu reșluiască, și săși însușească nici un Episcop altă Epárhie, ce din început și din vechime nu a fost supuse, ori stăpânirii sale, ori Procátohilor lui. Iar dacă vreunul cu sila își va însuși aceasta, să o dea înapoi, ca să nu calce Canoanele Părinților, și ca nu Arhieriei propunând poate ca un acoperământ sfințita Lucrare, sub acesta pe ascuns să ia deșarta slavă de lumească stăpânire și de aicea robindu- se nedreptății, să piarză câte puțin puțin slobozenia, pe care slobozitorul tuturor oamenilor Iisus Hristos cu sângele său o a dăruit nouă. Deci s-a socotit de cuviință de către sfântul acesta și Ecumenicul Sinod, să rămâie curate, și ne silite, dreptele Pronómii, care din început și din învechit obicei, au dobândit fiecare Epárhie. Și fiecare Mitropolit să aibă voie a lua copie întocmai de pe Canonul acesta spre întărirea, și adevेरirea Pronómiilor Mitropoliei sale. Iar de ar arăta cineva tip (formă), sau lege politicească, și împărătească, potrivnică Canonului acestuia, au socotit de cuviință tot Sinodul acesta, ca politiceasca legea aceasta să rămâie fără tărie și nelucrătoare.

EPISTOLÍA ACESTUIAȘI SFÂNT ȘI ECUMENIC AL TREILEA SINOD, CĂTRE SFINȚITUL SINOD CEL DIN PAMFILIA PENTRU EVSTATIE CEL FĂCUT LOR MITROPOLIT

Fiindcă de Dumnezeu însuflata Scriptură [Pilde 25: 29; Sirah 32: 29] zice: „Toate cu sfat să faci, mai vârtos celor ce au primit soarta sfințitei dregătorii se cade cu toată scumpătatea a face cercetare pentru cele ce se cuvine să facă. Pentru că cei ce voiesc a petrece viața așa fel urmează aceea adică, că ei aflându- se în buna nădejde despre cele ale lor, ca de un norocos vânt se poartă după pornirea dorinței lor, cuvântul acesta mult adevăr- asemănare are. Iar uneori se întâmplă, că întristarea ce iute și nesuferită împovărând, pe minte, cumplit o tulbură, mutându- o de la vânarea celor trebuincioase, și înduplecându- o la cele nepotrivite ființei sale, ca cum ar vedea ceva

folositor. Ceva de acest fel am văzut că au pătimit preacucernicul și prea-iubitorul de Dumnezeu Evstátie. Că s-a Hirotonit Canonicește, precum se mărturisește. Tulburat însă fiind, precum zice, de către oarecare și în neașteaptate împrejurări încăpând, apoi din foarte multa neiscusință obosind de a mai sta asupra purtărilor de grijă celor ce veneau asupra sa, și putând a opri ocările cele ce i se aduceau asuprăși, a adus, nu știm în ce chip, carte de paretisire; Că trebuia ca unul ce odată i se încredințase Ieraticasca purtarea de grijă, de aceasta să se ție cu vitejie Duhovnicească, și a se găti a suferi de bună voie ostenele și sudorile cele cu plată. Fiindcă după ce odată s-au arătat pe sineși a fi obosit, acesta pătimindu-l o mai mult din neiscusire, decât din lenevire și trândăvire, a voastră cinstire de Dumnezeu de nevoie au Hirotonit pe preacucernicul și prea iubitorul de Dumnezeu, pe fratele nostru și Sinepiscopul Teódor, purtătorul de grijă al Bisericii. Că nu era de cuviință a văduvi Biserica, și turmele Mântuitorului a petrece fără purtător de grijă. Însă fiindcă a către noi plângând, nu despre cetate, nici despre Biserică prigonind pe zisul cinstitorul de Dumnezeu Episcopul Teódor, și cerând adică cinste de Episcop, și numire; ne-a durut inima pe toți pentru bătrân, și obștești socotind noi a fi lacrimile lui, ne-am silit a afla, de a suferit zisul caterisire legiuită, adică, ori de s-au adus asupra lui de către oarecare ce au bârfit împotriva cinstei lui, oarecare muștrări de fapte necuviincioase. Și dar am aflat că nimic de aceste s-au lucrat, s-au făcut însă mai vârtos de către zisul în loc de învinovățire paretisire. Drept aceea nici pe a ta cinstire de Dumnezeu o am prihănit căci ai Hirotonisit după trebuință în locul lui pe pomenitul cucernicul Episcopul Teódor.” Fiind dar că pentru neiscusirea bărbatului, nu urmează mult a ne filonichisi (dispută), trebuia însă mai vârtos a ne fi milă de bătrân, fiind depărtat așa într-atâția ani și din cetatea Cetatea ceea ce l-a născut pe dânsul afară, și din părinteștile locuinți, am îndreptuit și am hotărât fără de toată zicerea împotriva să aibă, și numele Episcopiei, și cinstea și împărtășirea. Așa însă, încât nici să Hirotonisească, nici vreo Biserică apucând să Ierurghisească cu de la sine stăpânire. Ci dacă împreună s-ar lua, adică dându-se voie, de s-ar întâmpla, de către vreun frate, și Sinepiscop, după așezare sufletească și dragostea cea întru Hristos. Iar de veți voi ceva mai bun pentru el, ori acum, ori în viitorime, și aceasta va plăcea sfântului Sinod. [Sobor 1 și 2: 16; Petru: 10; Chiril: 2, 3]

TÂLCUIREA EPISTOLIEI

Acest Eustátie pentru care zice Epistolía aceasta au fost Episcop al Pamfíliei, care este Epárhie a Atáliei. Căzând însă în griji, și în pricini ale Episcopiei, și obosind pentru micșorare de suflet și neiscusirea ce avea în lucrările Episcopiei, și în ispite, a făcut în scris parétisis (adică lepădare de Episcopie). Deci în locul lui Sinodul cel de acolo a Hirotonit pe altul. Acesta dar mai în urmă a venit la sfântul acesta și Ecumenicul Sinod, cu lacrimi cerând, nu Episcopia de care s-a paretisit, ci să aibă cinstea, și numele Episcopului. Iar Sinodul jelindu-l, și durere simțind pentru dânsul, mai ales pentru bătrânețile și lacrimile lui, și pentru înstrăinarea de patria sa, și de părinteasca sa casă. Iar mai ales, și mai cu deadinsul, pentru că, nu pentru vreo oarecare răutate caterisindu-se s-a paretisit, nu pentru lenevirea și trândăvirea sa (pentru că de ar fi urmat acestea, nu l-ar fi miluit cândva pe el Sinodul, nici măcar nume gol de Episcop i-ar fi

dat) ci fiindcă pentru micșorarea de suflet a lui, și pentru neiscușința întru lucrări, au hotărât să aibă și numele de Episcop; adică a se zice Episcop. Și cinstea, adică a ședea împreună cu Episcopii. Și împărtășirea, adică a se împărtăși împreună, și a Liturghisi împreună, și a Hirotonisi împreună cu Episcopii, nu însă însuși de sineși, ci cu voia și porunca Episcopului celui de loc. Zice însă pe lângă acestea Episcopilor Pamfiliei Sinodul, cum că orice altă vor socoti mai bun, și mai presus, ca să dea lui Evstátie, ori acum, ori mai în urmă, aceasta va plăcea și Sinodului. Și aceasta nu este alta, precum tâlcuiește anonimul (nenumitul) tâlcuitor, decât, al pune pe el Episcop vreunei Epárhii lipsite de Episcop¹⁵⁸.

PROLEGÓMENA

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMÉNICUL AL PATRULEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al patrulea Sinod [Sobor], s-a adunat în Halkidón, cetate vestită a Vetíniei, în timpul Împăratului Marchián și Pulhériei la anul 451 după Hristos. Iar Părinții întru el au fost la număr șase sute treizeci, din care cei mai însemnați, și mai covârșitori au fost, Anatólie al Constantinopolului, Pashasín, și Lukínsie Episcopul, împreună cu Bonifátie, și cu Vasílie Presbíterii, cu care au fost și Iulian Episcopul, fiind aceștia locul presfântului Léon al Romei. Máxim al Antiohíei, Iuvenálie al Ierusalimului. Care au osândit și anátemei au dat pe nenorocitul, Evtíhie Arhimandritul, și pe Dioscór apărătorul acestuia, care după sfântul Chiril s-au fost făcut Episcop al Alexandríei. Că aceștia

¹⁵⁸ Mulți din Epistolía aceasta, fac socoteală, că se dă voie Arhieriei a se paretisi de Epárhiile lor, dar a-și ține cinstea, și lucrarea Arhieriei. Se rătăcesc însă unii ca aceștia; că mai ales cu totul dimpotrivă se înțelege, după Zonará, și Valsamón, și Vlástar. Și 1 se arată din cuvintele ei, că nu se cuvin a se face paretisiri. Că zice: „Trebuie Evstátie, fiindcă odată i s-au încredințat purtarea de grijă a Episcopiei să o ție cu Duhovnicească vitejie, să se lupte împotriva ostenelilor, și de voie să sufere sudorile cele cu plată pentru Episcopie.” Aceasta însăși se arată și din dișențarea ce a avut Sinodul, când a văzut paretisirea lui Evstátie cea în scris. Pentru că dacă ar fi fost obiceiul și voie a se face aceasta, cum s-ar fi nedumerit Sinodul de aceasta, ca cum s-ar fi făcut lucru nou și străin? Că zice: „Nu știm, și cu chip, au dat carte paretisire.” Iar aceasta o adeverează și Chiríl Exárhul Sinodului acestuia (a căruia se înțelege că este alcătuirea Epistolíei acesteia). Zicând în Canonul său al 3-lea „Nu este plăcut lucrul acesta Canoanelor Bisericii, a da adică Arhieriei paretisiri în scris. Căci de sunt vrednici a Ierughisi, rămâie întru aceasta și nu se paretisească, iar de nu sunt vrednici, nu iasă din Episcopie cu paretisirea, ci ca niște osândiți, pentru lucrurile cu care s-au prihănit cu multe strigări. Însăși aceasta se încheie și din Canonul al 16-lea al Sinodului celui 1 și al 2-lea. Pentru că dacă acel Canon caterisește pe cel ce va lăsa Epárhia mai mult decât 6 luni numai, și poruncește a se Hirotoni alt Episcop în locul lui. Cu cât mai vârtos oprește pe acela ce s-ar paretisi de Epárhia sa desăvârșit? Iar deși zice Canonul acestea să nu se Hirotonisească altul în locul Episcopului celui viu, dacă el cu voie nu se va paretisi de Episcopie. Însă se cuvine a se înțelege că pentru oarecare pricină opritoare, și ascunse se paretisește. Dar și aceasta, mai jos aceștia Canon ca cum îndreptându- o, zice, că să se Hirotonisească altul, după ce se va cerceta pricina celui viu, și se va face caterisirea lui. Ci și marele Atanasie în Epistolía cea către Dracóntie scrie. Episcopul mai înainte de a se pune Episcop viază pentru sineși, iar după ce se pune, „nu mai viază pentru sineși, ci pentru creștinii aceia, pentru care s-a pus Episcop”. Iar de propun pe Teologul Grigorie că s-a paretisit, precum aceasta o zice și Valsámón, învață- se că nu s-a paretisit de a sa Episcopie. Care era Sásima, ci de străină, adică de Nazianz, precum el însuși îi încredințează. Că scriind către Grigorie Nísis, zice: „Nu Nazianzului, ci Sasímilor ne- am propus, (Episcop adică). Deși pentru puțină vreme cucernicindu- se Părintelui (Tatălui nostru), și celor ce ne-au rugat, ca străin am primit purtarea de grijă.” Iar către Filágrie scriind zice acestea: „Și de este lucru de primejdie pe precum scrii, a-și lăsa cineva Biserica sa, care Biserică zici? De zici pe a noastră adică Sásima, și eu însuși aceasta o zic, și drept ziceți. Iar de am lăsat pe cea străină, și care nu s-a propovăduit în numele nostru, adică pe Nazianz, nevinovați suntem. Iar de ne oprim pentru aceasta, pentru că câtăva vreme am purtat grijă pentru ea, și mulți alții se vor opri, câți la o vreme au purtat grijă de străine Epárhii.”

căzând în rătăcire cea împotriva lui Nestórie, împreună au căzut în asemenea pierzare a aceluia. Pentru că acela în două Fețe, și în două Ipostasuri împărțea pe Unul Hristos. Iar aceștia pe cele două Firi ale lui Hristos Dumnezeirea adică și Omenirea, din care se alcătuiește și întru care se cunoaște, și se închină, cu sumeție întru o Fire le amesteca, necunoscând nebunii, că din această păgânească cugetare, se încheie a nu fi Hristos din aceeași fire a Tatălui, și din aceeași fire a oamenilor, și din alte oarecare. Drept aceea Sfântul Sinodul acesta urmând Sîmbolului celui întâi din Niceea și celui al doilea din Constantinopol, și Epistoliei sfântului Kiríl al Alexandriei, adică hotărârei celui al treilea din Efés. Dar însă și Epistolia preasfântului Léon al Romei, Sîmbolul cel de Obște al celui dintâi din Niceea, și al celui al doilea Sinod din Constantinopol l-au lăsat nejignit, anatematizind pe acei ce ar îndrăzni a adaoge, sau a scădea dintr-însul. Și au făcut a sa hotărâre a Orotodoxei Credințe, având acestea anume (în Praxa 5): „Urmând dar noi Dumnezeieștilor Părinți, pe Unul și acestași Fiu pe Domnul Iisus Hristos al mărturisi, cu un glas toți învățăm, că desăvârșit este acestași întru Dumnezeire, și desăvârșit acestași întru Omenire. Dumnezeu cu adevărat, și Om cu adevărat acestași, din suflet și din trup. Deoființă cu Tatăl după Dumnezeire, și Deoființă acestași cu noi după Omenire. Întru toate asemenea cu noi, fără de păcat. Mai-nainte de veacuri din Tatăl Născut, după Dumnezeire, iar în zilele cele mai de pe urmă, acestași pentru noi, și pentru mântuirea noastră din Maria Fecioara de Dumnezeu Născătoarea, după Omenire, pe Unul și acestași Hristos, Fiu, Domn, Unulnăscut, din două Firi fără amestecare, fără schimbare, fără împărțire, fără despărțire cunoscându-se. nicăieri osebirea Firilor stricându-se pentru Unire, ci mai vârtos păzindu-se însușirea Amândurora Firilor, și întru o Față, și întru un Ipostas aflându-se. Nu în două Fețe împărțindu-se, sau despărțindu-se, ci Unul și acestași este Fiu, și Unulnăscut Dumnezeu Cuvântul, Domnul Iisus Hristos. Precum din început Proorocii pentru El, și însuși Domnul Iisus Hristos ne-au învățat și Sîmbolele Părinților ni l-au predat. Au surpat însă Sinodul acestași pe lotreasca adunare ceea ce în Efés mai-nainte s-au fost adunat, în anul 448, întru care Dioscór a fost întâi șezător, pe Evtíhie apărându-l, iar locoțiitorii Episcopului Romei, nu se ascultau; și sfântul Flavián al Constantinopolului lovindu-se cu piciorul, și cu multe lovituri rănindu-se, s-a săvârșit. În Sinodul acesta (Praxa 8) Fericitul Teodorít zicând: „Anátema lui Nestórie, și celui ce nu zice de Dumnezeu Născătoare pe Sfânta Fecioara Maria, și celui ce împarte pe Fiul cel Unulnăscut. Ci și pe Evtíhie anatematizindu-l, și toate eresurile, și iscălind în cele hotărâte de Sinod s-au îndreptat, și au șezut la locul său în Sinod, și Epárhia sa iarăși și-au luat.” Iar pe lângă toate acestea, au așezat și aceste treizeci de Canoane ce se află în a sa 15- a Praxă. Întărite adică și adevărate anume și hotărâtor, de Canonul 2 al Sinodului 6 iar nehotărâtor de cel întâi al Sinodului 7 care sunt de nevoie pentru buna împodobire și starea Bisericii. Iar Practicalele Sinodului acestuia în trei Tomuri se despart: Și Tomul cel întâi, cuprinde osebite Epistolí, și pe cele în Constantinopol în timpul lui Flavián, și cele în Efés, de lotreasca adunare lucrate. Iar Tomul 2 cuprinde cele șaisprezece Praxe ale acestuiași Sinod din Halchidón. Și Tomul 3 cuprinde osebite Epistolí ale Sinodului și al Împăraților, și alte câteva, câte după dânsul s-au făcut, care privesc către dânsul (adică către Sinodul acesta) vezi la Dosítei, fața 331 până la 397 și al 2-lea Tom al Sinodicalelor.

CELE 30 DE CANOANE AL SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL PATRULEA SINOD TÂLCUITE

CANON 1

Canoanele cele așezate de sfinții Părinți în fiecare Sinod până acum, am îndreptuit a se ținea. [Sinod 6: 2; Siond 7:1]

TÂLCUIRE

Canonul acesta judecă că este cu dreptul a stăpâni, adică a-și avea tăria, și puterea, toate Canoanele, care din început și până acum s-au dat de Sfinții Părinți, care Canoane trebicesc, ori spre scumpătatea Dogmelor, ori și spre Bisericeasca buna rânduială, în fiecare Sinod și Ecumenic și localnic.

CANON 2

Dacă vreun Episcop pentru bani ar face Hirotonie, și la vânzare ar deduce pe Darul cel nevândut, și ar Hirotoni pe bani Episcop, sau Horepiscop, sau Presbiteri, sau Diaconi, ori pe altul oarecare din cei numărați în Cler, ori ar provivasí [înainta] pentru bani Iconom, sau Écdic (avocat), sau Paramonar, sau ori pe cine din Canon pentru al său mârșav câștig, cel ce s-ar vâdi că a făcut aceasta, să se primejduiască despre treapta sa. Și cel Hirotonisit nimic să se folosească din Hirotonia cea din negoț, sau din provivasire [înaintare]. Ci să fie străin de vrednicia sau de purtarea de grijă, ce au dobândit pentru bani. Iar dacă cineva s-ar arăta și mijlocind pentru niște așa urâte și nelegiuit luări, și acesta, de ar fi Cleric să cadă din treapta sa, iar de va fi mirean sau Monah, să se anatematisească. [Apostol: 29, 30, Sinod 6: 22, 23; Sinod 7: 3, 4, 5, 19; Vasilie 91; Laodiceea 12; Epistolía lui Ghenádie și Tarásie]

TÂLCUIRE

Episcopii adică, și Prebíterii, și Diaconii se Hirotonisesc, după Zonará, iar Citeții, și Psaltii, și Egumenii, și Hirotesesc, și se pecetluiesc, iar alții se înaintează numai fără pecete, precum Iconomii¹⁵⁹ și Écdichii, și Paramonării și Prosmonării (adică stăruitorii). Deci oricare Episcop, (rânduiește Canonul acesta) pe toți aceștia, și pe ceilalți Clerici, i-ar face cu bani, și pentru mârșavul său câștig ar vinde pe nevândutul Darul Duhului, acesta vâdindu-se, să se caterisească din treapta Arhieriei. Dar și acela ce cu chipul s-ar Hirotonisi, să nu se folosească de hirotonia, sau înaintarea aceasta neguțătoarească, ci să fie lepădat, și din Preoția, și din Offícia ce a luat. Iar de s-ar face cineva mijlocitor la aceste mârșave câștiguri. De va fi Cleric, să se caterisească; iar de va fi Monah, sau mirean, să se anatematisească.

CANON 3

¹⁵⁹ Iconomii adică, se face pentru ca să economisească lucrurile Bisericii după socoteala Episcopului, precum zice Canonul 10 al lui Teofil, 26 al Sinodului 4, și cel 11 al Sinodului 7. Iar Ecdichii (adică avocații) se face pentru a ajuta pe cei ce se nedreptățeau, și să izbăvească pe cei ce se tiraniseau de oarecare, și să apere pe cei ori pentru ce bântuire și asuprire năzuiesc la Biserică. De două feluri era avocații, Biserici după Canonul acesta, și dinafară și împărătești, după Canonul 183 și 107 al celui din Cartagina. Și se zice aceștia, după Valsamon, defensori adică apărători, și Bisericești avocați, după Iustinian.

Au venit la Sfântul Sinod (înștiințare), că oarecare din cei numărați în Cler, pentru mârșav câștig se fac năimiți străinelor averi, și lucrează lucruri lumești, lenevindu- se despre Liturghia lui Dumnezeu, și alergând prin casele lumenilor, și primind asuprași încredințări de averi pentru iubirea de argint. Deci au hotărât Sfântul și marele Sinod, ca nimeni de acum înainte, nici Episcop, nici Cleric, nici Monah, să poată moșii să- și închirieze, sau a se băga pe sineși în lumești ocârmui de lucruri. Afară numai dacă de Legi s- ar chema, la neapărată epitropie a celor nevârstnici, sau Episcopul Cetății i- ar rândui să poarte grijă de lucruri Bisericești, sau de orfani, sau de văduve fără de purtări de grijă, și de fețe ce mai ales au trebuință de Bisericescul ajutor, pentru frica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva s- ar apuca de aici înainte a călca cele hotărâte, unul ca acesta supuie- se certărilor Bisericești. [Apostol: 6, 81, 83; Sinod 4: 7; Sinod 1 și 2: 11; Cartagina: 18; Sinod 7: 10]

TÂLCUIRE

Canonul acest rânduiește, fiindcă au venit la auzul Sinodului că oarecare Clerici, pentru mârșavul câștig își închiriază moșii străine, și se împleticesc pe sineși în lucruri lumești pentru câștig, lenevindu- se despre slujbele Preoției. Și întrând în casele celor lumești, și moșiile lor pentru iubire de argint le iau asuprași. Pentru aceasta au hotărât sfântul acesta Sinod, de aici înainte, nici un Episcop, sau Cleric, sau Monah, să nu ia în chirie moșii, și să nu se bage pe sineși în ocârmui de lucruri lumești. Afară numai de va fi chemat de Legi spre a se face Epitrop de copii nevârstnici, curător (nevârstnici sunt până la 14 ani), sau purtători de grijă a afilecilor (de la 14 până la 25) și afară numai, dacă Episcopul cetății l- ar îndemna pe el să poarte grijă de lucrurile Bisericii, sau de orfani, și de văduve ce nu ar avea purtători de grijă, și de alte fețe care mai ales au trebuință de Bisericescul ajutor, și apărare. Nu pentru vreun câștig, și dobândă, ci mai vârtos pentru frica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva de aici înainte ar îndrăzni a le călca acestea, unul ca acesta să se facă vinovat Bisericeștilor certări. Și care sunt acestea? Cele ce Apostoleștile Canoane le rânduiesc: Adică căderea lor cea din Cler.

CANON 4

Cei ce cu adevărat, și din curățenie petrec viață Monahicească, învrednicească- se de cinste cuviincioasă. Iar fiindcă oarecare, Monahicescul Chip întrebuințându- l cu fățarnicie, și Bisericile, și politiceștile lucruri le tulbură, înconjurând cu nebăgare de seamă prin cetăți, ci încă și Monastiri meșteșugesc a- și face. Sau socotit dar nimeni nicăieri a zidi, nici Mănăstire a alcătui, sau Casă de rugăciune fără de voia Episcopului cetății. Iar Monahii cei ce petrec prin fiecare cetate și sat, să se supuie Episcopului, și să îmbrățișeze liniștea, și să ia aminte de singură ajunarea, și de Rugăciune, în locurile acelea stăruind în care de lume s- au lepădat, și nici Bisericeștile, nici lumeștile lucruri, a le supăra, sau a se împărtăși, părăsind Mănăstirile lor. Fără numai de li s- ar da voie cândva pentru trebuință de nevoie de către Episcopul cetății. Și nici pe un rob să primească în Mănăstire pentru a se face Monah fără de voia stăpânului lui. Iar pe cel ce ar călca hotărârea noastră aceasta, am poruncit să fie neîmpărtășit,

pentru a nu se huli Numele lui Dumnezeu. Episcopul cetății însă trebuie a face trebuincioasă purtarea de grijă pentru Mănăstiri. [Sinod 4: 24, Sinod 7: 17, 21; Sinod 1 și 2: 1] [Apostol: 82; Vasilie: 40, 42; Cartagina: 73, 90; Sinod 6: 85; Gangra: 3]

TÂLCUIRE

Acestea rânduiește Canonul acesta. Că cei ce cu adevărat și fără vreo fățarnicie petrec Monahiceasca viață, să se învrednicească de cuviincioasa cinste. Dar fiindcă unii întrebuițează Monahiceasca Schimă spre arătare, și spre amăgire ca să se cinstească, și tulbură Bisericeștile, și politiceștile lucruri, voind a le ocârmui, și înconjură cu nebăgare de seamă prin cetăți, și se apucă să-și zidească Mănăstiri loruși. Pentru aceasta au socotit de cuviință Sinodul, ca nici un Monah, nici prin sate, nici prin cetăți, nici în pustie, sau în vreo altă parte să zidească și să alcătuiască Mănăstire, sau casă de rugăciune fără de voia Episcopului celui de loc. Iar Monahii cei ce se fac în fiecare cetate, sau sat, să se supună Episcopului locului, și să se liniștească în singură Rugăciunea, și în Post zăbovindu- se, și rămânând în Mănăstirile acelea unde și-au tuns părul capului, fără a le lăsa pe ele și fără a se încâlci pe sineși în trebi Bisericești, și politicești; afară numai dacă de nevoie, și de trebuință s-a rândui de Episcopul la aceasta, judecându- l el a fi iscusiți. Pe lângă acestea însă s-au socotit de cuviință, a nu se primi vreun rob în Mănăstire ca să se tundă Monah fără de voia stăpânului lui. Ca nu văzând oamenii și pe Monahi încâlcindu- se în lucruri lumești, și stăpânii mahnindu- se pentru robii lor, să hulească tagma Monahicească, și din aceasta se hulește printr- înșii Numele lui Dumnezeu. Deci oricare ar călca Canonul acesta, să se aforisească. Însă precum Monahii se cuvine a se zăbovi în lucrurile cele cuviincioase Monahilor; așa și Episcopul trebuie a avea cuviincioasă purtare de grijă pentru Mănăstirile lor, apărându- i, și miluindu- i în trebuințele cele de nevoie, ori dintru ale sale, ori din sărăceștii bani ai Bisericii, după Canonul 41 Apostolesc, și 25 al Antiohiei, pentru două pricini, întâi, pentru ca să rămâie ei liniștiți, și nerăspândiți, și al 2-lea ca să dobândească și el din aceasta folos sufletesc.

CANON 5

Pentru Episcopii, sau Clericii, ce se mută din cetate în cetate, s-a socotit ca , Canoanele cele despre aceștia așezate de către sfinții Părinți, să-și aibă tăria. [Apostol: 14, 15; Sinod 1: 15, 16; Sinod 6: 17; Antiohia: 3, 16, 21; Sardichia: 1, 2, 15, 16, 19; Cartagina: 57, 63, 90]

TÂLUCUIRE

Canonul acest rânduiește să aibă tărie Canoanele acelea ce s-au așezat de Sfinții Părinți, care opresc mutările Episcopilor și ale Clericilor, de la o cetate la alta, și de la o Epărhie la altă Epărhie.

CANON 6

Nimeni cu neatârnare să se Hirotonisească, nici Presbiter, nici Diacon, nici oricare din cei din tagma Bisericească, decât osebit să se numească cel ce hirotonisește sau pentru Biserica Cetății, sau Micenicească, sau pentru Mănăstire. Iar cei ce Hirotonisesc cu neatârnare, a hotărât sfântul Sinod ca acest fel de Hirotesie să fie fără

tărie, și nicăiurea să poată lucra spre ocara celui ce i-a Hirotonisit. [Neocesariea 13]

TÂLCUIRE

Vrând Sfântul Sinodul acesta cu lesnire a opri mutările celor sfințiți cu Hirotonie ce se face din loc în loc afară de Canoane, a căror început și rădăcina este că se Hirotonesce neatârnat și nehotărât. Rânduiește prin acest Canon al său, a nu se Hirotonisi de aici înainte cu aceste fle de chip, nici Preot, nici Diacon, nici altul oarecare Bisericesc. Fără numai hotărât pentru Biserică cetățenească, sau satească, sau Mănăstirească, sau Mucenicească, zicând în glas Arhiereul la Rugăciunea Hirotoniei: „Dumnezeiescul Dar prohirisește pe cutare Presbiter, sau Diacon, a cutărei Biserici, sau Mănăstire, anume.” Adică întocmai precum în glas se zice și numele Epărhiei la Hirotonia fiecărui Episcop. Iar câți nehotărât se vor Hirotonisi, au poruncit Sfântul Sinod să fie fără tărie Hirotonia lor. Și nici într-un loc să poată a o lucra. Pentru ca să se necinstească din această lucrare Arhiereul cel ce o au dat afară de Canoane, ca din aceasta să se înțelepțească, și altă dată să nu facă aceasta. Iar tu cititorule suspină rogu-te! Fiindcă în ziua de astăzi nici la o Hirotonie de Diacon, sau de Presbiter se zice în glas numele Bisericii, sau al Mănăstirii osebit, precum Canonul acesta poruncește. Care lucru se vede că pe lângă celelalte și acesta este întăritor al Hirotoniei, deși călcătorii acestuia nădăjduiesc o socotesc.

CANON 7

Cei ce odată în Cler s-au rânduit, și Monahi, am hotărât, ca nici la oaste, nici la dregătorie lumească să vie. Sau aceasta îndrăznindu-o, și necăindu-se ca să se întoarcă la aceasta, care pentru Dumnezeu mai-nainte o au ales, să se anatematizească. [Apostol: 6, 81, 83; Sinod 4: 3, 6; Sinod 1 și 2: 11; Cartagina: 18; Sinod 3: 1]

TÂLCUIRE

Poruncește Canonul acesta ca Clericii și Monahii, nici ostași să se facă, nici lumești dregătorii să ia asuprași, iar cei ce îndrăznesc acestea, și nu se căiesc să se întoarcă iarăși la rânduiala cea mai dinainte a vieții, care pentru Dumnezeu o au fost ales, să se anatematizească. Pentru ce însă Canonul 83 al Apostolilor îi caterisește numai pe aceștia, iar acesta și anatematizește? Ori că acela zice, după Zonará, și după ceilalți tâlcuitori, pentru acei ce, purtând chipul Clerului, vin la unele ca acestea. Iar acesta zice pentru cei ce leapădă și chipul Clericului, și al rânduielii Monahicești, și iau asuprași unele ca acestea. Dar poate pentru că aceste zice pentru aceia, ce, după ce odată îndrăznesc a face unele ca acestea, nu mai vor a se pocăi, și a se întoarce la viața cea dintâi (care cel Apostolesc nu zice), pentru aceasta ca pe unii ce nu se pocăiesc, mai tare i-au pedepsit pe aceștia.

CANON 8

Clericii (caselor) sărăcești, și ai Mănăstirilor, și ai celor Mucenicești, să rămână sub stăpânirea Episcopilor celor ce sunt în fiecare cetate, după predarea sfinților Părinți, și nu cu obrăznicie să se desfrâueze, împotriva Episcopului lor. Iar cei ce vor îndrăzni a

răsturna acest fel de întipuire, ori în ce chip, și nu se vor supune Episcopului lor. De vor fi Clerici, să-i supune certărilor Canoanelor, iar de vor fi Monahi, sau mireni, să fie ackinóniți (neîmpărtășiți).

TÂLCUIRE

Rânduirea Canonului acestuia este aceasta. Că, Clericii, și cei Ierosiți care se află la casele cele hrănitoare de săraci, adică la orfanotrofii: la Girocomii (hrănitorii de bătrâni), și nosocomii (spital), și al Mănăstiri, și în Bisericile Mucenicilor, trebuie a rămâne totdeauna supunându-se Episcopilor fiecărei cetăți, după predarea sfinților Părinți, și a nu sări cu obrăznicie din stăpânirea Episcopului lor. Iar câți vor îndrăzni cu orice chip a călca Canonul acesta, și a nu se supune Episcopului lor, aceștia, de vor fi Ierosiți și Clerici, să fie supuși certărilor Canoanelor, celor ce le-ar afla de cuviință, însuși Episcopul acel de loc. Iar de vor fi Monahi, și mireni să se afurisească. Pentru ce însă mai sus zicând Canonul, Clerici și Monahi, jos zice, și mireni? Pentru ca să arate pe mireni aceia, în a căroră răzim, și apărare, răzmându-se Clericii, și Monahii, se obrăznicesc asupra Arhiereului, și nu i se supun ¹⁶⁰.

CANON 9

Dacă vreun Cleric are judecată cu Cleric, să nu lase pe Episcopul său, și să alerge la județuri lumești. Ci mai întâi cerceteze- se pricina de Episcopul său. Sau cu voia Episcopului său, de acei ce ar voi amândouă părțile, să se facă judecată. Iar de ar face cineva afară de acestea, să se supuie Canoniceștilor certări. Iar dacă vreun Cleric ar avea judecată cu al său cu alt Episcop, să se judece de Sinodul Epărchiei. Iar dacă vreun Episcop cu Mitropolitul al aceleiași Epărchii, sau Cleric s- ar gălcevi, năzuiască, ori la Exarhul ocârmuirii, ori la scaunul împărăteștei cetăți a Constantinopolului, și la acela să se judece. [Apost: 74; Sinod 1: 6; Sinod 4: 17, 21; Antiohia: 14, 15; Cartagina: 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 37, 96, 105, 115, 118, 134, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Când un Cleric va avea judecată cu alt Cleric, rânduiește Canonul acesta să nu lase pe Episcopul său, și să-și caute judecată la județuri lumești. Ci mai înainte să o caute al Episcopului său, sau și cu socotința și voia Episcopului său, să se cerceteze judecata de judecători aleși, cu care s- ar mulțumi amândouă părțile, pârâșul adică, și pârâtul. Iar oricare Cleric ar face într- alt chip, să se supuie de către Episcopi Canoniceștilor certări. Iar când Clericul ar avea judecată cu însuși Episcopul său, să caute judecata la Sinodul Epărchiei. Iar când Episcopul iarăși, sau Clericul, ar avea judecată cu Mitropolitul, meargă la Exárhul ocârmuirii ¹⁶¹, sau la

¹⁶⁰ Pentru aceasta și în Praxa 11 a Sinodului, ce s- a făcut în timpul împăratului Vasilie Makidón, preadrecht despre aceasta este scris: „Nu este iertat nici unui mirean, orice fel ar fi, ori cuvânt să pornească pentru pricini Bisericești, ori să stea împotriva unei întregi Biserici, sau unui Sinod Ecumenic. Pentru că a urmări și a cerceta cineva unele ca acestea, acesta este lucru al Patriarhilor, și al Iereilor, și al învățătorilor, căroră de la Dumnezeu li s- a dat Putere a dezlega și a lega. Că adică mireanul, de ar fi și plin de toate înțelepciunea, și evlavia, însă tot mirean este, și Oaie, dar nu și păstor. Iar Arhiereul, de ar arăta și toată neevlavia, dar însă Păstor este, până ce se află în locul Arhiereilor. Drept aceea nu se cuvine Oile a se purta împotriva Păstorilor lor

¹⁶¹ Precum albinele fagurul, așa osebite și feluri de socoteli au înconjurat partea aceasta a Canonului acestuia. Că ai noștri împotrivindu- se începătoriei Papei, și vrând a cinsti pe

scaunul Împărăteștei cetăți a Constantinopolului, și la acela cercetează- se judecata.

CANON 10

Să nu fie iertat unui Cleric a se număra totodată și Bisericile a două cetăți, și în aceea pentru care din început s- a hirotonosit, și în aceea ce a alergat, ca la o mai mare oarecum, pentru pofta slavei deșarte. Iar cei ce o ar face aceasta, să se așeze la Biserica lor, la care din început s- au hirotonisit, și acolo numai să Liturghisească. Însă dacă vreunul s- a mutat acum de la o Biserică la alta, cu nimic de

Patriarhii Constantinopolului, s- au abătut la covârșiri. De unde Macárie al Anchírei Exárhi ai ocârmuirii înțelege pe ceilalți Patriarhi, iar Patriarhului Constantinopolului îi dă apelarizarea cea peste tot, și pe acesta îl vá să fie cel întâi, și mai înalt judecător peste toți Patriarhii. Au urmat însă împreună cu Macárie și Alexía în Istorie, și Nicolae al Metónei scriind împotriva începătoriei Pape. Iar Papiștii iarăși, vrând a întâri Monarhía Papei urmează acestor ai noștri, și primesc a fi peste toți judecător al Constantinopolului, cu socoteală pentru ca să arate, că de este al Constantinopolului asupra tuturor judecător, fiindcă ala Romei este mai întâi și de cât al Constantinopolului după Canoane. Al Romei este dar și judecătorul cel mai de pe urmă și Obștesc al tuturor Patriarhilor, încă și asupra însăși Constantinopolului, și că la el se ridică apelația a tuspatriu Patriarhilor lumii. Iară acești Papiști sunt apostatul Visaríon, Viníul, și Belarmín. Și Papa Nicolae, încă scriind împotriva lui Fótie către Mihail împăratul zice, că Exárh al ocârmuirii Canonul va să înțeleagă pe Pápa Romei. Și că, al ocârmuirii ce zice în număr singuratic se înțelege în loc de al ocârmuirilor multoratic, precum zice și Dumnezeuiasca Scriptură de multe ori întrebuițează pe cel singuratic în loc de multoratic, precum aceea: Și se ridică izvor din pământ, în loc de izvoare. Și că Canonul zice la Exárhul ocârmuirii să se judece, adică la Papa Romei mai întâi și chiar, cel ce ar judecată cu Mitropolit, iar după iertare și al 2- lea cuvânt, la cel al Constantinopolului. Dar aceștia toți departe de adevăr s- au răătăcit. Căci cum că al Constantinopolului nu are stăpânire a lucra în ocârmuirile și hotarele celorlalți Patriarhi, nici s- a dat lui de Canonul acesta apelarizarea a toatei Biserici (Care apelarizare este ridicare judecății de la oricare județ la alt județ mai mare, după cartea 9 a Vasilicalelor titlul 1) arătat este: Întâi pentru că în a 4- a Práxă a Sinodului acestuia din Calcedon, Anatólie al Constantinopolului fiindcă a fost lucrat afară de hotare, luând Tírul de Fótie Episcopul său, și dândul lui Evsévie al Virítului, oborând din și aforisind pe Fótie, s- au înfruntat și de la boieri, și de către tot Sinodul pentru aceasta. Și măcar că multe pricinuiți au pus, cu toate acestea, câte au lucrat acolo s- au stricat de Sinod, și Fótie s- a îndreptat, și Episcopiile Tírului s- au luat. Pentru aceasta și Isaac al Efésului zicea către Mihail Paleologul, că Patriarhul Constantinopolului nu- și întinde stăpânirea peste Patriarhiile răsăritului. (Pahiméri Cartea 6 Cap 1). Al doilea că legile politicești și împărătești nu hotărăsc că numai judecata și hotărârea Patriarhului Constantinopolului nu primește apelație, ci nehotărât în a fiecăruia Patriarh, și a Patriarhilor în număr multoratic. Că zice Iustinian în Nearoa 123, Patriarhul ocârmuirii aceleia hotărăscă, care ar fi unite cu Legile și Canoanele Bisericești, nici o parte nu va putea zice împotriva hotărârii lui. Și înțeleptul Léon la titlul 1 al Epistolíei Legilor sale, zice judecătorul Patriarhului apelației nu se supune, nici de altul se mai cercetează, începător fiind al celor Bisericești. Că de la dânsul sunt toate judecătoriile, și la dânsul se sfârșesc. Și Iustinian iarăși cartea 3 cap 2 al adunării celei Bisericești, potrivitul Patriarh a cerceta hotărârea, ne având trebuință de apelație, și cartea 1 titlul 4 al Bisericescului așezământ: Nu se apelariscă hotărârile Patriarhilor. Și iarăși cartea 1 titlul 4 cap 29. Iar asupra hotărârilor Patriarhilor, s- au legiuit de împărății cei mai- nainte de noi a nu se face apelație. Deci dacă după împărății aceștia, care se unesc cu sfințitele Canoane, hotărârile tuturor Patriarhilor, nu primeau apelarizare, adică nu se ridică la altă Patriarhicească judecătorie, cum Constantinopoléos poate acestea a le mai cerceta? Și de ar fi avut scop Canonul acesta, al Sinodului 4 și cel al 17- lea al acestuiași, ca al Constantinopolului să aibă apelarizarea celorlalți Patriarhi, cum ar fi legiuit împărății cu totul dimpotrivă, când ei știau că de nu se unesc Legile cele politicești cu Canoanele, rămân fără tărie? Și al treile, că de vom zice după papiștii de mai sus că cel al Constantinopolului judecă pe Patriarhi, și de- al doilea le judecă judecățile lor, fiindcă Canonul nu face osebite și al căruia și al căruia Patriarh, așadar va judeca acestași, și va judeca și va cerceta și pe cel al Romei, și așa cel al Constantinopolului ar fi și cel mai întâi și cel mai de urmă și Obștesc judecător al tuturor Patriarhilor și al Papei însuși. Și dar cu izvodirile ce caută să întărească ei Monarhiceasca dregătorie a Papei, cu

lucrurile Bisericii cei mai dinainte să se împărtășească, adică de la cea mucenicească ce a fost sub dânsa, sau din casa săracilor, sau a primitorilor de străini. Iar pe cei ce îndrăznesc după hotărârea marelui, și Ecumenicului Sinodului acestuia, a face ceva din cele acum oprite, a hotărât Sfântul Sinod, să cadă din treapta lor. [Apostol: 15; Sinod 1: 15, 16; Sinod 4: 5, 20; Sinod 6: 17, 18; Sinod 7: 15; Antiohia: 3; Cartagina: 63, 98; Sardichia: 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul acesta, că nu este iertat un Cleric a se număra totodată în Bisericile a două Cetăți (sau și a uneiași Cetăți după al 15-lea Canon al Sinodului 7) într-o una la care de la început s-a Hirotonisit, iar la alta la în urmă s-a mutat, ca la una ce este mai mare, pentru slava deșartă, și pentru urâtul câștig. Iar câți după Canonul acesta fac această necuviință, să se întoarcă la Biserica cea mai dinainte pentru care s-a Hirotonisit. Și acolo numai să lucreze cele ale Clericului. Iar de au apucat cineva până acum a se mutat de la o Biserică la alta, rămânând în mutare, să nu mai dobândească vreo Pénisie din lucrurile Bisericii mai dinainte, din cele primitoare de străini zic, hrănitore de săraci, și Mucenicești Biserici. Iar câți în urma Canonului acestuia al marelui Sinod vor îndrăzni a face ceva din acestea, aceștia să se caterisească. Iar Nearoa 16 ce se află în titlul al 3-lea al cărții 3 a Vasilicalelor rânduiește, că de va muri vreun Cleric al vreunei Biserici, să nu se Hirotonisească îndată acolo altul, ci de se vor afla la alte Biserici mai mulți Clerici, peste cei rânduiți, să ia din aceia, și să plinească numărul Clericului celui lipsit, până ce vor ajunge Clericii la cătimea cea din început rânduită Bisericii noastre.

CANON 11

Toți săracii, și care au trebuință de ajutor, cu cercetare, și cu Epistolii, adică nu numite singure păciuitoarea Bisericești am hotărât să umble, și nu cu recomandății. Pentru că Epistolile recomanditoare se cuvin a se da singur fețelor ce sunt în ipólipsis.

Însăși acestea oboară și o prăpăstuiesc. Și al 4-lea, că nu are voie cineva, nici Mitropolit Patriarh, a lucra ceva peste hotarul Bisericii, fără numai în cele supuse lui, după Canoanele sfinților Apostoli, 34, 35; al Sinodului 1 Canoanele 6, 7; al Sinodului 2 Canoanele 3, 8; al Sinodului 6 Canoanele 20, 36, 39; a celui din Sardichia 3, 11, 12; al celui din Antiohia 9, și altele; și cum dar Canonul acesta și celelalte ar fi orânduit împotriva acestora tuturor? Al cincilea că dacă cel al Constantinopolului ar fi luat un privilegiu ca acesta, cum Patriarhii Constantinopolului de multe ori având pricini cu Papii, nu au zis că au aceste privilegii, ci că numai cinstite deopotrivă; sau cum nici un creștin altul în pricinile cele de acest fel ale lor nu a zis cândva că al Constantinopolului este mai mare decât al Romei? Viu dar este domnul, viu! Adevărata tălmăcire a Canonului este aceasta. Exárh al ocârmuirii, după Valsamón, nu este Mitropolitul Epárhiei, (Fiindcă ocârmuirea cuprinde multe Epárhii și Mitropolii). Ci Mitropolitul ocârmuirii. Nici Patriarhul. Că ceea ce zice Canonul 6 al Sinodului 2 Ecumenic, că de ar necinsti cineva pe toți Episcopii ocârmuirii, împreună și pe Exárhul ocârmuirii, care zice Canonul acesta. Iar Sinodul ocârmuirii și Exárhul ocârmuirii altă rânduială au, osebittă de ceea ce are fiecare Patriarh împreună cu Epsicopii cei supuși lui. Deci Exárh al ocârmuirii, este Mitropolitul ocârmuirii, cel ce are oarecare pronómii, mai presus de ceilalți Mitropoliți ai ocârmuirii. Însă acum pronómiul acesta al Exárhilor nu lucrează. Că deși se zice oarecare Mitropoliți, Exárhii. Nu au însă supuși loruși, și pe Mitropoliții cei din ocârmuire. Se vede dar, după însuși Valsamón, că alții oarecare au fost în vremurile acelea Exárhii ai ocârmuirilor, (dintre care după Zonará, a fost cel Chesáriei Capadóchiei. Cel al Efésului, cel al Tesalonícului, și cel al Coríntului, care purtau polistávrii în Biserica lor. Adică Felóniul mu multe Cruci). Însă acest, pronómion a rămas nelucrător, sau îndată, sau puțin în urma Sinodului acestuia al 4-lea.

[Apostol: 12, 33; Sinod 4: 13; Sinod 6: 17; Antiohia: 7, 8, 11;
Laodiceea: 41, 42; Sardichia: 7, 8; Cartagina: 31, 97, 116]

TÂLCUIRE

Toți săracii, și cei ce au trebuință de ajutor, hotărăște Canonul acesta, mai întâi să se cerceteze, dacă cu adevărat au trebuință de ajutor, și așa să ia de la Episcopi mici scrisori, care se numesc pașnice, pentru că pricinuiesc pace celor ce pătimeau de mânia, și de nedreapta socoteală a stăpânitorilor, și a celor puternici. (Aceste scrisori însă se numeau și apolitiké, slobozitoare). Dar să nu ia, și recomenditoare. Pentru că recomendațiile mai de multe ori se cuvine a se da fețelor acelor, al căror nume s-au fost defăimat mai-nainte, iar prin recomenduitoarele scrisori se recomanduește și se dezvinovățește¹⁶², citește tâlcuirea și subînsemnarea Canonului 12 Apostolesc.

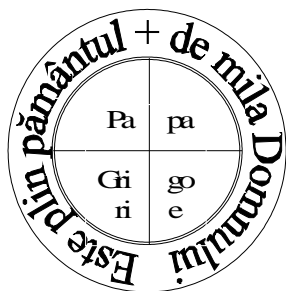
CANON 12

Au venit la noi (știință), că oarecare afară de Bisericeștile legiuri năzuind la stăpâniri, prin Pragmátice pe o Epárhie au tăiat-o în două, încât din aceasta sunt doi Mitropoliți întru aceeași Epárhie. Deci a hotărât Sfântul Sinod, de aici înainte nimic de acest fel a se îndrăzni de vreun Episcop. Fiindcă cel ce se va apuca a face una ca aceasta cade din treapta sa. Iar câte cetăți acum prin scrisori împărătești, care cu nume de Mitropolie s-au cinstit, singură cinstea dobândeasc-o, și Episcopul cel ce ocârmuiește Biserica ei, însă păzindu-se însușitele dreptăți ale Mitropoliei celei adevărate.[Sinod 1: 8] [Apostol: 34; Sinod 1: 6, 7; Sinod 2: 2, 3; Sinod 3: 8; Sinod 4: 28; Sinod 6: 36, 39]

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare Episcopi iubitori de începătorie, năzuind la împărați, prin porunci împărătești (că acestea sunt Pragmáticele [negoțiațiile] ce le zice aicea Canonul) cereau să se cinstească cu nume de Mitropolie Episcopii lor, și pe o Epárhie și Mitropolie împărțeau în două. Încât din aceasta urmau a fi întru una și aceeași Mitropolie, doi Mitropoliți (care lucru este afară de Sinodiceștile Canoane, și mai ales de cel al 8-lea Canon al Sinodului întâi). Și să se prigonească între sineși din pricina aceasta Episcopii Epárhiei aceleia. Pentru aceasta au hotărât sfântul Sinodul acesta, ca de aici înainte nici un Episcop să îndrăznească aceasta. Iar oarecare, numai de s-ar apuca de una ca aceasta, deși nu o ar isprăvi, să se caterisească. Iar câte cetăți și Episcopii, au apucat de s-au cinstit prin împărătești scrisori cu nume de Mitropolie, să aibă numai cinstea cea din numele acela, și ele, și Episcopii cei ce le au. Dreptățile

¹⁶² S-a întâmplat să aflu la un loc că Epistolíoarele date la săraci au fost în astfel de formă, și cu astfel de cuvinte scrise.

Cum se fac acum acestea, caută la sfârșitul cărții.

însă, și stăpânirea lucrurilor Mitropoliei, să se păzească Mitropoliei celei ce cu adevărat, și din început se zice, și este Mitropolie, fără a putea cel nou ce cu singură cinstea să zice Mitropolit, a sfeterisi (a-și însuși) ceva din acestea. Iar dreptul chiar a adevăratei Mitropolii, este a hirotonisi Mitropolitul ei pe Episcopul Mitropoliei celei din nou cinstite, după Canonul 6 al Sinodului întâi, care zice, că nu este Episcop cel ce nu se face cu socotința Mitropolitului.

CANON 13

Clericii străini, și Anagnóști în altă cetate, fără de scrisori recomanduitoare ale Episcopului lor să nu liturghisească. [Apsotol: 12, 15]

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul acesta, că străini Clerici și Anagnóștii, să nu poată a lucra ceva al Clericatului lor în altă Epărhie, fără să aibă scrisori recomanduitoare, de Hirotonia, și de Ortodoxia, și de cealaltă viețuire a lor. Ca niște mireni însă să se împărtășească acolo.

CANON 14

Fiindcă în oarecare Epărhii s-au iertat Anagnóștilor și Psaltilor a se însura, au hotărât Sfântul Sinod a nu fi iertat vreunul din aceștia a lua muiere de altă religie. Iar cei ce acum dintr-o însoțire ca aceasta au făcut copii, de au apucat a boteza pe cei născuți dintr-înșii de către eretici, să-i aducă pe ei la împărtășirea Catoliceștii Biserici. Iar de n-au apucat a-i boteza, să nu poată a-i boteza de eretici, încă nici a-i împreuna prin nunta cu fața ereticească, sau evreiască, sau elinească. Fără numai când ar făgădui că se va muta la Ortodoxa Credință fața ceea ce s-a împreunat cu cel Ortodox. Iar dacă cineva ar călca hotărârea aceasta a Sfântului Sinod, să se supuie Canoniceștii certări. [Apostol: 26; Sinod 6: 6, 72; Laodiceea: 10, 31; Cartagina: 19, 29, 33]

TÂLCUIRE

Măcar că Canonul 26 al Apostolilor poruncește că Anagnóștii și Cântăreții supă Hitotesie, de vor voi pot să se însoare, cu toate acestea din Canonul acesta se vede, că acest lucru nu era pretutindenea iertat, (și mai ales în Africa după al său Canon 19), poruncește dar Sfântul Sinodul acesta, că în locurile acelea unde se iartă aceasta, să nu fie slobod vreunui Citeț și Cântăreț a lua muiere de străină religie. Iar câți au ajuns a naște copii din acest fel de nelegiuită nuntă, să-i aducă la Catoliceasca Biserică, și de i-au botezat cu botezul ereticilor, dacă botezul acel ereticesc, cu care s-au botezat, nu era deosebit de cel al Ortodoxiei, după materie și fel, ci ar putea fi primit de Catoliceasca Biserică, să-i ungă cu sfântul Mir, numai precum zice Zonará. (Mai drept însă este, și mai sigur a se boteza. Fiindcă botezul tuturor ereticilor este întinăciune, și nu botez, după tâlcuirea Canoanelor 46, 47, 68 Apostolești.) Iar dacă botezul acela n-ar fi primit, din nou să-i boteze. Și dacă încă nu i-au botezat, să nu-i mai boteze în botezul cel ereticesc, nici să-i împreuneze prin nuntă cu fața ereticească adică, sau cu Iudeu, sau cu Elin, adică cu necredincios, și slujitor de idoli. Iar dacă poate și ereticul va făgădui a se face Ortodox,

facă- se mai întâi după făgăduința sa, și atunci să se săvârșească nunta. Iar cel ce le- ar călca acestea, să fie supus Canoniceștilor certări, celor mai de sus adică Apostolești.

CANON 15

Diaconite femeii să nu se hirotonisească mai- nainte de patruzeci de ani, și aceasta cu amărunită cercetare; iar dacă, după ce au primit Hirotesia, și au rămas câtăva vreme în slujbă, se va da pe sineși nunții ocărând Darul lui Dumnezeu, una ca aceasta anatematisească- se împreună cu cel ce s- a împreunat cu ea. [Sinod 1: 19; Sinod 6: 14, 40; Vasilie: 44]

TÂLCUIRE

Pentru în lesnicioasa amăgire și lesnicioasa căderea a femeilor, poruncește Canonul acesta, să nu se Hirotonisească Diaconiță mai tânără de patruzeci de ani de vârstă. Și de atâția fiind încă, să nu se Hirotonisească fieștecum, ci cu scumpătățile ispitiri a vieții și petrecerii ei. Iar dacă cu un chip ca acesta Hirotonisindu- se, și câtăva vreme Diaconind, în urmă ar defăima Darul lui Dumnezeu, și s- ar mărita, una ca aceasta să se anatematisească împreună cu cel ce o a luat pe ea muiere. Iar Armenopolul zice (cartea 6, titlul 3) că cei ce vor curvi cu Diaconiță, și cu Călugăriță, să li se taie nasurile împreună și a celor cu care au curvit.

CANON 16

Fecioara care s- a afierosit pe sine stăpânului Dumnezeu, așisderea încă și Monahii să nu fie iertat a se căsători. Iar de se vor afla făcând aceasta, să fie neîmpărtașiți. Am hotărât însă ca să aibă stăpânia iubirii de oameni pentru aceștia, Episcopul locului. [Sinod 4: 7; Sinod 6: 44; Cartagina: 19; Vasilie: 6, 18, 19, 20, 60]

TÂLCUIRE

Din vechi, unele femei în chip mirenesc fiind, se afieroseau pe sineși lui Dumnezeu, precum aceasta se arată din Canonul, 45 al Sinodului 6 și mărturisea să feciorească, stăpâne fiind cugetărilor sale, și după ce mai multă vreme se ispita de rămân în mărturisirea lor, se numărau împreună cu celelalte fecioare. (Că fecioară una ca aceasta se numește, după Canonul 18 al marelui Vasilie). Dar și chipul cel negru îl îmbrăca, după Canonul 45 al Sinodului 6. Pentru aceasta și Canonul acesta rânduiește, că fecioarele acestea, dar și Monahii încă, care, ori cu chip tăcut, primesc necăsătoria, ori și întrebându- se mărturisesc să feciorească după Canonul 19 al marelui Vasilie; aceștia, zic, nu este iertat a se căsători, și a- și călca făgăduințele și mărturisirile ce au dat către Dumnezeu. Căci, dacă tocmelile ce fac oamenii între sineși le adeverează Numele lui Dumnezeu luându- se în mijloc, precum zice Teologul Grigorie, cât de mare este primejdia a se afla aceștia călcători tocmelilor aceloră, ce dea dreptul le- au făcut către Dumnezeu? Și dacă după marele Vasilie (aschitecesc așezământ 21) Monahul, ca unul ce și- a adus trupul său ca pe un rod și l- a afierosit lui Dumnezeu, nu îl mai stăpânește pe el ca pe o afierosire Dumnezeiască, nici este drept a- l avea spre întrebuințarea și slujirea rudelor sale, cu cât mai vârtos nu poate a- l avea spre întrebuințarea trupestei împreunări? Iar de s- ar afla unii făcându- o

aceasta, să se aforisească, însă stăpânirea să o aibă Episcopul locului, de a arăta iubire de oameni asupra acestora, și ori a ușura certările lor, ori și a scurta vremea certărilor, nu însă rămânând neînsoțirea, ci după ce se vor despărți cei împreunați unul de altul. Că curvie, ori mai bine a zice preacurvie este, nu nuntă ceea ce s-a făcut, după marele Vasilie în Canonul 6 și 18 al său.

CANON 17

Parikíele (Paróhiile) cele țărănești de prin fieștecare Epárhie, sau cele de prin sate, să rămână nestrămutate la Episcopii cei ce le țin pe ele, și mai ales dacă fără silă în timp de treizeci de ani pe ele ținându-le le-au iconomisit. Iar dacă în curgerea acelor treizeci de ani s-a făcut vreo gâlceavă, sau s-ar face pentru acestea, să fie iertat celor ce zic că s-au nedreptățit, a porni judecată întru acestea la Sinodul Epárhiei. Iar de s-ar nedreptăți cineva de Mitropolitul său, la Exárhul ocârmuirii, sau la scaunul Constantinopolului să se judece, precum s-a zis mai-nainte. Iar dacă vreo cetate s-a înnoit, de împărăteasca stăpânire, sau iarăși s-ar înnoi, politiceștilor și publicilor forme, să urmeze și rânduiala Bisericeștilor Parikíi. [Apostol: 74; Sinod 1: 6; Sinod 4: 9, 21; Antiohia: 14, 15; Cartagina: 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 87, 96, 105, 115, 118, 128, 129, 130, 137, 138, 139; Sinod 6: 25, 38]

TÂLCUIRE

Parikíile (nemernicíel) cele țărănești sunt enórii mici, care se află și pe la margini și la locuri depărtate, și se locuiau de puțini oameni, numindu-se cotúnuri. Iar nemernicíi sătești, sunt paróhii, care se apropiau de țarini și de sate, și aveau mai mulți locuitori. Deci aceste nemernicii (paróhii) ale fieștecărei Eparhii, poruncește Canonul acesta, să rămâie nereșluite, și nezmulate de la Episcopii cei ce le țin pe ele, și mai ales de le-au avut pe ele în stăpânirea lor în curgere de treizeci de ani, cu bună credință, și fără silă, adică, fără a sili pe cineva, și a le răpi cu nedreaptă pricină. Iar dacă în timpul celor 30 de ani, s-au făcut vreo pricire pentru acestea, sau după Canonul acesta s-ar face, este voie celor ce zic că se nedreptățesc pentru ele, a-și căuta pricina lor, la Sinodul Epárhiei. Iar dacă cineva, s-ar nedreptăți pentru acestea de Mitropolitul său, să-și caute judecata sa la Exárhul și cel mai întâi al ocârmuirii. (Al căruia lucru s-a făcut nelucrător după aceste al patrulea Sinod, precum am zis la subînsemnarea Canonului 9 al acestuiași Sinod) sau la cel al Constantinopolului, precum s-a zis mai-nainte. Iar dacă până acum s-a zidit vreo Cetate prin împărăteasca stăpânire, sau de acum înainte are a se zidi, atuncea nu va căuta a o supune pe aceasta Episcopul cel ce se megieșește, ca pe o paróhie a sa. Fiindcă rânduila paróhiilor acelei Biserici, are a urma legilor și poruncilor politicești, ce le-ar rânduia împăratul pentru acea din nou zidită cetate, și nu din potrivă¹⁶³.

CANON 18

¹⁶³ Au iertat Sinodul împăratului, ca să rânduiască pentru paóhii (enórii) la singure cetățile cele de dânsul zidite, și nu de obște la toate, precum socotește Balsamón. Pentru că după Canonul 12 al aceluiași Sinod, Mitropoliiile cele ce prin scrisorile împărătești s-au cinstit, numai cinstea o dobândesc, și ele, și Episcopul lor. Iar dreptățile și pronómiile neschimbate se păzesc Mitropoliei celei ce a fost mai-nainte, și care după adevăr este Mitropolie.

Vinovăția congiurăției, sau a fatrîiei, și de legile cele din afară cu totul este oprită. Dar cu mult mai vîrtos în Biserica lui Dumnezeu se cuvine a se opri de a se face aceasta. Deci dacă oricare Cleric, sau Monahi s-ar afla, ori congiurați, ori fac fatrîi, ori închegând meșteșugiri asupra Episcopilor, sau Clericilor celor împreună cu ei, cu totul să cadă din treapta lor. [Apostol: 31; Sinod 6: 34; Cartagina: 10, 62; Gangra: 6; Antiohia: 5; Sinod 1 și 2: 3, 14, 15]

TÂLCUIRE

Congiurare este, când se leagă oarecare între sine cu jurămînturi. Iar fatria, când împreună se leagă cu unire și hotărâre, ca să nu lase nimic din cele ce s-au sfătuit împotriva cuiva, pînă ce le vor isprăvi. Congiurare au făcut iudeii aceia, precum istorisește Sfințitul Lucă la Fapte, care împreună s-a jurat împotriva lui Pavel, anatematizindu-se pe sineși nici să mănânce, nici să bea, pînă ce vor omorî pe Pavel. [Fapte 23, 21] Deci zice Canonul acesta, că vinovăția conjurării și a fatrîiei, și de însăși legile cele din afară, atît ale Elinilor, cît și ale Ortodocșilor împărați, care pe cele mai multe legi de la Elini le-au luat; este cu totul oprită. Cu mult mai vîrtos dar se cuvine, a se opri de a nu se face aceasta în Biserica lui Dumnezeu. Deci de se vor afla oarecare Clerici sau Monahi a se împreunăjura, și a fatriasî, sau alte oarcare lucrări aspre și rele a înforma, (că aceasta însemnează, zicerea închegând. După ceea ce zice, s-a închegat ca laptele inima lor, adică s-a învîrtoșat ca brînză) împotriva Episcopilor lor, și a Clericilor celor împreună cu ei, unii ca aceștia să se caterisească.

CANON 19

A venit la auzul nostru, că în Epărhii canonisitele Sinoade de Episcopi nu se fac, și din aceasta multe din lucrurile cele Bisericești, car au trebuință de îndreptare rămân întru negrijire. Deci a hotărât sfântul Sinod, după Canoanele Sfinților Părinți de două ori pe an să se adune la un loc Episcopii în fiecare Eparhie, ori unde ar socoti Episcopul Mitropoliei, și să îndrepteze toate cele ce s-ar ivi. Iar Episcopii care nu ar fi împreună, aflându-se prin cetățile lor, și mai ales întru sănătate petrecând, și slobozi fiind de toată neapărata și de nevoie îndeletnicire, frățește să se mustre. [Apostol: 37; Sinod 1: 5; Sinod 6: 8; Sinod 7: 6; Antiohia: 20; Cartagina: 26, 81, 84, 85, 104]

CANON 20

Clericii ce se află la o Biserică, precum am hotărât acum, să nu fie iertat a se rîndui la Biserica altei cetăți, ci să fie mulțumiți de aceea întru care din început s-au învrednicit a Liturghisi; afară de aceea, care pierzându-și patria lor, de nevoie au trecut la altă Biserică. Iar dacă vreun Episcop după hotărârea aceasta, ar primi vreun Cleric cuvenit altui Episcop, au socotit (Sinodul) neîmpărtășit a fi cel ce a primit și cel ce s-a primit, pînă ce clericul cel mutat s-ar întoarce la Biserica ta. [Apostol: 15; Sinod 1: 15, 16; Sinod 4: 5, 10, 23; Sinod 6: 17, 18; Sinod 7: 15; Antiohia: 3; Cartagina: 63, 98; Sardichia: 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Clericii (precum s-a zis în Canonul 8) ce se află la o Biserică, nu au voie a se muta la Biserica altei cetăți, ci să rămâie la aceea pentru care din început s-au Hirotonisit. Afară de aceea numai, care fugind din patria lor pentru vreo nevoie, de năvălirea poate a barbarilor, s-au mutat la altă Biserică. (Care și aceștia după ducerea barbarilor trebuie a se întoarce la Biserica lor, după Canonul 28 al Sinodului al 6-lea) iar oricare Episcop, după Canonul acesta, va primi Cleric al altui Episcop, să se aforisească și cel primit și primitorul de împărtășirea Sinepiscopilor lui, și Clericul de a Clericilor, până ce străinul Cleric se va întoarce la Biserica sa.

CANON 21

Clericii, sau mirenii prihănind pe Episcop sau pe Clerici, simplu și necercetat, să nu se primească spre prihănire, de nu se va cerceta mai înainte ipólipsul lor. [Apostol: 74; Sinod 2: 6; Cartagina : 8, 27, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește ca Clericii aceia și mirenii, ce prihănesc (adică pârăsc) pe Episcopi, și pe Clerici, nu pentru vreo pricină de bani și osebită a lor, ci de Bisericească și învinovățitoare, să nu se primească pâră lor simplu și necercetat, de nu mai-nainte se va cerceta petrecerea lor, de este neprihănită și neocărată.

CANON 22

Nu fie iertat Clericilor după moartea Episcopului lor, a răpi lucrurile cele cuvenite lui. Precum și de vechile Canoane s-a oprit. Iar cei ce fac una ca aceasta, să se primejduiască din treptele lor. [Apostol: 40; Antiohia: 24; Sinod 6: 35; Cartagina: 30, 89]

TÂLCUIRE

Nu se cade, zice Canonul acesta, ca Clericii, după moartea Episcopului lor, să-i răpească lucrurile lui, precum și vechile Canoane aceasta o opresc (cel Apostolesc 40 și al Antiohíei 24), iar cei ce fac aceasta, să se primejduiască a-și pierde treapta și dregătoria lor.

CANON 23

A venit la auzul Sfântului Sinod, că oarecare Clerici și Monahi, nimica fiindu-le încredințat de Episcopul lor, uneori încă și neîmpărtășiți făcuți fiind de dânsul, mergând la împărăteasca cetate în Constantinopol, petrec mult într-însa, făcând tulburări, și tulburând Bisericeasca stare, răsturnând și casele unora. Deci a hotărât Sfântul Sinod ca mai întâi unora ca acestora să li se aducă aminte, prin avocatul prea Sfintei Biserici a Constantinopolului, pentru a ieși din împărăteasca cetate. Iar dacă întru aceleași lucruri ar stărui nerușinându-se, și fără de voia lor prin același avocat să se scoată, și să se întoarcă la locurile lor. [Apostol: 15; Sinod 1: 15, 16; Sinod 4: 5, 10, 20; Sinod 6: 17, 18; Sinod 7: 15; Antiohía: 3; Cartagina: 63, 98; Sardichia: 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Înștiințându- se Sinodul acesta, că unii Clerici și Monahi, neavând încredințată lor vreo Bisericească ocârmuire, nejudecându- i vrednici spre aceasta Episcopul lor, iar câte odată opriți de împărțășire fiind ei de către Episcopul, merg în Constantinopol, și mult timp petrecând într- însul tulbură starea Bisericii, și răzvrătesc casele, ori ale creștinilor celor ce- i primesc, sau ale Clericilor celor ce le urmează lor. Pentru aceasta poruncește prin acest Canon al său, mai întâi să li se vestească prin avocatul Bisericii să se ducă cu pace din Constantinopol. Iar de stăruiesc într- aceste lucruri cu nerușinare, să se izgonească și fără a voi prin însuși avocatul, și să se ducă la locurile lor. Iar care sunt avocații, vezi la subînsemnarea Canonului al 2- lea al acestuiași Sinod.

CANON 24

Mănăstirile cele odată consfințite după socoteala Episcopului, să rămâie pentru de- a pururea Mănăstiri. Și lucrurile cele ce se cuvin lor să se păzească, și să nu se mai facă acestea lăcașuri lumești. Iar cei ar ierta a se face aceasta, să se supună certărilor celor din Canoane. [Sinod 4: 4; Sinod 6: 49; Sinod 7: 12, 19; Sinod 1 și 2: 1; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește ca Mănăstirile câte au apucat odată a se Catierotí (Consfinți), cu socoteala și voia Episcopului locului, (precum mai înainte am zis la Canon 4 al acestui Sinod), acestea trebuie să rămâie totdeauna Mănăstiri, și de acum înainte să nu se facă Obștești și lumești locașuri. Asemenea și câte lucruri au mișcătoare și nemișcătoare, trebuie a se păzi nerăpitate și neîmpuținată. Iar câți, deși înșiși ei nu le vor face lumești locașuri, nici vor lua din lucrurile lor, ci vor da voie altora să facă aceasta, aceștia să se facă vinovați certărilor Canoanelor. Și care sunt certările acestea? Acelea ce Sinodul al 7- lea le cuprinde în al 13- lea Canon al său, pe Clerici adică caterisindu- i, iar pe Monahi, și mirenii aceia aforisindu- i, care au răpit Mănăstirile și Episcopiile, și le- au făcut Obștești locașuri, și nu vor a le întoarce înapoi, pentru a se face iarăși sfințite, precum au fost și mai- nainte.

SIMFONIE

Iar Canonu 44 al Sinodului al 6- lea nu poruncește numai a nu se face Mănăstirile Obștești și lumești lăcașuri, ci și a nu se da de cineva acestea la oameni lumești pentru a le apăra adică și a le ocârmui. Ci și Canonul 12 al Sinodului al 7- lea oprește de a înstrăina vreun Egumen averile Mănăstiri. Iar cel al 19- lea al acestuia nu iartă a lua vreun Monah lucrurile ce au dat Mănăstirii sale, dacă de sine se va duce din ea. Dar și cel al 2- lea al lui Chiril voiește să rămâie nereșluite Odoarele și averile de la Bisericile ce le au pe ele¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Zice însă și cartea 11 din împărăteștile Așezământuri Titlu 8 Așezământul 51 (la Fótie Titlu 2 Cap 1) „Cele sfințite au drept Dumnezeiesc, și nu se stăpânesc de cineva. Iar lucru sfințit este acela ce s- a afierosit în public.” Și iarăși Așezământul al 10- lea Titlu 1 „sfințit lucru este cel ce cu dreptate și prin Preoți s- au afierosit lui Dumnezeu, precum Biserici și Vase, iar acela ce- l face cineva sfințit cu de la sine putere, nu este sfințit. Deci lucrului celui de acest fel sfințit, și Biserica de va cădea, locul rămâne sfințit. Și nu poate cineva, după Armenopol, Cartea... Titlul 11, să- l stăpânească. Că cel ce odată s- a făcut sfințit, nu încetează cândva de a nu fi sfințit. Ci deși Așezământul 36 Cartea 11 Titlul 7 zice că cele sfințite când se vor robi de barbari, încetează de a fi sfințite, precum și cel slobod, când se robește, încetează de a fi slobod, iar după ce scăpat din robie iarăși se face sfințite, aceasta, zic, se înțelege că încetează de a fi sfințite după lucrare, nu însă și după putere; Că după

CANON 25

Fiindcă oarecare din Mitropoliți, precum despre aceasta ne-am înștiințat, se lenevesc despre păstoriile cele încredințate lor, și întârzie Hirotoniile Episcopilor. S-a socotit de către sfântul Sinod în curgerea a trei luni să se facă Hirotoniile Episcopilor, de nu cândva poate neapărată nevoie ar face a se prelungi timpul întârzierii. Iar dacă (cineva) nu o va face aceasta, să se supună Bisericeștilor certări. Însă venitul Bisericii celei văduvite, să se păzească întreg de iconomul acestei Biserici. [Apostol: 58; Sinod 6: 19; Sinod 1 și 2: 16; Sardichia: 11, 12; Cartagina: 79, 82, 86, 131, 132, 133; Petru: 10]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca Mitropoliții să nu se lenevească despre păstoriile lor, și să întârzie Hirotoniile Episcopilor celor supuși lor, ci după moartea Episcopului celui ce s-a săvârșit, să Hirotonisească alt Episcop la văduvita Episcopie, în vreme de trei luni. Afară numai, dacă vreo neapărată nevoie va sili a se prelungi mai mult vremea întârzierii. (Poate ori de barbari s-a robit Episcopia aceea, ori alt vreun rău i s-a întâmplat, și pentru aceasta nu poate cineva a merge acolo.) Iar care Mitropolit se va lenevi la aceasta, să se facă vinovat certărilor Canonicești. Rodurile însă, și veniturile lucrurilor Episcopiei aceleia, trebuie să le păzească iconomul acestora, întregi și nereșluite, până se vor încredința celui ce are a se Hirotonisi.

putere, de- a pururea sunt sfințite, și mai ales vasele cel Sfințite și mișcate. Care și robindu-se de multe ori își arată puterea sfințeniei lor ceea ce este întru ele, și cu lucrarea. Precum o au arătat, atât Sicriul lui Dumnezeu, când s-a robit de cei de alt neam, oborând pe idolii lor, și de șoareci umplând locurile lor, și pe dânșii răbindu- i la șezut. [1 Împărați 5: 9] cât și Vasele cele sfințite care s-au robit de Babilonieni din Biserica Ierusalimului, omorând pe Valtasár, pentru că le-au întrebuițat ca pe niște Obștești, și nesfințite. [Daniil 5: 30] Cu toate acestea, ceea ce zice marele Vasilie, este pe cât adevărat, pe atâta mai înfricoșat. Că zice, că ceea ce se va afierosi în Numele lui Dumnezeu, până atunci are cinste ca un lucru Sfânt, până ce se păzește voia lui Dumnezeu într- însul; pentru aceasta și Casa aceea, și Biserica cea din Ierusalim, s-a lăsat pustii de Dumnezeiescul Dar, după Cuvântul Domnului: «Iată casa voastră se lasă pustie». Pentru că nu se păzea voia lui Dumnezeu într- înșă, adică Preoții cei ce slujeau într- înșă nu păzeau voia lui Dumnezeu. Cele sfințite nu poate cineva a le stăpâni, măcar deși mulți ani le-ar fi luat rodurile, după Titlul 6 al așezământului 10. Cele sfințite nu putem a le avea ca pe ale noastre. După așezământul 23 Cartea 6, Titlul 1. Dacă în mijlocul a două locuri obștești și nesfințite, se află loc sfințit, nu se poate face trecere prin locul cel sfințit la cel nesfințit. După așezământul 14 al Titlului 1. Se oprește a zidi cineva în loc sfințit, după a 4- a Instituție adică introducerea legilor Titlul 15 Nimeni nu poate a vinde, sau a schimba, sau a dăru, sau amanet a pune Mănăstirea, unde s-a întemeiat jertfelnic, și unde s-au făcut Sfânta Liturghie, și nevoință monahicească. Și de s-ar face una ca aceasta, nu are tărie, și cel ce a vândut va pierde și prețul ce a luat, și Mănăstirea, ori și lucrul Mănăstirii ce l-au vândut. Și cel ce a cumpărat încă asemenea, va pierde și prețul ce a dat, și lucrul ce a cumpărat. Și prețul acesta se va da la Mănăstirile cele de loc, și la Biserica cea de loc. După așezământul 1 al titlului al 2- lea din Nearale (la Fótie Titlul 11 Cap 1) Iar așezământul al 2- lea al Titlului al doilea din Nearale. (Fótie Titlul 10 Cap 1 și Armenúpol Cartea 3 Titlu 4) Poruncesc că iconomii și epitropii, și ceilalți chivernisitori ai Bisericii și ai Sfintelor Lăcașuri, și Hartulării, și Părinții și fii acestora, să nu dea cumva lucru bisericesc ca să- l sădească, sau să- l orânduiască, sau și amanet să- l puie ei, ca să ia bani pentru acestea. Pentru că cei ce le- ar lua, și banii vor pierde, și cheltuiala ce vor face pentru a le lucra, și cei ce le vor da, vor pierde împreună cu prețul ce l-au luat, încă și suma cât au cheltuit cei ce le- au lucrat, și banii aceștia se vor da Dumnezeiescului Lăcaș, al căruia a fost lucrul. Căci și Biseica căzând locul nu se nesfințește nici se vinde.

CANON 26

Fiindcă în oarecare Biserici, precum ne-am înștiințat, fără de iconomi, Episcopii întrebuințează Bisericeștile lucruri, s-a socotit ca toată Biserica ce are Episcop, să aibă și Iconom din Clericul său, care să economisească cel Bisericești, după socotința Episcopului său. Ca să nu fie fără martori iconomia Bisericii, și din aceasta să se răsizească lucrurile aceșteași Biserici, și să se pricinuiască defăimare Preoției. Iar de nu o va face aceasta, să fie supus Dumnezeuiștilor Canoane. [Apostol: 38, 41; Sinod 7: 11, 12; Antiohia: 24, 25; Sinod 1 și 2: 7; Cartagina: 34, 41; Gangra: 7; Anghira: 15; Teologul: 10; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Fiindcă zice Canonul acesta, că ne-am înștiințat, că în câteva Epărhii, fără de Iconomi Episcopii ocârmuiesc lucrurile Bisericii de sineși, și precum înșiși voiesc. Pentru aceasta s-a socotit de cuviință, ca Episcopul al fiecărei Biserici să aibă Iconom, nu din casnicii săi, slugi sau rudenii. Ci din Clericii săi, iconomisind lucrurile Bisericii, după socotința Episcopului său. Ca să nu fie fără martor, unde, și cum, și când, se cheltuiesc veniturile Bisericii, și din acestea să dea Arhiereul prepus poporului și pricină de a-l prihăni, că rău le risipește pe acestea. Iar Arhiereul care va face afară de Canonul acesta, să fie vinovat certărilor Dumnezeuiștilor Canoane. Și precum Arhiereul se cuvine a avea Iconom asupra lucrurilor Bisericii, așa și Egumenul se cuvine a avea Iconom asupra lucrurilor Mănăstirii¹⁶⁵.

CANONUL 27

Cei ce răpesc cu nume de căsătorie, sau cei ce împreună lucrează, sau împreună se sfătuiesc cu cei ce le răpesc, a hotărât sfântul Sinod, de ar fi Clerici să cadă din treapta lor. Iar de ar fi mireni să se anatematisească. [Sinod 6: 92; Anghira: 11; Vasilie: 22, 30, 38, 42, 53]

TÂLCUIRE

Canonul acesta mai aspru ceartă pe cei ce răpesc femei pentru a le lua în împărtășire de nuntă, decât celelalte Canoane care pomenesc despre răpirea femeilor. Căci nu numai pe cei ce le răpesc, ci și pe cei ce lucru au ajutat, și cu sfătuire la acest fel de răpire, de vor fi Clerici, îi caterisește, iar de vor fi mireni, să se anatematisească¹⁶⁶ și cu dreptate.

¹⁶⁵ Însemnează că Iconomul în tot anul trebuie a da socoteală Episcopului (sau și Igumenului) despre iconomia lucrurilor Bisericii, sau ale Mănăstirii. Iar de se va întâmpla a muri mai înainte de a da socoteală, să o dea clironómii lui, după așezământul 42 al titlului 3 din Nearale (la Fótie Titlu 10 Cap 1) iar Maláx în Istoria Patriarhilor zice, că marele Iconom al averilor, se cade a fi Ierodiacon (sau Presbíter), și când Liturghisește Arhiereul stă în parte Sfintei Mese purtând stiharul său. Și fiind în mâini sfînțita Repídă; aduce la Arhiereu pe cel ce are a se Hirotonisi. Cercetează veniturile și cheltuielile, și toate socotelile averilor Bisericii, fiind condica și scriindu- le. De 4 ori pe an le înfățișează Arhiereului; cercetează și poartă grijă de lucrurile Bisericii ce văduvește, până ce i se face ei Arhiereu, și la judecăți stă dea dreapta Arhiereului. Iar Zonará în Istoria lui Isákíe Comninó zice: Că marele Iconom, și skevofilaxul, atunci se rânduia de împăratul. Și Comninó acesta a rânduit să se prohirisască amândoi de Patriarhul.

¹⁶⁶ Aspru pedepsește Sinodul, dar asemenea și politiceștile legi pe răpirile Nunților, pentru că este lucru necinstit pricinuit de răsturnare a case întregi, de ucideri, de tulburări, și în scurt de multe rele. Și măcar, de am zice, că născătorii, sau stăpânii femeilor răpite, mai în urmă s-ar îndupleca a primi nunțile, însă de silă și fără voia lor se înduplecă, pentru necinstele și stricărilor, ci mai de multe ori urmează mai înainte de nuntă, ale fiicelor, și ale

Pentru că cel ce le răpește, poate a pune de pricină că-l îndeamnă necuviincioasa iubire de muieri, iar cei ce împreună lucrează, și împreună ajută, nici de o pricină de acest fel se îndeamnă, către această necuviincioasă faptă, fără numai de răutatea socotelii lor.

CANON 28

Pretutindeni hotărârilor Sfinților Părinți urmând, și pe Canonul cel de curând citit al celor 150 prea de Dumnezeu iubitorilor Episcopi, care s-au adunat în zilele fericitului întru pomenire marelui Teodosie, a celui ce s-a făcut împărat împărătesei cetăți a lui Constantin Romei nove, cunoscându-l; acesteși și noi poruncim și hotărâm pentru Presvía (privilegiile) Preasfintei Biserici, a acestui Constantinopol Romei nove. Fiindcă scaunul Romei celei mai vechi, pentru că împărătea cetatea aceea, Părinții după cuviință i-au dat Presvía înaintirii; și cu aceștia chip pornindu-se și preaiubitorii de Dumnezeu Episcopi cei 150 cele de o potrivă Presvii le-au dat și preasfântului scaun al Romei celei nove, cu drept cuvânt judecând, că cetatea, ceea ce s-a cinstit cu împărăție și cu singlit, să dobândească și Presviele cele de o potrivă cu împărăteasca cetate Roma cea veche, și întru lucrurile cele Bisericești, ca aceea să se mărească, a doua după aceea fiind. Și ca pe singuri Mitropoliții Ponticeștei, și Asianeștei, și a Trachiceștei ocârmuiri, dar încă și Episcopi, cei ce sunt barbariceștile locuri ale ocârmuirilor mai înainte zise, să se Hirotonisească de la mai-nainte zisul preasfântul scaun al preasfintei Biserici celei din Constantinopol. Adică fiecare Mitropolit al ocârmuirilor celor mai înainte zise, împreună cu Episcopi Epărchiei Hirotonisind pe Episcopi Epărchiei, precum învață Dumnezeieștile Canoane. Iar Mitropoliții ziselor ocârmuiri, să se hirotonisească, precum s-a zis, de Arhiepiscopul Constantinopolului, alegerile într-un glas făcându-se mai-nainte, după obicei, și la dânsul aducându-se. [Apostol: 34; Sinod 2: 3; Sinod 6: 36]

TÂLCUIRE

Fiindcă la acest al 4-lea Sinod s-a citit Canonul al 3-lea al Sinodului al 2-lea care rânduiește să aibă Arhiepiscopul Constantinopolului privilegiile înaintirei cinstei după Arhiepiscopul Romei, fiindcă aceasta este noua Romă; pentru aceasta și Părinții Sinodului acestuia, prin acest al lor Canon, înnoiesc și adeverează pe pomenitul Canon, și acesteși le pomenesc, și le hotărâsc pentru privilegiile acestuiași Constantinopol Roma nouă. Căci, zic ei, precum scaunului Romei celei vechi, pentru că se află într-însa împărăție, cu drept cuvânt au dat Părinții Pronómii, a se zice adică întâiu cu rânduiala, între ceilalți Patriarhi. Într-aceștia chip cu acesteși țintire s-au pornit întocmai și cei 150 de prea iubitori de Dumnezeu Episcopi ai Sinodului al 2-lea, și au dat Pronómiile cinstei cele întocmai și neschimbate, și preasfântului scaun al Romei noi, adică al

slujnicilor lor care se răpesc. Și pentru că alții în urmă nu le voiesc pe ele. Am zis însă că cu adevărat pentru cuvântul acesta, Canonul acesta și politiceștile legi strașnic pedepsesc pe cei ce răpesc femei. Pentru că de ar fi fost pentru supunere sub stăpân, iată că și marele Vasilie după Canonul său 22 nunțile fetelor celor ce sunt sub stăpânire făcute din răpire, va, să rămâie întărite cu învoirea părinților lor, precum s-a zis mai sus; iar politiceștile legi pe nunțile cele din răpire le desleagă, măcar deși părinții celor răpite se vor îndupleca în urmă a le primi, precum am zis.

Constantinopolului¹⁶⁷, judecând a fi de cuviință, fiindcă cetatea aceasta, s-a cinstit cu împărăție, și cu Singlît, asemenea ca și Roma, se cuvine a dobândi întocmai cu Roma cea veche și pronomiile cele asemenea, și să se mărească și aceasta ca aceea, în lucrurile cele Bisericești; cu singură osebirea aceasta, că Roma cea mai veche să fie întâi cu rânduiala, iar Roma cea nouă, să fie a doua cu rânduiala. Pe lângă acestea poruncim și hotărâm, ca să se Hirotonisească de la Sfântul Scaun al Constantinopolului cel mai sus zis, singuri Mitropoliții (nu adică și Episcopii cei supuși Mitropoliților. Că fiecare din ei se Hirotonisește de Mitropolitul său și de Episcopii Epărchiei, precum zice Dumnezeieștile Canoane. Și mai ales cel al 6-lea al Sinodului 1.) Și nu numai a se

¹⁶⁷ Pricinile cele mai de căpetenie, pentru care s-au dat Canonul acesta, sunt 5, trei adică departe (de ceea ce se numește de noi), iar două de nevoie și de luat aminte. 1. Fiindcă Canonul 34 Apostolesc poruncește, ca Episcopii fiecărui neam, se cade a avea pe unul întâi, și al socoti de Cap; și fiindcă Canoanele 6 și 7 ale Sinodului 1 au supus pe toate ocârmuirile la Episcopul Romei, iar pe altele la al Alexandriei, pe altele la al Antiohiei, și pe altele la al Ierusalimului, trebuia prin urmare și ocârmuirile Asiei ale Pontului (adică ale Mării Negre), și ale Traciei cele neatârinate; să aibă întâi și cap pe al Constantinopolului și să se supună lui, și de el să se Hirotonisească. Pentru că era învecinat, și mai ales pentru că acest fel de obicei a urmat din început. Că pe mulți Mitropoliți din aceștia Patriarhiei Constantinopolului au Hirotonisit. Căci Hrisostom, a Hirotonisit pe Iraclic al Efesului, și ducându- se la Efes și întorcându- se la Constantinopol 13 Episcopi a caterisit. Și cel al Agchirei, și Mémnon al Efesului (cel ce la Sinodul al 3-lea vitejește a stătut) de cel al Constantinopolului s-a Hirotonisit. Drept aceea și adevărat se vede că este ceea ce am zis mai sus ca o dezlegare la nedumerirea în subînsemnarea Canonului 9. Și se vede dar că pe Mitropoliți ocârmuirilor acestora îi supune judecății Patriarhului Constantinopolului, 2. Fiindcă și Sinodul 2 în al 3-lea Canon al său, a dat pronómii de cinstire Patriarhului Constantinopolului, urma încă a i se da și pronomiile stăpânirii. 3. Că se cuvenea a lua pronómii de stăpânire Patriarhul Constantinopolului, pentru că veneau osebiți Patriarhi și Arhieri spre a se jelui împăratului la nevoile lor, și trebuia întâi a se întâlni cu dânsul, aflându- l pe el împreună lucrător și ajutor, și printr- însul să se înfățișeze la împăratul, precum Iustinian vechi obicei adevărind, o au rânduit aceasta. Pentru aceasta în Práxa 16 a Sinodului 4 Nunéhi al Laodiceei a zic, când locoșitorii Papei de la Roma se nemulțumeau de privilegiile Patriarhului Constantinopolului. „Slava Patriarhului Constantinopolului, slavă a noastră este; fiindcă și purtările de grijă ale noastre asupra sa le primește. 4. Se cădea să ia pronomiile stăpânirii Patriarhului Constantinopolului asupra celor mai de sus trei ocârmuiri. Pentru că precum se vede în Práxa 13 a Sinodului 4 multă sminteală a urmat în Efes pentru nelegiuirile hirotonii ale lui Stefan și ale lui Vasian, încă și în Asia, și în Pont, și în Tracia asemenea a urmat, unde, murind Episcopii, se întâmpla la alegeri și la hirotonii multe tulburări, fără de ocârmuitori fiind ei, după Epistolía cea către Leon a acestuia al 4-lea Sinod. Și între Evnómie al Nicomídiei, și între Anastasie al Niceei, multe gâlcevi s-au făcut pentru Episcopia Vasilinúpolei. 5. Cea de pe urmă, pentru că răucinstitorul de Dumnezeu Discor în tâlhărescul Sinod cel din Efes, a rânduit pe Flavián al Constantinopolului, nu întâi, ci al cincilea afară de Canoane, de care lucru s-a mâhnit și Leon al Romei, și locoșitorii lui, în acest al 4-lea Sinod, pentru care l-au și înfruntat pe el. Deci pentru toate pricinile acestea Sinodul prin acest Canon înnoind pe cel al 3-lea al Sinodului al 2-lea a dat Patriarhului Constantinopolului și pronomiile cinstirii de asemenea cu a celui al Romei, care va să zică Patriarhicească dregători, și pronomiile cele de o potrivă ale stăpânirii asemenea cu cel al Romei, care sunt cele ale celor trei pomenite ocârmuiri ale Mitropoliților. Nu numai din obicei, ci și prin Canon întărite Hirotonii fiind împrejurul scaunului Constantinopol. Că precum cel al Romei are pronomiile cinstirii și ale stăpânirii, adică dregătorie Patriarhicească, și a stăpâni hotarele Apusului, așa și cel al Constantinopolului aceleași pronómii le are, adică Patriarhicească dregătorie, și a fi începător peste mai sus numiți Mitropoliți, fiind ei din Hotarele lui. Și acestea sunt Bisericeștile lucruri, ce le pomenește aici Canonul, întru care precum cel al Romei se mărește, așa și cel al Constantinopolului, fără vreo deosebire, afară numai de aceasta: că cel al Romei este întâi cu rânduiala, iar cel al Constantinopolului al doilea cu rânduiala. Și aceste pronómii ale celui al Constantinopolului, nu numai Părinții Sinodului acestuia le-au întărit și le-au pecetluit, ci și tot Senatul boierilor împărătești, deși deputații Papei, care măcar că mai- nainte au prihănit pe Dioscór văzând că se lătesc hotarele celui al Constantinopolului, mai au leșinat împotrivindu- se la acestea; drept aceea arătat mințesc papolatarii, zicând: că protfiele și

Hirotonisi Mitropoliții pomenitelor ocârmuiri, ci și Episcopii cei ce se află în barbariceștile locuri, care sunt învecinate cu aceste zise ocârmuiri, precum cei ce se zic Aláni, se află și se hotărăsc cu ocârmuirea Mării Negre. Iar Rușii, cu cea a Traciei. Încă pomeniții Mitropoliți să nu se Hirotonisească de cel al Constantinopolului, precum însuși va voi și va hotărî, ci alegerile să le facă Sinodul cel de sub dâșii și să le aducă, după obicei la Patriarhul Constantinopolului, și el să Hirotonisească pe aceea, pentru care s- ar uni cei ce i- au ales, ori toți, ori cei mai mulți¹⁶⁸.

CANONUL 29

Pe Episcop a-l aduce în treapta Presbíterului este Ierosilíe. Iar dacă pe aceia vreo pricină dreaptă îi depărtează din lucrarea Episcopiei, nici loc de Presbíter a ținea le este iertat. Iar dacă afară de vreo vinovăție s- au scos din dregătorie, către vrednicia Episcopiei iarăși se vor întoarce.

TÂLCUIRE

Într- a patra Práxă a Sinodului acestuia al 4- lea este scris (foia 150 tom 2 al adunării Sinoadelor) că Fótie Episcopul Tirului, a jeluit împăratului Marchián, că Evstátie Episcopul Virítului (sau după alții Evsévie al Tírului; dar cea mai dintâi este și mai adevărată) a rupt de la Tir câteva Episcopii, Vívlon, zic, Vótri, și Trípoli, Ortosiáda, Arcáda, și Antárandul, și pe Episcopii cei de sub dânsul Hirotonisiți stricându- i, în treaptă de Presbíteri i- au pogorât. Deci această pricină o au înfățoșat la Sinod Singlítul boierilor, la care pricină atât locoțiitorii Papei, cât și Patriarhul Constantinopolului, și tot Sinodul răspunzând, au dat Canonul acesta, zicând, că este Ierosilíe (adică jefuire de cele sfinte) a pogorî cineva pe Episcop în treapta și în locul Presbíterului. Căci, dacă pentru vreo oarecare vinovăție se caterisește, și din lucrările Arhieriei se scoate cineva, unul ca acesta, nici Preot poate fi, nici a lucra lucrurile Preotului. Iar dacă și fără a avea vreo opritoare vinovăție s- a scos din Arhierie, aceasta ca unul ce cu nedreptate a căzut din dregătoria ce avea, va primi iarăși, după tot cuvântul dreptății, locul său, și va fi iarăși Episcop. Iar Zonará zice, că, a se pogorî cu nedreptate Episcopul în treaptă de Presbíter, este mai mare decât jefuirea de cele sfinte. Fiindcă nu jefuiește și fură ceva sfințit, ci mai mare decât sfințit. Pentru că prin chemarea Arhiereului, cu venirea Sfântului Duh și Bisericiile, și cele sfințite, se catierosesc și se sfințesc; și cu adevărat mai mare este cel ce sfințește

pronómiile lui, și a se mări întru lucrurile cele Bisericești, îi mărturisesc lui însușit pronómion de stăpânire întru toată Biserica; adică Monarhiceasca și nepăcătuitoria dregătorie. Că de ar fi arătat acestea una ca aceasta, trebuia să o aibă aceasta și cel al Constantinopolului. Fiindcă Patrîrhu Constantinopolului, după Canoane, este de o măsură întocmai și neschimbată a cinstei și a stăpânirii, și a mării cu ale Pape Romei. Ci dar de nu a luat Patriarhul Constantinopolului aceasta cândva din Canoane, apoi dar nici al Romei. Și nici privilegiile Patrîrhu Romei, sunt cele ce se zice de Papiști, ale legiurii marele Constantin date către Silvéstru Episcopul Romei precum ei zic, ca să umble adică cu semnele împărăteștii mării imitând pe Împăratul. Să aibă pe capul său în loc de cunună, ca un fel de piele prea strălucită. A purta Omofór împărătesc, și Hlamidă Porfiră; și îmbrăcămintă roșie; calul împodobit cu podoabă și cu toate semnele împărătești; și împăratul să- l ție de frâu ca vizitiul, și să se mărească Clerul Bisericii lui, ca și singlítul, atât la îmbrăcămintă, și la încălțăminte, cât și la călărimă.

¹⁶⁸ Însemnează că Sinodul acesta al 4- lea în práxa 15 a sa a așezat aceste 30 Canoane. Dar nu știu cum nici acest 28, nici cel 29 și cel 30 nu se află, nici în adunarea Canoanelor făcută de Ioan al Antiohíei, nici în Nomocánonul lui Ioan al Constantinopolului celui din Scolastici, nici în Arabiceasca tălmăcire a lui Iosif Egipteanului. Iar în celelalte în toate se află.

decât cele ce se sfințesc. Pentru ce însă Canonul acesta oprește această faptă, iar cel al 20-lea al Sinodului 6 în locul Presbiterului pogoară, pe Episcopul cel ce învață peste hotare fără de voia Episcopului celui de loc? Vezi deslegarea nedumeririi acesteia la Apostolescul Canon 35.

CANON 30

Fiindcă preacucernicii Episcopi ai Egiptului, nu ca luptându-se cu Catoliceasca Credință, a iscăli în Epistolă preacuviosului Arhiepiscop Leon, de astă dată s-au oprit, ci zicând că obicei este în Egipteneasca ocârmuire, afară de socotința și închipuirea Arhiepiscopului nimic de acest fel a face, și se roagă a li se învoi lor până la Hirotonia Episcopului celui ce are a fi al marei cetăți Alexandrénilor; de cuviință s-au socotit de către noi și cu iubire de oameni a li se da îngăduire sau ca după asemenea chip să rămâie în împărăteasca cetate, până s-ar Hirotonisi Arhiepiscopul marii cetăți a Alexandrénilor. Așa să dea chezeși că nu vor ieși din cetatea aceasta, până ce cetatea Alexandrénilor va primi Episcop. [Apostol: 20, 34]

TÂLCUIRE

Este scris în a 4-a Prăxă a Sinodului acestuia, că după caterisirea lui Dioscór al Alexandríei, zece (sau 13 după alții) Episcopi ai acestuiași Alexandréan, pe Evtíhie, și pe Dioscór acesta, au anatematisit, și dogmele lor, nu se înduplecă însă a iscăli în Epistolă sfântului Léon al Romei, pe care o au trimis către sfântul Flavián al Constantinopolului, (care și stălp al Ortodoxiei s-a numit, precum am zis) pentru că cuprindea toată Ortodoxa cugetare a Credinței. Nu pentru că se luptă împotriva Dreptslăvitoarelor Dogme celor cuprinse într-însa, ci pentru că ziceau, cum că, au fost obicei la ocârmuirea Alexandríei, ca fără de socoteala și voia Arhiepiscopului lor, să nu facă nimic de acest fel Episcopii lui. Însă Arhieriei Sinodului, și acestea zicându-le ei nu-i credeau, ci îi prepunea că ar fi de străină socoteală, și căutau să-i caterisească. Iar boierii și Singlítul, socotind oarece pentru dânșii cu iubire de oameni, au propus Sinodului, să nu se caterisească, ci să li se dea termen să rămâie așa, necaterisiți adică, în împărăteasca cetate, până ce se va Hirotonisi alt Arhiepiscop al Alexandríei. (Că s-a fost caterisit, precum am zis, mai înainte Dioscór al Alexandríei) la socoteala boierilor, și Sinodul împreună urmând, a hotărât să rămâie așa, și să dea chizeși, că, nu vor fugi din Constantinopol, până ce se va Hirotonisi Episcop Alexandríei, care a stătut Apolinárie (pe care l-a moștenit Protérie) cel ce s-a Hirotonisit după Dioscor. (foaia 241 a Tomului 2 al adunării Sinoadelor.)

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMÉNICUL AL CINCILEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al cincilea Sinod [Sobor], (care se numără al doilea din cele ce s-au făcut în Constantinopol), s-a făcut în anul 553 în timpul Împăratului Iustinian întâi, care se în 8 Prăxe în limba latinească, după Dosítei, Cartea 5 Cap 16 din Dodecávivlion. Iar în cea Elinească, în cinci Prăxe, după Tomul 2 al Sinodalelor, foaia 261 și s-au adunat la dânșul Părinți în număr 165 între care mai mult strălucea Miná la început, apoi după moștenire Evtíhie, care au stătut Patriarhi ai Constantinopolului. Vighílie al Romei, aflându-se în Constantinopol, nu însă și de față în Sinod, nici însuși în persoană, nici prin locoțiitori

(precum au urmat și la cel al 2-lea Ecumenic Sinod) întărind însă Sinodul în urmă prin în scrisă arătare. Apolinărie al Alexandriei, Dómnos al Antiohíei. Didím și Evágrie împlinind locul lui Evstóhie al Ierusalimului. Și au anatematizat Sinodul Conscrierile lui Diodór al Tarsúpolei, și ale lui Teódor al Mopsustíei, dar și pe însuși Teódor acesta, și pe Diodór, după Fótie, Codica 18 și după Práxa Sinodului al 7-lea. Precum se arată și la foaia 14 a Tomului 1 al Catalogului celui despre tâlcuitorii care mai întâi cugetând dogmele lui Nestórie, le-au lăsat acestea în scris, și după moarte (mai ales Teódor al Mopsustíei, care fiind învățător al lui Nestórie, zicea că altul este Dumnezeu Cuvântul, și altul Hristos supărându-se de patimile sufletului, și de pofta Trupului) au anatematizat și cele conscrise de Fericitul Teodorit asupra celor 12 capete ale sfântului Chiríl¹⁶⁹, și Epistolía ceea ce se zice a lui Íva Episcopul Edéseii către Marín Pérsul¹⁷⁰ au anatematizat și pe însuși Origén, și pe Didím, și pe Evágrie, și dogmele lor cele urâte; care bârfea, că, sufletele sunt mai-nainte de trupuri¹⁷¹. Și că sufletele intră după moartea unui trup într-alt trup; și că munca are sfârșit. Că de demonii au să ia dregătoria cea dintâi a Îngerescului har, care au avut; că sufletele au să învieze goale, fără de trupuri; și că Cereștile trupuri au suflete; încă și alte rele socoteli. Au anatematizat și pe Ántim Trapezntíul, care cugeta păgâneștile cugetări ale Eutíhie, pe Sevír, și pe Petru al Apamíei, și pe Zóora¹⁷². Iar Canoane Sinodul acesta care să privească spre Bisericeasca stare, nu au așezat. Ci numai 14 anatematizări împotriva pomeniților eretici, și altora, și 25 numai împotriva celor origeniști. Acestea se cuprind în foaia 341 a Tomului al doilea al

¹⁶⁹ Însemnează că cele conscrise de Teodorít asupra sfântului Chiríl, nu de obște s-au anatematizat. Ca cele ale lui Mopsustíei, și ca Epistolía lui Íva. Ci acele câte apără socoteala cea rea a lui Nestórie, și care cu rea tâlmăcire arată pe Chiríl eretic. Și acestea sunt, precum dimpotrivă zicerile lui Chiríl se arată, că Teodorít zice pe unirea lui Dumnezeu Cuvântului către om sheticéască (relativă) și că pe cei ce zic pe unirea acestea că este după Ipostás îi anatematizește, fiindcă este străină, zice, de Dumnezeieștile Scripturi și de Dumnezeieștii Părinți. Că unirea cea după Ipostás este de prisos, și câte altele sfântul Chiríl le surpă, și hulitoare le socotește. Că pe acestea cel ce le laudă este anátema. Dar nu s-au anatematizat de Sinod și dogma aceasta că Duhul cel Sfânt, nici din Fiul, nici prin Fiul își are estimea, care întru acelea zice Teodorít. Fiindcă dogma aceasta nu a fost a lui Nestórie, ci era, și este dogmă a Catoliceștei Biserici. Pentru aceasta, nici Dumnezeiescul Chiríl vreodată, nici Chelestín Papa scriind către Nestórie, nici Ioan al Antiohíei, nici Acáchie al Veríei care sfătuia pe Nestórie, nici Împărații în Sácrele (decreturile) lor cele asupra lui Nestórie zic, că Nestórie a hulit în Teologhía Sfântului Duh. Ci numai în pricina întrupeștei iconomii precum am zis.

¹⁷⁰ Am zis, ce se zice, pentru că Chedrinó așa o scrie și Evágrie (foaia 346 a Tomului al 2-lea al adunării Sinoadelor și 347) și mai ales pentru că în Práxa a șasea a Sinodului al 7-lea (foaia 85) se zicea adică că s-a scrisa aceasta de Íva, nu au fost însă adevărat că și s-au scris de el. Pentru aceasta și Părinții Sinodului al 4-lea nu pe el l-au anatematizat, ci numai Epistolía; fiindcă prihănește pe Sinodul cel din Efés, că fără judecată au osândit pe Nestórie, că leapădă pe cele 12 capete ale sfântului Chiríl, că laudă pe Nestórie, și pe Teódor al Mopsustíei, și îl primește ca pe un sfânt și Dreptslăvitor, și că pe Hristos îl mărturisește Om gol. Că și însuși Íva a mărturisit în Sinodul al 4-lea că Epistolía aceasta nu a fost a sa, și toate Dreptslăvitoarele Dogme cele împotriva Epistolíei în Sinodul al 4-lea le-au mărturisit, foaia 372, Tomul 2, al Sinodicalilor, și foaia 390.

¹⁷¹ Pe aceasta proestí a sufletelor, Origén o zicea pricină de proorismós (adică de mai-nainte hotărârea), și de apodokimasíe (adică de a lepădării). Că de au făcut sufletele bunătați în lumea cea gândită, se prohotăreau la împărâție. Iar de au făcut rele, se lepădau în muncă. Împotriva acestei socoteli scrie Ieroním Epistolía către Pammáh și Léon în Epistolia 93 și Chiríl al Alexandriei prin 24 de ephírimo o surpă.

¹⁷² Iar Nicolae Bulgarul în sfințitul Catihísis foaia 133 nu știu cum zice, că, Sinodul al 5-lea a anatematizat pe Petru Cnafél care zicea, sfinte fără de moarte cel te-ai răstignit pentru noi. Că nu de Sinodul al 5-lea acela s-a anatematizat, ci cu destui ani mai-nainte de Sinodul 5 de Sinodul cel ce s-a făcu în Roma împotriva lui, în vremea lui Félix al Romei și a lui Acáchie al Constantinopolului, și a lui Zínon Împăratului.

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL ȘASELEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al șaselea Sinod [Sobor], (care se numără al 3-lea din cele ce s-au făcut în Constantinopol) s-a adunat în anul de la Hristos 680 în anii lui Constantin Pogonatului [bărbosului], nepotul lui Iráclie, în secretul zeiescului Palát, care se zice Trúlă, și se cuprinde în optsprezece Práxe (la foaia 527 a Tomului 2 al Sinodicalelor) și s-au adunat la dânsul 170 Părinți la număr după Fótie, Nichífor, Nil, Anonimul (Ne numitul), sau după alți 289 iar căpeteniile lor ce au figurarist mai mult, au fost Gheorghe al Constantinopolului; Teódor și Sérghie Presbíterii împreună cu Ioan Diaconul, Exárhii lui Agáton al Romei; Petru Monahul în locul celui al Alexandriei; Gheorghe Presbíterul în locul celui al Ierusalimului. Au fost de față însă și trei Episcopi în locul celor Apusenești ce în Roma atunci se adunaseră. Iar Sinodul acesta a osândit pe Sérghie, pe Pirr, pe Pávlu, și pe Petru Patriarhii Constantinopolului. Pe Onórie al Romei¹⁷³ pe Kir al Alexandriei, pe Teódor ce a fost Episcop cetății Farán după Zonará și Valsamón, sau că se trăgea din Farán, după Léon al 2-lea al Romei ce scrie către împăratul. Pe Macarie al Antiohíei, împreună cu Ștefan ucenicul lui, și pe bătrânul

¹⁷³ Toată funia, și toată Ánghira o mișcă Latinii (după proverb), silindu-se a desvinovăți pe marele lor Pontífic, pe Onórie zic al Romei. Șinesuferind a auzi pe cel de dânsii crezut fără de păcat, răcinstitor și eretic, și de un Ecumenic Sinod anatematizat. Uneori adică, cutează semeții a zice, că au greșit acest Ecumenic Sinod, necercetând bine cele ale lui, și fără cercetare osândindu-l. Iar alteori, că Onorie l-a singură Omenirea lui Hristos cugetă că se află o voie, fiindcă toate puterile sufletului se supuneau stăpânitoarei Mîinii lui Hristos, și nu era în omenirea lui alta cugetare a Trupului, și alta cugetare a Duhului (despărțite adică precum este în ceilalți oameni) și altă dată, multe altele bîrfesc și în deșert grăiesc. Deci, către acestea toate, se cuvine a zice, că un Sinod Ecumenic, precum este acesta, este îndestul în loc de multe zeci de mii de latini, și socoteala și hotărârea lui negreșită fiind, se cinstește mai mult decât toate latineștile socotințe greșite fiind și păcătoase. Dar ce zic unul? Și două, și trei Sinoade, și nu unul, ci doi, și trei Papi împreună. Că nu numai Sinodul al 6-lea, ci și cel al 7-lea în Práxa a 6-a pe Onórie împreună l-au osândit; încă și cel ce după acesta s-a făcut, care și al 8-lea de latini se numește, pe acesta l-a osândit în Práxa a zecea, dar și Léon al 2-lea puțin în urma sinodului al 6-lea împreună cu Práxele Sinodului al 6-lea și pe osândirea lui Onórie o au primit. Și către Avtocrátorul acestea scria: „Anatematism pe aflătorii rătăcirii celei noi, pe Teódor Faranitul, și pe Onórie, care pe aceasta Apostolească Biserică, nu cu învățătura Apostoleștei predări o strălucea, ci cu spurcata propovăduire pe nespurcata Biserică a se spurca au dat voie. Și Adrián al 2-lea iarăși asemenea zice, că scaunul celui al Romei de nimenea se judecă; afară numai de va fi cuvântul pentru eres, și pentru această pricină Onórie s-a anatematizat. Și Papa Agáton scriind către împăratul Pogonat, de eretic mărturisește pe Onórie. Deci, cum poate cineva a zice că toți Părinții ai atâtor Sinoade, și mai ales Léon și Adrián, și Agáton Papii, s-ar fi orbit, și cu nedreptate ar fi osândit pe cel la dânsii drept? Sau cum locuitorii Patriarhului Romei, cei ce au fost de față în Sinod, ar fi tăcut, dacă Sinodul cu nedreptate a osândit pe Onórie, și nu ar fi prihănit hotărârea Sinodului. Dar cum și Constantin Împăratul preacinstitor de Dumnezeu fiind, și prieten al Bisericii Romanilor, ar fi suferit-o aceasta, care de față fiind în Sinod a pecetluit cu împărătescul său inel hotărârea Sinodului, pentru a nu mai putea cineva, să adauge, sau să scadă? Este dar, este adevărat Dumnezeu, care a grăit prin Sinodul acesta Ecumenic, iar tot omul, și toată aflarea de cuvinte a celor împotriviitori este zadarnică și minciunoasă, după Apostolul. Frumoasă este însă Dîlima (adică propoziția care se ia în două chipuri) ce un mare și preaînțelept Dascăl al nostru în vremile acestea, pentru Onórie acestea propune Papistașilor: „Onórie, ori a fost eretic, ori nu; de a fost, iată se află Papă greșit în Credință. Iar de nu a fost eretic, au greșit în Credință Léon și Adrián, și Agáton nedrept pe le ca pe un eretic osândindu-l și anatematizându-l. Și așa, ori dintr-o parte, ori dintr-alta, nepăcătuirea ceea ce se zice a Papei despre cele ale Credinței, s-au dezlegat într-o a nu fi, și las a zice pe Papa Markelín ce s-a făcut închinător de idoli; pe Livérie ce s-a făcut Arián; pe Anastásie al doilea ce a ajutat pe Ariéni, și pe alții nenumărați greșiți întru Credință.

Plihrónie cel cu minte de prunc, care toți aceștia au îndrăznit a dogmatisi la Hristos o voie, și o lucrare. Și a dogmatisit Sinodul dimpotrivă, că cel unul cu Fața Domnul nostru Iisus Hristos, după Întrupare, precum are două Firi, așa are și două Firești voi, și două Firești lucrări¹⁷⁴ Dumnezeiască adică voie, și lucrare; și Omenească voie, și lucrare, nedespărțite împreună și neamestecate. Fiindcă nici Dumnezeirea, nici Omenirea; adică amândouă firile lui Hristos, nu au rămas fără voie și fără lucrare după unire. Căci, dacă însușirile firilor s-ar fi stricat, care sunt voia, și lucrarea, și negreșit și însăși firile împreună cu ele s-ar fi stricat. Căci toată firea cu fireștile sale însușiri împreună stă și este, și fără de acestea a sta nu poate. Și în scurt a zice, a dogmatisit Sinodul acesta, că, în Ipostásul (Fața) Dumnezeu- omului Cuvântului lucra în fiecare chip cu împărtășirea și a unuia, și a altuia, care însușire o avea. Cuvântul adică lucrând aceasta, care este a Cuvântului; iar Trupul săvârșind, ceea ce este al Trupului. Precum a dogmatisit adică Sinodul al 4-lea prin Epistolía lui Léon. Că nu a fost însușire a uneia și aceeași lucrări, precum zice prea-înțeleptul Fótie, de a scula pe cel slăbănog, și de a osteni din călătorie, de a învia pe Lazăr, și de a lăcrima pentru el. Dar nici a fost însușire a uneia și aceeași voi, a cere să treacă de la El paharul morții, și a o numi iarăși pe moarte Slava sa, și a voi lucrul cel nevrut. Că cele dintâi, era lucrare a Dumnezeirii, iar cele al doilea, lucrare a Omenirii. Și dimpotrivă voia cea dintâi era a Omenirei, iar cea a doua a Dumnezeirei. Canoane însă și acest Sinod nu au așezat.

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMÉNICUL AL CINCI-ȘASELEA SINOD, SAU MAI BINE A ZICE, AL ȘASELEA SINOD

¹⁷⁴ Firește se cuvine să zicem voile, și lucrările lui Hristos, și nu Ipostaticéști. Pentru că de le vom zice Ipostaticești, vom fi siliți să dăm și la Sfânta Treime trei voi și lucrări, fiindcă trei Ipostásuri sunt ale Ei. Și precum o voie și o lucrare întru Sfânta Treime se zice și este, așa și o fire a ei este, așa și întru Hristos, două voi, și două lucrări zicem, că și firi două sunt, din care, și întru care, iar mai ales, care el însuși este. Foarte bine înalt grăiește Dumnezeiescul Ioan Damaschin și preateologhisește pentru aceste două voi și lucrări ale lui Hristos nedespărțite totodată și neamestecate, înalt zicând: „Un Ipostás fiind Hristos din două firi Dumnezeiască și omenească, acestea Dumnezeiește, și acele omenește, aceștiași voia și lucra pe cel Dumnezeiești, și Dumnezeu- bărbătește pe cel omenești. Că, deși ca Dumnezeu voia pe cel Dumnezeiești, și ca omul pe cele omenești, dar însă nici ca Dumnezeu gol voia pe cele Dumnezeiești, nici ca omul gol, cele omenești, ce ca Dumnezeu îmbărbățit, adică înomenit, cu firească Dumnezeiască voie și lucrare, ca Dumnezeu și om aceștiași, voia și lucra cel omenești, firește fiind a voi și a lucra ca omul cel omenești. Că voiește și lucrează cel însușite amândurora firilor, cu împărtășirea amândurora Părților, a Dumnezeirii adică cu de sineși stăpânire și atot stăpânește prin omenirea sa lucrându- le, iar omenirea cu de sineși stăpânire, și întru toate Dumnezeieștei sale voi supunându- se, și acestea voindu- le, care Dumnezeiasca voie voiește a le vrea, pentru unimea Ipostasului. (Din Libélul adică mărturisirea Credinței, cel pentru dreapta cugetare, ce s-a povățuit adică de Damaschin. Și s-a dat de Ilie Episcopului Petru Mitropolitul Damáscului.)

Acest sfânt al cinci-șaselea¹⁷⁵ sau mai căpetenic a zice al șaselea¹⁷⁶ Sinod s-au adunat în faimosul și Împărătescul Palat din Constantinopol care se zice Trúla, în timpul lui Iustinian al 2-lea fiul lui Pogonát, care și Rinotmít [nas tăiet] s-a numit, la anul de la Hristos 691. Și au fost Părinți adunați la număr 227 după Valsamón și Zonará, iar după scriitorul Sinodiceștei Cărticele 240. Ai cărora căpetenii au fost, Pavel al Constantinopolului; și Vasilie Episcopul Gortínei celei din Crit, și oarecare Episcop al Ravénei, care ținea locul celui al Romei, Petru al Alexandríei, Anastásie al Ierusalimului, și Gheorghie al Antiohíei. Și s-au adunat acest Sinod după Împărăteasca poruncă, și pentru cercetarea vreunui osebit eres, nu pentru rânduirea Crediței, cu chip ca din aceasta să ia prilej a se numi însușit și osebit Sinod, ci pentru așezare de Canoane trebuincioase, ce privesc spre îndreptarea și bunăstarea Bisericii. Care sunt aceste următoare, adevărate de a doua și a patra și a opta Práxă a Sinodului al 7-lea cel Ecumenic, și de întâiul Canon al acestuia. De trei Papi, de Adrián cel întâi, de Grigorie al doilea, și Inokéntie al treilea, și de Gratián, de Legáții Papei în Sinodul al 7-lea. De Sinodul cel ce se zice întâi și al doilea, pomenind pe Canonul 31 al acestuia, întru al 12-lea Canon al său. De Kedrinó, de Ioan Damaskín care zice: „Pipăie hotărârile Sinodului al 6-lea și vei afla acolo muștrare. De tâlcuitorii Canoanelor, de Fótie, de iscăliturile cele cu însuși mâna, atât a Împăratului, cât și a locuitorilor celui al Romei, ale Patriarhilor, și ale Părinților celor într-însul adunați. Și cuprinzător a zice, de toată Catoliceasca Biserică, măcar deși latinii cei

¹⁷⁵ Pentru multe pricini se zice și este Ecumenic Sinodul acesta. 1. Pentru că în cuvântul cel rostitor către Iustinian, dar și în Canonul său al 3-lea Ecumenic se suprascrie. 2. Pentru că Sinodul al 7-lea în a 8-a Práxă a sa, și în Canonul 1 al său Ecumenic îl numește. Dar încă și Adrian al Romei cel întâi în Epistolia cea către Tarásie, ce se află în Práxa a 2-a a Sinodului al 7-lea (foaia 748 a adunării Sinoadelor) împreună cu Sinoadele Ecumenic pe acesta îl numără. 3. Pentru că Canoanele sale legiuiește și rânduiește, nu într-o parte a lumii, ci a toată lumea, și în Bisericele cele Răsăritene, și în cele Apusene. Și anume în Roma, în Africa, în Armenia în Epárhiile cele ce sunt în Barbária; precum se zice în Canoanele 12, 13, 18, 29, 55, 56. Și de răs lucru cu adevărat ar fi, dacă Sinodul acesta nefiind Ecumenic, nici ar fi avut vrednicie de Ecumenic Sinod, să fie legiuit, într-atâtea și atâtea Epárhii. Și mai ales să îmbunătățească Canoane ale multor localnice Sinoade, pentru care vezi la subînsemnarea al 2-lea al Sinodului acestuiași. 4. Pentru că cei patru Patriarhi ai lumii, au fost de față în el, și cel Romei prin locuitori, și l-au primit, și Bisericele de pretutindenii. Care este înființată cunoaștere, și haractir recomenditor al celor Ecumenice. Și 5. Și cea mai de pe urmă, pentru că se unește în Canoanele sale cu Dumnezeuieștile Scripturi, și cu Apostoleștile și Sinodiceștile predanisirii și așezământuri, care și aceasta este semn și însușire celor Ecumenice, precum am zis în procuvântarea celui 1 Sinod, de nu cumva și aiurea mai cu deosebire.

¹⁷⁶ Am zis că cu mai de căpetenie cuvânt se numește Sinodul acesta la al șaselea. Pentru că, deși tâlcuitorii Canoanelor cei mai din urmă, și alții, uneori, al cinci-șaselea pe el îl numesc. Fiindcă rămășița Sinodului al 5-lea și al celui al 6-lea o au împlinit, așezând Canoane, adică care ajută la Bisericeasca bunăstare, pe care acelea nu le-au așezat; cu toate acesta chiar și cu adevărat acesta, al șaselea, și este, și numește. 1. Pentru că, după scriitorul Roman în Prolegómena Sinodului acestuia, Arhieriei cei ce au alcătuit pe cel al 6-lea Ecumenic în zilele Pogonátului, au alcătuit și pe acesta în zilele lui Iustinian Fiului lui. Că 43 de Episcopi după acestași istoric, ce a fost într-acelela, de față a fost și într-acesta. Se vede însă din cuvintele Sfântului Tarásie că ar fi fost mai mulți, cele propuse în Sinodul al 7-lea. 2. Pentru că Sinodul al 7-lea în a patra, și în a opta Práxă și în întâiul său Canon, al șaselea pe acest Sinod îl numește. Și Adrian cel 1 în Epistolia cea către Tarásie, ca cum ar fi fost Canoanele acestui Sinod ale celui chiar al șaselea le primește (foaia 748 a adunării Sinoadelor) și către Carol împăratul Gáliei scriind, al șaselea îl numește, și sfântul Sinod. Și legații Papei ca pe al 6-lea îl adevărează pe acesta în Sinodul al 7-lea. Și Inokéntie al 3-lea prin Canonul 32 al acestui Sinod zice: „S-au poruncit în Sinodul al 6-lea”. Și Gratián în numele chiar al celui al 6-lea pomeneste de acesta. Și 3. Pentru că Sinodul acesta se potrivește cu cel al 6-lea mai mult decât cu cel al 5-lea și că este mai apropiat de acela cu anii, și că asemenea după loc, fiindcă într-acelelași al Trúlei, unde s-au adunat cel al 6-lea acolo s-a adunat și acesta.

mai noi le clevetesc pe ele, fiindcă muștră pe kenotomiile [înnoirile] lor. Iar întâiul Adrián Papa în Epistolia sa cea către Tarásie; această vrednică de laudă mărturie pentru Canoanele acestea ne-au lăsat. „Cele de acest sfânt al 6-lea Sinod le primesc, împreună cu toate Canoanele; cele ce de el s-au rostit cu legiuire și Dumnezeuiește.” Întru care se arată. „În oarecare scrisori ale cinstitelor Icóane; și adaoge pe tot Canonul 82 al Sinodului acestuia.” (foaia 747 a adunării Sinoadelor). Iar Papa Grigorie în Epistolia cea către Sfântul Ghermanó (care stă în a patra Práxa a Sinodului al 7-lea) pentru însuși Canonul acesta al acestuia al 6-lea Sinod zice: „Pentru această pricină de prea mare mântuire este adunarea Sinoadelor care cu Dumnezeuiesc sfat, au predat Bisericii Capul acesta.” Și vezi că sfântă adunare pe Sinodul acesta îl numește, și că Dumnezeuiesc sfat s-au dat Canoanele acestuia. Și îndestulă este singură mărturia Patriarhului Tarásie, cea pentru Canoanele acestea, a astupa și a îngrădi gurile celor potrivnici, iar mai ales mărturia a tot Sinodului al 7-lea care zice așa: „Oarecare bolind de neștiință, se smintesc de Canoanele acestea, zicând: Oare ale Sinodului al 6-lea sunt? Se știe dar unii ca aceștia, cum că sfântul și marele Sinod al 6-lea în timpul lui Constantin s-a adunat împotriva celor ce ziceau o lucrare și o voie întru Hristos. Părinții ai căruia Sinod, pe eretici i-a anatematizat, și Ortodoxa Credință întărindu-o, s-au dus pe la casele lor în al 14 an, al lui Constantin. După aceasta însă... aceștiași Părinți împreună adunându-se în zilele lui Iustinian fiul lui Constantin, Canoanele cele mai înainte arătate le-au așezat; și nimeni pentru acestea nu se îndoiască. Că cei ce au iscălit în zilele lui Constantin, aceștiași și în zilele lui Iustinian în hârtia aceasta au iscălit, precum se face arătat din potrivirea cea neschimbată a iscăliturilor însuși a mâinilor lor. Că se cuvine lor Sinod Ecumenic arătând, a așeza și Canoanele Bisericești (Práxa 4 a Sinodului al 7-lea foaia 780 a Tomului al 2-lea al adunării Sinoadelor). Într-această a 4-a Práxa a Sinodului al 7-lea este scris, că s-au citit în Sinodul al 7-lea însuși hârtia acea întâi scrisă, întru care au iscălit Părinții Sinodului acestuia al 6-lea. Iar Petru al Nicomidiei a zis, că avea și altă Carte, care cuprindea Canoanele acestuia al 6-lea Sinod.

CELE 102 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL 6-LEA SINOD TÂLCUITE

CANON 1

Rânduială prea bună este celui ce începe fiecăare cuvânt și lucru, de la Dumnezeu începe, și la Dumnezeu a încheia, după Teologhicescul grai. Drept aceea aceea și buna cinstire propovăduindu-se de noi acum luminat. Și Biserica, întru care Hristos a pus temelia aceasta se preaîntinde, neîncetat crescând și sporind, ca cedri Libanului; și acum făcând noi început sfințitelor Cuvinte, hotărâm cu Dumnezeuiescul Dar a fin nekenotomită [ne înnoită] și nestrămutată Credința cea predanită nouă, atât de însuși văzătorii și slujitorii Cuvântului aleșilor de Dumnezeu Apostoli. Dar încă și de cei 318 sfinți și fericți Părinți, cei în Niceea adunați, în zilele lui Constantin celui ce a fost al nostru împărat, împotriva lui Arie celui răucinstitor, și împotriva păgâneștei religii sau mai potrivit a zice a eteroteiei (a străinei Dumnezeuiri) celei de dânsul dogmatizate. Care Părinți cu unită socotință a Credinței pe Oființa a Dumnezeuieștii începătoare Firi a celor trei Ipostasuri o au descoperit nouă și o au întărit, nelăsând loc

a se ascunde sub obrocul necunoștinței. Ci arătat învățând pe cei Credincioși cu o închinăciune a se închina Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh. Și socoteala nepotrivitelor Trepte a Dumnezeirii stricându-o și zmulgându-o, și jucăriile cele pruncești din nisip alcătuite de către eretici împotriva Drepteislăviri oborânsu-le și răsturnându-le. Așisderea și Credința cea propovăduită în zilele marelui Teodósie fostului nostru împărat, de către cei 150 sfinți Părinți adunați; în însăși împărăteasca cetate, o întărim, Teologhiceștile glasuri înbrătoșându-le, și pe spurcatul Machedónie împreună cu cei întâi vrăjmași ai adevărului izgonindu-l, care obrăznicește au îndrăznit a socoti pe Stăpânitorul, ca pe un rob, și rupe pe Unimea cea neruptă tâlhărește voind, ca să nu fie deplinită Taina nădejdi noastre. Cu spurcatul acesta ce a turbat împotriva adevărului, și pe Apolinárie învățătorul [tainicul] răutății împreună osândindu-l, care a bârfit păgânește că Domnul a luat trup nemintit și neînsuflețit, de aici și acesta socotind că nedeplinită va fi nouă mântuirea. Dar încă și învățăturile cele așezate de purtătorii de Dumnezeu Părinți, cei adunați în cetate Efesénilor mai întâi în zilele lui Teodósie fiul lui Arcádie fostului nostru împărat, ca pe o întărire neruptă a bunei cinstiri, le pecetluim, un Hristos pe Fiul lui Dumnezeu și întrupat propovăduindu-l, și pe Preacurata Pururea Fecioara care fără sămânță l-a Născut pe El, chiar și cu adevărat de Dumnezeu Născătoare socotindu-o, și pe bârfitoarea lui Nestórie despărțire, ca pe mutată de la Dumnezeiasca soartă izgonindu-o, care om deosebit, și Dumnezeu deosebit, pe unul Hristos îl dogmatisea, și Iudaiceasca păgânătate o înnoia. Dar și credința ca stilografisită (descrisă) a celor 630 de Părinți de Dumnezeu aleși în Mitropolia Calcedonienilor în zilele lui Marchian fostul și acestuia al nostru împărat, Ortodoxește întărim. Care pe Unul Hristos Fiul lui Dumnezeu din două firi împreună alcătuit, și întru acesteși amândouă firile slăvit, cu mare și înalt glas marginilor lumii o a dat; și pe Evtíhie cel cu mintea deșartă, care hotăra că Taina cea mare a Iconmiei cu părere s-a săvârșit, ca pe o spurcăciune oarecare și lepădătură din sfințitele îngrădiri ale Bisericii l-au lepădat, și împreună cu acesta și pe Dioscór și pe Nestórie, acela, al despărțirii, iar acesta, al amestecării fiind apărători și ajutători, pe cei din diametrul (cu totul) căzuți întru aceeași prăpastie a păgânătății, și a pieirii și a ateiei (nedumnezeirii). Dar și glasurile cele binecinstitoare ale celor 165 purtători de Dumnezeu Părinți întru această împărătească cetate, adunați în timpul lui Iustinian fericitului întru aducere aminte fostului nostru împărat, le cunoaștem ca de Sfântul Duh grăit, și pe urmașii noștri îi învățăm. Care pe Teodor al Mopsuéstiei învățătorul lui Nestórie, pe Origen, pe Didím, și pe Evágrie, pe cei ce au replăsmuit Elineștile mitopii (sau faceri de basme), și perioade și schimbări ale oarecărora trupuri și suflete, ne-au închipuit cu nălucirile minții și cu visuri, și despre reînvierea morților păgânește hulind. Cele scrise de Teodorít împotriva dreptei Credințe, și a celor 12 Capete ale fericitului Chiril, și Epistolía ceea ce se zice a lui Íva, Sinodicește le-au anatematisit și le-au lepădat. Și Credința, cea de Sfântul Sinod al 6-lea de curând adunat întru această împărătească cetate, în zilele fericitului întru aducere aminte Constantin fostului nostru împărat, care mai mult a primit tărie, prin cele ce binecinstitorul de Dumnezeu împărat cu peceți a întărit tomurile (scrisorile) acestui Sinod, spre asigurarea cea

întru toți vecii. Și iarăși mărturisim a păzi neatinse și nestricată, ceea ce al a învățat lămurit cu iubire de Dumnezeu, învățându- ne a slăvi două firești voi, și două firești lucrări la întrupeasca iconomie a unuia Domnului nostru Iisus adevăratului Dumnezeu, iar pe cei ce pe dreapta dogmă a adevărului o au strâmbat, și o voie și o lucrare întru unul Domnul Dumnezeu nostru Iisus Hristos pe popoare a crede au învățat, cu hotărârea bunei cinstiri de Dumnezeu osândindu- i, pe Teódor zicem al cetății Farán, pe Kir al Alexandriei, pe Onórie al Romei, pe Sérghie, pe Pirr, pe Pavel, și pe Petru care în aceasta de Dumnezeu păzită cetate au preseduit, pe Macárie fostul Episcop al Bisericii Antiohénilor, pe Ștefan ucenicul lui, și pe Polihrónie cel fără de minte (anatematisindu- i); de aici neatins fiind obștescul Trupul lui Hristos Dumnezeului nostru, și în scurt a zice: Leguim cu ale tuturor Bărbaților celor ce au fost bună încuviințarea Bisericii lui Dumnezeu, care au fost luminători în lume, Cuvântul vieții ținându- l, Credința a o păzi adevărată [Filipeni 2: 15, 16], și până la sfârșitul veacului neclătită a rămâne, și Conscriptele și Dogmele lor cele de Dumnezeu predanisite. Lepădând și noi, și anatematisind pe toți, pe care i-a lepădat și i-a anatematisit (și ei), ca pe vrășmașii adevărului, și care au întăritat cele deșarte împotriva lui Dumnezeu, și nedreptate au cugetat spre înălțime. Iar dacă cineva dintre toți nu vor ține și nu vor îmbrățișa prozisele Dogme ale bunei cinstiri de Dumnezeu, și nu vor slăvi, și nu vor propovădui așa, și s- ar apuca a meșteșugi împotriva acestora, fie anatema, după hotărârea cea acum așezată de către proarătății sfinții și fericirii Părinți, și din creștinescul Catalogul, ca un străin să se scotă și să cadă. Că noi nici a se adaoge, nici iarăși a se scoate după cele mai înainte hotărâte, nicidecum am socotit, sau nici măcar după orice fel de cuvânt am putut.

TÂLCUIRE

Canonul acest întâi nici de Zonara, nici de Valsamón s- a tâlcuit. Fiindcă nu este altă, fără numai o înscurtă cuprindere atât a Dogmelor, și a hotărârilor Credinței a sfințelor și Ecumenicelor șase Sinade, celor ce s- au făcut mai înainte de acesta Sinod, și de ereticii aceia, împotriva cărora fiecare din acestea s- au adunat. Cât și a timpurilor și a locurilor, în care, și la care s- au făcut, și nu numai repetuire, ci și pecetluire a Dogmelor acestora. Drept aceea noi urmând însuși acestor tâlcuitori, hotărârile și Dogmele acestor zise Sfinte Sinoade, și timpurile și locurile, dar și pe ereticii împotriva cărora fiecare din acestea s- au adunat, trimitem pe cititori să le afle mai pe larg la începuturile Canoanelor ale fiecărui Sinod. Ca nu cele acolo zise, în zadar aici să le mai zicem. Oarecare ziceri numai le vom arăta mai descoperit, care nu sunt atât lesne înțelese de cei proști. Deci făcând început Canonul acesta de la zicerea Teologului Grigorie, care zice: Că prea bună rânduială este, ca tot cel ce va să înceapă orice cuvânt și lucru, să- l înceapă de la Dumnezeu, și să sfârșească la Dumnezeu. Hotărăște să rămâie nekenotomisită și nestrămutată Credința cea dreaptă, atât de sfinții Apostoli¹⁷⁷, cât și de Părinții Sinodului întâi, (care și

¹⁷⁷ Unii vor că sfinții Apostoli când au fost să se despartă, și să meargă la propovăduire în anul 44; au făcut adunare prea mare, și vrednică de cuvânt (precum mai- nainte am zis) în care și Símbol al Credinței au alcătuit, și aduc martori la aceasta pe mulți din Apusenii Părinți, că Símbolul acesta este al Apostolilor. Precum și câțiva din Teologii cei mai noi ai noștri, aduc din acesta mărturii la oarecare din Teologiceștile lor ziceri; care poate însemnează, și predanisita de Apostoli Credință, ce pomenește aici Canonul. Dar fiindcă preasfântul și preaînțeleptul Marcu al Efésului, pentru Símbolul acesta îndestul a răspuns

Eteroteíe [străină dumnezeire]¹⁷⁸, sau mai bine a zice politeía [multa dumnezeire] o au stricat, și Deoființă, adică pe Sfânta Treime o au propovăduit că este de una și aceeași Ființă și Fire) și de Părinții Sinodului al doilea (ale cărora Teologhicești glasuri Părinții acestui Sinod zic că le îmbrățișează. Iar acestea sunt acelea ce s-a adaos de al doilea Sinod în Símbolul Credinței, la Teolgia Sfântului Duh. Că, pe lângă aceea ce era, și întru Duhul Sfânt, de cele întâi Sinod zice, acest al 2-lea a adaos, Domnul, de viață Făcătorul, care din Tatăl se purcede, și împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat, și Slăvit, care a grăit prin Prooroci) și de Părinții celui al 3-lea și al 4-lea și al 5-lea și al 6-lea Sinod. Și în scurt a zice, Părinții Sinodului acestuia legiuiesc să rămâie adevărate, și până la sfârșitul veacului neclătite, Credința, și Dogmele cele de Dumnezeu predanisite ale tuturor sfinților, care au strălucit în Biserica lui Dumnezeu, și au stătu în lume ca niște luminători și de viață dătători. Și împreună anatematisesc și ei pe toți vrășmașii adevărului, adică pe ereticii aceia pe care i-au anatematisit și sfinții aceia Părinți. Hotărând și aceasta, că nici știu, dar nici pot după oricare chip a adăogi ceva, sau a scădea din Dogmele acelor. Dar și oricare nu ține Dogmele bunei cinstiri ale prozișilor sfinților Părinți, nici le cugetă cu mintea, nici le propovăduiește cu limba, ci se apucă a se împotrivi acestora, aceasta zic ei, să fie anatema, și din catalogul creștinilor să se lepede, și să se taie ca un mădular putred și străin (de la trupul Bisericii al căruia Capul este Hristos).

CANON 2

Au socotit însă Sfântul Sinodul acesta și aceasta, preabine și prea cu sânguință, ca și de acum înainte să rămâie adevărate, și întărite spre vindecarea sufletelor și tămăduirea patimilor, Canoanele cele de sfinții și fericirii Părinți cei mai-nainte de noi primite și întărite, dar încă și predanisite nouă în numele sfinților și slăviților Apostoli 85 la număr. Fiind însă că întru aceste Canoane se poruncește să primim noi, așezământurile cel prin Clíment ale acestor sfinți Apostoli, care în unele din vechi de către cei de străină slăvire pentru vătămarea Bisericii, oarecare neadevărate și străine de Evsévie (bunacinstire) s-au vârat, frumusețea cea de bună cuviință a Dumnezeieștilor Dogme înnegrindu- o, lepădarea Așezământurilor celor de acest fel potrivit o am făcut spre zidirea și asigurarea Creștineștii turme. Nicidecum judecând noi a fi primite neșterile ereticești minciuno- cuvântări, și ale alături cu adevărata și întreaga învățătura a Apostolilor. Pecetlui însă și pe celelalte toate sfințite Canoane așezate de sfinții și fericirii Părinții noștri. Adică ale celor 318 sfinți Părinți adunați la Nicéea, și a celor în Anghira, dar încă și a celor Neocesáreea. Așișderea și ale celor în Gángra. Pe lângă acestea însă și a celor în Antiohía Síriei. Dar însă și ale celor în Laodíceea Frígiei. Încă și ale celor 150 ce s-au adunat întru aceasta de Dumnezeu păzită împărătească cetate. Și ale

latinilor în Florénța zicând: „Noi nici am văzut Símbol al Apostolilor.” Precum scrie Silvéstru marele Eclesiárh Cartea 6, cap 6. Pentru aceasta predanisita de Apostoli Credință aici se înțelege, sau ce neînscriș și prin glas predanisită de Apostoli perilípsis (adică în scurt cuprindere) a Dogmelor Credinței, sau Credința ceea ce din Sfintele Evanghelii, și din Apostoleștile Epistolí, sau și din așezământuri se adună, adică Dogmele Credinței. Se vede însă că se cuprinde Símbolul acesta în Apostoleștile așezământuri (în Cartea 7 Cap 42).

¹⁷⁸ Eteroteía lui Arie a fost, fiindcă, altul zice pe Dumnezeu Tatăl, și altul pe Fiul. Că pe Tatăl îl zicea a fi nezidit, iar pe Fiul Zidire, și prin urmare, pe Tatăl mai mare, iar pe Fiul mai mic, și aceasta este socoteala nepotrivitelor trepte. Ce o zice aici Canonul, că o au stricat întâiul Sinod.

celor 200 ce mai întâi s-au adunat în Mitropolia Efesénilor. Și ale celor șase sute treizeci sfinți și fericți Părinți în Calcedón adunați. Așisderea ale celor în Sardíkia. Încă și ale celor în Cartagína. Dar însă, încă și ale celor acum a doua oară într-o această de Dumnezeu păzită și împărătească cetate adunați în zilele lui Nectárie întâiului șezător [presedént] al împărăteștii cetății acesteia, și a lui Teófil celui ce a fost Arhiepiscop Alexandríei. Dar și ale lui Dionísie fostului Arhiepiscop al mării cetăți Alexandriei. Și ale lui Petru fostului Arhiepiscop al Alexandríei și Mucenicul. Și ale lui Grigorie fostului Episcop al Neocesáreei de minuni făcător, ale lui Atanásie Arhiepiscopul Alexandríei, ale lui Vasilie Arhiepiscopul Chesáriei Capadocie, ale lui Grigorie Nísis, ale lui Grigorie Teologul, ale lui Amfilóhie Episcopul Icónie, ale lui Timotéi Arhiepiscopul mării cetăți Alexandríei celui mai dinainte, ale lui Teófil Arhiepiscopul Alexandríei, ale lui Kiríl Arhiepiscopul Alexandríei, și ale lui Ghenádie fostului Patriárh al de Dumnezeu păzitei și împărăteștii cetății aceștia. Dar încă și Canonul cel așezat de Ciprián fostul Arhiepiscop al țării Áfrorilor [Carhidón] și Mucenicul, și de Sinodul său, care numai în locurile mai înainte zișilor mai întâi șezători, după obiceiul cel predanisit lor au stăpânit. Și nimănu-i să-i fie slobod a preface Canoanele cele mai înainte arătate, sau a le strica, sau altele afară de Canoanele care ne stau înainte a primi, alcătuite de oarecare și minciuno-suprascriere ale celor ce s-au apucat că cârciumărescă adevărul. Iar dacă cineva se va prinde kenotomisínd [înnoind] vreun Canon din cele zise, sau apucându-se ar răsturna, vinovat va fi după Canonul cel de acest fel, a primi certarea precum același Canon învață, și prin același într-o ceea ce greșește a se vindeca. [Apostol: 75; Sinod 4: 1; Sinod 7: 1]

TÂLCUIRE

Fiindcă în fiecare Sinod, și mai ales în cele Ecumenice, și hotar se făcea, înlăuntru căruia se cuprindeau Dogmele Credinței, și Canoane se scriau, întrebuițând ele spre buna stare a Bisericii, și spre buna rânduială. Pentru aceasta și Sinodul acesta, după ce în Canonul său cel întâi a pecetluit, și a întărit hotarele Credinței Sfintelor Sinoade celor Ecumenice, acum într-o acest al 2-lea pecetluiește, și întărește și Canoanele. 1. Pe cele 85 la număr ale Sfinților Apostoli, pe care zice, că și Părinții cei mai înainte de dânsul le-au primit, și le-au întărit. (Că Apostoleștile Așezământuri cele prin Clement, fiindcă de cei de străine socoteli s-au neteisít (s-au stricat) în oarecare părți, pentru vătămarea Bisericii, le leapădă pentru siguranța creștinilor. Însă precum acestea astăzi se află timpărite, mie mi se pare că nici o necuviință și neteisire cuprind ele. Și vezi pentru dânsule în Apostolescul Canón 85). 2. Ale celor 4 Ecumenice Sinoade. 3. Pe ale Sinoadelor celor locale anume ¹⁷⁹. 4. Pe ale sfinților Părinți în parte anume. Adăogând Sinodul, că nu este iertat

¹⁷⁹ Se osebesc oarecare Canoane ale unor localnice Sinoade, care nu s-au pecetluit (adică nu s-au întărit) atâta, pe cât s-au îndreptat, sau mai bine a zice s-au îmbunătățit de către Sinodul acesta. Precum cel al 4-lea de către cel al 33-lea al acestuia. Cel al 10-lea al Neocesáreei de către cel al 16-lea, cel al 48-lea al Cartagíne de cel 29 al acestuia. Și altele asemenea de către altele. Însemnează însă că Canoanele Postnicului, deși de Canonul acesta nu se pomenesc (nu știu pentru care pricină, poate pentru pogorământul ce fac) însă s-au primit de toată Biserica. Și vezi la Prolegómena Postnicului. Asemenea s-au primit de Biserică și Canoanele ce în urmă s-au făcut ale sfântului Nichifor, și Canoniceștile întrebări-răspunsuri cele făcute în zilele lui Nicolae Patriarhului.

nimănui, pe toate Canoanele cele mai înainte arătate, ori a le strica, ori a nu le primi, ori altele în locul acestora minciuno- suprascrise a primi. Iar de s- ar arătat cineva că se apucă a strica, sau a surpa vreun Canon din acestea, acela să ia certarea ce o cuprinde acele Canon, pe care strică, sau îl surpă. Adică de cuprinde și hotărăște Canonul aforisire sau caterisire, sau anátema, acestea să le ia și cel ce îl strică, sau îl surpă pe Canon; ca să tocmească greșeala sa, din însuși Canonul acela, întru care a greșit¹⁸⁰.

CANON 3

Fiindcă binecinstitorul și iubitorul de Hristos împăratul nostru, a rostit către sfântul acesta Ecumenicul Sinod, că cei ce se numără în Cler, și dau pe cele Dumnezeiești altora să fie curați și liturghisitori neprihăniți, și vrednici de Jertfa cea înțeleasă a marelui Dumnezeu, care și Arhiereu și Jertfă, și a curăți cele puse asupra lor din nelegiuitele nunți. Pe lângă aceasta însă, cei ai Preasfintei Biserici a Romanilor, propunând să se păzească Canonul scumpătății; iar cei supuși scaunului păzitei de Dumnezeu și împărăteștei cetății acesteia, (voind a se păzi) cel al iubirii de oameni și al milostivirii, întru una pe amândouă unindu- le părintește împreună și cu iubire de Dumnezeu, ca nici blândețea să fie slabă, nici să lăsăm înăsprită împetroșerea. Și mai ales căderea din neștiință ce a trecut la nu puțină mulțime de bărbați. Socotim că cei ce au trecut la a doua Nuntă, și până la cincisprezece a trecutei luni ianuarie, al trecutului Indictiôn, a anului șase mii o sută nouăzeci și nouă, robindu- se păcatului, și nealegând mai bine a se spăla de acesta, să se supuie Canoniceștei caterisiri. Iar cei ce de acest fel de patimă a Nunții a doua se curprinse- se, și mai înainte de cunoștința noastră cunoscând folosul, și răul de sineși tăindu- l, și departe au gonit împreunarea aceasta străină și neadevărată. Sau și ale căroro muierile cel de a doua nuntă acum s- au săvârșit, sau și ei au cătutat spre întoarcere, de iznoavă învățându- se întreaga înțelepciune, și de nelegiuirile lor degrab părăsindu- se, ori presbiteri, ori Diaconi întâplându- se a fi. Aceștia au socotit Sinodul a conțeni despre toată Ieraticasca Liturghie, adică despre lucrare, dar sub cuvânt la o hotărâtă vreme fiind certați. Iară de cinstea șederii și a stării să se împărtășească, îndestulându- se cu înainte șederea, și plângându- se Domnului, ca să li se ierte neleguirea cea din neștiință. Că a binecuvânta pe altul, cela ce este dator a- și griji ranele sale, este lucru nepotrivit. Iar cei ce s- au împreunat adică cu o singură femeie,

¹⁸⁰ Iar care este Sinodul cel a doua oară adunat în Constantinopol în zilele lui Nectárie, pentru care zice Canonul acesta? Vezi- l după cel în Sardíchia. Pe lângă acestea, însemnează că ale lui Timotéi celui mai dinainte numește Canonul acesta pe Canoane, spre osebirea lui Timotéi al Alexandríei, care se numea Eléurr (numit Motóc) și era pe vremea Sinodului al 4- lea în urma aceluia adică, însemnează însă și că, fiindcă Latinii prihănesc Sinodul acesta, pentru că nu pomenește localnicele Sinoade cele ce s- au făcut la Apus, nici Canoanele acelora, pe care le- au adunat Vartoloméu Carangéa, și alții mulți înaintea lui. Către aceasta răspundem: Că Sinodul, a înșirat Canoanele acelea ale Sinoadelor și ale Părinților, câte erau în întrebuințarea Bisericii. Totodată însă au primit împreună și Canoanele, ale localnicilor Sinoade celor de la Apus, câte se unesc cu Canoanele Sinoadelor celor Ecumenice. Și în scurt precum cel al 5- lea Ecumenic a primit pe cele ale lui Avgustín, și ale lui Ambrósie Apusenilor, și de Obște însă, ci câte au așezat întru dreapta Credință, și spre mustrarea ereticilor. Așa și noi cele drepte ale Sinoadelor celor ce s- au făcut la Apus le primim, însă nu toate fiindcă Papa Romei multe străine legiuiește într- însele. Pentru aceasta și cele mai multe din cele localnice la Apus au greșit, și mai ales că dintr- însele au ieșit mai întâi adăogirea în Símbol, și pricină cea mai întâi și mai de pe urmă a răutăților și a desbinării (adică a ruperii).

și s-a întâmplat văduvă cea luată; așisderea încă și cei ce după Hirotonie cu o singură nelegiuită nuntă s-au împreunat, adică Presbíterii, Diaconii și Ipodiaconii, acum în puțină vreme oprindu-se de sfânta Liturghie și certându-se, iarăși să se așeze la treptele lor, nicidecum sporind la mai mare treaptă, arătat este că, deslegându-se nelegiuitat însoțire a lor. Iar acestea la cei ce au rămas până la cincisprezece, precum s-a zis a lunii lui Ianuarie a Indictiônuli al patrulea în greșalele cele mai înainte zise, și numai pentru cele Preoțești am întipuit, hotărând de acum înainte, și înnoind Canonul cel ce oprește, ca cel ce se va însoți cu două nunți după Botez, sau țiitoare va câștiga: „Să nu poată a fi Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, sau orice din catalogul Ieraticesc. Așisderea și cel ce va lua văduvă, sau lepădată, sau amorizată, sau slujnică, sau din cele ce pe scenă (adică actriță), să nu poată a se face Episcop, sau Presbíter, sau Diacon, sau orice din Ieraticescul catalot.” [Apostol: 17, 18, 19; Sinod 6: 26; Vasiliei: 12, 27]

TÂLCUIRE

Părinții Sinodului acestuia, și răul ce se făcea atuncea îndreptându-l, și pe viitorime siguripsind, acest Iconomicesc Canon l-au dat. Că de vreme ce împăratul i-a rugat să curățească preoțimea de necurăția nelegiuitelor nunți, întru care căzuse. Și despre o parte adică, locoțiitorii Patriarhului Romei au propus să se păzească scumpătatea Canoanelor la cei Bisericești, iar despre alta, Episcopii cei de sub Patriarhul Constantinopolului zicea să se fac conpogorământ, și iubire de oameni către dânșii, aceștia dregând împreună pe amândouă, scumpătatea zic, și conpogorământul (și mai ales pentru că multă mulțime din Preoții cei de atuncea căzuse într-acest fel de nunți din neștiință) pentru rugămintea împăratului, au hotărât, că, cei Ierosiți câți căsătorindu-se de a doua oară, au rămas nepocăiți până la vremea Sinodului acestuia, și nu s-au despărțit de nelegiuitele nunți, aceștia să se caterisească desăvârșit, și mireni să se facă. Iar câți dimpotrivă Ierosiți fiind și însoțiți cu a doua nuntă, Presbiteri adică, sau Diaconi, mai-nainte de a se face Sinodul s-au căit, și s-au despărțit cu voia lor de această nelegiuită nuntă, sau că muierile murindu-le cele de al doilea, s-au întorc către întreaga înțelepciune, și pocăință. Aceștia, zic, s-au judecat de cuviință, să contenească de a lucra cele al Preoției, până la o stare de vreme hotărâtă, însă să se împărtășească de șederea și de starea cea împreună cu cei Ierosiți din afară de Altar plângându-se către Dumnezeu, pentru ca să li se ierte nelegiuirea lor cea din neștiință, și pe nimeni să binecuvinteze. Pentru că nu este lucru cuviincios a da binecuvântare altora, cel ce este dator a-și vindeca prin pocăință ranele sufletului său, precum zice Canonul 27 al marelui Vasilie. Iar câți Presbíteri, sau Diaconi, sau Ipodiaconi, și-au luat femei văduve, sau câți în urmă după ce s-au Hirotonisit, s-au căsătorit, și aceștia asemenea, după ce vor rămânea nelucrători a ori ce fel de sfințită lucrare în puțină vreme, iarăși să lucreze cele ale Ieriei lor, însă la mai mare treaptă nu se înalță, ci la treptele în care s-au aflat fiecare dintr-înșii, acolo să rămână. Însă aceasta să se facă după ce se vor despărți de nelegiuitele însoțiri. Acestea cu economie hotărându-le, și cu conpogorământ Părinții aceștia, pentru Ierosiții cei arătați, reînnoiesc, adică hotărâsc ca de acum înainte să-și aibă tăria lor Canoanele Sfinților Apostoli cel 17 și 18 adică; pe care le și

arată anume, a căroră tâlcuire vezi-o, împreună și pe al celui al 19 Apostolesc.

CANON 4

Dacă vreun Episcop, sau Presbiter, sau Diacon și Ipodiacon, sau Anagnóst, sau Psalt, sau Portar ar preacurvi cu femeie afierosită lui Dumnezeu, să se caterisească, ca unul ce a stricat pe mireasa lui Dumnezeu. Iar de va fi mirean să se aforisească. [Apostol: 25; Sinod 1: 9; Sinod 4: 16; Sinod 6: 26; 21, 40, 44, 45; Anghira: 19; Neocesareea: 9; Vasilie: 3, 6, 17, 18, 19, 20, 32, 51, 60, 70]

TÂLCUIRE

Canonul acesta caterisește pe Clericii cei ce curvesc cu femei afierosite lui Dumnezeu, sau cu Călugăriță, aforisește însă pe mirenii cei ce au făcut aceasta fiindcă au stricat pe mireasa lui Hristos Dumnezeu Mirelui sufletelor, ori fecioară de ar fi fost ea mai înainte și s-a făcut Călugăriță, ori și văduvă. Însă nu numai cu Călugăriță de vor curvi cei Ierosiți și Clericii se caterisesc, ci și cu mireancă muiere de vor curvi. După Canonul 25 Apostolesc, și 16 al Sinodului 4.

CANON 5

Nimeni din cei din catalogul Preoțesc, afară petrecând din cei din Canon care poartă persoane neprepuelnice, să aibă muiere, sau slujnică, păzindu-și de aici sieși neprihănirea. Iar dacă careva va călca cele de noi hotărâte, să se caterisească. Pe aceasta să o păzească și cei scopiți, purtând grijă de neprihănirea lor. Iar călcând (hotărârea aceasta) de vor fi Clerici, să se caterisească. Iar de vor fi mireni să se aforisească. [Sinod 1: 3; Sinod 7: 18, 22; Anghira: 19; Cartagina: 45; Vasilie: 89]

TÂLCUIRE

Rânduirea Canonului acestuia este aceasta. Nimeni din cei Ierosiți petrecând cinstit, să nu aibă muiere țiitoare în casa sa, sau slujnică, afară de fețele cele fără de prepus pe care le cuprinde Canonul al 3-lea al Sinodului întâi care sunt acestea, maică, soră, și mătușe ori de pe tată ori de pe maică, pentru ca să se păzească pe sineși neprihănit înaintea poporului. Iar care din aceștia va călca Canonul acesta, să se caterisească. Asemeni însă și cei scopiți păzind și aceia neprihănirea pentru sineși, să nu locuiască împreună cu fețe sub prepus. Iar de ar îndrăzni a face aceasta; Clerici fiind (fără de voie fiind scopiți, sau din fire) să se caterisească, iar mireni fiind să se aforisească.

CANON 6

Fiindcă s-au zis de Apostoleștile Canoane, aducându-se cineva în Cler din cei neînsurați, singuri Anagnóstii și Cântăreții pot a se însura, și noi aceasta păzindu-o, poruncim, de acum înainte nicidecum Ipodiacon, sau Diacon, sau Presbíter, după Hirotonia cea pusă asupra lui, să nu aibă voie, a-și alcătui luiși căsătorie nuntească. Iar de va îndrăzni a face aceasta, să se caterisească. Iar de va voi vreunul din cei ce vin către Cler, cu lege de Nuntă să se împreuneze

cu muiere, să o facă aceasta mai înainte de Hirotonia Ipodiaconului, sau a Diaconului, sau a Presbíterului.

TÂLCUIRE

Fiindcă Canonul 26 al sfinților Apostoli rânduiește, că singuri Anagnóștii și Cântăreții pot a se căsători, după ce se vor Hirotonisi. Pe acesta și Părinții Sinodului acestuia întărindu-l prin acest Canon, poruncesc, ca de acum înainte nici un Ipodiacon, sau Diacon, sau Presbíter după ce se va Hirotonisi, să nu aibă voie a se însura. Iar de o va face aceasta, să se caterisească¹⁸¹. Iar de va voi cineva din aceștia a se însura, însoară-se mai-naintea Hirotoniei.

CANON 7

Fiindcă ne-am înștiințat că la unele din Biserici se află Diaconi, având officii Bisericești, și de aici unii dintre dânșii obrăznicie întrebuițând, și de la sine stăpânire, șed mai sus decât Presbíterii, poruncim ca Diaconul, deși în dregătorie sau în orice fel de officie Bisericească s-ar afla, unul ca acela să nu șadă mai sus decât Presbíterul. Afară numai, dacă purtând fața însuși Patriarhului său, sau a Mitropolitului, va merge într-o altă cetate pentru vreo pricină de căpetenie. Că atunci, ca unul ce plinește locul aceluia, se va cinsti. Iar de va îndrăzni cineva a face una ca aceasta, întrebuițând tiranicească sumeție, unul ca acela din treapta sa pogorându-se, cel mai de pe urmă de cât toți să fie din ceata întru care se numără în Biserica sa; fiindcă Domnul nostru sfătuiește, a nu ne bucura de șederile mai sus, după învățătura ce se află la sfântul Evanghelist Luca, ca de la însuși Domnul și Dumnezeuul nostru. Că zice, către cei chemați pildă ca aceasta: «Când te vei chema de către cineva la nuntă, să nu șezi la locul cel mai de sus. Nu cumva altul mai cinstit decât tine fiind chemat de el, și venind, cel ce te-a chemat pe tine și pe acela, va zice: Dă locul acestuia. Și atunci vei începe cu rușine a ține locul cel mai de jos. Ci când vei fi chemat, șezi la locul cel mai de jos. Că, când va veni cel ce te-a chemat să zică ție: Prietene, suiete mai sus. Atunci va fi ție cinstea înaintea celor ce vor șede împreună cu tine. Că tot cel ce se înalță pe sineși, se va smeri; și cel ce smerește pe sineși se va înălța.» [Luca 14: 7] Aceasta însă se va păzi și la celelalte Sfințite cete. Fiindcă decât dregătoriile lumii, mai bune știm pe cele Duhovnicești. [Sinod 1: 18; Laodiceea: 20]

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul acesta, fiindcă oarecare Diaconi, având officii Bisericești (care se numesc boierii, și cinstiri, și prilejuri de câștig, după Valsamon, în ce chip sunt cele ale Clericilor cele din afară, a marelui Iconom adică, a merelui Sechelár, a Schevofíloxului [păzitorul de vase], a Hartofíloxului [păzitorul de hârtie], a micului Sechelárie, și a Protédicului [întâiulu avocat]) se obrăznicesc și șed mai sus decât Presbíterii. De aici înainte nici un Diacon, în orice Cin Bisericesc aflându-se, să nu șadă mai sus decât Presbíterii, afară numai dacă purtând fața Patriarhului, sau a Mitropolitului, s-ar trimite la alt loc, pentru vreo Bisericească trebuință.

¹⁸¹ Pentru aceasta atâta al doilea așezământ al Titlului 1 din Nearale (Fotie titlul 8 cap 28) legiuiește, că cel ce Hirotonisește pe cel neînsurat, trebuie să-l întrebe, de poate viețui cu întreaga înțelepciune, și feciorie. Și ca să se scoată din Episcopiei Episcopul acela, ce va da voie unui Ipodiacon, sau Diacon să se însoare după ce se va Hirotonisi.

Că atunci se va cinsti mai mult decât Presbíterii, nu ca un Diacon, ci ca unul ce poartă fața Patriarhului sau a Mitropolitului, precum am zis. Iar care Diacon tiranicește întrebuintând sumeția, va ședea mai sus decât Presbiterul, acela, de se va întâmpla a se cinsti mai mult decât ceilalți Diaconi de o treaptă cu dânsul, să se facă cel mai de pe urmă și mai josit decât toți Diaconii. Precum învață Domnul prin pilda Pomenită în acest Canon. Și nu numai Diaconii se cuvine a nu se cinsti mai mult decât Presbíterii, și a nu ședea mai sus, ci și celelalte mai josit cete, ale celor sfințiți, și ale Clericilor, nu se cade a ședea mai sus decât cetele cele mai înalte decât ele. Adică nici Ipodiaconii decât Diaconii, nici citeții, decât Ipodiaconii. Fiindcă dacă la dregătoriile cele lumești și din afară, cei mai josiți cu dregătoria nu șed mai sus, nici se cinstesc mai mult decât cei mai de sus, și care au dregătorii mai mari, cu cât mai vârtos se cade aceasta a se păzi la dregătoriile cele Duhovnicești, care se dau cu Dumnezeiescul Darul Duhului, care sunt mai sus și mai înalte decât cele lumești.

CANON 8

Întru toate voind și noi să stăpânească cele legiuite de sfinții Părinții noștri, reînnoim și pe Canonul cel ce zice că în fiecare an să se vacă Sinoade de Episcopii cei ce se află în fiecare Epărhie, unde Episcopul Mitropoliei va socoti. Însă fiindcă atât pentru năvălirile barbarilor, cât și pentru alte pricini ce se întâmplă, cu neputință este Proșezătorii Bisericii de două ori pe an a face Sinoadele, s-a socotit ca în tot chipul odată pe an să se facă Sinod în fiecare Epărhie, de prozișii Episcopi, pentru Bisericeștile întrebări, precum este cu putință a se ivi. De la sărbătoarea Sfintelor Paști până la încheierea lunii octombrie a fiecărui an, la locul unde va socoti Episcopul Mitropoliei precum mai înainte s-a zis. Iar Episcopii cei ce nu vor veni împreună, aflându-se prin cetățile lor, și mai ales întru sănătate petrecând, și de toată neapărata și cea de nevoie îndeletnicire slobozi fiind, frățește să se certe. [Apostol: 35; Sinod 1: 5; Sinod 4: 19; Sinod 7: 6; Antiohia: 20; Cartagina: 26, 81, 84, 85, 104]

TÂLCUIRE

Părinții aceștia întăresc cu adevărat și reînnoiesc Canonul Sfinților Părinți, celor mai înainte de ei, ce poruncește să se facă în fiecare an două Sinoade în fiecare Epărhie. Dar fiindcă se îngreunează Arhieriei a se aduna de două ori pe an, pentru năvălirile și frica barbarilor vrășmași, și pentru celelalte ale vremilor stări împrejur, negreșit și cu neapărat chip poruncesc să se facă Sinod de Episcopi, odată pe an în fiecare Epărhie pentru a cerceta și a îndrepta Bisericeștile pricini ce s-ar întâmpla. Iar Sinodul acesta să se facă la vremea, cea de la sfintele Paști până la sfârșitul lui octombrie, la locul acela însă, unde ar găsi de cuviință Mitropolitul fiecărei Epărhii. Iar câți Episcopi aflându-se la Episcopiile lor, și fiind sănătoși, și slobozi de orice nevoie și purtare de grijă, de nu se vor înfățișa în Sinod, aceștia să se mustre frățește.

CANON 9

Nici unui Cleri să fie iertat a avea prăvălie de cârciumă. Că dacă unuia ca acestuia, a intra în cârciumă nu este iertat, cu cât mai vârtos altora întru aceasta a sluji, și ceea ce nu este lui legiuit a face? Iar de

ar face ceva de acest fel, ori să înceteze, ori să se caterisească. [Apostol: 42, 43, 54; Sinod 7: 22; Laodiceea: 24; Cartagina: 18, 47, 69]

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște, că nici unui Cleric, este iertat a avea cârciumă, căci dacă nu este iertat măcar a intra în cârciumă, cu cât mai vârtos a sluji într-însa celor ce intră, și a face acelea ce nu sunt iertate Epánghelmei sale? Iar care va face dimpotrivă, nepărăsindu-se să se caterisească. Iar dacă având el a sa cârciumă, va pune pe alții și vor sluji într-însa, aceasta, după Zonará, nu-i pricinuiește vătămare și împiedicare. Însă mai bine este a vinde (sau a o da în chirie) și a cumpăra altă avere mai cinstită, și mai potrivită Epánghelmei Clericilor. Citește și pe 42 Apostolesc.

CANON 10

Episcopul, sau Presbíterul, sau Diaconul, sau cele ce se zic sutimi, ori să înceteze, ori să se caterisească. [Apostol: 44; Sinod 1: 17; Laodiceea: 4; Cartagina: 5, 20; Vasilie: 14]

TÂLCUIRE

Acest Canon zice, că oricare din acei arătați va lua dobânzi pentru banii ce va împrumuta, ori doisprezece, ori șase, la suta de lei (să zicem), acesta ori înceteze de aceasta, ori de nu va înceta să se caterisească.

CANON 11

Nici unul din cei ce se numără în Ieraticasca tagmă, sau mirean, să mănânce azimile cele de la Iudei, nici să se împrietenească cu aceștia, nici la boale să-i cheme, și doftorii de la dânșii să primească, nici în băi nicidecum să se scalde împreună cu aceștia. Iar de s-ar apuca cineva a face una ca aceasta; de va fi Cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

CANON 12

Și aceasta încă au venit la cunoștința noastră, că atât în Africa, cât și în Libia, și întru alte locuri, iubitorii de Dumnezeu Proșezătorii [presedénții] cei de acolo împreună locuiesc cu muierile lor, și după Hirotonia ceea ce venit peste dânșii, nu se leapădă, piedică punând celorlalți și scândelă. Deci multă sârguință având noi, pentru a se face toate spre folosul turmelor celor de sub mâna noastră; s-a socotit, ca nicidecum una ca aceasta de acum să nu se mai facă. Iar acesta o zicem, nu spre stricare, sau surparea celor Apostolicește legiuite, ci de mântuirea și de sporirea cea spre mai bine a popoarelor noi purtând grijă, și a nu se da oarecare prihănire asupra Ieraticesței așezări. Că zice Dumnezeiescul Apostol: «Toate spre slava lui Dumnezeu faceți-le, neîmpiedicători faceți-vă și Iudeilor, și Elinilor, și Bisericii lui Dumnezeu. Precum și eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu, ci pe al celor mulți, ca să se mântuiască.» [1 Corinteni 10: 31- 33] «Următori ai mei faceți-vă, precum și eu al lui Hristos.» [1 Corinteni 4: 16] Iar de se va vădi cineva făcând una ca

aceasta, să se caterisească. [Apostol: 5; Sinod 6: 30, 48; Gangra: 4; Cartagina: 4, 33]

TÂLCUIRE

Zic Sfinții Părinți, fiindcă ne-am înștiințat, cum că în Africa și în Libia (sau că cu două numiri numește pe acest loc, fiindcă o parte ce este către amiazăzi, din cele patru părți ale lumii, Libia, mai-nainte numindu-se, Afriă mai în urmă s-a numit, după Hrisánd. Ori Libie numește de Obște pe toată partea aceea. Iar Africă cu deosebire, pe oarecare Epărhie cuprinsă de acel loc după Melétie) și întru acele locuri, Arhieriei cei de acolo, și după ce se Hirotonisesc locuiesc împreună cu femeile lor, și pricinuiesc scândelă celorlalți. Noi dar silindu-ne a lucra toate cele ce privesc către obștescul folos al creștinilor celor ce se păstoresc, poruncim, ca de acum înainte nici un Arhieriu să locuiască împreună cu femeia sa, după ce se va Hirotonisi¹⁸², însă aceasta poruncim, nu spre surparea și stricarea atât al obștescului Canon al Apostolilor celui al 5-lea adică, care aforisește pe Episcopul acela ce cu pricinuire de evlavie își va despărți pe femeia sa cu sila, cât și a așezământului ce osebit face Pavel către Tit, zicând: «Vei așeza prin Cetăți Presbíteri» (adică Episcopi după Hrisostom, fiindcă, precum am zis la începutul celui 1 Apostolesc, Episcopul ia și numele Presbíterului. Și este arătată aceasta și din ceea ce pe urmă se adaugă, ce zice Apostolul, că se cade Episcopul și celelalte). Care va fi fără de prihană, bărbat al unei femei, nu poruncim aceasta, zice, spre stricare acestora. Ci purtând grijă pentru mântuirea, și sporirea creștinilor întru cele mai deplinite, și pentru ca să nu pricinuiască oarecare prihănire împotriva Arhieriei. Căci deși Arhieriei cei ce împreună petrec cu femeile lor, viețuiesc întru întreaga înțelepciune și înfrânare; cu toate acestea norodul cel de obște se scandalisește, și-i prihănește,

¹⁸² Însemnează că pentru trei oarecare pricini mai de căpetenie, au oprit Sindoul acesta prin Canon Ecumenic de a avea Arhieriei femei. 1. Pentru că Arhieriei fiind din rânduiala ce deplinitoare, și mai înaltă decât toate celelalte Bisericești rânduieli, se cuvine a fi depliniți întru faptele cele bune, și mai ales întru feciorie, și curăție. Pentru aceasta și către scumpătățita întreaga înțelepciune se cade a-și îndrepta viața lor. 2. Pentru că Arhieriei cei ce aveau femei și copii, dăruiau după moartea lor fiilor lor Episcopia ca o Clironomie, și multe din lucrurile Bisericii rău se răneau, precum aceasta o zice Canonul al 6-lea al Apostolilor. 3. Pentru că grija femeii și a fiilor, și toată casa, îi opreau de a se îngriji pentru turma lor. Fiindcă după Pavel: «Cel însurat se grijește cele ale lumii cum va plăcea femeii.» Deci pentru a nu se face toate necuviințele acestea, au oprit despre nuntă pe Arhieriei aceste Ecumenic Sinod prin Canonul acesta. Am zis prin Canon Ecumenic, pentru că, și mai-nainte de Sinodul acesta era oprită nunta de la Arhieriei, însă de localnic Canon, iar nu de Catolicesc. Și de unde este arătat? 1. De la Dumnezeiescul Hrisostom tâlcuind cuvântul lui Pavel, (ce zice pentru Episcopi, care este fără de prihană, bărbat al unei femei) și zicând. Pentru aceasta a zis, bărbat al unei femei, nu căci acum aceasta se păzește în Biserică. Pentru că Arhierieul se cade a fi împodobit, cu desăvârșită sfințenie și curătenie. Ci căci atunci către elinii cei ce aflau în curvie, mare lucru se socotea aceasta, a avea adică numai o singură femeie, (Cuvânt 2 la Iov) și 2. Din Canoanele localnicului Sinod din Cartagina, cel al 4-lea și al 35-lea care stăpânea în locurile Africii, și rânduia, că Episcopii, și Presbíterii și Diaconii, să facă hotărâre: adică făgăduință, a se depărta de femeile lor (cu învoirea obștească și a femeilor). Iar Sinodul acesta, a se depărta adică Episcopii de femeile lor, dar încă și cu totul a nu locui împreună cu ele, prin Canonul acesta legiuiește a se păzi pretutindeni. Iar ca și Presbíterii și Diaconii să se depărteze de femeile lor (nu au oprit) ci au iertat prin al 30-lea Canon, dar nu și pretutindeni. Ci în locurile cele barbaricești numai, pentru năravul lor cel sălbatic, și păgânătatea credinței. Iar cum că locuiau împreună, precum zice Sinodul, unii ca aceștia cu muierile lor, și după ce se făgăduiau, arătat este din Canonul 33 al Sinodului din Cartagina. Și nu se împotrivesc Sinodul acesta, Apostolescului Canon al 5-lea, sau rânduirii lui Pavel, nici le surpă nici le strică acestea. Ci fiindcă vede Sinodul Biserica sporind, și petrecerea creștinilor înflorind întru faptele cele bune, au canonisit să înflorească și petrecerea Arhierieilor cu neînsurarea, și cu întreaga înțelepciune.

prepuind cea dimpotrivă din împreună-locuința lor ce a de acest fel. Că Dumnezeiescul Apostol ne poruncește, oricâte am face, întru Slava lui Dumnezeu să le facem, și să nu ne facem sminteală Iudeilor, și Elinilor, și creștinilor. Precum zice, și eu întru toate tuturor plac. Fiindcă nu caut folosul meu, ci pe al celor mulți ca să se mântuiască. Faceți-vă următori ai mei, precum și eu următor al lui Hristos. Iar de va locui vreunul din Arhieriei împreună cu femeia sa, să se caterisească.

CANON 13

Fiindcă în Biserica Romanilor am aflat că în rânduială de Canon s-au predanisit, că cei ce vor a se învrednici de Hirotonia Diaconului, sau a Presbiterului, să mărturisească că nu se vor mai împreuna cu femeile lor. Noi vechiului Canon urmând al Apostoleștei scumpătăți și rânduiei, însoțirile sfinților Bărbați cele după legi, și de acum înainte voim a avea tărie, nici ca cum deslegând tocmeala cea către muierile sale, sau lipsindu-i pe ei de împreunarea unuia cu altul la vremea ce cuviincioasă. Drept aceea, de se va afla vreunul vrednic spre Hirotonia de Ipodiacon, sau de Diacon, sau de Presbiter, acesta nicidecum să se oprească a se înainta la acest fel de treaptă. Împreună locuind cu legiuita femeia, nici iarăși în vremea Hirotoniei să i se ceară a mărturisi, că se va depărta de legiuita împreunare cea cu femeia sa. Ca nu de aici nunta cea de Dumnezeu legiuită, și binecuvântată cu venirea sa cea față, să fie siliți a ocări, căci glasul Evangheliei strigă: «Cele ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă.» [Matei 19, 6] Și Apostolul învață că «Cinstită este nunta, și patul nespurcat» [Evrei 13, 4]. Și «Legatu-te-ai cu femeie? nu căuta deslegare» [1 Corinteni 7: 27]. Că știm că precum și cei ce s-au adunat în Cartagina luând purtare de grijă pentru viața cea cinstită a slujitorilor, au zis, ca Ipodiaconii cei ce pipăie sfințitele Taine, și Diaconii și Presbiterii după hotarele lor, a se înfrâna și despre soțiile lor, ca și cea prin Apostoli predanisită și din însăși învechimea păzită, și noi asemenea să o păzim, știind că vreme este la tot lucrul, și mai ales a ajunării, și a rugăciunii. Că trebuie cei ce stăruiesc înaintea Jertfelnicului în vremea întrebuintării celor sfinte a fi înfrânați întru toate, ca să poată, ceea ce cer obștește de la Dumnezeu, a dobândi. Deci de va îndrăzni cineva afară de Apostoleștile Canoane pornindu-se, pe oarecare din cei sfințiți, Presbiteri, zicem, sau Diaconi, sau Ipodiaconi, a-i lipsi de împreunarea și împărtășirea cea către legiuita femeie, să se caterisească. Așisderea și, dacă vreun Presbiter, sau Diacon, pe femeia sa cu pricinuire de evlavie o va lepăda, să se aforisească, iar stăruind, să se cataerisească.

TÂLCUIRE

Aceasta rânduiește Canonul acesta, zicând: fiindcă ne-am înștiințat că la Roma se păzește ca un Canon necălcat, ca să mărturisească în vremea Hirotoniei cei ce vor a se face Diaconi, și Presbiteri, că după Hirotonie nu se vor mai împreuna cu femeile lor; noi urmând vechiului Canon al Sfinților Apostoli, celui al cincilea adică, voim și rânduim să rămăie întărite și nedespărțite însoțirile celor sfințiți, fără a-i despărți pe dânșii după Hirotonie, de la împreunarea legiuitelor lor femei, ceea ce se cuvine a se face în cuviincioasa vreme. Adică când nu este post, și când

nu slujesc Dumnezeieștile Taine¹⁸³; drept aceea cel ce este căsătorit cu femeie legiuită, de va fi vrednic de Hirotonie și până la Presbiter să se facă, fără a fi îndatorit de nevoie a mărturisi, că Hirotonisindu- se se va despărți de muierea sa. Pentru ca să nu necinstească Nunta cea de Dumnezeu legiuită, și în Căna Galileii Blagoslovită. Și precum Domnul însuși prin Evanghelie zice: «Pe cei ce Dumnezeu i-a împreunat omul să nu despartă.» Și Apostolul învață că: « Nunta este cinstită și patul nespurcat»; și iarăși «Legatu- te- ai cu femeie? Nu căuta să despartă.» Precum dar Părinții Sinodului din Cartaghén purtând grijă pentru cinstirea celor Ierosiți, au hotărât, ca Ipodiaconii, Diaconii, și Preoții cei ce se ating de sfintele Taine, să se înfrâneze despre soțiile lor, după însuși ale lor hotărâri și după Canonul 33. Ca predanisia cea prin Sfinții Apostoli dată, și care din însăși în vechime au stăpânit, și noi asemenea să o păzim, după Canonul 3 al acestuiași (adică în scrisele predanisiri și cele nescrise, după Zonará și Valsamón), așa și noi acesteși cu Părinții aceia zicându- le, rânduim, că, cele de mai sus trei rânduieli (Tágme) ale celor Ierosiți să se înfrâneze de muierile lor, în vreme de post, și de rugăciune după Pavel. Pentru că cei ce stau înaintea Jertfelnicului se cuvine a fi înfrânați despre toate în vreme ce Ierurghisesc, pentru ca să poată prin înfrânarea aceasta, să primească de la Dumnezeu, ceea ce cer de obște, sau în parte adică, după Zonará, sau pentru obștescul folos al norodului (după al 3- lea Canon al Sinodului din Cartaghén). Deci oricare va cuteza afară de Apostolescul Canon a opri pe mai sus numiții Clerici de împreunarea cu femeile, să se caterisească¹⁸⁴.

¹⁸³ Însemnează că Lucá Patriarhul fiind întrebat, câte zile se cade a se depărta de femeii cei ce vor a se împărtăși? A hotărât Sinodicește, că trei zile să nu se apropie de femeile lor. Nu numai cei sfințiți, ci și mirenii cei însurați. Căci, dacă Dumnezeu a poruncit Evreilor trei zile să nu se apropie de muierile lor, gătindu- se să primească legea cea veche (Ieșire 19: 15), cu cât mai vârtos se cuvine a le păzi acestea cei ce vor să primească întru sineși, nu legea, ci pe însuși Puitorul de lege Dumnezeu, prin Dumnezeiasca Euharístie? Și dacă Avimeléh (sau Aviátar) Arhiereul, vrând a da Pâinile punerii înainte, lui Davíd și vitejilor lui, i- a întrebat, de sunt curați de femei, și ei au răspuns, că trei zile sunt de când sunt păziți de împreunarea cu femeie (1 Împărați 21: 5). Cum nu se cuvine dar a fi trei zile curați de împreunarea femeiască (arătat că de femeile cele legiuite se zice, că într- alt chip nici este iertat a se apropia) cei ce vor să se cuminece cu stăpânescul Trup? Dar și cei ce vor să se căsătorească prin nuntă, se cuvine a se mărturisi și mirele și mireasa, a posti și a se progăti, și înainte de a se începe Dumnezeiasca Liturghie să se cunune, iar după ce se vor cununa, să se înceapă Dumnezeiasca Liturghie, și sfârșindu- se să se împărtășească cu Dumnezeieștile Taine, păzindu- se a nu se împreuna în noaptea aceea, precum un preasfânt obicei și rânduială ca aceasta, și se păzea, și se păzește până acum de adevărații creștini cei ce vor să se mântuiască. Pentru aceasta după Valsamon, și mai sus numitul Patriarh Lucá, supune canonisirii pe cei nou căsătoriți care s- ar împreuna întru aceeași zi după Sfânta Împărtășire. De aici încheiem din ceam mai mare pe cea mai mică, că de este destulă spre gătirea Dumnezeieștii Cuminecături depărtarea cea de trei zile de trupeasca amestecare, cu mult mai vârtos este destul spre aceasta postul cel de trei zile. Și cu toate că de Dumnezeieștile Canoane postul înainte împărtășirii, nu se rânduieste; cei ce pot însă a posti mai înainte de aceasta și o săptămână întreagă, bine fac. Vezi și subînsemnarea celui 63 Apostolesc și cel al 7- lea al Neocesareei.

¹⁸⁴ Hulesc Latinii, zicând, că au greșit Sinodul acesta legiuind Bisericii celei din Roma despre nunțile Preoților, și că arătat se împotrivesc Sfântului Duh, celuia ce prin ei grăiește. Pentru că Ecumenic fiind acesta, cu stăpânire legiuiește în toată lumea, fără vreo osebite, că și Papii se supun Sinoadelor, ca și toți Arhiereii, precum Pelághie al 2- lea aceasta zice. Însă nu au greșit Sinodul acesta pentru Nunta Preoților rânduind. Fiindcă și Scripturii urmează, car voiește Nunta să rămâie nedeslegată; și celui întâi Ecumenic Sinod, care s- au ferit de aceasta de a se face adică cu sila despărțirea nunții Preoților. De vreme ce însă acest obicei în Roma era necălcăt, iar mai ales Canon, și silea pe mulți fără voie a- i despărți (fără voie însă zic, că mulți iubind vrednicia Preoției, și nu puteau a o dobândi având femei, erau siliți pentru slava epânghelmei a se despărți de femeile lor și nevrând); să curvească în urmă și să se înverșuneze, și țiitoarea să aibă; pentru aceasta, zic, au oprit Sinodul această silnicie,

CANON 14

Canonul sfinților, și de Dumnezeu purtătorilor Părinților noștri să stăpânească și întru aceasta, ca Presbiterul mai înainte de treizeci de ani să nu se Hirotonisească, măcar de ar fi omul cu totul vrednic, ci să aștepte. Că Domnul nostru Iisus Hristos, în anul al treizecilea s-a Botezat, și a început a Botezat, și a început a învăța; Așisderea, nici Diaconul mai înainte de 25 ani, iar Diaconița mai-nainte de 40 să nu se Hirotonisească. [Sinodul 1: 19; Sinod 4: 15; Neocesarea: 11; Cartagina: 21]

TÂLCUIRE

Canonul acesta anume așează pe cel al 11-lea al Sinodului din Neocesareea, întărindu-le pe acela, și rânduind, a nu se Hirotonisi treptele arătate mai-nainte de a ajunge cu vârsta la anii arătați. Căci și Domnul la vârsta de treizeci ani s-a Botezat, și a început a învăța propovăduirea Evangheliei; precum arată Dumnezeuiescul Lucă (cap 3, 23). Căruia se cuvine a urma și Presbiterii, ca niște învățători ai credincioșilor. Dar milostiv fie Dumnezeu, pentru călcarea sfintelor Canoane cea de acum! Și dacă călcătorii Canoanelor acestora nu se înduplecă de sfințiții și de Dumnezeu purtătorii și sfinții Părinți, înduplece-se măcar de un om luman și mirean, care este Împăratul Iustinian, care în a sa Neara 123 zice, nu iertăm a se face Presbiter mai jos fiind cu vârsta de treizeci de ani; nici Diacon mai jos de 25, nici Ipodiacon mai jos de 20. Citește și pe cel al 19-lea al Sinodului 1 și subînsemnarea celui al 11-lea al Sinodului din Neocesareea.

CANON 15

Ipodiaconul nu mai puțin de 20 de ani să se Hirotonisească; iar dacă cineva din cei ce s-ar afla în orice fel de Ieratricească stare, afară de anii cei rânduiri s-ar Hirotonisi, să se caterisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărește că oricare din aceste 4 stări se va Hirotonisi afară de anii cei ziși, să se caterisească.

CANON 16

Fiindcă cartea faptelor predată de către sfinții Apostoli șapte Diaconi a se așeza, iar Părinții Sinodului celui din Neocesareea, așa au zis arătat în Canoanele cele de ei așezate, că șapte Diaconi sunt datori

că pe Arhieriei nevoie era a-i opri de nuntă pentru pricinile ce am zis la al 12-lea Canon, și mai ales pentru a nu dăruia fiilor lor lucrurile Bisericii. Iar pentru Preoți nu este atât nevoie, pentru că Preotul s-a rânduit a fi casnic unei mici Parohii, sau unui sat. Iar în silă a se despărți, ceea ce pricinuia Canonul cel din Roma a mărturisirii Preoților (că desăvârșit se vor despărți de femei) este afară de lege, și legiure împotriva Sfântului Duh. Iar dacă prihănesc Latinii pe acest Sinod, pentru ce lucrează ceea ce s-a legiuit de el? Că pe Preoții neamului maroniștilor celui de prin prejurul muntelui Libanului, ce se află în Fenicia, ce este de o cugetare cu latinii îi iartă să-și aibă muierile lor. Prihănească-se dar pe sineși ticăiții pentru că iartă pe arătații Preoți ai maroniștilor ca și în ziua când se împreunează cu muierile lor să Liturghisească, împotrivindu-se lui Pavel, și Sfintelor Canoane. Prihănească-se încă, și pentru că iartă în Lehia pe Dreptslăvitorii Preoții cei a doua oară căsătoriți, să-și aibă Preoția numai de vor primi să se facă Papiști.

a fi după Canon, măcar oricât de mare ar fi cetatea. Și se va încredința din Cartea faptelor. Noi cu Apostoleasca zicere potrivit gândul Părinților, am aflat că cuvântul lor, nu a fost pentru bărbații cei ce slujesc Tainelor, ci pentru slujirea în trebuințele meselor, Cartea faptelor așa având: «În zilele acelea, înmulțindu- se Ucenicii, au făcut cârtire Elinii împotriva Evreilor, căci văduvele lor se treceau cu vederea întru slujba cea de toate zilele. Și chemând cei doisprezece pe mulțimea Ucenicilor au zis: Nu este cu plăcere nouă ca lăsând Cuvântul lui Dumnezeu, să slujim meselor. Socotiți drept aceea fraților dintre voi șapte bărbați mărturisiți, plini de Duhul Sfânt, și de înțelepciune, pe care să-i rânduiim la treaba aceasta. Iar noi întru rugăciune, și întru slujba Cuvântului ne vom zăbovi, și a plăcut cuvântul acesta înaintea a toată mulțimea; și au ales pe Ștefan, bărbat plin de Credință, și de Duh Sfânt, și pe Filipp, și pe Próhor, și pe Nicánor, și pe Tímon, și pe Parmená, și pe Nicólae nemernicul Antiohian; pe care i-a pus înaintea Apostolilor» [Fapte 6: 1]. Acestea tâlcuindu- le Dascălul Bisericii Ioan cel cu gura de aur, așa vorbește, vrednic lucru este de a se mira cineva, cum nu s- a rupt mulțimea pentru alegerea bărbaților! Cum nu s- au socotit lepădați și osândiți de către dânșii Apostolii! Dar oare ce dregătorie aveau aceștia? Și care Hirotonie au primit? De nevoie este a o ști; oare cea a Diaconilor? Dar însă, acest lucru în Biserici nu este; cea a Presbíterilor este Iconomia? Cu toate că încă nici un Episcop era, ci Apostolii numai. Drept aceea, socotesc, că nici a Diaconilor, nici a Presbíterilor, nume a fi, cunoscut este și arătat. Deci, asupra acestora propovăduim și noi că, acei proziși șapte Diaconi, să nu se ia pentru cei ce slujesc Tainelor, după protâlcuita învățătură, ci aceștia sunt, cei ce li s- au încredințat Iconomia obșteștei trebuințe a celor atunci adunați, care ni s- au făcut nouă tip (formă) și întru aceasta, de iubirea de oameni, și de purtarea de grijă pentru cei lipsiți.

TÂLCUIRE

Canonul acesta îndreptează, sau mai bine a zice îmbunătățește pe cel al 15- le al Sinodului din Neocesăreea. Care hotărăște a se afla numai șapte Diaconi, și nu mai mulți și în cea mai mare Cetate, precum Cartea Faptelor istorisește. Deci zic Părinții Sinodului acestuia, că noi cumpănind tâlcuirea ce o au Părinții, cu cele zise în Apostoleștile Fapte pentru cei șapte Diaconi, am aflat că aceea nu erau slujitori Tainelor ci ai meselor, precum din însăși Faptele se înțelege. Drept aceea și Părinții aceștia unindu- se cu Dumnezeiescul Hrisostom, propovăduiesc că Diaconii acești, precum am zis, nu erau slujitori ai Tainelor, ci ai trebuinței celei de Obște, și ai porțioanelor (sau pensiilor) creștinilor de atunci¹⁸⁵. Care ni s- au făcut pildă de iubire de oameni, și de purtare de grijă, ce trebuie să avem pentru săraci; și nu numai Părinții aceștia au urmat Canonului pomenit de Sinodul din Neocesăreea, ci și Împărații Iustinian, și Iraclie cei

¹⁸⁵ De aici unii îndeamnându- se, zic, că acești șapte Diaconi nu se cade a se zugrăvi ca slujitorii Tainelor cu tămâitoare, cu stihar, și cu Orar, și cu capetele descoperite. Eu însă, văzând despre o parte pe purtătorul de Dumnezeu Ignatie scriind în Epistolia cea către Traleséni, că Arhidiaconul Ștefan Liturghisea la Iacov fratele Domnului Liturghie curată și neprihănită. Și despre alta, văzând la capetele al 4- lea și al 46- lea ale cărții a 8- a a Apostoleștilor așezământuri că se numără acei șapte Diaconi cu Episcopii și cu Presbíterii, și cu aceștia împreună se numără, din care unul era și Ștefan. Socotesc aceștiași au fost și Diaconi slujitori ai Tainelor, și prin urmare, că nu este cu necuviință a se închipui slujitori Tainelor.

mai-nainte de dânșii, că cel 1 o sută de Diaconi, iar cel al doilea mai mult de o sută, au așezat în Biserica cea mare. Și de obște toate Bisericile, după avuțiile lor, au și numărul Diaconilor, și al Clericilor.

CANON 17

Fiindcă Clericii oarecăror Biserici, lăsând pe a loruși Biserici, întru care s-au Hirotonisit, către alți Episcopi au alergat, și fără de știrea Episcopului lor în străine Biserici s-au așezat, și din aceasta s-au întâmplat a se face ei nesupuși; Poruncim, ca de la luna lui ianuarie al trecutului al 4-lea Indiction, nici unul din toți Clericii, măcar în oricare treaptă s-ar întâmpla a fi, să nu aibă voie fără de în scrisă slobozenie a Episcopului său, a se rânduî întru altă Biserică. Pentru că, cel ce de acum înainte nu se va păzi de aceasta, ci rușinând, cât din partea sa, pe cel ce a pus Hirotonie asupra lui, să se caterisească și el, și cel ce fără cuvânt l-a primit. [Apostol: 12, 15, 33; Sinod 1: 15, 16; Sinod 4: 5, 10, 11, 13, 20, 23; Sinod 7: 15; Antiohia: 3, 7, 8, 11; Laodiceea: 41, 42; Sardichia: 7, 8, 15, 16, 19; Cartagina: 31, 63, 97, 98, 116]

TÂLCUIRE

Nu iartă Canonul acesta să-și lase Clericii Bisericile lor, și să se mute la altele, fără de știrea, și slobozitoare scrisoare a Episcopului lor, pentru că din pricina aceasta se fac nesupuși.

CANON 18

Clericii cei ce cu pricinuire de barbaricească năpădire, sau altfel oarecum din întâmplare strămutându-se, când va înceta despre dânșii nevoia, sau năvălirile barbarilor, pentru au fost fugit, iarăși la Bisericile lor, poruncim să se întoarcă, și nu îndelungă vreme a le lăsa pe ele fără pricină. Iar dacă vreunul nu va face după Canonul acesta, să se aforisească, până s-ar întoarce la Biserica sa, însăși aceasta dar să se facă și Episcopului celui ce îl ține pe el. [Apostol: 15; Sinod 1: 15, 16; Sinod 4: 5, 10, 20, 23; Sinod 6: 17; Sinod 7: 15; Antiohia: 3; Sard: 15, 16, 19; Cartagina: 63, 98]

TÂLCUIRE

Nu numai pe Clericii cei ce fără pricini își lasă Bisericile lor, nu-i iartă Canonul acesta, ci nici pe cei ce se vor duce de la ele, ori pentru năvălirile barbarilor, ori poate pentru greutatea datoriilor și dărilor, ori pentru foamete, ori pentru ciumă, ori pentru oarecare întâmplare. Că poruncește, ca după ce va înceta pricina pentru care s-au dus, iarăși să se întoarcă la Bisericile lor. Iar de nu, să se aforisească și el, și Episcopul ce-l ține în Epărhia sa, până ce se va întoarce la ale sale.

CANON 19

Cum că se cuvine proestoșii Bisericilor, în toate zilele, iar mai cu deosebire în Duminici pe toți Clericii, și pe norod să-i învețe cuvintele evséviei (bunei cinstiri), din Dumnezeiasca Scriptură culegând înțelesurile adevărului, și judecățile. Și să nu calce hotarele cele acum puse, sau predarea cea de la purtătorii de Dumnezeu

Părinți. Ci, și scripturel nic cuvânt de s-ar porni, nu alt fel pe acesta să-l tâlcuiască, decât, precum au așezat Luminătorii Bisericii, și învățătorii prin cărțile lor. Și mai mult întru acestea să sporească, decât alcătuind cuvinte ale lor, ca nu, poate cândva, nefiind îndestulați la aceasta, să cadă din cuviință. Că prin învățătura prozișilor Părinți, noroadale învățându-se de cele alese și bune, și cele nefolositoare, și vrednice de lepădat, viața își vor îndrepta spre mai bine, și nu se vor vâna de patima necunoștinței, ci luând aminte la învățatură, pe sineși se vor ascuți spre a nu pătimi rău, și de frica muncilor celor ce se găsesc, își vor lucra mântuirea. [Apostol: 58; Sinod 1: 2, 5, 16; Laodiceea: 19; Cartagina: 79, 131, 132, 133; Petru: 10; Nissis: 6]

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul acesta, ca Episcopii mai cu deadinsul, iar prin urmare și Presbiterii, în fiecare zi, iar mai vârtos Duminicile¹⁸⁶ (sau și în celelalte sărbători) să învețe pe tot Cler și pe norod, fiindcă întru aceste zile, încetând creștinii de la lucrul lor, se adună la Biserici, și ascultă Dumnezeieștile Cuvinte, și prin urmare, cei ce învață, mai mult folos le pricinuieste. Însă să nu învețe și cuvinte și noimele lor; ci din Dumnezeieștile Scripturi, fără a ieși din hotarele și Dogmele Credinței, cele Sinodicește întărite, sau afară din predarea purtătorilor de Dumnezeu Părinți. Și dacă când vor vorovi cuvânt al Scripturii întru alt chip, să nu-l tălmăcească, decât precum l-au tălmăcit în cărțile lor Dascălii Bisericii; și mai mult să se sârguiască a spori întru a învăța cele ale Dumnezeiștilor Părinți, decât a alcătui cuvinte ale lor. Ca nu cumva întrebuițând noime de ale lor, și neputând câteodată a le înțelege bine, să cadă de la cuviință, și de la adevăr. Căci din învățătura aceasta a Părinților învățându-se noroadale, care sunt cele folositoare sufletelor lor, și care nefolositoare, își prefac viața lor din răutate întru fapta bună, și din întunericul necunoștinței se izbăvesc. Și iarăși luând aminte la aceasta, și auzind chinurile și muncile ce vor să ia cei răi, pentru frica acelora, se depărtează de răutăți, și lucrează cele pentru mântuirea lor.

CANON 20

Să nu fie slobod Episcopului întru altă cetate, ce nu este cuvenită lui, a învăța în public. Iar de se va vâdi cineva făcând aceasta, să înceteze despre Episcopie; să lucreze însă cele ale Presbiterului. [Apostol: 35; Sinod 2: 2; Sinod 3: 8; Antiohía: 13, 22; Sardichia: 3, 11, 12]

TÂLCUIRE

¹⁸⁶ Întru acest Canon, s-au aflat o însemnare zicând așa. Însemnează Canonul acesta, și miră-te cum astăzi nu se lucrează; că pe cuviosul Patriarhul acela kir Ioan, ce se zicea al Halchidonului, care era în vremea lui Alexie Comninó, în toate duminicile învăța. Pentru aceea și se află învățăturile lui în carte preadeosebită. Se află însă și Chiriacodromion al lui Ioan, sau al lui Gheorghie Xifilín Patriarhul Constantinopolului, și ale altor Patriarhi și Episcopi. Unit cu Canonul acesta zice, și Sfântul Iustin în apología a doua pentru creștin. Că, Duminicile să adunau creștinii în Biserică din toate părțile, și după ce se citea în vremea Liturghiei, Citirile Scripturii celei noi, și ale celei vechi, făcea proestósul sfătuire prin cuvânt, și chemare a urmării acestor bunătăți. Iar cum că și Presbíterii sunt proestóși ai Bisericilor, se arată și din cuvântul al 15-lea al sfântului Grigorie Teologul, unde pe Presbíteri îi numește păstori, iar pe Episcopi Arhipăstori. Și Zonará încă împreună șezători în Altar cu Episcopii pe ei îi numește.

Nu este iertat (zice Canonul) vreunui Episcop a învăța în arătare și în public, în Eparhie străină, fără voia Episcopului locului. Fiindcă acest fel de învățătură se face spre necinstea aceluia, ca cum acesta ar fi înțelept, și învățător, iar acela ar fi neînțelept și neînvățat. Și care se va arăta făcând una ca aceasta, să înceteze despre dregătoria Episcopului, și să facă numai cele ce se cuvin Presbiterului. Însă în auzul poporului și Obștește oprește Canonul acesta a învăța, dacă în deosebire l-ar întreba pe Episcop cineva pentru oarecare lucruri, și va răspunde, nu păcătuiește. Și nu se împotrivește Canonul acesta celui 29 al Sinodului al 4-lea pentru cele zise în al 35-lea al Apostolilor, pe care și citește-l.

CANON 21

Cei ce au căzut în vinovății canonicești, și pentru aceasta sunt supuși cei desăvârșite și pururelnice caterisiri, și în locul mirenilor împinși, dacă de bună voie către întoarcere privind, se leapadă de păcatul, pentru care au căzut din Dar, și s-au făcut pe sineși desăvârșit străini de același, în chipul Clerului tunde-se. Iar de nu o vor alege aceasta de voia lor, grijească-și pletele ca și mirenii, ca unii ce au cinstit mai mult petrecerea cea în lume decât cereasca Viață. [Apostol: 25; Sinod 1: 9; Sinod 6: 4; Neocesareea: 9; Vasilie: 3, 17, 32, 50, 70]

TÂLCUIRE

Căți Ierosiți pentru Canonicești vinovății, pentru curvie, zicând, sau precurvie, sau alte păcate de acest fel, desăvârșit și pentru totdeauna fiind caterisiți, și în formă de mirenii îmbrăcați, și împreună cu mirenii stând în Biserică, poruncește Canonul acesta, că de se vor pocăi de bună voie, și se vor depărta desăvârșit de păcatul acela, să-și tundă perii capului, adică să aibă semnul acel numit papalitra în creștet, care era chip și semn al Clericilor¹⁸⁷. Iar de nu se vor pocăi de bună voie, grijindu-și pletele, ca și cei lumești, ca de la chipul cel mirenesc rușinându-se, să vie cândva întru simțirea răutății lor, și să se pocăiască.

¹⁸⁷ Papalitra care și Gárrara se numește este o rotundă tundere a părului din creștetul capului, și nu este obiceiul Latinesc, ci a toatei Bisericii Răsăritenești și apusenești, precum din Canonul acesta se adeverează, și de la sfinți. Că Ieroním, scriind către Augustin zice, rog pe cununa ta, asemenea și Augustin, scriind către Episcopul Proculian, zice, să nu ai parte de cununa mea. Se face însă, nu spre cinstea Apostolului Petru, precum zice apusenii. Ci mai întâi și chiar, spre semnul chipului Clericesc, după care aceștia se osebeau de cei ce nu erau Clerici, precum zice Canonul. Iar în urmă și după alegoricescul chip, spre închipuirea cununii cei de spini a Domnului, precum tâlcuiește sfântul Ghermanó în cea pentru tainica Teorie. Deci Clericii Bisericii noastre, nu spre împodobire tunzând de sus și de jos puțin pletele, în cruciș adică, și în mijloc lăsându-le netunse, și cu totul nestricate, iar Apusenii, fiindcă îl face acesta spre împodobire, deasupra și dedesubt răzând pletele, și mijlocul adeseori tunzându-l, și nepotrivite făcându-le făcut cu cununa sfinților, pentru aceasta Máxim Margúnie în însemnarea 35 la Canoanele Sinodului din Antiohia, curvească cunună o a numit pe acela semn al Latinilor. Vezi pe Dosítei în Dodecávivlion la foaia 778 iar cum că se cuvine a face în creștetul capului aceste fel de cunună, și clericii noștri învață-se din Canonul acesta. Că nu este drept hotare veșnice a strămuta, pe care le-au pus Părinții noștri. Pentru aceasta și Valsamón tâlcuind Canonul 44 al marelui Vasilie zice, că Clericii cei caterisiți se prefac, și cu chipul acesta se întocmesc Canoanele, și cel 25 Apostolesc, și cel 3 al marelui Vasilie, și câte alte Canoane zic, ca unii ca aceștia să se arunce în locul mirenilor. Și alții, că, cei caterisiți, dacă în urmă de voie vor urî păcatul, și desăvârșit se vor părăsi de el, și se vor pocăi, aceștia să-și ia iarăși forma clericatului, ce au pierdut-o. Iar dacă aceasta este așa, arătat este dar că aceștia se suiau iarăși, la locul celor Ierosiți, și își avea stare și cinstea șederii numai, nu și a lucrării treptei pierdute.

CANON 22

Cei ce pe bani se Hirotonisesc, ori Episcopi, sau ori de care Clerici, și nu după cercetare, și alegere a vieții, a se caterisi poruncim. Încă și cei ce i-au hirotonisit. [Apostol: 29; Sinod 4:2; Sinod 6: 23; Sinod 7: 4, 5, 19; Vasilie: 91; Epistola Ghenadie și Tarasie]

TÂLCUIRE

Poruncește Canonul acesta să se caterisească Episcopii, și alții oarecare Clerici, ce se vor hirotonisi prin darea de bani, și nu pentru vrednicie, și îmbunătățita lor viață; împreună și cei ce i-au Hirotonisit; vezi Apostolescul Canon 29. Citește și suspină frate pentru călcarea unor Canoane ca acestea atât de înfricoșate. Fiindcă în ziua de astăzi întru acest chip se lucrează simonia, ca cum ar fi o faptă bună, și nu eres urât de Dumnezeu, precum îl numește preasfințitul Ghenádie. Dacă, după perilipsurile Sfințitelor Canoane, va căuta cineva lucrările cele Bisericești ale stării de acum, negreșit nu se dumirește, și nu află cea mai mică asemnare cu starea cea mai dinainte, spre a-și putea vindeca nedumerirea sa. Pentru că toți cei Bisericești afară de lege i-au rânduiala, și asemeni viețuiesc, și se săvârșesc; pentru aceasta și jugul robiei zace asupra-ne, și sporește cu asprime. Noi însă nu simțim, și mai fără rușine facem fără de legi.

CANON 23

Pentru ca nimeni, ori din Episcopi, sau din Presbíteri, sau din Diaconi, dând Preacurata Cuminecătură să cere haru de la cel ce se împărtășește pentru acest fel de împărtășire, bani sau orice fel de lucru. Că nici este cumpărat Harul, nici cu bani am împărțit Sfințenia Duhului, ci celor vrednici de Dar, fără vicleșug se cuvine a se da. Iar de s-ar arăta cineva din cei numărați în Cler, cerând de al acela, pe care îl cuminecă cu Preacurata Cuminecătură, orice fel (de plată) să se caterisească, ca un râvnitor al rățacirii, și a răutății lui Simon. [Apostol: 29; Sinod 4: 2; Sinod 6: 22; Sinod 7: 4, 15, 19; Vasilie: 91; Epistolia Ghenadie și Tarasie]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că nici un Episcop, sau Presbíter, sau Diacon, să nu ceară cu îndatorire de la aceea, pe care îi împărtășește cu Dumnezeuiștile Taine, parale, sau vreun alt fel de plată, oricât de mică ar fi, pentru Dumnezeuiasca Împărtășire. Căci Darul Sfintelor Taine nu se vinde, nici cu bani dăm sfințenia Dumnezeuiescului Duh. Ci fără plată, celor ce sunt vrednici de el; că pentru aceasta și Darul de cei mulți se numește Dumnezeuiasca Împărtășire. Iar cel ce o ar face aceasta, să se caterisească, ca un următor al lui Simon vrăjitorului, care a socotit că cu bani se vinde Harul prea Sfântului Duh. Citește și pe 29 Apostolesc.

CANON 24

Nu fie slobod vreunuia din cei ce se numără în Ieraticasca tagmă, sau din Monahi, a merge la alergarea cu caii (să privească), sau să sufere scenicele jocuri. Ci și de se va chema vreunul la nuntă, când vor intra însă jocurile spre jucările cele spre amăgire, să se scoale, și

îndată să se ducă. Așa poruncind învățătura Părinților noștri; iar dacă vreunul s-ar prinde întru aceasta, sau să înceteze, sau să se caterisească. [Apostol: 42, 43; Sinod 6: 51, 62, 66; Sinod 7: 22; Laodiceea: 3, 54; Cartagina: 17, 70]

TÂLCUIRE

Nu este iertat vreunui din cei sfințiți, sau din Monahi, precum zice Canonul acesta, să meargă la locurile acelea, unde se fac alergări de cai să privească, sau să asculte cântece de cele muieresti. Dar și la nuntă de va fi chemat vreun Cleric: să meargă, însă când vor veni să cânte acest fel de cântări amăgitoare și satanicești, să se scoale și să fugă îndată, precum poruncește învățătura Părinților. Adică Canonul 54 al Sinodului din Laodiceea. (Măcar că acela adaugă, că nici alte priviri ce se fac la nunți, și la Cine, nu se cade a privi cei sfințiți, ci trebuie a fugi.) Iar care se va prinde că a făcut aceasta, ori să înceteze, ori să se caterisească.

CANON 25

Pe lângă toate celelalte reînnoim și Canonul cel ce învață, ca parohiile cele țărănești sau sătești ale fiecărei Biserici, să rămâie nestrămutate la Episcopii cei ce le țin pe ele. Și mai ales de le-au iconomisit în vreme de treizeci de ani fără silă ținându-le. Iar dacă, în lăuntrul celor treizeci de ani, s-a făcut oarecare pricire, sau s-ar face pentru ele, să fie iertat celor ce zic că s-au nedreptățit, a porni (judecată) pentru acestea la Sinodul Epărhiei. [Sinod 4: 17; Cartagina: 128, 129, 130]

TÂLCUIRE

Canonul acesta înnoiește pe cel al 17-lea al Sinodului al 4-lea pe care îl și pune anume; însă nu tot, ci parte din acela; pentru aceea și vezi tâlcuirea acestuia acolo.

CANON 26

Presbiterul, carele din neștiință s-au poticnit la nuntă neiertată, de ședere împărtășească-se după cele legiuite nouă de sfințitul Canon, iar de celelalte lucrări să se depărteze. Că destul este unuia ca acestuia iertarea, iar a binecuvânta pe altul cel ce este dator a-și vindeca rănilile sale, este lucru necuviincios. Că binecuvântarea este împărtășire de sfințenie. Iar cel ce aceasta nu o are, pentru poticnirea cea din neștiință, cum o va da altuia? Deci, nici înaintea norodului, nici îndeosebi să binecuvinteze, nici Trupul lui Hristos să-l împartă altora, nici altceva să Liturghisească, ci îndestulându-se cu șederea mai sus, plângă-se către alții, și Domnului ca să i se ierte lui nelegiuirea cea din neștiință. Bine arătat fiind, că acest fel de nuntă neiertată se va dezlega, și nicidecum bărbatul va avea împărtășire cu aceia, pentru care s-au lipsit de sfințita lucrare. [Apostol: 19; Sinod 6: 3; Neocesareea: 2; Vasilie: 23, 24, 78]

TÂLCUIRE

Canonul acesta¹⁸⁸ este însuși al 27-lea al marelui Vasilie; care rânduiește ca Presbíterul acela, care prin Cununie ar lua prin neștiință pe vreo rudenie a sa, acela, fiindcă nu știa rudenia, pentru aceasta se iartă, și să aibă cinstea șederii împreună cu Presbiterii ceilalți. Iar de toate celelalte lucrări ale Preoției să se depărteze. Adăogând Sinodul că și cinstea șederii acesteia să o aibă, după ce mai întâi se va despărți de neiertata nunta aceea, pentru care s-a caterisit de Preoție; că de nu se va despărți, nu numai că și de cinstea aceasta se va lipsi, ci se va supune și sub certări.

CANON 27

Nimeni din cei ce se numără în Cler să nu se îmbrace în haină necuvenită, nici în cetate petrecând, nici în cale mergând, ci să întrebuințeze îmbrăcămînți cele acum obișnuite celor ce se numără în Cler. Iar dacă unul va face una ca aceasta, pe o săptămână să se aforisească. [Sinod 7: 16; Gangra: 12, 21]

TÂLCUIRE

Clericii, și cei Ierosiți se cuvine a fi cucernici și după chipul cel din afară, pentru că Dumnezeu cu adevărat vede în inimă, iar oamenii privesc la starea cea din afară a trupului, după ceea ce este scris: «Omul vede în față, iar Dumnezeu vede în inimă.» [1 Împărați 16: 7] Drept aceea din cele dinafară chibzuiesc și așezarea cea din lăuntru a inimii. Pentru aceasta și Canonul acesta poruncește, ca nici un Cleric să nu poarte haine nepotrivite Epánghelmei sale. Adică de mult preț, și de mătase, sau și ostășești, nici în cetate aflându-se, nici în călătorie, ci să întrebuințeze hainele cele obișnuite Clericilor, adică cucernice și umilite. Iar care ar face dimpotrivă, să se aforisească pe o săptămână.

CANON 28

Fiindcă ne-am înștiințat că în osebite Biserici, struguri proaducându-se în Altar, după oarecare păzit obicei, liturghisitorii Altarului împreunându-i pe aceștia cu Jertfa cea fără de sânge a Proaducerii, așa pe amândouă împreună le împart poporului. Împreună am socotit, ca să nu mai facă vreunul din cei sfințiți aceasta, ci spre viața veșnică, și spre iertarea păcatelor singură Proaducerea să se dea poporului. Iar aducerea strugurilor ca o pârgă socotindu-o ei, osebit binecuvântându-o Iereii să dea dintr-înșa celor ce cer spre mulțumirea dăătorului rodurilor, prin care trupurile noastre, după Dumnezeiasca hotărâre, cresc și se hrănesc. Deci dacă

¹⁸⁸ Din Canonul acesta arătat se dovedește că toți Presbíterii (cum și Arhiereii) care se vor caterisi pentru arătatele lor vinovății, sau și de către Duhovnicul cu sfătuire se vor opri pentru ascunsele lor păcate, cele vrednice de caterisire, sau și însuși muștrați de știință se vor paretisi, aceștia nu pot, nici a Blagoslovi, nici a sfinți, nici vreo altă sfințită lucrare a face, nici întru ascuns, nici în arătare. Nici a Cumineca pe cineva, nici apă sfințită a face, nici Botezuri, nici Masluri. Fiindcă întru toate sfințitele lucrări acestea, se face împărtășire de binecuvântare și de sfințenie, pe care ei nu o au, după cuprinderea Canonului acestuia. Dar nici gândurile a asculta, și Duhovnici a se face pot unii ca aceștia. Pentru că după Simeon al Tesalonícului (răspunsul 11) Duhovnicescul Părinte trebuie și a Blagoslovi, și iertătoare rugăciune a rosti, și a Liturghisi, și pe cei ce se mărturisesc a-i cumineca, și pentru cei ce se pocăiesc a mijloci. Și în scurt a zice, Duhovnicul trebuie să aibă Preoția lucrătoare, după Kítrus (vezi și subînsemnarea celui 39 Apostolesc).

vreun Cleric ar face afară din cele rânduite, să se caterisească. [Apostol: 3, 4; Sinod 6: 32, 57, 99; Cartagina: 40]

TÂLCUIRE

De vreme ce în unele locuri, după oarecare obicei proaduceau unii struguri și îi puneau pe Sfânta Masă, pe care unindu- i Presbíterii cu Preacuratele Taine, le împărțeau pe amândouă împreună la norod, pentru aceasta poruncește Canonul acesta, ca de acum să nu mai cuteze vreun Presbíter a face aceasta¹⁸⁹. Ci Dumnezeiasca Cuminecătură singură să o dea celor vrednici, pentru Viața veșnică, și pentru iertarea păcatelor lor¹⁹⁰. Iar struguri ca pe o pârgă să- i blagoslovească cu osebită rugăciune, și să- i împartă norodului, spre mulțumirea lui Dumnezeu. Iar care va face afară de Canonul acesta, să se caterisească. Citește și pe cel al 3- lea Apostolesc.

CANON 29

Canonul celor adunați în Cartaghén învață, ca, sfintele Altarului să nu se săvârșească, decât de oameni postiți, osebindu- se o zi a anului, întru care se săvârșește Dumnezeiasca Cină, poate atunci, pentru oarecare pricinuri folositoare Bisericii după locuri, acei Dumnezeiști Părinți, întrebuintând o iconomie ca aceasta. Dar pe noi nimeni silindu- ne a lăsa scumpătatea, hotărâm, Apostoliceștilor, și Părinteștilor predări urmând, că nu se cade în patruzecime a deslega Joia săptămânei celei de pe urmă, și toată patruzecimea a o necinsti. [Apostol: 69; Sinod 6: 89; Laodiceea: 49, 50, 51, 52; Cartagina: 48, 56; Dionisie: 1; Timotei: 8, 10]

TÂLCUIRE

Precum Domnul nostru Iisus Hristos în seara Joii celei mari, mai întâi a mâncat Cina cea de Obște, și după aceea a dat Dumnezeieștile Taine Apostolilor, cu un chip ca acesta au apucat a se ține obiceiul și în locurile Africii, mai întâi a mânca cei de acolo în Joia cea mare oarecare desfătate mâncări, după Zonará, deslegătoare fiind a obișnuitei uscatei mâncări ce se face în toate zilele Postului celui mare, și apoi să săvârșească Liturghie, și să se împărtășească cu sfintele Taine. Deci Sinodul acesta îmbunătățind Canonul al 48- lea al Sinodului din Cartagina, care cuprinde acest obicei, rânduieste, că Părinții aceia, poate au întrebuintat Iconomia aceasta, pentru oarecare pricini folositoare în locurile acelea; iar noi (zic Părinții

¹⁸⁹ Drept aceea și Preoții și Arhieriei trebuie în vreme de ciumă, să întrebuinteze chip spre a împărtăși pe cei bolnavi, care să nu calce Canonul acesta, punând în strafidă sfântul Trup, ci în vreun vas sfințit, și de acolo să- l ia, sau ciócli, sau bolnavii, cu lingurița. Apoi vasul cu lingurița să se puie în oțet, și oțetul să se verse acolo unde se spală Preoții după Sfânta Liturghie, sau cu oricare chip ar putea, mai neprimejditor și Canonicesc.

¹⁹⁰ Și nu numai osebit de struguri (sau de poamă) se cuvine a se da Dumnezeiasca Împărtășire, ci de osebită și de însuși Părticelele celelalte puse în sfântul Potir. Pentru aceasta și Simeon al Tesalonicului (cap 94) zice, că Preoții se cuvine bine să ia aminte, a nu împărtăși pe creștini din Părticelele (adică din cea scoasă pentru Născătoarea de Dumnezeu, din cetele cele 9, nici din Părticelele cele scoase pentru fiecare nume ce pomenesc) ci din însuși Trupul Domnului. Iar de vor fi mulți cei ce au să se împărtășească (precum urmează mai ales în Joia cea mare, la sărbătoarea Nașterii Domnului, la al Sfinților Apostoli, și al Născătoarei de Dumnezeu) atunci să nu puie Părticelele în sfântul Potir, pentru ca să nu greșească, să împărtășească pe vreunul dintr- însele, ci să le lase pe sfântul Disc, și după ce va împărtăși pe norod, atunci punându- le, va săvârși, precum așa obișnuiesc a face și la Lavrele cele mari ale sfântului Munte. Îngrijindu- se Presbíterii la niște zile ca acestea, a scoate Agneț mai mare după analogía norodului ce are a se împărtăși.

acestui Sinod) neavând vreo pricină, care să ne silească, a lăsa scumpătatea Canoanelor, urmăm atât predaniilor Apostolilor, adică Canonului al 69-lea al lor, care rânduiește, ca toți să postească sfânta Patruzecime (întru care aceste patruzeci de zile se cuprinde și Joia cea mare, și toată Săptămâna mare) cât și cele ale Părinților, adică Canonul 8 al Părinților din Laodiceea, care rânduiește, că nu se cade cineva a dezlega Postul Joii celei mari a Săptămânii celei de pe urmă a marelui Post, și prin dezlegarea aceasta să necinstească, și să netrebnicească tot Postul Patruzecimii; ci trebuie toată Patruzecimea a o posti cu mâncare uscată, împreună adică cu Joia cea mare.

SIMFONIE

„Însemnează însă, că nu numai acest 48 al Cartaghénei hotărăște, că se cuvine Iereii postiți a Liturghisi, dar și cel 56 acestea zice, că aceasta s-ar fi adeverit și de Sinodul cel în Niceea. Dacă însă se primejduiește cineva spre moarte, trebuie a-l cumineca și după ce a mâncat, după al 9-lea Canon al Sfântului Nichifor. Iar Dumnezeuiescul Hrisostom categorisit fiind, pentru ce a împărtășit pe oarecare după ce au mâncat, scrie în Epistolă cea către Chiriác Episcopul: De am făcut aceasta să se șteargă numele meu din cartea Episcopilor. Iar fiindcă că-mi zic așa, și prigonesc, surpe pe Pavel, care după ce a cinat, pe toți cei din casă i-a botezat. Surpe aceștia încă și pe Hristos, care după ce a cinat a dat Apostolilor Împărtășirea. Pentru aceasta cei ce vor a se cumineca, până înainte de miezul nopții au voie a bea apă, și după aceasta se cuvine a nu pune nimic în gură, până după împărtășire. Citește și pe 69 Apostolesc.”

CANON 30

Toate voind noi spre zidirea Bisericii a se lucra, am socotit a economisi și pe Iereii cei ce se află în Bisericile cele barbaricești, ca Apostolescul Canon cel pentru a nu-și lepăda pe femeia sa cu pricinuire de evlavie, și a covârși pe cât ar putea, și a face lucruri mai presus de cele rânduite, din aceasta învoindu-se cu soțiile lor, de împreunarea cea unul către altul se depărtează. Hotărâm, aceștia să nu mai locuiască împreună cu ele, după nici un chip cândva, ca de aici să ne dea dovadă desăvârșită pentru făgăduință. Către aceasta însă pentru dâșii, nu pentru alt ceva, ne-am înduplecat, decât pentru împuținarea de suflet a socotelii lor, și pentru înstrăinarea moralurilor, și neîntărirea. [Apostolesc: 5; Sinod 6: 12, 13, 48; Gangra: 4; Cartagina: 3, 4, 33]

TÂLCUIRE

Fiindcă cei Ierosiți ce se află în barbăria Africii, precum am zis, vrând să covârșească legiuirea Apostolicescului al 5-lea Canon, care poruncește, a nu-și despărți vreun Iereu pe femeia sa cu pricinuiți de evlavie, se învoiesc cu femeile lor, și se depărtează de trupeasca împreunare; pentru aceasta Canonul acesta hotărăște, că, cei ce au făcut așa, să nu mai locuiască împreună cu femeile lor după nici un chip. Întâi adică, pentru ca să arate cu despărțirea aceasta a împreună-locuirii, că nu pentru fățarnică, și mincinoasă evlavie, ci cu adevărat pentru dorul întregii înțelepciuni, și al fecioriei au făcut acest fel de făgăduință, și învoire. Și alta încă, pentru că, din deasa privire, și împreuna petrecere cu femeile lor, se îndeamnă iarăși spre trupeasca împreunare cu dâșele. Însă și

aceasta, zice, o am iertat lor, nu pentru altă pricină, ci pentru socoteala lor cea cu micșorare de suflet, și pentru sălbaticul lor moral, după Zonară, sau pentru străinătatea bunei rânduiei a Bisericeștilor Moraluri, după Valsamón. Și pentru neîntărirea credinței lor. (Și vezi că însuși aceasta de o iartă Sinodul în Barbária pentru pricinile acestea, la Roma nu o iartă a se face, pentru domesnia Moralurilor, pentru Bisericeasca buna rânduială, și pentru celelalte, și cu toate că obiceiul acesta de la Romani a urmat și în Barbária, după Canonul al 4-lea al Sinodului din Cartaghén.) Citește și pe al 5-lea Apostolesc.

CANON 31

Clericii cei ce Liturghisesc, sau Boetează prin casele cele de rugăciune, care se află prin case, hotărâm a o face aceasta sub socotința Episcopului celui de loc. Încât, dacă vreun Cleric, aceasta nu o va păzi așa, să se caterisească. [Apostol: 31; Sinod 4: 18; Sinod 6: 34, 59; Sinod 1 și 2: 12, 13, 14, 15; Gangra: 6; Antiohia: 5; Laodiceea: 58; Cartagina: 10, 62]

TÂLCUIRE

Nu iartă Canonul acesta a Liturghisi, sau a boteza, Preoții prin cămări, sau în casa cuiva, cea de rugăciune, adică rânduită și afierosită spre rugăciune, nesfințită fiind însă, fără de voia și socotința Episcopului de loc. Pentru că aceasta este Parasingoghí (adică complot) și apostasie împotriva Episcopului, ci să o facă aceasta cu socotința și voia lor. Iar care nu o va păzi aceasta, să se caterisească.

CANON 32

Fiindcă au venit la știința noastră, cum că în țara Armenilor, cei ce săvârșesc Jertfa cea fără de sânge, numai vin proaduc la sfințita Masa, nemestecându-l pe el cu apă, propunând ei pe învățătorul Bisericii pe Ioan cel cu gura de aur, care zice, prin tâlcuire la Evanghelia lui Matei acestea: „Pentru care pricină n-au băut apă după ce a înviat, ci vin?” [Vor: 52] Pe alt eres rău din rădăcină zmulgându-l. Fiindcă sunt unii care întrebuițează în Taine apă, arătând că și când au predat Tainele, și când a înviat, a întins masă goală fără de taine, vin întrebuițând. Din rodul zice al viei [Matei 26: 29]. Deci via, vin, iar nu apă naște. Și din aceasta ei socotesc că surpă învățătorul preaducerea apei întru sfințita Jertfă. Ca nu și de acum înainte să fie ținuți de neștiință. Învățătura Părintelui cu Ortodoxie o descoperim. Că răul eres al Idroparastăților vechi fiind, care în loc de vin, întrebuițează în jertfa lor numai apă, stricând acest de Dumnezeu purtător bărbat nelegiuita învățătură a acestui fel de eres, și arătând, că ei de-a dreptul se împotrivesc Apostoleștei predări, au formăluit cuvântul cel pomenit. Fiindcă și în Biserica sa, unde i s-au încredințat păstoreasca administrație, a predat a se mesteca cu apă, când ar trebui a se săvârși jertfa cea fără de sânge, arătând dregirea cea din sânge și din apă din cinstita Coastă a Izbăvitorului, și Mântuitorului nostru Hristos Dumnezeu, care s-a vărsat spre învierea a toată lumea, și spre izbăvirea de păcate. Și prin toate Bisericele încă, unde Duhovniceștii luminători au strălucit, această rânduială de Dumnezeu dată stăpânește. Fiindcă și Iacov fratele cel după trup al lui Hristos

Dumnezeului nostru, căruia întâi i s-au încredințat scaunul Bisericii Ierusalimului. Și Vasilie, Episcopul Bisericii Chesarenilor, a căruia laudă s-a răspândit prin toată lumea, în scris predând nouă tainica sfințita lucrare, așa săvârșind în Dumnezeiasca Liturghie din apă, și din vin a dat sfințitul Pahar. Și cuvioșii Părinți cei ce s-au adunat în Cartaghén, așa anume au pomenit, ca într-o cele sfinte nimic mai mult decât Trupul, și Sângele Domnului să se proaducă, precum și însuși Domnul a predat, adică pâine, și vin, cu apă amestecat. Deci dacă vreun Episcop, sau Presbíter, nu după predata de Apostoli rânduială face, și neamestecând apa cu vin, așa va proaduce Jertfa cea preacurată, să se caterisească, ca unul ce cu nesăvârșire pe Taină o vestește, și înnoiește cele predate.

TÂLCUIRE

Canonul acesta îndreptează răul obicei, care apucase a se ține în țara Armenilor, a Liturghiei adică numai cu vin, fără a-l amesteca cu apă, după Bisericeasca predare. Și fiindcă ei aduc, spre adevăarea acestui fel de obicei al lor, mărturie din tâlcuirea, ce face Ioan Hrisostom la Evanghelia lui Matei, și socotesc că acest Dumnezeiesc Părinte fiindcă zice acolo, că Domnul, și mai-nainte de Înviere, și după Înviere, a întrebuințat vin, surpă prin cuvântul acesta pe unirea apei la Taină. Pentru această greșită înțelegere a lor, Părinții aceștia arată adevărata înțelegere a cuvintelor sfântului, zicând. Că, fiindcă era un eres vechi ce se numea al Idroparastăților care numai apă întrebuințau la Dumnezeiasca Taină, și nu vin. Dumnezeiescul Hrisostom surpând acest fel de eres, așa a grăit cuvântul, și nu ca cum primind acest rău obicei al Idroparastăților. Fiindcă însuși sfântul acesta prin Dumnezeiasca sa Liturghie a predat Bisericii Constantinopolului, că în Jertfa cea fără de Sânge a Tainelor, să se amestece apă cu vin, spre arătarea Sângelui, și a Apei ce au ieșit din cinstita Coasta Domnului, fiind spânzurat pe Cruce, pentru lăsarea păcatelor și Învierea a toată lumea. După Evangheliceasca zicerea aceea: Unul din ostași cu sulita a împuns Coasta lui, și îndată a ieșit Sânge și Apă. Și nu numai Hrisostom, ci și Iăcov Fratele lui Dumnezeu, și întâiul Ierarh al Ierusalimului¹⁹¹. Și marele Vasilie în Liturghiile sale a predat a se săvârși sfântul Potir din vin și din apă, încă și Părinții cei în Cartaghén adunați în Canonul 44 pe care îl și aștern anume. Deci oricare Arhieru, sau Presbíter la Dumnezeiască Liturghie nu amestecă apă cu vin, după Apostoleasca predanie, să se caterisească. Fiindcă cu aceasta, face nesăvârșită Taina Dumnezeieștii Euharistii, și surpă cele predate.

CANON 33

Fiindcă ne-am înștiințat că în țara Armenilor, numai cei din neamul Preoțesc se așează în Cler, urmând obiceiurilor Iudaicești, se apucă a lucra aceasta, iar unii dintre dâșii și netunși, se așează Ieropsalți, și Anagnóști ai Dumnezeiescului Lăcaș. Am socotit, ca de

¹⁹¹ Însemnează că Liturghia Fratelui Domnului, după Canonul acesta, este primită. Care din vechime se săvârșea în Palestina, iar acum nu este lucrătoare, și numai în oarecare locuri, și uneori se săvârșește. Iar Valsamón că și Sinod Ecumenic o primește, zice însă la întâia întrebare a lui Marcu al Alexandriei, că nu este primită. Poate pentru că la unele locuri se vede a fi minciunoșită. Că, De tine se bucură; ce zice să se cânte după, „Mai ales pentru Preasfânta Preacurată” nu este veche cântare, ci mai de curând. Vezi și Catehisul. Dar și Emanuîl Malaxós în capul 220 al Nomocanonului istorisește cum că Biserica a întrebuințat Liturghia lui Iacov până în zilele marelui Vasilie.

acum, să nu fie cu putință celor ce voiesc a înainta pe oarecare în Cler, privind la neamul celui ce se proheirisește. Ci ispitindu- i, de vor fi vrednici după hotărârile cele puse în sfințitele Canoane, a se număra în Cler, pe aceștia să- i Prohirisească Bisericești, ori de au fost din strămoși Preoți, ori și de nu. Dar nici a ierta pe cineva dintre toți, a rosti în Amvon, Dumnezeieștile cuvinte către popor, după rânduiala celor în Cler numărați. Dacă nu vreo Ieratricească tundere va întrebuința unul ca acesta, și de nu va primi canoniceste binecuvântare de la Păstorul său. Iar de se va vădi cineva făcând afară de cele mai sus scrise, să se aforisească. [Apostolesc: 77; Sinod 7: 14; Laodiceea 23: Cartagina: 22]

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta pe cei ce se află în țara Armnenilor îi îndreptează, care nu numai Clerici făceau pe singuri cei ce se trăgeau din neam Ieraticesc, urmând obiceiului Iudeilor, care făceau Presbiteri pe cei ce se trăgeau din singură seminția lui Leví. Ci și Cântăreți, și citeți așeza în Biserică, fără Hirotesie de Arhiereu. Rânduiesc (Părinții Sinodului acestuia) că de acum înainte să nu caute, de este din neam Ieraticesc cel ce are a se Hirotonisi, ci să- l ispitească de este cu adevărat vrednic a se face Cleric. Și pe lângă acestea, ca să nu lase pe vreunul să rostească în Amvon Dumnezeieștile cuvinte norodului¹⁹², de nu va lua mai întâi, de la Arhiereu Canonicasca pecetluire de citeț. Iar care va face afară de acestea, să se aforisească.

CANON 34

Și aceasta încă Ieraticescul Canon luminat vorovindu- o, că vinovăția congiurației, sau afatríei și de legile cele dinafară cu totul s- a oprit; cu mult mai vârtos dar în Biserica lui Dumnezeu se cuvine a se opri de a se face aceasta, și noi ne sârguim a păzi, încât de s- ar afla oarecare Clerici, sau Monahi, sau conjurându- se sau întovărășindu- se, sau prilejuri pândind asupra Episcopilor, sau Conclericilor, cu totul să cadă din treapta sa. [Apostolesc: 31; Sinod 4: 18; Sinod 1 și 2: 13, 14, 15; Antiohia: 5; Cartaghén: 10, 62]

TÂLCUIRE

Canonul acesta este însuși cel al 18- lea al Sinodului al 4lea și citește tâlcuirea lui acolo, vezi însă și tâlcuirea celui Apostolesc 31.

CANON 35

Nu fie iertat vreunui din toți Mitropoliții, săvârșindu- se vreun Episcop ce ar fi supus scaunului său, lucrurile lui, sau cele ale

¹⁹² Însemnează că, după Cartea a doua Capul 57 al Apostoleștilor așezământuri, celelalte cuvinte al Dumnezeieștilor Scripturi Citețul le rostea norodulu pe loc înalt în mijloc stând, iar Evangheliile Diaconul, sau Presbíterul. Iar după Teologul Grigorie, precum zic unii, și Evangheliile, se vede că le zicea el în cel întâi înfruntătorul cuvânt împotriva lui Iulian: „Și ce, Nu trebuia aceste (adică Evangheliceștile porunci) a le ști cu scumpătate, cel ce s- a învrednicit de cinstea dregătoriei Altarului celui mare, a se face Citeți oarecând al Dumnezeieștilor cuvinte? Iulian adică. Dar poate Dumnezeiești cuvinte, ce acela citea, să fi fost și alte Scripturi, dar nu și Evangheliile. Care zice sfântul adică, că Iulian le citea, nu însă și că citea Evangheliile, măcar deși altcătuirea cuvântului aceasta dă a înțelege. Ori aceasta o zice Teologul așa, și pentru că în cuvintele ce se citesc în Biserică de către Citeți, au și ziceri multe al Evangheliei semănate într- însele.

Bisericii lui, a le lua, sau a-și-le însuși, ci fie sub paza Clerului Bisericii, a căruia răposatul se află întâișezător, până la înaintarea altui Episcop. Afară de nu au rămas Clerici în Biserica aceea. Că atunci Mitropolitul acestea le va păzi neîmpuținate, toate dându-le Episcopului ce se va Hirotonisi. [Apostolesc: 40; Sinod 4: 22; Antiohia: 24; Cartagina: 30, 89]

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește și pe Mitropolitul despre a lua lucrurile unui Episcop supus al său, după ce ar trece din viața aceasta. citește- l și pe cel 40 Apostolesc.

CANON 36

Înnoind cele legiuite de cei o sută cincizeci sfinți Părinți, ce s-au adunat întru aceasta de Dumnezeu păzită și împărătească cetate, și ale celor șase sute treizeci, ce s-au adunat în Calcedon, hotărâm, ca Scaunul Patriarhului Constantinopolului, să dobândească presbíile [pronómiile] cele întocmai cu ale scaunului Romei celei vechi, și întru lucrurile cele Bisericești, ca acela să se mărească, al doilea după acela fiind, după care numeră-se scaunul al marei cetăți a Alexandrénilor, apoi cel al Antiohíei, și după acesta, cel al cetății Ierusalimlenilor. [Apostolesc: 30; Sinod 2: 3; Sinod 4: 28]

TÂLCUIRE

Canonul acesta reînnoiește pe Canonul 3 al Sinodului al 2-lea Ecumenic, și pe cel al 28-lea al Sinodului al 4-lea Ecumenic, care cuprind pentru pronómiile scaunului Constantinopolului, cale căror tâlcuiri vezile la locul lor, citește și Canonul al 6-lea al Sinodului 1 Ecumenic, și subînsemnarea aceluia, în care vorbim pentru cei 5 Patriarhi.

CANON 33

Fiindcă în osebite vremi s-au făcut barbaricești năvăliri, și mai multe cetăți din acestea au ajuns a fi supuse celor fără de lege, încât de aceasta nu putea întâiul șezător al unei cetăți ca aceștia după Hirotonia cea asupra lui, să-și primească scaunul său, și a se înscăuna într-însul cu Ieraticască așezare, și așa după obiceiul ce apucase a se ține Hirotoniile, și toate cele ce Episcopului se cuvin, și a lucra și a întrebuința. Noi păzind acestea, și sévasul Preoției, și nicidecum voind spre vătămarea Bisericeștilor drepturi, păgâneasca înjurare a se lucra, celor așa Hirotonisiți, și pentru prezisa cauză neașezându-se în scaunele lor. Am hotărât, să se păstreze neprejudicare, ca și Hirotoniile deosebiților Clerici să le facă, și Stăpânirea presedénției după același hotar a o întrebuința, și adevărată, și legiuită să fie toată ocârmuirea cea purcezătoare de sub dânșii. Că nu se va opri de nevoia timpului, și de scumpătatea descrierii, hotarul economiei. [Apostolesc: 36; Anghira: 18; Antiohia: 17, 18]

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul acesta, că, de vreme ce oarecare Arhieriei după ce s-au Hirotonisit, nu au putut merge la scaunele și Epărhiile lor¹⁹³ fiindcă s-au robit de năvălirile Barbarilor; pentru aceasta Sinodul păzind cinstea și sévasul Arhieriei, și nesuferind, ca robirea barbarilor să pricinuiască împiedicare Bisericeștilor dreptăți, hotărăște, că, cei într-acest chip Hirotonisiți, iar pentru prilejul, și frica barbarilor nu au putut a se așeza la scaunele lor, neînvinuit să facă Hirotoniile trebuincioșilor Clerici al Epărhiiei lor, și depărtați fiind ei de ea, precum Canoanele povățui, și să-și aibă cinstea, și stăpânirea proedriei lor, după același hotar, adică precum s-a hotărât a fi Epărhia lor, întâi, adică, sau a doua, sau trei, și mai departe. Și câte ar lucra cu Arhieriasca dreptate, adică ca Arhieriei, să fie adevărate și legiuite. Căci măcar că scumpătatea, adică de a merge ei la scaunele lor, și a lucra unele ca acestea, s-au micșorat pentru nevoia vremii, și a barbarilor. Însă nu se va micșora de aceasta și hotarul economiei, adică și de a lucra ei acestea la scaunele lor, măcar departe fiind de ele.

CANON 38

Canonul cel așezat de Părinții noștri, și noi îl păzim, care așa învață, de s-ar fi înnoit vreo cetate din porunca împărătească, sau încă și de s-ar înnoi, politiceștilor și publicelor forme, urmeze și rânduiala lucrurilor celor Bisericești. Acest Canon este însuși al 17-lea al Sinodului 4. Și vezi- i tâlcuirea acolo. [Sinod 4: 17]

CANON 39

Fratele, și siliturghisitóru nostru Ioan proșezătorul Ostrovului Kíprilor, împreună cu poporul său, în Epărhia Elispóntului, pentru barbariceștile năpădiri, și spre a se slobozi de păgâneasca robie, și curat se supune scripturile precreștineștei stăpâniri, mutându- se din numitul Ostrov; cu purtare de grijă a iubitorului de oameni Dumnezeu, și cu osteneala iubitorului de Hristos, și a binecinstitorului împăratului nostru, hotărâm, ca neînnoite să se păzească pronomiile cele date scaunului bărbatului celui mai sus numit de către purtătorii de Dumnezeu părinți cei întâi adunați în Efés, ca Iustianúpolul cel nou să aibă dreptul cel al Constantinopolului, și preaiubitorul de Dumnezeu Episcopul cel așezat asupra ei, să șadă mai sus decât toți cei ai Epărhiiei Elispónténilor, și de către Episcopii săi să se Hirotonisească, după vechiul obicei. Că obiceiurile cele în fiecare Biserică, și de Dumnezeu purtătorii Părinții noștri au socotit să se păzească; Episcopul cetății Chizicenilor supus fiind întâiului șezător a prezisului Iustinianúpol, potrivit tuturor celorlalți Episcopi, celor de sub arătatul întâiului șezător preaiubitorul de Dumnezeu Ioan. De către care, trebuința cerând, și Episcopul al aceleiași cetăți a Kizicénilor se va Hirotonisi. [Apostolesc: 34; Sinod 1: 6, 7; Sinod 2: 2, 3; Sinod 3: 8; Sinod 4: 28; Sinod 6: 36; Antiohía: 9]

¹⁹³ Scaun se zice, nu chiar paróhia, ci ceea ce este locuită cu Creștini, și cu Clerici. Drept aceea cei ce Hirotonisesc în numele oarecărora cetăți, sau Orașe sau sate care de Creștini, și Clerici, sunt pustiite, aceștia proestóșind un loc fără de locuitori Credincioși, și fără Clerici, sunt dintre cei neatârnat Hirotonisiți, după Papisticeasca Idolopífe a lor (adică facere de idoli), a Patriarhilor Răsăritului care este afară de Canoane, după cel al 6-lea al Sinodului 4. Pentru aceasta unii ca aceștia nu trebuie a se cinsti cu presedentie de Episcop.

TÂLCUIRI

În timpul Împăratului Iustinian al doilea, Ioan Arhiepiscopul Ciprului ducându- se din Epărhia sa împreună cu norodul său, a venit în Epărhia Episcopului (iar Episcopul este, după Valsamón răsăriteneștile hotare, cele de la Avíd, adică Cetatea cea răsăritenească din afară, ce se întind până la Tracia; iar după Hrisant, gâtul mării cel ce se întinde de la Ténedo pâna la Calíupoli) atât pentru năvălirile barbarilor, cât și pentru că slobozindu- se din robia lor, cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și cu silința împăratului s- au supus împărăției Grecești. Pentru aceasta Canonul acesta poruncește să se păzească întregi Pronómiile cele hărăzite scaunului Ciprului, de către Canonul al 8- lea al Sinodului al treilea, și noul Iustinianúpol acesta să aibă dreptul Constantinopolului (adică să fie și acesta neatârnat ca și aceia. Sau, precum cea Asienească, Ponticească, și Trachicească s- au supus scaunului Constantinopolului, precum am zis la Canonul 28 al Sinodului al 4- lea, așa și Epărhia Elispóntului să se supună scaunului Ciprului) și să se Hirotonisească Arhiepiscopul acesteia de către Episcopii săi, după vechiul obicei. Deci, Mitropolitul Cetății Chizícului să se supună celui al Ciprului, precum și toți Episcopii cei din Cipru, și trebuința cerând, de dânsul să se Hirotonisească.

CANON 40

Fiindcă a se lipi de Dumnezeu prin depărtarea din tulburările vieții, este faptă foarte mântuitoare, trebuiește noi nu necercetat a primi afară de vreme pe cei ce aleg viața Monahicească. Ci a păzi hotarul cel predat nouă de către Părinții și întru acestea, încât atunci se cuvine a se primi dând mărturia vieții celei după Dumnezeu, ca adevărată, și din cunoștință, și cu judecată făcută, după împlinirea cuvântului. Deci să fie cel ce va a se supune sub jugul Monahicesc, numai puțin, decât de zece ani, supuse această vreme întâiului șezător, și cercării celei de dânsul, de va socoti că este mai de folos a- i prelungi vremea, spre introducere în Monahiceasca viață, și așezare. Că deși marele Vasilie în sfințitele sale Canoane, pe ceea ce de voie se aduce pe sine lui Dumnezeu, și îmbrățișează fecioria, de șaptesprezece ani fiind, legiuiește a o număra în ceata fecioarelor, Deci dar noi urmând pildei celei pentru văduve, și Diaconițe, analoghicește (și proporționat) am îngrădit a fi în numita vârsta și cei ce aleg Monahiceasca viață. Că la Dumnezeiescul Apostol este scris: Văduva de șaizeci de ani cu vârsta a se număra în Biserică. Iar sfințitele Canoane, au predat Diaconița a se Hirotonisi la vârsta de patruzeci de ani, Biserica cu Dumnezeiescul Dar mai întărită fiind, și văzând că sporește înainte, și întărirea și asigurarea Credincioșilor întru păzirea Dumnezeieștilor porunci, care și noi prea bine înțelegându- o aceasta, desăvârșit am rânduit, bunăcuvântarea Harului celui ce voiește să înceapă nevoințele cele după Dumnezeu, ca oarecare pecete în grabă noi însemnându- o întru el, de aici ele spre a nu se lenevi pe multă vreme, și a nu se zăbovi punând noi la cale, mai ales cu adevărat grăbindu- ne și către a bunului alegere: și așezare. [Sinod 1: 19; Sinod 4: 15; Sinod 6: 14; Cartagina: 6, 51, 153; Vasilie: 18, 24]

TÂLCUIRE

Cei ce voiesc a se face Monahi, sau Monahíi, nu se cuvine, după Canonul acesta, a se primi fără cercetare; și afară de vremea cuviincioasă, și de hotarul cel dat de Dumnezeieștii Părinți (și mai ales de marele Vasilie). Ci atunci se cuvine a se primi mărturisirea, și făgăduința ce vor da unii ca aceștia către Dumnezeu, ca adevărată, și din a loruși voință făcută, după ce se va deplini judecata minții lor, precum în Canonul 18 zice marele Vasilie, și mai ales întru a sa a 15- a hotărâre pe larg. Deci cel ce voiește a se face Monah, să nu fie mai puțin de zece ani, însă în stăpânirea Arhiereului să fie de a-i face cercarea lui, și să-i adaoge anii (după măsura socotinței sale celei din fire), de va socoti mai de folos. Căci deși marele Vasilie în pomenitul Canon al său, rânduiește, a se împreună număra în ceata fecioarelor fecioara ce va fi mai sus de șaisprezece, sau șaptesprezece ani. Dar noi (zic părinții acestui Sinod) urmând pildei văduvelor, și a Diaconițelor, acei 16 și 17 ani ai lui Vasilie, în zece ani am împușinat. Căci, Apostolul rânduiește: Să se numere văduva în Biserică, nu mai puțin de 60 de ani. Iar Părinții Sinodului al 4- lea zic să se Hirotonisească Diaconița în vârstă de 40 de ani, în Canonul al 15- lea. Văzând noi Biserica lui Dumnezeu sporind cu Dumnezeiescul Dar, și statornicia ce arată Creștinii întru păzirea Dumnezeieștilor Porunci. Acestea și noi bine socotindu- le, Canonul acesta am rânduit, întipărint în fragedul suflet al celui ce vrea să înceapă Duhovniceștile nevoițe ale Monahilor, ca pecetea, buna cuvântare a Dumnezeiescului Dar, și întărintu- l pe el în Canonul acesta, nu spre a se lenevi în multă vreme despre lucrarea faptelor bune, ci spre a alege în grabă partea cea bună.

CANON 41

Cei ce se află prin cetăți, sau prin sate, voind a se duce în închideri, și a lua aminte de sineși în singurătate, mai întâi trebuie a intra în Mănăstire, și a se învăța singuratica petrecere, și în vreme de trei ani Exárhului Mănăstirii întru frica lui Dumnezeu a se supune, și după toate chipurile, precum se cuvine, împlinind ascultarea. Și așa mărturisind despre proalegerea cea întru acest fel de viață, și că din toată inima de bună voie o îmbrățișează aceasta, să se ispitească de către proșezătorul [Presedentul] locului. Apoi așa alt an, să stăruiască în afară de închisoare, ca scopul lor mai mult să se arate. Că atunci vor da deplină încredințare, că nu vânându- se de deșarta slavă, ci pentru însuși binele cel adevărat, vânează liniștea aceasta. Iar după împlinirea a atâtui timp, de vor rămâne întru aceeași proalegere, să se închidă ei, și să nu le mai fie iertat, când vor voi, a se depărta din acest fel de singurătate. Fără numai dacă pentru vreun obștesc folos, sau pentru vreo altă nevoie ce îi silește pe ei de moarte, s- ar trage către aceea, și așa, cu bincuvântarea Episcopului locului. Iar afară de zisele pricinui, apucându- se a ieși din locuințele lor, mai întâi adică fără voia lor să se închidă în pomenita închisoare, iar apoi cu posturi, și cu alte aspre petreceri să- i vindece pe ei. Știind, după ceea ce este scris: «Că nimeni punând mâna pe plug, și întorcându- se înapoi, este îndreptat întru Împărăția Cerurilor.» [Luca 9, 62]

TÂLCUIRE

Mare, și îndrăzneată faptă este, că, îndată din lumeasca viață, a se depărta cineva, și a se închide în lăuntru în închisori (precum în peșteri, sau în alt fel de locuință închisă), și de la o covârșire să sară la altă

covârșire, de la noianul vieții zic, cel mult tulburător, la noianul cel cu anevoie umblat al liniștii. Pentru aceasta Părinții aceștia, în Canonul acesta, rânduiesc, că cei ce voiesc a o face aceasta, mai întâi să meargă în Mănăstire, și după ce trei ani vor arăta întru toate ascultarea către Egúmenul, să se cerce de către Arhiereul, de vor mărturisi că de bună voie, și din toată inima doresc acest fel de depărtare. Apoi după aceasta, să se liniștească în vremea unui an afară de închisoare, pentru ca să dea mai multă încredințare, că nu pentru slava deșartă, ci numai pentru binele liniștirii, doresc viața aceasta. Și dacă după toate acestea vor sta statornici în cugetarea și sânguința aceasta, atunci să se închidă, și mai mult să nu aibă a ieși afară, când vor voi, afară numai pentru obștescul folos al norodului, și pentru primejdie de moarte. Însă și atunci să iasă cu blagoslovenia, și cu voia Episcopului locului. Iar dacă fără de pricinile acestea ar ieși, în silă să se închidă iarăși în pomenita lor închisoare, și cu postiri, și cu alte rele pătimiri, să se canonisească, pentru ca să se învețe, că, precum a zis Domnul: «Cel ce pune mâna sa pe plug, adică cel ce va începe viețuirea cea după Dumnezeu, apoi se va întoarce la lumeasca viață, acesta nu poate a merge drept la Împărăția Cerurilor.»

CANON 42

Cei ce se zic pustnici, care poartă negru, și plete la cap, înconjurând prin cetăți, printre bărbați mireni, și printre muieri petrecând, și epánghelma lor ocărând, Hotărâm de vor alege a-și tunde pletele, primind și chipul celorlalți Monahi, aceștia să se așeze în Monastire, și între frați să se numere. Iar de nu o vor alege aceasta, desăvârșit să fie goniți din cetăți, și să locuiască în pustietăți, din care și pe numirea lor o au plăsmuit.

TÂLCUIRE

Fiindcă din vechi mulți amăgitori de noroade, pustnici numindu-se, purta negre, și plete la cap, și înconjurau prin cetăți, printre bărbați și muieri, ocărând Epánghelma Monahicească. Pentru aceasta poruncește Canonul acesta, că unii ca aceștia, de voiesc a-și tunde părul, ca și ceilalți Monahi ce se află prin Monastiri ¹⁹⁴, și a se așeza în Monastire, bine. Iar de nu vor voi desăvârșit să se gonească de prin polítii, și să se ducă să locuiască în pustietăți, de unde mincinos, și nu cu adevărat, s-au numit pe sineși pustnici.

CANON 43

Cu puțință este Creștinului a alege viața ascetică (nevoitoare), și pe amețeala cea mult tulburătoare a lucrurilor vieții lepădându-o să intre în Monastire, și după chipul Monahicesc să se tundă, măcar în ori ce fel de greșeală s-ar prinde; că Mântuitorul

¹⁹⁴ însemnează că din Canonul acesta, Monahii cei ce sunt în Chinóvii și în Monastiri, se cuvine a-și tunde măsurat părul capului, atât din Canonul acesta, cât și din cuvântul cel pentru feciorie al marelui Atanasie, și din cel 1 pașnic al lui Grigorie Teologul, și din multe Istории al Lavaiconului. Fiindcă la Monahi vremea aceasta, este vreme de plângere, după Hrisostom (voroava 56 Matei) și după Ioan al scării. Iar Dumnezeu prin Isaia zice, că semn de plângere, și de tânguire, și de bocit, este raderea capului [Isaia 22, 12]. Și dacă, după Pavel, de Obște tot bărbatul purtând plete se sluțește, cu mult mai vărtos Monahii, și mai ales tineri, și Diaconii? Că unii ca aceștia, cu cât smintesc pe ceilalți cu fețele lor, cele tinere și fără barbă, pe atât smintesc și cu pletele lor cele lungi și pieptănate. De acestea dar se cade a se păzi cei ce păzi cei ce se află prin cetăți, și mai ales în Constantinopol.

nostru Dumnezeu a zis: «Pe cel ce vine către mine, nu-l voi scoate afară» [Ioan 6: 37] fiind dar că Monahiceasca petrecere, ne închipuiește nouă pe viața cea întru pocăință, împreună binevoim celui ce cu adevărat se adaogă către aceasta. Și nici un chip îl va opri pe el despre împlinirea scopului său. [Sinod 1 și 2: 2]

TÂLCUIRE

Precum se vede, voind unii a se face Monahi, se opreau de către oarecare, poate pentru păcatele ce ar fi făcut. Pentru aceasta Canonul rânduiește, că are voie fiecare Creștin (de sineși stăpân fiind adică, și nu sub stăpân. După cel Apostolesc 82) a se lepăda de lume, și a se duce în Monastire spre a se tunde¹⁹⁵, măcar de ar fi făcut și păcatul cel mai mare. Fiindcă și Domnul a zis: că «pe cel ce vine către Mine nu-l voi scoate afară». Deci de vreme ce viața Monahilor închipuiește pe pocăință, precum și stâlpul închipuiește pe lucrul cel ce se scrie pe el. Pentru aceasta și noi ne mulțumim, și împreună ne bucurăm cu cei ce o procinstesc pe ea, și nici o pricină (de păcat adică, nu și de sub stăpânire) nu-i va opri pe unii ca aceștia de la împlinirea țințirei lor. Zice însă și Canonul 25 al lui Nichífor, că dacă fiind cineva bólnav, ar cere Monahicescul chip, se cade a i-l da, fără întârziere de vreme, și darul să nu i se oprească. Tot aceasta o zice și Valsamón, și Simeón al Tesalonicului; însă fără de bătrân, care

¹⁹⁵ Tunderea aici Canonul zice pe chipul cel mare și Îngeresc, fiindcă, după Valsamón (la tâlcuirea Canonului al 2-lea al Sinodului din sfânta Sofia), chiar tunderea este îmbrăcarea cea în chipul cel mare și Îngeresc. Trebuie însă a ști, că din început chipul Monahicesc a fost unul și singur, cel mare adică, precum scrie sfântul Teódor Studitul în Testamentul său. Nu vei da cuiva chipul cel ce-i zic mic, apoi pe cel mare; pentru că chipul unul este, precum și Botezul, în ce chip l-au întrebuițat sfinții Părinți. Și Dumnezeiescul Grigorie Palamă întru o Epistolă către Pavel Ieromonahul zice, acesta este marele și Monahicescul chip. Iar chip mic al Monahilor Părinții nu știu, ci oarecare dintre cei mai noi, s-a arătat, că l-au întrebuițat în două, fiind însă că fac aceleași întrebări și răspunsuri, și făgăduințe atât la cel mic, cât și la cel mare, iarăși un chip îl socotesc. Și Simeon al Tesalonicului (Cap 20) zice, că precum Botezul este unul și singur, așa și chipul Monahilor. Că chipul cel mic este arravónă și început al celui mare, și s-au izvodit de oarecare urmași Părinți pentru neputința (sau și lenevirea) oamenilor. Și Cartea Evhológhiul (Adică a Rugăciunilor), încă și Valsamón, chipul cel mic îl numesc arravónă al celui mare. Iar Iov, cel ce se numește păcătoș, în Cartea cea pentru Taine (la Sintagmátion a lui Hrífant al Ierusalimului) și al 3-lea chip adaogă zicând, așa. Monahicescul chip de la cel mai mic spre cel mai deplinit sporește, de la chipul cel mic purtător de rasă numit, la sfântul chip cel al tunderii. Și de la acesta iarăși la cel mare Îngeresc numit; asemeni dar și Cartea Rugăciunilor în trei împarte rânduielele chipului, în rânduiala purtătorilor de rasă, a chipului celui mic, și a chipului celui mare. Și nu numește chip mic pe ce purtător de rasă ca Iov, ci pe cel ce se numește de către noi de Obște purtător de Cruce, pe care Iov mai sus l-a numit chip al tunderii. Acestea așa fiind zise, câți vor apuca a se face purtători de rase, numai pot a lepăda rasa și a se însura (ferească Dumnezeu). Căci cum vor îndrăzni aceasta, de vreme ce și perii capului l-au tuns, care însemnează că au lepădat toată cugetarea lumească, și au afierosit viața lor lui Dumnezeu. Cum, când și rasă Monahicească Blagoslovită a îmbrăcat, și Camilafcă, și numele s-au schimbat, și două Rugăciuni de Preot li s-au citit, prin care mulțumește lui Dumnezeu, pentru că fu slobozit din viața cea deșartă și lumească. Și i-a chemat la cinstitul Cin al Monahilor, și roagă pe Dumnezeu să-i primească întru mântuitorul său jug? Și dacă cel ce făgăduiește numai a se face Monah, fără a îmbrăca rasă, nu trebuie a călca, ci a-și împlini făgăduința sa; după ceea ce scrie: „Rugăciunile mele voi da Domnului.” Cu cât mai vârtos cel ce rasa o a îmbrăcat? Pentru aceasta și Valsamón (tâlcuirea Canonului 5 al Sinodului 1 și 2) zice, cel ce a îmbrăcat rasa nu are voie de aici a se face mirean, ci va fi silit a-și împlini întâiul său scop. Adică, să ia chipul cel desăvârșit, iar de nu va voi, se va pedepsi, precum legea poruncește la titlul 1 al Cărții a patra. Și iarăși câți purtători de Cruce se află (adică îmbrăcați în mantie) se îndoiesc că nu ar fi datori a păzi scumpătatea chipului celui mare (megaloshimós adică a schimnicilor), nu se amăgească, ci aducă-și aminte că aceleași făgăduințe au dat, și pentru aceea sunt datori a păzi aceeași asprime de viață; și sânguiască- se dar, a lua chipul cel mare și desăvârșit.

urmează al primi pe el spre supunere, nici un Monah să se facă, după Canonul al doilea al Sinodului întâi și al doilea

CANON 44

Monahul prinzându-se în curvie, sau luând femeie spre împărtășirea nunții, și spre împreună petrecerea, certărilor celor ce curvesc după Canoane se va supune. [Sinod 4: 16; Anghira: 19; Vasilie: 6, 18, 19, 20, 60]

TÂLCUIRE

Monahul de se va dovedi că a curvit, ori că s-a însurat, ca un curvar, șapte ani să se certe după Canoane, mai întâi desfăcându-se și nelegiuita nuntă, hotărăște Canonul acesta¹⁹⁶.

CANON 45

Fiindcă ne-am înștiințat, că în oarecare femeiești Monastiri cele ce voiesc a se învrednici sfințitului chipului aceluia, cu haine de mătase, și în tot felul de înveșmântări, încă și cu podoabe cu aur, și cu pietre scumpe împestrate, se împodobesc de către cei ce le aduc pe ele, și așa apropiindu-se la Jertfelnic, se dezbracă din îmbrăcămintea atâtei materii, și că îndată se face asupra lor binecuvântarea chipului, și se îmbracă ele cu îmbrăcămintea cea neagră. Hotărâm, ca de acum să nu se mai facă aceasta; că nici este lucru cuvios, ceea ce acum prin a sa voie a lepădat toată desfătarea vieții, și au înbrățișat petrecerea cea după Dumnezeu, și o au adevărit aceasta cu cugetări neclintite, și așa au venit în Monastire, ca iarăși să-și aducă aminte prin podoaba aceasta stricăcioasă și curgătoare, de cele ce au uitat. Și dintru aceasta să rămână cu îndoială, și sufletul să se tulbure, ca valurile cele ce se învâluiesc, și încoace și încolo se întorc; încât nici lacrămă, este, cu puțință a mai slobozi oarecând, nici a arăta cu trupul umilința cea din inimă. Ci deși puțină oarece s-ar ivi lacrămă, precum se întâmplă, nu este mai mult pentru așezarea nevoinței cei Monahicești, decât pentru că părăsește lumea, și cele din lume, să se socotească de către cei ce o văd pe aceasta că se apropie.

TÂLCUIRE

Oprește Canonul acesta pe cele ce vin spre a se face Monahii, de a veni cu haine de mătase și cu podoabe scumpe, și a se îmbrăca îndată în cele Monahicești. Că nu este de cuviință, ceea ce de bună voie au lepădat dulceața vieții, și a iubit petrecerea cea după Dumnezeu, a veni iarăși întru pomenirea, celor ce le-au defăimat, și le-au uitat prin acest fel de podoabe¹⁹⁷. Încă și a se tulbura sufletul ei ridicându-se asupra-i năluciri

¹⁹⁶ Valsamón văzând că curvarul Monah însurându-se se canonisește, de Canonul acesta, ca și un mirean, zice, că aceasta compogorare se face pentru Monahii aceia, care de sineși, și de bună voie se despart de nelegiuirea lor nuntă, și care vor năzui la mărturisire, și al pocăință, nu și de cei ce în silă sunt trimiși la pocăință.

¹⁹⁷ Din cuvintele acestea ale Canonului încheiem, că uitarea aceasta prin oarecare îndelungată vreme în Monastire, și prin ispitire se face, și prin urmare. Că și atunci Monahii, și Monahiile, cu hainele cele lumești făceau cercare, și nu cu îmbrăcămintea de rase. Că cu îmbrăcămintea cea neagră, zice, după ce veneau în Monastire se îmbrăcau; iar mai arătat se face aceasta din Canonul 135 al celui din Cartaghén. Vezi și I a lui Nicolae. Și însemnează după Pahímer la tălmăcirea ce face la sfântul Dionisie, că îmbrăcămintea neagră a Monahilor însemna, că ei petrec Monahicește, strânși întru sineși, precum și colorul cel

lumești, ca niște valuri, încât nici lacrimă a o mai lăsa să scoată, când se tunde, cu care să-și arate umilința inimii. Iar deși ar scoate puțină lacrimă, poate, că se socotește de cei ce privesc, că o au scos, nu pentru că s-a învrednicit Îngerescului chip, ci pentru că a lăsat lumea, și cele din lume.

CANON 46

Cele ce aleg viața ascetică, și se așează în Monastire, nicidecum să iasă, iar dacă vreo nevoie neapărată pe ele le-ar trage spre aceasta, cu binecuvântare, și cu învoirea preostóasei facă-o

negru se strânge întru sine. Monahiceasca rânduială este a petrece Monahicește; că aceasta însemnează îmbrăcămintea cea neagră. Pentru aceasta și marele Atanasie în cuvântul cel pentru feciorie zice, îmbrăcămintea ta este neagră, nu cu vopsea boită, ci însăși firească. Însă nu numai cele negre sunt însușite Monahilor. Ci și cele lăe, adică nici desăvârșit negre, nici albe; pentru aceasta și Hrisostom zice în cel pentru Feciorie, nu în hainele cele lăe, și în culori este feciorie. Iar negrul color, însemnează încă și plângerea, și întristarea ce trebuie să aibă Monahul. Că cei ce se întristează și plâng pentru moartea oarecăror rudenii ale lor, obișnuiesc a se cerni. Fiind însă că am pomenit pentru îmbrăcămintea Monahicească, bine este să tâlcuim aici și ce însemnează fiecare. Deci cămașa, însemnează pe haina veseliei, și Dumnezeiasca dreptate, cu care se îmbracă Monahul în locul hainelor celor de piele, și în locul goliciunii lui Adam, după Evhológion, și după Simeón al Tesalonicului. Páliul (care era o haină și o îmbrăcămintă ca în chipul rasei celei ce se poartă pe deasupra, sau amândouărasei, precum și Simeon al Tesalonicului îmbrăcămintă pe deasupra o numește, și Avvá Isaác zicând, învășură-ți palfolul tău), îmbrăcămintă voiește să fi fost, și nu ca Monahii de acum Palfolul luându-l, în locul acestuia întrebuințează pe cel ce se numește Paramánd, în vreme ce numele paramandfului însemnează îmbrăcămintă, ca o a doua mandie <mantie> (pentru aceasta, precum se vede în Evhológhion mandie numește pe chipul cel mic și nu bucățica aceasta în patru cornuri, ce o poartă acum cei îmbrăcați în chipul cel mic dinapoi la spate) Palíon acestea zic, însemnează pe podoaba nestrucăciunii și a cinstirii, și pe Dumnezeiescul acoperământ și învelire, după Evhológhion, și după Simeón al Tesalonicului. Brăul de curea fiind, și mijlocul strângând, unde sunt răunchii partea cea poftitoare, însemnează pe omorârea truștilor pofte, și pe întreaga înțelepciune, și a fi gata întru slujbe Monahul, după Evhológhion, și Simeon, și Chiríl al Ierusalimului și Dorotei, și Sozómen. (Cartea 3, 13). Sandalii sau papucii, însemnează că se cade Monahul gata a alerga în calea Evangheliei păcii, fără a se poticni, ci a călca peste șerpii cei gândiți. Și că precum sandalii sunt supuși celuiilalt trup, așa și trupul se cade a fi supus sufletului, după Evhológhion, Simeón, și Chiríl al Ierusalimului. Acestea sunt Veșmintele celui mic și stavrofór (purătorul de Cruce); iar cel îmbrăcat în megalóschimos (adică chipul cel mare Shimnicul) are și aceste trei îmbrăcămintă mai mult, Cucúlion, Analávul, și Mándia. Însă cucúliul însemnează, pe coiful mântuirii, după Evhológhion, și pe umbrirea Dumnezeiescului Har, care leapădă înțelegerile lumii, după Simeón, și după Chiríl al Ierusalimului, pe nerăutate, și pe Smerenie. Că și pruncii cei fără de răutate acest fel de cucúliu (tichii) poartă, după Sozómen și Dorotéi. Iar Analávul (care și Anavolévs, adică slujitor se numește de Sozómen, este de piei după Simeón, iar acum se numește nolistávrión) însemnează că Monahul ia asuprăși Crucea Domnului, și urmează lui, după aceleași mărturii. Având însă și dinainte și dinapoi Cruci, însemnează că și lumea s-a răstignit Monahului, cu depărtarea de dânsa, și Monahul lumii, cu neîmpătimirea cea către dânsa, după zicerea: «Mie lumea s-a răstignit, și eu lumii». Iar Sozómen zice că strângând aceasta amândouă spetele, însemnează că Monahul este gata spre slujbă. Iar Mandia (care este îmbrăcămintă fără mâneci Sozómen o numește Colóviu și Dorotéi iarăși), cuprinzătoare fiind a tuturor celorlalte, însemnează că Monahul este înfășurat în ea, ca în mormânt după Simeón. Iar Sozómen, și Dorotéi zic, că aceasta neavând mâneci, însemnează că Monahul nu se cade a ridica mâna asupra cuiva, nici a face ceva de ale omului celui vechi. Iar întinderea Mandiei, însemnează pe întrariparea Îngerilor, după Chiríl al Ierusalimului. Că Îngeresc se cheamă chipul Monahilor, iar cele patru cornuri ale Mandiei, însemnează pe cele patru Generalnice bunătați, înțelegerea, întreaga înțelepciune, dreptatea, și bărbăția; are adică și semn roșu Mandia, care însemnează după Avvá Dorotéi, că Monahii prin acela se cunosc, și sunt Ostași ai Cerescului Împărat. Iar că aceasta se dă numai celui cu chipul cel mare, se înțelege din zicerea lui Simeón Tesalonicul. Iar în sfârșit, ca o cuprinzătoare a tuturor se îmbracă mandia. (Cap 273 când și mai cu glas zice Preotul: „Fratele nostru cutarele a luat

aceasta. Și atunci nu singure de sineși ci cu oarecare bătrâne, și proestóase, în Monastire cu porunca Iguméniei, iar a dormi afară ele nicidecum le este slóbod. Dar și bărbații cei ce urmează viață Monahicească, trebuința silind, și ei cu bine cuvântarea celui ce i s-au încredințat Igumenía să iasă. Drept aceea, cei ce calcă hotărârea cea acum de noi poruncită, ori bărbat ar fi, ori femeie, cuvenitelor certări să se supună. [Sinod 6: 46]

TÂLCUIRE

Nu vor Părinții aceștia cât de puțin a ieși din Monastirile lor Monahíile; iar deși vreo neapărată nevoie le-ar sili spre aceasta, cu binecuvântarea, și voia proestóasei să iasă, și atunci, nu singure, ci împreună cu alte bătrâne cu vârsta, și cu înțelepciunea. Iar a dormi poartă afară din Monastirea lor, cu totul nu este iertat. Ci și Monahii așîșderea, nevoia silind, iasă cu binecuvântarea Egúmenului. Iar câți vor face într- alt chip, să se certe cu potrivitele certări, ce va socoti Egúmenul, sau Egumenía, ori bărbați de ar fi.

CANON 47

Nici în Monastirea bărbătească femeie, nici în femeiască bărbat, să doarmă. Că afară de toată poticnirea, și de scandală se cade a fi Credincioșii, și a-și îndrepta viața lor, către buna cuviință, și apropiată Domnului; iar de va face cineva aceasta, ori Cleric de ar fi, ori mirean, să se aforisească. [Sinod 7: 18, 20, 22]

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul acesta, că nici o femeie de obște, să doarmă noaptea în Monastire bărbătească, nici bărbat de obște iarăși, în Monastire femeiască. Pentru că de obște Creștinii, se cuvine a nu pricinui vreo sminteală, și prepus altora, ci să-și petreacă viața lor cu bună cuviință, și bineplăcută Domnului. Și cu mult mai vârtos se cuvine a păzi despre aceasta Monahii, căci dimpotrivă, și loruși își pricinuiesc scandală, aprinzând focul cel în fire sădit al poței, și bărbații, și femeile; și altora pricinuiesc scandală, dându- le prepusuri necuviincioase pentru dânșii. Și care o ar face aceasta, să se aforisească, ori Cleric de ar fi, ori mirean.

CANON 48

Femeia celui ce se ridică la proșederea Episcopiei, după învoirea cea între dânșii, mai- nainte despărțindu- se de bărbatul său, după hirotonia Episcopiei cea pusă asupra lui, să intre în Monastire, care va fi zidită departe de așezarea Episcopului, și purtarea de grijă de la Episcop aibă- o. Iar de se va arăta vrednică, înainteze- se și la dregătoaria Diaconiței.

TÂLCUIRE

marele și Îngerescul chip” măcare că Evhológhiul pentru mandia Shimnicului nici ca cum pomenește. Iar Camilávhiul, și Epanocamilávhlul binecuvântare osebită nu au. Unii însă buna cuvântare cuculíului o zic și la Camilávhlul purtătorului de Cruce; acestea așa fiind zise, se cade Preotul în locul celui mic Paramánd, să binecuvinteze rasa cea de deasupra, și să o dea Monahului să o îmbrace; ca nu când îi dă rasa cea pe deasupra să nu aibă rugăciune și bunacuvântare a zice. Iar dacă cineva ar voi a purta Paramándul acel mic, peste dulamă în loc de Cruce, mi se pare că nici o necuviință urmează.

Poruncește Canonul acesta, ca femeia celui ce are a se face Arhiereu, mai-nainte să se despartă de el cu de obște învoire, și a ei și a lui. După ce el se va Hirotonisi, ea să intre în Monastire depărtată de Epărhia lui, într-o care să se Călugărească. Însă să i se poarte de grijă pentru cele de nevoie spre îndestularea vieții, de către fostul ei bărbat (de va fi săracă adică), și aceasta o au poruncit Canonul a se face, ca nu văzând unul pe altul, adeseori să-și aducă aminte de petrecerea și împreună viețuirea lor cea mai dinainte, și prin urmare să se aprindă spre trupească iubire. Iar de va fi vrednică, să se facă și Diaconiță; citește și Apostolescul Canon 5 și cel 12 al Sinodului 6 și subînsemnarea Canonului 40 al aceluiași Sinod. Din acest Canon însă cu dreptate închei Vlăstar, că nici femeile Preoților ce mor pot a doua oară a se mărita.

CANON 49

Reînnoind și acesta sfințit Canon, hotărâm, ca Monastirile cele odată consfințite (catierosite) după socotința Episcopului, să rămâie pentru totdeauna Monastiri, și lucrurile cele cuvenite lor, să se păzească pentru Monastire, și să nu mai poată a se face ele lumești locuințe, și nici de către oricare dintre toți să se dea acestea la bărbați lumești. Ci deși până acum s-a făcut aceasta, hotărâm ca nicidecum să se urmeze; iar cei ce s-ar apuca a o face aceasta de acum înainte, să se supuie certărilor celor din Canoane. [Sinod 4: 24; Sinod 7: 13]

TÂLCUIRE

Acest Canon reînnoiește pe cel al 24-lea al Sinodului 4 pe care îl și așterne anume, și vezi tâlcuirea acolo. Adăogând aceasta numai mai mult decât acela, ca nici să se dea Monastirile de către oricine (adică de Cleric, nici de Monah, nici de mirean), la bărbați lumești, spre a le ocârmui adică, și de s-a făcut aceasta până acum, de acum înainte însă să nu se facă.

CANON 50

Nimeni dintre toți ori din mireni, ori din Clerici de acum să nu se mai joace în Chive, iar de se va vâdi cineva făcând una ca aceasta, de va fi Cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească. [Apostolesc: 42, 43]

TÂLCUIRE

Opresc Părinții aceștia de a se juca vreun mirean, sau Cleric în Chive, adică în Ghioci, sau în Cărți sau în Dame, sau într-alt jocuri de acest fel. Iar care după Canonul acesta, s-ar juca întru acestea, de va fi Cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

CANON 51

Desăvârșit oprește sfântul, și Ecumenicul Sinod, pe cei ce se zic Mimi, și teatrele acestora, dar apoi și privirile vânaturilor, și jocurile cele de pe Scenă, a se face. Iar dacă cineva Canonul l-ar defăima, și către ceva din aceste oprite pe sineși s-ar da, de va fi Cleric, să se Caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească. [Sinod 6: 24, 62, 66; Cartaghén: 17, 70]

TÂLCUIRE

Cu toată deplinătatea oprește Canonul acesta de a se face cei ce se zici mími care, uneori urmează chipurile Arápilor, alteori ale Armenilor, și alteori ale robilor. Și uneori lovind cu palmele peste față, cu toate acestea îndeamnă pe privitori să se strice de răs. Iar privirea vânaturilor este¹⁹⁸ a privi cineva fiarele, lei, adică, sau urși, sau altele, să se lupte unele cu altele, sau cu oamenii ce sunt osândiți spre moarte. Că nemilostivire și cruzime mare este a privi cineva sângele unora ca acestora vărsându- se, și a râde. Oprește încă pe lângă acestea și jocurile, și gingășiturile cele necinstite ce fac, ori bărbații, ori femeile, la Teatre. Drept aceea Actori se numesc cei ce fățarnicesc, când că sunt împărați, alte ori domni, alte ori slugi, și alteori altceva. Și care va defăima Canonul ceva, și va face dimpotrivă, Clericul să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.

CANON 52

Întru toate zilele ajunării sfintei Păresimi, afară de Sâmbăta și Duminica, și de sfânta zi a Bunei Vestiri, să se facă sfințita Liturghie a celor mai înainte sfințite. [Apostolesc: 69; Laodiceea: 49, 51]

TÂLCUIRE

Zilele sfintei Patruzecimi sunt zile de plângere și de umilință, iar a se proaduce Jertfă deplinită către Dumnezeu, și mai ales întru pomenirile sfinților, de către mulți se socotește pricină de serbare, de bucurie, și de prăznuire. Pentru aceea și obișnuiesc a împreună prânzi întru aceea; iar plângerea, și serbarea, împotrivoare sunt una alteia. Pentru aceasta poruncește Canonul acesta, ca în celelalte zile ale marelui Post, să se facă Liturghia celor mai înainte sfințite¹⁹⁹, adică a celei deplinite și proaduse

¹⁹⁸ Din acest Canon se înțelege, că toți Clericii și cei sfințiți, și Monahii nu se cuvine a fi vânători, și nici într- un fel. Că de vreme ce oprește măcar a privi luptele fiarelor, cu mult mai vârtos îi oprește despre a vâna însuși. Și cei sfințiți de nu vor înceta să se caterisească, iar Monahii să se aforisească, după Canonul acesta.

¹⁹⁹ Însemnează că Liturghia cea mai înainte sfințită nu este a lui Grigorie Dialogului, căci acela nu știa limba ellinească, după Epistolă 29 a cărții a șasea a lui; și căci în conscrierile lui aceasta nu se află; ci este din vremile moștenitorilor Apostolilor după răspunsul 56 al lui Simeón al Tesalonicului. Și mai înainte de vremile Dialogului, precum se arată din Canonul 49 al Sinodului din Loadíchia și mai ales din obiceiul ce era la Răsărit, precum zice Vasile în cea către Chesária Patríchía, și la Apus, precum zice Ieronim în cea către Pammáhie, să se împărtășească Creștinii Miercurile și Vinerile, cu Prosfințita Pâine. Că arătat este că aceștia împărtășindu- se zicea oarecare Rugăciuni și mai înainte de împărtășire, și după ce se împărtășeau, care în scurt a zice, era Liturghia celor mai înainte sfințite de atunci, și aceasta o zice Arghéntul. Însă pomenim pe Dialogul la Apólisul (Otpustul) acestei Liturghii, sau pentru că acesta predându- o aceasta Romanilor în zilele marelui Post, după Mavríchie Ierodiaconul Bisericii celei mari care a scris Sinaxarele, și după Máxim Margúnie tălmăcitorul lor, și după Mihaíl Constantinopoliteanul, au dat sfat și Răsăritenilor să o săvârșească în toate zilele marelui Post, precum vor unii; sau și pentru că fiind mai înainte, s- a împodobit în urmă de către Dialogul, și s- a adus în rânduiala care acum se vede. Însă s- a aflat de către Părinți cea mai înainte sfințită, pentru ca să se facă părtaş Cereștii vieți și a Darului celui din sfintele Taine și în zilele cele de post. Că și Vlăstar în Capul al 5- lea al literei T zice: „Precum ostașii cei ce se luptă, după ce încetează bătălia, seara se împărtășesc din hrana cea pregătită, pentru a se întări cu ea, și a doua zi iarăși să bată pe vrășmași, așa și noi Creștinii, luptându- ne împotriva patimilor și a diavolului în zilele marelui Post, ne împărtășim în de seară (cei vrednici adică și pregătiți) cu Trupul și Sângele Domnului, cele mai înainte sfințite de Sâmbătă, și de Duminică, ca să ne întărim cu ele, și mai cu vitejie iarăși să batem pe gândiții vrășmași. (Aceasta însă nu de la sine o zice Vlăstar, ci de la altă Sholie mai veche o a tălmăcit, care noi o am aflat) însăși aceasta o pomenesc și mai înainte sfințitele Rugăciuni ale însuși acesteia. Vezi însă că în de seară se cuvine a se săvârși cea mai înainte sfințită după Tipice, și după Apusenescul Sinod cel în Cabilón. Drept aceea cei

Dumnezeiasca Jertfă a doua Proaducere, adică Prosforă. Iar Sâmbetele, și Duminicile, ca în niște zile mai line, și nu de Post, așijderea și în ziua Bunevestiri, ca una ce este început și cap al Mântuirii noastre, și prin urmare și sărbătoare, și Praznic, iartă a se săvârși Jertfa, și Liturghie deplinită.

CANON 53

Fiindcă mai mare este rudenia cea după Hristos decât legătura cea a trupurilor, ne-am înștiințat însă că în oarecare locuri, unii primind copii din sfântul și Mântuitorul Botez, și după aceasta, văduvind maicile acelora, se învoiesc de fac împreună locuință prin nuntă; Hotărâm ca de acum nimic de acest fel să se facă. Iar dacă oarecare după Canonul acesta s-ar vâdi făcându-o aceasta, mai întâi adică, unii ca aceștia să se despartă de această nelegiuită însoțire. Iar apoi, și certărilor curvarilor să se supuie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește de a lua cineva femeie pe cumătra sa văduvind, ai cărei fii i-a primit din sfântul Botez. Fiindcă rudenia cea după Hristos, după care se fac Duhovnicești frați, nănașul, și cumătra sa, este mai mare decât cea trupească. (Mai mare însă, nu după câtime, și după trepte, că până la a treia treaptă numai aceasta se oprește după adâncime. Ci după felurime și relație, și vezi la Canonul al 8-lea cel pentru nunți.) Iar care ar îndrăzni a face aceasta, mai întâi să se despartă de această nelegiuită nuntă, apoi să se canonisească ca niște curvari. Însă aceasta ce zice Canonul pentru primirea din Botez, trebuie a se ține și la înfiuirea ceea ce se face prin săvârșirea sfințitelor Rugăciuni, după Nearaoa 24 a lui Léon înțeleptului.

CANON 54

Dumnezeiasca Scriptură pe noi așa luminat învățându-ne, nu vei intra la nici o rudenie ale trupului tău, spre a-i descoperi rușinea lui [Levitic 18: 6]; de Dumnezeu purtătorul Vasilie pe oarecare din nunțile cele oprite le-a numărat în Canoanele sale, cu tăcere pe cele mai multe trecându-le, și cu amândouă făcându-ne folos. Că mulțimea numelor celor de rușine lăsându-le, ca să nu spurce cuvântul cu graiurile, în generalnice numiri a cuprins necurățiile. Prin care cuprinzător a arătat nouă nunțile cele nelegiuite. Fiind însă că cu acest fel de tăcere, și cu necunoștința opririi neiertatelor nunți, pe

ce împreună dimineața o săvârșesc, greșesc, și îndreptează-se. Căci cum pot a zice într-însa, „Să plinim rugăciunea noastră cea de seară Domnului” care nu este, nici de amiază zi? Și nu numai Miercurea și Vinerea, ci și Lunea, și Marțea, și Joia neoprit după Canonul acesta de către cei ce voiesc se face mai înainte sfințita Liturghie. Iar cei ce nu adapă pe sfânta Pâine cu Preacuratul Sânge, precum în Liturghii se rânduiește, și nici adăpată păzesc spre a se face cu ea cea mai înainte sfințită, arătat este că sunt de o cugetarea cu Latinii. Că a relei cinstiri a Latinilor este și aceasta, a împărtăși pe mireni numai din Pâine, cu Taine Euharistiei, precum Apusenescul Sinod cel adunat în Constánția Ghermániei la anul 1414 fără de lege a legiuit. Iar pentru câte pricini se păstra Prosfințita Pâine, vezi pe Evstrátie Arghéntul la foaia 284 și subînsemnare Canon 14 al Sinodului Laodíchiei. Din vechime însă se păstra și vin Posfințit în Biserici, precum mărturisește și Hrisostom în Epistolía 1 către Inochéntie, și Ieronim Epistolía 4 către Rufín, și Grigorie Teológul în cuvântul cel asupra îngropării către Gorgónia, și localnicul Sinod cel în Tolít, și alții.

sineși firea se tulbura; am socotit împreună mai descoperit a arăta cele pentru aceasta, hotărând de acum înainte, cel ce se va împreuna prin împreunare de nuntă cu vara sa, sau tatăl, și fiul, cu maică și fiică, sau cu două fete surori, tatăl, și fiul, sau doi frați, cu maică și fiică, sau doi frați, cu două surori. Să cadă sub Canonul cel de șapte ani, arătat că despărțindu-se ei de nelegiuita însoțire.

TÂLCUIRE

Fiindcă Dumnezeiasca Scriptură arătat ne învață, zicând: O omule nu vei lua spre împărtășire de nuntă pe nici o rudenie trupească a ta. Și aceasta zicere marele Vasilie în Canonul 87j al său, unele nunți oprite în Canoanele sale le-a numărat (precum în cel 76 pe nunta celui ce ia pe cumnata sa de femeie. În 78 pe cea a celui ce ar vrea să ia două surori, și pe alții întru altele) tăcând pe cele mai multe, fiind de rușine. Ca nu cu numele acestora să spurce cuvântul; cuprinzător însă cu obștescul nume al necurăției, pe toate nelegiuitele nunți cam întunecat le-a arătat. (Aceasta însă ce zice Sinodul, că o a zis Vasilie, Vasilie o zice, că o a zis Dumnezeiasca Scriptură, adică Dumnezeiescul Pavel, zicând: «Iar curvia și necurăția, nici să se numească întru voi», și celelalte.) Iar din tăcerea aceasta firea oamenilor s-a tulburat de rudeștile sângiuri, pentru aceasta noi mai curat hotărâm despre aceasta prin Canonul acesta, că de acum înainte, cel ce va lua de femeie pe vara sa, sau tatăl și fiul, de vor lua maică și fiică, sau două surori, sau doi frați, de vor lua maică și fiică, sau două surori; aceștia mai întâi să se despartă de nelegiuita însoțirea aceasta, și apoi șapte ani să se canonisească. Iar marele Vasilie în 68 al său Canon de obște hotărăște să se canonisească cu certarea preacurvarilor, adică 15 ani, nunta ceea ce se va face cu rudenie oprită. Vezi învățătura cea despre însoțiri.

CANON 55

Fiindcă am aflat că cei din cetatea Romanilor, în ajunările sfintei patruzecimi, în Sâmbetele acesteia ajunează, afară de urmarea Bisericii cea predată. Au socotit Sfântul Sinod, ca și la Biserica Romanilor nestrămutat să se păzească Canonul, cel ce zice: „Dacă vreun Cleric s-ar afla ajunând în sfânta Duminică, sau Sâmbăta, afară de una, și singură (Sâmbăta mare) să se caterisească. Iar mirean fiind, să se aforisească.”

TÂLCUIRE

Sinodul acesta prin acest Canon oprește de a posti vechii Romani (ori cu desăvârșită nemâncare, ori cu mâncare uscată întru al 9-lea ceas) în Sâmbetele marelui Post; (că se face dezlegare în ele la vin, la unt de lemn, la Răci, și al cele de acest fel), și rânduiește că se cuvine a se păzi neclintit și la Roma, Canonul 64 al sfinților Apostoli, pe care și îl pune anume, a căruia tâlcuire citește- o.²⁰⁰

CANON 56

²⁰⁰ Fiindcă acest Canon, ca o sabie cu două ascuțișuri pătrunde inimile Papîștilor, pentru aceasta preasumeții prihănesc pe Sinodul acesta Ecumenic, că nu bine a rânduit aceasta, dar prihănirea lor se ridică asupra însuși Apostolilor, căci acesta Canonului lor urmând, a rânduit aceasta.

Asemeni ne-am înștiințat că și în țara armenilor, și întru alte locuri, în Sâmbetele, și Duminicile sfintei Patruzecimi, unii mănâncă ouă și brânză. Deci s-a socotit și aceasta, ca Biserica lui Dumnezeu cea întru toată lumea, o orânduială urmând, ajunarea să o săvârșească, și a se depărta, precum de tot felul de junghietură, așa și de ouă și de brânză, care rod sunt și nașteri acelora, despre care ne înfrânăm. Iar de n-ar păzi-o aceasta; de vor fi Clerici, să se caterisească; iar de vor fi mireni, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Precum se vede: creștinii cei ce se aflau în Armenia, auzind Apostolescul Canon că oprește de a posti cineva Sâmbăta, și Duminica, și ne înțelegând bine aceasta, mâncau brânză, și ouă, în Sâmbetele și Duminicile marelui Post. Pentru aceasta Sinodul acesta, prin acest Canon, hotărăște, ca toată Biserica lui Hristos, care se află în toată lumea, să păzească una și aceeași rânduială, și să postească zilele acestea (dezlegând numai în ele la vin, la unt de lemn, și la cele cu pielea ca de hârb [ostracóderma]) și precum se depărtează de vietățile cele ce se junghie, în marele Post, așa să se ferească și de brânză, și de ouă. Care sunt roduri, și nașteri acestor fel de vietăți.²⁰¹

CANON 57

Că nu trebuie la Jertfelnic a se proaduce miere, și lapte. [Apostolesc: 3]

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul acesta să nu se aducă în sfântul Altar pe sfânta Masă lapte, și miere, într-un glas cu cel al 3-lea Apostolesc, a căruia tâlcuire citește-o. Îmbunătățește însă acesta și îndreptează pe cel al 44-lea al celui din Cartaghén, care rânduiește a se proaduce cele de acest fel, după oarecare localnic obicei.

CANON 58

Nimeni din cei rânduiți între mireni să-și dea luiși din Dumnezeieștile Taine, fiind de față Episcop, sau Presbíter, sau Diacon. Iar cel ce ar îndrăzni ceva de acest fel, ca unul ce face afară din cele rânduite, o săptămână să se afurisească; de aici învățându-se, a nu cugeta afară de ceea ce se cuvine a cugeta. [Romani 12: 3]

TÂLCUIRE

A se împărtăși vreun mirean însuși pe sineși cu Dumnezeieștile Taine, fără de nevoie. (Când nu este adică de față Episcop, sau Presbíter, sau Diacon, după Zonará) este lucru de mândrie, și cel ce face aceasta își însușește luiși cu nelegiuire dregătoria Preoției. Că acest lucru este însuși al Preoților, nu al mirenilor. Pentru aceasta dar Canonul acesta, pe cel ce

²⁰¹ De se zic și peștii junghieturi (că poate ar zice cine, că Dumnezeiescul glas a zis lui Petru: «Sculându-te Petre, junghie și mănâncă»; ce să junghie? Cele câte cu patru picioare și fiară, și cele târătoare. Iar târătoare și peștii se zic, după cea scrisă: «Să scoată Apele târătoare de suflete vii» [Facerea 1: 20], trebuie a ne feri și de ouăle peștilor, adică de icre în marele post. Iar de nu se zic acestea junghieturi, ci numai cele de uscat, și zburătoare, nu greșim mâncând icre în Sâmbetele și Duminicile marelui Post. Iar cei ce nu mănâncă, mai bine fac.

ar îndrăzni a face aceasta, fiind de față Preot, îl desparte de Biserică o săptămână, ca să se învețe a nu cugeta mai presus de ceea ce se cade a cugeta, după Apostolul.²⁰²

CANON 59

Nici într-un chip în casă de rugăciune care se află în casă, Botez să nu se săvârșească, ci cei ce voiesc a se învrednici de preacurata Luminare, la Catoliceștile Biserici vă vină, și acolo să dobândească Darul acesta. Iar de se a prinde vreunul nepăzind aceste hotărâte de noi; de va fi Cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Poruncește Canonul acesta, a nu se face Botez în case de Rugăciuni, care se cuprinde în case locuite, ci în Bisericiile cele Catolicești, și prin urmare în cele înscăunate. Iar cel ce nu va păzi aceasta; de va fi Cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.²⁰³

CANON 60

Apostolul strigă, că cel ce se lipește de Domnul, un Duh este [1 Corinteni 6: 17], arătat este că și cel ce se împrietenește pe sineși cu împotrivnicul, una se face prin legătura cea către dânsul. Deci cei ce se fățarnicesc că se îndrăcesc, și cu fățarnie se schimonosesc cu răutatea chipurilor ca niște îndrăciți, s-a socotit cu tot chipul a se certa, și a-i supune pe ei unor acest fel de aspre viețuiri, și osteneli, cărora după cuviință s-ar supune cei cu adevărat îndrăciți, pentru a se izbăvi de lucrarea dracului.

TÂLCUIRE

Unii pentru răutatea socotinței lor, și pentru adunarea câștigului, se fățarnicesc că au drac, și fac schimonisiturile celor îndrăciți, și în mișcările lor cele fără de rânduială și cu fățarnicie, înconjurând cetățile, pricinuitori de tulburare și de priveriște făcându-se oamenilor. Drept aceea Canonul acesta poruncește să se certe unii ca aceștia după tot chipul, și întru acest fel, și la așa de mari asprimi de viețuire, și osteneli să se supună, în acel fel, și în care se supun cei ce cu adevărat sunt îndrăciți, ca cu acestea să se slobozească de dracul. Cu care și aceștia ce cu fățarnicie se îndrăcesc s-au împrietenit, și una s-au făcut cu ei;

²⁰² Iar Monahii cei de prin pustii, pentru că nu se află Presbíteri de față, să ia voie de al Arhiereu, precum zice Simeón al Tesalonicului (Întrebarea 41) să păzească într-un Chivot curat proștiințele Taine, și să se împărtășească din ele cu multă evlavie, întru acest chip; pe un loc curat întinzând o sfințită poală, și peste ea punând un acoperământ (pocrovăț), peste care punând lingurița întru care să ia Părticica Preasfântului Trup, și punându-l pe Acoperământ, după ce mai înainte va rosti Psalmi, și Rugăciuni, sau Trisaghion, și tămâind, și închinându-se de trei ori, așa să se împărtășească de acolo, nu cu mâna, ci cu gura; apoi având într-un pahar pus vin și apă, să-și clătească gura. Întocmai este scris în viața Cuviosului Lucă ce s-a nevoit în muntele Stirîl. Că întrebând el pe Mitropolitul Corintului (cel de atunci), de se cuvine cel ce se află în pustii a se împărtăși însuși, în lipsă de Preot, a luat voie de la el a se împărtăși, numai cu însuși acestași chip.

²⁰³ Aici cu dreptate trebuie a se nedumeri cineva. Pentru ce Sinodul acesta în Canonul 31 al său a ierta a se face Botez în case de Rugăciune cu voia Arhiereului; iar în Canonul acesta desăvârșit oprește aceasta? Deci după Zonará, nici desăvârșit este iertat a se face Botez în casă de rugăciune, nici desăvârșit este oprit a nu se face. Ci se cuvine, zice, a fi Preoții cunoscuți și nu străini, și cu voia Arhiereului a lucra.

precum și cel ce se lipește, și se împrietenește cu Domnul, un Duh se face cu el, precum zice Pavel. Iar Valsamón zice, că unii ca aceștia în osebite vremi se legau cu lanțuri, și se închideau prin închisori de către mulți Patriarhi, și Arhierei.

CANON 61

Cei ce se dau pe sineși fermecătorilor, sau celor ce se zic sutași, sau altora oarecărora de acest fel, ca cum de la aceia să afle, orice ar voi să li se descopere. După cele ce mai înainte s-au hotărât de către Părinți pentru dânșii, să cadă sub Canonul Exaetiei (cel de șase ani); sub aceastași certare însă trebuie a se supune și cei ce trag uși după sine, sau dobitoace de acest fel spre jocul și spre vătămarea celor mai proști, și cei ce spun norocul, și menirea, și genealogia (de tragerea neamului), și o mulțime de niște graiuri ca acestea, după bârfirile rătăcirii. Și cei ce se zic gonitori de nori, și vrăjitori, și străjuitori, și fermecători. Rămânând întru acestea însă, și neschimbându-se, și neferindu-se de aceste pierzătoare, și elinești meșteșuguri, cu totul hotărâm să se lepede de la Biserică. Precum și sfințitele Canoane învață. «Că ce împărtășire este luminii cu întunericul», precum zice Apostolul? «Sau ce învoire Bisericii lui Dumnezeu cu idolii? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Și ce învoire este lui Hristos cu veliar?» [2 Corinteni 6: 14- 16]

TÂLCUIRE

Creștinul nu se cuvine a întrebuința nici un lucru, din cele ce Elinii le întrebuințau, fermecătorii adică, și vrăjitorii, și altele asemenea; pentru aceasta Canonul acesta șase ani rânduiește să se depărteze de sfintele Taine Creștinii cei ce se dau pe sineși vrăjitorilor²⁰⁴, și celor ce se numesc sutași²⁰⁵ sau altora asemeni, cu socoteală ca să afle de la dânșii lucrurile cele ce voiesc (ca să găsească adică banii, sau alte oarecare ce au pierdut) precum și Părinții cei mai dinainte asemeni au canonisit. Întocmai însă cu cei mai de sus în șase ani canonisește, și pe cei ce poartă urși după sine, sau alte dobitoace de acest fel pentru joc, și vătămare a multor oameni, și pe cei ce spun noroacele oamenilor, și ce au să pătimească în viața lor, și că s-au născut în zi bună, sau rea, și alte cuvinte amăgitoare de acest fel. Așijderea canonisește și pe cei ce se numesc gonaci de nori și pândesc închipuirile norilor, mai ales când apune Soarele, și după închipuirile lor spun cele fiitoare. Și pe vrăjitori (aceștia sunt cei ce amestecă cu chemările demonilor, Psalmi ai lui David, nume de ale sfinților, și a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, pentru care zice Dumnezeiescul Hrisostom: Că măcar Numele Preasfintei Treimi de l-ar chema, sau semnul Crucii, de ar face, să se ferească Creștinii și să fugă de la dânșii). Și străjuitori (adică cei ce fac baie, legându-le cu mătase și scriind într-însele chemări de draci), așijderea și cel ce le poartă. Și vrăjitorii, toți cu acest Canon să se canonisească, de se vor pocăi, și se vor părăsi de

²⁰⁴ Fermecători se zic cei ce se afierosesc pe sineși dracilor, și socotesc că prin palmă, sau prin lighean, sau prin jertfe, sau prin alte amăgitoare plăzmuiri, și închipuiri, provăd cele ce vor să fie; pentru aceasta așezământul 13 al Legii legiuiește, ca un ucigaș să se muncască cel ce face jertfe oprite, adică vrăjește cu acestea. Încă și cel ce va plăti sau va îndemna pe el să le facă, să se izgonească. Și averile lor să se răpească după capul 23 al cărții a 9-a din Códică.

²⁰⁵ Sutași se ziceau cei mai procopsiți (după socoteala lor) și mai bătrâni dintre vrăjitori, și mai cu știință decât ceilalți.

acestea. Iar de vor rămâne în răutatea și rătăcirea aceasta, desăvârșit să se lepede de la Biserica lui Hristos, și să se despartă din adunarea Creștinilor, precum și Dumnezeieștile Canoane hotărăsc. Se cuvine însă să însemnăm, că certarea aceasta ce o dă Canonul, o dă numai mirenilor, atât celor ce fac drăciile acestea, cât și celor ce le primesc. Căci Clericii cei ce ar face unele ca acestea, negreșit urmează a se caterisi, după Valsamón și Zonará.²⁰⁶

CANON 62

Cele ce așa se zic calánde, și cele ce se zic Votá, și cele ce se numesc Vrumália, și prăznuirea ceea ce se săvârșește în ziua dintâi a lui Martie, deodată voim cu totul a se ridica din petrecera Credincioșilor. Dar însă și săltările muierilor cele în arătarea publicului, care pot a face multă vătămare și pierzare. Încă și săltările, și slujbele cele ce se fac în numele dumnezeilor celor ce mincinos se numeau de către Elini, sau de bărbați, sau de muieri, după oarecare vechi obicei, și străin de viața Creștinilor, le lepădăm, hotărâm ca nici un bărbat să se îmbrace cu podoabă muierască, sau muieria cu cea cuvenită bărbaților. Dar nici cu măști comicești, sau satiricești, sau traghidești, să se îmbrace. Nici să chiuie în numele urâtului Dionísie [Bahus] când tescuiască strugurii în linuri. Nici storcând vinul în vase, cu chip de a porni râsul neștiinței, sau al deșertăciunii, lucrând cele ale drăceștii rătăcirii. Deci cei ce de acum înainte ceva din cele mai înainte zise s-ar apuca să facă, după ce s-au înștiințat de acestea, aceștia de vor fi Clerici, poruncim să se caterisească, iar de vor fi mireni, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Calénde se numesc întâiele zile ale fiecărei luni, în care obișnuiau elinii a prăznui, ca când să petreacă toată luna într-o veselie²⁰⁷. Iar Botá, și

²⁰⁶ Pentru aceasta se cuvine a se caterisi și Preoții aceia ce citesc la bólnavi hârtia ce se numește a Ghéalei (precum în limba noastră Sámca). Și cei ce iau lumânări de smoală, și mergând prin locuri ascunse, le aprind, și citesc carte solomonicească, sau mai bine a zice drăcească, sau alte oarecare chemări, și numiri drăcești, și afurisesc cu acelea pe vrăjmașii lor, cerând sau să moară ei, sau să piară dobitoacele lor, sau să li se facă o altă pagubă. Pentru aceasta toate cărțile acelea vrăjitoarești și de acest fel, trebuie a se strica de către judecătorul locului, precum rânduieste cartea 18 a Legii titlul 1 rânduirea 35 (la Fótie titlu 9 cap 25) și să se ardă, precum au ars în Efés cărțile cele vrăjitoarești cei ce au crezut, care erau de preț de cincizeci de mii de arginți [Fapte 19: 19]. Sub certările acestui Canon se cuvine a se supune și babornitele acelea, ce vrăjesc cu bobi, sau toarnă cărbuni, sau descântă, sau sugrumă prunci, sau se răpesc în aer de draci, și se poartă din loc în loc ca Símon vrăjitorul, și ca alții de asemenea. Asemenea și păstorii cei ce leagă oarecare osișor la picioarele oilor, sau a țapilor, ca să li se înmulțească turma; și în scurt toți vrăjitorii și vrăjitorițele, și cei ce merg la dânșii, pocăindu-se, cu acest Canon să se canonisească, iar rămânând întru aceste drăcii, cu totul să se lepede din adunarea Creștinilor, ca pe o parte a lui sataná și nu lui Hristos.

²⁰⁷ Și Valsamón și alții zic, că Calándos, Nónos, și Idós frați fiind avuți, în vreme de război, și de foamete au hrănit pe Roma. Calánd 12 zile, iar Nónos 10 zile și Idós 8 zile, câte trei împreună într-o întreagă lună. Pentru aceasta Romanii ca să rămână facerea de bine a acestora pururea pomenită, și să veșnicească datoria mulțumirii cea către dânșii, au numit întâi pe cele 12 zile Calánde, de la Calánd; iar cele 10 după acestea, Nónos, de la Nónos; iar pe cele 8 din urmă, Idús, de la Idós, și întru acele zile serbau, și multe necinstite fapte făceau. Acestora urmând și Creștinii aceia, ce fac în ziua dintâi a lui Ianuarie care se numesc Colindări, cântece cântând și jucând pe la ușile caselor, umblând, și făcând și bârfături, și istorii de râs, și versuri oarecare ca când în numele marelui Vasilie cântând, care se cuvine a se opri de către Arhierii, și de către Părinții Duhovnicești, și să se

Brumália erau sărbători elinești; Botá, adică pascătoare și oi, întru cinstea zeului Pan, care se socotea de elini, că este éforul oilor, și al celorlalte dobitoace; iar Brumália întru cinstea lui Dionísie [Báhus]; că Brómie era porecla lui Dionísie la elini de la Vrómos care însemnează vuietul sau trăsnetul, de la care se numește. Aceasta însă Romanii Brumália o numea adică pe Vrómos; și sărbătoare, în număr multoratic Brumália; care de asemenea sunt cu cele ce elinii le zicea Dionísia. Deci poruncește Canonul acesta, ca aceste elinești sărbători, încă și prăznuirea ceea ce se săvârșea în ziua dintâi a lui martie, ca când pentru buna întocmirea aerului, desăvârșit să se ridice de la petrecerea Creștinilor. Nici jocuri obștești măcar de femei să se facă, nici sărbători, și jocuri de bărbați, sau de muieri în numele mincinoșilor dumnezei ai Elinilor. Hotărăște însă pe lângă acestea, ca nici vreun bărbat să îmbrace haină muierască, nici muieră haină bărbătească; nici să se măascărească cu obrăzare comicești, adică pricinuitoare de râs. Sau traghicești, adică pricinuitoare de plâns, și de lacrimi. Sau satiricești, adică cuviincioase Satírilor, și Báchilor, care în cinstea lui Dionísie, jucau ca niște uimiți, și îndrăciți²⁰⁸; și ca să nu cheme cineva numele urâtului Dionísie (care se socotea că este dătătorul și éforul vinului), când se calcă strugurii în teascuri, nici să râdă, și să ciuiască, când se toarnă vinul nou în vase. Deci oricare de acum înainte, după ce s-a înștiințat de acestea, s-ar apuca întru știință a face ceva din drăciile și elineștile faptele acestea, de va fi Cleric, să se caterisească, iar mireanul, să se aforisească.

CANON 63

Martirológiile [istoriile mucenicilor] cele mincinos plăsmuite de vrăjmașii adevărului, că doar ar necinsti pe Mucenicii lui Hristos, și ar aduce la necredință pe cei ce le aud, poruncim, a nu se publica prin Biserici, ci să se dea focului acestea. Iar pe cei ce le primesc, sau ca la niște adevărate iau aminte la acestea, îi anatematisim.

TÂLCUIRE

Necredincioșii, și vrăjmașii Adevărului, vrând să prihănească pe cele ale Creștinilor, precum se vede, au scris oarecare de râs și străine, ca cum le-ar fi zis, și le-ar fi făcut Mucenicii lui Hristos; ca și Mucenicii din acestea să se ocărească, și Credința Dreptslăvitorilor să se batjocorească. Drept aceea Canonul acesta poruncește a nu se citi în Biserică acest fel de cuvinte mincinoase, ci să se ardă, iar cei ce le plinesc pe acestea ca pe niște adevărate să se anatematisească²⁰⁹.

canosisească Credincioșii a nu face lucrurile acestea păgânești, și elinești, precum Canonul acesta zice.

²⁰⁸ Însăși acestea le fac Creștinii și în ziua de astăzi, de multe ori și cei sfințiți, și Clericii, în săptămânile lăsatului de carne, și de brânză, și într- alte multe locuri, iar mai ales la ostroave, unde locuiesc latinii; zic adică, purtând măști, și barbunte, și haine muieresti îmbrăcând bărbații, uneori și muierile purtând haine bărbătești, și jucând în priveliște. Pentru care zice Dumnezeu: «Nu vor fi haine de bărbat pe femeie; nici se va îmbrăca bărbatul cu podoabă muierască; că urâciune este Domnului Dumnezeului tău tot cel ce face acestea.» [A doua lege 22: 5] Și cu adevărat urâte sunt lui Dumnezeu acestea, și elinești meșteșugiri, și străine de Creștini; care se cuvin Arhieriei a se sili cu toată puterea lor, să le oprească, ca pe unele ce sunt prihană Creștinismului, cu certare de aforisire.

²⁰⁹ Pentru aceasta mari haruri suntem datorii să mărturisim noi Răsăritenii (precum și Apusenii, cum aud aceste haruri, asemeni le mărturisesc) sfântului Simeón Metafrástului (adică tălmăcitorului); care cu multă osteneală a scris viețile sfinților Mucenici, și ale Cuvioșilor Părinți, curățindu- le de toată minciuna, și singur mergând pe la multe locuri, și pe altele din însuși vederea, iar altele din încredințare sigură adunându- le.

CANON 64

Cum că nu se cuvine mireanului a porni cuvânt în public, sau a învăța, însușindu-și de aici luiși dregătorie dăscălească, ci a urma rânduiri celei predate de Domnul, și a deschide urechea, la cei ce au luat Darul învățărescului cuvânt, și a se învăța de la dânșii cele Dumnezeiești. Că într-o Biserică osebite mădulare a făcut Dumnezeu, după glasul Apostolului [1 Corinteni 12: 27]. Pe care Teológul Grigorie arătat tâlcuind pe rânduiala cea întru acestea o arată zicând: „Pe această rânduială să o cinstim fraților, aceasta să o păzim. Unul oricare fie ureche. Iar altul limbă; unul mână; iar celălalt altceva. Acela învețe; iar acesta învață-se; și după puține; și cel ce se învață (fie) întru bună supunere, și cel ce dă întru blândețe; și cel ce slujește întru osârdie; să nu fim toți limbă, parte cea preagata; că, au doar toți sunt Apostoli? Au doar toți Prooroci; Au doar toți tâlcuitori? Și după oarecare: Ce te faci pe tine Păstor oaie fiind? Ce te face cap, picior fiind? Ce te apuci a comendui oști, fiind rânduit între soldați? Și aiurea înțelepciunea poruncește; nu fi grabnic în cuvinte, nu te întinde împreună cu bogatul sărac fiind; nici căuta a fi mai înțelept decât cei înțelepți.” (În cuvântul pentru buna rânduială în grăiri) Iar de se va prinde cineva strămutând Canonul acesta, patruzeci de zile să aforisească.

TÂLCUIRE

Oprește Canonul acesta pe tot mireanul a nu învăța ca un Dascăl în arătare, și în Biserică, ci mai vârtos el învață-se de la cei ce au luat darul învățaturii. Căci precum într-un trup se află osebite mădulare, precum zice Pavel, așa și într-o Biserică se află osebiți oameni, după rânduiala ce Dumnezeu o dat fiecăruia. Precum Teológul Grigorie tâlcuind cuvântul Apostolului zice, că altul este în Biserică ureche, altul limbă, altul mână, și altul altceva mădular, nici toți sunt limbă, adică învățători, nici toți Apostoli, nici toți Prooroci. Deci, omule, tu oaie fiind, ce te face păstor? Picior fiind, ce te faci cap? Soldat fiind, ce te apuci a te face General de oști? Zice și Solomón: Nu fii lesnicios a vorbi, nici sărac fiind, să te întreci cu cei bogați, nici căuta a te face mai înțelept între cei înțelepți. Iar care va face afară de Canonul acesta, să se aforisească pe 40 de zile. De va fi însă vreun mirean iscusit în cuvânt, și cu chip cucernic, nu se oprește de a răspunde și a învăța îndeosebi pe cei ce îl întreabă, precum zice Zonará, și capul 32 a Cărții a 8-a din Apostoleștile așezământuri; că vor fi zice toți învățați de Dumnezeu; în ce chip grăia și Apolós, și învăța cele pentru Domnul, cu toate că numai Botezul lui Ioan știa [Fapte 18, 25] și Achíla, și Priscíla, cei ce au învățat pe acestași Apolós mai cu scumpătate calea lui Dumnezeu (acolo).

CANON 65

Focurile de la luni noi ce se aprind de către unii înaintea prăvăliilor, și a caselor sale, care le săreau unii, după oarecare vechi obicei, bârfesc, de acum poruncim a nu se mai lucra. Deci oricare va face ceva de acest fel, de va fi Cleric, să se caterisească. Iar de va fi mirean să se aforisească. Că scris este în Cartea 4 a Împăraților: «Și a zidit Manasi Jertfelnic tuturor Oștilor Cerești, în cele două curți ale

Casei Domnului, și au trecut prin foc pe fiii săi, și se descânta și se vrăjea, și au făcut Engastrimíti (bârfitori din pântece), și au înmulțit cunoscători, și au înmulțit a face răutate înaintea Domnului, ca să-l mânia pe el.» [21: 5- 6]

TÂLCUIRE

Fiindcă după urmarea elinilor, și a păgânilor, oarecare Creștini aprindeau focuri înaintea prăvăliilor, și a caselor sale, peste care săreau. Sinodul acesta pe Clericii care ar face una ca aceasta de aici înainte, îi caterisește, iar pe mireni, îi aforisește. Și vrând a arăta, că dacă niște obiceiuri elinești ca acestea făcându-se de către Iudeii cei nedepliniți, porneau pe Dumnezeu spre mânie, și spre urgie, cu cât mai vârtos pe El îl mânia, când se fac de noi Creștinii cei depliniți, și ucenicii Evangheliei, zice: „Că împăratul Manase a făcut Jertfelnic, adică aducea jertfe Oștii și puterii Cerului, adică Stélelor (și mai ales Lunii; precum este scris la Ieremía. A tămâia împărătesei Cerului și a jertfi ei jertfe, adică Lunii) într-amândouă curțile casei Domnului; și treceau pe fiii săi prin foc, și se descânta, și se vrăjea, și au făcut grăitori din pântece, și ghicitori și au înmulțit a face ce este rău întru Ochii Domnului, ca să-l întărească pe El. Însemnează însă, că aceasta ce se zice, a trecut prin foc pe fiii săi, Sinodul aici o au înțeles, în loc de, că au făcut Manasi pe fiii săi să sară prin foc; iar Chiríl al Alexandriei la tâlcuirea lui Isaía, o a tâlcuit în loc de, că de tot au ars pe fiii săi în foc, proaducându- i pe ei jertfă dracilor.

CANON 66

Din Sfânta zi a Învierii lui Hristos Dumnezeului nostru, până la Duminica nouă, toată săptămâna se cuvine a se zăbovi Credincioșii nelipsit în Sfintele Biserici, cu Psalmi și cu laude, și cu Cântări Duhovnicești, veselindu- se și serbând întru Hristos, și luând aminte la citirea Dumnezeieștilor Scripturi, și desfătându- se cu sfintele Taine. Că așa vom fi cu Hristos împreună înviați, și împreună înălțați. Nicidecum dar în proarătatele zile să se săvârșească alergare de cai, sau vreo altă priveriște de norod.

TÂLCUIRE

Fiindcă toată săptămâna cea luminată, ca o zi cu Numele Domnului numită se socotește, pentru aceasta Canonul acesta rânduiește, că toți Creștinii în săptămâna aceasta se cuvine a îngădui înlăuntrul în Biserici, veselindu- se și serbând Învierea Domnului cu Psalmi, și cu laude, și cu cântări Duhovnicești, luând aminte la cuvintele Dumnezeieștilor Scripturi, și împărtășindu- se cu Dumnezeieștile Taine. Pentru că cu un chip ca acesta împreună vom învia, și împreună ne vom înălța cu Hristos²¹⁰. Drept aceea în zilele acestea alergături de cai să nu se facă, nici vreo altă

²¹⁰ Din Canonul acesta învață- se și Creștinii cei de acum, care sfântă viață întrebuntau Credincioșii cei vechi, întru aceste sfinte zile ale Învierii! Și dimpotrivă care necuviincioasă viață viețuiesc aceștia acum, și îndrepteze- se, părăsindu- se de bancheturi, de jocuri, de comedii, de cântece, și alte necuviințe ce fac întru acestea. La Moscova aud, că Creștinii în fiecare zi a săptămânii acesteia merg de la o Biserică la alta, și fac Litánii, ca să nu găsească vreme de a face altă vreo necuviință; care aceasta se cuvine a se face și de Creștinii noștri, ca să nu se abată la nerânduiești și la necuviințe. Este cunoscut la mulți, și celălalt preasfânt obicei, care se ține în Moscova, a nu se culca cu muierile lor bărbații cei mai evlavioși în toată Luminată săptămâna aceasta, și după urmare nici nunți a face întru aceasta. Cu adevărat preasfânt obicei, care se cuvine a- l urma Creștinii noștri. Căci, precum am zis, toată săptămâna aceasta, se socotește ca luminată ziua aceea cu Numele Domnului numită.

privești de norod, necuviincioasă adică, de jucării, sau de jocuri, sau de luptări, sau de altă banchetiere de acest fel.

CANON 67

Dumnezeiasca Scriptură ne- a poruncit, a ne depărta de sânge, de <animal> sugrumat și de curvie. Deci pe cei ce pentru lacomul pânțec, sângele de orice fel de vită cu oarecare meșteșug îl fac de mâncare, și așa îl mănâncă, potrivit îi certăm. Deci, de acum înainte oricine se va apuca sânge de vită, cu orice fel de chip, de va fi Cleric să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească. [Fapte 9: 3, 4; Levitic 17: 13; Fapte 15: 28, 29]

TÂLCUIRE

Acestea fiind oprite de Dumnezeiasca Scriptură cea veche, și mai ales s- au oprit și de cea nouă ca niște desfrânătoare și nu de nevoie.

CANON 68

Pentru a nu fi iertat nimănui Cărți de ale Testamentului vechi, și ale celui nou, și ale sfinților și aleșilor propovăduitorilor și învățătorilor noștri, ale strica, sau a le rupe, sau vânzătorilor de cărți, sau celor ce se zic făcători de miruri, sau altcuiva dintre toți a le da spre pierzare; fără numai de cumva desăvârșit, ori de Cări, ori de apă, ori cu vreun alt chip, s- ar netrebni; iar cel ce se va prinde de acum înainte făcând ceva de acest fel, pe un an să se aforisească; asemeni și cel ce cumpără acest fel de cărți, dacă nici el le ține pe acestea spre folosul său, nici altuia de le dă spre facerea de bine și spre a se păzi, ci de se va apuca a le strica pe acestea să se aforisească.

TÂLCUIRE

Nu este slobod, zice Canonul acesta, nimănui a strica, sau a rupe cărți de ale Testamentului vechi și ale celui nou, și de ale învățătorilor celor aleși, care cu cercetare au fost primite (că mulți au scris, și s- au lepădat), ori a le da cârciumarilor de cărți, adică celor ce le strică, ori celor ce vând mirodenii, sau altcuiva spre stricăciune, fără numai de s- au mâncat desăvârșit de viermi, sau de au putrezit și s- au șters literele pentru vechime, încât nu se poate citi, ci și atunci acest fel de hârtii, nu se cuvine a se întrebuința în lucrări necinstite, și a se arde, sau a se îngropa în loc necălcăt, pentru ca să nu se spurce cele sfinte, și care cuprind cuvinte sfințite. Că se potrivește și la aceasta zicerea Proorocului Isaia, aceasta: «Și va fi odihna lui (Hristos adică și Dumnezeu) cinstită» [11: 16]

CANON 69

Să nu fie iertat cuiva dintre mireni săvârșind, a intra în lăuntru în Sfințitul Altar, că împărăteștii stăpâniri și domniri îi este iertat aceasta, când ar vrea să aducă daruri Ziditorului său, după oarecare preaveche predare.

TÂLCUIRE

Sfântul Altar afierosit fiind celor Preoți; pentru aceasta Canonul acesta oprește a intra într-însul pe oricare mirean, afară numai de

Împăratul; și acesta încă, nu ca un mirean, ci ca unul ce are stăpânie, și Domnie, și este Unsul Domnului²¹¹. Căruia s-a iertat a intra după veche tradiție, când voiește a aduce Daruri Ziditorului său Dumnezeu și să se cuminece.

CANON 70

Să nu fie iertat femeilor în vremea Dumnezeieștii Liturghii a vorbi, ci după glasul Apostolului Pavel, tacă [1 Corinteni 14, 34]. Că nu li s-a dat voie lor a grăi, ci a se supune, precum și Legea zice [Facerea 3, 16]. Iar de voiesc a se învăța ceva, în case întrebe- și pe bărbații lor.

TÂLCUIRE

Poruncește Canonul acesta, să nu grăiască femeile în vremea Dumnezeieștii Liturghii (încă și întru toate adunările Credincioșilor ce se face în Biserică).²¹²

CANON 71

Cei ce se învață legile politicești, nu trebuie a întrebuința obiceiuri elinești, nici prin teatre a se judeca, sau a săvârși cele ce se zic restogoliri, sau a se îmbrăca cu haine afară de obșteasca întrebuințare, nici în vremea când încep învățăturile, sau când ajung către sfârșitul lor, sau, peste tot să zicem, pe la mijlocul acestui fel de învățături. Iar dacă cineva de acum înainte va îndrăzni a face aceasta să se aforisească.

TÂLCUIRE

Precum cei mai fără de socoteală dintre cei învățați ai Atenienilor, obișnuiau precum scrie Teológul Grigorie în Cuvântul asupra îngropării marelui Vasilie, a se lupta cu împotrivnicii lor, și a apuca cetățile, și căile,

²¹¹ Însemnează, că după Teodorit Bisericeasca Istorie Cartea 5 cap 17, deși Credinciosul Împăratul Teodósie s-a dezlegat de către sfântul Ambrósie din legătura vărsării de sânge căreia i-a fost pricinuit, cu toate acestea, aducând lui Dumnezeu Darurile la Sfântul Altar, și așteptând acolo ca să se împărtășească, nu s-au lăsat de Ambrósie, zicându-i, că cele din lăuntru o Împărate, sunt umblate de singuri Presbiterii; ci i s-au poruncit să stea afară de Altar; și de atunci Împăratul, și în Constantinopol venind își aducea darurile lui Dumnezeu în lăuntru în Altar, și îndată ieșea, neîmpărtășindu-se în lăuntru, după obicei. Și arătând prea Credinciosul Împărat cu pilda sa, că nu se cuvine a se împărtăși în lăuntru Împărații cei ce au făcut vărsare de sânge. De aici îndeamnă-se Preoții, și Duhovnicii să taie obiceiul cele nelegiuit, care prin multe locuri urmează, de intra lumenii în Sfântul Altar, și-i face să cadă sub pedeapsa împăratului Aház, care fiind luman, s-a apucat să lucreze cele ale Iereilor; căci, după oarecare chip și aceștia își însușesc cele ale Preoților, intrând în locul cel rânduit pentru Ierei. Și de este lucru nelegiuit numai a intra mirenii în Altar, oarecât mai nelegiuit este ceea ce fac oarecare Preoți neînvățați, de pun mireni, sau Citeți în Joia cea mare și potrivesc Sfintele la Sfânta Proscomidie în Altar (care lucru la noi cu darul lui Dumnezeu nici s-a auzit). Părăsească-se pentru dragostea lui Dumnezeu, ca să nu cadă sub caterisirea Preoției lor. Iar Simeón al Tesalonicului zice (cap 143) că Împăratul se împărtășește în Altar, numai în vremea când se ungea Împărat, și după Diaconi, și nu la sfânta Masă; ci de laturi pe o măsută așternându-se Antimis.

²¹² Pentru aceasta și Dumnezeiescul Hrisostom zice așa: „Odată a învățat femeia (adică pe Adam în Rai) și pe toate le-a răsturnat, pentru aceasta zice, să nu învețe. Și iarăși, că atâta trebuie a fi ea tăcută, zice, încât nu numai pentru cele ale vieții, ci nici pentru cele Duhovnicești să grăiască în Biserică. Aceasta este podoaba ei, aceasta cinstea, aceasta mai mult pe ea o poate împodobi decât hainele cele scumpe.” (Voroava 9 la cea 1 către Timotei, fața 283 Tom 4)

și altele asemeni ca acestea obiceiuri a face sofistilor celor tineri; întru acest chip și Creștinii cei ce se învățau legile politicești, întrebuințau aceste elinești obișnuințe, și se judecau în Teatre, pentru cine dintre ei să se facă mai întâi, făcea încă și cele ce se ziceau rostogoliri, adică arunca oarecare semne, când se prigoneau învățătorii, care dintre ei să ia pe cutare ucenic, și care pe cutare (precum am zice, ca niște sorți). Sau purtau îmbrăcăminte afară de ceea ce se obișnuia la mulți. Și acestea toate poruncește Canonul să nu se facă, nici când încep învățătura Legilor, nici când ajung la mijlocul ei, nici când o sfârșesc. Iar care de aici ar mai face aceasta, să se aforisească.

CANON 72

Să nu iertat bărbatul dreptslăvitor a se împreuna cu muiere eretică, nici iarăși bărbat eretic a se însoți cu femeie dreptslăvitoare, ci deși s- ar afla ceva de acest fel că s- a făcut de vreunul dintre toți, nunta să se socotească neîntărită, și nelegiuita însoțire să se deslege, că nu trebuie cele neamesteacate a se amesteca, nici cu oaia lupul a se împletici, și cu partea lui Hristos soarta păcătoșilor. Iar de va călca cineva acestea de noi hotărâte, să se aforisească. Iar dacă unii încă întru necredință aflându- se, și încă nu sunt numărați în turma celor dreptslăvitori, s- au însoțit cu legiuită nuntă, între sineși, apoi, o parte adică binele alegându- l, a alergat la lumina Adevărului; iar cealaltă, se ține încă de legătura rătăcirii, nealegând a căutat către Dumnezeieștile Raze ale adevărului (însă de binevoiește cea necredincioasă a locui împreună cu cel credincios, sau dimpotrivă cel necredincios cu cea necredincioasă) să nu se despartă, după Dumnezeiescul Apostol: «Că se sfințește bărbatul necredincios prin femeia credincioasă, și se sfințește femeia necredincioasă prin bărbatul credincios.» [1 Corinteni 7: 14] [Sinod 4: 14]

TÂLCUIRE

Poate că din învoirea aceasta, și din împreună locuința, se va povățui și cealaltă parte către buna cinstire; după zicerea a însuși acestui Dumnezeiesc Apostol, că ce știi femeie de- ți vei mântui bărbatul? Și ce știi bărbate de- ți vei mântui femeia? [1 Corinteni 7: 16] Teamă- se de certarea acestui Sfânt Sinod Arhieriei cei ce slobod niște asemenea însoțiri, și nici întru un chip să ierte niște nunți ca acestea.

CANON 73

Crucea cea făcătoare de viață arătându- se nouă Mântuire, trebuie să punem toată silința, spre a da cinstea ce cuviincioasă aceea prin care ne- am mântuit din greșala cea veche. Drept aceea și cu gândul, și cu cuvântul, și cu simțirea dându- i ei închinăciune, închipurile Crucii cele ce se fac de oarecare pe fața pământului, a se șterge cu tot chipul poruncim, ca nu cu călcarea celor ce umblă, semnul Biruinței noastre, să se ocărăscă. Deci, de acum înainte cei ce fac chipul Crucii pe fața pământului, poruncim să se aforisească.

TÂLCUIRE

Hotărăște Canonul acesta ca să ne sârguim cu tot chipul a da cuviincioasa cinste Sfintei Cruci, prin care ne- am mântuit, și din robia

păcatului ne- am slobozit, și cu gândul aducându- ne aminte adică, de câte bunătați printr- însa ne- am norocit; și cu cuvântul, povestind acestea și la alții, și mulțumind lui Hristos celui ce s- a răstignit pe ea. Și cu simțire, sărutându- o, cinstindu- o, ori unde o vom vedea. Și fiindcă unii, mai proști, însemnează pretutindeni închipuirea cinstitei Cruci, până și pe fața pământului, poate pentru evlavie, pentru aceasta poruncește Sinodul, oriunde s- ar afla semnul Sfintei Cruci, jos închipuit, să se șteargă, și să se strice, pentru a nu se călca, și a nu se necinsti de cei ce umblă, semnul cel biruitor al Mântuirii noastre. Și cei ce de acum înainte ar face semnul sfintei Cruci pe locul unde s- ar călca în picioare, să se aforisească.

CANON 74

Că nu se cuvine întru cele Domnești [locurile consfințite Domnului], sau în Biserici, a face cele ce se zic agápe, și în lăuntru în casă a mânca, și a așterne acúbita. Iar cei ce îndrăznesc a face aceasta, ori să înceteze, ori să se aforisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, este întocmai cu cel 28 din Laodíchia, care oprește a face Creștinii agápe adică ospete din dragoste, care aduc spre unire pe cei ce împreună mănâncă, în Domnitoarele Biserici. Și a nu așterne așternuturi moi, și înalte, pe care le numesc cu cuvânt latinește acúbite, că pe unele ca acestea șezând Creștinii mâncau²¹³. Iar câți ar îndrăzni a face aceasta, ori să se părăsească, ori să se aforisească. Trebuie a însemna, că Valsamón, Chiriacă (Domnești) voiește să înțeleagă aici Canonul, fiecare loc afierosit Domnului, precum Nártica, adică și Tinda Bisericii.

SIMFONIE

„Întocmai cu acesta și cel 49 al celui din Cartghén, oprește pe Episcopi și pe Clerici, și pe mireni în Biserici să nu facă ospete, afară numai, dacă după nevoie după nevoie vor mânca oarecare străini ce călătoresc. Însemnează că, deși opresc Canoanele acestea la Biserici a se face Agápe [dragoste], nu opresc însă a se face și în casele obștești. Pentru că cel 27 al acestuiași Sinod al Laodichiei poruncește să nu ia cei sfințiți, și mireni, părțile oarecare din bucate cu nesațiu, când se cheamă la acest fel de Agápe. Iar cel 11 din Gángra anatematisește pe care defaimă pe cei ce fac acest fel de Agápe (afară din Biserică adică) și întru cinstea Domnului chemând pe frați, și disprețuite făcându- le, nu voiesc

²¹³ obiceiul de a face Creștinii ospățuri în Biserică, s- au început din vremurile sfinților Apostoli, care în ziua Duminicii mai vartos, când vrea să se împărtășească, aduceau la Biserică pâine și vin cei mai avuți, ca după împărtășirea Dumnezeieștilor Taine, precum zice Zonará, și Hrisostóm la voroava 27 a celei 1 către Corinteni poșteau pe cei mai săraci, și toți împreună șezând mâncau. Fiind însă că Corinteni au stricat rânduiala aceasta, și fiecare din cei mai avuți își mâncau singuri bucatele sale, și nu dădea celor săraci, încât de aici urma, altul adică a flămânzi, iar altul a se îmbăta; pentru aceasta Dumnezeiescul Pavel, în capul 11 al celui 1 către Corinteni îi mustra, și pentru că defaimă cu aceasta pe Biserica lui Dumnezeu, și că rușinează oarecum pe cei săraci, neavând să mănânce la acest fel de obștești ospățuri; deci aceste cuvinte ale Apostolului propunându- le marele Vasilie, din acestea încheie că, obșteasca Cină nu se cuvine a o mânca în Biserică cineva, unit cu Canonul 28 al celui din Laodíchia, și cu acest 74. Iar Domnitoarele ce le pomenește Canonul acesta așa se numeau; fiindcă în cele mai de multe ori Duminicile se săvârșea întru ele Dumnezeiasca Liturghie. Fiind ele afierosite lui Dumnezeu Împăratului a toate, nu de la oameni dobândindu- și ele numirea, ci de la însuși Domnul tuturor, de la care și Domnitoare sau Domnești s- au învrednicit a se numi.

să meargă la acestea. Iar cel 76 al acestuia al 6-lea aforisește pe cei ce vând vin, și mâncări, sau alte oarecare înlăuntrul sfințitelor Curți. Însă și cel 97 al acestuiași, pe Clerici îi caterisește, iar pe mireni îi aforisește, pe care vor poposi în lăuntrul locurilor celor sfințite. Dar cel 88 al acestuiași, pe Clerici îi caterisește, iar pe mireni aforisește, care bagă dobitoace în sfințitul Locaș, afară însă dacă numai de mare nevoie. Vezi și subînsemnarea celui 83 al acestuiași al 6-lea Sinod.

CANON 76

Cei ce vin în Biserică spre a cânta, voim nici strigări necuviincioase a întrebuița, și firea spre răcnire a o sili, nici a zice ceva din cele nepotrivite neînsușite Bisericii; ci cu multă luare aminte, și cu umilință a aduce lui Dumnezeu Privitorului celor ascunse acest fel de Psalmidii. Că sfințitul Cuvânt a învățat evlaviești a fi fiii lui Israil. [Levit 15: 30]

TÂLCUIRE

Cântarea Psalmilor ceea ce se face în Biserică, rugăciune este către Dumnezeu, pentru a se milostivi asupra păcatelor noastre. Și cel ce se roagă, și se tânguiește, trebuie a avea Moral cucerit, și umilit, iar răcni cineva, arată moral sumeț și neevlavist. Pentru aceasta poruncește Canonul acesta, ca cei ce cântă în Biserică, să nu-și silească firea lor pentru a striga puternic. Nici să zică altele necuviincioase în Biserică. Care însă ar fi cele neîncuviințate în Biserică? Răspunde Zonará tâlcuitorul, a fi cântecele femeiești, cele jalnice (prin aceasta zice și multele tereremuri, și cea peste măsură pestrițime a cântării, sau cele ce pleacă spre curvie). Însă poruncește Canonul acesta ca toate acestea să lipsească din Biserică, și Cântăreții să proaducă lui Dumnezeu, Cântările cu multă luare aminte, ca celui ce vede ascunsele inimii adică, și mai ales cugetele inimii celui ce cântă și se roagă, căci strigările sunt a celor din afară. Pentru că și sfințitul cuvânt al Leviticónului învață, a fi către Dumnezeu cucernici fiii lui Israil.²¹⁴

²¹⁴ Pentru că și Dumnezeiescul Hrisostom (în voroava „Am văzut pe Domnul șezând pe scaun” fața 120 Tomul 5) oprește mult pe cântările cele din hóruri, și neîncuviințatele săltări, și răcnetele cele neobișnuite, și strigările cele fără rânduială. Tâlcuind psalmicescul acela (cuvânt), „slujiți Domnului cu frică”, și foarte tare muștrând pe aceia, care amestecă cu Duhovniceștile cântări, shimile din afară cele teatricești, și strigările cele fără înțeles (care sunt și acum tereremurile, și nenanelile, și alte fără înțeles) cuvinte, și zice, că acestea sunt însușite, nu celor ce slavoslovesc pe Dumnezeu, ci celor ce joacă și amestecă drăceștile jocuri cu Îngereasca Slavoslovie; învață pentru aceasta prin multe, că se cuvine cu frică, și cu inimă înfrântă să înălțăm Slavosloviile către Dumnezeu, ca să fie acestea primite, ca o tămâie cu bun miros. Cu totul vrednică de laudă și de adevăr este și cuvântul acela care îl zice preînțeleptul Melétie Pigá în a 3-a scrisoare cea pentru Creștinism. Pentru aceasta dar numai glasurile cele omenești sunt primite în Biserică, care sunt împărtășite firii și simple, iar organiceștile sunete cele luminate ca pe cele cu totul oprite le izgonesc Dumnezeieștii Părinți. Pe care cântări musicești și organicești. S-au nevoit oarecare din acești de acum a le băga iarăși în Biserică. Iar tereremurile și nenanelele ce se cântă nu se arată a fi vechi, ci noi. Pentru că în scrierile lui Ioan Damaschin, și în facerile altor vechi cântăreți, nu se află aceste neînțelese cuvinte și cratimi. Se arată a fi începute din timpul lui Ioan Cucuzél. Iar cratimile pe care Psalmii de astăzi le cântă la privegheri, cu toate că sunt îndoite, de multe ori și întreite cu chimenul, se fac în adevăr fără dulceață și îngreioitoare evlavioșilor ascultători; pentru aceasta rugăm pe canoniceștii Psalți, ca să cânte sîntoma (în scurt), pentru a fi acestea mai frumoase, și să rămână vreme de a se face și citire, și Canoanele a se cânta mai rar, în care stă tot sufletescul rod al privegherii. Zic oarecare, că, neînțelesele aceste tereremuri s-au primit în Biserică, pentru plăcerea și îndemnarea norodului celui prost.

SIMFONIE

Zice și Proorocul David „cântați cu înțelegere”. Acest grai tâlcuindu-l marele Vasilie (în adunarea în scurt 279) zice: Înțelegerea cuvintelor sfintei Scripturi se aseamănă cu felurimea bucatelor ce mănâncă gura. Fiindcă după Iov [cap 12: 11] «Gâtlejul gustă bucatele.» Iar mintea judecă cuvintele. Așa dar dacă sufletul cuiva judecă puterea fiecărui cuvânt, precum și gustul pe felurimea bucatelor, acesta plinește Daviticeasca această poruncă. Adaugă același Vasilie iarăși (vezi adunarea în scurt 281) că oricare nu merge în Biserică să cânte cu dorință, acela ori să se îndrepteze, ori să se izgonească. Iar dacă sunt Psalți mulți, zice, (vezi adunarea în scurt 307) aceștia, să întrebuițeze Psalmodiile [cîntare de Psalmi], cu rândul (efimeria), adică după săptămână. Iar cel din Laodichia al 15-lea Canon poruncește să nu cânte în Biserică altul careva, afară de cei canonici, și din Cărțile cele de piele Psaltii să cânte. Adică numai de pe cele de membrană, cântând însă și de pe alte Cărți de psaltichie. Dar și cel 23 al acestuiași, zice, că nu pot Psaltii când cântă Orariu. Se cuvine însă ca printre cântări să fie și citire (și rugăciune) după cel 17 al acestuiași.

CANON 76

Cum că nu trebuie în lăuntru în sfințitele Curți, a se așeza cârciumă, sau a se pune înaintea felurile cele de aromsévasul [cucernicia] către Biserică. Că Mântuitorul nostru și Dumnezeu prin petrecerea cea în trup învățându-ne pe noi, poruncește a nu face Casa Părintelui său casă de neguțătorie [Ioan 2: 16]. Care și mesele schimbătorilor de bani le-a răsturnat, și pe cei ce făceau Biserica locaș mirenesc i-a izgonit. Deci de se va prinde vreunul în greșeala aceasta de față, să se aforisească.

TÂLCUIRE

„A zis Domnul Iudeilor [Luca 19, 46] scris este: Casa mea, casă de Rugăciune se va chema [Isaia 56, 7]. Iar o ați făcut pe ea peșteră de tâlhari [Ieremia 7, 10].» Drept aceea ca să nu se zică și celor Credincioși acest înfricoșat cuvânt, opresc sfinții Părinți prin Canonul acesta, a nu se pune cârciume, adică a nu se vinde vin, sau rachiu, sau alte feluri de mâncări, după Zonará; sau și oarecare feluri de aromatică, după Valsamón, sau alte oarecare neguțătorii a se face, în lăuntru în curțile sfințitelor Lăcașuri, și ale Dumnezeuieștilor Biserici, pentru a se păzi cinstea lor. Pentru că și Domnul Legiuind nouă, zice, să nu facem Casa Tatălui lui, casă de neguțătorie, care și banii celor ce vindeau monedele, sau banii cei răi i-a risipit, și pe cei ce făcuseră pe Biserică casă obștească cu bici de frânghie

^a Se află mâncări la alții, precum și Zonará tâlcuiește.

i-a izgonit. Iar care va îndrăzni a face aceasta, să se aforisească²¹⁵. Citește și cel 74 al acestuiași al 6-lea Sinod.

CANON 77

Că nu se cuvine cei sfințiți, sau Clericii, sau aschitiii, a se scălda în baie, cu muieri; nici tot Creștinul mirean; că această prihănire este întâia la păgâni. Iar de se va vădi cineva întru aceasta, de va fi Cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, este întocmai cu cel 30 al Sinodului din Laodíchia, afară însă de certări numai, căci zice că nu se cuvine cei sfințiți ce sunt în lăuntrul Altarului, cum și ceilalți Clerici ce sunt afară de Altar, adică Monahii și aschitiii, și de obște fiecare Creștin, a se scălda în băi împreună cu muierile; fiindcă această necuviință la păgâni se vede a fi cea întâia prihănire, și cea mai mare sminteală împotriva Creștinilor. Iar Apostolul poruncește «a nu ne face sminteală Iudeilor, și Ellinilor, și Bisericii lui Dumnezeu» [1 Corinteni 10: 32]. Și dacă, precum zice Zonará, și numai chiar a întâmpina cineva muieră în cale, sau în casă, îi tulbură gândul, cum dar nu se afunda, și nu se va porni spre poftă mintea bărbaților aceluia, care se scaldă împreună cu muierile? Dar nici cei însoțiți după Lege se cuvine a se scălda împreună, după Valsamón, sau în baie, sau în mare, sau în Râu; că își stăpânesc trupurile sale pentru nașteri de copii, și nu pentru a se dezgoli, și a-și vedea rușinea lor.

CANON 78

Că se cuvine celor ce se luminează a se învăța Credința, și în joia săptămânii a o spune Episcopului, sau Presbíterilor.

TÂLCUIRE

Și Canonul acesta, este întocmai cu cel din Laodíchia 46 care zice că cei ce se catehiesc și se găsesc spre luminare, și spre Botez, se cuvine în toată vremea catehisirii lor (iar câtă este aceasta? Vezi sub însemnarea Canonului al 2-lea al Sinodului întâi), pentru ca să se învețe bine Dogmele Ortodoxei Credințe, și în fiecare Joi a săptămânii, după Zonará, să le zice de rost Arhiereului, sau Presbíterilor celor ce-i catehiesc pe ei. Ca nu neștiind Taina noastră să se boteze, și neînvățați și neîntăriți fiind, cu lesnire să se amăgească de către eretici.

²¹⁵ Pe lângă acestea și marele Vasilie categorisește (vezi după Pláton 40) vânzările și cumpărăturile care se fac la Bisericele Mucenicilor și ale sfinților, la sărbătorile lor, zicând: „Că Creștinii pentru alt nu se adună la Biserici, și împrejurul Bisericilor, fără numai să se roage, și să vină întru aducerea aminte a celor ce până la moarte au stătut și s-au nevoit pe care nevoie le-au arătat sfinții pentru buna cinstire, și să se îndemne și ei către aceeași râvnă, și nu ca să facă serbare, și pe Biserica lor, bâlci și neguțătorie. Adăugând el și aceasta, că foarte se mânie Dumnezeu asupra celor ce vând și cumpără în Biserici, ori împrejurul Bisericilor, precum aceasta (o au arătat) Iisus Hristos. Care totdeaunași pretutindeni blând fiind și smerit cu inima, și numai asupra celor ce în Biserică vinde și cumpără, au ridicat frânghia să-i lovească. Fiindcă neguțătorii aceștia prefac pe Casa Rugăciunii, în peșteră furilor și tâlharilor. Și vezi, că tâlhari și furi numește Domnul pe vânzători, și de obște pe neguțători, pentru nedreptățile, și minciunile, pe care le întrebuițează la neguțătoria lor.

CANON 79

Nelehusită pe Dumnezeiasca Naștere cea din Fecioară mărturisind, precum și fără de sămânță s-a făcut, și al toată turma propovăduind, pe cei ce din neștiință fac ceva din cele ce nu se cuvin, îndreptării îi supunem. Drept aceea fiindcă unii după Ziua sfintei Nașteri a lui Hristos Dumnezeuului nostru, arată fierbând semidăle, și aceasta unii altora împărțindu-o, cu pricinuire adică de cinstea lehusirii a Preacuratei Fecioarei Maici. Poruncim nimic de acest fel a se săvârși de cei Credincioși, că aceasta nu cinste Fecioarei celei ce mai presus de minte și de cuvânt, a Născut cu Trup pe Cuvântul cel neîncăput, din cele obștești, și ale noastre a hotărî, și a însemna pe cele după negrăita sa Naștere. Deci de se va vădi cineva de acum înainte, făcând una ca aceasta, de va fi Cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisescă.

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare Creștini, de la neștiință pornindu-se a doua zi după Nașterea lui Hristos fierbe semidale (adică făină de grâu curată), și alte feluri oarecare, care împărțindu-le unii altora le mănâncă, făcându-o aceasta ca când întru cinstea Lehusirii Născătoarei de Dumnezeu (Precum se obișnuiește a se face și la celelalte femei, care după natură nasc); pentru aceasta oprește Canonul acesta de a face Creștinii acest lucru. Fiindcă a asemana noi prin acest fel de obicei, cu obșteasca, și smerita nașterea noastră a oamenilor, pe Nașterea cea negrăită a pururea Fecioarei, aceasta nu i se socotește cinste, celei ce mai presus de minte și de cuvânt a Născut cu Trup pe Dumnezeu Cuvântul cel întru toate neîncăput, ci mai vârtos necinste. Că precum fără de sămânță, și din Duhul Sfânt, mărturisim pe Zămislirea de Dumnezeu Născătoarei, așa asemeni și pe Nașterea acesteia, o mărturisim mai presus de toată moșirea și lehusirea, care este nașterea de prunc cea cu dureri, și următoare curgere a sângiurilor după Zonară²¹⁶. Iar care va voi a o face aceasta, de va fi Cleric, să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.

CANON 80

Dacă vreun Episcop, au Presbíter, sau Diacon, sau din cei ce se numără în Cler, sau mirean, nici o nevoie grea având, sau lucru greu încât a lipsi de Biserica sa mai mult; ci în oraș petrecând, în trei zile de Duminici, și în trei săptămâni nu s-ar împreună aduna. De va fi Cleric să se caterisească, iar de va fi mirean să se îndepărteze de la împărtășire.

²¹⁶ Pentru aceasta nu trebuie să închipuiască zugravii pe Născătoarea de Dumnezeu la sărbătoarea Nașterii lui Hristos, culcată pe pa, ca cum cuprinsă de dureri. Dar nici se cuvine să se scrie în Minee a doua zi după Nașterea lui Hristos, zicerea acestea. Lehusirea Născătoarei de Dumnezeu, ci numai, Soborul Născătoarei de Dumnezeu; căci după Grigorie Nissis, ce se conglăsuiește cu Sinodul acesta, Nașterea lui Hristos, fără lehusire a fost. Căci zicând numele lehusirei nu este mai presus de nestrăciune și neispățit de Nuntă; iar a închipui oarecare femei spălând pe Hristos în lighean precum se vede la multe Icoane ale Nașterii lui Hristos, aceasta este cu totul necuviincios, și aflare a oamenilor trupești. Și care cu tot chipul trebuie a se lepăda. Fiindcă și Dumnezeieștii Cântăreți și făcători de Cântări, numesc de multe ori pe Nașterea Născătoarei de Dumnezeu lehusire, zică-se cu rea întrebuintare și numele acesta despre nelehusia Nașterii acestei lehusii, fără de durere, și în loc de simplă naștere înțelegându-se.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, dacă vreun Episcop, sau Presbíter, sau de Diacon, și de obște oricare Cleric, sau mirean, fără de mare nevoie, și grea silă, a nu lipsi de la Biserica sa, ci aflându- se în lăuntru în oraș, în trei Duminici nu va merge împreună cu ceilalți Credincioși la Biserică. De va fi Cleric să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească. Că, din două una este, ori unul ca acesta nu este Credincios, ori Credincios fiind, defaimă obșteasca cântarea de laudă cea către Dumnezeu, și rugăciunea.

CANON 81

Deoarece am aflat că în oarecare cetăți, în Tresfințita Cântare, împarte cu adăogire se glăsuiește, după Sfinte fără de moarte, aceasta, cel ce te- ai răstignit pentru noi, miluiește- ne pe noi. Și aceasta de sfinții Părinți cei vechi, ca o străină de Evsévie (buna cinstire), dintr-un imn [laudă] ca acesta s- au lepădat, împreună cu nelegiuitul eretic cel ce a aflat acest fel de glas. Și noi întărind cele mai dinainte cu bună cinstire legiuite de către sfinții Părinții noștri, anatematisim pe cei ce încă după hotărârea aceasta primesc acest fel de glas în Biserică, sau întru alt chip oarecum îl împreunează cu Tresfințita Cântare. Și de ar fi Ieraticesc călcătorul celor hotărâte, poruncim să se dezbrace acesta de vrednicia Ieratricească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Cel întâi Petru Cnaféul (adică nălbitorul), și următorii lui care slăveau (că Mântuitorul Hristos cu Dumnezeirea a pătimit), au îndrăznit să adauge în Tresfințitul Imn [Laudă], după, Sfinte fără de moarte, aceasta, Cel ce te- ai Răstignit pentru noi²¹⁷. Deci ereticii aceștia împreună cu acest fel de adăogire, s- au osândit de către Sinodul, ce s- a făcut în Roma în vremea lui Félix, mai înainte de Sinodul al 5- lea. Și mai ales nălbitorul acesta s- a anatematisit (vezi dar procuvântarea Sinodului al 5- lea). Dar fiindcă se află încă oarecare moștenitor al eresului nălbitorului, zicând Tresfințitul Imn împreună cu hulitoarea adăogirea aceasta, Sinodul acesta anatematisește pe cei ce o primesc pe ea, și ori fățiș în Biserică, ori

²¹⁷ De la Dumnezeu a luat Biserica lauda cea întreit Sfântă. Că Istorigește sfințitul Teofan, cum că, cutremure făcându- se în Constantinopol, și înfricoșându- se cetățenii, au ieșit la câmp, făcând Litanie (împreună cu Împăratul Teodosie cel mic, și Próclu Patriarhul desculți, după Glică) deci întru o zi s- a răpit un copil în aer, și a auzit Dumnezeiesc Glas care zicea, să spună Episcopului, și poporului, să Litanisească cu aceste cuvinte: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte, miluiește- ne pe noi; zice însă Nichífor, că locul unde s- a înălțat copilul s- a numit înălțare Dumnezeiască, iar acum se numește Psomatiá. Deci de atunci a poruncit Împăratul pretutindenea a se cânta Imnul acesta în limba elinească. Pentru aceasta și din vechi marele Sávva a iertat armenilor Creștinii să cânte slujba Bisericească a lor în limba armenească, iar cântarea cea întreit Sfântă, nu armenește; ci Elinește. Și până acum Latinii la Litania îngropării lor, elinește cântă lauda cea întreit Sfântă, și nu Latinește, pentru cinstea limbii, întru care s- a glăsuț de la Dumnezeu. Și se înălță lauda aceasta Sfintei Treimi. Că, Sfinte Dumnezeule, însemnează pe Tatăl, care este Izvorul cel Dumnezeiesc Născător, al Dumnezeirii Fiului, și al Sfântului Duh. Iar, Sfinte Tare, însemnează pe Fiul, care este și Tare, și Putere, și Braț al Părintelui, prin care toate s- au făcut. Iar fără de moarte, însemnează pe Sfântul Duh, care se zice Dătărul de viață. Iar miluiește- ne pe noi, unit singuratic, zicându- se, însemnează, pe o Domnie și o Dumnezeire a tustrele fețelor. Iar ieșitul din minte nălbitorul, adăogând, pe, cel ce te- ai răstignit pentru noi, nu numai împreună cu împreună cu Fiul răstignește pe Tatăl, și pe Duhul cel Sfânt, precum zice Damaschin în Cartea 3 cap 57. Ci și a patra față bagă în Sfânta Treime, și osebit pune pe Dumnezeu Fiul, și osebit pe Hristos cel ce s- a răstignit, după Valsamón.

îndeosebi o unesc la întreit Sfânta câtnare, și Clerici fiind aceștia îi caterisește, iar mirenii fiind îi aforisește.

CANON 82

Întru unele zugrăviri din sfințitele Icoane, se închipuiește miel arătat cu degetul de înainte Mergătorul, care s-a luat spre închipuirea Darului, în loc de adevatul Miel Hristos Dumnezeuul nostru cel ce mai înainte s-a arătat nouă prin lege. Deci figurile cele vechi, și umbrele, ca pe niște Sîmboluri ale adevărului, și mai înainte însemnări, predat Bisericii îmbrățișându-le, Darul cinstim, și adevărul, ca plinirea Legii, aceasta primindu-o. Deci ca deplin și întru Zugrăvitori, fețele tuturor să se închipuiască, poruncim ca chipul Mielului Hristos Dumnezeuului nostru, celui ce a ridicat păcatul lumii, de acum înainte, după omenire, să se închipuiască și pe Icoane, în locul mielului celui vechi. Prin aceasta înțelegând noi smerirea lui Dumnezeu Cuvântului, și povățuindu-ne spre pomenirea petrecerii lui cu Trup, și a pătimirii sale, și a Mântuitoarei morții sale, și a izbăvirii lumii celei ce din aceasta s-a făcut.

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare zugrăvesc, pe Hristos, ca Oaie, și Miel, iar pe Întemernătorul arătându-l pe el cu degetul său și zicând: «Iată Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatul lumii.» [Ioan 1: 29] Pentru aceasta poruncește Canonul acesta, ca de aici înainte să nu se facă una ca aceasta, ci să se zugrăvească Hristos ca un om desăvârșit, după chipul omenesc. Ca prin aceasta să ne aducem aminte de petrecerea cea cu trup, și de Pătimire, și de Moartea lui, și de mântuirea lumii ceea ce prin acesta s-a făcut. Căci, pe închipuirile cele vechi ale Legii le cinstim, pentru că însemna pe adevărul Evangheliei, și al Darului, dintre care una era și mielul cel ce se junghia la Paști, spre închipuirea lui Hristos luându-se, a Adevăratului Miel celui ce a ridicat păcatul lumii. Acum însă după ce a venit însuși Adevărul și lucrurile, mai mult decât pe închipuri le cinstim și le primim ²¹⁸.

CANON 83

Nimeni să dea Euharístia trupurilor celor moarte, că scris este: «Luați, mâncați» [Matei 26: 26]. Iar trupurile morților, nici a lua pot, nici a mânca.

TÂLCUIRE

Fiindcă, după Zonará, obicei vechi era a împărtăși cu Euharístia, adică cu Dumnezeieștile Taine trupurile cele moarte; pentru aceasta sfinții Părinți opresc a nu se mai urma aceasta. De unde se înțelege că nici a Boteza cineva pe morți se cuvine.

²¹⁸ Acest Canon îl pomeneste pe Gheorghe Chedrinul, drept aceea și de aici se astupă gurile Papistașilor, care clevesc pe Canoanele acestui Sinod, zicând, că nici un Istornic, l-a pomenit pe acesta, căci și Papa Adrian îl primește pe acest Canon, scriind către Tarasie. Însemnează încă, că după Canonul acesta, nu se cuvine zugravii a închipui, ori pe Crucea lui Hristos, ori pe alte sfinte Icoane vitele cele patru singure, care în legea veche mai înainte închipuiau pe cei patru Evangheliști, ci mai vârtos cinstind mai întâi Adevărul, să zugrăvească pe Evangheliști cu chip omenesc. Și împreună de vor zugrăvi cu Evangheliștii și pe cele patru vite socotesc că nu vor păcătui.

CANON 84

Canoniceștilor legiuri ale Părinților urmând, Hotărâm și pentru prunci, de câte ori nu se află martori adevărați, care fără îndoială să zică că aceștia sunt Botezați, și nici ei pentru nevârstnicia, nu vor putea a răspunde cu îndestularea pentru sfințita Taină cea dată lor, fără de vreo sminteală a fi dator a se boteza aceștia. Ca nu cumva acest fel de îndoire să- i lipsească pe ei de curățirea cea de acest fel a sfințeniei. [Cartagina: 80]

TÂLCUIRE

De câte ori nu se vor afla martori vrednici de credință, pentru oarecare prunci, să adeverească că sunt botezați (pentru că poate robindu- se ei de către barbari, s- au dus în locuri depărtate²¹⁹ după aceea s- au răscumpărat de Creștini), și nici ei înșiși sunt îndestulați a încredința, că sunt botezați, pentru nevrednicia lor, întru care s- ar fi botezat. Unii ca aceștia hotărăște sfântul Sinod, fără de nici o oprire a se Boteza; ca nu pentru îndoirea aceasta, să se lipsească de curățirea cea prin Botez. Vezi și subînsemnarea a celui 47 Apostolesc.

CANON 85

Pe gura a doi, sau a trei martori a se adeveri tot graiul, scriptoricește am luat [2 Lege 17: 5]. Deci robii cei sloboziți de către stăpânii lor, asupra a trei martori rânduim să- și dobândească acest fel de cinste. Cei ce au fost de față la întăritură, vor da și încredințare slobozeniei de la sine și pentru cele ce s- au făcut.

TÂLCUIRE

Fiindcă după legile politicești, slobozenia robilor este un lucru ce nu are preț, pentru aceasta când urma a se face mărturisire pentru ea, trebuia a se înfățișa cinci sau și mai mulți martori pentru ca să se adeverească dovada. Aceasta însă o surpă Sfântul Sinod, și hotărăște că și singuri trei martori sunt îndestul spre a întări slobozenia aceasta a robilor. Fiindcă și Dumnezeiasca Scriptură zice, că tot cuvântul va sta, adică se va întări, și se va adeveri, și de doi, și de trei martori. Vezi și cel 82 Apostolesc.

CANON 46

Cei ce adună curve spre vătămarea sufletelor, și le hrănesc. De ar fi Clerici, să se aforisească, și să se caterisească hotărâm; iar de ar fi mireni să se aforisească.

TÂLCUIRE

A fi cineva păstor de curve, adică a aduna, și a hrăni curve spre vătămarea sufletelor, pentru ca să câștige plata cea pentru curvie, și legile cele politicești opresc, și pedepsesc²²⁰ cu cât mai vârtos Canoanele

²¹⁹ Precum aceasta o zic Practicalele Sinodului din Cartaghén, sau de s- au găsit lepădați la drumuri, sau la ușile Bisericii, precum se aceasta se întâmplă la pruncii cei născuți din curvii, și nu se știe de sunt botezați.

²²⁰ Pentru aceasta și Cartea 60 din Vasilicale titlu 38 Cap 1. Poruncește să se slobozească fiica de sub stăpânirea tatălui său, și roaba din a stăpânului său, dacă ei caută să le facă

Bisericești. Pentru aceasta și Canonul acesta totodată aforisește, și caterisește pe Clericii aceia ce o fac aceasta (care este o pedeapsă prea grea, și îndoită. Fiindcă Clericilor îndestulă le este singură caterisirea), iar pe mireni îi aforisește.

CANON 87

Ceea ce pe bărbatul său își părăsește este preacurvă, de a venit către altul, după sfințitul și Dumnezeiescul Vasilie, din Proorocia lui Ieremia prea bine aceasta luându- o, că muiere de se va face a altui bărbat, nu se va întoarce la bărbatul său, ci spurcându- se se va spurca [Ieremia 3: 1]. Și iarăși: Cel ce are preacurvă, nebun și păgân este [Pilde 18: 23 Ediția 1688]. Deci de se va vădi că au fugit fără cuvânt de la bărbatul său, el adică este vrednic de iertare, iar ea de certare. Iertare însă i se va da lui spre a se împărtăși cu Biserica. Cel ce- și va părăsi însă pe muierea sa ceea ce legiuit i s- a împreunat lui, și va lua pe alta, după Hotărârea Domnului, este supus judecății preacurviei [Matei 5: 32; 19: 7; Marcu 10: 11; Luca 16: 18]. Și s- au canonisit de Părinții noștri, unii ca aceștia un an să se tânguiască, doi ani să asculte, trei ani să cadă, și întru al șaptelea să stea împreună cu cei Credincioși, și așa să se învrednicească proaducerii, de se vor pocăi însă cu lacrimi. [Apostolesc: 48; Agchira: 20; Cartaghén: 113; Vasilie: 9, 35, 27, 77]

TÂLCUIRE

Acest Canon este alcătuit din trei Canoane ale marelui Vasilie, și începutul acestuia este luat din cel al 9- lea al lui Vasilie, ce zice, muierea ceea ce va lăsa pe bărbatul său, și va lua pe altul, este preacurvă, precum și Dumnezeiescul Vasilie înțelepțește a încheiat aceasta, și din Proorocia lui Ieremia, care zice: «De va lua muierea alt bărbat, nu poate mai mult a se întoarce la bărbatul ei cel dintâi» (fără a o voi el adică după Zonará) fiindcă a preacurvit. Și din pildele lui Solomon, care zice: «Că este păgân, și fără cunoștință bărbatul acela ce- și ține pe muierea sa ceea a preacurvit cu alt bărbat». Iar cel de aici înainte (a Canonului acestuia, este luat din al 35- lea al marelui Vasilie; și zice) Deci, de se va vădi, că fără cuvânt, și fără pricină au fugit de la bărbatul său (fără cuvânt de curvie adică; încât, din aceasta se înțelege din deosebire, că cu drept cuvânt poate femeia a fugi de la bărbatul său. Că nici o altă pricinuire este binecuvântată, fără numai cuvântul curviei și al preacurviei) bărbatul adică este vrednic de iertare, ca unul ce n- a dat pricină acestei depărtări fără cuvânt, și poate lua pe alta. Iar muierea dimpotrivă, este vrednică de certările preacurviei, ca una ce s- a făcut pricinuitoare depărtării acesteia. Iertarea însă ce va lua bărbatul ei, este, a sta împreună cu cei credincioși în Biserică, și a nu se aforisi, nu însă și a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine. (Iar cealaltă parte a Canonului acestuia este chiar Canonul cel 77 al marelui Vasilie, care zice) Acela însă ce își lasă pe femeia sa cea legiuită, (fără cuvânt de curvie), și ia pe alta, se supune certării preacurviei, după hotărârea Domnului, care zice: «Cel ce își va lepăda pe muierea sa, și va lua pe alta, preacurvește cu ea.» Însă după conpogorâre, de se va pocăi cu

curve. Iar de nu vor voi ele a se slobozi, să se izgonească, și averile lor să se răpească. Asemenea încă și cap al 2- lea pedepsește și pe păstorii de curve de vor fi din proști, cu izgonire; iar de vor fi ostași, cu răpirea averilor. Iar Fotie titlu 13 cap 21 zice, că hrănitor de curve se zice și bărbatul acela, ce știe pe muierea sa că curvește, și tace, după carte 24 din Vasilicale titlu 2 cap 14.

lacrimi, se canonisește unul ca acesta și cei asemeni cu dânsul de către Părinții (cei din Agchíra adică după Canonul 20 și de marele Vasilie după Canonul 77) șapte ani a nu se împărtăși, petrecând 2 ani tânguindu- se, iar 2 împreună cu ascultătorii, iar 3 cu cei ce cad (cu fețele la pământ înaintea ușilor Bisericii, cerând mijlocire de la cei ce intră și ies din sfânta Biserică) și întru al 7-lea să stea împreună cu cei ce stau în Biserică, și așa să se împărtășească.

CANON 88

Nimeni în lăuntru în Biserică să bage dobitoc ori de ce fel; afară numai, dacă călătorind cineva, prea mare nevoie întâmpinându- l, Casă, și sălășluire negăsind, va poposi într-o Biserică ca aceasta. Pentru că nebăgând pe dobitoc în lăuntru, poate să se întâmple a se strica cumva dobitocul. Și el cu pierzarea dobitocului, de acoloa neputând a întâmpina călătoria, să se dea în primejdie de moarte. «Că Sâmbăta pentru om s- a făcut» [Marcu 2: 27] ne învățăm, încât prin toate să socotim că este mai de prețuit mântuirea, și nepătimirea omului. Iar de se va vădi cineva, fără nevoie, precum s- a zis, că a băgat dobitoc, de va fi Cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean să se aforisească.

TÂLCUIRE

Oprește Canonul acesta de a băga cineva dobitoc în Biserică. Că, cele sfințite de evlăvie și de cinstire sunt vrednice, afară numai aflându- se cineva în călătorie, de mare nevoie, vifor mare întâmplându- se, și neavând unde năzui, ar băga dobitocul într- însa. Ca nu el rămânând afară să se strice, și omul să se primejduiască de moarte, neputând lupta în călătoria sa. Și aduce Canonul mărturie din Scriptură, din care se înțelege, că precum Sâmbăta s- a rânduit de Lege pentru a se odihni robul, și dobitocul omului, ca din aceasta să mai poată a sluji pe stăpânul său. Asemeni și odihna aceasta a dobitocului în Biserică, nu se face pentru dobitoc, ci pentru om. Iar fără de o mare nevoie ca aceasta de va îndrăzni a băga pe dobitoc în Biserică, Cleric fiind, hotărăște Canonul să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

CANON 89

Zilele Mântuitoarei Patimi în post, și în rugăciune și întru umilința inimii petrecându- le, trebuie Credincioșii în ceasurile cele de mijloc ale nopții celei după Sâmbăta cea mare a se desposti, Dumnezeiștii Evangheliști, Matéi, și Lucá, cel dintâi adică, prin zicerea dimineața Sâmbetelor, iar cel de pe urmă, prin (zicerea) dimineața adâncă, arătându- ne nouă adâncimea nopții. [Dionisie: 1]

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște, ca credincioșii să petreacă toată săptămâna mare a sfintelor Patimi cu Post și Rugăciune, și cu umilința inimii, adevărată adică, și nu fățarnicită (iar mai ales Vinerea mare, și Sâmbăta mare, în care zile trebuie a se sili spre a petrece fără mâncare) iar după miezul nopții a Sâmbetei mari trecute, și a Duminicii mari celei

viitoare, să înceteze Postul²²¹ fiindcă acum au Înviat Domnul, precum se arată de Dumnezeieștii Evangheliști. Că Matei, zicând: că dimineața Sâmbetelor au venit femeile să cerceteze Mormântul, au arătat cu aceasta că trecuse Sâmbăta, și multă parte din noaptea cea după Sâmbăta. Iar Lucă zicând iarăși: Că venind ele în dimineața adâncă, au arătat că rămăsese multă parte din noapte, până a se face ziua Duminică; încât din amândouă acestea se încheie, că, pe la miezul nopții a Înviat Domnul, trecând ceasul al șaselea, și începându- se al șaptelea²²².

CANON 90

În Duminici a nu pleca genunchile canonicește am luat, de la purtătorii de Dumnezeu Părinții noștri, Învierea lui Hristos cinstindu- o; deci ca nu neștiută să fie nouă chiaritatea luării aminte aceteia, facem cunoscut Credincioșilor, ca, după intrarea Preoților în Altar la vecernia Sâmbetei, după obiceiul ce stăpânește, nimeni să plece genunchile până la vecernia Duminicii viitoare. Întru care, după intrarea în Altar ce se face în slujba cea de seara, iarăși plecând genunchile, așa aducem Domnului rugăciunile. Că a Învierii Mântuitorului nostru, înainte mergătoare luând noi pe noaptea cea după Sâmbăta, laudele de aici Duhovnicește le înțelegem, sărbătoarea împlinindu- o din întuneric la lumină, ca de aici întru o întreagă noapte și zi, să prăznuim noi Învierea.

TÂLCUIRE

²²¹ Încetarea Postului ce o zice Canonul a se face după miezul nopții, Valsamón zice, că în vremea de atunci într- alt chip se obișnuia a se face de Creștinii cei vechi, care chip în vremile de acum cu totul este netrebnic. Alții însă pe încetarea postului, o zic; că este mâncare de brânză și de ouă, adică a Paștilor. Luându- o aceasta din Capul 19 al cărții 5 a Apostoleștilor așezământuri. Însă, ori aceasta de este, ori aceea, Creștinii se cade după miezul nopții, mai întâi să asculte toată slujba de dimineață a Învierii, și așteptând până se va săvârși Dumnezeiasca Liturghie, apoi să înceteze postul, și să mănânce Paști cu veselie și bucurie. Că zic Apostoleștile așezământuri (la același loc) „Pentru aceasta și voi Înviind Domnul, aduceți Jertfa voastră, pentru care a poruncit vouă prin noi zicând, aceasta faceți- o întru pomenirea mea, și de aici lăsați postul veselindu- vă. Vezi că zic întâi să se facă Liturghia, și apoi să mâncăm Paști? Drept aceea să cuteze a strica postul, până a nu se săvârși Dumnezeiasca Liturghie; nici Părinții să lase pe copii ca să facă o necuviință ca aceasta.

²²² Că pentru aceasta și zicem că Domnul a Înviat în ziua Duminică, fiindcă după Vlăstar (la litera 8 cap 3) și după Hrisant al Ierusalimului (în Gheografie) ziua la cei bisericești se începe de la al 7- lea ceas la nopții, și se sfârșește la al 6- lea ceas al următoarei nopți, și orice lucru se face în aceste 24 de ceasuri ale acestei zile și nopți, se vede că se face întru o zi. Însemnează însă aici, că întru aceasta zi a Învierii, de două ori se făcea sărutare: una de Dimineață, în împărătescul palat, și osebit în Biserici, cântându- se: „Ziua Învierii” la sfârșitul slujbei de dimineață. Și alta, seara la slujba Vecerniei mari în Biserica cea mare a sfintei Sofiei, când se făcea sărutarea Împăratului cu toți boierii lui, precum povestește Curopalátul zicând: „Șede Împăratul în Tron, domesticul cel mare ținând sabia, și toți boierii, intrând fiecare până la cel mai de pe urmă, mai întâi sărută piciorul lui cel drept (pentru avtocratoria împărăției) apoi mâna cea dreaptă (pentru că este Unul Domnului Împăratul și apărătorul Bisericii, precum tâlcuiește Simeón al Tesalonicului) și cu dreapta sa aceasta (pentru că este Împărat și Ostaș, bogat și sărac, întru Hristos, deopotrivă). Pentru aceasta pe această a doua sărutare mulți din neștiință o numesc a doua Înviere. Iar despre ouăle cele roșii ce se mănâncă în zilele Învierii, mulți multe zic neîncredințate. Iar Paísie al Gázei bărbat înțelept, dezlegând oarecare întrebări către Împăratul Rusiei îi zicea, că, când au zis Evreii (către Pilat): «Sângele lui asupra noastră și asupra fiilor noștri», îndată s- au roșit toate lucrurile ce aveau ei prin casele lor, și prin urmare și ouăle încă. Drept aceea spre pomenirea minunii, roșim și noi ouăle la ziua Învierii. Și aceasta minune, o avem din vechi predanisiri.

Fiindcă am luat (zice Canonul) să nu plecăm genunchi Duminicile, de la purtătorii de Dumnezeu Părinți, ai Sinodului întâi adică, de la Dumnezeiescul Petru, și de la marele Vasilie, pentru Învierea Domnului, facem cunoscut Credincioșilor, ca, să înceteze plecarea genunchilor după intrarea în sfântul Altar, ce fac Iereii la Vecernia Sâmbetei, și să o înceapă iarăși după intrarea în Altar a Iereilor (adică după Vohódul) care se face la Vecernia Duminicii; adică dintr- o seară până în cealaltă seară; că înainte mergătoare și începătoare a Învierii Domnului, luând noi pe noaptea cea după Sâmbătă, de atunci începem cântările cele de Înviere, și de la întunericul nopții celei după Sâmbătă (care se socotește a Duminicii) începem prăznuirea. Și până ce ține lumina zilei Duminicii, o săvârșim pe ea. Ca cu chipul acesta, întru o noapte și zi întreagă, să prăznuim Învierea²²³.

CANON 91

Muierile cele ce dau buruieni otrăvitoare și pierzătoare, și cele ce primesc otrăvile cele omorătoare de prunci, pedepsei ucigașului să se supună.

TÂLCUIRE

Canonul acesta supune certării uciderii pe muierile (sau pe bărbații) ce dau băuturi omorătoare de prunci, asemeni și pe muierile cele ce le primesc ca să piardă pe nevinovații prunci fiind îngrecate <îngreuiate>.

CANON 92

Cei ce răpesc femei cu nume de împreună căsătorie, sau cei ce împreună lucrează, sau împreună voiesc cu cei ce le răpesc, sau hotărât sfântul Sinod, de ar fi Clerici, să cadă din treapta lor; iar de ar fi mireni, să se anatematisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este întocmai cu Canonul 47 al Sinodului al 4-lea și citește tâlcuirea acolo.

CANON 93

Muirea a cărei bărbat este dus, și nearătat unde s- ar afla, mai înainte de a se încredința pentru moartea lui, cu altul căsătorindu- se, prea curvește. Așisderea și ostășile, a căroră bărbații nearătați fiind unde s- ar afla, măritându- se, aceluiași cuvânt se supun. Precum și cele ce pentru ducerea bărbatului nu așteaptă întoarcerea, însă are oarecare iertare lucrul aici, pentru că este prepusul mai mult de moarte. Iar ceea ce s- a măritat cu cel părăsit la o vreme de muirea

²²³ Dar când, și de cine s- a ridicat din Biserica noastră Răsăriteană, acest Evanghelicesc, Apostolesc, și Părintesc obicei al îngenuncherii? Cu scumpătate nu știm să spunem. Că chibzuire însă socotim, că să se fi ridicat aceasta, după desbinare, poate de oarecare ai noștri, cu covârșire râvnitori, ci se împotriveau obișnuirilor Bisericii Apusenești, prin urmare încă și acestui canonicesc obicei. Și că această socotință a noastră este adevărată, vezi pe Melétie Pigá al nostru la sfârșitul cărții a 3- a cea despre Creștini, unde vorbește despre plecările de genunchi (fața 210 a tipăririi în București). Pentru că și Papalitra ce se numește la Apuseni, adică cununa cea de pe cap a Clericilor, obicei canonicesc fiind, s- a ridicat de către ai noștri. Asemenea și altele, precum și deasa împărtășire, care la Apuseni se urmează.

sa, după neștiință, apoi lăsându-se ea, pentru că s-a întors către dânsul cea mai dinainte; a curvit cu adevărat, însă într-o neștiință. Deci de nuntă nu se va opri, mai bine însă ar fi de ar rămâne așa. Iar de s-ar întoarce oarecând la o vreme ostașul, a căruia muierea pentru îndelungata lipsirea aceluia, s-ar fi măritat cu alt bărbat, acesta de va voi, să-și ia iarăși pe muierea sa, iertare dându-se ei pentru neștiință, și bărbatului celui ce s-a fost căsătorit cu dânsa, către a doua nuntă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este alcătuit din trei Canoane, ale marelui Vasilie; (că începutul lui, este anume Canonul 31 al aceluiași) zicând, de se va duce bărbatul al vreunei muieri, și multă vreme nu va veni, iar ea mai înainte de a auzi și a se încredința că a murit bărbatul său, va lua pe altul său, preacurvă este²²⁴ (iar partea cea următoare este Canonul 36 al aceluia); așisderea și muierile ostașilor, de se vor mărita a doua oară, ne auzind că vin bărbații lor, preacurve sunt. Însă acestea a doua oară măritându-se, au oarecare iertare (mai multă adică decât ale celor ce nu sunt ostași și în lipsa lor se mărită a doua oară). Căci bărbații acestora, ostași fiind, și în războaie petrecând, mai mult se prepun că au murit, decât că sunt vii²²⁵. Iar muierea aceea, care (partea aceasta a Canonului este anume din cel 46 al aceluiași Părinte) va lua de bărbat pe cel lăsat o vreme de muierea lui, neștiind că a fost însurat, apoi se va lăsa de dânsul, pentru că s-a întors la dânsul muierea cea mai dinainte, de a curvit cu adevărat, într-o neștiință însă; dar nu se și osândește ca o preacurvă. Drept aceea nu se va opri de a-și lua legiuit bărbat, de va voi; mai bine însă este și mai fără sminteală de nu se va mărita. Iar rămășița de aici a Canonului, este însușită rânduire a Sinodului acestuia; iar de se va întoarce ostașul de la război după câțiva ani, a căruia muierea a doua oară s-a măritat pentru înstrăinarea lui cea de mulți ani, acesta de va voi, își ia iarăși pe muierea sa, iertându-se atât ei, cât și bărbatului celui al doilea ce o luase. Pentru că neștiind că acela este viu, s-a fost căsătorit²²⁶.

CANON 94

²²⁴ „Pentru aceasta și Nichita al Irăcliei zice, că de se va duce bărbatul femeii într-un alt loc, și acolo va lua țitoare, și muierea lui va aștepta 3 ani, și nu va veni, apoi bărbatul ei se va despărți de țitoare, dar nu și de muierea sa. Muierea lui însă nu poate lua alt bărbat, ci să rămână așa. Că a se mărita a doua oară, este slobodă numai, când va muri bărbatul ei, după Apostolul (fața 300 a lui Ghiur Grecorum). Dar nu și când este viu. Iar Neraoa lui Léon rânduiește că de se va robi o față din cei căsătoriți, nu poate cea slobodă a se căsători cu altul. Căci slobozindu-se din robie, are voie a-și lua pe soția sa, măcar de va fi căsătorit cu alta.

²²⁵ „Într-un glas cu Canonul acesta rânduiește și Neraoa 117 a lui Iusinián Titlul 7 Cartea 28 din Vasilicale (la Fótie Tiltlu 13 cap 3) zice: de se va afla ostașul sau alt oarecare în armat la război ori în câți ani, muierea lui este datoare a-l aștepta, măcar deși nu ar lua scrisori de la el. Iar de va auzi că a murit, să nu se mărite, până nu se va încredința de la mai marii cetii în care a fost bărbatul ei, care înaintea Evangheliei în scris să adevereze, să cu adevărat bărbatul ei a murit, și așa încă un an să aștepte, și apoi este slobodă; iar într-alt chip măritându-se, ca o preacurvă se ceartă și ea, și bărbatul ce o a luat, și zece litre de aur să dea adevăratului bărbat, de s-ar întoarce de la război, care și voie are de va vrea să-și ia iarăși muierea.

²²⁶ Zice însă Vlastar că Părinții aceștia au hotărât să aibă iertare pentru a doua însoțire muierile acelea, care sunt gata a se lepăda bărbatul al doilea, și nu stăruiesc într-o păcătuirea cea din neștiință a nunții a doua; nu să se ierte și cele ce se împotrivesc, și nu vor a se despărți de bărbații cei al doilea ai lor (cap 5. stih 3)

Pe cei ce se jură cu jurământuri elinești [păgânești] Canonul îi supune certărilor; și noi acestora le hotărâm aforisire.

TÂLCUIRE

Obiceiurile elinilor se cuvine a se urî de către Creștini, și a nu se jura Creștinii cu numele mincinoșilor dumnezei ai aceloră, zicând zeu (unul din dumnezei lor). Și nu numai jurământurile cele după obiceiul elinilor sunt oprite de noi, ci și tot felul jurământuri. Că zice Domnul: «Să nu ne jurăm nici pe Cer, nici pe pământ, nici pe Ierusalim, nici pe capul nostru» [Matei 5: 34]. Ci în loc de tot jurământul să zicem numai, pe așa, așa, și pe nu, nu. Că orice vom zice mai mult decât acestea este de la diavolul. Însăși aceștia o adevărează și Iacov fratele Domnului [Iacov 5: 12], dar și însuși Osié Proorocul Legii vechi oprește jurământurile zicând: «Nu vă jurați pe Dumnezeu cel viu» [Osié 4: 16]. Pentru aceasta și marele Vasile Canonul 29 zice, că jurământul de odată este oprit, și cu mult mai vârtos cel ce se face de către cineva pentru a face răul altuia.

CANON 95

Pe cei ce dintre eretici se adaugă la Ortodoxie, și în partea celor ce se mântuiesc îi primim după așezata urmare, rânduială și obicei. Pe Ariáni adică și Machedoniáni, și Navatiáni, pe cei ce se zic pe sineși curați²²⁷, și Ariséri²²⁸ (Stângaci), și pe Patrusprezeciáni, adică Mercuriáni și Apolináriști îi primim, dând ei Libéle (mărturisirea Credenței în scris), și anatematisind pe tot eresul ce nu cugetă, precum cugetă sfânta lui Dumnezeu Catoliceasca și Apostoleasca Biserică, pecetluindu- se ei, adică ungându- se ei mai întâi cu sfântul Mir la frunte, și la ochi, și la nări, și la gură, și la urechi. Și pecetluindu- i pe ei zicem: Pecetea Darului Duhului Sfânt. Iar pentru Pavlianístii, ce apoi năzuiesc la Catolicasca Biserică, Hotărâre s- a așezat, a se Boteza negreșit. Pe Evnomiáni însă care se botează într- o afundare și pe Montanístii cei ce aici se zic Grigi, și pe Saveliáni cei ce slăvesc iopatorie (fiu- părintime), și fac alte oarecare cumplite, și pe toate celelalte eresuri, fiindcă multe sunt aici, mai ales cei ce vin din țara Galaténilor, pe toți cei ce dintre aceștia voiesc a se adăuga la Ortodoxie, ca pe ellini îi primim. Și în ziua dintâi, îi facem pe ei Creștini, ia într- a doua, catihumeni; apoi în a treia, îi jurăm pe ei însuflându- i de trei ori în față, și în urechi. Și așa îi catehisim pe ei, și îi facem să zăbovească în Biserică și să asculte Scripturile, și atunci îi botezăm. Încă și Manihéii, și Valentiniánii, și Marchioniştii, și cei din eresurile cele asemenea. Nestoriánii trebuie a face Libéluri, și a anatematisi eresule, pe Nestórie, și pe Evtíhie, și pe Dioscór, și pe Sevir, și pe ceilalți Exárhi ai acestor fel de eresuri, și pe cei ce cugetă cele ale lor, și pe toate eresurile cele ce mai înainte s- au pomenit. Și așa a se împărtăși cu sfânta Cuminecătură.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, de la început și până la aceasta, „și atunci pe ei îi botezăm”, este chiar Canonul 7 al Sinodului 2. Iar partea cea din mijloc, ce zice: „Iar pentru Pavlianíști”, până la aceasta, „a se boteza ei negreșit”, este chiar din Canonul 19 al Sinodului 1, pentru aceasta nici le mai

²²⁷ În altele: Cei ce se zic curați și preacurați.

²²⁸ În altele: Preabuni.

tâlcuim, ci vezi tâlcuirea lor acolo. Iar rămășița Canonului acestuia, este chiar rânduire a Sinodului acestuia, zicând: Că și Manihéii²²⁹, și Valentinianii²³⁰, și Marchionístii²³¹, venind la Dreaptaslăvire se cuvine a se boteza, ca și Evnomiánii, și Montaníștii, după tâlcuirea lui Valsamon. Iar Nestoriánii²³², și Evtihíánii, Dioscoríții, și Seveliánii²³³ trebuie să anatematisească în scris eresul lor, și pe eresiárhii lor, și pe toți cei ce cugetă eresul lor, cu care se numără și Monotelíții; ca și Navatiánii adică, și Machedoniánii, și așa să se împărtășească cu Dumnezeieștilr Taine.

CANON 66

Cei ce întru Hristos prin botez s-au îmbrăcat, au mărturisit a urma petrecerea lui cea în Trup. deci pe cei ce părul Capului spre vătămarea celor ce îi văd cu aflări de împletire îl împodobesc și îl găsesc, și amăgitură din aceasta propun sufletelor celor neîntărite, cu certare potrivită părintește îi vindecăm, povățuindu-i pe ei și înțelepcește a vieții înățându-i, către a ceasta, lăsând amăgirea, și deșertăciunea cea din materie, către fericita și nepierzătoarea viață, mintea neîncetat să-și mute, și cu frică să aibă curată petrecere, și să se apropie de Dumnezeu cu curăția cea în viață după dorință. Și pe omul cel din lăuntru, mai mult decât pe cel dinafară, să-l împodobească cu fapte bune, și cu neprihănite năravuir, încât o rămășiță de amăgirea celui potrivit să poarte în sineși. Iar dacă cineva afară de Canonul acesta ar face, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Căți în Hristos v-ați boteza, în Hristos v-ați îmbrăcat, zice marele Pavel [Galateni 3: 27]. Drept aceea adaugă Canonul acesta, că cei ce s-au îmbrăcat întru Hristos, se cuvine și a petrece după Dânsul, și a întrebuița toată curăția, și neîntinarea, și nu a-și împodobi trupul cu prisosință și cu dinadinsul. Și aforisește pe Creștinii, cei ce-și împletesc părul capului lor, pieptănându-l și netezindu-l, și propunându-l ca pe o amăgire sufletelor celor neîntărite, și lesne întoarse spre păcat, atât pe ale bărbaților, cât și pe ale femeilor²³⁴, cu certarea aceasta de aforisirii

²²⁹ Mánis Persul, rob fiind în multă vreme, Schiticesc s-a numit după Teódor; eretic, Cacomit; Cartea 1 cap 26. Numit fiind și Cuvríchie după Epifánie eresul 66. Manihéu s-a numit în urmă de către următorii săi, și reaua slăvire a lui Vasilíd, și Marchíon în al 3-lea veac au semănat, după Augustín în cea pentru eresuri cap 46, zicea către altele, că, sufletele în păsări, și dobitoace și în târătoare, intră după moarte, după Teódor (acoloși).

²³⁰ Válent care pe al 2-lea veac a fost, zicea, că Hristos Trupul din Cer luându-l, ca printr-un Canal prin Fecioară a trecut, nimic luând dintr-însa. Tertulián cartea împotriva lui Válent, Cap 15. Valentiniánii tăgăduiau învierea trupurilor, pe Testamentul vechi îl lepădau, citind Proorocii, replăzmuiau oarecare basme la tâlcuirile lor. Încă și altele bârfind răucredincioșii, după Anonimul (nenumitul) tâlcuitor al Canoanelor.

²³¹ Marchíon ucenic a fost oarecărui Chérdon ucenicului lui Vasilíd și Satornín următorii lui Símon vrăjitorul, după Tertulián cartea, Pentru Trupul lui Hristos. Acest Marchíon întrebând oarecând pe sfântul Policárp, de-l cunoaște pe el cine este? A răspuns sfântul, că foarte bine îl cunoaște, a fi întâi născut fiu al diavolului. (Irinéu Cartea 3, Cap 3) a zis acesta a fi trei începătorii, întâi nevăzutul Dumnezeu, a doua cel văzut și Făcător al lumii, și al treilea diavolul. Botezau nu numai odată, ci de trei ori, iertând și pe femei să boteze. Acesta după Canonul 47 al marelui Vasile, ocăra Nunta și Vinul. Zicea pe făptură a fi necurată, și pe Dumnezeu îl zicea făcătorul relelor, s-a arătat aceasta în al 2-lea veac.

²³² Pentru aceștia am zis în Prológul Sinodului al 3-lea.

²³³ Pentru aceștia vezi în Prológul Sinodului al 4-lea.

²³⁴ Sub această aforisire a Canonului acestuia cad, după Zonará, și cei ce nicicum nu pun brici pe capul lor, nici își taie perii capului, ci înadins îi lasă ca să se facă lungi până la brâu, ca ai muierilor. Asemenea și cei ce își vopsesc pletele ca să se facă roșii, sau ca aurul, sau îi

povățuind pe unii ca aceștia, îi învață să lase toată amăgirea, și deșertăciunea, și împodobirea trupului acestui materialnic și stricăcios, și să-și înalțe mintea lor către Viața cea fericită și nestricăcioasă, apropiindu-se după putere de Dumnezeu, cu curățirea vieții, și împodobind mai mult pe omul cel din lăuntru cu Moraluri bune, și cu bunătăți, adică pe suflet, mai ales decât pe omul cel din afară, adică pe trup, cu aceste amăgitoare și zadarnice împodobiri. Încât să nu aibă asuprași nici un semn al răutății diavolului, de care prin sfântul Botez s-au lepădat.

CANON 97

Pe cei ce împreună cu muierile lor locuiesc, sau într-alt chip cu nebăgare de seamă sfintele Locuri obștești le fac, și cu defăimare se arată către ele, și așa șed într-însele, și din vrednicele de cinstire Case ale celor ce se catehiesc, poruncim a se scoate. Iar de nu va păzi cineva aceasta, de va fi Cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Sfințite locuri nu numește Canonul aici pe Dumnezeuieștile Biserici, ci pe locuințele de prin prejurul Dumnezeuieștilor Biserici, precum sunt cele ce se zic catehúmena; în care locuiau unii cu muierile lor, și le întrebuițau ca pe celelalte obștești locuri, fără a face osebite între Locul sfânt, și între cel de obște. Și poruncește să se izgonească unii ca aceștia dintr-însele. Iar care nu va voi a păzi aceasta, Cleric fiind să se caterisească, iar mireanul, să se aforisească.

CANON 98

Cel ce va lua întru împărtășire de nuntă muiere, pe cea logodită cu altul, încă viu fiind logodnicul ei, să se supună vinovăției preacurviei.

TÂLCUIRE

Logodna ce se va face după lege, în vârstă legiuită adică a bărbatului, și a femeii, cu darea inelelor, și cu sfințită cuvântare, și cu obișnuită sărutarea celor ce se logodesc, o logodnă ca aceasta, zic, are aceeași putere cu nunta cea deplinită (și vezi subînsemnarea Canonului 17 Apostolesc). Pentru aceasta Canonul acum poruncește, că cel ce va lua pe cea asemeni logodită, viu încă fiind logodnicul ei, să se certe întocmai, ca și cel ce ar lua pe cea măritată cu altul încă trăind acela, unul ca acela să se certe ca un preacurvar, adică precum și pe acela care a voit a lua de femeii pe cea măritată cu altul. Pentru că și soție numește logodnicul pe logodnica sa, precum și dreptul Iosif logodnicul, se numește de către

leagă cu trestii ca să se facă creți. Sau pun peruci, și străin păr pe capul lor. Acestei aforisiri se supun și cei ce-și rad bărbile, ca să se facă drepte, și frumoasă în urmă, și nu crețe, sau pentru ca să se arate totdeauna ca niște tineri fără de bărbii. Și cei ce cu cărămidă înfocată își ard perii bărbii câți sunt mai lungi decât ceilalți, sau mai strâmbi, sau cu ținbistre își smulg perii feței ca să se arate frumoși. Sau își vopsesc bărbile, ca să nu se arate bătrâni. Așisderea și muierile cele sulimenesc, și pun dresuri pe fața lor ca să se arate frumoase, și să tragă pe bărbați spre sataniceasca iubirea lor. O și cum ticăloasele îndrăznesc a necinsti chipul ce le-a dat Dumnezeu, cu aceste mici împodobiri? Ah! Și cum le va cunoaște Dumnezeu de sunt făpturi, și chipuri ale sale, când ele poartă altă față diavolească! Și alt chip satanicesc.

Evangelheliști bărbat al Preasfintei Fecioare, și de asemeni și Preasfânta Fecioară, Femeie lui Iosif. Fiindcă și de către Legea cea veche, putere de nuntă avea și logodna.²³⁵

CANON 99

Încă și aceasta ne- am înștiințat că în țara Armenilor se face, încât oarecare în lăuntru în sfințitele Altare, fierbând părți de cărnuri, le proaduc, rămășiți Iudaicește împărțind Preoților. Drept aceea noi păzind neîntinarea Bisericii, poruncim, a nu fi slobod cuiva din cei sfințiți să ia părți deosebite de cărnuri de la cei ce le proaduc, ci cu cele ce s- ar mulțumi cel ce proaduce, cu acelea îndestulează- se, afară din Biserică acest fel de proaducere făcându- se. Iar dacă cineva aceasta nu o ar face așa, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Și Zonará, și Valsamón, și Aristín, și Anonímul tâlcuitor, toți de obște tâlcuiesc, precum că în lăuntru Altarelor Arménii fierbeau cărnurile. Mie mi se pare însă că tâlcuitorii aceștia, ne însemnând cu cómă, împreunând pe părțile cărnurilor cele fierbea, cu, în lăuntrul Altarelor, au răătăcit. Însă nu este așa; căci în Altare nu se împreună, cu părțile cărnurilor ce le fierbea, ci despărțindu- se cu cóma, le împreuna cu, aduc prinoasele. Pentru că este foarte cu neputință a crede pentru necuviință, ca să fiarbă carnea în lăuntrul sfântului Altar, și să- l facă pe acesta bucătărie. Canonul acesta zice, că acest obicei ce se făcea în Armenia, a fierbe cărnuri la casele lor adică, și apoi a proaduce părți dintr- însele în lăuntrul în sfântul Altar, Iereilor (precum proaduceau și Iudeii Iereilor părți din dobitoacele cele ce se jertfeau) acest obicei, zic, de aici înainte. Să nu se mai facă. Dar nici Preoții să aibă slobozenie a lua părțile dobitocului acele ce vor, și să se mulțumească cu cele ce va da Creștinul cel ce le aduce, și proaducerea acestora însă să o facă afară din Biserică, și nu în sfântul Altar. (Într- aceasta se face arătată noima noastră cea mai de sus.) Dacă se fierbeau cărnurile acestea în Altar, trebuia Canonul să o oprească și aceasta, ca pe o cu totul necuviincioasă, precum au oprit și proaducerea lor. (Căci care nu va voi a se părăsi de aceasta, să se aforisească.) Iar Valsamón zice (la tâlcuirea Canonului 3 Apostolesc), că au văzut Egumen Preot caterisit, și gonit din Egumenie, pentru că a băgat în sfântul Altar carne, și brânză. Vezi și tâlcuirea celui al 3- lea Apostolesc.

CANON 100

Ochii tăi drepte să vadă, și, cu toată paza țineți inima ta, poruncește Întelpciunea [Pilde 4: 22, 25]. Că lesne introduc simțirile trupului în suflet pe cele ale loruși. Deci, zугrăviturile cele ce ademenesc pe vedere, ori pe table, ori într- alt chip cumva puse înainte, și strică pe minte, și pornesc spre aprinderile îndulcirilor celor de rușine, poruncim de acum nici într- un chip și orice fel a se însemna. Iar dacă cineva s- ar apuca a face aceasta, să se aforisească.

²³⁵ Conglăsuindu- se cu Canonul acesta hotărăște și în Capul al 2- lea Titlul al 58- lea Cartea 6 din Vasilicale și Tema 3 Cap 12 Titlu 37 a acestei Cărți 60 că ca un preacurvar să se judece care va lua de femeie pe cea logodită cu altul. Vezi și în capul 11 cel despre învățătura nunților.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii zugrăveau pe pereți , și pe scânduri, oarecare zugrăviri necinstite, adică, muieri goale, sau scăldându- se, sau de bărbați sărutându- se, sau alte urâciuni ca acestea, care amăgesc ochii celor ce le văd, și mintea, și inima lor pornesc spre pofte trupești; pentru aceasta Canonul acesta poruncește, ca chipurile cele de acest fel nicidecum să se mai zugrăvească; iar de le- ar zugrăvi cineva, să se aforisească. Căci cele cinci simțiri ale trupului, și mai ales cea mai întâi, și împărăteasa vedere, cu lenire bagă chipurile acelor ce le vede în lăuntru în suflet. Pentru aceasta și Solomon sfătuiește, ochii fiecăruia să vadă drepte, și lucruri bune, și fieștecă să- și păzească mintea și inima sa cu toată paza, despre toate cele de rușine potrivnice simțurilor sale.

CANON 101

«Trup al lui Hristos, și Biserică, pe omul cel zidit după Chipul lui Dumnezeu» [1 Corinteni 12: 27; 2 Corinteni 6: 16], Dumnezeiescul Apostol cu mare glas îl numește, fiind dar mai presus de toată simțita zidire cel ce s- a norocit de cereasca vrednicie cu mântuitoarea Patimă, mâncând și bând pe Hristos, deapururea se unește cu Viața cea pururea vecuitoare, și sufletul, și trupul își sfințește cu împărtășirea Dumnezeiescului Dar. Drept aceea, de voiește cineva a se împărtăși cu preacuratul Trup în vremea adunării, și una cu acela a se face cu împărtășirea, mâinile închipuindu- și în chipul Crucii, așa apropie- se, și primească împărtășirea Darului. Că pe cei ce cinstesc mai mult pe oarecare vase de aur, sau de altă materie, făcându- le spre primirea Dumnezeiescului Dar, mai mult decât pe mână, și printr-însele se învrednicesc preacuratei Împărtășiri, nici într- un chip îi apropiem, ca pe unii ce mai mult cinstesc decât pe Icoana lui Dumnezeu pe materia cea neînsuflețită, și omului supusă. Iar de s- ar vădi cineva că dă preacurata Împărtășire celor ce aduc niște vase ca acestea, să se aforisească, și însuși, și cel ce le aduce.

TÂLCUIRE

În timpul acela era obicei a se împărtăși și mirenii, ca și cei sfințiți, luând în mâini sfântul Trup; precum în ziua de astăzi o iau Anafora. Și fiindcă unii, poate că pentru evlavie, și cinste mai multă către Dumnezeieștile Daruri, făceau vase de aur, sau de altă materie de mult preț, și într- acelea primind Preacuratul Trupul Domnului, așa se împărtășeau cu el. Pentru aceasta Canonul acesta nu primește această urmare, de se și făceau pentru evlavie; căci omul, și pentru că s- a făcut după Chipul lui Dumnezeu, și pentru că mănâncă Trupul, și bea Sângele lui Hristos, prin acestea sfințindu- se, și pentru că fiind trup, și Biserică a lui Hristos, după Apostolul, covârșește pe toate zidirile cele simțite, și neînsuflețite, și prin urmare, mâinile lui sunt mai cinstite, decât tot vasul. Drept aceea cine voia a se împărtăși cu Trupul Domnului, trebuia să- și închipuiască mâinile în chipul Crucii, și să- l primească. Iar care din mireni l- ar fi primit în vas, și oricare Preot l- ar fi dat într- un chip, amândoi hotărăște Canonul să se aforisească, adică să se oprească de Dumnezeiasca Împărtășire.

CANON 102

Trebuie dar cei ce au luat de la Dumnezeu stăpânire a dezlega, și a lega, să ia aminte felurimea păcatului, și gătirea către întoarcerea celui ce a păcătuit, și așa potrivită boalei pe vindecare să o aducă. Ca nu pe ne măsurarea întru amândouă întrebuințându- o să greșească către mântuirea celui ce bolește. Că nu simplă [proastă] este boala păcatului, ci de multe feluri, și multe odrasle de vătămare odrăslește, din care răul mult se revarsă, și înainte sporește, până să stea împotriva puterii celui ce vindecă. Drept aceea cel ce se arată știutor de doftoria cea întru duhul, mai întâi se cade a cerceta dispoziția [așezarea sufletească] celui ce a păcătuit, și de se înduplecă spre sănătate, sau dimpotrivă prin chipurile sale cheamă asuprași pe boală, să privească în ce chip poartă grijă de întoarcerea sa în vremea pocăinței; și de nu stă împotriva doftorului, și de nu crește rana sufletului prin aducerea leacurilor celor ce se pun asupra ei, și așa milostivirea să o măsoare după vrednicie. Că tot cuvântul lui Dumnezeu și celui ce i s- a încredințat păstoreasca ighemonie, este, a întoarce pe oaia cea rătăcită, și de șarpe rănită a o tămădui. Și nici către prăpastia deznădăjduirii a o împinge, nici frâiele a le slăbi spre abaterea și defăimarea vieții. Ci cu un chip numaidecât, ori prin doftoriile cele mai aspre și mai pietroase, ori prin cele mai moi și mai blânde, să stea împotriva patimii, și să se nevoiască spre închiderea rănii, ispitind rodurile pocăinței, și înțelțește economisind pe omul cel chemat către strălucirea cea de sus. Deci amândouă se cuvine a le ști noi, și cele ale scumpătății, și cele ale obiceiului. Și a urma, la cei ce nu primesc mărginirea, cu chipul cel predat, precum ne învață pe noi Sfințitul Vasilie.

TÂLCUIRE

După ce Sinodul acesta a rânduit despre multe, și osebite certări, în sfârșit prin Canonul acesta lasă totul la judecata Episcopilor, și a Duhovniceștilor Părinți, stăpânirea de a lega și a deslega. Zicând, că ei se cuvine a socoti și felurimea păcatului, adică de este de iertare, sau de este de moarte, și plecarea ce are păcătosul spre pocăință, și așa să aducă potrivită lecuirea cu boala lui. Nu cumva dând ei celor mari de suflet, și osârdnici spre pocăință, certări compogorătoare, și ușoare, iar celor mai leneși, și mici de suflet, dimpotrivă să le dea Canoane aspre, că nici pe unul vor îndrepta, nici pe altul, ci mai vârtos îi vor pierde. Pentru că atât de mult în felurit este păcatul, și atât de tare crește, încât stă împotriva, adică biruiește și puterea, și meșteșugul Duhovnicescului doftor. (Ori și așa mult înfelurit este păcatul, și foarte crește, până ce ajunge a veșteji și pe meșteșugul Duhovnicescului doftor). Deci pentru aceasta doftorul sufletelor mai întâi de toate trebuie să socotească așezarea [dispoziția] și plecarea păcătosului, deși iubește sănătatea sufletului său cu fierbinte pocăință, sau dimpotrivă, deși crește păcatul său asuprași. Și cu ce chip se poartă cu păcatul. De nu se împotrivesc mântuitoarelor doftorii ce- i dă (precum o fac aceasta cei stricați de minte, împotrivindu- se doftoriilor ce le dau doftorii cei trupești). Și de nu crește mai mult cu acestea rana păcatului. Acestea toate, zic, trebuie mai întâi Duhovnicul a le socoti, și așa după analoghie [proporție] să măsoare milostivirea. Ușurând certările la cel leneș, și mic de suflet, îngreunându- le la cel osârdnic și mare de suflet. Și amândouă făcându- le pentru milostivire. Ca pe cel mare de suflet să- l curățească de păcat, iar la cel mic de suflet să nu facă rana mai rea. Și în scurt a zice, tot scopul, și lui Dumnezeu, și Duhovnicului

aceasta este, a întoarce oaia cea răătăcită, adică pe păcătosul (la pocăință), să-l vindece rănit fiind de șarpele cel gândit, și nici să-l împingă în prăpastia dejnădăjduirii cu grelele canonisiri, nici iarăși să slăbească frâul lui, cu ușoarele Canoane, și cu aceasta să-l arunce în defăimare, și în lenevire. Ci cu tot chipul, ori cu cele aspre și iuți leacuri, ori cu cele ușoare și blânde, să se silească a-l face sănătos; cercând rodirile pocăinței lui, și cu înțelepciune iconomisindu-l către strălucirea cea de sus a Sfintei Treimi (care este împărăția Cerurilor, după Teologul Grigorie). Deci Duhovnicul, pe amândouă trebuie a le ști (precum în Canonul al 3-lea al marelui Vasilie anume se zice aceasta) adică și scumpătatea a o ști, și obiceiul. Și dacă păcătoșii nu vor a păzi scumpătate, pentru care se face compogorământ, și de ani, și de canonisirea păcatelor lor, măcar să le poruncească să păzească obiceiul. Adică întregi anii cei rânduiți de Canoane, și certările.

PROLEGÓMENA

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMÉNICUL AL ȘAPTELEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al 7-lea Sinod [Sobór] s-a adunat în Niceea Vetíniei a doua oară în timpul lui Constantin, și a Irinei maicii lui, în anul de la Hristos 783. Iar Părinți au fost la acesta, Dreptslăvitori adică trei sute cinzeci, s-au adăugat însă și alți șaptesprezece, care mai întâi erau luptători de Icoane, în urmă însă căindu-se s-au primit de Sinodul acesta. Încât toți au fost trei sute șaizeci și șapte. Iar covârșitori și mai însemnați între ei era Tarasie al Constantinopolului, Petru Arhipresbiterul Romei, și alt Petru Presbiter și acesta și Egumen al Monastirii sfântului Sávva din Róma, fiind locul lui Papa Adrian. Toma Síngheul și Ieromonahul, și Ioan Ieromonahul, plinind locul Apostolescului Scaun, adică în locul lui Apolinárie al Alexandríei, al lui Teodorít al Antiohíei, și al lui Ilie al Ierusalimului. Aveau însă multă putere în Sinodul acesta și Monahii, fiindcă era de față întru acesta 135 Arhimandriți ai Monastirilor. Și s-au adunat Sinodul acesta, împotriva păgânilor, și prihănitorilor de Creștini luptători [iconomáhi] ai sfintelor Icoane, pe care anatematisindu-i, și mai ales pe Anastásie, pe Constantin, și pe Nichíta, care în vremea luptătorilor de Icoane au stăut minciuno-patriarhi [pseudo-patriarhi] ai Constantinopolului, ca unii ce sfintele Icoane, nu numai nu le sărutau, și nu li se închinau, ci și idoli le numeau, și le ardeau, și le călcau, și pe drumuri le târa, și în tot chipul le batjocoreau. Acest Sinod stricând însă (în Práxa a 6-a) și hotărârea cea minciuno-numită și dată de mincinosul Sinodul cel adunat în Vlahérna în timpul lui Constantin Copronim, Epifánie și Ioan Diaconii citindu-l. Și pe sfântul Ghermanó, și pe Ioan Damaschinul, și pe Gheorghe Cipriánul din nou

propovăduindu- i de Dreptslăvitori și sfinți, au dat hotărâre în a șaptea Práxa a sa, așa fiind anume: „Hotărâm împreună cu toată scumpătatea, și stăruirea, ca întocmai după chipul cinstitei și de viață făcătoarei Cruci, să se înalțe și cinstitele și sfintele Icoane, cele zugrăvite cu vopsele, sau cu mozaic, sau cu altă materie cu iscusință așezată, în sfintele lui Dumnezeu Biserici, pe sfintele Vase, și pe veșminte, pe pereți, și pe scânduri, în Case și în căi, atât Icoana Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a Preacuratei Stăpânei noastre sfintei Născătoare de Dumnezeu, cât și ale cinstiților Îngeri²³⁶, și ale tuturor sfinților. Că cu cât mai adeseori prin Iconicească însemnare se privesc, cu atâta mai mult și cei ce le privesc pe acestea se deșteaptă către aducerea aminte, și dorirea prototipilor celor întâi. Și acestora a le da sărutare, și cinstitoare închinăciune. Nu însă adevărata slujirea cea după Credința noastră, care se cuvine singurei Dumnezeieștii Firi. (Că slujirea se hotărăște de către marele Vasilie, că este slujirea cea întinsă și necurmată, și nerăspândită către Dumnezeirea căreia slujim; Hotărârea cea în scurt 230) ci după chipul ce ne închinăm cinstitei și de viață făcătoarei Cruci, și sfintelor Evanghelii, și celorlalte sfințite lucruri.” Și a le face proaducerea de tămâieri, și de lumini, spre cinste acestora, precum cu bună cinstire se obișnuiau și cei vechi. Că cinstea Icoanei trece la Chipul cel întâi²³⁷, și cel ce se închină Icoanei, se închină întru ea Ipostasului celui scris

²³⁶ Deci în Práxa a 5- a a acestui Sinod, citindu- se cuvântul lui Ioan al Tesalonicului, întru care dovedește, că se cuvine a se închipui îngerii precum s- au văzut de mulți simțitoarește de multe ori, cu chipul trupurilor lor. Au răspuns Tarásie, că a dovedit Părintele acesta că se cuvine a se zugrăvi îngerii, pentru că sunt scriși împrejur, și pentru că s- au arătat la mulți ca oameni. Iar cu socotința lui Tarásie s- a unit și Sinodul. Însă trupuri însușite ale Îngerilor tâlcuiesc oarecare mai noi Teologi, că sunt trupurile cele vremelnice, pe care le- au luat ca să se facă cu ele văzuți ochilor, lipite către ei din ființa aerului. Iar numitul Ioan zice în Práxa a 5- a, că pentru aceasta se închipuiesc Îngerii, pentru că au trupuri subțiri. Aducând și martori la aceasta pe marele Vasilie, pe marele Atanásie, și pe Dumnezeiescul Metódie. Că cu subțiri trupuri după aceștia sunt și Îngerii, dar nu cu totul desăvârșit fără trupuri ca Dumnezeu. Că zice marele Vasilie în capul 16 al cuvintelor celor pentru Sfântul Duh, despre Îngeri: „Pentru aceasta și în loc sunt, și văzuți se fac, în felul trupurilor lor arătându- se celor vrednici.” Încă și Dumnezeiescul Ilárie zice, că tot cel zidit, este și trupesc. (Cap 2 la Matei) ci și Origen cu trupuri subțiri a înțeles pe Îngeri (despre începătorii cartea 1 cap 7, și cartea 2) și Tertulian în multe locuri, și mai ales în Voroava cea pentru Trupul lui Hristos (Cap 6) și Iustin, și Clément Stromateul (cartea 3) și Atinagóra în Apologie (adică desvinovățire); și Ciprián (pentru haina feciorească), și Ambrosie (în Cartea pentru Noe și pentru corabie) și Eusébie (în cartea 5 pentru Evangheliceasca progătire), și Sulpíchie Sevírl (pentru Bisericeasca Istorie), și Lactántie (Cartea 2 a introducerilor) și Augustín. Iar pe lângă toți aceștia și marele Macárie Egipteanul. Și vezi capul 67 al lui Simeón Metafrástului în Filocalíe, Fața 270.

²³⁷ Zicerea aceasta este a marelui Vasilie, precum însuși Sinodul acesta în a 6- a Práxa a sa zice aceasta: Și însuși Vasilie în Canonul 18 pentru Sfântul Duh. Zice însă și Atanásie „Deci cel ce se închin Icoanei, prin ea se închină Împăratului.” Asemenea însă și Hrisostom: „Nu știi, că de vei ocări Icoana Împăratului în fața dregătoriei lui aduci ocară?” (Foaia 859 al tomului al 2- lea al Sinodcalelor). Cinstea aceasta însă, alt fel se face chipului celui întâi (adică însuși persoanei) și alt fel Icoanei (după Vlăstar) că acelaia adică se face slujitoarește, iar Icoanei, cu chip relativ.

în ea²³⁸. Că așa se întărește învățătura sfinților Părinților noștri, adică predanisirea Catoliceștii Biserici, ceea ce de la marginile Pământului până la marginile lui au primit Evanghelia. Și pe lângă toate acestea, Sinodul acesta au dat întru a opta Práxa a sa și acestea 22 de Canoane, de nevoie fiind la buna rânduială și așezarea Bisericii. Cu care s-au adevărit, împreună și tot sfântul și Ecumenicul Sinodul acesta al 7-lea de Sinodul cel ce după acesta s-a adunat în sfânta Sofía, și de toți tâlcuitorii Canoanelor. Iar Practicalele Sinodului acestuia, care în opt lucrări se cuprind, se află în

²³⁸ Icoană se zice, (grecește adică de la eikéne) de la asemănarea ce are cu prototipul (întâiul chip). Și alta se zice firească, precum este fiecare firesc fiu, către firescul său tată (pentru aceasta și Dumnezeiescul Vasilie; pe zicerea cea mai de sus, adică, cinstea Icoanei (a chipului adică) o au luat la firescul chip al Fiului și Cuvântului către Dumnezeu și Tatăl). Iar alta următoarească și meșteșugească, precum este ceea ce cu vopsele se face, și cu altă materie lesnicioasă, despre care este cuvântul aici. Și firescul chip adică se osebește cu adevărat după Ipostas de pricinuitorul său, fiindcă, Tatăl și Fiul sunt două Ipostasuri. Nu se osebește după fire, fiindcă ei una sunt după firea omenirii. Iar cel meșteșugesc este dimpotrivă, după ființă adică se osebește de întâiul chip, căci întâiul chip este însuflețit și viu om, iar chipul lui este neînsuflețit și materie moartă. Pentru care și acest al 7-lea Sinod a zis în a 6-a Práxa a sa: Că Icoana nu este după ființa întâiului chip, iar după Ipostas, adică după urmarea Ipostasului este una cu întâiul chip. Că un Ipostas este a închipui, și a-l întâiului chip; fiindcă întâi chip se vede în Icoană, și Icoana se înfițează întru întâiul chip, că umbra de la trup, și a se despărți de el este cu neputință. Fiindcă Ipostasul se închipuiește, și nu firea. Și fiindcă la fiecare Icoană se scrie nu numele firii, adică acesta este chiar chip de om, ci Numele Ipostasului, adică cum că este a lui Hristos; sau a lui Ioan, sau a altuia. Pentru aceasta și Sinodul în Práxa mai de sus zice, că Icoana se aseamănă cu întâiul chip numai cu numele, și după așezarea mădularilor celor ce-l caracterizează. Este însă și al treilea chip, care se zice înțeles și însemnător. Precum erau întâiele închipuiri ale Tainelor Darului Evangheliei și al adevărului. Iar închipuirile acestora erau semnele [símbolurile] legii vechi și ale Proorocilor; după care, și la Slava Vecerniei a Duminicii Ortodoxiei se zice (adică a întâiei Duminici a marelui post), că Darul Evangheliei, și Biserica, mai înainte au însemnat pe chipul Cortului mărturiei. Fiindcă acesta, ca un întâi chip și nepricinuit, mai înainte era de chipul Cortului; iar chipul acestuia, în urma Darului a fost făcut, nu după vreme, ci după aceasta, că a fost chip și pricinuit; și iarăși întâi chipuri sunt lucrurile cele din viitorul veac, iar închipuirea ale acelor sunt Tainele Darului Evangheliei. (Pentru aceea atât Dumnezeiescul Pavel a zis, că umbra având Legea, nu pe însuși chipul lucrurilor. Unde chip adică înțelege pe Darul, iar lucruri pe cele ale viitorului veac; cât și marele Vasilie în Canonul 91 chip al viitorului veac a numit pe Duminică. Drept aceea și unii Părinți au zis antítipon (în loc de chip) al Trupului și al Sângelui Domnului, pe Dumnezeiasca Euharístie după Sfințenie, către lucrurile cele ce se vor descoperi gol și arătat în viitorul veac potrivitându-l pe el, acoperite fiind acum de întâmplările Pâinii și a Vinului, precum tâlcuiește sfântul Maxim.) La Sfintele Icoane una și aceeași este și închinăciunea și sărutarea; Pentru aceasta și sfântul Sinod în a 7-a Práxa a zis, după toate a se primi cinstitele Icoane, și a ne închina lor, și a le săruta; că amândouă aceeași însemnează; precum în hotărârea cea mai de sus zice: Și a le da lor sărutare, și cinstitoare închinăciune. Iar mai pe larg luându-se închinăciunea, însemnează pe toată cinstea și închinăciunea ce cu cădere ce se face înaintea sfintelor Icoane, precum a zis Dumnezeiescul Damaschin în cel pentru Icoane. Alta este închinăciunea cea slujitorească, alta cea fără atârănarea și ținere, alta cu atârănarea și ținere. Că închinăciunea cea slujitorească numai lui Dumnezeu, și lui Hristos însuși se dă, și Pâinii și Vinului celor ce s-au prefăcut la Dumnezeiasca Euharístie, în Trupul și Sângele lui Hristos; că cel ce se închină lui Hristos, după Vlăstar, însuși Tatălui și Duhului celui Sfânt împreună se închină, Firii celei una în Treime, și închinându-se lui Hristos ca lui Dumnezeu și Stăpânului se închină lui, pentru sine și nu pentru altul, după Sinodul cel ce s-a făcut în vremea Patriarhului Nicolae și a Împăratului Aléxie Comninó pentru Icoane la anul 1085. (Foaia 961 a Tomului 2 a Sinodicalilor) Fiindcă slujirea chiar robirea însemnează, după Augustín (Cap 45 pentru adevărata Pelághie) Și cuprinde Credința și nădejdea mântuirii noastre. Iar sfintei Icoanei lui Hristos, nu slujitorește ne închinăm, întocmai adică Icoanei ca întâiului prototip celui însemnat într-însa; nici ca unora Dumnezei slujim Sfintelor Icoane, precum ne prihăneau luptătorii de Icoane, să nu fie; că

Tomul al 2-lea al Sinodicalelor, la foaia 719, iar împreună cu Practicalele se află, și osebite Epistolii ce se întind către Sinodul acesta.

acest lucru este străin de Bisericeasca predanie. Pentru care și Sinodul acesta în hotărârea sa a zis. Și acestora sărutare și cinstitoare închinăciune să le dăm, nu însă slujirea cea adevărată după Credința noastră, care se cuvine numai Dumnezeieștii Firi. Și însuși Dumnezeu încă a zis, «Domnului Dumnezeuului tău te vei închina, și lui unuia vei sluji» [a doua Lege 6: 13; Matei 4: 10; Luca 4: 8]. Vezi că închinăciunea o au lăsat a se da și altuia, iar slujirea nu o au iertat altuia cuiva, decât numai luiși unuia. Precum și Anastásie al Teúpolei preabine a tâlcuit zicerea aceasta. Că ori la care altul se zice slujirea, după întâmplare se înțelege, și nu chiar, și însemnează pe singură cinstea. Precum este ceea ce pentru Vasilie se zice în oarecare Tropar: „O Vasilie înțelepte și slujitorule al Născătoarei de Dumnezeu”. (Pentru aceasta și închinăciunea ce se face către Dumnezeieștile Taine după prefacere, fiindcă este slujitorească, se cuvine a se face cu osebite de ceea ce li se face mai înainte de prefacere, adică cu robească și până la pământ închinăciune.) Iar închinăciune fără împărtășire a Icoanei este, când se închină cineva la Icoană numai celui ce se închipuiește, și nu și Icoanei și celui închipuit. Dar aceasta închinăciune nu se dă sfintelor Icoane; căci după Chipul acesta, și alte multe pot a fi Icoane și închipuiri neînchinat, fiindcă numai se înțeleg ca niște pomeniri a oarecăroră (precum pot a se înțelege toate zidirile, închipuiri ale Ziditorului). Iar închinăciunea cea cu atârnare și cu ținere, de mijloc fiind, între cea slujitorească și între cea fără împărtășire, aceasta chiar se dă sfintelor Icoane, se zice însă cu atârnare, fiindcă Icoana (adică Chipul), nu se zice de sineși, ci către oarece, și cu atârnare; că Chipul este chip al celui ce se închipuiește. Drept aceea pentru atârnarea aceasta și ținerea ce are către cel ce se închipuiește după asemănarea Ipostasului adică, și după numele cel scris pe ea, împreună se cinstește și împreună se închină cu cel închipuit, cu o închinăciune adică, de același nume însă și împărtășitoare, și aceasta nu după toate și fără schimbare, precum zice Teódor Studítul în Epistolia cea către Atanásie. Că lui Hristos celui Închipuit slujitorește precum am zis ne închinăm, iar Chipului lui cu atârnare pentru ținerea cea către acela; asemeni și însuși sfinților și Trupurilor lor, ca unor slujitori și robi ai lui Hristos ne închinăm cu închinăciune cuviincioasă slugii, pentru apropierea lor cea către Hristos, iar Icoanelor lor cu atârnare ne închinăm pentru ținerea ce au ele către dânșii, din asemănarea Ipostasului lor, și din numele lor cel scris pe ele, precum Sinodul cel mai de sus din vremea lui Nicólae Patriarhul au rânduit; așisderea, și însăși Născătoarei de Dumnezeu; cu prea slujitorească cinste ne închinăm, ca presfintei Maicii lui Dumnezeu, iar Chipului ei, cu atârnătoare închinăciune. Însemnează însă că deși se zice în Práxa a 4- a a acestui Sinod, că cinstitele Icoane sunt deopotrivă la cinste cu Evanghelia, și cu cinstita Cruce, fiindcă adică toate acestea se închină cu atârnătoarea închinăciune, cu toate acestea după rânduiala închinăciunii, mai întâi ne închinăm sfintei Evanghelii (poate precum zice Hrisostom, pentru că cele zise de sfinți, sunt închipuiri ale sufletelor lor; și prin urmare pentru că și cuvintele sfintei Evangheliei sunt închipuiri ale Sufletului și a Inimii Domnului. Pentru aceasta și se protomisesc <a da întâietate>) apoi Crucea, apoi Icoana lui Hristos, Icoana Născătoarei de Dumnezeu; și prin urmare Icoanele sfinților, precum se arată aceasta în aceeași Práxa; din cuvântul sfântului Máxim, și de obște a zice, după rânduiala și vrednicia Prototipurilor; așa urmează și rânduiala închinării Chipurilor lor. Sfintelor Icoane nu se închină oamenii pentru materie, ci pentru asemănarea ce au cu cel închipuit pe ele. Drept aceea Părinții acestui sfânt Sinod în oarecare voroave a lor, au zis, că lemnele închipuirii Crucii, când se vor strica se ard. Și zugrăveala Icoanelor și chipul când se va strica desăvârșit, scândura a se unge ca un lemn prost; unii însă pentru evlavie le îngroapă. Sfintele Icoane nu trebuie a se unge cu sfântul Mir, sau a se sfinți cu Rugăciuni de Preot: 1. Pentru că noi nu ne închinăm lor pentru că sunt miruite, sau pentru că sunt sfințite cu Rugăciuni, ci îndată ce vedem Chip sfânt, fără a cerceta măcar despre Mir și Rugăciune, ne închinăm lui, și pentru Numele sfântului, și pentru asemănarea ce are cu acela a căruia este chipul. Pentru aceasta în a 6- a Práxa a Sinodului acestuia, Sinodul luptătorilor de Icoane cel

CELE 22 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL 7- LEA SINOD TÂLCUITE

CANON 1

Celor ce s-au norocit de vrednicia Ieraticască, mărturiile și isprăvile le sunt însemnările [descrierile] cele ale canoniceștilor așezământuri, pe care cu bucurie primindu-le, împreună cu apărătorul de cele Dumnezeiești David cântăm către Stăpânul Dumnezeu zicând: «În calea mărturiilor tale

din vremea lui Coproním au prihănit pe sfintele Icoane zicând, că numirea Icoanelor nici sfințită Rugăciune au, care să le sfințească; ca din aceasta către sfințenie să se mute din lucru obștească, ci rămâne o obștească și necinstită, precum o a făcut zugravul. Iar către acestea sfântul al 7-lea Sinod răspunzând prin Epifanie Diaconul, nu a zise că s-a făcut Rugăciune asupra Icoanelor, ci a zis că, precum multe sfințite lucruri, rugăciune sfințită nu primesc, ci de la însuși numele lor sunt pline de dar și de sfințenie, precum este Chipul sfintei Cruci, car este vrednică de cinste și de închinăciune la noi, cu toate că se face fără de vreo Rugăciune, și noi cu singură închipuirea ei credem că luăm sfințenie, și cu închinăciunea ce-i facem, și cu însemnarea ei pe frunte, și cu pecetluirea ei ce în aer se face cu degetul (vezi că nu cu trei degete se făcea din învechime semnul Crucii, ca acum, ci cu un deget, care zice și Hrisostóm în oarecare cuvânt al său, și vezi despre aceasta în a 2-a însemnare a Canonului 91 al lui Vasilie) nădăjduim să izgonim pe draci. Asemeni precum și multe vase sfințite avem, și le sărutăm, și nădăjduim că vom lua de la ele sfințenie, măcar că sfințită rugăciune nu au. Asemeni și sfânta Icoană, ce nu are Rugăciune, închinându-ne ei și sărutându-o, ne împărtășim de sfințenie, înălțând cinstea la cel închipuit pe ea. Iar de nu pot luptătorii de Icoane să zică că sfintele Vase sunt necinstite și de obște, fiindcă nu au rugăciune, ci sunt precum le-au făcut, țesătorul, zugravul, și argintarul, și le au pe ele sfinte și cinstite. Asemeni dar se cuvine să aibă și pe cinstitele Icoane ca sfinte și cinstite și sfințite, deși nu au rugăciune. 2. Nu au trebuință sfintele Icoane de Rugăciune și miruire; pentru că după Dosítei foaia 658 din Dodecávivlon numai singur Papistașilor nelegiuire este de a face Icoane prin Rugăciuni și prin oarecare alcătuiuri. Că ei se fălesc, că Papa alcătuieste Icoane din ceară curată, din sfântul Mir și din Apa sfințeniei (adică din Aghiasmă), și că citește asupra lor rugăciuni minunate, și că pentru aceasta Icoanele acelea fac minuni. (Precum mint ei, că Léon al 3-lea a trimis o Icoană ca aceasta lui Caról Regele Franței, și acela o avea la evlavie. Și că Papa Urbán altă una a trimis lui Ioan Paleológului, și că aceasat s-a cinstit cu litanii în Biserică.) Vezi că Rugăciunea cea pentru sfintele Icoane este Papistășească, și nu Dreptslăvitoare? Și din nou izvodită și nu veche? Pentru aceasta nici într-un Evhológhion (Molitfelnic) din cele vechi manuscrise aceasta nu se află. Și am luat aminte că această Rugăciune nici în cele Tipărite mai-nainte de 100 de ani nu se află. 3. Se face cunoscut că Sfintele Icoane de Rugăciune și de miruire nu au trebuință. Pentru că și pe pereții Bisericii se zugrăvesc, și în nártice, și în curțile lor, și de obște pe căi, și pe uși, și pe sfintele Vase; și nici se miruiesc cândva, nici Rugăciuni li se citesc, și cu toate acestea se cinstesc și se închină. Pentru asemănarea ce au cu aceia ale căroră sunt. Se cuvine să însemnăm, că și Părintele cel fără de început se cuvine a se zugrăvi precum s-a arătat lui Daniil Proorocului ca un vechi de zile. Iar deși Papa Grigorie în Epistolía cea către Léon Isávrul (foaia 712 a Tomului al 2-lea din Sinodiale) zice că nu închipuim pe Tatăl Domnului Iisus Hristos; dar aceasta nu prost a zice, ci că nu-l zugrăvim după Dumnezeiască fire; că aceasta cu neputință zice, este a se zugrăvi, și a se închipui Firea lui Dumnezeu. Care și Sinodul acesta face, și toată Catoliceasca Biserică, și nu că nu-l zugrăvea pe el precum s-a arătat proorocului; că de nu l-am zugrăvi pe el nicidecum, pentru ce să zugrăvim atât pe Tatăl, cât și pe Duhul Sfânt, în chip de Îngeri, de Bărbați tineri, precum s-au arătat lui Avraam? Apoi deși, să zicem, că Grigorie zice aceasta, dar socoteala unui Sinod de mulți oameni și Ecumenic mai mult se protimiseste decât socoteala unui. Iar deși Sfântul Duh se cuvine a se zugrăvi în chip de Porumb, precum s-a arătat, zicem: Că, de vreme ce un Pers cu numele Xenáfas, zicea pe lângă altele, că este de minte copilărească a se zugrăvi sfântul Duh precum s-a arătat în chip de Porumb. Iar acest al 7-lea sfânt Sinod l-au anatematizat pe el împreună cu ceilalți luptători de Icoane. Din aceasta se socotește că după Sinodul acesta trebuie a se zugrăvi în chip de Porumb precum s-a arătat. Aceasta adeverează și însuși Dosítei (Fața 655 din Dodecávivlon). Că prea înțeleptul Pláton Arhiepiscopul Moscovei însemnează la a 2-a din cele 10 Porunci în dreptslăvitorul să

m-am desfătat ca într-o toată bogăția» și «Ai poruncit dreptate a fi mărturiile tale în veac»; «Înțelepțește-mă și voi fi viu» [Psalm 118: 14, 138, 144]. Și dacă Proorocescul glas poruncește nouă în veac să păzim poruncile lui Dumnezeu, și să viețuim într-o ele, arătat este că ele rămân deapaurarea neclătite, și nemișcate. Că și văzătorul de Dumnezeu Moisi așa zice: «Într-o ele nu este cu puțință a se adăogi, și din ele nu este cu puțință a se scădea» [A 2-a Lege 12: 32]. Și Dumnezeiescul Apostol Petru într-o acestea lăudându-se strigă: «La care doresc Îngerii a privi». Și Pavel zice: «Sau noi,

Catehisis, că nu se cuvine cineva a socoti pe o Icoană mai sfântă decât alta, nici să nădăjduiască într-o una mai mult decât într-o alta. Iar Dosítei al Ierusalimului zice, că sfintele Icoane fac minuni, ori pentru că s-au zugrăvit de vreun sfânt (însă aceasta mulți nu o primesc), sau pentru altă pricină (poate pentru evlavie închinătorilor), și pentru Dumnezeiasca Iconomie; și că a scobi Dreptăvornici scândurile sfintelor Icoane, și a pune în lăuntru părți din cinstitul Lemn, și din Sfinte moaște, și a se închina lor împreună și Icoanelor, aceasta nu se oprește. Deci cu cutremur se cuvine a ne închina sfintelor Icoane, și să credem că darul Dumnezeiesc vine asupra lor, care ne împarte sfințenie nouă, după Vlăstar; și se cuvine să ne facem vrednici de închinarea sfintelor Icoane, păzind noi curate cele cinci simțiri, și așa să ne închinăm lor. După Praxa a 6-a a acestui al 7-lea Sinod. Iar câți au sfintele Icoane numai spre aducerea aminte, și nu și spre a le săruta, sunt jumătate răi și minciuno- adevărați, după aceeași a 6-a Praxă a Sinodului. Pentru șase oarecare pricini se închipuiesc și se închină sfintele Icoane: 1. Că împodobesc Bisericele; 2. Că învață pe cei ce nu știu carte, proorociile Proorocilor, nevoițele Cuvioșilor, chinurile Mucenicilor, și patimile și minunile lui Hristos, după sfântul Nil, în a patra Praxă a acestui Sinod; 3. Că aduc aminte celor știutori de carte cele ce poate le-au uitat. De unde și Cărți se zic Icoanele ale înțelepților și ale neînvațaților, precum zice sfântul Dialog în cartea cea către Secund. 4. Că cresc dorul Creștinilor celor ce le privesc. Pentru aceasta a zis Sinodul, că cei ce le privesc pe ele se deșteaptă spre pomenirea și dorirea celor scriși pe ele. 5. Că îndeamnă pe cei ce le văd spre urmarea faptelor sfinților, după sfântul Nil, și după marele Vasilie în Orăția cea către Górdie, și după acesta al 7-lea Sinod. 6. Pentru că îndeamnă pe cei ce le văd a chema cu Credință și cu nădejde pe Dumnezeu ca Mântuitor, iar pe sfinți ca mijlocitori către Dumnezeu, ca prin solia lor să li se dea toate cererile cele către mântuire. Și luptători de Icoane [Iconomahi] au stăut nu numai cei ce au fost în vremea împăraților celor luptători de Icoane, ci și Ariénii mai înainte, și în urmă toți cei ce slăveau o fie în Hristos, și acum toți Lutero- calvinii. Din aceste zise se dovedește că rău fac latinii, cei ce nu scriu numele sfinților tuturor pe Icoanele lor, căci după cele hotărâte de acest Sinod, Icoana, adică Chipul, se aseamănă cu acela al căruia este chipul, ci și se sfințește, atât de la caracter, cât și de la numele cel închipuit. Dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului zice, că se cade a se scrie Numele lui Iisus Hristos încă și pe Crucile cele nezugrăvite, ce se înfig pe la căi, sau pe la uși, sau și la alte părți. Ca de la nume să se cunoască că sunt ale lui Hristos, și nu ale tâlharilor celor ce s-au răstignit împreună cu Hristos. De nevoie este însă, să adăugăm și aceasta aici, că cei ce țin Icoane sfinte la Praznicile oarecăror sfinți, și se poartă cu ele încolo și înapoi, sărind cu necuviință ca niște îndrăciți, și spunând ca când cele viitoare, și arătând lucruri ascunse, și alte minciunoase proziceri, și vrăji făcând, aceștia zic, se cuvine prea greu a se canonisi de către Arhierii și Duhovnici, pentru că înnoiesc superstițiile (disidemonfiile) Elinilor și ale păgânilor, și trebuie a se îndrepta aspre pedepse de către sfânta Biserică. Trebuie a ști și aceasta: că de vreme ce sfântul Sinodul acesta la multe locuri zice, că ceea ce arată Scriptura, și Evanghelia prin graiuri, aceea înfățișează zugravul prin Icoane; pentru această pricină zugravii trebuie bine a lua aminte, și ști mai întâi ce zice Scriptura și Evanghelia, ca să zugrăvească Icoanele după înțelegerea sfintei Scripturi. Sau de nu știu ei, să întrebe pe cei ce știu ca să se învețe, și să nu zugrăvească unele în loc de altele, și de multe ori încă prea necuviincioase și împotriva Evangheliei. Precum a zugrăvit pe Domnul la înjumătățirea Praznicului Cincizecimii Copil tânăr, și fără de barbă învățând, de vreme ce Domnul atunci era Bărbat desăvârșit după Botez. A zugrăvit pe Apostolul Pavel la Înălțare, și la Pogorârea Duhului Sfânt, de vreme ce el s-a făcut Ucenic al lui Hristos după acestea, și după uciderea cu pietre a lui Ștefan. A zugrăvit Învierea lui Hristos, nu din Mormânt ieșind, și pe ostași împrejurul Mormântului fiind și străjuind, și pe Îngeri pe piatră șezând, precum zice Evanghelia; ci zugrăvind, pe Hristos în iad pogorându-se, și pe Adam și pe Eva de Măinile lui ținându-se, și ușile și încuietorile iadului zăvorâte; și

sau Înger din Cer, de va vesti vouă afară de ceea ce ați primit, anátema fie» [Galateni 1: 8]. Deci acestea așa fiind și mărturisindu- ne nouă, bucurându- ne de ele, ca cum ar afla cineva dobânzi multe [Psalm 118, 162], cu îmbrățișare primind Dumnezeieștile Canoane, și întreg Așezământul lor și neclătit îl întărim, care s- a așezat de către trâmbițele Duhului prealăudații Apostoli, și de către sfintele Ecumenice Sinoade, și de către cele ce s- au adunat pe alocuri, spre predarea unor Așezămături ca acestea, și de către sfinții Părinții noștri, că de unul și același Sfânt Duh luminându- se, au hotărât cele folositoare, și pe cei ce ei îi dau anátemei, și noi îi anatematisim, iar pe cei ce îi caterisesc, și noi îi caterisim, iar pe cei ce îi aforisesc, și noi îi aforisim; iar pe cei ce îi dau certării, și noi așisderea îi supunem. «Că neiubitor de argint este chipul; îndestulându- ne cu acestea» [Evrei 13: 5]; arătat strigă Dumnezeiescul Apostol Pavel cel ce s- a suit întru al treilea Cer și a auzit graiuri nespuse. [Sinod 4: 1; Sinod 6: 2]

TÂLCUIRE

Dumnezeieștile Canoane, sunt mărturii celor sfințiți, fiindcă mărturisesc și arată lor cum se cuvine a petrece. Iar isprăvile lor sunt, pentru că păzindu- se de către dânșii, isprăvesc și își îndreptează viața lor. Pe acestea dar Canoane Sinodul acesta cu bucurie primindu- le prin Canonul acesta, Prooroceștile cuvintele acelea ale lui Davíd, le înalță către Dumnezeu, care așa zic: M-am bucurat Doamne întru mărturiile tale, precum m- aș fi bucurat de ași fi avut toate bogățiile lumii. Și tu ai poruncit să păzesc mărturiile tale în veac, cu care înțelptește- mă și voi fi viu în ele. Și dacă glasul acesta al Proorocului ne poruncește să păzim mărturiile lui Dumnezeu deapururea, și să fim vii într- însele; arătat este, că și ele rămân deapururea și neclătite. Pentru aceea și Moisi zice: Nici să adaogă cineva în cele Legii, nici să scoată. Și Corifeul (Vârfelnicul) Petru se laudă întru acestea zicând, că și Îngerii doresc a privi, întru acelea adică ce au arătat nouă Apostolii cei ce bine au vestit cu Duhul lui Dumnezeu. Și Pavel

mulți draci întunecați fiind acolo, și pe toți Patriarhii și Proorocii; Care nu sunt Icoana a Învierii, ci închipuire a pogorării Domnului în iad, fiind Sufletul despărțit de Trup; că Sufletul singur cu puterea cea Dumnezeiască ce avea s- a pogorât în iad, iar Trupul zăcea în Mormânt mort; iar la Înviere iarăși s- a unit Sufletul cu Trupul, și aceasta este învierea. Pe lângă acestea, nu se cuvine a zugrăvi la Icoana Pogorării Duhului Sfânt un om dedesubtul Apostolilor, și al însemna lumea, ci în locul acestuia, se cade a Proorocul Ioíl, ce zice: „Voi turna din Duhul meu peste tot trupul”, precum așa au oarecare vechi Icoane. Acestea și alte asemeni necuviințe închipuiesc zugravii din neștiință și din rău obicei, ci îndrepteze- se, silindu- se încă a se face buni și iscusiți zugravii, ca Icoanele cele ce se fac de ei, să aibă asemănare cu aceia ale căroră sunt chipurile, precum poruncește sfântul Sinod acesta, și nu a fi oarecare grozăvii neasemănate.

anatematiséște, măcar de Înger de ar fi, cel ce bine vestește, afară de cele predanisite. Pentru aceasta și noi (zic sfinții Părinți) bucurându- ne de Dumnezeieștile Canoane, precum se bucură ostașii, când găsesc prăzi multe la vrășmașii lor cei biruiți, precum și aceasta o zice Davíd, le îmbrățișăm pe ele cu bucurie, și le ținem, și le întărim, atât pe cele așezate de sfinții Apostoli, cât și pe cele ale celor 6 Ecumenice Sinoade, și ale celor localnice, și ale Părinților celor din parte. Anatematisind adică pe cei ce și ei îi anatematisesc, caterisind însă pe cei ce și ei îi caterisesc, și aforisind pe cei ce și ei îi aforisesc; și de obște a zice, certând și noi pe cei ce și ei îi ceartă. Căci, precum aici, neavând socoteală iubitoarea de argint, se îndestulează în avuțiile acestea, ce le au, precum zice Pavel, așa și noi nici adăogim, nici scădem, ci ne îndestulăm în Canoanele cele hotărâte de sfinții Părinți²³⁹. Vezi și pe cel 1 la Sinodului 4 și Prolegómena Canoanelor cea de la începutul Cărții.

CANON 2

De vreme ce cântând ne împreunăăm cu Dumnezeu. «Întru îndreptările tale voi cugeta, nu voi uita cuvintele tale» [Psalm 118, 16], toți Creștinii (sunt datori) a păzi lucrul acesta mântuitor, iar mai ales, cei îmbrăcați cu Ieratriceasca vrednicie. Pentru aceasta hotărâm, ca tot cel ce urmează a se înainta la treapta Episcopiei, desăvârșit să știe Psaltirea, ca dintru aceasta și pe tot Clerul lui așa să sfătuiască a-l învăța; să se cerceteze însă cu încredințare de Mitropolitul, de are osârdie a citi, cu luare aminte, și nu în treacăt, atât sfintele Canoane, cât și sfânta Evanghelie, și Cartea Dumnezeiescului Apostol, și toată Dumnezeiasca Scriptură. Și a petrece după Dumnezeieștile Porunci, și a învăța pe norodul său; că ființă a Ierarhiei noastre sunt Cuvintele cele de Dumnezeu predanisite. Adică, adevărata știință a Dumnezeieștilor Scripturi, precum marele Dionisie a zis. Iar de s- ar îndoi, și nu ar pofti așa să facă și să învețe, să nu se hirotonisească. Că Proorocește a zis Dumnezeu: «Tu cunoștința o ai depărtat; și eu te voi depărta pe tine a nu Ieratevsi mie» [Oséa 4: 6]. [Cartagina: 24]

TÂLCUIRE

²³⁹ Vezi aici cât de vrednice de cinstire și de cucernicie sunt Dumnezeieștile Canoane, pentru că cu titlurile și numirile acelea cu care se cinstește Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, și sfântă, cu acelea însuși cinstește pe Dumnezeieștile Canoane sfântul acesta Sinod, mărturie, și dreptăți, și altele ca acestea numindu- le.

Și toți Creștinii mireni trebuie a cugeta, și a se îndeletnici de dreptățile lui Dumnezeu, și a nu uita cuvintele lui, precum cântă ei și se făgăduiesc împreună cu Proorocul în toate zilele, iar mai ales și mai cu deosebire cei Ierosiți. Pentru aceasta hotărăște Canonul acesta, ca negreșit, să știe noimele Psaltirii, cel ce urmează a se face Episcop, pentru ca să învețe din ele pe norodul său, ca și ei să se învețe. Așisderea să se învețe unul ca acela cu încredințare de Mitropolitul, de are dorință a citi, nu pe deasupra și numai zicerile, ci după adâncime, și cu înțelegerea noimelor, sfințitele Canoane, ce mai sus le-am pomenit, Sfânta Evanghelie, Apostolul, și toată Dumnezeiasca Scriptură, și nu numai a le citi, ci și a petrece precum acestea poruncesc, și a învăța pe turma sa după acestea. Fiindcă, precum hotărâtor zice Dionísie Areopagítul²⁴⁰, Ființă și întărire a Bisericeștii Ierarhii sunt cuvintele cele de Dumnezeu predanisite, adică adevărata înțelegere, și scumpătătită cunoștință a Dumnezeieștilor Scripturi. Iar de se îndoiește, și nu are dorință a le face acestea el, și a învăța și pe ceilalți, să nu se facă Episcop. că zice Dumnezeu prin Proorocul Osié: «Tu cunoștința Legilor mele o ai gonit de la tine, și eu pe tine te voi goni de a nu fi Preot al meu.»

CANON 3

Toată alegerea făcută de către boieri, pentru Episcop, sau pentru Presbiter, sau pentru Diacon, neîntărită să rămână după Canonul ce zice. Dacă vreun Episcop lumești stăpânitori întrebuițând, prin aceștia ar lua Biserică, să se caterisească și să se aforisească, și toți cei ce se împărtășesc cu dânsul. Că

²⁴⁰ Însemnează că de acest Ecumenic Sinod se întăresc Scripturile Areopagítului Dionísie de adevărate, și se astupă gurile celor ce zic să sunt străine, sau cu îndoială. Că zicerea aceasta este luată din Capul 1 al Bisericeștii Ierarhii, precum și aceea ce o arată următorul al 4-lea Canon acestuiași, pentru Petru care zice: „Petru Vârfelnicul, și căpetenia Apostolilor,” zicerea este a acestuiași Dionisie, care se ia din Capul al 3-lea al Dumnezeieștilor Numiri. Sunt Cărți adică amândouă, din care mai ales iau materie de împotrivă zicere cei ce nu drept clevetesc pe ale lui Dionísie. Și nu numai acest de față Sinod, dar încă și cel al 6-lea Ecumenic conscriptele lui Dionisie le întărește, în Praxa a 6-a întru care pomenește despre lucrarea cea Dumnezeiască bărbătească, luând Sinodul zicerea aceasta din a 4-a Epistolie a sfântului către Gáie. Încă și Sinodul cel în Roma adunat în vremea lui Martín asupra celor ce slăveau o voie întru Hristos. Și Sofrónie în Sinodul cel în Ierusalim adunat. Și Andréi al Critului tâlcuiește cele în Capul al 3-lea din cele despre Dumnezeieștile numiri, unde se zice despre Adormirea Născătoarei de Dumnezeu. Și Dumnezeiescul Maxim îl tâlcuiește, și Damaschin de el pomenește în Cartea 1 Cap 12 din cele dogmaticești. Și Papa Agatón în Epistolía 15 cea către Împăratul Constantin. Iar de nu pomenesec sfinții cei vechi de conscriptele lui Dionisie, aceasta o fac după Corésie, fiindcă voia să dovedească cuvintele lor din singure mărturiile Scripturii. Și măcar că și Petru Lanséliul, și Cordériul Iisuíții dovedesc, că ceea ce zice Teologul Grigorie în Cuvântul cel la Nașterea lui Hristos: „Care și de altul oarecare din cei mai înainte de noi prea bine și preafnalt s-a filosofit”, o zice pentru Dionísie unde tâlcuia lauda Serafimilor, care a fost mai înainte de Grigorie. Și nu pentru Atanasie, precum zice Nichita. Că Atanasie trăia, când trăia și Grigorie, și nu mai înainte de el. Și dar două Ecumenice Sinoade, și două localnice, și atâția alți sfinți, sunt mai de crezut decât mulți nenumărați împotrivă grăitori.

trebuie cel ce urmează a se înainta la Episcopie, de Episcopi a se alege, precum de către sfinții Părinți cei din Niceea sa hotărât, în Canonul ce zice. Episcopul se cuvine, mai ales de toți cei ce sunt în Epărhie a se așeza; iar dacă una ca aceasta ar fi cu anevoie, ori pentru vreo neapărată nevoie, ori pentru lungimea căii, negreșit trei la un loc adunându- se, împreună alegători făcându- se și cei ce nu vor fi față, și conglăsuindu- se prin scrisori, atunci hirotonia să se facă. Iar întărirea celor ce se fac, să se dea Mitropolitului în fiecare Epărhie. [Apostolesc: 1, 2, 30, 61; Sinod 1: 4; Laodiceea: 5, 13; Cartagina: 59; Timotei: 7]

TÂLCUIREA

Canonul acesta împreună se alcătuiește din al 30- lea Canon, al Apostolilor, și din cel al 4- lea al Sinodului 1 care fiindcă le- am tâlcuit, vezi a lor tâlcuire acolo. Numai aceasta însă cu deosebire are Canonul acesta, ca toată alegerea de Episcop, sau de Presbiter, sau de Diacon, ce s- ar face cu stăpânirea și silnicia stăpânitorilor, să rămână fără tărie. Și ca Episcopii să se aleagă de către Episcopi, după chipul cel mai întâi adică. Iar cum că și Presbiterii, și Diaconii se aleg, se arată mai ales de Canonul acesta, despre care vezi subînsemnarea celui al 2- lea Apostolesc. Iar cum că și Creștinii se cuvine după urmare a alege împreună cu Arhieriei, pe cei ce au se Hirotonisi, arată tâlcuirea celui 61 Apostolesc. Vezi și pe cel întâi, și al 2- lea Apostolesc, și subînsemnarea celui al 5- lea din Laodiceea.

CANON 4

Propovăduitorul adevărului Dumnezeuiescul Apostol Pavel, oarecum ca un Canon punând Presbiterilor Efesénii, iar mai ales și toatei Ieraticesții pliniri, așa a cutezat a zice: «Argintul, sau aurul, sau îmbrăcăminte, a nici unuia nu am poftit; toate le- am arătat vouă, că așa ostendind trebuie a sprijini pe cei neputincioși, mai fericit socotind că este a da, decât a lua.» [Fapte 20: 33, 35] Pentru aceasta și noi de la acesta învățându- ne, hotărâm nicidecum Episcopul a fi rău câștigător, pricinuind pricinuiți într-o păcate, a cere aur, sau argint, sau altceva, de la Episcopii cei supuși lui, sau de la Clerici, sau de la Monahi. Că zice Apostolul «Nedreptii Împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni» [1 Corinteni 6: 9]; și «nu sunt datori fiii a învistică născătorilor lor, ci născătorii fiilor lor» [2 Corinteni 12: 14]. Deci dacă vreunul pentru cererea de aur, de vreun alt fel oarecare, ori pentru oarecare a sa împătimire, s- ar afla oprind de Liturghie, și

aforisind pe vreunul din Clericii cei de sub el, sau Biserică cinstită închizând, a nu se face întru ea slujbele lui Dumnezeu, întru cele nesimțite îndelungându-și nebunia sa, negreșit nesimțitor este, și aceleiași pătimiri se va supune: «Și se va întoarece durerea lui pe capul lui» [Psalm 7: 17 <16>], ca un călcător de Porunca lui Dumnezeu, și de Apostoleștile Așezământuri. Că poruncește și Petru Coriféul (Vârfelnicul) Apostolilor și Căpetenia: «Păstoriți turma lui Dumnezeu cea dintre voi, nu cu silnicie, ci cu voie după Dumnezeu, nu cu mârșav câștig, ci cu osârdie. Nu ca cum stăpânind pe Clerici, ci chip făcându-vă turmei; și arătându-se Arhipăstorul, veți lua cununa slavei cea neveștejită» [1 Petru 5: 2- 4]

TÂLCUIRE

Fiindcă marele Pavel, și prin cuvânt, și prin faptă îndatorește pe Arhiereii Efesénilor, și printr-înșii pe toți Arhiereii cei din urmă, să nu poftească argintul, sau aurul, sau haine, ci prin osteneala mâinilor să ajute pe cei neputincioși și care au trebuință, și că mai fericit este a da cineva decât a lua. Pentru aceasta Canonul acesta poruncește, ca nici un Arhiereu să nu ceară cu îndatorire, și după mârșavul câștig, aur sau argint, sau vreun alt lucru, de la Episcopii cei supuși lui, dau de la Clerici, sau de la Monahi, fiindcă nedreaptă este cererea aceasta, și nedreptii Împărăția lui Dumnezeu nu o moștenesc, după aceștiași Apostol. Și pentru că fiii nu- s datori a aduna ca să dea născătorilor, ci născătorii să dea fiilor. Deci, oricare Arhiereu s- ar afla, să facă árgos, sau să aforisească pe vreun Preot, sau Cleric, sau să închidă Biserica pentru ca să ia bani, sau pentru vreo altă împătimire a sa. Unul ca acesta să pătimească ceea ce face, adică să se facă árgos, și să se aforisească, de va fi Episcop de Mitropolitul său, de va fi Mitropolit de Patriarhul său. Că și Verhovnicul Petru acestea îndatorește pe Arhiereii, ca să pască turma lui Dumnezeu, nu silnicește și tiranicește, ci cu blândețe și de voie, după Dumnezeu; nu pentru urâtul câștig, ci cu osârdie; nu ca cum stăpânind pe Cler, ci ca chip și pildă făcându- se turmei, ca, când se va arăta Arhipăstorul Hristos întru a doua sa venire, să ia de la dânsul Cununa cea neveștejită a Slavei. Citește și pe cel 24 Apostolesc.

CANON 5

Păcat de moarte este, când oarecare păcătuind neîndreptați vor rămâne. Iar decât aceasta mai rău este, când cei ce au căzut se ridică împotriva Evséviei (bunei cinstiri), și

Adevărului, cinstind mai mult pe mamonă decât pe ascultare lui Dumnezeu, și Canoniceștile lui Așezământuri nesuferindu-le. «Întru aceștia nu este Domnul Dumnezeu, de nu cumva smerindu-se, se vor deștepta din greșeala lor» [A 3-a Împăraților]. Că trebuie ei mai mult a se apropia de Dumnezeu, și cu inimă zdrobită, a cere lăsare și iertare păcatului acestuia, iar nu a se fâli cu nelegiuirea dar. «Că aproape este Domnul de cei zdrobiți cu inima» [Psalm 33: 18], deci, pe cei ce se fălesc, că prin darea de aur s-au rânduie în Biserică, și întru acest rău obicei nădăjduindu-se, care întrăinează de la Dumnezeu, și de toată Preoția, și din aceasta cu față nerușinată, și cu gură deschisă, și cu cuvinte ocărătoare pe cei aleși de Sfântul Duh, pentru fapta bună a vieții, și rânduieți fără dare de aur, necinstindu-i, mai întâi făcându-o aceasta, să ia treapta Cetei lor și cea mai de pe urmă. Iar de vor stărui, prin certare să se îndrepteze. Iar de se va arăta vreunul că o au făcut aceasta cândva pentru hirotonie, facă-se după Apostolescul Canon ce zice: „Dacă vreun Episcop prin bani ar dobândi cinstea aceasta, sau Presbiter, sau Diacon, să se caterisească și el, și cel ce l-a hirotonit, și desăvârșit să se taie de la împărțășire, ca Sîmon de mine Petru.” Așisderea și după Canonul al 2-lea al cuvioșilor Părinților noștri celor din Calcedon, ce zice: „Dacă vreun Episcop pentru bani ar face hirotonie, și la vânzare ar pogorî pe nevândutul Dar, și va hirotonisi pentru bani Episcop, sau Horepiscop, sau Presbiter, sau Diacon, sau pe vreunul din cei ce în Cler se numără, sau ar înainta pentru bani Iconom, sau Defensor [Avocat], sau Paramonăr, sau ori pe care din cei canonicești, pentru mârșava agonisirea sa, cel ce ar face aceasta, vădindu-se, să se primejduiască în treapta sa. Și cel ce s-a hirotonisit nimic să se folosească din hirotonie, sau din înaintarea (cea după neguțătorie), ci fie străin de vrednicia, sau de purtarea de grijă, care pentru bani o au dobândit. Iar de se va arăta vreunul și mijlocind pentru relele și nelegiuirile vătămări, și acesta, de va fi Cleric, din treapta sa să cadă, iar de va fi mirean, sau monah să se aforisească.” [Apostolesc: 29; Sinod 4: 2; Ioan 5: 16]

TÂLCUIRE

Oarecare, vrând a se împreună număra în clerul vreunei Biserici, de bună voie aducea bani la ea, cu socoteală iubitoare de Dumnezeu, nu ca prin aceștia să dobândească soarta, ci ca cum afierosindu-i lui Dumnezeu, după Valsamón. Iar la urmă fălindu-se cu darea de bani, și cinstind mai mult pe mamonă, și avuția, decât pe sfintele Canoane, cerea șederile mai sus, și cu obrăznicie, ocăra pe Clericii aceia, care de Sfântul Duh fiind

aleși, pentru îmbunătățita lor petrecere, se împreună numărau în Cler fără de dare de bani. Pentru aceasta dar poruncește Canonul acesta, ca unii ca aceștia să se pogoare în treapta cea mai de jos a Clericatului lor. Iar de stăruii încă întru aceasta, să se certe de către Arhieriei mai cu grea certare. Aducând însă Părinții aceștia și zicerea aceea a lui Ioan, păcat de moarte numesc pe fălirea cea neîndreptată a unor Clerici ca aceștia²⁴¹, iar mai rău păcat decât acel de moarte numesc, pe obrăznicia lor și nerușinarea asupra celorlalți Clerici. Și că, întru aceștia nu este Domnul Dumnezeu, după Scriptură, iar nelegiuită faptă numesc, pe darea lor cea de bani, nu însă de sine, căci ea este bună, la început și iubitoare de Dumnezeu; ci pentru fala lor cea din urmă și obrăznicia. Deci ia aminte să nu iei darea banilor aceasta spre Hirotonie. Căci Canonul se vede, că cuprinde două părți: cea dintâi oprește a nu da, nu, spre a se Hirotonisi, că aceasta este în urmă, ci spre a se împreună număra și ei în parohia vreunei Biserici, și apoi se obrăznesc, și defaimă pe Clericii cei săraci și evlavioși. Deci această faptă o opresc ca pe o nelegiuită. Apoi adaogă și pe a doua, că de ar aduce banii aceștia, pentru Hirotonie, să se caterisească, după Canoanele cele mai dinainte. Adaugă iarăși Canonul, că cine a voit a da bani pentru a se Hirotonisi Cleric, sau Preot, să ia certările Canonului 29 Apostolesc, și ale Canonului al 2-lea al Sinodului al 4-lea care și zic să se scoată din dregătorie; și vezi și tâlcuirea lor acolo.

CANON 6

Fiindcă este Canon ce zice, de două ori pe an în fiecare Epărhie trebuie a se face, prin adunarea Episcopilor Canoniceștile întrebări [cvéstii]. Pentru zdrobire, și pentru că cu anevoie le este în călătorie celor ce se adună, au hotărât Cuvioșii Părinții Sinodului al 6-lea, numaidecât și fără de nici o pricinuire, odată în an să se facă, și cele greșite să se îndrepteze. Deci pe acest Canon și noi îl reînnoim; și de s-ar afla vreun stăpânitor oprind acesta lucru, să se aforisească. Iar dacă vreunul dintre Mitropoliți s-ar lenevi a face aceasta,

²⁴¹ Mitrofán al Smírnei tâlcuind Catoliceștile Epistolii, zice, că păcat de moarte, despre care zice Ioan, este tot păcatul, care se pedepsea de legea cea veche, cu pedeapsa de moarte. Precum este hula asupra lui Dumnezeu, uciderea de bună voie, păcătuirea cu dobitoc, preacurvia, și celelalte. Iar păcat ne de moarte, este acela ce nu se pedepsea cu moartea, precum uciderea cea nu de voie, și altele. Iar Anastásie Sinaitul (la întrebarea 54) zice, că păcat de moarte este cel ce se face întru cunoștință. Iar nu de moarte cel ce se face întru necunoștință. Și hula cea asupra Dumnezeu este păcat de moarte, ci și cel întru cunoștință mare păcat, precum uciderea, preacurvia, și celelalte. Fiindcă acestea omoară pe suflet. Iar Sinodul acesta păcat de moarte zice, pe cel neîndreptat și nepocăit. Și unit cu Sinodul acesta zice și Icuménie, că, păcat de moarte este cel ce nu se îndreptează prin întoarcere. Ca cel al lui Iuda, și al pomenitorilor de rău. Despre care s-a zis: Căile pomenitorilor de rău sunt spre moarte [Pilde 12: 28].

fără de vreo nevoie și silă, și fără de vreo oarecare bine cuvântată pricinuire, să se supună certărilor. Iar Sinodul făcându-se pentru canonicеști și Evanghelicești lucrări, se cuvine Episcopii cei adunați a fi în cugetarea și întru purtarea de grijă de a se păzi Dumnezeiștile și de Viață făcătoarele Poruncile lui Dumnezeu: «Că întru a le păzi acestea, răsplătire multă este» [Psalm 18: 12], «pentru că și făclie este porunca, iar Legea lumină, și calea vieții este mustrarea și pedepsirea» [Pilde 6: 23]; și «Porunca Domnului este strălucită luminând ochii» [Psalm 18: 9]; să nu aibă voie însă Mitropolitul, din cele ce aduce Episcopul cu sineși a-i cere, ori dobitoc, ori altceva. Iar de s-ar vădi că a făcut aceasta, va da înapoi împătrit. [Apostolesc: 37: Sinod 1: 5; Sinod 4: 19; Sinod 6: 8]

TÂLCUIRE

Acest Canon reînnoiește pe cel al 8-lea al Sinodului al 6-lea ca odată pe an negreșit să se adune Episcopii, pentru Bisericești și Canonicеști întrebări, nefiind cu putință a se face de două ori pe an aceasta. Adaugă însă aceasta, că oricare stăpânitor va opri acest fel de adunare, să se aforisească. Și oricare Mitropolit, se va lenevi despre aceasta, fără de vreo mare nevoie și binecuvântată pricină, să fie supus certării.

CANON 7

Dumnezeiescul Apostol Pavel a zis că: «Ale oarecăror oameni păcatele sunt mai înainte arătate, iar ale unora după aceea urmează» [1 Timote 5: 24]. Deci păcatelor mai înainte venite, urmează și alte păcate (acestora). Drept aceea păgânescului eres al prihănitorilor de Creștini, i-a urmat împreună și alte păgânătăți. Că precum chipurile cinstitelor Icoane le-a ridicat din Biserică, și alte oarecare obiceiuri le-au părăsit, care trebuie a se reînnoi, și după legiuirea cea înscrisă și nescrisă, așa a se ține. Deci câte cinstite s-au consfințit fără de sfintele Moaște ale Mucenicilor, Poruncim să se facă punere de Moaște într-însele cu obișnuita rugăciune, iar cel ce va consfinți Biserici fără de sfintele Moaște, să se caterisească, ca unul ce a călcat Bisericeștile Tradiții. [Cartagina: 91]

TÂLCUIRE

Zicerea aceasta Apostolească, marele Vasilie altfel o a tâlcuit, iar Sinodul acesta mai simplu o a luat, zicând, că la întâmplatele păcate ce a făcut cineva mai înainte, urmează și alte păcate. Precum s-a întâmplat și defăimătorilor de Creștini

Iconomáhi (luptătorilor de Icoane); care după ce au dezbrăcat sfintele Biserici de sfintele Icoane, au defăimat și alte oarecare ale Bisericii, și le-au lepădat. Acelea dar Canonicești obișnuințe sfântul Sinod reînnoindu-le, atât pe cele în scris cât și pe cele nescrise legiuiri și predări, le întărește. Deci, câte Dumnezeiești Biserici s-au sfințit fără de Moaște Mucenicești, să se așeze de dânșii întru acelea, Mucenicești Moaște, citindu-se și Rugăciunea ceea ce pomenește de ele²⁴². Iar care Arhiereu de aici înainte, fără de sfintele Mucenicești Moaște, ar sfinți Biserică, acela, ca un călcător de Bisericeștile predanisiri, să se caterisească.

CANON 8

Fiindcă rătăcirindu-se oarecare din religia evreilor, li s-a părut că amăgesc pe Hristos Dumnezeuul nostru,

²⁴² Sfintele Mucenicești Moaște se așează după așezământul vechiului Evhológhion [Molitifelnic] după sfințita lucrare a Catierosfiei [sfințirii] Bisericii, într-acest chip. Luând Arhiereul cele trei părți de Mucenicești Moaște, și punându-le în Cutie, și turnând peste ele sfântul Mir, închide Cutia. Și de stă sfânta Masă pe cinci stâlpi (după vechea urmare), așează cutia aceea pe stâlpul cel din mijloc; iar de stă numai pe un stâlp, în mijlocul aceluia deasupra le așează. Iar de sunt părțile Muceniceștilor Moaște mari (unii zic, fiindcă nu se pot pune deasupra stâlpului, să se îngroape dedesubtul sfintei Mese); iar după aceasta toarnă deasupra stâlpilor Aromatele cele topite cu ceară și se pune deasupra lor sfânta Masă. Însă patru lucruri sunt vrednice de însemnat la pricina aceasta a Sfințirii Bisericii. 1. Că sfințirea fiecărei Biserici, trebuie a se face de Arhiereu, după așezământul și închipuirea Evhológhiului. Drept aceea de iartă la multe locuri Arhieriei a face înnoiri de Biserici (adică sfințiri) precum la Moscova Arhieriei dau voie Arhimandriților să sfințească Dumnezeieștile Lăcașuri care este afară de rânduiala Evhológhiului. Că pretutindeni și Evhológhiul, și Simeón al Tesalonicului, care vorbește despre acestea, Arhiereu zic să facă, iar nu Preot. Iar sfințiri mici, nici Evhológhiul arată, zice pomenitul Simeón; că se văd acestea a fi mai noi aflări precum în ziua de astăzi se urmează de către Protoierei cu voia Arhieriei a se face cu sfințit Antimis. (Care și de acela de Arhiereu este sfințit având în el mucenicești moaște). 2. Că Moaștele ce urmează a se învisti în Biserică, trebuie a fi Mucenicești, iar nu Cuvioșești, nici Arhieriești. Pentru aceasta este lăudat obiceiul ce se păzește în Rusia: că acolo Muceniceștile Moaște se păzesc la Arhiepiscopi, și când urmează trebuința a se sfinți vreo Biserică, de acolo le ia singur Arhiereul, pentru a nu se face greșală, ca în loc de Mucenicești Moaște, să se învistierească alte oarecare sfinte Moaște. 3. Că și aceste Mucenicești Moaște trebuie a se învisti sub sfânta Masă, și nu în vreo altă parte a Bisericii, ca să se plinească cuvântul acela: Dumnezeiască horă a Mucenicilor, Temelia Bisericii. Precum rânduiește slujba înnoirilor. Iar câți le pun acestea în vreo altă parte, foarte greșesc. 4. Și cea mai de pe urmă, că la înnoirea fiecărei Biserici, ori mici, ori mari, este nevoie și fără apărare trebuie a se învisti Mucenicești Moaște, cub sfânta Masa. Drept aceea, câți Arhieriei săvârșesc înnoiri mari, ori câți Arhieriei, ori Preoți, săvârșesc înnoiri mici și mai scurte numite fără de Mucenicești Moaște, trebuie a se caterisi, după hotărârea Canonului acestuia. Că recomanduirea și ființelnica osebie a înnoirilor (adică a sfințirilor) Bisericii este învistierea Muceniceștilor Moaște, și fără de acestea, cu neputință este a se face. Iar Antimisele fiindcă au sfințitoarea putere, care o dăruiește lor sfințirea vreunei Biserici; ori și cu săvârșirea sfințirii Rugăciunilor, încă și starea cea de șapte zile pe sfânta Masă în sfințita Biserică, și săvârșirea în acele șapte zile asupra lor a Dumnezeieștii Liturghii, plinind locul sfințirii sfintei Mese. Că pentru aceasta și fără oprire acestea se dau, unde ar cere trebuința de ele, și nu se îngădesc numai enoria aceea, unde s-au sfințit, precum nu se îngădește sfântul Mir nici celelalte sfinte. Ci se pun deasupra Meselor acelor care nu s-au sfințit după întâiul răspuns al lui Petru, și a Patriarhului Manuîl Haritónul (fața 239 a lui Ghiur); iar Simeón Tesalonicul la Cap 127 între altele zice, cu toate că rânduiala Consfințirii se cuvine a se săvârși de Arhiereu, însă de nevoie se poate face și de Preot învățat.

fățarnicindu- se a fi Creștini, însă întru ascuns lepădându- se de Hristos, și întru nearătate serbând Sâmbetele, și alte Iudaicești făcând. Hotărâm, ca aceștia, nici la împărtășire, nici la rugăciune, nici în Biserică să se primească, ci arătat a fi după a loruși religie Evrei, și nici pe copiii lor ai Boteza, nici robi a cumpăra, sau a câștiga. Iar dacă cu curată Credință se va întoarce vreunul dintr-înșii, și va mărturisi din toată inima, defăimând obișnuirile și lucrările cele ale loruși, întru atâta încât și alții să se mustre și să se îndrepteze. Acesta să se primească, și copiii lui să se Boteze. Și să se asigure ei a se depărta de evreieștile meșteșugiri. Iar de nu vor urma așa, nici cum să se primească.

TÂLCUIRE

Hotărăște Canonul acesta, a nu se împărtăși cineva, nici a se ruga împreună, nici în Biserică a primi pe evreii aceia, ce cu fățarnicie numai s-au făcut Creștini, și au venit la adevărata Credință, iar într- ascuns se leapădă, și batjocoresc pe Hristos Dumnezeuul nostru, păzind Sâmbetele, și altele Iudaicești obiceiuri (adică a-și tăia împrejur pe fiii lor, a numi necurat pe cel ce se atinge de mort, sau de lepros, și altele asemenea), spre a fi aceștia iarăși evrei ca și mai înainte, și nici a boteza pe fiii lor, nici să-i lase pe aceștia a cumpăra rob, sau prin schimb, sau prin daruri, spre a-l omorî pe dânsul. Iar dacă cu curată și neîndoită Credință s-ar întoarce oarecare evreu, și din toată inima ar mărturisi Creștineasca Ortodoxie, defăimând la arătare necredința evreiască, ca să se învețe și alți evrei și să se îndrepteze, pe unul ca acesta se cuvine a-l primi, și pe copiii lui a-i boteza, poruncindu- i cu tărie a se depărta de evreieștile desidemonii. Iar care nu se întorc în așa chip, nicidecum să se primească.

CANON 9

Toate copilăreștile jucării și furioasele bakhesmuri, mincinoasele conscripte, cele ce s-au făcut împotriva cinstitelor Icoane, de trebuință este a se da în Episcopia celui al Constantinopolului, ca să se pună cu celelalte cărți ale ereticilor. Iar de s-ar afla vreunul ascunzându- le acestea, de ar fi Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, să se caterisească; iar de ar fi mirean, sau Monah, să se aforisească. [Apostolesc: 60; Sinod 6: 2, 63; Laodiceea: 51]

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul acesta, că, toate mincinoasele cărți, ce au alcătuit Iconomahii (luptătorii de Icoane), împotriva

sfintelor Icoane, care sunt atât de stricăcioase, ca și jucăriile cele copilărești, și atât de nebunești, precum turbatele și nebunele bakhe ale muierilor acelora, care jucau bete la serbarea lui Dionísie eforului beției (care și bahos se numea). Toate acelea zic să se dea la Patriarhia Constantinopolului, ca să se pună cu ale altor eretici, la un loc ca acela, de unde să nu poată a lua cineva din ele ca să le citească, nici odinioară. Iar de le-ar ascunde cineva pentru a le citi, sau altora a le da, de va fi Ierosit să se caterisească, iar mirean sau Monah, să se aforisească. Vezi și cel 60 Apostolesc.

CANON 10

Fiindcă unii din Clerici amăgindu- se calcă Canonicescul Așezământ, lăsându- și a lor Paróhie, la altă Paróhie aleargă, și mai mult la însăși Cetatea cea de Dumnezeu păzită și împărătească, năzuiesc la boieri, făcând Liturghiile în Casele de rugăciuni ale lor. Deci aceștia fără de slobozenia Episcopului lor, și voia Patriarhului Constantinopolului, nu este iertat a se primi în orice Casă sau Biserică. Iar de o va face aceasta vreunul, stăruind, să se caterisească. Iar câți cu știrea mai înainte zișilor Ierei o ar face aceasta, nu este lor ierta a primi asuprași purtări de grijă politicești și lumești, ca unii ce sunt opriți de a face aceasta de Dumnezeieștile Canoane. Iar de s- ar vădi vreunul, ținând vreo purtare de grijă mai mare decât cele zise, ori să înceteze, ori să se caterisească. Mai vârtos însă să fie spre învățătura, și a Copiilor și a Casnicilor, citindu- le Dumnezeieștile Scripturi. Că spre aceasta și Preoția li s- a sortit. [Apostolești: 6, 15, 81, 83; Sinod 4: 3, 5, 10, 23; Sinod 1 și 2: 11; Cartagina: 18, 63, 98; Sinod 1: 15, 16; Sinod 7: 17, 18; Antiohia: 3; Sardichia: 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Două nelegiuri deodată oprește Canonul acesta, și a nu se mutat Clericii de la o cetate la alta, și mai ales la Constantinopol (sau la orișicare Capitálie), și a nu năzui la boieri, și a Liturghisi în Casele de Rugăciuni ale lor, fără de voia Episcopului lor, și a Patriarhului, întru a căruia Epárhie au năzuit, amândouă fiind afară de așezământul Dumnezeieștilor Canoane. Deci poruncește, ca, Clericul, de ar îndrăzni a o face una ca aceasta fără de voia amânduror Ierarhilor, și ar stărui întru aceasta, să se caterisească. Iar și cei ce vor fi primiți cu voia amânduror, să nu ia asuprași purtări de griji lumești, ci să învețe pe copii și pe slugile Creștinilor. Iar care Cleric ar primi epistasíe (adică inspecție), de moșii boierești, ale căroră

epistăți se ziceau mai mari, poate ca unii ce mai boierește epiestisăa și mai mult câștigătoare lucruri, ori să înceteze despre aceasta, ori neîncetând, să se caterisească.

CANON 11

Îndatoriți fiind toți a păzi Dumnezeieștile Canoane, și pe cel ce zice, a fi iconomi la toate Bisericile, cu tot chipul suntem datori nestrămutat, a-l ține. Și dacă fiecare Mitropolit la Biserica sa va pune Iconom, bine ar fi. Iar de nu, din însăși stăpânirea este voie Episcopului Constantinopolului a prohirisi iconom la acea Biserică. Așisderea și Mitropoliților, dacă Episcopii cei supuși lor, nu voiesc a așeza iconomi la ale loruși Biserici. Și însăși aceasta să se păzească și al Monastiri. [Apostolești: 38, 41; Sinod 4: 26; Sinod 7: 12; Sinod 1 și 2: 7; Anghira: 15; Gangra: 7; Antiohia: 24, 25; Cartagina: 34, 41; Teófil: 10; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Fiindcă Canonul 26 al Sinodului al 4-lea poruncește ca toată Biserica să aibă Iconom, Iconomisind cu voia și știrea Arhiereului lucrurile aceleia, pentru aceasta și Canonul acesta pe însuși acela îl întărește, adăugând, că, de nu va voi Mitropolitul a așeza Iconom la Mitropolia sa, are voie Patriarhul său cu stăpânire a-i așeza Iconom, așisderea și Mitropolitul la Episcopii săi. Și însuși aceasta să se facă și la Monastiri.

CANON 12

Dacă vreun Episcop, sau Egumen, s-ar afla din țarinile Episcopiei, sau ale Monastirii, dând al mână boierească, sau oricărei alte fețe dându-le, fără tărie fie darea, după Canonul sfinților Apostoli ce zice, purtarea de grijă a tuturor Bisericeștilor lucruri Episcopul aibă-o, și ocârmuiască-le pe ele ca cum Dumnezeu privește. Să nu-i fie iertat lui însă a reșlui [sfeterisi] întru acelea, sau rudelor sale a dăruia cele ale lui Dumnezeu. Iar de ar fi săraci, să le dea ca unor săraci, dar nu cu pricinuirea acestora să le vândă. Iar de ar pune pricină că aduce pagubă, și nimic este spre folos țarina, nici așa să dea locul boierilor celor de loc, ci Clericilor, sau lucrătorilor de pământ, iar de ar întrebuința vicleșug rău, și de la Cleric, sau de la lucrător de pământ, ar cumpăra vreun boier țarina, și așa fără tărie fie vânzarea, și întoarcă-se la Episcopie, sau la Monastire, și Episcopul, sau Egumenul cel ce a făcut aceasta, să se izgonească. Episcopul din Episcopie, și Egumenul din Monastire, ca unii ce risipesc rău, cele ce nu au

adunat. [Apostolești: 38, 41; Sinod 4: 26; Sinod 7: 11; Sinod 1 și 2: 7; Anghira: 15; Gangra: 7; Antiohía: 24, 25; Cartaghén: 34: 41; Teófil: 10; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Țarine [avtúrghii] sau proprietăți se numesc, toate lucrurile cele ce aduc venit, și mai ales cele nemișcătoare. Precum moșii, vii, pomete, și altele; pentru acestea dar hotărăște Canonul acesta, zicând, că oricine le-ar întrăina, și le-ar da la boieri, sau cu vânzare, sau cu schimb, să rămână fără tărie, și lucrurile să se întoarcă, de au fost Episcopoești, la Episcopie, iar de au fost Monastirești, la Monastire, precum și Canonul 38 al sfinților Apostoli rânduiește. Iar de ar pune pricină Arhiereul, sau Egumenul, că cutare țarină sau vie nu aduce câștig și venit, ci mai mult pagubă, vândă-le pe ele, nu la boieri și al puternici însă, ci la Clerici, sau la lucrători de pământ²⁴³, la oameni adică smeriți și proști. Iar dacă cu vicleșug le-ar da mai întâi la Clerici sau la lucrători de pământ, cu socoteala ca în urmă să le ia vreun boier de la ei. Vânzarea aceasta să rămână fără tărie, iar vânzătorul Episcop, să se izgonească din Episcopie, și Egumenul din Monastire; pentru că afierosirile acelea ce alții le-au afierosit, și bine le-au adunat, aceștia rău le-au risipit, și le-au vândut. Vezi și tâlcuirea celui 38 Apostolesc.

CANON 13

Fiindcă pentru nenorocirea ce a fost pentru păcatele noastre în Biserici, s-au răpit oarecare sfinte Case de oarecare bărbați, Episcopii adică, și Monastiri, și s-au făcut obștești sălășluiri. Dacă cei ce le țin pe acestea, vor binevoi a le da înapoi, precum din vechi să se statornicească, bine este, iar de nu, de vor fi din catalogul cel Ieraticesc, aceștia poruncim să se caterisească, iar de vor fi Monahi sau mireni, să se aforisească; ca unii ce sunt osândiți de Tatăl, și de Fiul, și de Sfântul Duh, și să se așeze, unde viermele nu se sfârșește, și focul nu se stinge [Isaia 66: 24; Marcu 9]. Că Glasului Domnului se împotrivesc, celui ce zice. «Nu faceți

²⁴³ Pricina de care nu vrea Canonul a se vinde lucruri Bisericești sau Monastirești la boieri, ci, sau la Clerici sau la lucrătorii de pământ, ni se pare a fi aceasta, că ele fiind afierosite lui Dumnezeu, iar cele afierosite se numesc sfințite și sărăcești. Deci ca niște sfințite, se cuvine a se da celor sfințiți și lui Dumnezeu afierosiți, precum sunt Clericii. Iar ca niște sărăcești, se cuvine a se da săracilor, precum sunt lucrătorii de pământ. Drept aceea darea cea de acest fel este potrivită cu cei ce o iau, precum dimpotrivă, de s-ar da la boieri, ar fi cu totul nepotrivită, ca unii ce nu sunt sfințiți, și ca unii ce nu sunt săraci. Însă poate zice Canonul, să se vândă la plugari și săraci, pentru ca de la aceștia să poată iarăși a le cumpăra, de va avea chip în urmă Biserica sau Monastirea aceea, care lucru nu poate cu lesnire a-l face de le-ar vinde la cei bogați.

Casa Părintelui meu, Casă de negoțătorie» [Ioan 2: 16] [Sinod 4: 4, 24; Sinod 6: 49; Sinod 7: 12, 19; Sinod 1 și 2: 1; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

În vremea luptărilor de Icoane, pe lângă alte rele ce s-au făcut, sau izgonit pentru sfintele Icoane de dânșii, și mulți Arhieri din Episcopiile, și din Mitropoliile lor, și mulți Monahi din Monastirile lor. Și fiind ele pustii, le-au răpit oarecare mireni, și le-au făcut lăcașuri lumești. Pentru aceasta dar Canonul acesta poruncește, că dacă cei ce stăpânesc Episcopiile acestea, și Monastirile, vor voi a le da înapoi, pentru ca să se facă iarăși precum au fost mai înainte Episcopii și Monastiri, bine este. Iar de nu vor voi, Clerici fiind, să se caterisească, iar Monahi, ori mireni, să se aforisească, ca niște osândiți pentru aceasta de Sfânta Treime, și să se așeze în locul acela, unde viermele nu se sfârșește, și focul nu se stinge, după Isaia, și după Glasul Evangheliei, fiindcă se împotrivesc Cuvântului Domnului, pe care îl zice: Nu faceți Casa Tatălui meu... și celelalte; citește și pe cel al 4-lea și al 24-lea al Sinodului al 4-lea.

CANON 14

Cum că rânduială urmează în Preoție, tuturor este bine arătat. Și cu scumpătate a se păzi încredințările Preoției, este lucru bine plăcut lui Dumnezeu. Deci, fiindcă vedem, că fără de Hirotesie din pruncie unii iau tunderea Clericului, neluând încă de la Episcop hirotesia; și citesc pe Ámvon în adunare, afară de Canon făcându-o aceasta, poruncim de acum înainte a nu se face aceasta. Aceasta însă a se păzi și la Monahi. Că hirotesie de Anagnóst, este slobod fiecărui Egumen, a face numai în însăși Monastirea sa. Dacă și însuși Egumenului i s-a făcut Hirotesie de Episcop spre șederea întâi Egumenească; adică fiind el Presbíter. Așisderea și după obiceiul vechi, Horepiscopii după voia dată de Episcopul, se cuvine a proherisí Anagnóști. [Sinod 6: 33; Cartaghén: 22]

TÂLCUIRE

Fiindcă unii din pruncie s-au fost afierosit lui Dumnezeu, și îmbrăcând haine cuviincioase Clericilor, primeau și tundere de la însuși născătorii lor, după oarecare obicei, ca când ar fi afierosiți, și aceștia viind în vârstă, îndrăzneau și citeau Dumnezeieștile Cărți înaintea poporului (nădăjduindu-se poate în tunderea cea din pruncie) fără a se hirotesí, și fără a lua pecetluirea și tundera Citețului de la Arhieru. Pentru aceasta poruncește Canonul acesta, că una ca aceasta să nu se

mai facă, ca un lucru necuviincios și ne canonisit. Și nu numai mirenii să nu citească fără pecetluirea Arhiereului, dar nici Monahii. Însă Egumenul Monastirii, Preot fiind, și cu hirotesia Arhierească fiind făcut Egumen, are voie în Monastirea sa numai a hirotesi Citeți. Așisderea Horepiscopii cu voia Episcopului Epărhieii, a hirotonosi Citeți, după învechit obicei²⁴⁴ (pentru care vezi și subînsemnarea Canonului al 8-lea al Sinodului 1). Citește și pe 35 al celui al 6-lea.

CANON 15

Clericul de acum înainte să nu se așeze la două Biserici. Că aceasta este însușire de neguțătorie și de rău câștig, și străin de Bisericescul obicei. Că am auzit din însuși Glasul Domnului, că «nu poate cineva la doi Domni a sluji; că ori pe unul va urî, și pe altul va iubi, sau pe unul va îmbrățișa, și pe celălalt va defăima» [Matei 6: 24]. Deci «fiecare, după Apostolescul Glas, întru ceea ce s-a chemat, întru aceea este dator a rămâne» [1 Corinteni 7: 20] și a sluji într-o Biserică. Că cele ce pentru răul câștig se fac în Bisericeștile lucruri, sunt străine de Dumnezeu. Iar cât pentru trebuința vieții acesteia, feluri de meșteșuguri sunt. Dintru acestea dar cel ce ar voi, agonisească-și cele de trebuința trupului, că a zis Apostolul: «Trebuințelor mele, și celor ce sunt împreună cu mine, mâinile acestea au slujit» [Fapte 20: 34]; și mai ales întru de Dumnezeu păzită Cetatea aceasta. Iar în satele cele din afară, pentru lipsa oamenilor, să se sloboaze. [Apostolesc: 15; Sinod 1: 15, 16; Sinod 4: 10, 20, 23; Sinod 6: 17, 18; Sinod 7: 10, 15; Antiohia: 3; Sardichia: 15, 16, 19; Cartaghén: 63, 98]

TÂLCUIRE

Oprește Canonul acesta, a nu se număra vreun Cleric în Clerul a două Biserici, ce se află ori într-o cetate, ori în două. Făcându-o aceasta pentru răul câștig, care este străin și de Dumnezeu, și de cei Bisericești. Iar în satele cele pe dinafară, să se ierte a se face aceasta, pentru lipsa Preoților și a Clericilor. Vezi și pe cel 15 Apostolesc.

CANON 16

²⁴⁴ Încă și Canonul al 6-lea al sfântului Nichifor iartă asemenea pe Egumenul Presbiter, a hirotoni și Ipodiacon. Iar Dumnezeieștile Legi ale Ortodocșilor Împărați, deplinind sfintele Canoane întru aceasta, așează și cum trebuie a se face Egumenul. Adică Episcopul nu trebuie să facă Egumen în Monastire după treaptă, dar să-l facă pe acela pe care, ori toți Monahii, ori cei mai îmbunătățiți îl vor alege, mărturisind că în știință adevărată l-au ales pe dânsul, și nu pentru prieteșug, ori har; dar pentru că-l știu pe dânsul că este Ortodox și întreg înțelept, și vrednic a ocârmui pe Monahi, și pe Monastire. Cu asemenea chip să se facă și Eguménia Monastirilor femeiești.

Tot Luxul, și împodobirea trupului, străine sunt de Ieraticasca rânduială. Deci, Episcopii, sau Clericii, cei ce se împodobesc pe sineși, cu haine strălucite și luminate, aceștia trebuie a se îndrepta. Iar de ar stărui, să se dea certării. Așișderea și cei ce se ung cu mirodenii. Și fiindcă eresul prihănitorilor de Creștini, rădăcina amărăciunii în sus odrăslind, spurcăciune s-a făcut Catoliceștii Biserici, și cei ce l-a primit pe acesta, nu numai zugrăviturile Icoanelor le-au urât, ci și toată evlavia o au lepădat, de cei ce viețuiesc cu cucernicie și cu evlavie îngreuindu-se. Și s-a plinit la ei cea scrisă: «Urăciune este păcătosului, cinstirea de Dumnezeu» [Sirah 1: 24]. Deci de se vor afla oarecare bătându-și joc de cei îmbrăcați cu îmbrăcămintă proastă și cucernică, prin certare îndreptează-se. Că din învechitele vremi, tot bărbatul Ieraticesc cu măsurtică și cucernică îmbrăcămintă petrecea. Că tot ceea ce nu este pentru trebuință, ci pentru împodobire, are prihănire de deșertăciune, precum a zis marele Vasilie; ci nici cu îmbrăcămintă de țesături cu mătăși împestrită se îmbracă; nici adăogeau oarecare fimbrii [singéfuri] cu străină floare la marginile hainelor lor. Că au auzit de la limba cea de Dumnezeu grăitoare, că cei ce poartă cele moi, în casele împăraților sunt. [Sinod 6: 27; Gangra: 12, 21]

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește pe Episcopi și pe Clerici, și pe toți cei Bisericești de a purta haine strălucite, fiind aceasta lucru străin de bărbații cei sfințiți, așașderea și ungerea cu mirodenii.

CANON 17

Unii din Monahi părăsindu-și Monastirile lor poftind a stăpâni, și lepădându-se de a asculta, se apucă a zidi Case de rugăciuni, neavând cele spre gătire. Deci de se va apuca vreunul a face aceasta, să se oprească de Episcopul locului; iar de va avea cele spre gătire, cele sfătuite de dânsul, aducă-se întru împlinire. Și aceastași să se păzească și la mireni, și la Clerici. [Sinod 4: 24; Sinod 7: 21; Sinod 1 și 2: 1]

TÂLCUIRE

Unii din Monahi iubitori de stăpânire fiind, și ne voind însuși a asculta de alții, ci alții de dânsii, lăsându-și Monastirile, se apucă să zidească Case de rugăciuni, fără să aibă cheltuială ca să isprăvească lucrul. Pentru aceasta Canonul poruncește, ca unii ca aceștia să se oprească de către Episcopul locului. Iar de vor avea trebuincioasa cheltuială, să

urmeze lucrul. Aceasta însă să se facă și dacă mireni sau Clerici s- ar apuca să zidească Case de rugăciuni. Vezi și pe al 4- lea Canon al Sinodului al 4- lea și pe cel 21 al acestuiași.

CANON 18

Ne smintitori faceți- vă și celor din afară [2 Corinteni 6: 3], zice Dumnezeuiescul Apostol. Iar a petrece muieri în Episcopii, sau și în Monastiri, este lucru pricinuitor de toată sminteala. Deci de se va vădi vreunul că a dobândit roabă, sau slobodă în Episcopie, sau în Monastire, spre încredințarea vreunei slujbe, să se certe. Iar stăruind să se caterisească. Iar de s- ar întâmpla prin satele lor a fi muieri, și ar voi Episcopul, sau Egumenul, a merge întru acelea, de față fiind Episcopul, sau Egumenul, nicidecum să se încredințeze vreo slujbă vreunei muieri întru acea vreme, să petreacă întru alt loc deosebi, până ce se va duce Episcopul sau Egumenul de acolo, pentru neprihănirea.

TÂLCUIRE

Dumnezeiescul Apostol Pavel poruncește să nu dăm sminteală, nici celor din afară, adică celor ce nu sunt de o credință cu noi. Pentru aceasta sfinții Părinți prin Canonul acesta opresc de a se afla muieri prin Episcopii, și Monastiri, pricinuind aceasta mare sminteală și prihană Arhiereilor, și Egumenilor, înaintea Creștinilor, și acelor de străină credință. Iar dacă pe la metoacele Episcopiiilor, sau a Monastirilor s- ar întâmpla a fi muieri, și a merge Arhiereul, sau Egumenul acolo, în câtă vreme vor fi ei acolo, ele să fie depărtate.

CANON 19

Atât s- au împărțit spurcăciunea iubirii de argint la povățuitorii Bisericii, încât și unii din bărbații și femeile ce se zic Evlaviști, uitând Porunca Domnului, se amăgesc, și prin aur fac primirile celor ce vin în tagma Ieraticască, și în viața Monahicească. Și se face, a celor ce începutul nu este bun, și totul a fi de lepădat, precum zice marele Vasilie: Că nici este cu putință lui Dumnezeu, și lui mamonă a sluji [Matei 6: 24]. Deci, de se va afla vreunul aceasta făcând, de va fi Episcop, sau Egumen, sau cineva din ceata Ieraticască, ori înceteze, ori să se caterisească, după Canonul al doilea al Sfântului Sinod celui din Calcedón. Iar de va fi Egumen, să se izgonească din Monastire, și să se dea întru altă Monastire spre supunere. Așisderea și Egumenul cel ce n- are hirotonie de Presbiter. Iar la cele ce se dau de către născători, cu

cuvânt de zestre fiilor, sau lucrurile cele câştigate de ei, aducându-le, şi mărturisind cei ce le aduc că acestea sunt afierosite lui Dumnezeu; am hotărât, ori de ar rămâne, ori de ar ieşi din Monastire, acestea să rămână în Monastire, după făgăduinţa celui ce le-a adus; de nu va fi pricina a întâiului stătător. [Apostolesc: 29; Sinod 4: 2; Sinod 6: 22, 23; Vasilie: 91; Epistolía lui Ghenadie şi Tarasie]

TÂLCUIRE

Povăţuitorii Bisericii se numesc, Arhiereii, Preoţii, şi Egumenii Monastirilor. Fiindcă aceştia s-au rânduit a sta înainte mirenilor, şi după dreapta Credinţă, şi după fapta bună. Deci zice Canonul, că de vreme ce aceştia atât s-au stăpânit de iubirea de argint, încât, prin bani primesc pe cei ce vin la tagma Ieratricească, şi la viaţa Monahicească. Şi se plineşte la dânşii zicerea marelui Vasilie ce zice: că, aceluia, a cărui începutul este rău, şi toate în urmă sunt rele. Pentru aceasta după Canonul al 2-lea al Sinodului Ecumenic al 4-lea hotărăşte şi Sinodul acesta, ca cei ce vor face una ca aceasta, hirotonisiţi fiind, să se caterisească, iar cei nehirotonisiţi să se dea sub povăţuirea altor povăţuitori. Iar lucrurile (ori mişcătoare, ori nemişcătoare) care avându-le cineva, ori date de născători, ori de sineşi câştigate aducându-le la Monastire unde se face Monah, şi afierosindu-le, hotărăşte Canonul să rămână ale Monastirii, după făgăduinţa dată de el, ori de va rămâne el în Monastire, ori de se va duce de voia sa; fără de vreo pricină (despre Egumenul); că din pricina Egumenului ducându-se, poate şi a le lua. Însă şi aşa ducându-se, este dator a le afierosi la altă Monastire.

CANON 20

De acum înainte hotărâm, a nu se face îndoită Monastire, că sminteală, şi poticnire multora se face aceasta. Iar dacă oarecare împreună cu rudeniile voiesc a se lepăda de lume, şi a urma vieţii Monahiceşti, bărbaţii adică, de trebuinţă este a se duce în Monastire bărbătească, şi femeile a intra în Monastire femeiască. Că acest lucru este bine plăcut lui Dumnezeu. Iar cele ce până acum sunt îndoite, ţie-se, după Canonul Sfântului Părintelui nostru Vasilie, şi după Aşezământul lui, aşa închipuiescă-se. Nu petreacă într-o Monastire Monahi, şi Monahii; că preacurvie mijloceşte împreuna petrecere. Nu aibă vreun Monah îndrăzneală către Moanhie, sau Monahía către Monah, îndeosebire a vorovi. Nu se culce Monah în Monastire femeiască. Nici împreună să mănânce îndeosebi cu Monahía. Şi când se aduc cele de

trebuință, de la bărbăteasca parte către cele împărtășitoare [canonice], afară de poartă să le ia Egumenia Monastirii femeiești, cu oarecare bătrână Monahie. Iar de s- ar întâmpla, vreo rudenie Monah a veni să vadă pe ruda sa, în ființa Eguméniei, vorbească cu aceea, prin puține și scurte cuvinte. [Sinod 6: 46, 47; Sinod 7: 20, 22]

TÂLCUIRE

Monastire îndoită Zonará zice, că ar fi fost două Monastiri învecinate, și atât de apropiate, încât se auzeau glasurile de la una la alta. Iar alții oarecare, cu care se unește și Valsamón, zic că ar fi fost una și aceeași Monastire, într- o care petreceau bărbați și femei împreună, însă nu străini după trup, ci rudinii unii cu alții. Eu a- și zice că mai adevărată se vede a fi, a doua socotință, după voroava cea din început, și după conglăsuirea Canonului acestuia adevărându- se. Dar rânduirea, pe care mai jos o pomenește Canonul marelui Vasilie, despre îndoitele Monastiri, prea adevărată și neîmpotrivă zisă dovedește pe întâia socotință. Deci ori într- un chip, ori într- altul Canonul acesta poruncește a nu se mai face de acum acest fel de îndoite Monastiri, ca niște pricinuitoare de sminteală. Iar câte au apucat a se face acest fel, să petreacă după așezământul, și legiuirea marelui Vasilie, care este aceasta, adică: Monahi și Monahii, să nu împreună locuiască într- o Monastire, fiindcă preacurvie urmează acestei împreună locuințe. Să nu aibă îndrăzneală Monahul îndeosebi a vorbi cu Monahia, sau Monahia cu Monahul. Să rămână Monahul în Monastire femeiască, nici să mănânce împreună cu Monahie. Și când aduc Monahii din Monastire bărbătească cele de trebuință spre îndestularea vieții Monahiilor, să le lase afară de poarta Monastirii, și de acolo Eguménia cu alta oarecare Monahie bătrână să le ia în lăuntru. Iar dacă vreun Monah ar voi să vadă pe o Monahie rudenia a sa, de față fiind Eguménia s- o vază, și să vorbească cu ea puține cuvinte, și în grabă să se ducă²⁴⁵.

²⁴⁵ Aceastăși marele Vasilie, în hotărârile cele pe larg 33 zice, că la voroavele ce este trebuință a face Monah cu Monahie, trebuie a se alege, și fețele care au să vorbească împreună, și vremea, și locul cel potrivit, și nevoia, încât toate să fie cucernice, și afară de tot prepusul. Și fețele să fie, dintre Călugări cei mai bătrâni și cucernici, și evlaviiști, și înțelepți, spre a face toată întrebarea și răspunderea. Iar din Monahii asemenea cele mai bătrâne, și mai înțelepte. Iar când vorbesc împreună, să fie două de față, sau și trei, atât din Monahi, cât și din Monahii. Iar numai doi, unul și una îndeosebi, să nu vorbească, pentru prepus, și pentru că nu este de crezare vrednic spre adevărarea celor ce se zic. Iar câți alți frați au trebuință a vorbi cu vreo Monahie, să vorbească prin mijlocirea bătrânelor acelora, și aleselor Monahii, și acelea să spună surorilor acelora care sunt cercetându- se de dânsii. Ci și Monahii cei ce aduc la Monahii cele de trebuință și slujesc, trebuie a fi cercați, și cucernici, și în vârstă sporiiți, spre a nu pricinui cuiva rău prepus; însăși aceasta se rândăuiește de aceastăși marele Vasilie, într- alt loc, că de vor fi două Monastiri aproape vecinate, și una ar fi săracă, iar cealaltă îndestulată, trebuie cea îndestulată, a ajuta pe cea săracă, ca una ce este datoare, și sufletul a- și pune unii pentru alții, după poruncă. Iar de

CANON 21

Monahul sau Monahia, nu trebuie a-și lăsa Monastirea sa, și a se duce într-o altă. Iar de s-ar întâmpla aceasta, a se ospăta ei, de nevoie este; iar a se primi fără de socotința Egumenului său, nu se cuvine. [Sinod 4: 4; Sinod 7: 19; Sinod 1 și 2: 3, 4, 5; Cartaghén: 88]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieste, că nu se cuvine Monahul, sau Monahia a lăsa Monastirea, într-o care s-a tuns, și a se duce într-o altă. Iar de ar face aceasta vreunul, se cuvine a se primi ca un străin și a se ospăta de Părinții Monastirii celei străine câteva zile (ca nu cumva neprimindu-se, să fie silit a se duce în lume, și a petrece cu feluri de oameni), nu însă și a se ține, și a se număra împreună cu frații Monastirii celei străine, fără de voia, și slobozitoare scrisoare a Egumenului său²⁴⁶.

CANON 22

nu ajută se cade cea săracă a răbda îndelung, și urmând lui Lazăr a se bucura pentru nădejdea veacului celui viitor, de sărăcia aceasta, rămânându-le lor mângâiere și bucurie. Zice și sfântul Nichifor în Canonul său 22: că dacă Ieromonahul, tânăr cu vârsta, slujește la Monahii, nu se cade cineva a se împărtăși de la el cu Sfintele Taine. Precum se vede, ca din aceasta să se rușineze, și să se îndrepteze.

²⁴⁶ Fiindcă Canonul acesta nehotărât s-a pus, nehotărând pricinile pentru care poate cineva a se duce din Monastirea sa. Noi după puțină cercetând, am aflat acestea de aici înainte. 1. A se duce Monahul din Monastirea sa dacă Egumenul este eretic, după Canonul 17 al lui Nichifor. 2. De intră muieri în Monastire, după același al lui Nichifor. 3. De vor fi copii mireni învățând carte în Monastire. Fiindcă prin acestea se prihănește Monastirea, și se pricinuiește sminteală. Iar marele Vasile pentru o singură pricină iartă a se duce cineva din Monastirea sa. Adică, de i se pricinuiește vătămarea de suflet. Care zice, că trebuie mai întâi a arăta celor ce au putere a o îndrepta. Și de nu o vor îndrepta, atunci să se despartă de ei nu ca de niște frați, ci ca de străini. Iar dacă vreun Monah pentru nestatornicia sa, și nu pentru vătămare sufletească s-ar duce din Monastirea sa, aceasta, ori trebuie a se îndrepta, cu statornicia sa în Monastire, ori nevrând să nu se primească într-o altă Monastire. Iar altă pricină binecuvântată de despărțire, și de ieșire, adaoage însuși sfântul, să cuvântul și învățătura nu primește, afară de vătămarea sufletului. (Dacă însă pentru porunca Domnului, un frate s-ar duce într-o altă parte, aceștia nu se despart unul de altul, ci plinesc iconomia.) Asemenea și Canonul 6 al lui Nicolae rânduieste, că de se vatămă cineva sufletește, se cade spună vătămarea sa Proestosului. Și de nu o va îndrepta el, și primejdia este vederată, ducă-se din Monastire, și dacă Egumenul îl va lega ca să nu se ducă, el nu bage samă de această legătură, ci ducă-se. Unii pun și altă pricină binecuvântată, că, aflându-se vreun Monah vrednic de liniștire, cu voia Egumenului poate acesta a se duce, ca singur cu singur Dumnezeu să vorbească, după Cuviosul Ioan al Scării. Însă bine trebuie a lua aminte la aceasta. Că nu pentru fiecare este depărtarea și liniștirea. Și mai ales pentru depărtarea cea de voie. Că fără voie și Egumenul se izgonește din Monastirea sa, și într-o altă se bagă, de primește cu bani pe cei ce vor a se face monahi, după Canonul 19 al acestuiași, și cel ce fără Stareț s-a tuns se dă la altă Monastire, după Canonul 2 al Sinodului 1 și 2. Și cel ce fără ispitire de 3 ani s-a tuns, după al 5-lea al acestuiași. Și pentru îmbunătățire și îndreptare, Arhiereul mută pe Monahii cei îmbunătățiți, după al 4-lea al acestuiași.

Lui Dumnezeu toate a le da, și nu voințelor noastre a ne robi, mare avuție este. Că «ori de mâncați, ori de beți, Dumnezeiescul Apostol zice, toate întru slava lui Dumnezeu faceți-le» [1 Corinteni 10: 31]. Deci Hristos Dumnezeul nostru în Evangheliile sale începuturile păcatelor a poruncit a le tăia. Că nu numai preacurvia de dânsul se muncește, ci și pornirea cugetului spre apucare de preacurvie s-a osândit, zicând el: «Cel ce caută la muiere spre a o pofti pe ea, iată a preacurvit cu ea în inimia sa» [Matei 5: 29]. Deci de aici învățându-ne, datori suntem a curăți gândurile. Că «deși toate sunt slobode, dar nu toate folosesc» [1 Corinteni 10: 23], ne învățăm din Apostolescul glas. De nevoie dar este fiecărui bărbat să mănânce pentru ca să vieze, și la cei ce viața le este cu nuntă, și cu fii, și cu așezarea mirenească, a mânca împreună bărbații cu femeile, este lucru din cele neprihănite, numai să aducă mulțumirea celui ce dă hrana, și nu prin oarecare meșteșugiri muieresti, adică prin satanicești cântece, de alăute, și curvești răsfângeri. Asupra cărora vine Proorocescul blestem, cel ce zice așa: «Vai celor ce cu alăute și cu cântări beau vinul, iar la lucrurile Domnului nu se uită, și la lucrul Mâinilor lui nu gândesc» [Isaia 5: 13]. Și dacă cândva ar fi unii ca aceștia între Creștini, îndreptează-se. Iar de nu, să se țină pentru dâșii cele canonicești așezate de cei mai înainte de noi. Iar celor ce viața le este liniștită și singuratică. Cel ce s-a împreunat cu Domnul Dumnezeu a ridica jugul Monahicesc, «va ședea cu singurătate și tăcere» [Plângerile lui Ieremia 3: 27]. Dar însă și celor ce au ales Ieraticasca viață, nicidecum le este iertat îndeosebi a mânca împreună cu muieri. Fără numai oareunde cu oarecare temători de Dumnezeu și evlavioși bărbați, și femei. Ca și aceasta împreună mâncare să aducă spre isprava Duhovnicească. Și cu rudenii încă aceasta facă-o. Și iarăși, dacă în călătorie se va întâmpla cele ale trebuinței de nevoie a nu le purta cu sineși Monahul, sau bărbatul Ieraticesc, și de nevoie ar voie să poposească, ori în Case de obște, ori în Casa oarecăruia, să aibă voie el a o face aceasta, fiindcă trebuința îl silește. [Apostolești: 42, 43; Sinod 1: 3; Sinod 6: 5, 46, 47; Sinod 7: 18, 20; Cartaghén: 45, 69; Anghira: 19; Laodiceea: 24; Vasilie: 89]

TÂLCUIRE

Rânduiește acest Canon, că mirenii cei ce au femei și copii, a mânca și împreună a bea cu femeia și alți bărbați, nu este lucru de prihană, însă și aceștia nu se cade a bea vinul cu giucărei și satanicești cântece, și cu răsfângeri curvești de jocuri, ori cu răcnete, ca să nu moștenească blestemul, și vaiul

acela cel aduce Isaia asupra celor ce fac unele ca acestea, și care nu cercetează lucrurile Domnului. Ci trebuie să mulțumească lui Dumnezeu, celui ce-i hrănește. Iar de nu se vor îndrepta și nu vor înceta de unele ca acestea, să primească certările, a aforisirii adică, cele ce Canoanele Sinoadelor celor mai dinainte le-au rânduit asupra unor Creștini ca aceștia. Și mirenii adică acest fel. Iar Monahii cei ce s-au făgăduit lui Dumnezeu a se liniști cu singurătate și a tăcea, ridicând jugul nevoinței asupra lor, după aceea a lui Ieremia. Dar încă și toți cei Ierosiți, nicidecum au voie a mânca împreună cu femei, îndeosebi, singuri cu singure, măcar rudenii de le-ar fi, decât fiind împreună bărbați și femei evlavioși și temători de Dumnezeu. Și dacă de mare nevoie ar fi silit în călătorie poposind să intre în Case de obște, sau în Casa cuiva. Și atunci însă cu evlavie și cu frica lui Dumnezeu, ca nu Monahii, și cei Ierosiți, văzând femeile cu poftă și cu patimă, să preacurvească în inima lor, care lucru îl osândește Domnul. Ci și măcar de nu s-ar sminti ei de a lor privire (care lucru este foarte rar), ci ca să nu smintească pe ceilalți, nu se cuvine a face aceasta.

PROLEGÓMENA

DESPRE CEL CE SE ZICE ÎNTÂIUL ȘI AL DOILEA SINOD

Sinodul [Soborul] acesta se numește așa de Zonará, de Valsamón, de Vlăstar, și de alții. Sfântul și marele întâiul și al doilea Sinod, cel în Constantinopol adunat în preacinstita Biserică a sfinților Apostoli. S-a adunat însă acesta în timpul Împăratului Mihail fiul lui Teófil, și a Cezarului Várda unchiului lui de pe maică. În anul 861. Iar Părinți au fost la acesta trei sute optsprezece, dintre care covârșitor era Preasfințitul Fotie al Constantinopolului, care decurând atunci după ce s-a izgonit Dumnezeiescul Ignatie la Mitilíni, a fost înălțat cu sila și fără de voie de Cesarul Várda la scaunul Constantinopolului. Și locuitoriilor lui Papa Nicólae, Rodóald al Portului, și Zaharía al Anagníei, care era atunci în Constantinopol trimiși împotriva Iconomahilor [luptătorilor de Icoane]²⁴⁷. Iar pricina pentru care se numește întâiul și al

²⁴⁷ Două pricini zice Dosítei (în Dodecavivlon al său foaia 702) că au stănut, pentru care s-a făcut Sinodul acesta, sau (precum vor alții) că, după ce Várda a izgonit pe Dumnezeiescul Ignatie, pentru că n-a voit a-l împărtăși pe el în ziua Dumnezeieștii Arătări (adică a Botezului Domnului) ca pe unul ce-și lepădase pe femeia sa, și se prepunea că preacurvește cu nora sa, și a supt cu silnicie și fără voie în scaunul Constantinopolului pe prea înțeleptul Fotie Protasícrít fiind, au înduplecat cei de lângă Várda pe locuitoriilor lui Papa Nicólae cei trimiși împotriva luptătorilor de Icoane, și au adunat acest Sinod, și aducând de la Mitilín pe Ignatie, l-au caterisit în arătare. De unde și Valsamón zice, că Sinodul acesta s-a purtat împotriva lui Ignatie. Și Nichíta Davíd al Paflagónilor care a scris viața lui Ignatie. Sau (precum alții vor) că împăratul Mihail pentru ca desăvârșit să stingă pe luptătorii de Icoane,

doilea, eset după Zonará, Valasmón, Vlástar, și Mílie (fața 920 al Tomului a 2-a a Sinodicaletor) aceasta. Sau făcut întâia adunare a Sinodului acestuia²⁴⁸, și după ce cei Ortodocși au vorbit cu cei eterodocși [de străină slăvire] (poate aceștia să fi fost rămășițele ce ar fi rămas dintre iconomahi, precum am zis) și au învins Ortodocși, iar cei eterodocși s-au învins, s-au hotărât a se scrie câte s-au vorbit în Sinod, ca să rămână adevărate și sigure. Iar ereticii nesuferind a se scrie acestea, pentru ca să nu se arate că s-au biruit, și prin urmare ca să nu se izgonească din Biserica și adunarea Credincioșilor, atât tulburare și război au făcut, încât și cuțite au scos, și ucideri au făcut. Și cu un chip ca acesta s-a stricat adunarea cea întâi, fără a se face vreo înscrisă hotărâre și ispravă [rezultat]. Iar după trecere de timp, iarăși s-a făcut a doua adunare a acestuiași Sinod, și iarăși vorbire s-a făcut a celor Ortodocși cu ereticii pentru aceleași. Și atunci s-au scris Dogmele cele vorbite pentru Credință. Drept aceea pentru aceasta Sinodul acesta, unul fiind chiar și cu adevărat, întâi și al doilea s-a numit pentru întâmplarea întâi și a doua a lui adunare. Iar întru a doua adunare a lui s-au dat și aceste 17 Canoane ale lui, de nevoie fiind la buna împodobire și starea Bisericii, care se adevăresc, și se întăresc și de Nomocanonul lui Fótie, și de tâlcuitorii Canoanelor, și de toată Biserica. Însemnează însă că în oarecare Códici manuscrise 30 de Canoane se află în numele acestui Sinod numite. Dar noi numai pe cele cunoscute de Biserică, și de tâlcuitori tâlcuite, le-am tâlcuit, iar pe celelalte, ca necunoscute Bisericii le-am lăsat. Și s-a rânduit mai întâi Sinodul acesta de către toți tâlcuitorii, decât celelalte localnice Sinoade ce s-au făcut mai înainte de acesta; sau pentru că a stătut mare și mai de mulți Părinți decât acelea, sau mai bine, pentru că îndată a urmat după cel al 7-lea Ecumenic Sinod, și după ani, și pentru că s-au adunat împotriva acelorași Iconomáhi, împotriva căroră și cel al 7-lea s-au fost adunat; și după oarecare chip, cu aceasta acesta s-a făcut îndeplinirea aceluia.

și pentru ca să contenească dezbinarea ce se făcuse în Biserică pentru amândoi Patriarhii Ignatie și Fotie, au trimis la Roma boieri cu daruri, și au adus pe locuitorii Papei. Iar săvârșindu-se Sinodul, Monarhul Mihail a trimis două Tomuri lui Papa Nicólae, unul cuprinzând cele lucrate pentru sfintele Icoane, iar altul, ce cuprindea caterisirea lui Ignatie. Au mai trimis însă și Epistolia prin Léon Asicrítul, precum aceasta se vede din Epistolía a 10- a lui Nicólae, întru al 6- lea Tom al Practicalelor celor de Víniul date la lumină; la foaia 486 și Căve nu zice bine însă, că la acest Sinod au fost Papa Adrian. Că era Nicólae, precum se vede aceasta din a doua Epistolie a sa către Mihail.

²⁴⁸ Iar întru întâia adunare a sa se caterisește Ignatie în arătare, și se întrărește scaunul Canstantinopolului lui Fótie, precum zice Chedrino în Tomul 6 al Practicalelor, și Zonará (în Tomul 2 al Hronícilor), și Papa Nicolae (în a 10 Epistolie cea către Patriarhii Răsăritului).

CELE 17 CANOANE ALE SINODULUI CELUI ÎN BISERICA SFINȚILOR APOSTOLI ADUNAT, CE SE ZICE 1 ȘI AL 2-LEA TÂLCUITE

CANON 1

Zidirea Monastirilor, lucru așa de respectat și cinstit, și de fericirii și Cuvioșii Părinții noștri din vechi bine socotit, astăzi se vede rău făcându-se. Că oarecare punând nume de Monastire averilor sale, și făgăduindu-se că lui Dumnezeu afierosesc pe ele, domni pe sineși ale celor afierosite se înscriu, și cu singură numirea, socotesc meșteșugind a amăgi pe Dumnezeu. Că aceeași stăpânire și după afierosire, nu se rușinează a o răpi, pe care mai înainte nu se opreau a o avea. Și atât precupie fac lucrului, încât multe din cele afierosite, de însuși cei ce le-au afierosit, se văd vânzându-se, mirare și urâciune pricinuind celor ce le văd. Și nu numai că căință nu le este lor, pentru cele odată afierosite lui Dumnezeu, că își slobod loruși stăpânire, ci și altora pe aceasta fără sfială o dau. Deci pentru acestea a hotărât sfântul Sinod, nimănui a fi iertat să zidească Monastire, fără de socotința și sfatul Episcopului. Acela însă stăruind, și dând voie, și îndatorita Rugăciune săvârșind, precum de cei din vechi cu iubire de Dumnezeu s-a legiut, să zidească adică Monastire, și cu toate cele potrivite ei într-o aceeași Brévie [Códică] să se scrie, și în Arhivele cele Episcopoești să se păstreze. Nicidecum având voie cel ce le-a afierosit, fără de socotința Episcopului, a se așeza pe sineși Egumen, sau în locul său, a pune pe altul. Că dacă cele ce cineva dăruiește unui om, peste acestea nu poate a fi stăpân, cum se va lăsa să răpească stăpânirea acestora, ce cineva lui Dumnezeu le consfințește și le afierosește? [Sinod 4: 4, 24; Sinod 6: 49; Sinod 7: 12, 13, 17, 19; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Fiindcă unii zidind Monastiri și afierosind lucrurile lor la ele, iarăși după afierosire, nu numai le stăpâneau, și le vindeau, și pe alții puneau stăpânitori peste ele. Pentru aceasta Canonul acesta rânduiește. Ca fiecare Monastire să se zidească cu voia și știrea Arhiereului celui localnic, care să săvârșească și obișnuita Rugăciune, când se pune temelie. Și să se scrie în Brébie [Códică] atât Monastirea cea din nou zidită, cât și toate lucrurile și averile cele afierosite ei, sau de cel ce o a zidit, sau de alți Creștini. Și această Brévie să se păzească cu singuranție în Episcopie, sau în Mitropolie. Pentru a nu putea de aici înainte cel ce le-a afierosit a reșlui ceva dintr-însele. Și atât de înstrăinat să fie de ea Ctitorul și

afierositorul, încât nici el să se facă Egumen al ei, fără de voia Episcopului, nici pe altul a așeza într-însa. Ca cum aceasta ar fi însușită lui²⁴⁹. Fiindcă dacă peste acelea ce dăruiește cineva omului nu mai poate a porunci mai mult, cum acela pe cele afierosite odată lui Dumnezeu, poate a le stăpâni iarăși? Unul ca acesta se socotește ca un fur de cele sfinte, și osândeii lui Anania și Saphira se supune.

CANON 2

Fiindcă unii se formăluiesc a se îmbrăca cu viața Monahicească, nu ca să slujească lui Dumnezeu cu curățenie, ci ca cu cucernicia Chipului să dobândească nume de evlăvie, și de aici să afle înbelșugată dobândire îndulcirilor sale, și numai lepădarea părului făcându- o, în casele lor locuiesc, nici o urmare sau așezare a Monahilor împlinind; au hotărât sfântul Sinod ca nimeni să se învrednicească Monahiceștei Schime, fără de ființa de față a celui îndatori a-l primi pe el întru supunere, și întru povățuirea cea asupra- și, și care să făgăduiască purtare de grijă, pentru mântuirea sufletului lui. Bărbat fiind adică, iubitor de Dumnezeu, și Proiestos de Monastire, și îndestulat a mântui suflet, adus de curând la Hristos. Iar de se va vădi vreunul tunzând pe oarecare, fără de ființa de față a povățuitorului celui îndatorit a-l lua pe el sub ascultare, acesta caterisirii să se supună, ca un nesupus Canoanelor, și stricător al Monahiceștii bune rânduiei. Iar cel ce fără cuvânt și fără rânduială s-a tuns, să se dea în ascultarea și în Monastirea, ce localnicul Episcop va socoti. Că tunderile cele fără judecată și greșite, și pe Schima cea Monahicească o necinstesc, și numele lui Hristos au făcut a se huli.

TÂLCUIRE

Unii vrând ca să-i evlavisească lumea (sau și pentru vreo boală oarecare, sau de întristare îndemnându- se); cu fățărnicie se călugăresc, apoi iarăși șed ca mai înainte în Casele lor în lume, fără a păzi vreo rânduială și canon călugăresc; această nerânduială dar oprindu- o sfântul Sinod, rânduiește, ca nici un Preot, sau și Arhiereu, să nu tundă călugăr fără a fi de față Stareț și nănaș Duhovnicesc, care are a primi purtare de grijă a sufleteștii mântuirii lui; care să fie om iubitor de Dumnezeu, și Proestos de Monastire, și de ajuns întru a iconomisi către mântuire pe cei de curând, și

²⁴⁹ Aceasta asemeni să o păzească și aceia care zidesc Schituri, ori afierosesc lucruri la acelea, ori Dumnezeuiești lăcașuri, ori alte oarecare afierosind lui Dumnezeu, după ce însă le-au afierosit, numai pot și aceștia toți a mai stăpâni cele afierosite.

începători Monahi. Iar de ar face cineva aceasta (ce oprește Canonul) să se caterisească, ca un călcător de Canoane, și acel tuns fără Stareț, să se bage într-o altă Monastire, în care va socoti Episcopul, spre ascultare și supunere. Căci de acest fel de necuviință, nu numai chipul cel preacinstit al Monahilor s-a necinstit, ci și pe cei necredincioși îi fac să hulească numele lui Hristos, văzându-i pe Monahi viețuind fără rânduială și nebăgare de seamă²⁵⁰. Și vezi, că, și cel ce a apucat a se călugări fără de Stareț primitor, nu mai poate a lepăda Chipul, ci purtându-l se dă în ascultarea altei Monastiri. Vezi și sub însemnarea Canonului 21 al Sinodului 7.

CANON 3

Și aceasta rău făcându-se, iar cu mult mai rău, dându-se trecerii cu vederea și lenevirii, s-a judecat a dobândi îndreptare. Că dacă fiind vreunul Proiestos de Monastire, pe Monahii cei rânduieți sub dânsul fugând ei, nu i-ar căuta cu multă silință, sau aflându-i, nu-i va lua la sine, și nu s-ar nevoi a-i câștiga și a-i însănătoși cu potrivita și cuviincioasa doftorie a greșalei. Aceasta a hotărât sfântul Sinod, să se supună aforisirii. Că dacă cel ce i s-au încredințat purtare de grijă a dobitoacelor celor necuvântătoare, ne îngrijindu-se de turmă, nu se lasă necertat. Acela căruia i s-a încredințat păstoreasca începătorie a Oilor lui Hristos, vânzând mântuirea lor cu trândăvia și lenevirea, cum nu va lua pedeapsa îndrăznirii? Iar nesupunându-se Monahul fiind chemat înapoi, de către Episcopul se va aforisi. [Sinod 4: 4; Sinod 7: 19, 21; Cartaghén: 88]

TÂLCUIRE

Oprește Canonul acesta de a fugi Monahul din Monastirea lor, la alta, sau a se rătăci înapoi și încolo. Iar dacă oarecare fără rânduială vor face aceasta, pe Egumenul Monastirii îl supune certării, de nu-i va căuta cu multă silință. Și după ce-i

²⁵⁰ Însemnează că după Canonul acesta nu se cuvine unul și același și a tunde, și Stareț primitor a fi, că se învinovățește certării acesteia, decât mare nevoie, nefiind altul. Iar a avea același chip, al Mantiei adică, sau a schimnicului, cel ce vrea să-l ia Monahul, atât Starețul lui, cât și Preotul cel ce-l tunde, măcar că de la vreun canon nu am luat, dar însă fiindcă obiceiul acesta din predanșire se păzește, trebuie a se urma. Că zice despre aceasta și Preasfințitul Patriarh Lucă împreună cu Sinodul cel de pe lângă sine; dezlegând oarecare întrebări, ce în manuscrise se păzesc: „Pentru tunderea în schima cea mare ce se face de cel în Mantie (adică de purtătorul de Cruce Preot) totdeauna este îndoială. Iar mai vârtos mi s-a întâmplat a vedea un Canon, care se zice a fi al Patriarhului Nichifor; întru care se zice anume, schimnicul să se tundă de Preot schimnic. Că ce are cineva, aceea dă. La noi însă se vede că lucru al Preotului este a tunde, nu căci este Monah, ci căci este Preot, ori de ce chip ar fi; însă dacă gândul celui ce se va face Monah se clătește, pentru îndoire, tundă-se schimnicul de Preot schimnic (afară de cumva va fi vreo nevoie sau împiedicare) pentru neîndoirea, și nu pentru nevoie.

va găsi, de nu se va nevoi a-i întoarce înapoi, și a vindeca pe fiecare, după sufleteasca boală ce are. Căci, dacă cel ce naște și păzește necuvântătoarele dobitoace, se pedepsește de se va lenevi și nu va purta grijă de ele, cu mult mai vârtos se va pedepsi Păscătorul Oilor lui Hristos, cel ce din lenevire vinde mântuirea lor, pe care Hristos i-a răscumpărat cu Sângele său. Iar dacă căutat fiind Monahul și rugat de a se întoarce, s-ar arăta nesupus, se aforisește de Arhiereu.

CANON 4

În multe chipuri vicleanul sau nevoit cu ocară a bate cinstea Monahiceștii Schime, și a aflat ajutor spre aceasta, timpul eresului celui mai dinainte. Că Monahii lăsându-și Monastirile lor de sila eresului, unii adică, la altele, iar alții în casele bărbaților celor lumești cădeau. Dar însă, ceea ce de dâșii, pentru buna cinstire de Dumnezeu atunci se făcea îi arăta fericiți, iar în nărav dobitocesc căzând îi face de răs. Că acum pretutindenii buna cinstire întinzându-se, și de sminteli Biserica izbăvindu-se, încă oarecare din Monastirile ducându-se, și ca un râu cu anevoie oprit, încoace și încolo învârtindu-se și strămutându-se, de multă nepodoabă umplu Monastirile, și întru sineși multă nerânduială își adună, și cinstea supunerii o rup și o strică. Ci pe nestatornicia pornirii acestora și pe nesupunere sfântul Sinod curmându-o, au hotărât. Că dacă vreun Monah fugând din Monastirea sa, s-ar pleca altei Monastiri, sau va intra în lumeasca locuință, și el și cel ce l-a primit, aforisit să fie, până ce fugarul s-ar întoarce din Monastirea aceea din care rău a ieșit. Însă dacă Episcopul pe oarecare din Monahii cei mărturisiți în evlăvie și în cinstea vieții, va voi a-i muta întru altă Monastire pentru buna statornicie a Monastirii. Sau și în casă lumească va socoti a-i așeza pentru mântuirea celor ce locuiesc într-însa. Sau aiurea va binevoi a-i pune să epistatisească, aceasta, nici pe cei ce-i primesc, nici pe Monahi îi face vinovați. [Sinod 4: 4; Sinod 7: 13, 19, 21; Cartaghén: 88]

TÂLCUIRE

Fiindcă în vremea luptării sfintelor Icoane, se izgoneau deeretici Monahii, și își lăsau Monastirile. Și ori se duceau întru altele, sau năzuiau în casele mirenești. Și de atunci obișnuindu-se, și în vremea dreptei cinstiri de Dumnezeu și a păcii o făceau aceasta. Încât cu nestatornicia aceasta, lăsându-și Monastirile lor le despodobeau (că podoaba Monastirii este a rămânea totdeauna Monahii într-însa cu liniște, și a nu ieși adeseori), ci și multe nerânduieli, și năravuri stricate și osebite

cu dulceață le aduceau într-însele. Acest rău oprindu-l Sinodul, aforisește și pe Monahii fugari, și pe cei ce i-ar primi, până ce se vor întoarce la a loruși Monastire. Însă de va voi Arhiereul locului pentru folos a-i muta dintr-una într-alta, sau în case lumești pentru mântuirea celor ce locuiesc, atunci nici Monahii aceia, nici cei ce îi primesc sunt vinovați aforisirii.

CANON 5

Lepădările cele fără judecată și fără ispitire, aflăm că mult strică Monahiceasca buna rânduială. Că cu semeție aruncându-se oarecare pe sineși în Monahiceasca viață, și de către asprimea și osteneala nevoinței împuținându-se, iarăși ticăloșește se întorc, la viața cea iubitoare de trup și îndulcitoare. Pentru aceasta a hotărât sfântul Sinod nici unul a se învrednici Monahiceștii Schime, mai înainte de a-i face pe ei ispitiți și vrednici ai acestui fel de viață, prin timpul cel de trei ani rânduit lor spre cercare. Și acesta a se ține cu tot chipul au poruncit. Afară numai de cumva vreo grea boală căzând asupra-i va sili a împuțina timpul cercării. Sau de cumva ar fi vreun bărbat evlavist, care și în lumescul chip a petrecut viața Monahicească. Că la un bărbat ca acesta spre deplinita ispitire, va fi destul și timpul de șase luni. Iar de va face cineva afară de acestea, Egumenul adică căzând din Egumenie, să-și afle pedeapsa nerânduiei prin petrecerea într-o supunere; iar cel ce s-a făcut Monah, să se dea într-o altă Monastire care păzește Monahiceasca scumpătate.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii fără a face vreo cercare, ci așa fiecum, sau mai bine a zice, cu obrăznicie și nerânduială, se fac călugări, apoi nesuferind ostenele vieții Monahicești, se întorc iarăși la cea dintâi a lor iubire de trup și viață mirenească. Pentru aceasta, Canonul acesta rânduiește, ca nimeni să se facă Călugăr, dacă nu negreșit mai întâi să se ispitească trei ani. Afară numai, atunci se scurtează vremea de trei ani, când acela de vreo grea boală ar ajunge în primejdie de moarte. Sau de va fi vreunul atât de evlavist, încât și când se afla în lume, petrecea viața Monahicească. Că pentru acesta destulă este și vremea de șase luni spre cercare. Iar de ar îndrăzni vreun Egumen a face Monah mai înainte de vremea rânduită, acela să fie scos din Egumenie, și să se dea sub ascultarea altui Egumen; iar Monahul cel el tuns să se dea într-o altă Monastire, care păzește Monahiceasca scumpătate. Însemnează, că nici cel ce fără ispitire de trei ani a apucat a se

face Monah, nu poate a se dezbrăca de chipul Monahicesc, ci numai se dă în altă Monastire, pentru deprinderea vieții Monahicești.

CANON 6

Monahii nimic al lor propriu sunt datorii a avea. Ci toate ale lor a le afierosi Monastirii. Că zice fericitul Lucá pentru cei ce credeau în Hristos, și care închipuiau viețuirea Monahilor: «Că nici unul zicea că din averile sale ceva este al său, ci era lor toate obștești» [Fapte 4: 32]. Pentru aceea celor ce vor a fi Monahi, li se dă voie pentru averilor lor, mai întâi a testălui, și oricăror fețe vor voi, celor neoprite de Lege, a da pe ale lor. Căci după ce se vor face Monahi, peste toate cele cuvenite lor, Monastirea are stăpânire, și nimic pentru a lor a purta grijă sau a testălui [despozarisii], li se dă voie. Iar de se va vădi vreunul însușindu-și oarecare avere, care nu s-a afierosit Monastirii, și robindu-se patimii iubirii de câștig, aceasta de către Egumenul, sau de către Episcopul să se ia, și în ființa a multora vânzându-se, săracilor și lipsiților să se împartă. Iar cel ce a cugetat a răpi un câștig ca acesta, după vechiul Anania, cu potrivita certare sfântul Sinod a hotărât a se înțelepți. Și arătat este că cel ce pentru Monahii bărbați sfântul Sinod a Canonisit, aceleași și pentru Monahiile femei au îndreptuit a se ținea.

TÂLCUIRE

Rânduiește Canonul aceasta, că Monahii ca unii ce sunt morți lumii, nu se cuvine a avea vreun lucru lor însușit, ci toată avuția lor să o afierosească Monastirii, unde s-a tuns, așisderea și femeile Monahii. Ca să se plinească și la ei ceea ce zice Evanghelistul Lucá la Faptele Apostolilor, pentru Creștinii cei ce din început crezuseră în Evanghelie, și care închipuiau petrecerea Monahilor cea Chinovicească. Pentru aceasta, câți și câte vor a se călugări, mai înainte au voie a împărți averile lor la câte fețe nu opresc politiceștile Legi. (Însă nu și la eretici după Canonul 30 și 89 al Sinodului din Cartaghén, nici la fii neadevărați, căroră numai a 12- a parte din averea lor pot a le da, când au și adevărați fii, după Zonará); iar după ce se vor călugări, numai au voie a purta grijă, sau a le împărți, ci toate le stăpânește Monastirea. Iar dacă vreunul se va vădi că după ce s-a făcut Monah, a oprit vreun lucru pentru sineși, și nu l-a afierosit Monastirii, lucrul, orice fel ar fi, să-l ia Egúmenul, sau localnicul Arhiereu. Și vânzându-l înaintea a multora pentru ne prepunere, să-l împartă săracilor; iar Monahul cel

ce l-a tăgăduit, asemănându- se lui Anania, să se înțelească cu potrivită certare.

CANON 7

Multe din Episcopii le vedem căzând, și primejduindu- se a se da pierzării cu totul. Pentru că cei ce Proiestoșesc peste acestea purtarea de grijă și silința cea pentru ele, o cheltuiesc întru a face din nou Monastiri. Și pe acestea smulgându- le, și rășluirea veniturilor meșteșugindu- o, pe creșterea acelor a neguțătoresc. Deci a hotărât pentru aceasta sfântul Sinod nici unuia din Episcopi a- i fi iertat, din nou a- și zidi Monastire a sa spre risipirea Episcopiei sale. Iar de se va vădi vreunul aceasta îndrăznindu- o, el adică cuviincioasei certări să se supună. Iar Monastirea cea de nou zidită de el, ca cum din început nici ar fi câștigat drept de Monastire, să se întărească Episcopatului ca un drept de sineși câștigat, că nimic din cele ce afară de lege, și fără cuviință înființate, poate a aduce sminteală celor înființate Canonicește. [Apostolesc: 38; Sinod 4: 26; Sinod 7: 11, 12; Antiohia: 24, 25; Agchira: 15; Gangra: 7; Cartaghén: 34, 41; Teófil: 10; Chiríl: 2]

TÂLCUIRE

Oprește Canonul acesta de a trece cu vederea Episcopii pe Episcopiile lor cele ce primejduiesc a se pierde, și a zidi Monastiri loruși cu cheltuiala lucrurilor Episcopiiilor. Căci, precum Monastirile nu este drept a se lipsi de lucrurile lor. Așa nici Episcopiile, și mai ales când se primejduiesc. Iar de va îndrăzni vreun Episcop a face una ca aceasta, să- și ia cuviincioasa certare. Iar Monastirea cea din nou zidită de el, să rămână ca o avuție dreaptă a Episcopiei. Fiindcă cele ce se fac fără de lege, nu vatămă, nici surpă pe cele ce legiuit și Canonicește se fac.

CANON 8

Dumnezeiscul și sfințitul Canon al Apostolilor, pe cei ce se taie pe sineși ucigași de sineși se judecă, și Preoți fiind îi caterisesște, iar nefiind, și de înaintarea cea la Preoție îi oprește. Făcând de aici cunoscut, că, dacă cel ce pe sineși se taie este ucigași de sineși, cel ce altul taie negreșit ucigaș este. Că cu dreptate l- ar pune cineva pe unul ca acesta ocărător și al însăși făpturii; pentru aceasta a hotărât sfântul Sinod: Că, dacă vreun Episcop, sau Presbiter, sau Diacon, s- ar pârî că scopește pe cineva, sau cu mâna sa, sau din poruncă, acesta caterisirii să se supună. Iar de ar fi mirean, să se

aforisească. Afară de nu cumva căzând în vreo boală, ar fi silit spre tăierea părții ce pătimește. Că precum Canonul cel 1 al Sinodului din Niceea, pe cei ce în boală s-au scopit nu-i pedepsește pentru boală, așa și noi, nici pe Preoții cei ce poruncesc a se scopi cei bolnavi, îi osândim, nici iarăși pe mirenii, cei ce întrebuintează lucrarea mâinilor lor spre tăiere, îi învinovățim. Că aceasta o socotim vindecare bolii, iar nu vrăjmășuire a fapturii, sau ocară a zidirii. [Apostolești: 21, 22, 23, 24; Sinod 1: 1]

TÂLCUIRE

Precum Apostolescul Canon 22 poruncește a nu se face Cleric cel ce se scopește pe sineși. Iar cel 23 caterisește pe cei ce Clerici fiind se scopesc pe sineși, ca pe niște ucigași de sineși, și ocărători ai fapturii lui Dumnezeu. Așa și acest Canon, caterisește pe Clericii acei, ce, ori cu mâinile lor, ori cu porunca lor, vor scopi pe vreunul; iar pe mirenii cei ce ar face aceasta îi aforisește. Iar de va cădea cineva întru o patimă ca aceasta, pentru care este silit a se scopi, atunci, nici Preoții cei ce au poruncit scopirea aceasta, se caterisesc. Nici mirenii cei ce au scopit pe un bolnav așa cu mâinile lor, se aforisesc.

CANON 9

Apostolescul și Dumnezeiescul Canon, rânduind pe Iereii cei ce se apucă a bate pe Credincioșii cei ce au păcătuit, sau pe necredincioșii cei ce au nedreptățit, caterisirii să se supună, care meșteșugind a-și vindeca mânia lor, și Apostoleștile Așezământuri rău însemnându-le, au înțeles pe cei bat cu mâinile lor, nici Canonul ceva de acest fel însemnând, nici dreptul cuvânt aceasta a o înțelege slobozind. Că zadarnic lucru cu adevărat și foarte greșit ar fi, să caterisească, pe cel ce de trei ori, sau de patru ori bătând ar lovi cu mâna sa. Iar voie dându-se a bate din poruncă, ar trece necertat pe cel ce cu nemilostivire și până la moarte adaoge pedeapsa. Pentru aceasta Canonul oprind, chiar de a bate. Și noi așa împreună hotărâm. Că trebuiește Preotul lui Dumnezeu, și cu învățături, și cu sfătuiri, câteodată însă, și cu Bisericeștile certări, pe cel ce face necuviință a-l povățui, iar nu cu bice și cu lovituri a sări asupra trupurilor oamenilor. Iar de ar fi unii cu totul nesupunându-se, și înțeleptirii canonisirilor ne dând ascultare. Pe aceștia prin arătarea cea către stăpânitorii locului, nimeni oprește ai înțelepți. Că și Canonul cel al 5-lea al Sinodului din Antiohia, pe cei ce bagă în Biserică gâlcevi și tulburări, au canonisit a-i

întoarce prin mâna din afară. [Apostolesc: 27; Antiohia: 5; Cartaghén: 57, 62, 76, 83, 99, 100, 106, 107]

TÂLCUIRE

Fiindcă unii din cei Ierosiți rău tălmăcind Apostolescul Canon 27 care caterisește pe aceștia, ce lovesc pe credincioși, sau pe necredincioși, zic: Că Canonul caterisește numai pe cei ce lovesc cu însăși mâna lor, și nu pe aceia care cu porunca lor pun pe alții și bat pe cineva, vrând cu reaua tălmăcirea aceasta să-și vindece mânia lor cea necuvântătoare. Că cu necuviință este, zice Canonul acesta, să socotim, că Dumnezeuieștii Apostoli au poruncit, a se caterisi Preotul cel ce cu mâna sa ar lovi pe cineva de trei sau de patru ori, iar a nu se pedepsi cel ce va pune pe alții să bată pe cineva foarte aspru, și până la moarte. Drept aceea, fiindcă Apostolescul Canon curat și nehotărâtor zice să se caterisească, Preotul cel ce va bate pe cineva, sau cu mâna sa, sau prin alții, și (sfinții Părinți ai Sinodului acestuia zic) noi asemenea hotărâm. Căci Preoții lui Dumnezeu se cuvine a pedepsi pe cei ce fac necuviință cu învățături și sfătuiri, iar câteodată și cu Bisericești certări, adică cu aforisiri, sau cu anatematisiri, când nu se supun cu sfătuirile, și nu a sări asupra oamenilor cu bătăile. Iar dacă nici cu Bisericeștile certări unii nu se înțelepțesc, au voie cei Bisericești a da la stăpânitorii cei din afară ca să-i pedepsească.

CANON 10

Cei ce s-au arătat pe sineși dați patimilor, nu numai de certarea cea de la sfintele Canoane nu se înfricoșează, ci și de însăși acelea îndrăznesc a-și bate joc. Că le strâmbă pe ele, și către împătimirea lor le minciunoșează din ceea ce voiesc ele. Ca cu filotimia împătimirii după Teologul Grigorie, nu numai fără învinovățire să le fie lor răul, ci și Dumnezeuiesc să se socotească. Că Apostolescul Canon cel ce zice, vasul de aur, sau de argint sfințindu-se, sau pânză, nimeni de aici să le ia spre a sa întrebuințare. Că fără de lege lucru este. Iar de se va vădi cineva (că o a făcut aceasta) să se certe cu aforisire; pe acesta dar (Canon) spre ajutorul nelegiuirilor lor înțelegându-l, zic că nu trebuie a se judeca vrednici de caterisire, cei ce cinstita îmbrăcăminte a sfintei Mese, sau vreun alt Veșmânt le întrebuințează spre îmbrăcăminte lor. Încă nici cei ce pe sfântul Potir, O ce păgânătate! Sau cinstitul Disc, sau cele asemenea acestora, cheltuindu-le în trebuința lor, le mânjesc. Că Canonul zice cei ce cad întru acesta, aforisirii să se supuie, dar nu caterisirii au îndreptuit. Și cine

ar putea suferi mărimea stricăciunii [notevsírrii] celei de acest fel, și a păgânătății? Căci Canonul trimițând aforisirii asupra celor ce numai cât spre întrebuințarea lor, și ar lua lucrul cel sfințit, iar nu și întru desăvârșită răpire, ei pe cei ce răpesc, și Ierosilesc [fură cel sfinte] cele sfinte al Sfintelor îi slobód de caterisire, și pe cei ce spre slujba mâncărilor, cât după judecata lor, cinstitele Discuri, și sfințitele Postire le molipsesc [întină] îi fac necaterisiți. Cu toate că arătată se face spurcăciunea, și vederat fiind, că cei ce fac unele ca acestea, nu numai în caterisire, ci cad și în învinovățirea păgânătății celei mai de pe urmă. Pentru aceasta a poruncit sfântul Sinod ca cei ce (pe sfântul Postir, sau Discul, sau Lingura, sau cinstita Îmbrăcăminte, și cel ce se zice Aer, și de Obște) ori și ce din cele sfințite ce sunt în Altar, și din sfintele Vase, sau din Veștminte, spre câștigul lor le răpesc, sau spre nesfințită întrebuințare le uneltesc, caterisirii cei desăvârșit să se supună. Că una este a spurca, iar alta, a fura pe cele sfinte. Și dar pe cei ce iau vasele cele din afară de Altar afierosite, sau veștminte, spre nesfințită întrebuințarea lor, sau altuia le dau, pe aceștia Canonul îi aforisește, și noi împreună îi aforisim. Iar pe cei ce desăvârșit le răpesc, osândirii Ierosiliei le supunem. [Apostolești: 72, 73; Nisis: 8]

TÂLCUIRE

Și pe Canonul 73 al Apostolilor, ce aforisește pe cei ce vor întrebuința în obștească și nesfințită slujire, Vas sfințit, sau Veștmânt, unii rău tâlcuindu-l ziceau: Că nu sunt vrednici de caterisire cei ce îmbrăcămintea sfintei Mese, cămașă, sau alt veștmânt o fac lor, sau sfântul Potir, și cinstitul Disc și celelalte Prea Dumnezeiești Vase ce sunt în Altar, spre trebuința lor le cheltuiesc, sau le spurcă cu nesfințita întrebuințare. Fiindcă Apostolii aforisesc numai, pe cei ce fac unele ca acestea, și nu-i caterisesc. Deci rânduiește Canonul acesta, că cei ce zic acestea, strâmbă pe Apostolescul Canon, și după patimile lor rău îl tălmăcesc. Căci dacă Canonul aforisește pe acei ce nu le răpesc, ci numai le întrebuințează la slujba de obște, pe Vasele cele afară de Altar sfințite numai cu afierosirea la Biserică, cum nu sunt vinovați, nu numai de caterisire, ci și de păgânătatea cea mai de pe urmă, cei ce și le răpesc, și spurcă pe însăși sfintele sfinților cu întrebuințările cele obștești și necurate, pe sfintele și Dumnezeieștile Potire zic, și Discuri, și pe cele asemenea, prin care se săvârșesc sfintele și înfricoșatele Taine? Deci oricare Ierosit [sfințit] va răpi cele ce se află în sfântul Altar, sfintele Vase, sau Veștminte, sau le va întrebuința la slujbă nesfințită, acesta desăvârșit să se caterisească. Fiindcă răpirea aceasta (ca să

zicem așa) este furare de cele sfinte (și este mai mare decât simpla Ierosilie). Iar nesfințita slujbă cea de acest fel, este spurcare, și întinare celor sfinte. Iar pe cei ce întrebuințează Vasele sau veștmintele cele ce se află afară de sfântul Altar la trebuințe obștești ale lor, sau le dau la alții; și Apostolescul Canon îi aforisește, și noi asemeni; iar pe cei ce desăvârșit le răpesc îi supunem osândirii furătorilor de cele sfinte.

CANON 11

Pe Presbíterii, sau Diaconii cei ce iau asuprași lumești dregătorii, sau purtări de grijă, sau cele ce se zic curatorii în casele boierilor, Dumnezeiele și sfințitele Canoane caterisirii îi supun. Deci aceasta și noi întărindu- o, și despre ceilalți ce în Cler se numără rânduim, ca dacă vreunul dintre ei ar întrebuința lumești dregătorii, sau ar lua asuprași cele ce se zice curatorii în casele boierilor, sau pe la moșii, acesta să se izgonească din Clerul său. Că «nimeni poate a sluji la doi Domni»[Matei 6: 24; Luca 16: 13], după nemincinosul Glas cel însuși grăit al lui Hristos, adevăratului Dumnezeului nostru. [Apostolești: 6, 81, 83; Sinod 4: 3, 7; Sinod 7: 10; Cartaghén: 18]

TÂLCUIRE

Canonul acesta nu numai pe cei dinlăuntrul Altarului sfințiți, precum celelalte Canoane rânduiesc, ci și pe toți Clericii cei de afară de Altar, îi oprește de a lua asuprași lumești dregătorii, și curatorii, adică epistasii și purtări de grijă, ori în case boierești, ori pe la moșiile lor. Iar cei ce ar cuteza din aceștia a face împotrivă, poruncește a se lepăda din Clerul lor. Fiindcă după Cuvântul Domnului nimeni poate a sluji la doi Domni. Vezi și pe cel al 6- lea Apostolesc.

CANON 12

Sfântul și Ecumenicul al 6- lea Sinod, pe Clericii cei ce în casele de rugăciune, ce sunt în lăuntru în casă, Liturghisesc, sau botează fără de știrea Episcopului, caterisirii îi supune, și noi aceasta împreună o hotărâm. Că Sfânta Biserică drept îndreptând, și cuvântul cel adevărat solindu- l și apărându- l, și cinstirea petrecerii păzindu- o, și învățând a se depărta de lucrul cel urât și necuvios, cei ce viețuiesc cu neînvățătură, și sunt supuși pe la case, spre a rupe buna rânduială a ei, și spre a o umble de multă tulburare și sminteli. Pentru aceasta sfințitul și de Dumnezeu ajutatul Sinod de acum, conglăsuindu- se cu sfântul și Ecumenicul al 6- lea Sinod, a

rânduit, să fie însemnați sau rânduiți cei ce Liturghisesc în casele de rugăciune ce sunt prin case. Lepădarea din Clericat adică făcându-li-se lor de către Episcopul locului. Iar dacă oarecare afară de aceștia ne bine voind Episcopul, intrând prin case, vor îndrăzni a se atinge de Liturghie, aceștia să se caterisească. Iar cei ce se vor cumineca din împărtășirea acestora, aforisirii să se supună. [Apostolesc: 31; Sinod 4: 18; Sinod 6: 59; Sinod 1 și 2: 13, 14, 15; Gangra: 6; Cartaghén: 10, 62; Antiohía: 5; Laodiceea: 58]

TÂLCUIRE

Unit este Canonul acesta cu cel 31 al Sinodului al 6-lea pe care l-am tâlcuit, și vezi acolo. Numai aceasta însă adaugă Părinții Sinodului acestuia, că cei ce vor să Liturghisească în Casele de Rugăciune cele nesfințite (cu sfinte Moaște adică) ce sunt prin case, se cuvine a fi rânduiți, și osebiți spre aceasta de Arhiereul locului. Iar alții de vor îndrăzni, nerânduiți de Arhiereu, să se caterisească; iar mirenii cei ce se vor împărtăși cu dânșii la aceasta, să se aforisească.

CANON 13

Semănăturile ereticeștilor zăzaniei (neghine) aruncându-le în Biserica lui Hristos (diavolul) cel cu totul rău, și acestea văzându-le din rădăcină tăiate cu sabia Duhului, au venit pe altă Cale de meșteșugire, apucându-se a despărți Trupul lui Hristos cu manía [turbăciunea] schismaticilor. Ci și pe aceasta vrășmășia a lui sfântul Sinod zăticnindu-o, au hotărât de acum înainte: *ca, ori Presbiter, ori Diacon, ca cum osândindu-l pe Episcopul său pentru oarecare vinovății, mai înainte de Sinodiceasca judecată și cercetare, și de osândirea cea deplinită asupra lui ar îndrăzni a se depărta de împărtășirea lui, și numele lui nu-l va pomeni în sfințitele rugăciuni a Liturghiilor, după obiceiul predat Bisericii, acesta să se supună caterisirii, și de toată Ieraticasca cinste să se lipsească. Că cel rânduit în ceata Presbiteriei, și judecata Mitropoliților o răpește, și mai înainte de judecată el osândește, încât după socoteala sa, pe Părintele și Episcopul său. Acesta nu este vrednic, nici de cinstea Presbiterului nici de numire. Iar cei ce vor urma acestuia, de ar fi oarecare din cei Ierosiți, și ei să cadă din cinstea lor, iar de ar fi Monahi, sau mirenii, desăvârșit să se aforisească de Biserică, până când scuiștând legătura cea către schismatici, se vor întoarce către Episcopul său.* [Apostolesc: 31; Sinod 4: 18; Sinod 6: 31, 34; Sinod 1 și 2: 12, 14, 15; Gangra: 6; Cartaghén: 10, 11, 62; Antiohía: 5]

TÂLCUIRE

Atât cu ereticii, cât și cu schismaticii, se apucă diavolul să rupă Trupul lui Hristos, adică pe Biserica lui. Pentru aceasta Canonul acesta rânduiește, că oricare Presbiter, sau Diacon s-ar despărți de împărtășirea Episcopului lor, și numele lui nu-l vor pomeni, după obicei, mai înainte de a cerceta Sinodul vinovățiile lui, și de a-l osândi. Unii ca aceștia să se caterisească; pentru că nu sunt vrednici a avea vrednicia, și numele Presbiterului, sau al Diaconului, cel ce osândește pe Duhovnicescul Părinte și Episcopul lor, și mai înainte răpesc judecata Mitropoliților. Că Mitropoliții iar nu Clericii judecă pe Episcopi. Iar cei ce împreună urmează unor apostazi ca aceștia, de ar fi Ierosiți să se caterisească, iar de ar fi Monahi sau mireni să se aforisească (adică să se despartă), și nu numai de Dumnezeuieștile Taine, ci și de Biserică, până când îi vor pe aceia, și se vor uni cu Episcopul lor.

CANON 14

Dacă vreun Episcop pricinuire de vinovăție făcând asupra Mitropolitului său, mai înainte de Sinodiceasca cercetare s-ar depărta pe sineși de împărtășirea cea cu el, și nu ar pomeni numele lui după obicei, întru Dumnezeisca Mistagoghie [Dumnezeieștile Taine]. Acesta a hotărât sfântul Sinod, a fi caterisit. Dacă numai apostatisind de Mitropolitul său va face schimă. Că se cuvine fiecare a-și cunoaște măsurile sale, și nici Presbiterul a defăima pe Episcopul său, nici Episcopul pe Mitropolitul său. [Apostolesc: 31; Sinod 4: 18; Sinod 6: 31, 34; Sinod 1 și 2: 12, 13, 15; Gangra: 6; Cartaghén: 10, 11, 62; Antiohia: 5]

CANON 15

Cele rânduite pentru Presbitere, și Episcopi, și Mitropoliți, cu mult mai vârtos pentru Patriarhi se potrivesc. Drept aceea dacă vreun Presbiter, sau Episcop, sau Mitropolit ar îndrăzni a se depărta de împărtășirea cea către Patriarhul său, și n-ar pomeni numele lui, precum este hotărât și rânduit, întru Dumnezeiasca Mistagoghie, ci mai înainte de Sinodiceasca înfățișare, și de deplinita lui osândire, ar face schismă. Acesta a hotărât sfântul Sinod, cu totul a fi străin de toată Ieratía [Preoția], dacă numai se va vădi că a nelegiuit acest lucru. Și mai ales s-au pecetluit și s-au hotărât acestea pentru cei ce cu pricinuire de oarecare vinovăție se

depărtează de ai lor întâi șezători, și fac schismă, și rup unirea Bisericii. *Că cei ce se despart pe sineși de împărtășirea cea către întâiul șezător al lor, pentru oarecare eres osândit de sfintele Sinoade, sau de sfinții Părinți, de acela adică care eresul în public îl propovăduia, și cu capul descoperit îl învăță. Unii ca aceștia nu numai Canoniceștii certări nu sunt supuși, îngrădindu-se pe sineși, despre împărtășirea numitului Episcop, mai înainte de Sinodiceasca cercetare, ci și de cinstea cea cuvenită celor Dreptslăvitori se vor învrednici. Că nu au osândit Episcopi, ci minciuno-episcopi, și minciuno-învățători. Și nu cu schismă au rupt unirea Bisericii, ci s-au silit a izbăvi Biserica de schisme și de împărțiri.* [Apostolesc: 31; Sinod 4: 18; Sinod 6: 10, 31, 34; Sinod 1 și 2: 12, 13, 15; Gangra: 6; Cartaghén: 10, 11, 62; Antiohia: 5]

TÂLCUIRE

Cele ce Canoanele cele mai de sus au rânduit pentru Episcopi, și Mitropoliți, acesteași le rânduiește și cu mult mai vârtos, Canonul acesta, pentru Patriarhi, zicând: Însă acestea să se facă, dacă pentru oarecare vinovății, curvii să zicem, sau Ierosilii (adică furare de cele sfinte) și altele ca acestea, s-ar despărți de împărtășirea cu întâiul șezător al lor; iar dacă întâi șezători cei numiți ar fi eretici, și eresul lor l-ar propovădui întru arătare, și supușii lor pentru aceasta se despart de ei, și mai înainte încă de Sinodiceasca judecată pentru eresul acela. Unii ca aceștia despărțindu-se de aceia nu numai nu se osândesc, ci și de cinstea cea cuvenită, ca niște Dreptslăvitori, sunt vrednici. Că nu pricinuit schismă Bisericii cu osândirea aceasta, ci mai ales o au slobozit de schisma și eresul minciuno-episcopilor acelora.

CANON 16

Pentru gâlcevile și tulburările cele ce în Biserica lui Dumnezeu se întâmplă, și aceasta de nevoie este a se hotărî. Că cu nici un chip să se așeze Episcop în Biserica, al căreia întâiul șezător este viu, și se află în cinstea sa, fără numai dacă el de bună voie se va paretisi de Episcopie. Că trebuie mai întâi pricina celui ce urmează a se izgoni din Episcopie, Canonicește cercetându-se, să se aducă întru împlinire, apoi așa după a lui Caterisire, altul în locul lui să se provivasască la Episcopie. Iar dacă vreunul din Episcopi întru cinstea sa aflându-se, nici a se paretisi ar voi, nici norodul său a-l păstori, ci depărtându-se de Episcopia sa, mai mult de șase luni întru alt loc va zăbovi, nici împărăteștii porunci

supunându- se, nici slujbele Patriarhului său slujindu- le, nici însă, de oarecare cumplită boală, ce îi face desăvârșită nemișcare stăpânindu- se. Unul ca acesta dar ce nici după una din pricînile zise se oprește, depărtându- se de Episcopia sa, și peste vreme de șase luni întru alt loc zăbovindu- se, de cinstea, și de vrednicia Episcopului desăvârșit se va înstrăina. Că cel ce se lenevește despre purtarea de grijă a turmei celei încredințate lui, și se zăbovește întru alt loc peste vreme de șase luni, au hotărât sfântul Sinod, de Arhieria, prin care s- au rânduie a păstori, desăvârșit să se facă străin, și în locul Episcopiei lui altul să se rânduiască. [Apostolesc: 58; Sinod 6: 19, 80; Sardichia: 22; Cartaghen: 79, 82, 86, 131, 132, 133; Petru 10; Nisis: 16; Chiril: 1]

TÂLCUIRE

Acest Canon rânduiește, să nu se Hirotonisească Episcop la vreo Epărhie, a cărei Episcop încă se află viu și încă își are Arhieriasca vrednicie. Fără numai de se va paretisi de bună voie; sau de va zăbovi într- alt loc neîngrijindu- se de Epărhia sa, vreme mai multă de șase luni.

CANON 17

Întru toate de Bisericeasca buna rânduială îngrijindu- ne. Și aceasta a o hotărî am socotit că este de nevoie. Că de acum înainte nici unul din mireni, sau din Monahi, deodată să se ridice la înălțimea Episcopiei, ci în Bisericeștile trepte mai înainte cercetându- se, așa să primească Hirotonia Episcopiei. Că deși până acum din mireni sau Monahi oarecare trebuința cerând, îndată s- au făcut vrednici de cinstea Episcopiei, cu fapta bună strălucind, și Bisericile lor înălțându- le, dar însă rara întâmplare ne punându- o lege Bisericii, hotărâm de acum înainte aceasta să nu se mai facă. De nu cel ce se hirotonisește ar trece după cuvânt prin Ieraticesștile trepte, în fiecare tagmă plinind legiuita vreme. [Apostolesc: 80; Sinod 1: 2; Laodiceea: 3; Sard: 10; Neocesareea: 12; Chiril: 4]

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește a se ridica cineva la înălțimea Arhieriei. Adică a nu se Hirotonisi cineva Arhieriu, din mireni, sau din Monahi, îndată. Ci mai întâi să se Hirotonisească după rânduială în fiecare treaptă a Ierosínei, adică Citeș, Ipodiacon, Diacon, și Presbiter. Iar al doilea să rămână destulă vreme și în fiecare treaptă, și după acestea vrednic aflându- se, să se Hirotonisească Episcop. Că deși până acum în vreme de

nevoie, s-au făcut din mireni, și din Monahi îndată Episcopi (adică fără a face mai întâi obișnuita și rânduita vreme în fiecare treaptă a Ierosínei) care s-au arătat vrednici, și cu fapta bună au strălucit, și Epárhiile lor le-au slăvit; însă, întâmplarea aceea în parte, și rară, ce se face în vreme de nevoie, nu se face lege Catolicească Bisericii. (Precum aceasta o zice și Teologul Grigorie, și Práxa a doua a Sinodului cel făcut în sfânta Sofía, zicând: Bunătățile cele rare nu pot a fi lege la cei mai mulți); pentru aceasta de astăzi înainte aceasta să nu se mai facă.